410

Albert Lihanov
Amăgirea

Albert Anatolievici Lihanov (n. 1935) este unul din reprezentanții de seamă ai prozei sovietice contemporane. Nucleul tematic al scrierilor sale îl constituie cu precădere drumul spinos al formării tinerei generații, relațiile complexe dintre „părinți și copii". A publicat numeroase volume de povestiri și romane: Stele în septembrie, Ploaia caldă (1968), Tărîmul selenar (1968), Labirintul (1970), Muzică (1971), Iarmarocul de toamnă (1972), Conjuncturi familiale (1974), Generalul meu (1975), Eclipsă de soare (1977), Golgota (1979), Bune intenții (1980) etc. Este laureat al Premiului de Stat al R.S.F.S.R. și al Premiului Comsomolului.

GLOBUS

EDITURA UNIVERS

ALBERT LIHANOV Amăgirea

ALBERT LIHANOV

Amăgirea

COPERTA COLECŢIEI: ION STATE
Grafica: Nicolae Sîrbu Ilustraţia: Gabriela Staicu Ranga

АЛЬБЕРТ ЛИХАНОВ
ОБМАН
(СЕМЕЙНЫЕ ОБСТОЯТЕЛЬСТВА, Москва, „Молодая гвардия“, 1979)
ГОЛГОФА. БЛАГИЕ НАМЕРЕНИЯ
(БЛАГИЕ НАМЕРЕНИЯ, Москва, „Молодая гвардия“, 1981)

GLOBUS

Albert Lihanov

Amăgirea

• microromane

Traducere
de
GHEORGHE STAICU

EDITURA UNIVERS

Bucureşti
1985

AMĂGIREA

PARTEA ÎNTÎI

Avionul portocaliu

1

ORCHESTRA ATACĂ un acord sărbătoresc, suflătorii de la cercul de muzică își umflară vesel obrajii trandafirii. Cineva îl înghionti pe Serioja în coastă, altul îl bătu pe umăr — el se simți năpădit de sudoare, numai vîrful nasului nu știa de ce-i înghețase — se ridică brusc, înlătură de pe frunte ciuful blond și se îndreptă în fugă către scenă.

Serioja alerga de-a lungul rîndurilor sub privirile tuturor. Din pricina muzicii intonate în cinstea lui, a aplauzelor, a strălucirii vii a candelabrului avea senzația că se pierde, nu-și mai simțea nici brațele, nici picioarele, nici trupul. Parcă zbura într-acolo, spre scenă, și zborul ăsta era nesfîrșit, lent, tărăgănat...

Se pomeni apoi în lumina orbitoare a rampei. Își trecea fîstîcit greutatea corpului de pe

un picior pe altul în văzul tuturor. Privea cu frică în sală, ca într-un hău, palpitînd cuprins de agitație. Se întoarse către prezidiul în care se vorbea ceva în șoaptă.

— Premiul cel mare, rosti în sfîrșit arbitrul, un pistruiat, se înmînează lui Serghei Vorobiov, care a stabilit recordul absolut. Aeromodelul său, acționat de un motor cu benzină, purtat de curenții de aer, a zburat o sută nouăsprezece kilometri ! Premiul și un dar prețios — un ceas marcat cu numele lui, vor fi înmînate de pilotul de categoria întîi Iuri Petrovici Doronin, Erou al Uniunii Sovietice.

Aplauzele prinseră a bubui ca o canonadă, Doronin, un bărbat înalt cu nasul mare, îi întinse palma lată, aspră, îi spuse acoperind zgomotul : „Te felicit", și începu să-i dea, una cîte una, o grămadă de diplome : pentru locul întîi la juniori, la seniori, din partea Comsomolului, pentru recordul absolut, și încă multe, multe altele, și cu fiecare diplomă creșteau în sală rîsete prietenești, iar cînd Eroul așeză cutiuța cu ceasul în cupa strălucitoare, pentru că mîinile lui Serioja erau ocupate cu mulțimea de dinstincții, sala izbucni în hohote.

Doronin ridică mîna și se făcu liniște.

Atîta liniște, încît Serioja auzea sunetul delicat al pandantivelor candelabrului ce semăna cu un tort multietajat.

— Copii ! spuse aviatorul. Acesta e faimosul avion ! — Ridică un aeromodel portocaliu cu aripa frîntă, victoria lui Serioja, recordul absolut. — A fost găsit de colhoznici într-o

pădure, la mulți kilometri de start. — Se întoarse către Serioja. — Mi s-a spus că Serghei Vorobiov visează să devină aviator. Sînt convins că va deveni, pentru că în fiece năzuință trebuie să existe încredere și vrere. Sărbătorim astăzi prima victorie a lui Serioja. Va sosi timpul cînd și el și voi veți obține victorii mai importante. Năzuiți către ele !

Serioja alergă înapoi, și din nou bubuiră aplauzele, marcînd ziua cea mai plină de bucurie din viața lui.

2

I se învîrtea nițeluș capul.

Glorie ! Pfiu, nici n-o aștepta. Și nu era deloc pregătit — ea se năpustise ca o vijelie, ca un uragan, ca o ploaie torențială.

De fapt, ce glorie e asta ? Întîmplare ! Loz cîștigător ! Curenții ăștia ascendenți, nevăzuți, impetuoși, puteau să prindă orice aeromodel, apoi, ca pe o marcă pe cartea poștală, să-l lipească de un nor compact, vălurit, cu contururi aurii ! Și calde salutări ! Nici o spaimă că se isprăvește combustibilul, că se oprește motorul... Îndeobște, pur și simplu un loz cîștigător — gloria nu e așa, glorie înseamnă ca tu însuți, tu să faci ceva... Uite, dacă ai fi acolo, în aeromodel, dacă l-ai dirija măcar de pe pămînt, prin radio, atunci ar fi altă treabă. Pe cînd așa... Au învîrtit roata, au desfăcut un bilețel : dumneata, cetățene, ai cîștigat un ceas, și o cupă, și un teanc de diplome.

— După părerea mea, ai și început să-ți

dai aere, spune Galka Vasina, mai simplu Vaska, pozezi de-acum !

Merge la un metru de Serioja, el o poate observa în întregime ; își poartă cosița neagră pe umăr, iar cînd Vaska se întoarce, privirile ei par două săgeți negre.

— Pe cuvînt de samurai ! rîde Serioja. Știi, noi lipim pe fiecare aeromodel o plăcuță : în cazul găsirii lui, rugăm să fie înapoiat în locul cutare, dar mă jur, nimeni nu crede că eticheta e de vreun folos.

— Și totuși o lipiți ? se arată ea neîncrezătoare.

— După regulament așa se cade ! spune Serioja.

Își privește cu uimire avionul portocaliu, căruia i se dezlipise această plăcuță, și lui singur nu-i vine să creadă.

Cînd aeromodelul a pornit spre nori, ca de obicei, a luat startul un avion sportiv. Acesta trebuia să-l urmărească, și l-a urmărit pînă cînd, executînd o anumită manevră, l-a pierdut din vedere. Serioja s-a necăjit grozav — el părăsise competiția, dar după o săptămînă aeromodelul portocaliu a fost adus de un șofer de pe o camionetă. A spus că i-au dat aeromodelul la sovietul sătesc, și a numit satul. O sută nouăsprezece kilometri !

Iar acum Serioja își purta pasărea cu aripa frîntă, o privea cu uimire :

— Uite-l pe Doronin ! exclamă Serioja entuziasmat. Ăsta da ! Om ! A doborît cu avionul său un avion inamic.

— Și cu toate astea, intră Vaska în dispută, Doronin al tău se bucură de mai puțină glorie decît Doronina, artista. — Zîmbește. — Ești de-a dreptul caraghios ! Sînt alte vremuri !

Altele, admite Serioja în sinea lui. Acest erou Doronin zboară acum deasupra lanurilor de porumb, pe o etajeră cu patru aripi. Iar cîndva i-a doborît pe nemți cu avionul lui ! El însă e în dispută cu Vaska :

— Să admitem ! Totul, să admitem, e relativ ! Dar nu așa trebuie discutat ! Drept răspuns, am să-ți spun că Doronina ta nu se poate compara cu Gagarin.

— La bătrînețe, de bună seamă — ochii Galinei îl cercetează pe Serioja — ai să ajungi înspăimîntător de pedant, — își flutură palma a lehamite — și firește, ai să fii tehnician !

— O să fiu, rîde Serioja, pentru aviație nu-s de ajuns doar studii umaniste.

O salută pe Vaska și aleargă spre casă.

3

Serioja intră în casă și deodată e asurzit de o muzică improvizată :

— Truu-ru-ru-ru-ru-ru ! Ru-ru-ru-ru ! Truu-ruu-u-u-u !

Mama trîmbițează dintr-o revistă făcută sul, Oleg Andreevici cîntă din pieptene, mătușa Nina bate cu lingurile într-o farfurie.

Fața de masă scrobită, dopul aurit al unei sticle pîntecoase îl orbesc pe Serioja.

— Așadar, rostește Oleg Andreevici, declar deschis banchetul festiv !

Poartă uniformă de miliție, cu stele de maior pe epoleți.

Serioja așază minunatul său aeromodel pe podea, oaspeții examinează cu interes diplomele, ceasul, cupa.

— Pentru succes, spune Oleg Andreevici Pentru campion !

Dopul pocnește în tavan, din gîtul sticlei șampania se revarsă într-un șuvoi înspumat.

I se toarnă și lui Serioja, doar nițeluș pe fund, Serioja savurează dulcea licoare spumoasă, ce aduce a compot, întoarce primul său ceas, îl pune la mînă, potrivește ora după Oleg Andreevici, deschide radioul — e timpul.

Serioja nu-și poate reveni din uimire în fața acestor miracole.

Uite, mama șade lîngă el, discută cu mătușa Nina, zîmbește, își înmoaie țigara, o răsucește între degete, și chiar în clipa asta vorbește la radio. Despre colhozuri, cum se însămînțează grînele acolo și cine e fruntaș ; despre uzine, care ce probleme are ; sau spune vreo poveste, pe fond muzical.

Lui Serioja îi plac cel mai mult poveștile și versurile. Mama are un fel deosebit de a le citi. Domol, curgător. Ca o artistă.

El personal, Serioja, nu vede absolut nici o deosebire între mama și o artistă. Doar că artista e prezentă pe scenă, iar mama — la radio. Cu ce e însă crainicul mai prejos decît o artistă ? Cu nimic. Vara, cînd mama pleacă

în concediu, în locul ei lucrează diferite artiste. Colaborează, zice mama. Și le iese de o sută de ori mai rău. De pildă, dacă vorbesc despre cartofi, declamă de parcă s-ar afla la un spectacol de amatori. Și au niște voci stridente, colțuroase, dure.

Mama nu se compară cu ele. Uite, stă de vorbă cu mătușa Nina, aici, acasă, și vocea ei e răgușită, chiar aspră. Iar la radio sună cu totul altfel. Frumos, puternic. Contrastant, cum zice mătușa Nina.

Îndeobște mătușa Nina vorbește frumos despre mama. Spune că e un adevărat talent. Că nu e cu nimic mai prejos decît crainicii moscoviți. Că, dacă mama ar fi locuit la Moscova, de mult ar fi ajuns acolo artistă emerită. Asemenea titluri li se acordă și crainicilor.

Mama face din mînă semn a lehamite către mătușa Nina.

— Cu așa o mutră ! zice.

În general mama vorbește grosolan. Nu știu de ce alege vorbulițe grosolane. Și asta n-o prinde, ea e cu totul altfel. Cînd rămîne singură cu Serioja, alege cu totul alte vorbe. Bune și duioase.

— Ce legătură are aici înfățișarea ! își iese din fire mătușa Nina. Știi zicala : nu haina îl face pe om !

— Grozavă mai sînt ! replică mama.

— Omul din tine e mai de preț decît frumusețea. Ai o voce plină de talent. Așa ceva nu se întîlnește la tot pasul.

Serioja se ridică brusc, se întinde spre difuzor, răsucește butonul pînă la intensitatea maximă. Se vede fugitiv în oglindă, își vede ochii care strălucesc, radiază de bucurie : vrea să o susțină pe mătușa Nina, vrea să demonstreze cît de talentată e mama.

Le zîmbește oaspeților și spune :

— Hai să ascultăm, citește mama.

Serioja așteaptă ca mama să spună vreo grosolănie, să facă vreo glumă răutăcioasă pe seama ei, însă ea tace, surîde doar neîncrezător. La radio ea vorbește despre niște colhoznici, despre cum recoltează ei cartofii. De dincolo de vocea mamei răzbate muzica. La început armonica se aude încet, apoi tare, și iar mai încetișor. În difuzor se mai aude un declic. Zîmbind, Serioja se uită la Oleg Andreevici și la mătușa Nina. Acum o vor lăuda pe mama. Dar ei tac.

— Și tu vorbești de talent ! rîde mama. Aici toți sîntem niște talente. Și deodată izbucnește, chiar se ridică brusc. Parcă poți citi cu talent mîzgăleala asta ? Ce-ți rămîne de făcut ? Hai, răspunde-mi, te pricepi doar !

Mama strigă la mătușa Nina ca și cum ar învinui-o de ceva. în timp ce Serioja clipește buimăcit — el doar a vrut să fie cît se poate mai bine.

— Dar, Ania, răspunde rezonabil mătușa Nina, știi mai bine decît mine : unui crainic talentat îi e ușor să citească un lucru de talent — ce nu-i așa ? Și e mult mai complicat să citești cu talent o scriitură lipsită de har !

Cine știe ce lucru de mîntuială. Făcut din obligație !

4

Mama își fumează țigara, se concentrează asupra unui gînd, apoi spune :

— Bine, să bem !

Toarnă vin în pahare, îl ridică pe al său, după care i se adresează lui Oleg Andreevici :

— Pot să toastez ?

— Desigur ! îngăduie Oleg Andreevici rîzînd.

— Toastul meu o să fie numai pentru mine, un toast de femeie, să nu te superi — spune mama — dar vă privește și pe voi, bărbații, pentru că ce ne-am face fără voi, singure...

Tace un moment, Serioja se uită cu uimire, surîzînd, la mama : interesant, ce-o să spună ? Ceva despre sine ? Despre talent ? Despre mătușa Nina ?

— Iată, așadar, începe mama, privind-o pe mătușa Nina. Cu tine trebuie să beau, nu pentru talent, nu pentru frumusețe, nu pentru inteligență. Ci pentru fericirea femeii, pricepi ? Pentru tine, Ninka, pentru că tu ești fericită. Și pentru mine, că eu nu sînt... Dar o să fiu !

Serioja își dă seama că mama s-a amețit puțin, începe să o privească țintă, astfel încît ea să-i observe privirea, să priceapă, să se rețină... Mama îl înțelegea întotdeauna, fără cuvinte. Acum însă nu-l observă pe Serioja.

— Noi n-avem nevoie de nimic Nina, în afară de un cămin, în afară de un bărbat și de copii.

Ochii mamei strălucesc de lacrimi, Serioja nu mai suportă, se apropie de ea, o cuprinde pe după umeri.

Mama tresare, își șterge lacrimile, îl prinde pe Serioja de mînă, îl trage către sine, îl privește în ochi.

— Îți dezvălui un secret, Sergunka, spune mama și deodată îl roagă : Dacă poți, înțelege-mă !

— Ce tot spui, mamă, ce-i cu tine, bîiguie Serioja, crezînd că din pricina vinului nu poate ea să-și vină în fire.

— Nu ți-am vorbit mult timp, mă temeam să-ți spun, și tot nu ți-aș fi spus, poate, dar uite că e Nina aici și e Oleg Andreevici, nu mai mă tem atîta... Și pe neașteptate, parcă dă o lovitură : Curînd mă căsătoresc, Sergunka.

— Cu cine ? întreabă el mașinal.

— Cu Nikodim, rostește mama și se corectează, cu Nikodim Mihailovici. Are să vină.

— A terminat cursurile ? întreabă mătușa Nina.

— A terminat, spune mama. Zilele astea are să vină.

Grăbindu-se parcă, Oleg Andreevici toarnă vin în pahare, îl ridică pe al său.

— Ei, pentru dumneata, Anna Petrovna, închină el.

— Pentru tine, Annușka. Mătușa Nina se ridică de pe scaun, se apropie de mama, o îmbrățișează și plîng amîndouă.

Ușa scîrțîie, în deschizătura ei apare un mic autocamion albastru, apoi se strecoară o sanda roșie, după care se arată pe de-a-ntregul Kotka, fiul mătușii Nina.

— Tăticule, i se adresează el lui Oleg Andreevici fără nici o introducere, păi pentru corăbii e periculos în mările nordului, acolo sînt snaiperi *.

— Ce, ce ? rîde Oleg Andreevici.

— Așa, niște munți de gheață.

— Aisberguri ?

— Ei da, snaiperguri.

Rîd cu toții.

Serioja zîmbește și el.

Apoi ia ceainicul și trece la bucătărie.

Din bucătărie ușa dă în stradă.

Pe ușa cu arc întins atîrnă un anunț lipit strașnic de o vecină. Serioja îl știe pe de rost.

„Rugănte la toț cetățen cînd intraț ținet ușa no trîntiț căm crapă capu și creieri zboară".

Merge prin curte, fără să ia seama la ce e în jur, și în ritmul pașilor repetă în sine anunțul cu toate greșelile lui :

„Ru-gă-nte la toț ce-tă-țen... căm cra-pă ca-pu și cre-ieri zboa-ră".

Cuvintele îi răsună cu izbituri surde în tîmple...

* Lunetist, trăgător de elită (rus.).

5

Cînd nu știi încotro s-o apuci, pașii te poartă singuri.

Nu departe de casă e magazinul alimentar, iar în curtea lui se înalță stive cu lăzi din placaj. Odinioară Serioja venea aici să caute material pentru aeromodele : stinghiile lăzilor erau foarte potrivite pentru ce-i trebuia lui.

Lăzile sînt așezate una peste alta ca niște ziduri înalte și ici-colo, printre ele, există coridoare strîmte. Adultul nu poate pătrunde, dar un copil trece. Serioja străbate pieziș coridorul, caută un loc mai larg, se așază incomod pe o margine îngustă de ladă.

Își lasă capul pe spate și privește în sus. Prin crăpătura dintre lăzi se vede cerul. E de un albastru dens. Trec nori — ușori ca fumul. Nori Cirus. Au învățat despre ei la geografie.

Serioja privește cerul, se gîndește la nori. Dar se gîndește la nori de parcă n-ar fi el. Tot Serioja, dar un altul. Cel adevărat tace. Parcă a încremenit cel adevărat și nu vrea să se gîndească la nimic, deși trebuie să se gîndească, trebuie.

Un Serioja privește în sus, prin crăpătura dintre lăzi, la cer. Celălalt Serioja își pironește privirile în pămînt și totul în el îl doare. Fiecare fibră.

Nikodim ! Degeaba s-a corectat mama, el nu e Nikodim Mihailovici, e pur și simplu Nikodim. Unui om i te adresezi cu patronimicul atunci cînd îl respecți. Așa-i spune Serioja lui

Nikodim — doar pe nume. Asta, firește, în sinea lui. Important însă e cum îi spui omului în sinea ta.

Poate că degeaba are Serioja o asemenea părere despre el. Poate că nu e deloc un om rău — Serioja l-a văzut numai o dată, parcă despre un om poți spune ceva serios de la prima vedere, și încă despre un om adult. Și poate că n-ar avea o părere proastă dacă n-ar fi mama.

După întîlnirea aceea, după vizita lui Nikodim, cu care prilej l-a cunoscut Serioja, mama a așezat fotografia lui în colțul oglinzii.

Atunci a înțeles Serioja totul. Tot atunci i-a spus mamei :

— Ce nevoie avem noi de acest Nikodim ?

Mama s-a uitat la Serioja cu un aer vinovat, s-a apropiat de el, i-a cuprins umerii, l-a privit în ochi și i-a răspuns ca unui om mare :

— Trebuie să ai un tată !

— Ce tot vorbești ! A strigat Serioja uluit. Ți-ai ieșit din minți ! Eu am tată.

Tata ! Să fi trăit el !

Serioja îl visează adesea pe tata. Uneori cu cască ermetică de zbor și în costum aviatic cu mîneci gofrate, semănînd cu un cosmonaut — Serioja a decupat din „Ogoniok" o ilustrație, în care erau înfățișați asemenea piloți, și a atîrnat-o deasupra patului. Alteori — stînd pur și simplu la masă, într-o cămașă albă, zîmbind cu toată gura, ca un Cikalov. Și un asemenea portret există deasupra patului lui Serioja. Iar alteori e Iuri Gagarin — oa-

menii îl saltă pe brațe, și tata, în tunică de pilot, cu epoleți de maior, își ține cu mîna cascheta cu cocardă, să nu cadă.

Tata zîmbește, spune ceva fără glas, sau pur și simplu tace, și Serioja a observat că dacă îl visează pe tata, înseamnă că are să-i meargă bine. La școală sau la cerc. Sau pur și simplu o să fie într-o bună dispoziție.

Numai un singur lucru e ciudat — tata îi apare mereu altfel în vis. Cu chipuri felurite. Dar Serioja s-a obișnuit cu asta. De-acum știe : dacă visează un aviator, înseamnă că e tata. N-are importanță ce chip are. Asta se explică simplu. Serioja nu l-a văzut pe tatăl său niciodată. Tatăl său a pierit cînd Serioja încă nu se născuse.

A fost pilot de încercare. Pe atunci locuiau într-un orășel. O mică așezare. Lîngă uzina de avioane. Iar tatăl său făcea rodajul avioanelor militare de vînătoare.

Odată a plecat la lucru, a sărutat-o pe mama la despărțire, a fluturat din mînă, ca întotdeauna. Și mama, ca întotdeauna, s-a așezat la fereastră să privească avioanele care zboară. I se părea că tata zboară pe toate avioanele. În ziua aceea zburau trei avioane. Păreau niște triunghiuri cu codițe. Geometrie zburătoare. Sau ceva în genul peștilor-torpilă. Mama privea cum triunghiurile brăzdează cerul. Apoi unul dintre ele a pornit-o spre aterizare. A pornit-o într-un mod foarte brusc. Și s-a prăbușit pe pămînt. Mama spunea că cerul a devenit deodată roșu. Sîngeriu.

A plecat cu ce era pe ea, fără să-și mai facă geamantanul, la gară s-a urcat în trenul care trecea. Apoi a călătorit cu caii pînă în satul bunicii și, cum a trecut pragul, s-a născut Serioja.

Serioja s-a născut cu două luni înainte de termen, era să moară pe urmele tatei. Dar mama și bunica l-au salvat.

Povestea asta a mamei îl făcea mereu să rîdă. Despre felul în care l-au salvat ele. Tare hazliu l-au salvat. Într-un cuptor rusesc. Îl încălzeau nițel, și-l așezau pe Serioja în el. Așa a trăit două luni, în cuptor.

Iar pe tata nu l-a văzut. Nici tata nu l-a văzut pe el. Viața lui Serioja a început după ce s-a sfîrșit viața tatei.

Iată de ce tata îi apărea în vis sub felurite chipuri...

Serioja se uită în sus. Nu o dată a observat : soarele a trecut dincolo de orizont, pe stradă se lasă deja amurgul, iar cerul e încă luminat ca ziua, și norii ard de strălucirea zilei. Cerul și norii se întunecă mai tîrziu decît pămîntul.

Pămîntul ascunde soarele, dar nu pentru totdeauna.

Mîine are să vină dimineața și o să fie din nou lumină.

Serioja inspiră aerul răcoros. Supărarea lui se stinge, precum seara.

Ia ceainicul și se ridică.

Trebuie să plece. Acasă, la mama. Își închipuie cum aleargă mama pe stradă, întrebîndu-i pe copiii cunoscuți dacă nu l-au vă-

zut cumva pe Serioja, și pe spinare, între omoplați, simte fiori de gheață. Își imaginează chipul ei cîrn, aproape fără sprîncene, ars parcă de soare, își închipuie cum i s-au rotunjit ochii de spaimă. Dacă ar ști cineva cît îl iubea mama ! Și cît o iubea el. Uite, fără tata trăiește — e cu putință, deși e amarnic, dar fără mama e ceva de neînchipuit. Fără mama n-ar putea să trăiască.

Serioja se repede înapoi, pe coridorul dintre stivele de lăzi din placaj, și deodată simte o durere. Un cuișor ascuțit, ieșit dintr-o ladă, i-a sfîșiat pielea la încheietura mîinii și durerea l-a readus la realitate.

Nikodim !

Ca și cum cuișorul ăsta i-a amintit de Nikodim.

6

Acasă, mama spală vasele într-un lighean, înclinînd ușor capul și mijindu-și ochii, să n-o înțepe fumul de țigară.

Cînd intră Serioja, îl privește cu ochii larg deschiși, în tăcere, apoi rostește încet :

— Credeam că o să-nțelegi...

Serioja nu-i răspunde.

Se dezbracă, se întinde pe patul său pliant de lîngă perete, își linge sîngele de pe rană, se uită la fotografia lui Nikodim.

Există și asemenea oameni, n-ai ce zice. Ochii mici, cenușii, părul sur, pieptănat peste cap. Urechile clăpăuge. Ce-o fi găsit mama la el !

Serioja își mută privirea de la oglindă, se uită la decupajele de pe perete.

Piloți în costume de zbor, Gagarin, Cikalov. Pentru Serioja, toți laolaltă sînt tata.

Ofensa îi clocotește în piept. „Cum așa ? se gîndește el. Mama i-a vorbit toată viața despre tata, repetă tot timpul cum s-a prăpădit el, și Serioja își imaginează aievea această scenă, de parcă ar fi fost acolo, și deodată — Nikodim ! Ei, mamă !“

Serioja se uită la poze. Mama avea întotdeauna influență asupra lui. Datorită ei a lipit pozele astea pe perete și a hotărît ferm să se facă pilot. Ca tata. Iar la cercul de aeromodele tot datorită mamei s-a înscris. La început o să-și însușească acolo toată filozofia, apoi are să meargă la școala de planoriști, firește, fără să întrerupă învățătura, iar acolo o să învețe pilotajul. După aceea intră la școala medie de aviație. Sau la institutul aviatic. Aici trebuie să se mai gîndească, pentru că și fără școala medie poți învăța să zbori, la școala A.V.S.A.P., iar pe el îl pasionează foarte mult construcția de avioane.

Stai la cerc, e liniște. Curbezi trunchiul de bambus deasupra spirtierei, sau tapetezi aripile cu hîrtie din cea mai fină. Mirosul cleiului de cazeină este cu totul deosebit, nu seamănă cu altele : cleiul ăsta are iz de aviație.

Serioja își aruncă privirea la avionul portocaliu, care zace pe podea slutit, dar eroic, rîde și spune în sine : „Nu mă așteptam, frățioare, din partea ta, nu mă așteptam“. Și

se gîndește la un nou model, tot cu benzină, de altă construcție, mai complicată. S-a decis să-l facă împreună cu Robert, responsabilul cercului, de unul singur o să fie greu.

Ușa se trîntește.

— Nu dormi ? întreabă mama, așezîndu-se pe patul lui. El se mișcă puțin, fără să răspundă. Mama tace și ea. Se uită la Serioja, concentrată asupra unui gînd lăuntric, apoi se ridică, ia ghitara din cui și se așază din nou.

Serioja cercetează cu privirea patul mamei, cu bile strălucitoare la tăblie, dulapul jerpelit, care scîrțîie prelung cînd îl deschid, masa de lîngă perete — șchioapătă de un picior, iar hîrtia de pe ea o strîng cînd vin rareori musafiri. Dar, dacă nu sînt musafiri, merge și așa.

Cînd venea pe la ei bunica, o bodogănea pe mama :

— La tine nimic nu e ca la alți oameni !

— Și cum e la alți oameni ? o zădăra mama.

— Curățenie, ordine, ambianță plăcută, făcea bunica gălăgie. Primesc oamenii apartament, își cumpără mobilă. Fie, tu n-ai apartament, dar măcar cămăruța asta s-o fi văruit, să-i mai fi împrospătat vopseaua. Trăiești ca și cum ai pluti purtată de apă. Bunica dădea din mînă a lehamite și se ducea la bucătărie.

— Asta așa e, purtată de apă... aproba mama cu un semn din cap.

Apoi, după plecarea bunicii, punea mîna pe cîrpă, pe mătură, spăla, răzuia, deretica, aducea pînă și humă, să văruiască tavanul, bidinea cu coadă lungă, însă pe neașteptate se așeza pe pat, își aprindea țigara, privea înainte, fără să scoată o vorbă, pe urmă aduna toate lucrurile pregătite pentru reparat și le dădea vecinilor.

— Ce-i cu tine, mămico ? se mira Serioja. Te-ai răzgîndit ?

— Mi-e silă de toate, spunea ea zîmbind. Mă tem că n-o să ajung pînă la tavan.

— Atunci hai să chemăm zugravi, continua Serioja să fie uimit. Tot găsea un motiv.

— O să chemăm, o să chemăm, mai zicea mama. Dar nu chema pe nimeni.

Din pricina fumului de țigară, tavanul era cenușiu, iar la ei totul rămînea ca și mai înainte : deși îmbietor, totuși ceva cu care se obișnuiseră...

Mama atinge corzile ușor și începe să cînte încet :

Strălucе-n veci, tu, steaua mea...

Vocea ei e voalată, dar puternică. „Profesională“, zice mătușa Nina.

Stea ce iubirea ocrotești...

Lui Serioja îi place mai mult decît orice să o asculte pe mama cîntînd. Nu într-un anturaj gălăgios și vesel, ci așa, încet ca pentru sine. Prin urmare și pentru el, pentru Serioja...

Pe lume, cea mai scumpă-mi ești,
Alta nicicînd nu voi avea.

Mama își lasă mîna pe corzi și-l întreabă surîzînd :

— Știi tu cine e steaua asta scumpă ?

Serioja neagă cu o mișcare a capului.

— Tu ești. (El rîde.) Tu, tu, nu rîde. Cîntînd, oricine se gîndește, bineînțeles, la steaua lui. Ea există pentru fiecare. Ei bine, eu mă gîndesc la tine.

— De ce nu la tata ?

Mama îl privește cu uimire, nu se știe de ce e tulburată, apoi repetă cu hotărîre :

— Nu, la tine.

— Ei, atunci eu mă gîndesc la tine, spune Serioja. Și tu ești steaua mea scumpă. Se așază pe pat în capul oaselor.

— Fie, fie, spune mama cu tristețe, deocamdată sînt scumpă, e bine și așa. Dar o să crești, o să ai o altă stea. Nici n-o să-ți mai amintești de mine.

— Ah ! se revoltă Serioja, îndepărtîndu-se. Așa crezi despre mine ! Doar sînt fiul tău, cum o să te uit ? Tace un moment, amintindu-și de Nikodim, apoi adaugă supărat : Eu nu sînt ca tine !

Mama se ridică brusc, atîrnă ghitara în cui. Fără să se întoarcă spre Serioja, scapără chibritul, trage adînc din țigară și spune :

— Să nu te neliniștești. Am hotărît de-acum. Totul are să fie cum a fost. Iar Nikodim n-are nici un amestec aici.

Serioja se ridică puțin în pat, tace cuprins de zăpăceală, apoi întreabă tînguitor, sperînd și nevenindu-i să creadă :

— Adevărat, mamă ?

Ea se întoarce spre Serioja, strivește țigara cu degetele, se apropie de oglindă.

Serioja tace mîlc. Mama se uită nu în oglindă, ci la Nikodim.

Apoi ia în mînă fotografia, o pipăie, parcă l-ar mîngîia pe Nikodim și deodată o rupe în bucățele.

Lui Serioja i se taie răsuflarea.

— De ce ? își arată el uimirea, săltîndu-se în coate. Acum Nikodim nu i se mai pare de temut. Nici un pic. Poate să stea și o sută de ani acolo, în colțul oglinzii.

— N-are ce căuta aici, răspunde mama, se apropie de întrerupător și-l închide.

Serioja se ridică puțin, străbate întunericul cu privirea, încercînd să o distingă pe mama. Îi vede chipul în noaptea tulbure de vară și i se pare că stă întinsă, cu ochii deschiși. O cheamă în șoaptă, dar ea nu-i răspunde, și atunci Serioja își spune că, pesemne oboseala și vinul au doborît-o.

7

Ta-ta-ta-ta...

Ta-ta-ta-ta...

Serioja visează că e război. Parcă zboară cu avionul lui portocaliu și trage asupra unui inamic nevăzut.

Gloanțele trasoare țîșnesc înaintea avionului într-un larg evantai alb, spintecă pămîntul dedesubt, Serioja zboară razant, cu o aripă aplecată puțin, apoi trage către sine manșa, și avionul portocaliu se înalță brusc. Serioja vede

cum dintr-acolo, de sub un nor cu margini aurii cade asupra lui o cruce neagră — avionul vrăjmaș.

Apasă pe trăgaci.

Ta-ta-ta-ta...

Însă evantaiul de trasoare nu se împrăștie înaintea lui.

Ta-ta-ta-ta...

Prin urmare, s-au terminat cartușele. Atunci cine trage ? Crucea neagră ? Crucea neagră...

Serioja vede cum evantaiul ucigaș se întinde spre el ca niște lungi degete albe. Spre aivonul lui portocaliu, ușor de reperat.

Serioja sare. Simte cum i se preling pe frunte picături de transpirație. Uf, e înăbușitor în cameră.

Tresare.

Ta-ta-ta-ta...

Crucea neagră țăcăne iar. Totuși nu, e un ciocănit. Bate cineva în ușă. Pe stradă se luminează de ziuă.

— Mamă, șoptește Serioja, mamă !

Ea saltă capul, întreabă speriată :

— Ce s-a-ntîmplat ?

— Bate cineva.

— A-a, face mama, căscînd și liniștindu-se îndată. Hai, deschide.

Serioja își revine după visul urît. Nici o cruce neagră, slavă domnului. Toate sînt la locul lor. Casa, mama. Oftează, se duce la ușă...

Ta-ta-ta-ta...

— Îndată, îndată, mormăie el, liniștindu-se cu totul, scoate lănțișorul, răsucește butonul

de la yale, deschide ușa larg și se dă înapoi.

Inima încetează să-i mai bată. Parcă iar a adormit. Parcă nălucirea îngrozitoare continuă, numai că alta de data asta. Seria a doua.

În deschizătura ușii stă Nikodim.

Zîmbește, se uită la Serioja binevoitor, face apoi un pas înainte, îi întinde mîna, iar Serioja, parcă hipnotizat, i-o dă pe a sa.

La început, cîtă vreme nu se vede nimeni din cauza ușii deschise, mama clipește din ochi surprinsă, dar cînd Nikodim pătrunde în cameră sare, acoperindu-se cu pătura, apoi, întorcîndu-se cu spatele, îmbracă halatul, se întoarce iar și se uită la Nikodim, buimăcită și ciufulită.

Iar Nikodim, fără să observe ceva, se apropie de masă, trîntește cu zgomot pe ea o sacoșă și pune alături geamantanul de fibră.

— Nu vă așteptați ! spune el zîmbind ironic. Vă aduceți aminte, există un tablou. Al unuia dintre peredvijnici *, parcă, *Întoarcerea neașteptată* se numește.

Serioja își amintește. L-a văzut într-o carte. Era o încăpere mare, nu cum e a lor, toți cei de față încremeniseră, pentru că în prag se afla un om tuns scurt, obosit. Se întorsese, probabil, din închisoare, sau de la ocnă. Un revoluționar.

---

* Ilia Repin (1844—1930), cel mai de seamă reprezentant al mișcării „peredvijnicilor", vestită în pictura rusă de la sfîrșitul secolului al XIX-lea (n.t.).

Acolo era de înțeles, era vorba despre un revoluționar. Dar ce legătură are Nikodim ? Ei da, nu-l așteptau... Îndeobște nu-l așteptau, așa e. Deși, cine știe de ce, îl așteptau. Se și pregătiseră.

Serioja vede cît de penibil e pentru mama. Îi privește chipul cu atenție, și ea îi simte privirea. Dar nu se poate decide. Nu e în stare să facă un pas spre Nikodim și să i-o spună direct. Ea se întoarce cu fața la oglindă, se piaptănă în grabă, iar Serioja și Nikodim stau față-n față.

Oaspetele desface sacoșa. O desface cu zel.

— Ania, spune el, fără să se întrerupă din desfăcutul sacoșei, voi să mă iertați că am venit atît de devreme... Aș fi vrut să iau alt tren, dar nu m-a răbdat inima, la cel dintîi am luat bilet, am sosit noaptea, abia am așteptat dimineața — și fuga la voi... Așa că iertați-mă, totuși v-am trezit din somn.

— Nu-i nimic, răspunde mama surd, fără să-și întoarcă fața de la oglindă.

— Voiam să vin mai tîrziu, continuă Nikodim, dar, îmi zic, trebuie să-l găsesc pe Serioja înainte de a pleca la școală, poate, îmi zic, îi fac o bucurie... — desface cu dinții afurisitul de nod, însă nu-și curmă vorba. — Ania, mîrîie el, dar Serioja, m-m, drace, s-a-ncurcat... Lui Serioja i-ai spus tot ? Nimic... Așa se cade... Nimic nu i-ai ascuns ?

Mama tace.

— Uite, bodogăne Nikodim, tot l-am descurcat. Desprinde hîrtia cu un fîșîit, desface pachetul, se întoarce către Serioja, îi întinde

mai întîi niște labe pentru înot, apoi un tub pentru scufundare, după aceea o mască.

Serioja, uluit, bate pasul pe dușumeaua rece, ține un braț de cadouri și are senzația că s-a prostit. Nu știe ce să facă. Încă de ieri a terminat-o cu Nikodim. Seara, cînd mama i-a rupt fotografia. Iar el, uite că a venit. Și-i face cadouri. Îl ia cu vorba. Iar mama se piaptănă la oglindă și tace. Și parcă nu vede nimic.

Nu vede ! Vede totul ! Numai că se teme.

Serioja se decide. Nu se mai lasă prostit. E păcat, firește, să dea înapoi toate minunățiile astea. Uite labele astea verzi, grozave, parcă sînt labe de broască ! Și tubul ! Și masca ! Dar oare e posibil să cedeze ? Doar nu-i vreo caracudă toantă. N-are să-nghită frumoasele momeli.

Serioja face un pas înainte, pune darurile pe masă și spune cu voce răgușită :

— Mulțumesc. n-am nevoie. Și adaugă ca printre altele : Trebuie să plec la școală.

Nikodim se oprește, se uită cu atenție la Serioja, dar Serioja se îmbracă de zor fără să privească în vreo parte. Simte numai privirea asta grea asupra lui.

Nikodim se schimbă de pe un picior pe altul și o întreabă pe mama :

— Ei, Ania, e în regulă ?... Sau te-ai răzgîndit ?

— M-am răzgîndit, răspunde mama, continuînd să se pieptene.

— Ia întoarce-te ! îi poruncește deodată Nikodim. Serioja saltă indignat capul, vrea să-i spună să se poarte mai domol aici, să nu po-

runcească, dar vede cît de resemnată se întoarce mama de la oglindă, cum se uită la Nikodim cu ochii rotunjiți, speriați, în care tremură lacrimile, și deodată îl străbate un gînd : mama ascultă de Nikodim. Va să zică !...

— Iartă-mă, Nikodim ! rostește mama frămîntînd ceva în mîini. Serioja o vede cum face bucățele fragmentele din fotografie. Aceea, de aseară. Iartă-mă, repetă ea. N-am luat în considerație totul... Și m-am răzgîndit.

— Dar cum așa ? Nikodim desface mîinile a nedumerire. Doar ne-am scris ! Doi ani !... Am căzut de acord !... Am venit !...

Striga, fața i se îmbujorase din pricina sforțării, urechile clăpăuge deveniseră și ele trandafirii și lui Serioja i se face milă de el.

Dar mila dispare îndată.

Nikodim îi spune mamei :

— Și, la drept vorbind, Ania ! Tu ai insistat, tu ai vrut să trăim împreună. În definitiv, știi bine, eu procedez împotriva voinței mamei !

Serioja clipește năucit. Crede că de data asta mama are să-și iasă din fire. O să-l dea afară pe Nikodim. Mama însă zîmbește jalnic, i se adresează fără să fie măcar cît de puțin ofensată :

— Da, da, Nikodim, ai dreptate, lucrurile așa stau, dar nu pot... Am hotărît.

Nikodim se întoarce spre Serioja, apucă geamantanul și pășește către ușă.

La mama nu se mai uită. Îl cercetează pe Serioja. Îl cercetează cu interes, și Serioja

observă că buzele lui Nikodim tresar ca de o puternică jignire.

— Și astea ? îl întreabă Serioja arătînd spre daruri, însă Nikodim nu aude. Se oprește în dreptul ușii larg deschise, îl țintuiește cu privirea pe Serioja și rostește tare :

— De ce mă urăști ?

Serioja își simte inima zbătîndu-se în piept ca un iepuraș. De ce-i vorbește astfel ? Oare Serioja îl urăște ? De fel... Nicidecum... El nu-l urăște...

Serioja se ridică brusc. Deschide gura, să-i explice, să-i răspundă cumva acestui om străin, dar în locul cuvintelor îi scapă un hîrîit ciudat.

Ușa se închide cu zgomot.

Pașii lui Nikodim bubuie prin bucătărie. Ușa sare din arcul puternic, iar vecinei, de bună seamă, îi zboară creierii.

Totul amuțește.

Iar Serioja stă, cu gura căscată, tăindu-i-se răsuflarea din pricina jignirii care-l înăbușă.

8

E luna mai, iar afară plouă plicticos, ca toamna. Norii aleargă de-a dreptul peste acoperișuri, zdrențuiți, peticiți, aprigi. Își simte sufletul împovărat. Și din pricina vremii, și din pricina discuției de dimineață.

Serioja se uită pe fereastră la ploaia densă, care estompează siluetele caselor, și parcă se justifică față de Nikodim.

Oare într-adevăr îl urăște ?

Să admitem că îl urăște. S-o pornim invers. Ca în teoremă. Și de ce trebuie să-l iubească? Pentru că vrea să vină la ei?

Serioja cade pe gînduri. Își amintește de mama.

Ieșise îndată după Nikodim. A înhățat servieta și a rupt-o la fugă. Mama a rămas lîngă scrin. Cu ochii larg deschiși. Privea în gol. Ochii îi erau mari, iar chipul îi îmbătrînise într-o clipă...

Serioja se uită în jur, tresărind, își reveni, ca și cum s-ar fi întors la realitate. Clasa, pereții verzi. Profesoara se plimbă prin fața tablei. O cheamă Veronika Makarovna, dar ei au poreclit-o Literatura.

Veronika Makarovna e destul de în vîrstă, dar poartă mereu pantofi cu toc înalt. Iar picioarele ei sînt subțiri și, desigur, șubrede, de-aia se clatină pe tocuri. Ca pe patine, dacă nu știi să patinezi. La pantofi cu tocuri înalte Literatura poartă ciorapi simpli, de școlăriță, cu elastic, care sînt însă mereu răsuciți.

— Ei, cine răspunde? întreabă Veronika Makarovna, mijindu-și ochii: e mioapă, așa încît celor din băncile din spate poate să le meargă, ea nu distinge chipurile de la distanță, iar numele celor ce stau acolo nu și le amintește imediat. Și îndeobște e ciudată. Uite și acum, s-a oprit la fereastră și parcă a uitat de toate. A uitat că are oră, că trebuie să asculte. Privește strada, unde ploaia tulbură băltoacele. Clasa a amuțit. În liniștea asta Veronika Makarovna e în stare să privească mult și bine pe fereastră. Cinci minute. Dacă nu și mai mult. Se întoarce, în sfîrșit. — Ei, cine răspunde? repetă Veronika Makarovna.

Serioja vede cum Pontea, vecinul său, ridică mîna.

Veronika Makarovna se uită la Pontea, face apoi un semn în catalog în dreptul numelui lui Pontea și anunță solemn:

— Panteleimon Karpov.

De bună seamă, numele lui Pontea e hazliu. Panteleimon! Păi nume de-astea nu se mai dau acum nimănui. Dar tocmai cu el se mîndrește Pontea. I-au zis așa în cinstea bunicului. Iar bunicul lui Pontea este Erou al Uniunii Sovietice. General în retragere. Nimeni nu l-a văzut pe bunicul lui Pontea, locuiește la Moscova, dar Karp a adus o poză. Tare mult seamănă cu generalul lui.

— Răspunde! i se adresează Veronika Makarovna lui Pontea.

— În povestirea lui Pușkin *Fata căpitanului,* grăiește vecinul lui Serioja, sînt două figuri reprezentative.

— Griniov — de la „Dinamo“ *, Pugaciov — de la Ț.S.K.A. *, mormăie careva din clasă, și printre bănci trece o undă de rîs.

Veronika Makarovna bate cu stiloul în catedră.

— Griniov este reprezentantul nobilimii, declară Panteleimon, și, cu toate că e dușman al țăranilor, se vede nevoit să apeleze la Pugaciov pentru ajutor în treburile personale.

---

* „Dinamo“, „Ț.S.K.A.“ — echipe de fotbal din U.R.S.S. (n. t.)

— Alege-ți expresiile, intervine Literatura, gîndește cînd vorbești.

— Păi eu am spus, lămurește Pontea cu căldură, în sensul că nimeni în afară de Pugaciov nu l-a ajutat. Pugaciov era un om bun. Pugaciov a fost conducătorul răscoalei țăranilor împotriva țarismului. Degeaba s-a dat el drept țar. Pușkin subliniază că el era sortit pieirii, pentru că în vremea aceea nu fusese creată o situație revoluționară.

— Cînd s-a creat o situație revoluționară ? întreabă Veronika Makarovna.

— La Șapte Noiembrie nouă sute șaptesprezece, răspunde cineva din bancă.

— La începutul anului o mie nouă sute șaptesprezece, corectează ea. Iar evenimentele înfățișate în *Fata căpitanului* cînd s-au petrecut ?

— În secolul al optsprezecelea, răspunde Pontea.

— Întocmai ! confirmă Literatura, ridicîndu-se de pe scaun și făcîndu-i semn lui Pontea să se așeze. Evenimentele înfățișate în *Fata căpitanului,* rostește ea, se referă la anul 1774 și reflectă evenimentele răscoalei țărănești de sub conducerea lui Emelian Pugaciov...

Veronika Makarovna vorbește despre Pugaciov și Griniov, iar Serioja se gîndește la Maria Ivanovna, din pricina căreia Griniov a avut toate peripețiile astea cu Pugaciov. Își amintește scena dinaintea luptei : cum strîngea Griniov mînerul spadei, cum se înflăcăra, cum se închipuia pe sine cavaler al Mariei Ivanovna și dorea s-o apere de dușman.

Serioja privește buimac clasa și-i vede cosița Galinei. „Uite cu cine trebuie să stau de vorbă“, chibzuiește el și prinde a se uita atent la Galea. Ea începe să se foiască, apoi se întoarce și-l privește întrebător.

— Vorobiov ! aude el vocea Literaturii și se ridică în picioare, chinuindu-se să-și dea seama ce l-a mai întrebat acum Veronika Makarovna. Ea însă îi spune : Ce ești așa distrat ?

Serioja strînge din umeri și se uită atent la profesoară.

— Se-ntîmplă, spune el vinovat.

Iar Veronika Makarovna aprobă pe neașteptate cu un semn din cap :

— Se-ntîmplă.

În ochii ei Serioja vede confuzia.

9

Ploaia cădea ca un zid alb compact care, după doi pași, îl ascunde pe om ca o pădure. Fete și băieți se avîntă de pe treptele școlii ca într-o vîltoare și dispar îndată. Serioja o urmărește cu privirea pe Vaska și aleargă după ea, temîndu-se că dacă rămîne în urmă o pierde din vedere. Nu-i simplu să te ții după o fetișcană cu picioare lungi. Serioja vrea s-o cheme, să-i strige să-l aștepte, dar Galea dispare deodată la intrarea unei case străine. Serioja o ia la goană în urma ei.

— Ce dorești ? întreabă Galea cu încordare, gîfîind.

El se mișcă de pe un picior pe altul, se frămîntă, nu știe cum să-nceapă, cum trebuie în-

deobște să întrebi despre ceva ce te interesează.

— Gal ! spune Serioja gîngăvind și repetă : Gal ! În sfîrșit o trîntește : Maică-mea vrea să se-nsoare.

— Să se mărite, nu să se-nsoare, îl corectează Vaska și-l mai întreabă o dată : Vrea ?

Vaska îl privește cu atenție, apropiindu-și fața de Serioja.

— Nu știu ce să fac, oftează el.

— E un om rău ? întreabă Galea. E bețiv ?

— Nu, răspunde buimac Serioja. Nu-i bețiv. Apoi, mîniindu-se, îi explică : la ce dracu-mi trebuie — eu am tată !

Vaska stă pe gînduri, se întoarce cu spatele către ploaie. Vorbește șovăitor :

— Doar nu te măriți tu... Mama...

— Și ea de ce vrea să se mărite ? întreabă uimit Serioja. Asta în nici un chip n-o poate pricepe : într-adevăr, de ce ? Oare pînă acum au trăit rău ? Oare li s-a urît unul cu altul ? Și oare nu e limpede — o să vină un al treilea, de prisos, și niciodată Serioja n-o să se simtă bine alături de mama și mama alături de el, pentru că Nikodim are să-i stînjenească. Ce vrea, să-i povestească despre note ? Despre cercul de aeromodele ? Despre faptul că Serioja vrea să-i semene tatei și să fie, ca el, aviator ?

— Ciudat om ești, spune Galea, uitîndu-se la Serioja cu asprime. Pentru ce vrea mama să se mărite ? Pentru fericire. Oare nu-i limpede ? În definitiv, omul s-a născut pentru fericire, ca pasărea pentru zbor, ai priceput ?

Ea e tînără încă. Are nevoie de un bărbat. Să-i fie pavăză și stîlp.

— Judeci ca o babă, mormăie nemulțumit Serioja, însă ceva parcă îl liniștește. Pavăză și stîlp, o maimuțărește el. Dar eu ce sînt ?

Galea surîde.

— Desigur, ești pavăză, spune ea, dar nu stîlp. Deocamdată, firește. Ai să crești, ai să fii și stîlp.

— De înaltă tensiune ? rîde Serioja.

Își simți sufletul mai ușor, parcă, într-adevăr, Galea era ca o bătrînă care-ți explică totul și te liniștește. Intrarea către care alergaseră nu e departe de locuința lui Serioja. De a Vaskăi e și mai aproape. Dar el propune pe neașteptate :

— Hai la film !

Cinematograful „Coliseum“ e la capătul cvartalului. Prin vălul ploii ard luminile aprinse mai devreme.

Vaska aprobă cu o mișcare a capului și o iau la fugă. Cu Vaska e plăcut să alergi, Serioja se reține, să n-o ia înainte, să-l întreacă ea puțin, cît de puțin. Băltoacele plescăie sub ghete, împroșcînd stropi. Serioja are o rublă — le ajunge pentru bilete și pentru cafea. Chiar și pentru două pișcoturi. El bea cafeaua neplăcută la gust, dar fierbinte și își amintește ultimele cuvinte ale Vaskăi. Și cu cît se gîndește mai mult la sensul lor, cu atît se simte mai rău. Într-adevăr. Mama e cea care vrea să se mărite, dar hotărăște el. E atît de stupid.

— Şi apoi, zice deodată Vaska, tatăl nu ţi-l recapeţi, e adevărat, nu ? Ce să-i faci ?

Lumina se stinge, pe ecran se perindă secvenţe lipsite de interes.

Serioja se uită la film, dar gîndul lui e cu totul în altă parte.

Într-adevăr, cît de încîlcit e totul... Cît de amarnic.

Mama spune adesea : „În viaţă totul se petrece nu ca la cinema. Singură m-am convins." Nu reţii asemenea vorbe cînd sînt spuse de alţii. Îţi trec pe lîngă urechi. Dar cînd te privesc chiar pe tine...

Serioja se uită la Vaska, la cosiţa ei, şi ea, fără să se întoarcă, îl bate pe mînă :

— Uită-te la ecran.

— Mă uit, răspunde Serioja supus.

10

Ploaia a trecut.

Serioja stă înaintea unei clădiri înalte, cenuşii. Deasupra, sub acoperiş, strălucesc litere argintii păşitoare : „Poştă—telegraf". Şi un ceas în mijlocul faţadei.

În oraş toţi ştiu unde e oficiul poştal, dar foarte puţini cunosc că aici, fără vreo firmă sau vreo intrare din stradă, la etajul de sus se află studioul de radio — obiectiv important. De stat. E păzit.

Serioja se mîndreşte : mama lui lucrează parcă la o uzină importantă. Acolo se intră numai cu permis. De aceea, Serioja se apropie de paznic şi-i solicită :

— Vă rog s-o chemaţi pe Vorobiova.

— Pe Anna Petrovna ? întreabă femeia care poartă pistol. Serioja îi zîmbeşte. E mătuşa Dusea. În timpul schimbului îi place să împletească, să-i mai treacă de urît.

În aşteptarea mamei, Serioja se plimbă de-a lungul clădirii şi la un moment dat îl observă pe Kotka, băieţelul mătuşii Nina, stînd pe vine lîngă o băltoacă.

Serioja se apropie şi intră în vorbă cu el :

— Noroc, Kotka.

— Salutările noastre, Sergunea, răspunde Kotka fălos. Nu e deloc uimit de apariţia lui.

— Sergunea, îl întreabă acesta fără nici o introducere, strîmbînd din năsucul cît un butonaş, ca şi cum numai ce aştepta să vină Serioja, ţie nu ţi-e teamă ?

— De ce să-mi fie teamă ? nu pricepe Serioja.

— Uită-te în băltoacă, îl îndeamnă Kotka. Să vezi ce adîncime. Ditamai copacul încape în băltoaca asta.

Serioja priveşte în băltoacă. Ia te uită ce privire ageră are micuţul Kotka. Într-adevăr, dacă te uiţi cu băgare de seamă, băltoaca are o adîncime grozavă. E şi un copac în ea, şi o părticică din oficiul poştal, pînă şi nişte nori. Serioja închide ochii. Îi deschide din nou.

— Nu, nu mi-e teamă, îi răspunde lui Kotka.

— Nu ţi-e teamă acum, spune Kotka, pentru că eşti mare, dar cînd erai mic, şi ţie ţi-era teamă.

Serioja îl apucă de bretelele pantalonaşilor lui scurţi şi-l întoarce spre sine. Kotka îl cu-

prinde pe Serioja de grumaz cu nădejde și-l gîdilă după ureche. Serioja nu vrea să-l amărască.

— Mi-era ! îl asigură el. Și încă cum. Mie și acum îmi mai e uneori teamă.

— Dar tu de ce te temi ? îl întreabă iar Kotka, însă nu-i dă răgaz să răspundă. Fruntea lui e încrețită. Chibzuiește tot timpul la ceva. Mie, de pildă, mi-e frică de tigri, de leoparzi și de balauri. Balaurii șuieră. Dar eu nu i-am văzut. Doar la cinema.

— Iar leoparzi și tigri ? rîde Serioja.

— Tot la cinema, nu se fîstîcește deloc Kotka.

S-au adunat multe gînduri în Kotka, trebuie să le dezbată și-i turuie lui Serioja pe nerăsuflate :

— Vrei să te-nvăț cum să prinzi coțofene ? Iei poleiala de la un bănuț de ciocolată, legi de ea un fir lung, arunci bănuțul sub pomul în care stă coțofana și începi să tragi la tine. Coțofana vede hîrtiuța, vine în zbor, iar tu tragi sfoara spre tine. Ea se apropie, tu iar — spre tine. Ei, și cînd coțofana e foarte aproape de poleială, tu o și înhați.

Kotka răsuflă ușurat. De bună seamă, se temea că nu izbutește să povestească toate amănuntele și Serioja are să plece. Serioja însă nu pleacă, și acum poate să răsufle. Ba să se și șteargă la nas.

— Kotka, întreabă Serioja, dar tu cu cine ai venit aici ?

Kotka însă nu mai apucă să răspundă.

— Serioja ! strigă de la intrare mătușa Nina. Vino încoace ! Te conduc.

Sus, unde e studioul de radio, oamenii umblă în liniște. Discută cu voce scăzută. Pe un tablou special, ca la intrarea în cabinetul de roentgen-terapie, ard litere roșii, severe : „Liniște ! Sîntem în emisie !"

Mătușa Nina îl conduce pe Serioja în sala cu aparate. Aici se află magnetofoane, uriașe, cît jumătatea unui stat de om. Dacă e adult. Lui Serioja îi ajung pînă la piept. Se rotesc încet role imense cu bandă magnetică.

Interesant ! Cînd te fotografiezi, totul e limpede. Peliculă fotografică, strat fotosensibil, revelator, hîrtie fotografică... Lumina îți înregistrează chipul în fotografie, asta e clar. Se petrec niște modificări chimice. Pe cînd aici ? Banda se învîrtește de pe o rolă pe alta. Și nu se modifică deloc. Dar înregistrează ceva mai complicat decît o imagine. Înregistrează sunetul.

Mătușa Nina îl ține pe Serioja de umăr, să nu plece, și face un semn cu capul către o fereastră mare în perete.

Dincolo de geam, ca într-un acvariu, se află mama. Mișcă din buze — spune ceva, dar ce anume — nu se aude. Și asta apare foarte nostim.

Serioja cercetează cu privirea acvariul mamei. În încăperea în care stă ea, pereții sînt capitonați cu stofă, ca să nu se producă rezonanță. În fața mamei, pe niște piciorușe încovoiate, de parcă ar fi flori ce se pleacă, sînt

patru microfoane. Unul, mai mare, ca o clătită neagră, atîrnă direct din plafon.

Mama citește sîrguincios, din cînd în cînd se desprinde de hîrtii, dar nu privește la fereastră — se uită în tavan sau într-o parte. Uneori gesticulează. Își încrețește fruntea. Închide ochii. Dă din mînă în ritmul cuvintelor. Probabil, citește versuri.

Mama se comportă ca și cum ar fi complet singură. Și la ea se uită zece oameni. O privesc țintă. Altul nu s-ar stăpîni, s-ar fîstîci, dar pe mama n-o interesează oamenii de dincolo de fereastră. E ocupată cu ale ei.

Mama termină de citit, se reazemă de scaun, își lasă mîinile în jos, obosită.

La magnetofonul principal stă un unchiaș cărunt și ciufulit. Părul lui e zbîrlit ca fumul ce năvălește pe horn. Barba îi e aspră. Însă ochii îi sînt veseli, jucăuși.

— Bravo, Anka ! îi strigă el mamei, făcînd să se audă declicul unui întrerupător.

Și pe neașteptate vocea mamei, schimbată de difuzor, îl asurzește pe Serioja.

— Pe dracu ! spune mama grosolan ! Reluăm imprimarea !

— Pentru ultima oară, strigă înspăimîntat unchiașul cel zbîrlit. Apăi greu îți intră cineva în voie ! O să stăm cu tine pîn-la noapte ! Acum vine emisia !

— Nu urla ! îl sfătuiește mama prin radio.

Serioja crede că unchiașul o să se supere, însă el rîde doar și apasă pe butonul magnetofonului. Banda cu vocea mamei aleargă înapoi, ca un tren expres.

11

Băltoacele par cioburi de sticlă întunecate. Luminile aprinse la ferestre se reflectă în apă ca niște mărgele galbene. După ploaie s-a făcut cald. Cerul s-a limpezit. Deasupra acoperișurilor veghează lumina lunii.

Ei merg agale, mama inspiră aerul în care s-a dizolvat parcă mireasma frunzișului de plopi, și repetă încet :

— E atît de plăcut... E plăcut...

Mătușa Nina n-a mai stat pînă cînd s-a eliberat mama. L-a strîns de umăr pe Serioja, i-a spus că e timpul să-i dea lui Kotka să mănînce și a fugit. Serioja a stat în sala cu aparate pînă la sfîrșit. Cît timp s-a desfășurat emisiunea a stat pe coridor. Mama fuma țigară după țigară, împrăștia scrumul pe jos, ofta, asta din pricina inactivității silite, apoi emisiunea a luat sfîrșit, iar acum uite că merg spre casă și Serioja tot nu știe cum să înceapă. Cum să-i vorbească mamei în legătură cu Nikodim.

Să-i spună așa, pur și simplu : „Sînt de acord“ — e stupid. Nu e bine. Trebuie să-i vorbească în așa fel încît mama să înțeleagă. Să n-o jignească.

Serioja se gîndește toată seara la oameni. La ce-i poate face pe oameni fericiți.

Lui așa i se pare : dintre toți adulții cunoscuți, mătușa Nina e cea mai fericită. De ce ? Păi, în primul rînd, e frumoasă. Serioja chiar e nițeluș îndrăgostit de ea. De aceea se și sfiește să stea mult de vorbă cu mătușa Nina.

Dacă sînt între patru ochi. De față cu alții — mai treacă-meargă, fiindcă de față cu alții n-o să se apuce mătușa Nina să stea de vorbă cu el. Negreșit se antrenează. Cu ea toți vor să vorbească. Ninocika-n sus, Ninocika-n jos. Care mai de care, cînd trece pe lîngă ea — cunoscut, bineînțeles — se oprește neapărat. Să-i spună ceva. Sau s-o întrebe. Mătușa Nina nu e numai frumoasă. E fermecătoare. Mama așa zice. Asta-i adevărat. Dacă toți sînt atrași de ea, înseamnă că e fermecătoare.

Ochii mătușii Nina sînt întotdeauna strălucitori. Iar vocea ei seamănă cu a mamei. O voce profundă.

Ca și mamei, îi plac foarte mult versurile. Mama o laudă pentru versuri. Iar mătușa Nina îi aduce laude mamei.

Mama îi taie vorba.

— Cucu-l laudă pe cocoș tocmai pentru ce-l laudă acesta pe cuc!

Rîd amîndouă. Într-adevăr, ce să-i faci. Sînt prietene, și nu simple prietene, ci colege de muncă. Au aceeași profesie — crainice. Numai că una e la radio, iar cealaltă la televiziune.

Și totuși se deosebesc între ele.

Mamei îi place să-i vorbească mătușii Nina despre deosebirea asta.

— Mai întîi — vîrsta. Doi — firma. Asta pentru mama înseamnă înfățișarea. Trei — caracterul. Și, din cîte se știe, universul se sprijină pe trei balene.

Caracterele lor sînt într-adevăr diferite. Mama fumează mult. Și nu e pur și simplu

un obicei. De-atîta fumat, uneori se aprinde, atît de tare. încît dacă o atingi e ca o piatră încinsă. Cîteva picături de apă o fac să explodeze.

Ce să mai vorbim... E fericită — e nefericită. Asta nu depinde numai de noroc, de vreun cîștig. Nu-i o loterie.

Omul fericit e fericit pentru că așa e el, și nu altfel. Să fi fost altfel, ar fi devenit nefericit. Să fi fost mătușa Nina ca mama, de bună seamă ar fi fost și ea nefericită.

Însă mătușa Nina e frumoasă, jovială, sprintenă, bună.

Serioja stă pe gînduri. Dar ce, mama nu e bună? Și încă ce bună!

Serioja își amintește discuția de dimineață. Scena cu Nikodim. Și cea de ieri.

Iată cît de bună e mama! Și-a dat seama că Serioja are s-o ducă mai greu cu Nikodim, și a renunțat la ceea ce hotărîse. Pentru el, Seriojka.

Prin urmare, și din pricina bunătății poți deveni nefericit.

Lui Serioja i se face milă de mama. O ia la braț, o privește în ochi.

— Ei, ce e, Sergunea, întreabă mama, am și ajuns acasă?

— Am ajuns, mamă, răspunde Serioja. I se strînge inima de milă. Vrea să-i spună ceva mai frumos, să aleagă vreun cuvînt deosebit — luminos, limpede — pentru ca mama să se simtă bine, pentru ca ea, nu cîndva, ci uite

acum, îndată, să se simtă fericită, dar nu e-n stare să născocească nimic.

— Mamă ! i se adresează el dur, așa cum face ea, și vrea să se corecteze, să vorbească mai delicat. Însă nu reușește deloc. Mamă, repetă Serioja cu o voce care parcă nu e a lui. Înțelegi, numai să nu te superi, te rog, vreau să-ți spun, în legătură cu Nikodim, — tace, apoi se corectează : ...Nikodim Mihailovici. Și iar tace. Eu nu sînt împotrivă, rostește el în sfîrșit, fie, să se căsătorească cu tine.

Mama se oprește, se uită la Serioja cu ochi speriați.

— Fie, să se căsătorească cu tine, prinde a vorbi precipitat Serioja, fie. E înghesuială, dar nu-i un necaz, tu nu fi neliniștită, patul meu pliant poate fi mutat de la fereastră către garderobă, și atunci mai intră un pat. Apoi încheie pe neașteptate : Doar tata nu e...

Vorbește, înghițind cuvintele, iar mama se uită la el mai liniștită, fără spaimă. Apoi îl ia pe după cap cu amîndouă mîinile și-l trage spre sine. El se vîră cu nasul în pelerina rece și umedă.

— Nu te mai gîndi la asta, Sergunka, spune mama. Am hotărît doar.

El face un pas înapoi.

— Din pricina mea, zice el tare.

Mama tace, dă din cap.

— Păi acum n-are să mai vină, spune mama.

— O să vină ! rîde Serioja cu încredere. Și cum o să vină ! În fuga mare ! Doar la tine vine, la tine !

— Prostuțule, zîmbește mama, nu e deloc simplu. N-are să vină. Iar eu n-am să mă duc la el.

— Deci, mă duc eu ! răspunde Serioja fără să stea pe gînduri și mama lasă să-i scape o exclamație ironic uimită. Scoate și el aceeași exclamație și tace. L-a luat gura pe dinainte, cum s-ar zice. El ? O să se ducă el la Nikodim ? Și ce-o să-i spună ?

12

De dimineață, în drum spre școală, Serioja o vede pe Veronika Makarovna. Pe ea o recunoști de la o sută de verste.

Nu merge singură. E cu un bărbat. Literatura are cu el o dispută și nici bărbatul nu e de acord. Ei gesticulează și parcă se ceartă, pentru că în apropierea școlii se despart, fără să se salute măcar.

Serioja privește cum șontîcăie Literatura, legănîndu-se pe tocuri de parcă ar umbla pe patine, apoi se întoarce spre bărbat și înmărmurește.

Peste drum, uitîndu-se la mașini, traversează Nikodim.

O clipă, Serioja stă la îndoială. Apoi se repede după el.

Nu e deloc greu să-l ajungă. Zece secunde de fugă în viteză.

Serioja îl depășește pe Nikodim și se oprește în fața lui.

— Bună ziua, Nikodim Mihailovici, i se adresează el trăgîndu-și răsuflarea. Nikodim se oprește. Îl cercetează cu uimire.

— Salut ! răspunde bănuitor.
— Sînt vinovat, Nikodim Mihailovici, spune Serioja. Surpriza îl ajută să vorbească hotărît, fără să-și aleagă cuvintele. — Eu nu vă urăsc. Vă înșelați. — Ofensiva lui Serioja îl descumpănește pe Nikodim. — Dacă v-am ofensat, scuzați-mă, continuă Serioja. Sînteți dator să veniți pe la noi.
— Nu sînt cu nimic dator nimănui, spune Nikodim posomorît, dar numaidecît întreabă : Asta o spui de la tine ? Sau te-a trimis mama ?
— Ei, și dumneavoastră ! se înăbușă de enervare Serioja. Ați putea presupune, se pare ! Dacă m-ar fi trimis mama, v-aș fi găsit acasă. Or eu v-am văzut întîmplător. Erați cu profa noastră. Cu Literatura.
Nikodim face un semn confuz din cap, îl ocolește pe Serioja, apoi se întoarce :
— Cu Literatura, zici ?
Și deodată începe să rîdă.
Serioja nu pricepe ce e cu el. Pe urmă își dă seama — i se pare hazliu că ei o numesc așa pe profesoară. Nu, se vede treaba că nu-i atît de nesuferit Nikodim ăsta.
Nu e deloc nesuferit.
— Cu Literatura, confirmă Serioja dînd din cap și se pune și el pe rîs. Dar, după cît se pare, vă cunoașteți cu ea !
— Ne cunoaștem ! spune Nikodim.
Stau unul în fața celuilalt și își zîmbesc — cu neliniște, cu neîncredere, neștiind ce-o să fie mai departe.

PARTEA A DOUA

Călătorie de nuntă

1

NIKODIM A ANUNȚAT :
— Plecăm în călătorie de nuntă.
— Drum bun, a răspuns Serioja tresărind.
— Mergi și tu cu noi, a spus Nikodim.
— Cînd ?
— Cînd termini de învățat.
Serioja citise undeva că înainte vreme călătoriile de nuntă se făceau peste hotare. Pe vreun vas cu pînze. Spre Insulele Azore. Ce viață era ! Să te legeni pe valuri, să hoinărești în pantaloni albi, să fumezi trabuc. Să admiri mările și palmierii.
E clar că n-or să se ducă în Insulele Azore. Dar unde ? La Moscova ? Ar fi grozav ! La Leningrad ? Serioja n-a fost la Leningrad niciodată. N-a fost nicăieri, în afară de tabăra de pionieri, la treizeci de kilometri de oraș.
Dar Moscova și Leningradul și chiar Insulele Azore au pălit, s-au încețoșat cînd Nikodim le-a dezvăluit taina.
De dimineață, cînd s-a trezit Serioja, pe masă erau trei rucsacuri : unul mare, altul mijlociu și celălalt mic. Iar la ușă — nici nu ți-ar trece prin cap ! — trei biciclete. Mai întîi nici n-a crezut. A clipit, s-a frecat la

ochi — sînt aievea! Părțile nichelate scînteiază.

De mult o roagă pe mama să-i ia o bicicletă. Mama nu-i cumpără. Nu-i e de bani, dar se teme pentru el, că o să nimerească sub vreo mașină. Iar acum trei deodată! De unde pînă unde?

Se deschide ușa, intră Nikodim cu o sacoșă. În ea e pîine, zahăr, ceai.

— Ultimele amănunte, spune el. Și poruncește. Scoală-te mai repede.

Iau micul dejun la iuțeală, își scot caii în curte, Nikodim le povestește cum a degresat toată seara în magazie bicicleta cumpărată ieri pentru Serioja, cum le-a închiriat pe celelalte.

Și iată-i la drum, iar Serioja are impresia că toate s-au petrecut ca prin farmec. S-au pomenit deodată în călătorie de nuntă. Călătoresc toți trei, nu într-un vagon înăbușitor spre un oraș necunoscut, ci pe un drum de țară, printre spice verzi și albăstrițe, spre satul bunicii.

Serioja are un ZIL de voiaj — nici n-a apucat să-l pipăie cum se cade. Are mersul ușor, fără zgomot. La hîrtoape șaua este elastică — nu scîrțîie! Pe drum neted, pneurile, ca la un automobil nou-nouț: „Fș-ș-ș!“ Frîna funcționează impecabil. Doar ce apeși pe pedală și bicicleta încremenește pe loc.

Serioja își ia avînt, frînează, întoarce, ridicîndu-se în picioare pedalează cu putere. Bicicleta fornăie, gonește în întîmpinarea mamei și a lui Nikodim. Serioja frînează din nou,

stîrnind praful, îi ocolește cu grijă, ascultă ce vorbesc ei.

— Dacă am goni, spune Nikodim, am putea ajunge într-o zi și o noapte. Optzeci de kilometri, nu-i atît de mult. Dar la ce bun? În trei zile ajungem fără să ne grăbim. Ne scăldăm pe undeva. Facem plajă. Culegem flori. Înnoptăm lîngă un focșor.

Mama îl aprobă cu un semn din cap, Serioja îl privește cu interes.

„Cît de nedrept am fost, totuși, se gîndește. Ca o sălbăticiune mă uitam la Nikodim. Îi uram poza.“

Discret, să nu observe Nikodim, Serioja îl cercetează cu privirea, se uită la el cu luare aminte.

Sigur, seamănă cu imaginea lui din poză. Părul cenușiu, pieptănat lins peste cap. În general, s-ar putea spune că e deschis la culoare. Blond. Însă nu blond curat. Are o nuanță gri. Și urechile îi sînt clăpăuge, e adevărat. Dar, dacă stai să judeci, nu-i cine știe ce neajuns. Unii le au clăpăuge, alții dimpotrivă, le au lipite. Nici așa nu e bine. Și îndeobște, la un bărbat n-are însemnătate asemenea cusur. Pentru o fată, pentru o femeie — da. Cu urechi clăpăuge — nu e frumos. Însă, desigur, pot fi strînse cu părul. Se lasă părul să crească mai lung, se înnoadă la ceafă — și uite că urechile se lipesc.

Cine știe de ce, Serioja trece de la Nikodim la Vaska. Se gîndește la ea. Bine, chibzuiește el, Vaska n-are urechi clăpăuge. La ea în general toate sînt cum trebuie. Are o cosiță

groasă pe spate. Ochii... Își amintește ochii ei. Sînt ca două săgeți...

Hm ! exclamă Serioja tulburat. Ce-i cu el, de ce se gîndește la Vaska. Doar nu... Nu cumva s-a-ndrăgostit ?

Înainte vreme, pentru o asemenea idee Serioja s-ar fi supărat foc pe sine. Pe cînd acum, ciudat, repetă chiar cu plăcere vorba asta. S-a-ndrăgostit... Hm... S-a-ndrăgostit.

Serioja nu simte așa ceva. Nici o iubire. Se gîndește la asta așa, parcă din afară. Uite, Pontea se îndrăgostise astă iarnă, și la lecții n-auzea nimic. Toată sugativa era acoperită de desene cu inimioare săgetate. Lui Serioja nu-i vine să deseneze nimic de felul ăsta. Se privește însă în oglinjoara bicicletei. Își cercetează profilul. Nu e unul antic, dar arată destul de bine. Mă rog, nasul e cam lătăreț. Mama spunea mai demult că e nasul tatei. De fapt, ea îl împărțea în două : „Nasul, zicea, e al tatei, iar ochii — ai mei. Genele tot ale mele sînt, cînd eram fetiță, erau la fel de dese. Chiar mă împiedicau să văd". Serioja mijește un ochi, iar cu celălalt se privește în oglindă. „Și pe el, poate, îl stînjenesc genele..."

Gîndul ăsta îi veni cînd era deja la pămînt. Nu-și amintește cum a ajuns jos. Se admira în oglindă. La dracu, îl ustură cotul.

Serioja își ridică fîstîcit ZIL-ul, îl cercetează să vadă în ce stare e. Mama aleargă spre el, bicicleta ei zace în mijlocul drumului. Nikodim o duce în șanț, o așază alături de a sa, apoi se apropie de ei.

— Cum dracu-ai reușit ? rîde el.

Serioja saltă din umeri. Doar n-o să mărturisească că, de fapt, s-a admirat în oglindă !

— Ție-ți arde de glume, îl pune mama la punct pe Nikodim, supărată. Iar lui, uite, i-a dat sîngele. S-a rănit la cot.

— Acum îl îngrijim, spune Nikodim și își aduce rucsacul.

Îi spală julitura cu apă dintr-un bidonaș, o șterge cu iod din trusa farmaceutică de voiaj. Pe Serioja îl ustură, scîncește, dar îndură. Față de mama putea să și urle. Însă în ochii lui Nikodim nu trebuie să se facă de rîs.

— Pansăm ? rîde Nikodim, dar Serioja clatină din cap. Îi place iar de Nikodim. Fără sentimentalismele mamei. Pac-pac — și gata. Bărbătește.

Călătoresc mai departe. Drumul de țară e pustiu, iar ei merg unul după altul. Nikodim alături de mama. Iar Serioja la margine.

— Am avut odată o pățanie, povestește Nikodim. Eram în armată, mă puseseră de gardă. Era iarna. Stau eu lîngă un depozit, cu carabina pe umăr...

— Încărcată ? întreabă Serioja.

— De bună seamă, încărcată, răspunde Nikodim. Doar eram în post ! Ei, și stau eu, lovesc pîslarii unul de altul, să nu crăp. Și vremea, ca un făcut : vînt, zăpada îmi biciuie fața. Noapte. La intrare se bălăbăne un beculeț.

Circul eu, va să zică, așa cum se cerea, de-a lungul depozitului. În dreptul ușii, bat oleacă pasul pe loc. Eram încă la începutul serviciului militar. Țineam minte regulamentul. În

caz de primejdie — dai trei avertismente, după care poți să tragi. Și deodată mă uit — cineva încearcă să se strecoare pe sub sîrma ghimpată, cu care e împrejmuit depozitul. Mă pun la pîndă, îmi țin răsuflarea, mă uit cu atenție. Așa e. Cineva în straie negre se furișează... În partea asta de-acum. Iau carabina de pe umăr, strig, cum e regulamentar: „Stai! Cine ești!" Nu răspunde. Parcă stă la pîndă. Strig din nou, mă uit — a trecut dincolo. A treia oară strig — se mișcă. Ei, atunci — „pr-rr", în aer.

— Ați tras? se îngrozește Serioja.

— Am tras. Apoi ochesc în infractor. Apăs pe trăgaci. Și deodată, un bubuit. Explozie! Te pomenești că am nimerit nu în diversionist, ci drept în mina lui. Sau în ce tot meșterea el acolo.

— Și? e nerăbdător Serioja.

— Și au venit șefii în fugă. Au început să se dumirească. S-a dovedit că la sîrma ghimpată lăsaseră un balon. Cu gaz comprimat. Și din pricina zăpezii și a vîntului, mie îmi jucau imaginile. Efect optic. Mi se părea că se mișcă el.

Serioja rîde în hohote, mama la fel.

— Nu rîdeți, zice Nikodim, și fără voi, tot regimentul a făcut haz de mine. „Vigilentul" — m-au poreclit.

Mama și Serioja se tăvălesc de rîs pe seama lui Nikodim. Pe seama boacănei lui. Nikodim rîde și el cu nepăsare. Asta e bine, își zice Serioja. Mama îi spunea că dacă omul nu se teme să se ia peste picior pe sine însuși, înseamnă că n-o să se apuce să rîdă de alții. Într-un asemenea om poți avea curajul să te încrezi.

Lui Serioja, Nikodim îi devine din ce în ce mai simpatic.

— Dar în război ați fost? îl întreabă el pe Nikodim.

— Nikodim Mihailovici are nume și patronimic, se uită mama sever la Serioja.

— Fleacuri! se supără Nikodim. Și spune serios: Ania, lasă chestiile astea! Serioja n-are decît să-mi zică după cum îi vine lui mai bine.

Serioja apasă pe pedale și o ia la fugă înainte. Vîntul îl izbește în față. Mijește ochii. Și e mînios pe mama. Ce, nu puteau să-i spună asta cînd sînt singuri? Fără Nikodim?

— Serioja! strigă mama din urmă. Așteaptă!

Serioja nu frînează, dar nici nu mai dă din pedale. Bicicleta își încetinește mersul. Mama și Nikodim îl ajung pe Serioja.

— În război n-am fost, spune Nikodim, cu toate că voiam să-mi croiesc drum într-acolo. Am făcut și o încercare. Cînd a început războiul aveam zece ani. Dar o să-ți povestesc mai tîrziu despre asta. Acum am o propunere. Hai să ne luăm la întrecere pe bucata asta de drum — pînă la pădure. Care pe care.

Serioja dă din cap zîmbind.

— Dar nu sînteți egali, intervine mama.

— Lăsăm un handicap, răspunde Nikodim. Adică egalăm forțele cu ajutorul unui avans.

Serioja, îndepărtează-te pînă la tufa aia... Uite, acum sîntem egali.

Mama coboară de pe bicicletă, își scoate baticul de pe cap.

— Pregătiți-vă ! strigă mama. Atenție ! Porniți !

Serioja se saltă în șa, se lasă cu toată greutatea pe pedale — pînă și lanțul trosnește — și se repede înainte către finișul invizibil.

Nu întoarce fața. La concursuri nu se privește înapoi.

Serioja zboară înainte, aplecîndu-se deasupra ghidonului.

Vîntul îi șuieră pe la urechi. Îi năvălește în nări mireasma dulce de trifoi.

Serioja gonește spre pădurea luminată pieziș de razele soarelui și ascultă fîșîitul pneurilor ce stîrnesc praful...

2

Serioja aruncă pe foc crengi de brad, le privește cum, la început, fumegă, cum scot un fum gros — se evaporă seva din cetină — apoi creanga se aprinde și acele de brad se încovoaie ca șpanul incandescent. Țînțărimea zumzăitoare, deîndată ce crenguțele prind să fumege, se face nevăzută. Apoi însă își face din nou apariția, se rotește sîcîitor în spate, în umbră, și Serioja aruncă din nou crengi.

Ascultă la cele ce vorbesc mama și Nikodim, dar nu-și poate lua ochii de la rug, de la foc, se uită pătrunzător la limbile lui pîlpîitoare, și flacăra îi pare vie : se schimbă capricios, ba scăzînd, ba înălțîndu-se, și-i înfățișează lui Serioja minunății ciudate — cînd o mînă cu vinișoare roșii răsucită, cînd un chip rînjit, cu plete zbîrlite, cînd aripile unei păsări. Și totul fulgerător : aripile au dispărut într-o secundă și se ivește în locul lor o barbă roșcată.

Serioja încremenise, era bucuros să se întoarcă spre mama și Nikodim, însă privirile parcă i se lipiseră de foc, parcă se cufundaseră în el.

— Cînd a început războiul, spune Nikodim cu voce scăzută, aveam zece ani, și în patruzeci și trei m-am hotărît să plec pe front. Am uscat cîțiva pesmeți, am șterpelit două lumînări de la mama, pentru orice eventualitate am luat chibrituri și ceai. Le-am vîrît în buzunare, ca să nu umblu cu traista după mine — din motive de conspirație, m-am cățărat ca prin minune într-un tren care mergea la Moscova. — Nikodim scoate din foc o crenguță mocnind, i-o întinde mamei, să-și aprindă țigara, el e nefumător. — Ei, dar rînduiala de atunci, continuă el, n-o știam. Am ajuns pînă la Vladimir, acolo se făcea controlul permiselor — în Moscova se intra numai cu permise. Și m-au înhățat. M-au băgat la izolator.

— Noi, în timpul războiului, îl întrerupe mama, ne-am mutat din oraș la țară. La neamuri. În oraș se murea de foame. Vara încă mai mergea, culegeam urzici și făceam din ele ciorbă, dar iarna era foamete cumplită. Tata dispăruse fără urmă, iar mama era de pro-

fesie — casnică. S-a angajat cărăușă la o fabrică, iar acolo trebuia să care fier, se spetise muncind, era la capătul puterilor, și atunci s-a hotărît. La țară, chiar dacă era greu, se mai găseau de-ale gurii. Mai tîrziu am schimbat și pe boarfe...

— Dar dumneavoastră... vru să-l întrebe Serioja pe Nikodim, dar își curmă vorba. Așteaptă ca mama să-l dojenească iar. Însă mama tace, și Serioja se corectează : Mai departe cum a fost acolo, la un loc cu hoții ?

— În nici un fel. M-au dus îndărăt, răspunse Nikodim. Într-un vagon-temniță, cu gratii. După aia m-au predat la miliție. Mama a dat fuga, nu era dumirită — jap, jap peste obraji. Credea că m-am înhăitat cu hoții, că am furat ceva... Pe urmă s-a dumirit. Acasă m-a bătut și mai tare.

Serioja rîde. Fără să-și desprindă privirile de la foc, îi spune lui Nikodim :

— Ce bătăușă ! Apoi adaugă : Dar ea ce e ?

Serioja întrebase doar așa, mecanic, fără interes, pentru că privea hipnotizat flăcările, cerceta siluetele de foc și nu dădu nici o atenție faptului că Nikodim tăcuse și abia după un moment îi răspunse :

— Femeie... Ce să fie.

Apoi au băut ceai fierbinte în gamelă. În căni pluteau bucățele de cetină arsă, dungulițe subțiri de cenușă, iar Serioja le sufla către marginea cănii, se frigea cu lichidul gustos și aromat. Niciodată în viață n-a băut el un ceai atît de gustos !

Mama s-a întins, a așezat capul lui Nikodim pe genunchi, Nikodim îi mîngîie încetișor părul. Serioja se uită la ei și surîde. Acum nu mai tresare cînd Nikodim o atinge pe mama. Asta îi place mamei, pe chipul ei rătăcește un zîmbet ușor. Se gîndește la ceva. Visează.

Nikodim o mîngîie pe mama pe cap, o gîdilă ușor la ureche cu un fir de iarbă. Mama, pe gînduri, îndepărtează gîngania de la ureche, și aceasta iar o gîdilă. Nikodim îi face cu ochiul lui Serioja, drept răspuns el îi zîmbește, mama vrea să prindă gîngania, nu ghicește că ei o păcălesc. Aceștia nu mai rezistă și pufnesc amîndoi în rîs.

Mama rîde, iar Nikodim începe să cînte. Cîntă rău, fără măiestrie, se observă numaidecît că e tare de ureche, dar mama preia cîntecul și acum sună mai armonios : Nikodim se ia după mama :

Ce stai, fremătînd,
Scoruș plăpînjor, —
Te clatini în vînt
Mistuit de dor ?

Iar în depărtare,
Peste rîul clar,
Stă-n însingurare
Un falnic stejar.

Cîntecul e trist, dar Serioja nu e deloc mîhnit, se simte bine, îi vine să sară, să alerge. E cuprins de voie bună și ține hangul, mai degrabă strigă, pus pe haz :

În stare de-aş fi
S-ajung la stejar,
Singur n-aş tînji,
N-aş plînge amar.

Mama îl ameninţă cu degetul, Serioja amuţeşte, însă nu mai încape în el de atîta voie bună. Vrea să-i înveselească pe cei mari, să le spună o glumă. Îşi aminteşte : cînd au învăţat despre Puşkin, Pontea a făcut toată clasa să rîdă. Mama şi Nikodim termină de cîntat, iar el le repetă gluma :

Ţarul Kaşcei prin piaţă hoinăreşte
Şi după speculaţii se-nvîrteşte
El cu vînzare de borcane umblă
Să mai ciupească cîte-o rublă.

Gluma, de bună seamă, nu e pentru unul de-a şaptea — el a trecut totuşi într-a şaptea — dar are chef să se prostească, iar cei mari îl înţeleg : mama dă glumeţ din cap, Nikodim zîmbeşte. Serioja îşi dă seama : sînt mulţumiţi, şi saltă de la pămînt. Scoate un strigăt sălbatic, bătîndu-se uşor cu palma peste gură. Iese un sunet strident, neobişnuit, pe care-l preia ecoul.

— Oho-ho ! strigă Serioja.

— Oho-ho ! strigă mama.

— Oho-ho ! strigă Nikodim.

Ecoul le contopeşte strigătele şi le răspunde pe rînd, cu vocea lui Serioja, a mamei, a lui Nikodim.

„Oho-ho-ho !“

După aceea au dormit. Într-un stog de fîn.

Nikodim a scotocit la poalele stogului, a făcut un culcuş pentru mama şi Serioja şi i-a învelit cu fîn. Ţînţarii nu ajungeau pînă acolo, dar Serioja tot n-a putut să adoarmă mult timp : fînul fîşîia necontenit, aici se desfăşura o altă viaţă, aparte, poate fără gîze, fără fiinţe vii, dar şi lucrurile neînsufleţite au viaţă. Poate că şi iarba cosită, milioanele şi miliardele de firicele de iarbă mirositoare, sufocant de dulceagă, îşi au viaţa lor.

Prin fîn, Serioja scruta cerul — imens, albastru-catifelat, cu puzderii de stele. Părea că pe cer n-a mai rămas nici măcar o bucăţică, unde să nu fie o stea, cît de mică, şi se gîndi că întotdeauna în lume există lucruri comparabile. Iată, de pildă, cerul vast poate fi comparat cu stogul acesta, la drept vorbind, cu totul micuţ. Şi totuşi în stog, pesemne, nu sînt mai puţine fire de iarbă decît stele pe cer. Iarba asta a fost cosită de pe tot cîmpul, iar pentru furnicile care mişună jos, spre exemplu, iarba asta părea pădure nesfîrşită, de necuprins. Serioja zîmbi. Fireşte, furnicile nu privesc cerul. Nu văd miliardele de puzderii stelare. Sînt prea mici ca să vadă cerul înalt. Pe lîngă asta, ele dorm noaptea. Furnicile văd iarba, poate, ca pe o pădure, iar Serioja, ca orice om, vede cerul. Fiecare fiinţă îşi are dimensiunea ei, lumea ei. Nu se gîndesc ele la Nikodim, la mama, poate că nici mamele nu şi le cunosc, nu sînt deprinse să le cunoască. Dar se bucură şi ele de ceva. Şi, de bună

seamă, sînt în stare să se amărască și să se teamă. Și să sufere.

Serioja închide ochii. Firicelele de iarbă foșnesc, miros a ceva inexplicabil de suav și minunat.

Serioja adoarme și i se pare că se trezește îndată. Ce repede a trecut noaptea! De-acum e dimineață.

În pădure, păsări neștiute, întrerupîndu-se una pe alta, cîntă, sporovăie, ciripesc din răsputeri. Pe deasupra ierbii ceața se întinde împrejurul stogului ca o muselină.

Mama s-a sculat deja și culege flori cu Nikodim.

Serioja îi vede cum se apleacă și, ca și cum s-ar cufunda în lapte cald, dispar pe jumătate în muselina albă.

Soarele, ca o tipsie de aramă, iese din ceață. Parcă s-a scăldat în ea, iar acum, spălat, pleacă la treabă.

Ei o pornesc mai departe.

Spițele roților se contopesc în cercuri argintii.

Șase cercuri ce strălucesc în soare se rostogolesc în cale, stîrnind praful ușor, iar la drumul mare lasă să treacă pe lîngă ele camioane basculante ce hîrîie și limuzine impetuoase, apoi trec fără zgomot pe potecă și sclipesc ca argintul printre romanițe, clopoței albaștri și spice fremătătoare de răscoage.

„Ce va să zică fericirea? cugetă Serioja și își răspunde singur: Fericirea e ca acum!“

3

Bunica nu-i așteaptă.

Cînd cei trei bicicliști se apropie de casa ei, ea scormonește prin grădină și, de departe, nu-și dă seama mult timp cine a sosit. Nu-i vine să creadă.

Apoi se dă mai aproape, cercetînd din priviri, îi întinde cu fereală mîna lui Nikodim, mamei, lui Serioja. Și în același timp exclamă speriată:

— Doamne!

Bunica se retrage încet, treptat înțelege ce s-a întîmplat și, cu cît înțelege mai bine, cu atît repetă mai des:

— Doamne! Doamne!

Serioja rîde. Și de bunica. Și de Kotka. Acesta venise odată împreună cu mătușa Nina în vizită la ei și se plimba prin curte. Serioja ieșise și se uita: Kotka era cu niște fetițe.

Una dintre ele bîiguie:

— Doamne! Doamne!

A doua o întreabă:

— Ce e?

— E o tanti, răspunde prima.

— Ei, și voi — explică plin de importanță Kotka — așa se spune, tocmai cînd nu te aștepți, te trezești cu musafiri.

Serioja a izbucnit atunci în hohote. Rîde și acum. Se vede treaba că avea dreptate micuțul Kotka.

Bunica îi conduce în izbă, iese îndată, răsucește manivela fîntînii, scoate apă, o deșartă în căldare și le toarnă să se spele.

Nikodim își scoase cămașa. Gol pînă la brîu, rîde, slobozește niște strigăte răsunătoare, originale : „Ho ! Ho ! Ho !“ Serioja îl imită — apa e rece ca gheața și el urlă, se zbenguie, se freacă cu un prosop lung, cu cocoși roșii pe margini.

Totuși, e minunat totul !

Iar bunica nu e deloc aspră. Zîmbește — și-a revenit ! — își destinde buzele groase, arată niște dinți regulați, ca de fată, iar pe chipul ei zbîrciturile apar și dispar.

Se așază la o masă lungă de lemn, înnegrită de timp, beau lapte rece, mănîncă miere cu felii de pîine, mari ca niște cărămizi. Pe urmă se odihnesc.

— Asta e așa, o gustare, grăiește bunica tulburată, și Serioja are impresia că numai să vorbească nu-i arde ei. Așa, ca după drum, mai lămurește ea. Tai acuma o găină și o să prînzim.

Mama, zîmbind, o mîngîie pe mînă și-i spune :

— Mamă, Nikodim e soțul meu. Am venit la tine să ți-l prezint.

Bunica își clatină capul, vrea să zîmbească, dar, cine știe de ce, plînge, se apropie de Nikodim, se întinde spre el, acesta se apleacă și o sărută.

— Să trăiești, fiule, spune ea, să trăiești, dragul meu !

Mama se întoarce, scapă cîteva lacrimi, aprinde o țigară, apoi rîde.

— Ei, cum ți se pare ? întreabă ea. Mulțumită ? Ai ajuns s-o vezi și pe-asta ?

— Am ajuns ! spune bunica și se interesează la mama despre Nikodim : Dar el ce fel de om îi ? Nu bea ? Nu e desfrînat ?

Mama rîde, neagă din cap, asprimea bunicii se preface în zîmbet și face de la distanță semnul crucii spre Nikodim.

La prînz mănîncă supă grasă de găină, varză, castraveciori, ciuperci murate. Într-un ceaun mare aburesc cartofi noi.

După masă mama calcă rochia ei, pantalonii lui Nikodim, cămașa lui Serioja și tuspatru, împreună cu bunica, o pornesc prin sat.

Oamenii stau pe băncuțe, pe bîrnele de pe lîngă casă. Sparg semințe, ascultă la tranzistoare. Se uită după bunica și musafirii ei.

Unii salută doar. Alții se ridică, se apropie și dau mîna. Întîi cu Nikodim, după aceea cu mama și cu Serioja. Cu bunica nu e neapărat nevoie să dea mîna — ea e de-a lor, e localnică, pe cînd oaspeții stîrnesc interesul tuturor. Serioja bagă de seamă că sătenii au fețele bronzate. Arse de soare. Dar cînd rîd, cutele de pe frunte li se destind și albesc.

Serioja nu se simte la largul său în plimbarea asta. Parcă ar fi o sălbăticiune de la grădina zoologică. Toți se uită la el. Îl cercetează. Pe mama și pe Nikodim îi cercetează și mai mult, iar Serioja vede că și lor le e penibil, dar suportă.

— E-e ! se apropie un bătrîn, chel, dar cu sprîncene stufoase. A venit Anka desculța.

— Ea în persoană, răspunde mama, îmbrățișîndu-l pe unchiaș, iar lui Nikodim îi explică : M-au poreclit desculța, pentru că se

întîmpla, iarna, să dau fuga la școală fără ciorapi. N-aveam ce pune în picioare.

— Chiar așa, spune bătrînul. Tare erați amărîte. Acum, văd că v-ați întremat. Uite ce s-a înfoiat Evghenia, arată el cu capul către bunica cea grasă. O putinică, ia!

Bunica îl lovește în glumă pe bătrîn cu pumnul în chelie, îi dă un ghiont și rîde singură.

— Nu poate să uite, ghiujul bătrîn, că nu l-am luat, am rămas văduvă!

— Aha! dă din cap unchiașul. Da' acum mă iei?

Toți rîd.

— Haidem! glumește bunica, îl ia la braț pe bătrîn și pășesc înainte. Bătrînul flecărește, ia o țigară de la mama, fumează. Încearcă să scoată inele de fum.

— Și tu ce-i fi fiind după profesie? îl descoase unchiașul pe Nikodim.

— Economist, răspunde acesta.

— Economist! Oho! Un fel de contabil.

— Nu, rîde Nikodim, ceva asemănător, dar nu asta. Cum să vă explic... Mai de seamă cumva...

— Mai de seamă! pricepe bătrînul. Șef, va să zică.

— Nu m-ați înțeles, rîde din nou Nikodim. Treaba asta e parcă mai de seamă decît a contabilului. Mai complicată.

— Îndrumi, cum s-ar zice, economia? precizează unchiașul.

— Cam în felul ăsta! dă din cap Nikodim.

— Cu asta e limpede, se frămîntă unchiașul. Dar, ia spune, ce se aude cu America? Nu se prevede război?

Unchiașul se ține scai. Tare vrea să afle cîte ceva de la Nikodim. I-a însoțit pînă la capul satului. S-a întors îndărăt.

Satul i-a plăcut lui Serioja. E împresurat de plopi. Pe gardurile împletite stau la zvîntat oale de pămînt. Floarea soarelui scoate capul de prin grădini.

Cînd se înapoiau acasă, se întîlniră din întîmplare cu un tractor rutier. Tractoristul, negru de funingine din cap pînă-n picioare, frînă lîngă ei, scoțîndu-și șapca.

— Ani! exclamă bunica. Nu-l mai cunoști? Ți-e verișor bun.

Mama scoase un oftat, îi întinse mîna tractoristului și izbunci în rîs, privindu-și palma: era toată neagră.

— Val! strigă la tractorist. Vino cu armonica!

Spre seară izba se umplu de lume.

Valentin veni cu armonica și cîntă îndrăcit. Bunica dansează cu bătrînul acela, bat scîndura podelei. Fumul de tutun nu prididea să iasă pe ferestruică. Mama cîntă ceastușki * :

Nu știu cum aș cuvînta,
Să-mi leg soarta de a ta.
Să o-ncurc — să n-o descurc,
Și s-o-nnod — să n-o deznod.

---

* Gen al creației populare orale, asemănător strigăturilor românești (n. t.).

Armonistul se oprește un moment, dă de dușcă un păhărel, își șterge sudoarea de pe frunte și iar cîntă.

Nici nu-i trecuse lui Serioja prin minte că are atîtea neamuri. Unchi și mătuși în linie dreaptă. Copiii lor. Prin urmare veri și verișoare de-al doilea.

Lui Serioja i-a plăcut unul dintre ei. Un băietan mai mare decît el. Tuns la zero. Șade modest pe o bancă și nu izbutește să apuce din farfurie o felie lunecoasă de pepene.

Ruda se plictisise să vîneze pepenele, se ridică și ieși ușurel în curte. Serioja mai rămase puțin, din bună-cuviință, apoi ieși și el.

Băietanul cel tuns stătea rezemat de stîlpușorul cerdacului. Nu se arătă surprins cînd îl văzu pe Serioja. Vîrî mîna în buzunar și îi oferi țigări.

— Nu-u ! se înspăimîntă Serioja și începu să se justifice : mama fumegă groaznic, ca un horn. De-aia nici nu suport tutunul.

Băietanul dădu din cap, apoi îl lămuri cu un aer serios :

— Mie să-mi zici Kolka. Și-l întrebă direct : Tehnica asta e a voastră ?

Bicicletele sclipeau în fundul curții.

— A noastră, răspunde Serioja.

— Trei biciclete deodată ? se minună Kolka.

— Trei deodată, întări Serioja, fără să intre în amănunte. Îl invită : Vrei să-ncerci ?

Kolka cel tuns își sumese cracul drept al pantalonului, scoase în uliță bicicleta lui Serioja, se așeză cum se cuvine, împleticindu-se, cît pe ce să se răstoarne, dar porni totuși și

dispăru în întuneric. Se înapoie destul de tîrziu, după vreo zece minute, și, după cît de grăbit se dădu jos, iar după aceea copleși îndelung cu laude bicicleta, Serioja înțelese : totuși se răsturnase.

„Lasă, își spuse Serioja, nu-i nimic, mi-e rudă totuși“.

Ruda lui așeză bicicleta în grădină, ieși în uliță, se foi o vreme și deodată spuse :

— Vrei să te plimbi cu tractorul ?

— Păi te pricepi ? nu crezu Serioja.

— Haida-de, răspunse Kolka și, fără să-l învrednicească cu vreo privire, o rupse la fugă.

După cum se dovedi, era chiar tractorul rutier pe care umbla Valentin și acum se lămuri faptul că el, Kolka, e fiul lui Valentin, și să conducă tractorul a învățat la școală, au ore de mecanizare, și-apoi taică-său nu degeaba e tractorist.

Kolka se așeză pe banchetă, îi făcu lui Serioja loc alături și aprinse farurile. Tractorul începu să duduie și să pocnească, apoi se urni din loc.

— Și cînd o afla tatăl tău ? strigă Serioja alarmat.

— Nu, dădu Kolka din cap, cu armonica lui acoperă toate zgomotele.

Tractorul trecu de capul satului, porni în goană pe drumul moale, prăfos.

— Gonește ca o limuzină ! strigă Kolka, mijindu-și ochii. Și deodată scoase o fluierătură — prelungă, voinicească. Serioja prinse a rîde, duse două degete la gură. Acum fluie-

rau amîndoi și zgomotul, amestecat cu huruitul motorului, deveni îngrozitor. Aducea a urlet de animal preistoric.

— Kolka! strigă Serioja simpaticei sale rude. Vino la oraș!

— Am fost! răspunse Kolka.

— Nu, vino la mine. Ți-arăt tot! Mergem la cinema! La grădina zoologică!

— S-a făcut! strigă Kolka și se întoarse către Serioja. În lumina ce se reflecta de la faruri, capul lui tuns părea un arici rotund.

Serioja izbucni în rîs. Simțea dorința să facă ceva deosebit pentru Kolka ăsta. De pildă, să-i dăruiască ceva din toată inima. Să-i spună ceva din care Kolka să înțeleagă simpatia, sinceritatea, bunătatea lui.

În clipa asta toate îi erau pe plac: și ruda lui cea bună, care conducea atît de voinicește tractorul, și drumul prăfos ce se așternea înainte, și mestecenii ce treceau în zbor pe de lături.

— Va să zică vii? exclamă Serioja.

— Negreșit! răspunse Kolka.

Ce plăcut e, se gîndi Serioja, să cunoști oameni noi. Uite, nu mai demult decît ieri, nu-l cunoștea pe Kolka, nici nu bănuia că are o rudă. Iar azi a mai adăugat un prieten.

— Batem palma? strigă plin de voioșie Serioja.

— Batem palma! răspunse Kolka. Și, întorcîndu-se către Serioja, îi întinse mîna.

Serioja nu izbuti s-o apuce.

Se auzi un trosnet, parcă adormise: nu mai simțea pămîntul sub el, zbura încotrova.

4

Acum Serioja e „avion".

Mîna stîngă i se ițește în afară, gata să zboare. De la ea pînă la umăr se întind niște tije metalice îmbrăcate în tifon. Mîna e înfășurată în ghips. Dacă te uiți dintr-o parte, juri că e o aripă.

În salonul în care se află el sînt două „avioane" — el și un flăcău, un „tunar" — un nene posomorît, cu pungi la ochi. Și-a fracturat piciorul și stă culcat pe o scîndură, iar piciorul, ca un tun, se repede în sus, agățat de rotițe cu o contrabalansă grea. Se află și un „cavaler". Un bărbat vorbăreț, bun de glume, nenea Vania. A devenit „cavaler" pentru că a stat pe pervaz, cu spatele la stradă, s-a clătinat ușor și a zburat în jos de la etajul al doilea. Noroc că a căzut pe un răzor — și-a fracturat numai gîtul. Acum stă la orizontală, ferecat într-o platoșă de la grumaz pînă la brîu.

Nu e un anturaj prea vesel, ce să mai vorbim.

Timp ar fi berechet, dar n-au ce face cu el. Dimineața vine medicul, ciocănește în ghipsuri, mormăie un fel de „hm", pleacă fără să spună ceva, și parcă ce-ar putea spune, acum e nevoie de timp, pînă cînd oasele fracturate se vor suda în tihnă sub ghips.

Serioja citește *Contele de Monte Cristo,* un volum grozav de gros, i l-a adus mama. A văzut filmul, dar cartea n-a citit-o, iar în carte e mai interesant totul. După aceea povestește noilor săi tovarăși. Ei îl ascultă cu atenție. Sînt mul-

țumiți că Serioja îi ajută să „omoare" timpul, cum zice glumețul.

Acesta își păstrează vorba pentru atunci cînd toți s-au plictisit și totul devine de nesuportat. Cînd nici *Contele de Monte Cristo* nu mai ajută.

— He, he, — începe el, — totuși, cum îmi fac ieșirea, mă duc la cosmonauți. Păi cum ? se minunează singur. Acolo e mai moale aterizarea, pe cînd eu am experimentat și una tare, or să mă primească !...

De plictiseală și urît, bolnavilor le place orice glumă. Oricît de mică.

— Totuși nu, zice nenea Vania. Trebuie să mai experimentez. De pe la etajul al nouălea să-mi dau drumul !

— Măcar ai apucat să te sperii ? îl întreabă „tunarul".

— Pentru ce să mă sperii, răspunse „cavalerul", poate că toată viața m-am pregătit pentru săritura asta.

Serioja izbucnește în hohote.

Nenea Vania are trei băieți. Cît despre soție — e slabă, istovită. Ei vin pe la sfîrșitul zilei : de la muncă, soția dă fuga la magazin, apoi după copii, și vin toți împreună la tata. Soția îi prezintă un raport lung, amănunțit : ce-a cumpărat, pe unde a umblat, dintre vecini cine ce-a mai spus, cum se comportă copiii — fiecare în parte. Nenea Vania devine serios, ascultă grav totul, apoi le vorbește copiilor sever — îi povățuiește, care cum trebuie să se poarte, dar spre sfîrșit nu se mai stăpînește.

— Apoi, zice, bușiți-vă și voi ca tăticul, de la etajul al doilea. Și la o adică, nu pe răzor.

Serioja pufnește în rîs, soția glumețului pleacă supărată, dar a doua zi din nou apar toți laolaltă cu daruri modeste : vreun măr sau un borcan cu compot.

Nenea Vania lucrează pe un compresor de asfalt, face drumuri. Compresorul amintește totuși de tractor, și Serioja îi povestește cum s-a plimbat noaptea cu o rudă îndepărtată, cu Kolka cel tuns, cum au nimerit într-un mesteacăn și Serioja a zburat vreo șapte metri pînă să aterizeze, pierzîndu-și cunoștința.

— Tot zburător, va să zică, îl asemuie cu sine nenea Vania. Și ca să țină minte îi explică într-un cuvînt : scurtcircuit ! La mine tot așa a fost.

„Tunarul" cel posomorît, cu toate că rîde de glumele lui nenea Vania, îl osîndește, cînd acesta iese afară din salon pentru vreo nevoie.

— Un palavragiu ! zice el.

— De unde știți ? se indignează Serioja.

— He, dă din mînă a lehamite „tunarul" cel abătut, ce mai profesie ! Pe compresoare lucrează muierile.

Asta nu-l convinge pe Serioja. Lui îi place nenea Vania. Dacă n-ar fi el, s-ar veșteji de tot aici.

Mama vine la Serioja de două ori pe zi — dimineața și seara. Și cum nu o vede în permanență, ci cu întreruperi, schimbările ce se petrec cu mama sînt vizibile pentru Serioja.

Principala schimbare e că a devenit mai frumoasă. Chipul îi e mai neted — s-a îngrășat

nițeluș. Mama a început să aibă rochii noi — înflorate, în culori deschise, îi vin bine, o întineresc. Poartă pantofi cu toc înalt — s-a mai înălțat. Și, ceea ce e mai important, zîmbește tot timpul.

— Of, amărîtul de tine, îi spune ea lui Serioja și rîde singură. Evident, el nu e amărît, măcar că se află în spital.

Atunci, după accidentul cu tractorul, l-au transportat la spitalul raional. Au oprit la drumul mare o mașină și au pornit-o în goană. În timp ce călătoreau spre centrul raional, mama a aflat de la șofer că el merge la oraș. Ei, și l-au adus încoace, în loc de centrul raional.

Astfel încît călătoria de nuntă s-a sfîrșit repede. Iar bicicletele au rămas la bunica. Însă nu asta îl frămîntă pe Serioja. Interesant, ce-o fi făcînd Kolka ? A întrebat-o pe mama, ea i-a răspuns în doi peri — destul de bine. Tractorul nu s-a stricat prea tare, numai o adîncitură mare în radiator și farurile țăndări.

— A încasat-o ? întreabă Serioja.

Mama dă din umeri, schițează un zîmbet vag.

— Firește, spune, nițeluș...

Lui Serioja îi e milă de Kolka. Știe doar — acesta l-a plimbat cu dragă inimă, drept mulțumire pentru bicicletă.

Serioja o roagă pe mama să-i aducă o coală de hîrtie și un stilou, ea îi aduce și el scrie o scrisoare :

„Kolka, nu-ți pierde curajul, eu o să mă fac bine, nu-i nimic deosebit, o simplă fractură, doar pielea mă mănîncă sub ghips, dar făgăduiala dată e datorie curată, vino la oraș, cum ai promis. Salut !“

Mama ține de coală, să fie mai comod la scris, apoi citește răvașul.

— N-ai uitat ? Mîine e ziua ta de naștere ! îl întreabă ea.

La jumătatea lui iulie e ziua de naștere a lui Serioja. De data asta împlinește paisprezece ani. Dar ce baftă cu mîna ! Să-și petreacă aniversarea în spital.

— Poate-mi dau drumul ? spune tînguitor Serioja. De ziua lui ar vrea să fie acasă, să-l invite pe Pontea, pe Robert de la cerc. S-o invite, poate, pe Vaska.

— Nu fi mîhnit, răspunde mama și zîmbește iar. Ceva o să născocim noi.

Seara, Serioja nu adoarme imediat. Stă pe partea dreaptă. I s-a urît să doarmă tot pe partea dreaptă, grozav ar vrea să strecoare mîna stîngă la ceafă, să se întoarcă. Dar mîna stîngă se ițește în sus.

Serioja se sucește, răsuflă greu, a mototolit de tot cearșaful. În sfîrșit, se potolește. Se gîndește : ce-o să născocească mama mîine ?

Dar mama nu născocește nimic. Pur și simplu n-a venit.

Întotdeauna vine de două ori pe zi — dimineața și seara, astăzi însă, într-o asemenea zi, n-a venit.

Mănîncă Serioja cașa de spital ce li se dă dimineața și fața lui e încruntată de supărare.

E trist, îi e greu, nu vrea să vadă pe nimeni, nici pe nenea Vania cel glumeț.

Iar acesta se străduiește înadins parcă. Îndrugă verzi și uscate. „Tunarul“ și cel de-al doilea „avion“ se hlizesc. Nenea Vania amuțește, se apropie de Serioja, se așază lîngă el. Tace. Îi întinde un măr.

Serioja se uită la nenea Vania, la „cavaler“, la blindajul lui de ghips, îl privește atent, de parcă-l vede pentru prima oară, apoi spune încet :

— Mulțumesc, nene Vania.

Acesta se posomorăște. Sprîncenele negre i se adună la rădăcina nasului, se unesc într-o dungă întunecată.

— În treacăt fie zis, te socoteam bărbat isteț, spune. Și cînd colo, tu te-ai înăcrit. Crezi că mama te-a uitat ? Tontule ! Tocmai de-aia nu vine, pentru că ține minte. Uite, o să vezi.

Dispoziția lui Serioja începe să se mai îmbunătățească. Nu-și dezlipește privirile de la ușă. Bineînțeles ! Ce mai stau la îndoială ! Mama are să vină, și nu singură — cu Nikodim, e de-a dreptul convins de asta.

Cînd începe să-și piardă răbdarea, se deschide într-adevăr ușa. În prag se află Pontea în halat de adult. Halatul flutură pe podea, mînecile atîrnă de pe Pontea ca de pe o sperietoare.

Pontea înaintează un pas în salon și în prag apare Vaska.

Serioja se ridică puțin, uimit și tulburat.

Simte că încep să-i ardă obrajii. De cînd n-a mai văzut-o, Galea s-a schimbat. Ochii ei s-au făcut parcă și mai mari... Pare întru totul matură. Acum nici nu poți să-i mai zici Vaska.

Serioja se uită la Galea, dar și aceasta face un pas înainte și cedează locul lui Nikodim. Serioja îi face un semn amical cu mîna sănătoasă, acum așteaptă să apară mama, dar în locul mamei intră în salon Kotka, după el mătușa Nina și Oleg Andreevici în uniforma lui. Ia te uită : atîția oaspeți odată ! Serioja se pierde cu firea, are nevoie de ajutor. Și ajutorul sosește. E mama. Stă în prag, elegantă, cu o coafură nouă, parfumată, mirosind plăcut.

Toți îl felicită pe Serioja, îi strîng mîna, glumețul și cel de-al doilea „avion“ caută să iasă, fîstîciți de o asemenea mulțime de oaspeți. însă mama nu le dă voie, ei apropie niște taburete, le acoperă cu ziare, apoi cu o față de masă curată — mama a adus-o — și din sacoșe sînt descărcate bucatele. Găină friptă, roșii, castraveți, o strachină mare cu coacăze, un tort fastuos, cu desene.

— După toate regulile ! strigă Pontea, înfigînd în tort paisprezece lumînărele de pom și aprinzîndu-le.

Toți amuțesc pentru o clipă. Și deodată Serioja vede cum Kotka și-a împreunat pălmuțele, a închis ochii și mișcă din buze. Lui îi vine să izbucnească în rîs, dar mătușa Nina i-o ia înainte.

— Konstantin, ce faci ? îl întreabă sever pe Kotka.

— Mă rog, mamă, răspunde Kotka serios.

— Cum te rogi ? se miră Oleg Andreevici.

— Uite așa ! spune Kotka. Doamne sfinte, blagoslovitule, fă ca Serioja să fie sănătos mai repede.

Glumețul de nenea Vania saltă pur și simplu pe patul lui.

— Aoleu ! strigă. Ajutor ! Nu mai pot !

Toți rîd în hohote, împleticindu-se, ștergîndu-și lacrimile, Pontea chiar icnind.

Ușa se deschide și infirmiera își aruncă privirea. Vede că toți rîd, clipește din ochi și, nepricepînd ce și cum, rîde și ea.

5

La o săptămînă după ziua de naștere, celui de-al doilea „avion" i s-au făcut formele de ieșire, iar lui nenea Vania i s-a făcut o nouă operație. Ceva la el nu se prea sudase.

— Asta mai lipsea, spune el, lac de sudoare și pămîntiu la față, totuși zîmbind. Mi-au frînt grumazul a doua oară și l-au înjghebat din nou.

Din pricina durerii fumează, dă drumul fumului sub pătură, strîmbă din buze.

Atunci, în ziua lui de naștere, după ce toți oaspeții au plecat, nenea Vania l-a întrebat pe Serioja :

— Care-i tata ? Milițianul ?

— Nu, celălalt, a răspuns el automat, curmîndu-și vorba.

Înseamnă că l-a numit tată pe Nikodim ? Serioja a căzut pe gînduri...

S-a întristat. Ce repede a renunțat la tata... Oare de mult a venit Nikodim la ei ? E a treia lună... Cu trei luni în urmă Serioja îl ura, iar acum are o părere bună despre el, s-a deprins. Poate că-l și iubește ?

Serioja se gîndește la Nikodim, își amintește călătoria de nuntă, cum au dormit noaptea în stogul de fîn, cum în zori Nikodim culegea cu mama flori, iar mai înainte, în preajma focului, o mîngîia pe cap, o gîdila în ureche cu un firicel de iarbă.

Odată ce mama îl iubește pe Nikodim, înseamnă că și el o iubește pe ea. Așa rezultă ? Și mai rezultă că și Serioja trebuie să-l iubească. Trebuie să-l considere tată ?

Serioja se gîndește la trădarea, îngrozitoarea trădare pe care a săvîrșit-o. A fost de acord că Nikodim e tatăl lui. Și prin asta parcă l-a trădat pe tatăl adevărat.

Tatăl lui Serioja e aviator, s-a mîndrit întotdeauna cu asta. Voia să fie la fel ca el. Încleia aeromodele. Iar acum... Acum ce rezultă ?

Închide ochii, încearcă să invoce în memorie chipul necunoscut al tatei — semănînd cînd cu Cikalov, cînd cu zîmbetul lui Gagarin, cînd cu aceia în costume de mare înălțime. De efort, Serioja strînge și din pleoape. Dar nu reușește... E îngrozitor, nu reușește. Se blestemă cu cele mai urîte vorbe, se ciupește de picior, dar nu obține nimic. Trei luni, doar cu trei luni în urmă îl visa noaptea pe tata — deși sub felurite înfățișări, dar îl visa, pe cînd acum

îi apare în vis tot ce vrei, numai tata nu. Nici în vis, nici în memorie.

Zîmbetele mamei încep să-l irite. Îl dezgustă rochiile ei strălucitoare, coafurile, tocurile ei. O privește pe sub sprîncene, cînd vine, și se posomorăște. Mama îl întreabă ce s-a întîmplat cu el, glumește, încearcă să-l înviooreze. Însă toate astea îl irită pe Serioja și mai mult. Apoi vorbește cu voce scăzută, să nu audă vecinii :

— Ai uitat totul ?

— Ce-am uitat ? se miră mama.

— De mine. Ai uitat, așa-i ?

Mama clatină din cap, nu pricepe defel.

— Ce-o să fiu, spune el și vede cum mama se întristează.

— Nu, răspunde ea. Țin minte. Am telefonat la cercul vostru. Vor fi în curînd competiții.

— Cînd ? se ridică puțin Serioja.

— Pot să mă interesez, îi făgăduiește mama.

Serioja își aduce aminte de noul avion, dirijat prin radio, pe care-l începuse împreună cu Robert, își amintește mirosul cleiului de cazeină și liniștea de la cerc.

Ce să facă, tata nu mai e, și poza lui n-o are, ca să-i știe chipul și să și-l amintească. Există însă îndeletnicirea lui. Există aviația. Și cercul de aeromodele !

Serioja surprinde privirea fixă a mamei. Se uită la el grav, ca la un om mare, care a spus un lucru serios. Ochii ei nu surîd — privesc larg deschiși, ca atunci.

— Țin minte totul, spune ea blînd. Și pe neașteptate adaugă : Dar și tu să mă ții minte.

Vorbele astea Serioja nu le înțelege. Ce vrea să spună ? Că el n-o ține minte ? Chiar foarte bine o ține minte. Parcă poți uita ? Zîmbește. Își revine. Parcă poți să-ți uiți ziua de naștere ?

După aceea pentru el vine o nouă sărbătoare.

La cîteva zile, într-o dimineață, în locul mamei apare Nikodim. Scoate un pachet din sacoșă. Serioja se uită curios — ce bunătăți or fi acolo ? Dar Nikodim n-a adus de mîncare, ci pantalonii lui Serioja.

— Îmbracă-te repede, zîmbește el, mergem !

Serioja știe că nu i se pot face formele de ieșire pînă cînd nu i se scoate ghipsul, își îmbracă emoționat pantalonii, fără să întrebe ceva, amînînd să afle, pentru că, judecînd după Nikodim, urmează să afle ceva plăcut.

Și totuși nu rezistă :

— Încotro ?

— La aerodrom, răspunde Nikodim.

— De ce ? se miră Serioja.

— Concursul tău ! De-abia l-am înduplecat pe medic — numai pentru două ore.

Serioja sare-n sus de bucurie ! Nikodim îl ajută să-și tragă pantalonii, îi aruncă pe umeri o bluză de trening. Se duc jos. Acolo zumzăie un taxi.

— Trecem să-l luăm și pe Kotka ? rîde Nikodim. Ne-a rugat mătușa Nina.

Împreună cu Kotka și Nikodim străbat orașul în zbor pe asfalt, și, pe după niște arbuști

se și vede turnul aerodromului cu balonul vărgat, cu ajutorul căruia se determină direcția și intensitatea vîntului, apoi apar hangarele cu acoperișuri semicirculare, ușile sînt deschise și în hangare se zăresc An-urile, semănînd cu niște etajere.

Încă din mașină Serioja vede masa roșie a juriului și pe băieții aliniați în flanc. Înaintea fiecăruia stă pe iarbă un aeromodel... Modelele sînt multicolore, și de aceea pe iarba verde pare că se revarsă un curcubeu.

Serioja coboară din mașină. „Avionul" lui de ghips atrage atenția flancului, băieții îl cercetează din priviri, el vede pe cineva care flutură din mînă. Robert ! El e !

— Salut, recordmenule ! strigă Robert.

Serioja face semn spre Robert, îi salută pe băieții cunoscuți. Simte în spate respirația lui Nikodim și e fericit ! Să vadă și Nikodim avionul lui ! Să vadă el cine o să fie Serioja !

Serioja se gîndește la asta fără ironie, fără vreun aer de superioritate. Pur și simplu Nikodim trebuie să știe, asta-i tot.

— Ce, te faci aviator ? întreabă Kotka, scormonind în nas cu însuflețire.

— Poate aviator, răspunde Serioja, sau poate constructor de avioane. Și, într-un elan de fericire, îi propune lui Kotka : Hai și tu !

— Hai și eu, consimte Kotka. Dar eu încă nu m-am hotărît ce să fiu. Poate crainic, poate detectiv.

Se retrag mai la o parte. Se așază pe iarbă. Greierii țîrîie. Fluturașii roșii și albi bat din

aripioare. Cîmpul verde al aerodromului sportiv doar pare verde. E colorat. Se vede roșu, albastru, galben, iar Serioja, după șederea în spital, după zăpușeala și mirosul greu de medicamente respiră liber și ușor.

Îi zîmbește lui Kotka și-l culcă la pămînt cu mîna sănătoasă, se luptă cu el, privește recunoscător spre Nikodim.

— Nikodim Mihailovici, întreabă Serioja, dumneavoastră v-ați învoit de la lucru ?

— M-am învoit, spune Nikodim, mama are o imprimare urgentă, nu putea, și ne-am înțeles să vin eu.

Serioja iar îl privește cu atenție, a cîta oară în aceste cîteva luni. Nici vorbă, Nikodim e admirabil ! E un om bun, iar oamenii buni sînt întotdeauna admirabili. Și ochii lor sînt buni, deschiși, și chipul — sincer, luminos. Așa sînt toate la Nikodim. Iar urechile n-au nici o legătură aici. Urechile oamenilor pot fi felurite. Chiar și trebuie !

Nikodim îl cuprinde pe după umăr. Serioja se sprijină de el mai cu nădejde.

Se simte bine.

De-a dreptul minunat !

Pe teren zumzăie motorașele cu benzină. Vuiesc, forțînd turația. Unul după altul aeromodelele își iau zborul către înălțimi, pentru ca după aceea să aterizeze. Care aeromodel zboară mai mult, acela e mai bun. Are fuselaj solid, aripi mai ușoare. Ochiul constructorului e mai bun, calculul mai inteligent. În fiecare metru de zbor în plus al aeromodelului se află o întreagă iarnă de muncă. Se-

rioja știe ce înseamnă să ai un necaz cu aeromodelul. Construiești îndelung avionul și, în ultima clipă, nu zboară. Motorul refuză. Sau corpul lui nu e centrat bine. Cîtă amărăciune după aceea, cît necaz. Îți vine să lași totul baltă, să calci în picioare pasărea pe care singur ai creat-o.

Aeromodelele își iau zborul și Serioja are emoții pentru fiecare. Înaintează continuu, ia înălțime, prin urmare, totul e în ordine. Motorașul zumzăie liniștit, apoi amuțește. S-a terminat benzina. Dar aeromodelul nu cade. Zboară, zboară în viraje line. E aerul. Sînt curenții ascendenți. Curenții de aer nevăzuți nu lasă avionul să cadă. Serioja atinge prudent mîna lui Nikodim. Și pe neașteptate aude o șoaptă :

— Serghei ! șoptește Nikodim aplecîndu-se. Serioja ! Vrei să fii băiatul meu ?

Serioja se întoarce brusc spre el.

— Cum asta ? exclamă. Cum ?

— Te voi înfia. Vei fi băiatul meu...

Serghei se uită la Nikodim cu ochii larg deschiși.

Gîndurile se învîrtejesc în el ca un uragan. În gîndurile astea se află toate — spaimă, tulburare, îndoială, bucurie, suspiciune.

Pe el însă îl domină ceea ce e împrejur, ceea ce e acum.

Aerodromul, fluturii, Nikodim, aeromodelele ce zboară către tării, căldura soarelui, Kotka.

E stăpînit de o fericire reală, necesară ca aerul, și în momentul ăsta nu poate gîndi la ceva rău.

— Vreau ! îi spune lui Nikodim. Și repetă cu căldură, ca și cum s-ar arunca într-o vîltoare : Vreau ! Vreau ! Vreau !

6

August. Zăpușeală. Pe frunzele plopilor și salcîmilor s-a depus un strat gros de praf : n-a mai plouat de mult.

Lui Serioja i-au scos ghipsul. Mîna s-a sudat admirabil. Numai că a slăbit nițeluș și trebuie să o mai exerseze.

Serioja merge în fiecare zi la cabinetul de gimnastică medicală. Face mișcări din degete, îndoaie și dezdoaie mîna, o răsucește. Iar în restul timpului — la rîu.

El și Pontea fac scufundări cu masca și cu tubul de respirat, tulbură apa cu labele de înot. Ies la suprafață, scuipînd, cronometrează cine rămîne mai mult sub apă, cine plonjează mai departe fără să respire.

Dincolo de pădure, pe aerodromul sportiv, parașutiștii fac salturi. Serioja vede cum un An-2, huruind greu din motoare, se ridică încet peste vîrfurile pinilor și din el se desprinde un punctuleț negru. Se deschide o parașută, a doua, a treia, pădurea le înghite, și avionul se tîrăște din nou pe cer și iar lansează parașutiști.

Serioja stă în apă pînă la brîu, privește cum licăresc în apa limpede picioarele lui Pontea și iar se gîndește, iar și iar...

Asta a fost atunci, în ziua aceea minunată, în timpul întrecerilor de aeromodele. Serioja

era fericit, nespus de fericit, mai venise și Nikodim cu propunerea lui... Serioja a consimțit. Nu avea nici o îndoială, de altfel, ce să mai vorbim, el și acum e de acord, dar nu despre asta e vorba.

Atunci, la concursul de aeromodele, s-a mai petrecut un eveniment. Și lui Serioja i-a fost rușine pentru Nikodim.

Totul s-a petrecut parcă într-adins. Aeromodelele își luau zborul unul după altul, în sfîrșit, a sosit clipa mult așteptată : Robert se prezentă la start cu avionul cel nou.

La început toate au decurs normal. Robert a învîrtit elicea, motorul a prins a zumzăi strident și înverșunat. Avionul s-a înălțat lin.

— Uitați-vă ! striga Serioja la Kotka și la Nikodim. Uitați-vă !

Avionul roșu străpungea impetuos cerul, apoi pe neașteptate a pornit brusc în sus, a luat-o aproape vertical, pesemne se blocaseră eleroanele, zgomotul motorului a devenit zbuciumat, zdrăngănitor, avionul s-a răsucit fără voie pe o parte și deodată a pornit-o în jos. Direct spre ei.

Serioja privea la avionul roșu, împingîndu-l cu mîna pe Kotka, — dar Kotka nu se urnea — strigau ceva la ei și Serioja simți că-și pierde sprijinul. Se răsturnă. Lîngă ei se auzi un trosnet și totul se liniști.

Serioja văzu avionul roșu înfigîndu-se în iarbă și pe Robert alergînd spre el.

Abia după aceea — pe Nikodim.

Stătea la vreo douăzeci de metri în spatele lui Serioja și Kotka, privea buimăcit și drăcuia. Pe Serioja parcă l-a izbit ceva : Nikodim o rupsese la fugă ! Iar pe ei îi părăsise ! Serioja stătea sprijinit de Nikodim, apoi și-a pierdut sprijinul...

Au plecat repede la spital — venise timpul să se înapoieze — și pe măsură ce se îndepărtau de aerodrom într-un „G.A.Z." care se înapoia, lui Serioja îi era rușine tot mai mult: Nikodim îi părăsise, înspăimîntat pentru propria piele !

A trecut mult timp — o lună întreagă. Serioja a ieșit din spital, acum înoată cu Pontea, dar de îndată ce îi aduce aminte ceva de aerodrom — aeromodelul sau parașutiștii aceștia — își și amintește figura lui Nikodim, speriată, buimăcită.

De bună seamă, dacă stai să te gîndești, poate fi oare învinuit Nikodim ? Ce era să facă atunci ? Să-i acopere cu corpul său ? Cum să-i acopere ! Să se culce peste ei ? Lui Serioja i-ar fi frînt și mîna cealaltă. Și pe urmă, se poate explica și psihologic : doar strigau la ei. Serioja nu s-a dezmeticit, iar Kotka nu și-a dat seama, pe cînd Nikodim a reacționat. A sărit și a rupt-o la fugă. „Vigilent".

Serioja își amintește povestirea hazlie a lui Nikodim, cum a împușcat el un balon. Și cum l-au poreclit soldații.

Serioja se străduiește să uite ciudata întîmplare. Cu atît mai mult cu cît Nikodim îi adresase asemenea cuvinte. Întîmplarea nu se lăsa însă uitată. I-a pătruns ca un ghimpe în cap.

Săturîndu-se de scufundat, Serioja și Pontea merg acasă și discută despre înotul subacvatic.

— Tatăl meu, zice Pontea, poate să stea un minut sub apă.

— Iar bunicul, probabil, cinci, îl ironizează Serioja. S-a plictisit teribil că în fiece moment Pontea îl invocă ba pe bunicul, ba pe tata — „Bunicul meu !“, „Tatăl meu !“.

Pontea se bosumflă. Tace. Tace și Serioja. Îi e penibil. A ieșit că spusele lui au fost o răutate. Și el ar vrea să spună : „Tatăl meu !“ Dar nu poate.

Ca să repare ironia neghioabă, Serioja vrea să-i vorbească lui Pontea despre Nikodim. Despre faptul că acesta are de gînd să-l înfieze. De-acum s-a hotărît definitiv să-i povestească asta lui Pontea, însă ceva îl reține în ultima clipă. Un fel de superstiție.

Cînd o să mă-nfieze, o să-i spun, se decide el, îl bate pe umăr pe Pontea și e bucuros că s-a stăpînit. Că s-a dovedit puternic în ochii proprii. În general e mai greu să te stăpînești decît să-ți dai drumul la gură.

În dreptul casei Serioja își ia rămas bun de la Pontea. Sare treptele scîrțîitoare de lemn, ține ușa cu băgare de seamă, să nu-i zboare vecinei creierii, intră în încăpere, se uită și nu-și crede ochilor.

În jurul mesei stau Nikodim, mama și — Doamne ! — Literatura.

Serioja încremenește în prag, nu mai e în stare să priceapă nimic.

— Bună ziua, salută prima Veronika Makarovna.

— Faceți cunoștință ! îi spune Nikodim lui Serioja. Dînsa e mama mea.

Mama ! Serioja lasă fără îndemînare să cadă pe podea labele de înot, se apleacă să le ia de jos, chibzuiește cu înfrigurare : va să zică, Literatura e mama lui ? Își aduce aminte de sosirea lui Nikodim. Chiar a doua zi Nikodim mergea pe stradă cu Literatura. Însă atunci Serioja nu s-a întrebat de ce; se cunosc și gata, ce importanță are ! Și iată, după cum se vede, Literatura e mama lui Nikodim și rudă a lui, a lui Serioja.

Ridică labele de înot, trece în bucătărie, se spală îndelung pe mîini și nu-și poate reveni deloc.

În timpul mesei nu e în apele lui, privește în pahar, transpiră și se gîndește că a venit prea devreme acasă, ar fi trebuit să se mai plimbe.

Cei mari sînt și ei stînjeniți, tac, zăngăne cu lingurițele în paharele de ceai.

— Ascult adesea vocea dumitale, întrerupe Literatura tăcerea. Ai o voce plăcută...

— Așa și așa, răspunde reținut mama. O laudă specialiștii. Cuvîntul specialiștii îl rostește accentuat. Din cînd în cînd Serioja îi aruncă priviri. Chipul mamei este amabil, fără să fie bun. El se uită atent și observă că mama stă încordată, de-a dreptul nefiresc. Și-a ridicat cu mîndrie capul. Serioja își mută privirea la Nikodim. Acesta se uită confuz la ceainicul nichelat.

„De ce se poartă așa", se gîndește el la mama, apoi reflectează la Literatura. Ce-ar putea spune despre profesoara lui ? În general nu se cere părerea copiilor despre cei mari, și încă despre profesori. Dar ea există. Unii profesori sînt îndrăgiți, alții — nu, iar Veronika Makarovna — în nici un fel. Mai bine zis, e obișnuită. Atîta doar, se ciondănește adesea cu copiii că nu le place materia pe care o predă ea. La limba rusă, zice, e explicabil, sînt multe reguli, dar literatura — de ce ? E atît de interesant : Pușkin, Gogol, Lermontov. Într-adevăr, de ce ? Dar adevărul ăsta e — nu le place. Și nu se știe de ce. În rest, Literatura e obișnuită. Numai că, din pricina tocurilor și a ciorapilor, are o înfățișare ciudată. Nici primejdioasă nu e, nu e rea — mama degeaba îi vorbește așa.

Iar se aude sunetul lingurițelor în pahare, cei mari iar tac. Din nou Veronika Makarovna începe să vorbească prima, de parcă o ia pe mama cu asalt, ca pe o cetate.

— Trebuie să mă înțelegi, spune ea insinuant, destinele noastre sînt foarte asemănătoare, soțul mi l-am pierdut în război, pe Nikodim l-am crescut cu greu...

Serioja vede cît s-a încordat profesoara, cît se frămîntă ea, și cît de distantă e mama. „Nu-i bine, se gîndește el, e neospitalier. Și, în felul lui, îl cuprinde teama : Din cauza asta, acum Literatura o să-i pună la doiuri !"

— Mult timp nu s-a căsătorit, voiam ca pentru el să fie totul bine, înțelegi ? Cum se cuvine.

— Înțeleg ! spune mama cu glas mușcător. Dar a ieșit nu cum se cuvine ! Și brusc se apleacă spre Veronika Makarovna, o întreabă gingaș, malițios : și pe mine cine să mă-nțeleagă ?

Veronika Makarovna se îmbujorează. Nu prea pricepe Serioja despre ce vorbesc ele într-un mod atît de ciudat, dar simte că pentru toți discuția e neplăcută. Vrea ca cei mari să înceteze a mai vorbi așa, vrea să-i întrerupă, să-i distragă prin ceva. Confuzia trecuse și, deși nu-i vine să se bucure că profesoara i-a devenit rudă, deocamdată nu s-a petrecut nimic teribil. Serioja se sucește, își frămîntă mintea, ce-ar putea să spună potrivit momentului, și deodată, cînd nici el nu se aștepta, o trîntește cu totul nepotrivit :

— Ne-a povestit Nikodim Mihailovici cum l-ați bătut dumneavoastră cu cureaua.

Serioja se face roșu, dîndu-și seama că n-a ameliorat nimic, dimpotrivă, doar a stricat, și Veronika Makarovna o să se ridice acum și o să plece, vrea să mai adauge cîteva vorbe, să-și explice gîndul mai în amănunt, însă din pricina asta se pierde doar și tace descurajat.

Veronika Makarovna privește speriată la Serioja, neînțelegînd de ce este învinuită și deodată zîmbește.

— Asta cînd a fugit la război ? întreabă ea. Nikodim se înviorează, încetează să mai privească la ceainic, se uită recunoscător la Serioja, iar Veronika Makarovna lămurește : În momentul acela nimic altceva nu-mi trecea

prin cap. Îl băteam, dar singură mă temeam : te pomenești că iar o șterge la război ?

Serioja zîmbește : slavă domnului, Veronika Makarovna l-a înțeles, și e și mai bine că mama nu mai e crispată, iar expresia răutăcioasă de pe chipul ei a dispărut. Discuția decurge acum normal și simplu. Nikodim le spune că mama are promisiuni să i se dea apartament, de 7 Noiembrie, într-o clădire nouă. Veronika Makarovna dă din cap cu interes, își mijește ochii miopi, ca în clasă, privind camera și fiind de acord că, fără îndoială, e necesar un apartament nou. Iar mama privește în pahar și chipul ei e obosit, buimăcit. Probabil se ocărăște pentru propriile-i cuvinte. Așa e ea, mama.

7

De 7 Noiembrie n-au primit apartamentul. Dar nu asta e important. Îl vor primi negreșit de Anul Nou.

Seara, după lucru, mama îi duce pe Serioja și pe Nikodim la casa lor. Casa există deja. E construită. Ard și luminile în ea. Ce-i drept, deocamdată luminează ferestre murdare, mînjite cu var. Muncitorii văruiesc tavanul, vopsesc podelele.

Mama tropăie cu cizmulițele, rîde plină de voie bună, îl răstoarnă pe Nikodim într-un nămete.

— Curînd, strigă ea, curînd o să ne spălăm în cadă, o să ne bălăcim sub duș. De ajuns cu umblatul la baie ! M-am săturat !

Nikodim se tăvălește prin zăpadă, Serioja o împinge pe mama spre nămete, vrea s-o arunce și pe ea în troian, însă Nikodim se tînguie :

— Fii atent ! Fii atent !

Serioja o lasă pe mama în pace.

La început nu putea pricepe defel despre ce e vorba. De ce mama aduce mereu vorba despre Kotka ?

— Cum îți place Kotik al mătușii Nina ?

— Bărbat de talie mondială, răspundea Serioja. Un gînditor ! Dar de ce ?

— Nu e rău, întărea mama. Și se entuziasma. E atît de poznaș ! La ei au venit să facă reparații. Zugravii au adus un butoi cu vopsea de bronz auriu, să zugrăvească flori pe pereți. După ce s-a mîzgălit el cu vopseaua asta, vine și se fălește : „Sînt de aur !"

Serioja rîdea. Îl știa pe Kotka. Mereu născocește cîte ceva. Și lua ca atare vorbele mamei. Îi place ei Kotka, și gata.

Asta era în vară. După aceea însă, spre toamnă, prinse a se mai corecta nițeluș. Și începu să discute deschis : Ce ar vrea Serioja mai mult, un frate sau o surioară ?

În primul moment, Serioja numai că nu s-a pornit pe plîns de ciudă. Au hotărît fără el ! Iar acum îl întreabă !

Se simțea însingurat, fără căpătîi, inutil. O asemenea hotărîre a mamei i se părea o trădare, un egoism crud. S-a îmbufnat, nu mai stătea de vorbă. Mama se uită la Serioja cu priviri curioase. Apoi a făcut bilanțul :

— Asta pentru că ai crescut de unul singur toată viața. Și adăugă meditativ : Ia gîndește-te, o să avem un frățior. La fel de poznaș cum e Kotka.

Serioja s-a gîndit. Ei, dac-ar fi cum e Kotka, mai treacă-meargă. Iar peste cîteva zile a rîs singur de el. Și dacă nu-i cum e Kotka, e ceva nemaipomenit ? Sau dacă-i fetiță, atunci ce-o să fie ?

— Bine, i-a spus mamei, adu pe lume ce vrei tu. La aprecierea ta.

Mama a izbucnit în hohote. Apoi i-a spus :

— Fetiță vreau ! Și băiețel !

— Ești lacomă !

— Lacomă, dădu afirmativ din cap mama, lacomă, Sergunka ! Vreau să am mulți copii. Pentru o femeie copiii înseamnă fericire ! Înseamnă continuitatea ei, înțelegi ? Copiii înseamnă continuitatea oamenilor. O să ai și tu copii, iar copiii tăi or să aibă și ei copii, nepoții tăi, iar aceștia mai departe — strănepoții tăi, și așa în veci !

De altfel, mama s-a schimbat foarte mult. Nu mai vorbește grosolan. De fumat s-a lăsat complet.

— E dăunător pentru ei, zice mama și arată spre sine. Glumește : Că altfel, cum se nasc, în loc de suzete or să-mi ceară țigarete.

Rîd amîndoi în hohote. Ieșiseră versuri ! În loc de suzete or să ceară țigarete !

Îndeobște ei rîd deseori. Ca și acum. Mama, împreună cu Serioja, l-a scos afară din nămete pe Nikodim, și-a șters lacrimile de rîs și spune :

— Nu-i a bună ! Întotdeauna, după rîs urmează plînsul !

— Pușchea pe limbă-ți ! zice Nikodim. O ții una și bună !

Casa în care îi vor da apartament mamei se înalță în fața lor semeț, impunător. Serioja se și intimidează nițeluș înaintea ei, își imaginează cum o să arate apartamentul lor, ce mobilă vor cumpăra.

Își amintește că bunica, venind pe la ei, o mustra pe mama că nu trăiește ca lumea, că n-are și ea un apartament, o situație cumsecade, și în general... Mama îi răspundea : „Înseamnă că fiica ta nu și-a pus în gînd". Apoi umplea încăperea cu fum de tutun.

Cum s-au schimbat toate, cugetă Serioja. Acum vor avea și ei un apartament bun. Nici asta însă nu e esențial. Mama e fericită, iată ce este important. Acum n-o mai deosebești prin nimic de mătușa Nina.

„Un tont, se ocărăște el numaidecît. Ce tont am fost ! Păi dacă n-ar fi venit Nikodim la noi, nimic nu s-ar fi schimbat, toate ar fi rămas așa cum erau."

Își zice că e un tont, o laudă pe Vaska pentru că i-a vîrît mințile-n cap, se gîndește la noul an, cum are să fie el.

Mai fericit ?

Firește, mai fericit !

Așa se și întîmplă, cum gîndește Serioja.

Primesc cheile de la apartament la ora trei. Pe treizeci și unu ! Iar la douăsprezece e Anul Nou !

Mama a venit în goană acasă, cu un taxi, a dat năvală, rumenă în obraji, rîzînd în hohote. În mîna ridicată la mare înălțime ține o cheiță de metal. Parcă e fermecată, de aur. În spate, Nikodim rîde pe sub mustață.

— Pregătește-te ! strigă mama la Serioja. Ne luăm zborul !

Gonesc cu taxiul, sînt opriți la fiece pas — toți se grăbesc, timpul e scurt, dar mașina zboară, cotind brusc, gata să dea cu nasul într-un nămete !

— Mai încetinel ! strigă la șofer mama, rîzînd. Încă nu ne-am stabilit în noua locuință ! Și în afară de asta, nu ne grăbim să ajungem pe lumea cealaltă ! Mai avem încă multe de făcut pe lumea asta !

Șoferul zîmbește, o cercetează pe mama din priviri — are o beretă pufoasă, cu pomponaș — apoi spune pe neașteptate :

— În vocea dumneavoastră, scuzați-mă, e ceva care-mi e cunoscut.

— Cum să nu fie cunoscut ! răspunde mama, înfoindu-se cu importanță. În fiecare dimineață o ascultați, cînd vă comunic starea timpului.

— Nu zău ? se minunează șoferul. Dumneavoastră sînteți oare Vorobiova ?

— Vînt potrivit pînă la tare, rostește mama, schimbîndu-și nițeluș vocea. Temperatura în regiune — minus cincisprezece, în raioanele sudice — minus douăsprezece. În oraș se așteaptă vreme cu cerul puțin acoperit... Nu mai rezistă și începe să rîdă.

Șoferul dă din cap.

— Cum reușiți ? întreabă el. Ați învățat undeva ?

— De una singură ! rîde mama.

După aceea ei aleargă pe scări la etajul al patrulea. E o clădire cu patru etaje, fără lift.

— O să fie greu de umblat ! spune Nikodim.

— Ba deloc ! îl repede mama.

— Ție o să-ți fie greu, îi strigă Nikodim din urmă. Ea îi întrecuse cu aproape un etaj. Și fii mai prudentă ! se supără el. Ești nebună ! Unde zbori !

— Spre cer ! glumește mama. Mai sus, spre cer !

Cu mîna tremurîndă mama răsucește cheia în ușă, o deschide larg, își aruncă cizmulițele, dă fuga într-o cameră, apoi în cealaltă. Se întoarce tăcînd, abia respirînd, și se aruncă la gîtul lui Nikodim.

El o prinde cu băgare de seamă, o învîrtește pe loc. Și deodată mama începe să plîngă.

Nikodim îi dă drumul. Mama se așază pe podea, lacrimile curg din ochii ei șiroaie.

— Dumnezeule ! exclamă mama. Nici nu-mi vine să cred ! Și toate astea sînt ale mele ! Arată spre Serioja. Și tu ! Se uită la Nikodim. Și tu ! Desface mîinile cuprinzînd apartamentul. Și ăsta !

Plînge amar, fără alinare, și îndată începe să rîdă și-și șterge fața cu bereta pufoasă, mînjindu-se peste tot cu rimelul de pe gene.

Iar Serioja observă pe neașteptate : chipul mamei, doar cu puțin înainte bucuros, devine

deodată obosit. Ca și cum mama a tot umblat pe un drum lung și uite că a ajuns, s-a așezat. E sleită pe de-a-ntregul, s-a prăbușit.

Și-a atins scopul.

8

Seara stau pe saltele, așezate pe podea, iar în mijlocul camerei e întinsă o coală mare de hîrtie. Asta e masa. Pe ea se află vin și gustări. N-au putut să mute nimic în afară de saltele, dar nu-i bai! Nu-i bai că nu sînt perdele la ferestre, că un beculeț, gol, fără abajur, abia luminează încăperea, principalul e că au casă nouă. Și au brad.

Oleg Andreevici l-a adus.

— Inițiativa e a lui Kotka, a spus el serios. S-a oferit să vă dăruiască bradul lui. A cărat după el și jucării.

Serioja are jucării, dar au rămas în camera veche, cu forfota și grijile au uitat de ele, așa că bravo lui Kotka. Răsuflă din greu și tîrăște după el o cutie mare de carton. Toți atîrnă jucării și ghirlande cu beculețe colorate, le conectează la circuitul electric, și în casă începe îndată sărbătoarea.

— Ur-ra! strigă oaspeții.

Mai e încă o jumătate de oră pînă la Anul Nou, și mama le propune pe neașteptate:

— Vreți să vă citesc niște versuri?

Toți aplaudă.

— Au fost înregistrate pe bandă, le explică ea. Curînd le vor transmite. Dar n-avem radio, așa că o să vi le citesc chiar eu.

Se așterne liniștea.

Mama stă în genunchi pe saltea. Chipul îi e strălucitor. Ea rostește:

— *Cum se soarbe soarele!* Vladimir Solouhin...

Tace un moment.

Profanii,
Ca să mănînce rodia,
O taie cu cuțitul.
Se prelinge sucul de rodie pe cuțit,
În farfurie-s cîțiva stropi roșcați.
Noi
Drămuim al rodiei suc.

Serioja îi examinează pe oaspeți din priviri. Mătușa Nina e numai ochi, de parcă o vede pe mama pentru prima oară. Vizavi, Oleg Andreevici și-a fixat privirile în podea și meditează la ceva. Mai e și Viktor Petrovici, operatorul de sunet, nenea de la servici, de la mama, părul lui învîrtejit e ca un fum cenușiu. A venit cu soția, o femeie rumenă și grasă, obrajii ei sînt ca două chifle. Bine că s-au așezat toți pe saltele, pentru ea n-ar fi fost de ajuns nici două scaune. Zîmbește, o ascultă cu atenție pe mama.

Înveșmîntată-n galbenă pojghiță,
Imensă,
Ca un rod din soare,
În palme, se-nvîrte-agale,
O cercetezi jur împrejur:
Întreagă de-i pojghița peste tot.

Prin pojghiță, cu degetele parc-asculți
Semințele —
În gingașele boabe mari,
Apeși încetinel
(O ceață e, de purpură !),
Trei boabe de sînge au țîșnit.
(Acolo, totuși, n-au loc de-mproșcat —
Au pîrîit surd și mustos.)

Din pricina sucului de rodie, lui Serioja îi lasă gura apă. Rodia nu-i, dar îți lasă gura apă, atît de savuros citește mama.

Acum frămîntăm, frămîntăm cu grijă
Boabele, rînd după rînd.
Șuvoaiele se îmbulzesc, sub coajă
E-un du-te-vino și sînt revărsări.

— Sergunka, îl cheamă Kotka și îl trage de mînecă.

— Ce e ? bombăne Serioja nemulțumit.

Elastică a devenit,
A devenit mai moale rodia cea dură.
Tot mai încetinel, mai delicat,
în palme o frămînți :
Seama să iei, deodată să nu crape —
Așa ceva cu rodia se mai întîmplă...

— Vreau undeva, îl sîcîie Kotka.

Serioja se ridică nemulțumit și-l duce pe Kotka la toaletă. În felul ăsta el n-a apucat să audă ce trebuie făcut cu rodia.

Curios, se gîndește Serioja. Mai demult, mama i-a cumpărat rodii din piață, de la un

gruzin, el tot așa o tăia cu cuțitul, îi sugea sîmburii, mama o tăia și ea, dar, se vede treaba, erau profani... De altfel, parcă despre asta e vorba ?... Musafirii aplaudă cu toții. Serioja se întoarce cu Kotka în cameră. Păcat că n-a ascultat pînă la capăt versurile mamei, iată despre ce e vorba.

Pocnește un dop. Se izbește de tavan. Ricoșează în Kotka.

— Ia te uită ce minunăție, rostește el îngîndurat, cei mari beau vin, iar eu o încasez.

Bată-te să te bată, Kotka, gînditorule ! Toți rîd de el în hohote, apoi ciocnesc pahare cu șampanie.

— Ur-r-ra ! strigă din răsputeri Serioja. Ur-r-ra ! Aprinde de zor artificii, le transmite oaspeților, stinge lumina. În pom licăresc luminițe multicolore, țîșnesc culori strălucitoare, mama se duce pe genunchi la musafiri și-i sărută pe toți : pe mătușa Nina, pe Oleg Andreevici, pe operatorul de sunet cel cărunt, pe soția lui. Mama răstoarnă paharele, rîde în hohote, chicotește, iar Nikodim îi spune :

— Ania ! Ania ! Mai cu băgare de seamă !

— Cum ! strigă mama la el. Cum să nu bei, să nu te bucuri ?! Într-o asemenea zi — și arată cu degetul spre el : Ia seama să nu uiți. Treizeci și unu decembrie.

...Treizeci și unu decembrie. Apoi întîi ianuarie. Te întîlnești cu doi ani într-o singură noapte. E amuzant totuși. Doar cu o clipă în urmă era anul cel vechi. O secundă din noul an, cinci secunde — și s-a dus, a trecut.

O oră întreagă s-a scurs. Apoi, pe neobservate — o zi.

Pentru orice școlar, ianuarie începe fericit — e vacanță. Serioja se duce la cerc. Acum face un aeromodel al său. În mod independent. Robert îi acordă numai consultații.

După cerc, Serioja schiază. Merge cu troleibuzul pînă la capătul liniei. Acolo sînt colinele. Sîmbăta îl ia și pe Kotka. Cînd se întorc de la schi, Kotka adoarme de oboseală, sprijinindu-se de Serioja. Serioja îl îmbrățișează, caută să nu se miște și își imaginează că e cu fratele lui. Căciula mițoasă a lui Kotka e presărată cu zăpadă, în troleibuz zăpada se transformă în picături, și Kotka, văzut de sus, seamănă cu un biet cățel ud leoarcă. Serioja e cuprins de tandrețe pentru el. E tandrețea, știe el, pentru viitorul frate. Sau soră...

După Anul Nou mama nu-și mai vede capul de treburi. A împrumutat bani de la mătușa Nina și Oleg Andreevici, cutreieră magazinele.

Cînd Serioja vine acasă, în apartament strălucesc ușițele lăcuite ale unui bufet nou. După aceea apare o canapea. O masă cu scaune. În camera cea mică — două paturi de lemn.

Casa începe să se umple de lucruri, și lui Serioja îi place să-i ajute pe Nikodim și pe mama în fiecare seară. Mama dă indicații — acum, de pildă, nu poate să se urce pe scaun. Nici n-are de ce, pe scaun e urcat Nikodim, care agață de plafon o lustră nouă, îi face legătura la rețea, înșurubează beculețele. Mama răsucește comutatorul, beculețele radiază în montura mată a lustrei, pandantivele de sticlă zăngăne încetișor... După aceea bat cuie.

Mama se necăjește din pricina frigiderului, i-au promis să-i facă rost, dar uite că n-a ieșit nimic, se necăjește și din pricina unor cuverturi, el se miră — cît de mult s-a schimbat ! Față de lucruri a fost întotdeauna indiferentă, pe cînd acum se și necăjește.

— N-au nici un rost toate astea, îi explică el mamei. Tu n-ai voie să te agiți.

— Adevărat, e de acord mama.

Se așază comod într-un colțișor al canapelei, se înarmează cu un ac și începe să migălească la niște cămășuțe, scutece, scufițe. Serioja e uimit că toată avuția asta e alcătuită din lucrușoare atît de mici, scutecele, de pildă, sînt nițeluș mai mari decît o batistă.

Mama murmură încetișor pe sub nas niște cîntecele, pe chip îi rătăcește un surîs. Deodată oftează abia auzit. Serioja întreabă speriat :

— Ce-i cu tine ?

— Nimic, spune mama enigmatic, se uită cu mîndrie la Serioja și-l cheamă : vrei să-l asculți pe micuț ?

Fără să priceapă ceva, Serioja se apropie, mama îi apasă capul către ea.

Serioja ascultă cu atenție. Liniște. Doar inima mamei bate răsunător ca un clopot. Și deodată se mișcă cineva acolo. Bate cineva.

Mama tresare și rîde.

PARTEA A TREIA

Simţăminte frăţeşti

1

ŞI IATĂ CĂ VINE SOROCUL.

Nikodim aleargă pe stradă să prindă un taxi. Serioja îi dă mamei şuba. În vechea şubă lăţoasă, mama e ca un ghemotoc.

Apoi trec pe la mătuşa Nina. Se nimereşte să fie acasă şi Oleg Andreevici şi Kotka. Maşina e ticsită, şoferul bodogăne, dar, cu toate astea, îi duce.

La spital, în sala de primire, cînd intră ei, devine strîmt şi e vesel. Mama glumeşte, rîde, îi sărută pe toţi la rînd.

— Baftă, Annuşka, îi spune mătuşa Nina.

— Pe dracu, rîde mama, se îndepărtează nu pentru mult timp, apoi apare cu înfăţişare nouă : în halat de spital cu mîneci lungi. Le dă o legătură cu îmbrăcăminte. Rîde iar :

— Rochia s-o aduceţi mai strîmtă !

Mătuşa Nina o priveşte fascinată.

— Nu ţi-e teamă ? o întreabă.

— Nu ! răspunde mama cu nepăsare.

Pentru ultima oară îi pupă pe toţi, se îndreaptă către uşă, o deschide şi de acolo salută cu o fluturare din mînă. Apoi îi face semn lui Serioja să vină la ea. Acesta se

duce supus, şi pe neaşteptate mama îl îmbrăţişează foarte tare.

— Fii serioasă, mamă, se îndepărtează Serioja, fii serioasă !

Se eliberează cu forţa din îmbrăţişarea ei, se dă un pas înapoi, zîmbeşte.

— Să te întorci cît mai curînd ! îi spune el în chip de salut. S-aduci pe lume ce vrei tu, şi cît mai repede acasă !

Mama dă din cap, buzele îi tremură, apoi îşi vine în fire, închide uşa după ea.

O deschide din nou. Are o expresie preocupată.

— Nikodim, spune ea, nu uitaţi să o chemaţi pe mama. Şi cumpără pătuţ.

Compania noastră se revarsă în stradă şi bate pasul pe loc în zăpadă. În sfîrşit, toţi o văd pe mama la o fereastră de la etajul al doilea. Arată patru degete şi mişcă din buze.

E clar, salonul patru. Îi fac semne cu mîna, Kotka chiar cu amîndouă mîinile. Apoi pornesc încet, privind spre ea.

La colţ, se întorc toţi pentru ultima oară, îi fac din nou semne mamei, apoi spitalul nu se mai vede de alte case.

Serioja răsuflă uşurat. N-o să stea mult, cîteva zile. Mama se întoarce curînd cu un frăţior sau cu o soră, numai că trebuie cumpărat un pătuţ.

Cei mari şi Kotka merg înainte. Serioja încetineşte pasul. În el se naşte o dorinţă ciudată. Să dea o fugă pînă la colţ şi să vadă dacă mama mai stă la fereastră.

Se întoarce și se repede înapoi. La colțul care acoperă spitalul încetinește pașii, se apleacă discret în afară. Apoi se arată în întregime.

Mama se uită la Serioja fără să-l recunoască, după aceea își dă seama că e el și flutură, flutură din mînă, repede, cu disperare, de parcă e pe un vapor ce se îndepărtează.

Serioja apropie palma de buze, o sărută, întoarce palma spre mama și suflă. O bezea. Așa l-a învățat mama în copilărie.

Mama îi răspunde. Lui Serioja începe să-i fie mai ușor. Flutură din mînă ultima oară și aleargă înapoi, să-i ajungă pe ceilalți.

Cei mari discută despre pătuț, se sfătuiesc de unde să-l cumpere, treaba se dovedește a nu fi simplă, mătușa Nina propune să treacă pe la „Detski mir“ *, acolo, de bună seamă, pătuțuri nu au, dar vînzătorul are să o recunoască pe mătușa Nina — totuși e crainic la televiziune — îi explică ce și cum, el o roagă să aștepte o clipă și dispare pe undeva.

— Știi ce, spune Oleg Andreevici încurcat, eu și Kotka o să ne îndepărtăm. E penibil.

Mătușa Nina rîde, îi răspunde în glumă :

— Ce mai anchetator judiciar ! Nu ești în stare să găsești un pătuț ! Ce nu-i capabilă să facă frica, rezolvă dragostea !

Oleg Andreevici dă din mînă, se îndepărtează, vînzătorul scoate tîrîș un pătuț de lemn, înfășurat în hîrtie, Nikodim dă fuga să plătească la casă, cîțiva oameni se năpustesc asupra vînzătorului, ocărăsc, de ce pentru unii se poate, iar pentru alții nu, însă vînzătorul răspunde :

— E la comandă, cetățeni, nu faceți gălăgie. O cunoașteți pe crainica Vorobiova ? Vorbește la radio. Pentru ea este. Astăzi a născut.

Mama încă nu a născut, și în general totul a ieșit destul de penibil, dar în adîncul sufletului Serioja e mulțumit. Mai întîi, există totuși un pătuț, iar în al doilea rînd nimeni nu s-a pornit să strige : nu vrem să știm de nici un crainic. Înseamnă că o cunosc. Iar pe mătușa Nina au remarcat-o imediat. Nici măcar n-au mai bombănit, prin urmare, toate sînt în ordine.

Mătușa Nina se grăbește la emisiune, iar Serioja și Nikodim acasă. Pe Oleg Andreevici și pe Kotka nu-i lasă să plece. Beau ceai. Privesc la televizor, să o vadă pe mătușa Nina.

— Ce bine că mama mea are serviciu în televizor, spune Kotka plin de tîlc. Și lucrează, e și acasă.

Rîd toți.

— Azi sîntem în anturaj bărbătesc, zice Oleg Andreevici. De-a dreptul un club al gentilomilor. Interesant, Ania o să întărească clubul nostru ? Sau o să ajute fracțiunea feminină ?

— Fie cea feminină, admite Serioja. Nu-mi pare rău. Și așa, uite cîți sîntem ! Expresia „Clubul gentilomilor“ însă îi place. Într-adevăr, sînt numai bărbați. În general nu toți bărbații sînt gentilomi, se știe. Dar în ce-i

* Lumea copiilor (rus.).

privește pe ei ? Toți sînt. Kotka, de pildă, e un gentilom veritabil. Om de onoare, pe deasupra și filozof ! Oleg Andreevici — anchetator judiciar. Cine să fie gentilom, dacă nu el ? Nikodim ? După ce chibzuiește, Serioja îl alătură și pe Nikodim gentilomilor. Firește, altfel cum ! Și seara tîrziu își amintește de asta.

Cînd se întorceau acasă, după ce-i conduseseră pe Oleg Andreevici și pe Kotka și trimiseseră telegramă bunicii, Nikodim i-a spus tulburat :

— Îți amintești, Serioja, ce am vorbit noi, la aerodrom ? Serioja tace. Ce întrebare mai e și asta ? Bineînțeles, își amintește. — Hai să stabilim așa. Cînd mergem să-l înregistrăm pe micuț, aranjăm totul și în privința ta.

Serioja dă din cap. E de acord, ce mai. Doar un singur lucru i se pare ciudat — de ce Nikodim n-a spus nimic atîta timp ? La aerodrom au fost în august, acum e martie. Iar mama nu i-a spus niciodată. Ar fi trebuit să-i spună, nu-i așa ?

„Poate că Nikodim nu i-a vorbit mamei ?" își zice Serioja. Apoi își închipuie : firește, nu i-a vorbit. Îi pregătește mamei o surpriză plăcută.

Serioja dă din cap, îi zîmbește lui Nikodim. Adevărat gentilom, gîndește el.

Își imaginează cum are să i se adreseze lui Nikodim.

Papá ? Tată ?

E greu pentru Serioja să-și imagineze așa ceva, niciodată nu i-a spus nimănui tată. Tatăl lui există în memorie, mai bine zis, în imaginație — orice pilot era tata în imaginația lui. Ar fi trebuit numaidecît să-l numească așa pe Nikodim.

Mult timp după ce stinge lumina, Serioja nu poate să adoarmă. Își închipuie cum va reveni mama — asta, desigur, o să fie peste o săptămînă, cum îl vor înfofoli pe micuț într-o plapumă călduroasă albastră, cu cearșaf dantelat, din trusoul pregătit de mama, cum vor merge la oficiul stării civile, unde se înregistrează totul despre oameni, cum se vor întoarce de acolo cu totul noi.

Toți vor fi noi. Și mama — acum va avea doi copii, și Nikodim — va deveni tată a doi fii, și Serioja, pentru că va avea tată. Și, firește, micuțul — ce-o fi, totuna, băiat sau fetiță. Și el va fi tot nou. Cel mai nou. Pentru că abia s-a născut pe lume.

De dimineață Serioja se trezește pe întuneric. Dincolo de fereastră șuieră viforul.

Se îmbracă. E luna martie. Sînt viscolele din martie. Nu-i nimic ! În curînd vine vacanța. Primăvara !

Serioja ajunge la școală cu fața îmbujorată — biciuită de vînt și zăpadă. Dar e într-o dispoziție excelentă. Își simte mintea vioaie și ageră. Îi vine să le povestească tuturor despre el, despre casa lui, despre Nikodim, despre mama.

Se întîlnește cu Vaska pe coridor.

— Gal, îi șoptește cuprins de înflăcărare, ieri am internat-o pe mama, pentru naștere.

— Felicitări ! spune Galea. Ce vrei să fie ?

— Totuna, răspunde Serioja rîzînd, ce-o fi !

Începe lecția, iar Serioja nu se poate liniști deloc. Șușotește cu Pontea. Vecinul îl înghiontește cu cotul. Îl laudă :

— Ești tare !

Ca și cum Serioja s-a distins prin ceva, nu mama.

Lecțiile se schimbă una după alta, timpul de-abia se scurge. Serioja vrea să audă mai repede ultimul sunet de clopoțel. Numaidecît are să dea fuga la spital. Poate află noutatea. Vrea să fie primul care o află...

Ultima oră e literatura, și Serioja o urmărește pe Veronika Makarovna cu un zîmbet șiret : ea o fi știind, sau nu ? Iar dacă nu știe, pentru ea o să fie o surpriză. Doar frățiorul ăsta al lui Serioja nu e un străin pentru Literatura, e nepotul ei.

Privește îngîndurat strada pe care vîntul gonește învîrtejind zăpada, și aude un ciocănit.

În ușa clasei se aud ciocănituri. Clasa ciulește urechile cu interes. Careva chicotește. Veronika Makarovna, șontîcăind pe tocuri, deschide ușa.

— Ce s-a-ntîmplat ? întreabă ea sever și se dă înapoi.

În clasă intră mătușa Nina. Toți o recunosc, încep să șușotească.

Mătușa Nina intră în clasă, îl caută din priviri pe Serioja și-i spune :

— Mergem ! Hai, mai repede !

Serioja înhață servieta, se gîndește plin de bucurie : totuși ce e ? Băiețel ? Fetiță ?

Și deodată vede că fața mătușii Nina e palidă. Și buzele îi sînt palide.

— Serioja ! rostește ea și lacrimile i se rostogolesc pe obraji. În clasă se așterne liniștea. Toți sînt șocați. Cum să nu fie ! Sosește pe neașteptate un crainic cunoscut și plînge.

— Serioja, rostește mătușa Nina. Mama a murit !

2

Aleargă pe stradă.

Aleargă fără căciulă și fără palton.

Vîntul îl întîmpină cu rafale, îi azvîrle țepi de zăpadă în față. Vîntul încearcă să-l oprească, dar el aleargă, încordîndu-și toate puterile.

Capul îi vuiește de zvîcnirile sîngelui. A obosit. În priviri îi licăresc cerculețe rozalii. De pe frunte i se preling picături lipicioase de sudoare. Serioja nu vede nimic înaintea lui — trecătorii i se feresc din cale.

În apropiere de spital îl prinde mîna cuiva. Un bărbat îl trage într-o mașină. Serioja nu e în stare să priceapă ceva. În mașină e mătușa Nina care pune pe el cu de-a sila paltonul și căciula. Serioja vede în fața lui o manta de milițian. Omul care-l trage în mașină, milițianul, e Oleg Andreevici.

Serioja inhalează aerul hîrîind. Nu se gîndește la nimic. Nu înțelege nimic. I se pare că mașina merge încet, încearcă să deschidă portiera și să sară din mers. Mătușa Nina se agață de el.

Se lasă păgubaş.
Maşina frînează.
Serioja se rostogoleşte în zăpadă, sare în picioare şi, fără a-şi da seama de ceva, aleargă spre fereastră.
Spre aceea lîngă care ieri stătea mama.
Priveşte fereastra cu speranţă. Apoi strigă din toate puterile :
— Mamă ! Mamă ! Mamă ! Mamă !
Strigă disperat, de parcă se îneacă, şi din pricina acestui strigăt îi dau lacrimile. Nu plînsese pînă acum. Strigătul l-a ajutat să-nceapă a plînge.
Plînge şi strigă, strigă şi plînge. Îi curg lacrimile — nu-i nimic, îi trece prin cap, esenţial e ca mama... Ca mama să se arate.
La fereastra la care ieri stătea ea, se strîng femei în halate la fel ca al mamei. Serioja le cercetează chipurile. Mama nu e printre ele. Apare apoi un om în alb. Mişcă din buze. Femeile dispar într-o clipă.
Serioja e tras undeva.
Se întoarce.
Oleg Andreevici îl duce cu sine.
Cutreieră împreună spitalul, împing o uşă mică ce duce la subsol.
Nişte oameni îi urmăresc cu privirea.
Serioja pricepe doar atît, că sînt îmbrăcaţi în alb.
Oleg Andreevici păşeşte mai departe şi deschide o uşiţă.
Serioja dă cu ochii de Nikodim, mătuşa Nina.
Se dau la o parte. Serioja nu înţelege...

Serioja priveşte înaintea sa şi nu înţelege. Mama e întinsă, cu mîinile pe piept.
El rîde. Aici toţi spun numai absurdităţi. Ea a adormit. Îndată are să se trezească.
— Mamă, o cheamă el, se lasă în genunchi, o apucă de mînă, să se trezească, şi deodată simte cum fără voia lui, chiar din măruntaie, de acolo, ceea ce niciodată n-a mai încercat şi simţit, se ridică un urlet răguşit.
Îl iau de braţe, îi dau să bea ceva, dar el nu vede nimic, în afară de chipul îngălbenit al mamei.
Se repede spre ea.
Îi dau drumul.
Serioja o priveşte cu atenţie pe mama. A slăbit, obrajii îi sînt uşor căzuţi, iar fruntea i s-a descreţit.
Cu grijă, temîndu-se să nu-i provoace vreo durere, Serioja mîngîie chipul mamei.
O priveşte nesfîrşit de mult timp. În urechi îi creşte un sunet ascuţit...
La spital se îmbulzesc oameni.
Îi ating braţele, umerii, spun ceva. Serioja distinge feţe cunoscute — a Galiei, a Literaturii, a lui Pontea, însă uită îndată de ele.
Apoi o vede pe bunica. Stă singură. Cu braţele atîrnînd.
Serioja se apropie de ea.
Se uită unul la altul cu priviri nepăsătoare şi pustii.
Bunica îşi clatină capul şi se tînguie :
— Uite la ce m-aţi chemat voi pe mine... Uite la ce praznic...

Serioja merge alături de ea. E urcat într-o mașină și adus acasă.

Apartamentul e plin de lume. Bunica deschide șifonierul și alege îmbrăcămintea mamei. O ajută în tăcere mătușa Nina. Serioja nu pricepe ce vor, e revoltat că scotocesc prin lucruri străine, o îndepărtează pe mătușa Nina, încearcă să închidă șifonierul, dar Oleg Andreevici îl strînge cu putere de umăr și îl ia de o parte.

Serioja rămîne în picioare. Apoi se așază. După aceea începe să umble. Din nou se așază. Merge împreună cu bunica la spital. Predă o legăturică. Se întoarce. Din nou stă în picioare. Umblă. Se așază.

I se pune înainte o farfurie cu mîncare. O cercetează uimit. Scormonește mîncarea cu furculița, apoi se ridică.

Încetul cu încetul apartamentul se mai liniștește. Pleacă oamenii necunoscuți. Pleacă mătușa Nina.

Oleg Andreevici mai rămîne. Șade alături de Nikodim, în fața lor sînt sticle goale. Bunica aduce încă una. Oleg Andreevici se ridică de la masă. Trebuie să plece și el.

Acum sînt în trei.

Nikodim, bunica, Serioja.

Bunica îi spune lui Serioja să se culce, el scutură din cap, dar ochii i se lipesc. Se prăvălește în întuneric.

Se prăvălește cu toată ființa, cu ușurare. Ar vrea să moară și el...

Zilele seamănă cu niște vagoane care trec în zbor. Serioja parcă stă pe o platformă și pe dinaintea lui gonește un tren. Vagoanele se contopesc într-o fîșie neîntreruptă. Serioja încearcă să prindă cu privirea o fereastră, vede în dreptul ei un chip, întoarce repede capul, să și-l întipărească, să-l rețină, dar vagonul se duce, și în memorie nu-i rămîne decît o siluetă ștearsă... Iar vagoanele gonesc, gonesc. Chipurile se scurg cu iuțeală, și din pricina fugii acesteia, a acestei curse impetuoase, i se învîrtește capul. Serioja simte cum îi pătrunde o slăbiciune în genunchi, i se înmoaie picioarele.

Se așază. Lîngă sicriu e un rînd de scaune. Bunica. Nikodim. Mătușa Nina. El. Trec oameni pe lîngă mama. Un șir de oameni. Trec și trec și trec. Uneori Serioja îi privește. Cîtă lume o cunoștea pe mama, se gîndește. Oamenii vin — e o procesiune funerară. Acum nu se mai merge pe stradă după sicriu. Toți cei ce vor să o conducă se urcă în autobuz și pleacă în tăcere. Procesiunea e aici. Lîngă sicriu.

Un șir de chipuri la ferestrele unui tren ce zboară...

Intră în sală oameni cu trompete.

Începe să cînte muzica : se aude sunetul talerelor de alamă în tactul tobei, trompeta se tînguie. Fiecare izbitură a talerelor îți zguduie tot trupul, ca un scurtcircuit.

Mama e culcată în sicriu, solemnă, elegantă. Și străină. De-acum nu mai e mama. E doar o copie a mamei. O asemănare neînsuflețită.

Creierul lui Serioja reține siluete.

O bătrînă, trecînd pe lîngă mama, se oprește, se înclină adînc la sicriu...

O femeie cu buze tremurînde își mușcă broboada. E mătușa Dusea, o recunoaște, portăreasa...

Oleg Andreevici, care depune la picioare lalele roșii — roșii ca sîngele...

Fața concentrată, nădușită a muzicantului de la trompetă. Obrajii îi sînt umflați, ca niște baloane...

Ochii lui Kotka, rotunzi, nepricepînd. Nikodim...

Chipul lui Nikodim e pierdut. Caută cu privirea pe cineva, ochii lui țintesc, își șterge lacrimile neîndemînatic, cu pumnul... Înapoia lui stă Literatura. Îl mîngîie pe Nikodim pe umeri...

Strada. Uși deschise vraiște. Crengi de brad cu panglici negre-roșii. Un autobuz cu fîșie de doliu. Încă un autobuz. Mașini.

Viscolul a încetat. Într-o spărtură a norilor s-a arătat soarele. Zăpada afînată din cimitir te orbește. Serioja calcă pe ea și cade într-un genunchi.

Cineva rostește o cuvîntare. Lumea îl ascultă cu capetele plecate. Doar în urmă, dincolo de mulțime, groparii discută de-ale lor, cu glasuri înăbușite, fumează și rîd cu fereală. Ei sînt obișnuiți...

Și deodată Serioja dă cu ochii de Nikodim. S-a ascuns după mamă-sa, și-a scos o gheată și, săltînd, scutură zăpada din ea. Scutură zăpada...

— Să mergem ! îi spune bunica lui Serioja, dar el nu înțelege — unde să mergem.

Bunica îl cuprinde după umeri și îl duce la sicriu. Se aruncă asupra mamei, îmbrățișează sicriul.

Serioja se uită cu o privire inexpresivă la bunica, îi e milă de ea. De ce plîngi, bătrîno, se gîndește. Totuna, aceasta nu mai e mama. Bunica se ridică de la pămînt, îi vine rîndul lui Serioja.

Îngenunchează, sărută fruntea mamei. O privește îngîndurat. Îi sărută mîinile.

— Pentru ultima oară ! Pentru ultima oară ! șoptește în spate cineva. Serioja aruncă o privire înapoi. E mătușa Nina. Și brusc înțelege : pentru ultima oară ! N-are s-o mai vadă pe mama ! Niciodată !

Serioja se uită la mama. Vrea să o păstreze în minte pentru totdeauna. Și nu poate, nu. Vede acest chip covîrșit de suferințe și își imaginează un altul — care rîde. Pe cap cu o beretă verde, pufoasă, cu pomponaș. Mama, ca un ursuleț, în șubulița ei veche. E rotundă pe de-a-ntregul. Parcă o aude spunînd cu un aer preocupat : „Cheam-o pe mama ! Și cumpărați pătuț !“ Parcă o vede la fereastră, în halat de spital, trimițîndu-i bezele.

Cu cît și-o imaginează mai bine pe mama în viață, cu atît mai nefirească îi apare moartă ! Ele nu pot fi alăturate ! Este cu neputință !

Dar trebuie să le alăture. Totul îl constrînge să o facă. Serioja se cutremură.

Nu! Așa ceva nu se poate! Nu se poate ca mama, cea care rîdea și cea care zace aici — să fie una și aceeași.

Plînge nestăvilit, zguduitor.

Răsună fanfara, făcînd să se audă sinistrul zăngănit al talerelor de alamă.

Cimitirul se îndepărtează, saltă în gemulețul din spate al autobuzului. La o cotitură dispare.

După aceea o sală de mese.

Niște oameni, care vorbesc despre mama.

Apoi acasă.

Chipurile rudelor de la țară, care au venit cu întîrziere la înmormîntare.

Chipul lui Valentin, tractoristul.

Chipul lui Kolka. Uite că a venit.

Oamenii spun cîte ceva, înșiră cîteva vorbe. Kolka iese cu Serioja pe stradă. Stau de vorbă. Se înapoiază curînd. În casă — fum de tutun, mucuri de țigară. Pe masă farfurii, care-i provoacă greață.

Ochii înspăimîntați ai Veronikăi Makarovna. Nikodim e buimăcit.

Nikodim! Îl privește atent pe Nikodim, îi cercetează urechile roșii ca lipanul, fața cenușie, ștearsă, și un gînd nou îl mistuie pe Serioja. Bineînțeles! Nikodim e vinovat pentru toate.

Dacă nu era el, mama nu s-ar fi măritat. N-ar fi avut de gînd să nască. Dacă nu era el, mama ar fi trăit.

Serioja își amintea totul, așa cum a fost, pas cu pas, zi cu zi.

Venirea lui Nikodim. Hotărîrea mamei. Discuția cu Vaska. Călătoria de nuntă. Ziua lui de naștere. Aerodromul.

Mai bine s-ar fi ales praful de toate! Să le fi-nghițit iadul!

N-avea decît să duhănească mama din țigări, să vorbească grosolan! Să fi locuit ei în vechea cameră. Să fi fost ea nefericită, numai să fi trăit! Să fi trăit, nu să moară!

Și Serioja privește cu ură în direcția lui Nikodim.

3

A doua zi de dimineață bunica se pregătește să plece undeva. Îl ia și pe Serioja.

— Trebuie să vedem ce e cu pruncul, spune ea.

Purncul? Abia acum realizează. Mama a născut un băiețel. A murit în timp ce-l năștea.

Serioja dă din cap. La ce bun pruncul ăsta? Să se fi prăpădit și el. Datorită lui nu mai e mama.

Dar se scoală numaidecît, se îmbracă. Merge îndurerat alături de bunica.

Ce vină are pruncul? El chiar că nu pricepe nimic, e atît de mititel.

Serioja își amintește cum visa la un frate, cînd se întorcea cu Kotka în troleibuz. Cum îl antrena mama în discuții despre un frate sau o soră. Cum voia ea încă un copil.

Bunica rătăcește prin spital, vîră capul pe toate ușile, dar nu acolo unde trebuie.

— Cum am putea să ne interesăm despre un copilaș ? o prinde ea pe o infirmieră.

Infirmiera se oprește, o întreabă mai amănunțit, apoi dispare și aduce un medic.

Medicul e o femeie. Corpolentă, pistruiată, blajină, cu brațe durdulii.

— Copilașul trăiește, spune ea, apoi dă amănunte despre greutate, despre înălțime.

— Da' cum îl hrăniți ? întreabă întristîndu-se bunica. Fără mamă...

— Îl hrănim, spune medicul, la noi există posibilități. Însă fără mamă e rău.

— Ba bine că nu, oftează bunica.

Medicul se interesează despre Nikodim, află că Serioja e fiul cel mare al mamei, că bunica e mama mamei și că răposata n-a mai avut pe nimeni apropiat.

— Poate aveți noroc, spune ea ridicîndu-se, poate copilul nu supraviețuiește.

— Bine ar fi, îi răspunde bunica și plînge.

— Cum bine, se arată Serioja nedumerit, cînd merg înapoi spre casă, și se revoltă : Gîndești ce spui ?

— Gîndesc, răspunde bunica, e destul că ești tu orfan. Barem ești mare, înțelegi. Pruncul mai întîi trebuie hrănit, scos la lumină, apoi educat. Cine s-o facă ? Nikodim ? Parcă lui îi e la îndemînă, bărbat tînăr cu un prunc ? Eu sînt cu un picior în groapă...

Bunica plînge, își suflă nasul, mai zice :

— Parcă asta-i treabă, să moară copiii înaintea părinților ?

— Am să-l cresc eu, spune Serioja despre frate. Păi ce, intru la uzină, cîștig...

— O-o-of, dragul meu ! exclamă bunica și face un semn vag din mînă. Dea domnul să crești tu ca lumea, fără măicuța ta !

Serioja tace, nu e de acord.

În altă zi se duce la spital, o cheamă pe doctorița cea durdulie, se interesează de frățior.

— Trăiește, spune aceasta și întreabă pe neașteptate : Dar tatăl unde e ?

Serioja tace, nu știe ce să răspundă. Apoi zice :

— E bolnav.

— Am înțeles, suspină doctorița și își privește pantofii. Transmite-i că deocamdată trăiește.

Seara îi spune lui Nikodim despre micuț.

Acesta se uită la Serioja cu o privire inexpresivă și nu înțelege nimic. După moartea mamei parcă a încremenit. Parcă se tot gîndește la ceva și nu se poate desprinde de gîndurile astea — l-au hipnotizat. Plînge întruna. Odată încep să-i curgă lacrimi pe obraz, buzele i se crispează într-o grimasă urîtă. Serioja îl privește cu nepăsare, îi vorbește despre copilașul lui, dar Nikodim nu e în stare să priceapă nimic.

— Nu știu, spune el răgușit, nu știu... Trebuie căutată o doică. Sau ce ?

Serioja nu știe ce fel de doică. Bunica își face cruce pe ascuns și tace. De la Nikodim nu mai scoți nimic. Șade încremenit într-un colț, cu privirea pironită în podea.

Iar Serioja se duce în fiecare zi la spital. În fiecare zi o cheamă pe doctoriță. De fiecare dată află că fratele lui trăiește.

Trebuie găsit un nume pentru el, chibzuiește Serioja. Timpul trece...

Grijile în legătură cu fratele îi dau de lucru lui Serioja. Ele sînt singurele care, cît de cît, umplu în el un gol imens.

Așteptînd-o la spital pe doctorița cea pistruiată, se uită fără interes la planșele de pe pereți. Ascultînd discuțiile femeilor care stau în vestibul, a început să se uite la planșe. Apoi le-a citit pe toate și nu o dată.

În planșe se dădeau lămuriri cum să se procedeze cu nou-născuții — cum se îmbăiază, cum se hrănesc, cum se călește sănătatea pruncilor. Serioja a învățat aproape pe de rost îndrumările, a aflat din discuțiile femeilor că în oraș sînt cîteva centre de consultații pentru copii, iar pe lîngă ele există puncte de prelucrare a laptelui, unde se dă hrană pentru nou-născuți.

Din ziua aceea sinistră, viforoasă, nu s-a mai arătat pe la școală. La început nu-l trimitea nimeni, iar după aceea nu putea. Pleca de acasă cu servieta, trecea pe la spital, apoi intra la cinema, abia înțelegînd ce se petrece pe ecran. După film, umbla fără rost prin oraș, bătea vreo cincisprezece kilometri cel puțin. Asta îi venea în ajutor: sosea acasă, mînca și, șezînd, adormea de oboseală. Cînd a aflat de consultații și de centrele de lapte, a început să cutreiere stradă după stradă, citind inscripțiile. Ar fi putut să întrebe de-a dreptul, dar

el, fără să întrebe nimic, a dat de locurile necesare și le-a ales pe cele mai apropiate.

Veronika Makarovna vine mereu pe la ei. Dar mai adesea merge Nikodim pe la ea. De fiecare dată cînd îl vede pe Serioja, profesoara îi vorbește insinuant despre școală.

— Nu te lăsa pradă nenorocirii, caută să-l convingă domol. E timpul să încetezi cu autochinuirea asta.

Serioja nu-i răspunde, tace. Și ce să-i răspundă — nu poate să meargă la școală și gata, cu toate că Veronika Makarovna are într-adevăr dreptate, foarte multă dreptate. Mai cu seamă în legătură cu micuțul.

— Am fost și eu acolo, povestește ea. Dar cu ce pot eu să-l ajut, cu ce? Și tu cu ce-l poți ajuta? Pe el l-ar fi putut salva mama, numai ea...

„Asta-i adevărat, gîndește Serioja, el nu-și poate ajuta fratele cu nimic, totuși, totuși..."

Se scula dimineața — la spital: „Trăiește?" Trăiește!" Apoi prin oraș, să bată verste întregi, apoi acasă, să cadă buștean pe canapea.

Da, s-au scurs două săptămîni încheiate de cînd Serioja, pierzîndu-și mințile, ieșea alergînd din școală.

Două săptămîni. Galea vine în fiecare seară. Repetă spusele Veronikăi Makarovna — îl cheamă la școală. Dar el nu poate. Nu poate și gata.

Serioja rupe fila din calendar. Se îmbracă.

— Ei? întreabă cu teamă bunica. Ai plecat? Du-te cu Dumnezeu! Măcar acolo —

unde acolo, nu știe, vocea ei este tulburată — să mănînci un sandviș. Ți-am pus în servietă.

Serioja face un semn din cap.

— Mai bine pregătește trusoul, spune el. Curînd o să-l luăm pe frățior. Pășește către prag, apoi se întoarce preocupat. Băiță avem ? întreabă și adaugă : Astăzi trebuie să văd unde se vînd băițe.

Merge pe drumul bătătorit către spital. Se gîndește că, după băiță, se cade să cumpere un cărucior. Și niște jucării zornăitoare. Chiar el o să le cumpere. O să le aleagă pe cele mai strălucitoare. Grijile pentru frățiorul lui îi provoacă un zîmbet ușor. Serioja zîmbește și nu-și dă seama că o face pentru prima oară după două săptămîni...

La spital e nevoit să aștepte mult. Doctorița cea pistruiată e la vizită, probabil, îi examinează pe burtică-goală ăștia, așa că se așază din nou.

În sfîrșit vine, se așază alături de Serioja. Îl privește stăruitor.

— Ce om bun ești, îi spune ea cu toată seriozitatea, atît de mult îi porți de grijă copilului.

— El e bolnav, îi explică din nou Serioja și face semn cu capul într-o parte, în nici un chip nu poate să vină, bunica e bătrînă și e timpul să plece, iar eu tot n-am ce face.

— Uite ce e, spune doctorița, privindu-și unghiile. Totuși, spune-i tatălui să vină.

— Nu poate, se încăpățînează Serioja, s-a pierdut de tot. Ca un copil mic. Plînge. Mi-e teamă să nu i se fi-ntîmplat ceva.

— Îmi spui adevărul ? întreabă doctorița neîncrezătoare. Serioja dă din cap stăruitor. Atunci... e de părere ea, deocamdată nu-i spune. Bunicii spune-i... Spune-i că micuțul a murit.

Serioja se întoarce lent către ea.

— Cum ? nu pricepe el. De ce a murit ?

— Mama ta... Într-un cuvînt, el a fost slăbuț... A mai rămas și fără ea...

Serioja privește chipul pistruiat al doctoriței și spune fără nici o legătură :

— Și noi îi făcusem rost de pătuț...

Doctorița îl ia de mînă, îl mîngîie pe cap, el pornește spre ieșire, uitînd să-și ia rămas bun.

I-a murit fratele...

Și fratele i-a murit...

Nu l-a văzut niciodată și de aceea nu poate spune dacă-l iubește sau nu. Dar ființa asta mică și necunoscută avea o legătură cu el. Aveau aceeași mamă. Mama nu mai e, a încetat din viață, iar ființa căreia i-a dat naștere a rămas, și a fost fratele lui. A fost, poate, ultimul care-l mai lega de mama.

Și iată că nu mai e. Se poate spune că nici n-a fost. Și rezultă că mama a murit degeaba.

Serioja merge anevoie — îl stînjenesc lacrimile. Nimerește lîngă o intrare, se ascunde după ușă, într-un ungher, și plînge, plînge cu sughițuri.

Din urmă se aud pași.

— Ei, tu! rostește o voce bătrînească. Ce faci aici? Ia cară-te... Serioja se repede afară din clădire.

Merge repede. Se grăbește. De-o veșnicie n-a mai fost pe acolo. Iar acum nu pentru ca să lucreze la aeromodel se duce.

Cei de la cerc îl privesc întrebător. Lucrează o grupă nouă și ei nu-l cunosc. Serioja se îndreaptă către atelierul de tîmplărie. Le cere material, le explică despre ce e vorba. Șeful tîmplarilor e un bătrîn mustăcios, Serioja îl cunoaște, și acesta îl cunoaște pe Serioja — îi dă materiale.

Îi apar pe frunte broboane de sudoare. Serioja rindeluiește scîndurile cu rîvnă. Bate în cuie o ladă. Este cam rudimentară, dar ce să-i faci? Apoi vopsește lada cu permanganat de potasiu, luat de la cercul foto. O duce sub braț la spital. Lada nu e mare, dar i-a rupt mîinile — materialul nu e foarte uscat.

Doctorița cea pistruiată se uită la Serioja fără să priceapă ceva.

— Uite, rostește el abătut, am înjghebat-o singur, la repezeală.

— Coșciug? ghicește doctorița, și Serioja confirmă cu o înclinare a capului. Băiețaș! spune ea. Băiețaș! E foarte mare, dar își dă seama la timp. Degeaba, degeaba te-ai muncit, mai spune ea, noi singuri înmormîntăm asemenea micuți. Înțelegi, singuri. Nu trebuie nimic, numai să vină tatăl după aceea. Cînd se va restabili...

Serioja iese cu lada din spital. Vine cu ea acasă.

— Ce-i cufărul ăsta? întreabă bunica.

— Micuțul a murit, răspunde preocupat Serioja, privind-o pe bunica cu ochi maturi.

4

Înainte de plecarea bunicii, Serioja se duce la școală. Copiii se uită la el ca la un nou venit. Așa și e, dacă stai să te gîndești. Acum e cu totul altul decît înainte.

Serioja stă liniștit în clasă, nici nu se mișcă. Dar nu ascultă mai nimic. Răspunde cu nepăsare, sincer vorbind, de-a dreptul prost. Profesorilor însă le e milă, îi pun cîte un trei *. În afară de Literatura. Veronika Makarovna îl ascultă des, îi pune întrebări ușoare, cele mai ușoare, nu-l lasă să răspundă pînă la capăt, dă aprobator din cap și-i pune cinci sau patru.

„Vrea să mă îmbărbăteze, se gîndește Serioja, a găsit mijlocul!..." Lui îi sînt indiferente notele astea, așa cum totul îi este indiferent. Aproape totul.

Se uită la Vaska. Așteaptă să se întoarcă. Îi zîmbește trist, fără să acorde vreo atenție cuiva.

Și la Galea Serioja se uită acum într-un chip nou. O vede altfel.

I se pare că în toată clasa copiii sînt ca toți copiii, în afară de el și de Galea. Ceilalți sînt niște școlari de-a șaptea, puștani, pe cînd Galea și el sînt oameni maturi. Ei n-ar trebui

---

* În învățămîntul sovietic, sistemul de notare este de la 1 la 5 (n.t.).

să stea la școală, ci să lucreze în uzină, să fie laolaltă cu cei mari, pentru ei nu mai e interesant să stea la un loc cu copiii. Dar n-au ce face, sînt nevoiți să învețe.

Datorită Galiei s-a întors Serioja la școală. Numai datorită ei. A venit la el în seara de după moartea frățiorului lui și l-a chemat pe Serioja pe scară.

Pupilele Vaskăi erau lărgite, de aceea ochii ei păreau negri, hipnotizau, erau hotărîți. Dar nu se uita la Serioja, ci undeva într-o parte. Iar la gît îi tresărea o vinișoară albastră.

— Serioja, i-a spus ea pe neașteptate, sărută-mă.

— Pentru ce ? a întrebat uluit Serioja.

— Sărută-mă, i-a poruncit din nou Galea.

Inima lui Serioja a început să bată cu putere. S-a înclinat către ea și i-a atins obrazul cu buzele uscate.

— Nu așa ! i-a spus Galea. Ca oamenii mari...

S-a izbit o ușă, cineva umbla pe scară. S-au îndepărtat repede unul de altul, s-au întors către balustradă. În timp ce trecătorul pășea fluierînd prin spatele lor, inima lui Serioja bătea ca un pendul.

— Hai, s-a întors Galea cînd pașii s-au potolit.

— Ce ți s-a năzărit ? a întrebat-o el cu voce tremurîndă. Serioja o examina pe Galea — chipul ei încremenit de încordare și fruntea umedă.

— Taci ! i-a cerut Galea, și-a strîns pleoapele cu putere și s-a apropiat de Serioja.

El și-a atins buzele de buzele ei, a făcut-o cu stîngăcie, ciudat. Galea l-a respins și a luat-o la fugă în jos. Serioja s-a repezit acasă, a înhățat paltonul, a pornit în goană după ea și abia a ajuns-o, gîfîind.

Au pornit-o alături.

— Ce e cu tine ? a întrebat-o zguduit.

— Nu-ți face gînduri, a spus Galea, privind în lături, știu și eu. „Să nu dai o sărutare fără iubire". S-a oprit, a rostit cu aprindere : Dar tu trebuie să-ți vii în fire, înțelegi ! Trebuie să te însuflețești, altfel mori și tu...

El a început să clipească des și n-a spus nimic. Iar a doua zi a venit la școală.

— Cine te-a învățat ? a întrebat-o după aceea.

— Nimeni, a răspuns Galea. Singură.

O privea cu atenție în timpul lecțiilor, o privea uimit după aceea, cînd veneau împreună de la școală, și se minuna : cum de i-a trecut așa ceva prin cap ?

Serioja se examina parcă din afară. Viața îi părea tristă și cenușie, și în viața asta Galea era singura excepție.

Într-adevăr, reînvia... Cînd pe cerul cenușiu, ploios se arată o dunguliță curată, albastră, omul se uită anume la ea, așa e el alcătuit. Iar norii se împrăștie. Așa trebuie să fie, pentru că asta aștepți. Doar n-o să plouă la nesfîrșit...

După 1 Mai, cînd au comemorat patruzeci de zile de la moartea mamei, bunica a plecat la țară. În vacanță Serioja trebuia să vină la ea, iar mai departe...

Nimeni nu voia să se gîndească pentru un timp mai îndelungat şi nu vorbeau despre ce va fi mai departe. Bunica socotea că e penibil, trebuie aşteptat puţin, pînă cînd îşi revine Nikodim. Iar Nikodim tăcea.

În general, Nikodim se comporta ciudat. Ba înţepenea o seară întreagă cu ochii ţintă la televizor, şi parcă nici nu-l observa pe Serioja. Ba aducea pe neaşteptate un braţ de cadouri — cărţi, dulciuri, plicuri filatelice — şi trăncănea fără încetare toată seara, îndrugînd tot felul de fleacuri şi nerozii. Ba dispărea cîte două-trei zile, spunea, ferindu-şi privirea, că înnoptează la mama lui şi Serioja se gospodărea singur : prăjea ouă, fierbea ceai, apoi spăla vasele.

Adesea venea pe la el mătuşa Nina, întotdeauna cu cîte ceva de mîncare — ba cumpăra şaşlîc de la magazinul de produse culinare, ba clătite, ba aducea tort. Venea şi grăsana cu Viktor Petrovici, operatorul de sunet, mai veneau şi alţi oameni care o cunoscuseră pe mama. După plecarea lor rămîneau mereu punguţe şi pacheţele — Serioja nu refuza darurile. Îşi dădea seama că altfel ei se supără, o cunoscuseră pe mama şi darurile erau ca pentru ea.

Într-o seară, cînd Nikodim nu era acasă, a sunat cineva la uşă. Serioja a deschis. Au intrat nişte oameni necunoscuţi, el a crezut că iar erau cunoştinţe de-ale mamei, i-a poftit să intre.

Oamenii aceia — erau trei, două femei şi un bătrîn — au examinat cu atenţie apartamentul, au străbătut camerele, au aruncat o privire în bucătărie. Apoi în baie, la toaletă.

Serioja îi privea mirat, cunoştinţele mamei nu se comportau în felul ăsta.

— Cînd vin cei mari ? a întrebat bătrînul.

Serioja a ridicat din umeri.

— Noi, a spus una dintre femei, avem o garsonieră şi o cameră. Suprafaţa e cam aceeaşi.

Serioja s-a uitat la ei nedumerit, nu pricepea în nici un chip ce vor să spună.

Bătrînul a remarcat lucrul acesta.

— Am venit în urma anunţului, a spus el şi a dat adresa. Acesta este apartamentul ?

— Acesta, nu pricepea Serioja. În urma cărui anunţ ?

— Anunţul e lipit pe stîlp : schimb apartament două camere pentru garsonieră şi o cameră.

— E vreo greşeală, a început să rîdă Serioja. Nu schimbăm nimic. A făcut cineva o glumă.

— Frumoasă glumă ! a mormăit bătrînul, închizînd uşa după el.

„Cui i-a trecut prin cap o prostie ca asta ?" se gîndea Serioja şi, cînd a apărut Nikodim, i-a povestit despre ciudaţii musafiri.

— Au şi venit ? a întrebat distrat Nikodim.

Serioja a înmărmurit. Nu se poate ! Va să zică, Nikodim ? Nikodim...

Nu crede una ca asta, nu crede că Nikodim e în stare aşa, deodată...

Are impresia că au trecut un milion de ani de atunci, de cînd mama a rupt poza lui Nikodim. Acum un milion de ani el îl ura, nu

voia pentru nimic în lume ca omul acesta străin să devină pe neașteptate soțul mamei sale. Însă după aceea parcă toate s-au schimbat. Și călătoria de nuntă. Și toată viața asta laolaltă. S-a împăcat bine cu Nikodim, îi plăcea.

Dar ce s-a întîmplat ? Credea că lucrurile vor rămîne așa pentru totdeauna ? Chiar și după moartea mamei ?

Pe Serioja îl trec fiorii.

— Vrei să stăm de vorbă ? se arată dispus Nikodim și se așază pe scaun. Privirile îi aleargă. De teamă ? De rușine ?

De ce să-i fie rușine ? Cine e acum Nikodim pentru Serioja ? Nimeni. Mama îi lega pe ei, parcă nu e clar ? Acum mama nu mai e. Asta-i tot. Foarte simplu.

— Să stăm de vorbă, răspunde cu greu Serioja. Dar se uită pe lîngă Nikodim, în oglindă. Se privește pe sine.

Pomeții proeminenți, nasul drept și mare, ochii mamei. Și brusc îi tresar umerii.

Parcă stătea pe marginea unei prăpăstii, și cineva s-a apropiat de el pe furiș, din spate, și l-a împins. Iar acum zboară în prăpastie. Zboară și nu știe ce va fi cu el. Nu știe cum va trăi, ce va face...

— Înțelegi, Serghei, vorbește anevoie Nikodim, de-acum n-o să iasă nimic. La ce se referă ? Ți-aduci aminte, îți vorbeam despre oficiul de stare civilă ? Pe chip îi apar pete.

— Mi-aduc aminte, spune liniștit Serioja. Dar nu roșiți. Vă înțeleg.

— N-ai să mă ierți niciodată, știu. Pălește, umerii i se lasă. În locul tău nici eu n-aș ierta. Dar viața e mai tare decît noi.

Serioja dă din cap îngîndurat. Ea, viața, e mai tare decît noi. Și mai cu seamă moartea. Ea îi schimbă pe toți. Pe cei buni îi face ticăloși. De fapt, sînt ei oare buni ? Poate că au fost totdeauna ticăloși, numai că alături de cei buni nu se observa.

— Cînd ai să crești, continuă Nikodim, și ai să capeți experiența vieții, ai să înțelegi... Acum trebuie să ne separam. Să împărțim apartamentul. Nu sînt încă bătrîn, vreau să-mi orînduiesc viața.

— Numai că de data asta, îi spune cu amărăciune Serioja, să căutați o femeie mai tînără. Și fără copil.

Vede cum privirea lui Nikodim se stinge.

— Am să te ajut, mai spune Nikodim. O să ne întîlnim deseori... O să mergem la cinema, la cofetărie...

În Serioja parcă funcționează un întrerupător bizar. Ba crede în cele ce se petrec, se gîndește că nu trebuie să-l condamne pe Nikodim — meditează ca un bătrîn indiferent — ba nu crede. Nu poate să creadă că toate astea le-a spus Nikodim. Că i-a trecut așa ceva prin cap. „Clic-clic", funcționează întrerupătorul, și ochii lui Serioja ba se dilată de nedumerire și ofensă, ba privesc nepăsător și pustiu.

Nikodim se ridică. Precipitat, agitîndu-se, aruncă pe umeri impermeabilul, îi explică :

— Bunicii i-am scris deja, e de acord și sosește curînd. Pentru mobilă i-am dat eu banii

mătușii Nina, să fii liniștit în privința asta. Dar poți să iei orice mobilă, chiar pe toată, mă înțelegi ?

— Dacă v-ar fi văzut, rostește Serioja domol, dacă v-ar fi văzut mama acum !...

Mîinile îi tresar, îi tremură ușor.

— Și încă ceva, Serioja, zice Nikodim, ferindu-și privirile. Mai e ceva... Înțelegi... cum să-ți spun, se bîlbîie, tărăgănează, vrea să explice ceva, dar ce ? Ce să mai explice ? Uite ce e, Serioja, vorbește el, mama, mă rog, Veronika Makarovna, nu are aici nici un amestec, ea mă și condamnă, dar nu vreau, pricepi, ca numele ei... În general, nu vorbi la școală, doar trebuie să rămînem prieteni, e adevărat ?

— Bineînțeles, prieteni, răspunde înăbușit Serioja. Cum altfel, numai prieteni.

Nikodim se schimbă de pe un picior pe altul, nehotărît, în vestibul, ca și cum ar vrea să mai spună ceva, se dă îndărăt către ușă, întredeschide o crăpătură îngustă, îi zîmbește slugarnic lui Serioja și se strecoară prin ea. Serioja îl privește pe Nikodim absent, incapabil să-i înțeleagă purtarea, și deodată vede peste umerii lui, pe palier, o figură cunoscută. Veronika Makarovna ! „De ce a venit ? își zice Serioja. Să-și susțină odorul ?“ Și înțelege brusc că Veronika Makarovna de fapt nu a venit. Ci stă aici de mult. Că Nikodim intrase la Serioja pentru explicațiile astea, iar Veronika Makarovna stătea după ușă și aștepta ca totul să se sfîrșească.

Tot timpul ochii Veronicăi Makarovna sînt crispați, privesc nesigur, e tulburată că Se-

rioja a văzut-o. Mai are însă ceva de spus. Nikodim e de-acum la scară, s-a întors deja, e gata să dea bir cu fugiții, e gata să se rostogolească pe scară ca un ghem, iar Veronika Makarovna tot mai stă înaintea lui Serioja, se sprijină cînd pe un picior, cînd pe celălalt.

Apoi spune cu sfială :

— Vezi că în dulapul de cărți sînt două mandate poștale. Ia-le, sînt de la tatăl tău.

Nikodim parcă abia aștepta cuvintele astea. Se prăvălește în jos pe scări. E gata să se ducă de-a rostogolul, se grăbește undeva. Literatura pornește după el, pășind cu grijă, treaptă după treaptă.

S-a sfîrșit.

Serioja închide ușa cu zăvorul și își reazemă capul de pervaz.

Toate astea au fost sau n-au fost ?

Au fost oare ?

Au fost !

Serioja își aduce aminte de aerodrom. De avionul roșu ca un fulger, care cade peste ei. Și de chipul lui Nikodim.

Asta a fost demult, în zilele fericirii lui Serioja. Acum n-a mai rămas nimic din vremea aceea. S-a ales praful și pulberea. Și niște vorbe. Despre cine știe ce prietenie pe mai departe. Despre mobilă. Despre bani.

Vorbele lui Nikodim ies încet la suprafață.

Bani de la tata. Bani. Încă niște bani.

Cotrobăie în silă prin dulapul cu cărți, găsește avizul pentru mandatele poștale. Două

avize de patruzeci de ruble. Expeditorul — nedeslușit, numai adresa și numele mamei.

Serioja se chinuie să-și dea seama ce-i de făcut. Apoi se îmbracă, se duce la poștă — poate acolo se știe ceva.

Merge agale, trece prin băltoace. Înainte le-ar fi sărit, acum i se pare că asta ar fi joacă pentru copii mici.

Clădirea înaltă a poștei se vede de departe. Serioja privește literele aurii, pășitoare, și se uită la geamul de la etaj. Puțini știu că acolo e studioul de radio.

Își amintește primăvara trecută și ziua cînd a venit la mama. Pe undeva, pe acolo, e o fereastră de sticlă cît tot peretele, „acvariul", căptușit pe dinăuntru cu stofă, pentru a nu se produce rezonanță. Dar la microfoanele înclinate, ca florile, acum nu mai stă mama, ci altcineva, probabil artiste de la teatru. De fapt, poate că nu ele citesc, poate că au găsit o înlocuitoare bună a mamei, e totuna. Serioja nu ascultă la radio. În noul apartament există fire, există și difuzor, dar Serioja l-a scos, l-a ascuns la mezanin, într-un ungher îndepărtat...

Oficiul poștal e mare, Serioja nu se lămurește imediat unde se predau mandatele, stă la rînd, apoi își vîră capul într-un ghișeu... Aici, surpriză : îi zîmbește grăsana, soția lui Viktor Petrovici. Îl descoase repede pe Serioja despre viață, despre sănătate, despre noutăți, îi strecoară o bomboană, el răspunde laconic — doar n-o să-i povestească totul ! — apoi întinde talonașele.

— I-au fost trimise mamei, zice.

— Mamei ? zîmbește grăsana, cercetînd avizul. Va să zică, cineva nu știe...

Se face nevăzută, apoi apare, spune bucuroasă :

— Am aranjat ! Banii ți-i dăm ție ! Dar lui Serioja nu-i trebuie banii, el vrea să se dumirească cine i-a trimis.

Pe dosul cotorului mandatului citește literele rotunjite sîrguincios : „Bani pentru aprilie", „Bani pentru mai". La sfîrșitul cuvintelor — o înfloritură indescifrabilă, în schimb adresa expeditorului scrisă clar : strada, blocul, apartamentul... Avdeev Semion Protasovici.

Serioja nu pricepe despre ce e vorba, pentru ce sînt banii ăștia, de ce ? Dar vorbele lui Nikodim îl ard... Minte, clăpăugul naibii. A făcut-o de oaie, și-acum încearcă să se justifice. Și mie-mi sfîșie inima... Dacă ar putea presupune numai, dacă și-ar putea închipui...

Serioja se duce la adresa indicată pe cotor. Găsește repede strada, blocul. Blocul are mai multe intrări. Uite aici locuiește Avdeev. Zăbovește puțin. Pe o băncuță stau niște puștani. Serioja îi întreabă de Semion Protasovici.

— Păi uite-l că vine, zice un ștrengar, și Serioja vede un om plinuț, puhav, cu ochelari, ale căror rame aurii strălucesc. Duce o servietă burdușită într-o mînă, iar în cealaltă o sacoșă cu lapte și papanași.

— Pe dumneavoastră vă caută, îi spun lui Avdeev puștanii.

Acesta îl cercetează pe Serioja cu atenție.

— Ce dorești, tinere? privirea îi e pătrunzătoare, ageră.

— Dumneavoastră, întreabă Serioja, i-ați expediat niște bani Vorobiovei? Annei Petrovna? Serioja îi întinde cotoarele.

Cîteva clipe Avdeev încremenește. Ochelarii îi sclipesc și de după ei nu se vede expresia ochilor.

— D-da, am expediat, zice el domol, apoi pătrunde repede în interiorul curții, mai departe de ștrengari, aruncînd priviri, făcînd semne cu capul spre Serioja și repetînd: Vino, vino, băiatule!

Comportarea ciudată a bărbatului îl miră pe Serioja, dar îl urmează. În dreptul unui leagăn pentru copii omul se oprește și-l întreabă brusc:

— Cum te cheamă?

— N-are importanță, spune brutal Serioja, vreau să știu numai dacă dumneavoastră ați expediat banii aceștia. Și pentru ce?

— Să zicem că eu, răspunde bărbatul, scoțîndu-și ochelarii și ștergîndu-i. Fără ochelari arăta neajutorat, vrednic de milă. Să zicem că eu, să zicem, i-am restituit Annei Petrovna o datorie. Ei bine, și?

— Atunci de ce aici scrie: „Bani pentru aprilie“, „Bani pentru mai“?

— Știu, te cheamă Serioja, spune Avdeev, punîndu-și ochelarii la loc. Chipul îi devine aspru și poruncitor. Dar de ce...

Serioja îi curmă vorba:

— E adevărat că sînteți tatăl meu?

— Știam eu cum o să se termine asta, se plînge cuiva Avdeev. Am prevăzut!

— Îmi sînteți tată? Serioja tremură de emoție.

— De vreme ce ai ghicit...

— Banii aceștia i-ați trimis pentru mine? Avdeev dă din cap.

— De mult?

— Toată viața... Îl privește pe Serioja, schițînd un zîmbet. Aveai un an cînd te-am văzut ultima dată.

„Ce-mi pasă mie, se gîndește Serioja, ce-mi pasă cînd m-ați văzut!...“

Se clatină, are și o senzație de greață. Tata... Nu, aici ceva nu-i în regulă. Doar tatăl lui era aviator. S-a prăbușit. Încerca un avion nou, apoi cerul s-a înroșit, ca sîngele, apoi a fost o explozie... Pe cînd aici se află un om cu mîinile păroase și cu fața rotundă, cărnoasă. Tata...

— De fapt, zice Avdeev, asta e sentimentalism. Drumurile noastre, al meu și al mamei tale, s-au despărțit demult, ești mare acum și poți înțelege. Și pe deasupra, acum totul e mai simplu. Am văzut-o în urmă cu o jumătate de an, de departe... Se pare că voia să-ți dăruiască un frățior, așa e?

— Așa e, răspunde zguduit Serioja. Cît despre bani, luați-i. Îi întinde bancnotele de cîte zece ruble primite la poștă.

— Înțeleg, spune Avdeev, zîmbind, se schimbă vremurile. Ce să-i faci, e spre mai bine. Dar banii dă-i mamei. E obligația mea.

Între noi a fost și o asemenea înțelegere, ca eu să nu te văd, Ania a cerut, n-ai ce-i face.

Lui Serioja i se învîrtește capul. I se învîrtește de-a dreptul îngrozitor.

— Luați-i, spune el, împingîndu-i lui Avdeev banii, și se întoarce.

Iese din curte și la jumătatea drumului se oprește. Nu, totuși nu se poate. Revine la Avdeev.

— Nu sînteți aviator ? întreabă el cu o speranță.

— Nu, inginer, răspunde Avdeev, cu avionul nu zbor nici în concediu, mi-e frică !

Serioja se întoarce. Asta e tot. E sfîrșitul.

Se îndreaptă către poartă.

— Transmite-i salutări mamei ! mai spune Avdeev din urmă.

— Nu mai e, răspunde Serioja și se răsucește brusc. Vede fața grasă a lui Avdeev, buzele-i destinse într-un surîs, ochii nesurîzători, ageri, de oțel. A murit...

Serioja nu se gîndește la ce spune, pentru el nu e o noutate. Acest tată e o noutate pentru el. E ca o bubuitură de tun chiar la ureche. Tata ! Tata ! Tatăl lui, și Serioja nu știe ce să facă, încotro s-o apuce cu un asemenea tată.

Fața lui Avdeev se descrețește, de la nas pînă la colțul buzelor îi apar cute adînci. Apoi Avdeev începe să vorbească. Tot spune ceva. Serioja nu prinde numaidecît tîlcul cuvintelor. Dă din cap afirmativ. Dar memoria îi redă cuvinte curgătoare care se împiedică de ceva.

Ce-a spus ? Dacă trăiește bunica, mama mamei ? Da, da, trăiește. Serioja înțelege tîlcul acestor cuvinte, acum înțelege.

— Nu vă frămîntați, spune el. N-am să apelez la dumneavoastră.

— Serioja ! exclamă Avdeev. Cum poți ! Am să te ajut întotdeauna, hai să mergem la voi, chiar acum, fără întîrziere, am să fac tot ce trebuie, împrejurările s-au schimbat, dar viața e complicată, Serioja, nu e greu să-i judeci pe oameni, important e să-i înțelegi...

— Ascultați ! îl întrerupe Serioja. Ascultați ! Tace, iar în această pauză cuvintele se orînduiesc într-o ultimă sentință a acestei amăgiri. De ce vă omorîți ? Dumneavoastră nu existați doar ! Ați murit, înțelegeți ? V-ați prăbușit cu avionul.

Serioja pășește prin curte și brațele îi atîrnă grele ca plumbul. Îi vine să se arunce la pămînt, să-și acopere ochii cu mîinile și să nu mai vadă nimic, nimic. Totul în el e întors pe dos. Parcă cineva l-a ridicat de picioare și l-a zguduit în așa hal, încît totul s-a frînt într-însul.

Tatăl era în memoria lui. Acum n-a mai rămas.

Mama a murit și tatăl a pierit.

Cu ochi ce nu văd apucă pe drumul spre casa Galinei, o cheamă în curte, o duce într-un ungher și-i cere, cutremurat de un plîns teribil, greu :

— Vaska ! Galea ! Sărută-mă ! Nu mai pot să trăiesc !...

5

Ziua lui de naștere...

A trecut un an și iar e ziua de naștere a lui Serioja. Cincisprezece ani... Pe deplin matur. Serioja se uită la Pontea și la Vaska și se gîndește că e bătrîn în comparație cu ei : s-au petrecut atîtea în lunile astea.

În cămăruța în care locuiește Serioja împreună cu bunica, după ce au făcut schimbul, e strîmt. N-a chemat pe nimeni, dar au venit toți, din proprie inițiativă. Pontea și Galea — fără nimic, însă mătușa Nina a adus daruri și chiar vin — ușor, roșu, semănînd cu un suc de fructe și Oleg Andreevici le toarnă tuturor pe fundul ceștilor, omițîndu-l doar pe Kotka.

— Ce să-i faci, Serioja, rostește el cu voce înceată, serios, cam devreme ți s-a sfîrșit copilăria, cam devreme a început pentru tine viața matură. Dar ești dator să nu te lași, ești dator să trăiești, ești dator să stărui în cele ce ți-ai dorit — îți amintești, visai să devii aviator. Să bem, prieteni, pentru aviatorul Serghei Vorobiov.

Serioja face o grimasă. Dator, dator ! Nu e dator cu nimic ! Și niciodată n-are să fie aviator, toate sînt o amăgire, minciună, fumuri trandafirii de copil.

Serioja bea vin — dulce băuturică. Nu te amețește, nu-ți tulbură mintea.

„Ce să mai vorbim ? se gîndește el. Vremurile se schimbă, cum spunea tăticul lui, Avdeev. Se schimbă punctele de vedere. Opiniile".

Înainte înfuleca pe nemestecate, ca un peștișor, toate vorbele frumoase pe care le spuneau oamenii. După cum se vede, s-a ghiftuit. Acum i se face greață de vorbe bune. Chiar dacă le spune Oleg Andreevici.

Bate cineva. Bunica lipăie agitată către ușă, o deschide înaintea Literaturii și a lui Nikodim.

Serioja pune cu zgomot ceașca pe masă. Privirile îi încremenesc. Literatura îndrugă felicitări, înconjură masa, vrea să-l sărute pe Serioja pe frunte, dar el se înclină demonstrativ — ce trucuri ! — și ea îl sărută pe ceafă.

— Uite ce daruri ți-am adus ! zice Veronika Makarovna și scoate din sacoșă o minge, un album filatelic și o pereche de mănuși de box.

Doamne, se gîndește Serioja, cîți bani a cheltuit, și gîndul la bani îl frige.

— Nu-mi trebuie nimic ! îi spune el tăios profesoarei, ea însă nici nu-l aude, se așază pe taburetul adus serviabil de bunica, zîmbește amical Galiei, lui Pontea, îi salută personal pe mătușa Nina și pe Oleg Andreevici, îi sîsîie ceva lui Kotka.

Nikodim și-a revenit, s-a mai rotunjit, a devenit mai plinuț, chipul îi e tot timpul destins într-un zîmbet. Dar se teme parcă să zîmbească deschis, ca și cum s-ar rușina de ceva. Serioja se uită cu impertinență la Nikodim, la înfățișarea lui îngrijită, îi studiază costumul de culoare deschisă — înainte nu-l avea ! — cravata înflorată — odinioară nu suferea cravata, umbla mereu cu gulerul răs-

frînt. Serioja observă că Nikodim e tulburat, buzele îi tresar, sprîncenele i se mişcă. Îşi piaptănă părul fără să fie nevoie, tuşeşte, îi spune ceva lui Oleg Andeevici.

Lui Serioja i se face ruşine.

Cîte ceva înţelege acum. S-a mai liniştit şi începe să se dumirească. Îndeobşte Nikodim nu-i un om rău, nu e duşmănos, nu e viclean, nu e ticălos, şi pe mama, e clar, a iubit-o. Dar există asemenea oameni — ca amibele, fiinţele cele mai simple : îşi schimbă forma cu uşurinţă. Chiar dacă le tai, jumătăţile vor vieţui normal şi nu-ţi dai seama că sînt numai părţi ale unui întreg. De altfel în natură sînt o sumedenie de ciudăţenii de tot felul. Există animale care, în funcţie de mediul înconjurător, îşi schimbă culoarea, temperatura corpului, pot înceta să se hrănească, chiar să respire, dacă e necesar. Şi toate astea pentru ce ? Numai să trăiască. Să trăiască cu orice preţ, neţinînd seama de nimic.

Aşa e Nikodim. A întîlnit-o pe mama şi totul a fost minunat — parcă poţi uita cîmpul acela din preajma stogului de fîn, ceaţa lăptoasă, pe Nikodim şi pe mama, culegînd flori ?

Devenise chiar puternic : cînd Serioja l-a văzut pentru prima oară împreună cu Literatura, ei se certau. Bineînţeles, pentru mama, pentru ce altceva ? S-au certat, şi Nikodim a venit la ei, n-a ascultat de Veronika Makarovna. Ea voia ca lui să-i fie mai bine, singură spunea, or mai bine, înseamnă, nu cu mama !

Puternic ! De bună seamă, e puternic. Dacă ar fi fost slab, n-ar fi procedat aşa, l-ar fi chinuit conştiinţa. De fapt, poate că-l chinuie şi pe Nikodim, dar a făcut-o după voia lui, şi gata. Punct.

În definitiv, ce ! Nu-i încă bătrîn. Trebuie să trăiască. „Nu te lăsa pradă nenorocirii“, îl povăţuia Veronika Makarovna pe Serioja. La fel l-a povăţuit şi pe fiul ei.

„În legătură cu banii — tot ea“, gîndeşte Serioja. Şi, amintindu-şi de bani, îi vine să sară în picioare, să răstoarne masa şi să-i trimită pe toţi la mama dracului. Se blestemă pe sine, o blestemă pe bunica pentru slăbiciunea asta — dar ce, ce poate face ? Dacă e să te gîndeşti, el s-a vîndut... A vîndut-o pe mama. Aşa ceva ea n-ar fi acceptat niciodată, din mîndrie, din ciudă. Iar el, după cum rezultă, s-a dus. Ce importanţă are că a aflat totul după aceea, cînd n-au mai avut bani, şi că bunica a hotărît totul de una singură, chiar fără să-l întrebe pe el...

Lucrurile s-au petrecut cam aşa. Cînd au schimbat apartamentul, mătuşa Nina a fost foarte revoltată. Spunea că Nikodim n-are nici un drept asupra lui, că apartamentul i-a fost dat de la serviciu mamei şi-i aparţine numai lui Serioja.

Vorbele astea nu i-au plăcut lui Serioja, o dezaproba pe mătuşa Nina, iar Oleg Andreevici repeta întruna : „Înţelege. Nikodim are drepturi egale“.

Au schimbat apartamentul de două camere pentru o garsonieră şi o cameră şi Nikodim i-a

spus bunicii : alegeți ce vă place mai mult. Veronika Makarovna era de față la discuție. A adăugat :

— Separarea, desigur, nu este echivalentă, însă dacă alegeți camera, noi compensăm... Vă dăm trei sute de ruble.

Bunica se justifica după aceea :

— Pensia mea e doar de douăzeci și patru de ruble, iar a ta, pentru mama — patruzeci. Parcă poți trăi din atît ? Ia rezolvă tu aritmetica asta : masă, casă, îmbrăcăminte — doar, vezi bine, toate ți-au rămas mici...

Serioja turba de mînie, ascultînd explicațiile bunicii. Însă cu ultimul argument l-a convins.

— Iar pentru mobila pe care am luat-o la noi trebuie să mă socotesc cu mătușa Nina ? Sau vrei să plătească Nikodim ? El propune...

Serioja își amintește, într-adevăr, a propus.

— Decît să capăt pomana asta, se revoltă bunica, mai bine primesc diferența legală pentru suprafața de locuit.

De multe ori au vorbit despre asta. Au judecat pe toate fețele. Și rezultă că Nikodim n-are nici un amestec. E ca și cum ei singuri au vîndut o garsonieră.

Serioja își privește fostele rude. De cum au intrat, atmosfera din încăpere a devenit oarecum încordată. Toți vorbesc, surîd, ca și mai înainte, dar într-un mod nefiresc, stingherit. Se pare că Veronika Makarovna simte acest lucru, dar se străduiește să nu observe. Șușotește nu știu ce cu bunica, aceasta suspină, dă din cap, e de acord cu ea. În general, după cît se pare, profesoara n-are nici un amestec.

Așa vrea ea, iată cum stau lucrurile. Asta e treaba lui Nikodim, ea e profesoara lui Serioja, atît și nimic mai mult. Doar nu ea a intrat în garsonieră. Ea are locuința sa. În sfîrșit, Literatura se ridică, se salută cu toți, făcînd risipă de zîmbete și vorbe bune, Nikodim o imită în toate gesturile, apoi ei pleacă.

— Suferi în zadar, îi spune mătușa Nina lui Serioja, numai că ar fi trebuit să iei cinci sute, nu trei, apartamentul totuși a fost al mamei.

— Știți ce, răspunde pe neașteptate Serioja, eu nu mă mai duc la școală. Mă angajez la lucru. Zîmbește ironic. La urma urmelor, trebuie să trăiesc din ceva.

În cameră se așterne liniștea. Apoi bunica începe să plîngă.

— De-aia oare, suspină ea printre lacrimi, am bătut în cuie ușa de la țară și am venit la tine ? Mai ai de învățat trei ani.

— La școală trei ani, și pe urmă încă cinci, spune Serioja oftînd, nu, nu merge, e mult de așteptat.

Ce să aștepte ? Știe el ce. Ziua aia, cînd va avea cele trei sute blestemate. Nu, mătușa Nina nu-l înțelege. Lor nu le trebuie sutele astea. Nici banii tăticului nu le trebuie. Oare nu-i limpede — cu banii ăștia vor să se plătească față de el. Vor să fie nobili. N-au decît să se spînzure cu noblețea lor.

Serioja rîde. Parcă a scăpat de o povară.

— Oleg Andreevici ! spune el. Mătușă Nina ! Ajutați-mă să mă angajez. Să iau o sută de ruble.

— O sută — asta e mult, zîmbește Oleg Andreevici. Ca să primești o sută de ruble, trebuie să fii specialist. Și ce faci cu atîția...

— Îmi trebuie ! răspunde posomorît Serioja.

— Ce mai, se poate, într-adevăr ! Oleg Andreevici o cuprinde pe mătușa Nina pe după umeri. Se poate, lasă să lucreze. Și poate să și învețe, la seral.

— Ce-ar fi zis Ania ? răspunde pe gînduri mătușa Nina, oftează și se uită la Serioja cu milă.

— Problema e — unde ? Oleg Andreevici se scarpină la frunte.

— Nici o problemă, răspunde calm mătușa Nina. La noi, la studio. O să fie sub supravegherea mea. Iar cei de acolo o cunosc pe Ania...

6

Peste o zi Serioja lucrează.

Funcția lui — operator de lumini, i se plătesc șaptezeci de ruble, destul de bine, e încă minor, deci nu e un lucrător cu randament pe deplin normal.

Totul îi place lui Serioja la televiziune ! Aici e întotdeauna sărbătoare.

Seara înainte de emisiune se aprind ghirlande de lămpi puternice, mătușa Nina, care nu seamănă deloc cu sine, machiată cu un fel de pudră de ou, se așază la o măsuță joasă, răsfoiește pentru ultima oară textul — niște coli de hîrtie cu știrile dactilografiate, operatorul de sunet împinge către ea „cocorul“ — microfonul, suspendat de un catarg metalic special, cu rotițe, operatorii își deplasează camerele grele, împingîndu-le cu tot trupul, ca niște docheri, obiectivele îndreptate asupra mătușii Nina strălucesc violet.

De-a lungul întregului perete al studioului, sub plafon, e sticlă izolatoare acustic, ca la studioul de radio, doar că mai mare, și dincolo de ea, la un pupitru cu zeci de manete, ecrane de control, butonașe și beculețe, stau regizorul și asistentul său. Regizorul secund aleargă în acest timp prin studio, cu căștile la urechi, și execută comenzile neauzite ale șefului.

Apoi la tablou se aude un declic, licărește un cuvînt, scurt ca un ordin : „Emisiune !“ și îndată se aprinde o vizetă roșie la una din camere.

— Bună seara, stimați telespectatori ! zîmbește mătușa Nina. Începem programul nostru de seară !

În studio răsună muzica, regizorul secund mișcă ilustrația-vinietă, desenată pe carton — acolo sînt flori, sau un peisaj, sau genericul emisiunii, operatorii învîrteso manivelele camerelor, și camerele se ridică fără voie, pe ei îi apleacă — scot racursiul...

Munca lui Serioja e simplă. Sub conducerea lui Andron, operatorul de lumini principal, îndreaptă lumina asupra celor ce se produc, dacă trebuie pune reflectoare, caută să nu fie umbre inutile, de pildă, nasurile să nu arunce umbre pe obraji, într-un cuvînt, contribuie la o ilu-

minare de calitate a chipurilor, a fundalului, dacă e nevoie, a întregului studio.

Printre cei ce trebuie „luminați“, cum zice Andron, e și mătușa Nina. Serioja face acest lucru zîmbind și cu plăcere, privind-o pe furiș cum „se pregătește“ înaintea emisiunii, cum își potrivește atitudinea, cum își mișcă buzele, „exersîndu-le“. Mătușii Nina îi licăresc ochii, și el se gîndește că seamănă uimitor cu mama. Nu la înfățișare, nu, ci uite, prin toate frămîntările astea de fiecare seară înaintea transmisiei în eter, prin micile pregătiri, care la prima vedere nu înseamnă nimic, însă în realitate semnifică mult.

Fixînd lumina, Serioja îi șoptește mătușii Nina, în glumă, începutul unui joc de cuvinte greu de rostit repede, un exercițiu special de dicțiune :

— Capra sare-n piatră !

Ea îi face un semn cu capul, înțelege că Serioja are emoții pentru ea, și continuă :

— Piatra-n patru crapă !

— Crape capul caprei !

— Precum crăpă piatra-n patru !

— Liniște, liniște, strigă prin radio regizorul ! V-ați scrîntit, copilași ! Pregătire — trei minute !

Serioja se retrage, în vîrful picioarelor, spre colțișorul destinat lui, se așază și tace mîlc. Aici e pur și simplu operator de lumini, atît. Și nu trebuie să se încurce printre picioarele altora.

Adesea, după tradiționalul buletin de știri, nici unul dintre cei din studio nu mai are ni-

mic de făcut pînă la sfîrșit, cînd crainicul își ia rămas bun de la telespectatori. Se sting lămpile, se deconectează camerele. La pupitru, regizorul fumează, scoțîndu-și haina, sau chiar moțăie. Ceilalți urmăresc filmul pe monitor sau la televizoarele instalate în foaier, iar lui Serioja îi place să discute cu mătușa Nina.

Stau în cabina crainicului, în fața unor oglinzi mari, se reflectă în ele de nenumărate ori, și mătușa Nina îi povestește întîmplări din practica lui Oleg Andreevici, sau despre Kotka, sau despre mama — ce bun crainic de radio a fost ea, puțini sînt asemenea în țară, iar în provincie n-ai să găsești, să-i cauți cu lumînarea. Lui Serioja îi place să asculte povestindu-se despre mama, iar mătușa Nina îl lămurește că fiecare crainic trebuie să-și aibă propria personalitate — o personalitate creatoare, propria voce, neasemănătoare cu a altora, astfel încît să fii recunoscut îndată, fără a fi anunțat, iar mama așa a fost.

— Mama ta e vinovată, spune mătușa Nina, că am devenit crainic. Terminam institutul, participam la manifestările artistice de amatori — citeam versuri, și uite că am fost invitați să imprimăm la radio. Mama ta mă privea îndelung prin vizeta din studioul de radio — prezentam un spectacol studențesc, după aceea m-a prins de mînecă, m-a descusut despre tot în ce mă privește, a spus o mulțime de lucruri despre talentul meu și m-a adus aici. Și uite că nu sînt inginer, ci crainic. Mătușa Nina surîde ușor, probabil, își aduce aminte de mama. Așa că Ania e nașa mea.

— Şi nu vă pare rău, întreabă Serioja, că nu sînteţi inginer ?

— Nu ! spune cu convingere mătuşa Nina. Nu mai crede el în vorbe frumoase, dar mătuşa Nina şi despre sine vorbeşte sincer, de ce să n-o creadă ? Vorbeşte despre mama.

Tac. Serioja se gîndeşte la mama, la minciuna ei de neînţeles, despre care nu are putere să-şi amintească. Trebuie însă, aşa se cuvine.

— Mătuşă Nina ! spune Serioja îngîndurat. Dumneavoastră ştiaţi ? Despre tata ?

— Nu, răspunde mătuşa Nina, nu ştiam. Doar în ajun, cînd să intre în spital, mi-a povestit Ania. Parcă presimţea... Mătuşa Nina tace, ca şi cum ezită. Avdeev ăsta, spune ea, poate că nici nu-i om rău. A plecat la altă femeie, şi mama l-a şters din viaţa ei. Socotea însă că tu nu poţi să nu ai tată. Fie el şi născocit.

— De ce a minţit ? nu înţelege totuşi Serioja.

— N-a minţit ! îl opreşte mătuşa Nina. Tu să consideri că n-a minţit ! Mătuşa Nina îl priveşte pe Serioja cu toată seriozitatea, cu exigenţă. Să consideri că tatăl tău a fost aviator, că s-a prăpădit, încercînd un avion. Să te gîndeşti numai la asta : aşa a vrut mama !

Serioja se gîndeşte. Chinuitor.

Ei bine, fie, îşi spune Serioja, să rămînă aşa ? Minciuna mamei ? Tatăl lui să fie considerat un aviator care s-a prăpădit ? Dar unde e mormîntul lui ? Fotografiile lui unde sînt ? Nu fără rost nu sînt, e imposibil să le pierzi pe toate, absolut toate fotografiile existente... Să trăiască aşa, imaginîndu-şi-l în locul tatei cînd pe Gagarin, cînd pe Cikalov, cînd pe alţi aviatori necunoscuţi, în costume de mare altitudine ? Nu, aşa ceva e imposibil. Nu-i este îngăduit să îndruge nimănui o viaţă întreagă — sieşi, colegilor, apoi cînd va fi matur, copiilor. Mama spunea : fiecare om îşi are o continuare, o va avea şi Serioja, dar, cum, atunci şi minciuna va avea o continuare ? Că doar nepoţii unui aviator necunoscut nu vor putea să se gîndească la el, cum se gîndea Serioja...

Gîndurile lui Serioja nu sînt deloc copilăreşti. Şi parcă poţi să le redai ? Parcă poţi să-i povesteşti totul mătuşii Nina ?

Tace plin de încordare. Dacă cei mari s-ar uita mai bine la copii ! Dacă s-ar uita mai cu atenţie ! Nu pur şi simplu ca nişte maturi la copii, ci ca nişte maturi la nişte mici maturi. Ca egalii la egali, ca bărbaţii la viitori bărbaţi şi ca femeile la viitoare femei...

Serioja o studiază pe mătuşa Nina. E frumoasă, fericită şi are o inimă bună. Îl consolează şi pe Serioja, lasă, zice, să fie aşa cum a plăsmuit mama.

Mătuşa Nina o spune pentru că se străduieşte să-l aline pe Serioja. Pentru că îl consideră încă un copilaş. Vrea nu vrea, îl priveşte ca un om mare — de sus în jos...

Totuşi copiii se văd unul pe altul mai bine. Serioja, de pildă, pe Kotka.

Mătuşa Nina nu-l înţelege pe Serioja. Îl vede, îl aude şi nu-l înţelege, pentru că o iu-

beşte pe mama, îl iubeşte pe Serioja şi vrea să-l mîngîie, să-l liniştească, să-l aline.

Copiii se înţeleg mai bine unul pe altul, îşi spune Serioja şi cade pe gînduri în faţa următoarei întrebări, pur şi simplu se poticneşte de ea : oare cei mari se înţeleg unul pe altul, precum copiii ?

7

— Bărbat eşti, au ţînc ? întreabă Andron, glumind.

Serioja ţine banii, prima lui leafă, şi are o gură pînă la urechi. Trebuie să pună ceva de o parte, pentru cele trei sute, restul să-l dea bunicii, să nu mai bodogăne şi să nu mai plîngă.

Veşnic au certuri din pricina banilor. Iar nu de mult a ieşit o adevărată bătălie.

Serioja se pregătea să se ducă la magazin, a băgat mîna în haina bunicii, după bani, şi a scos recipisa unui mandat poştal. L-au trecut sudorile — iar de la acest tătic ! Poftim, pe numele bunicii !

A pus la cale un interogatoriu pătimaş, la început bunica făcea ochii mari, avea un aer nevinovat, apoi a izbucnit în lacrimi şi a povestit totul. Pe rînd.

Ea era singura care ştia al cui fiu e Serioja. Îi cunoştea numele, prenumele, patronimicul, de aceea, cînd au încetat să mai sosească mandatele poştale, s-a speriat : o fi aflat despre mama şi s-o fi domolit, şi-a zis, i-a aflat adresa şi s-a înfăţişat la el.

Fie că bunica i-a pretins, sau mai exact, singur s-a oferit — Serioja n-a izbutit să afle, dar Avdeev a trimis din nou mandatul poştal.

— Tu să răspunzi pentru tine ! striga Serioja la bunica. Pentru mine n-ai de ce ! Eu lucrez, ai priceput, nu-mi trebuie pomana lui.

I-a poruncit să-i dea patruzeci de ruble, s-a dus la poştă şi a expediat banii înapoi. Completînd formularul, Serioja a chibzuit şi a scris în locul rezervat pentru mesaj :

„Nu am nevoie de banii dumneavoastră ; întotdeauna am să vi-i trimit înapoi". La sfîrşit voia să se iscălească, să pună, ca Avdeev, o mîzgălitură ilizibilă. S-a răzgîndit însă. A scris clar litera S...

Şi iată că astăzi S., Serioja, are banii săi, care nu depind de nimeni.

— Ei, cum e, bărbat eşti, au ţînc ? Repetă Andron. Hai s-o ştergem, trebuie să sărbătorim primul salariu.

Fără să stea pe gînduri, Serioja scoate o hîrtie de trei ruble, restul îl ascunde în buzunar.

— Mergem ! porunceşte operatorul principal şi se întristează : Ce păcat, te-aş fi trimis pe tine, dar ţie n-or să-ţi dea — eşti minor.

Serioja îl aşteaptă în parcul de lîngă studio, Andron dispare şi se întoarce cu două sticle şi pateuri.

— Vezi să nu mă torni, îl avertizează el, că dacă se află că am băut cu un minor, mă mai şi dau afară.

Faţa lui Andron e cît un pumnişor de mică, uscată, brăzdată, adînc de zbîrcituri, şi pe

alocuri se cojește. Nu-ți dai seama cîți ani are : nu e nici tînăr, nici bătrîn. Are o bărbuță rară, roșcată, ca un cioculeț. Toarnă vin porto în păhărele de hîrtie — pentru el plin, pentru Serioja — pe jumătate, fața i se mai descrețește puțin într-o expresie de bunătate, și începe să fredoneze de satisfacție.

— Pentru începutul unui drum de muncă ! propune Andron. Și fie ca pe drumul ăsta să ai cît mai multe popasuri !

Beau, mănîncă pateuri — vinul i se urcă numaidecît la cap lui Serioja, i se face cald, se uită la Andron cu dragoste și stimă, dă din cap, fiind de acord cu spusele lui.

— Munca-i ca muntele ! filozofează Andron. Nu poți s-o dai gata dintr-o dată. Și la ce bun ? Ai în față mulți ani, drămuiește-ți puterile, îți prind bine. Ai făcut un salt — odihnește-te, du-te în concediu, scoate-ți certificat medical, învîrtește-te să pleci mai devreme de la lucru, cît timp ești minor.

Mai toarnă.

— Și nu te avînta ! îl povățuiește. Nu ținti prea sus ! Ce viață mai e și aia, ia gîndește-te! Să muncești și să mai și înveți ! Pe urmă iar să înveți. Și să tot înveți. Termini institutul, cîștigi o nimica toată, și deja ai obosit, îți vine să mori. Și ăsta-i doar începutul, se-nțelege. Trebuie să năzuiești mai departe ! În fața unuia să-ți dai aere, pe alții să-i dai la o parte, să le-o iei înainte. Să scuipi pe toate astea ! Să scuipi și să ștergi cu piciorul.

Andron scuipă, dar nu șterge scuipatul. Mai toarnă.

Tufele lîngă care s-au așezat foșnesc, Andron ascunde precipitat sticla în sîn — înaintea lor se află un om din echipele de sprijinire a miliției. Serioja îl privește cu atenție — omul are grumazul sucit.

— Ei ! se ridică Serioja în picioare. Îl recunoaște pe nenea Vania, glumețul de la spital, vecinul lui de salon.

— Fii pe pace, nu-i nimic ! se adresează nenea Vania cuiva de dincolo de tufe. Sînt de-ai mei ! De-ai noștri ! Se așază lîngă Serioja, îi ia păhărelul de hîrtie și-l întinde către Andron. Mai bine pune-mi mie !

Andron se liniștește, îi strînge mîna lui nenea Vania și-i explică :

— Stropim prima lui leafă !

— Da ce-i cu tine ? zice nenea Vania. Lucrezi ? Cum așa ?

— Mi-a murit mama, răspunde calm Serioja. Își amintește cum l-a mințit atunci pe nenea Vania, că Nikodim e tatăl lui, și restabilește cu sînge rece adevărul : Iar ăla, îl ții minte ? Nu era tata.

— Tată vitreg ? întreabă nenea Vania.

— Nu... doar așa... Nimeni...

Acum Serioja stă culcat pe iarbă, privește măciuliile de susai și marginile brusturilor care încadrează cerul. Se simte bine.

Nițeluș îl cuprinde somnolența, dar nu doarme, ascultă cum filozofează Andron.

— Vorbeam despre viață, îi explică acesta lui nenea Vania. Va să zică, unde rămăsesem ? A, da ! Să scuipi și să ștergi cu piciorul. Viața trebuie trăită fără grabă, de ce să te grăbești,

să te spetești pe lumea asta? Tot acolo ajungi. Iar pe lumea asta toți sînt egali. Și ăia realizați, și ăia nerealizați. Încă pentru ăia nerealizați e și mai bine, te pomenești. Măcar au ce să-și amintească: am trăit, pasămite, să mă bucur de viață, n-am dat fuga să mă întrec cu alții. De pildă, tu ce ești? se adresează Andron lui nenea Vania. Asfaltist? Pe compresor? Just! Just! E complicat, aș zice! Iar eu sînt doar operator de lumini. Îi luminez pe oameni cu becurile. Nu-i cine știe ce, auzi? Și nici nu-i nevoie! Eu nu sînt mîndru. Trăiesc și așa, las' să se zdrobească alții: vocații, visuri, ptiu — să ștergi cu piciorul și să scuipi!

„Ha, eu voiam să fiu aviator, se gîndește Serioja, și uite că n-o să fiu. Operator de lumini mă fac, ca Andron — simplu și liniștit. Și nu trebuie să-mi bat capul, să mă zbat, să-mi dau aere, foarte drept vorbește".

Andron tace, își bea pînă la capăt vinul porto, iar nenea Vania îi spune îngîndurat:

— Pe tine, totuși o să te arestez.

— Pentru ce? se arată uimit Andron. Doar am băut împreună!

— Împreună, admite cu tristețe nenea Vania, dar nu pentru asta te arestez. Pentru vorbele tale, ai priceput? Pentru filozofia ta. Îl apucă pe Andron de piept și-l trage spre sine. Viețișoara lui și așa nu-i prea strălucitoare, ai priceput? Încît trebuie să i-o înveselești, pricepi, nu să i-o ticăloșești, cum faci tu! Nu pune paie pe foc, mai ales cu un băiețel!

Îl saltă pe Andron în picioare. Hai, Lev Tolstoi! Hai la Dumnezeu!

Serioja rîde în hohote. Pur și simplu se îneacă de rîs. Pe chipul lui Andron s-a întipărit groaza, e gata-gata să se scape în pantaloni. Nu știe ce glumeț e nenea Vania.

— Isprăvește! îi spune lui nenea Vania. Să nu te atingi de el, e șeful meu!

— Șef! exclamă nenea Vania. E ăsta șef, cum sînt eu împărat japonez.

Serioja și-l închipuie pe nenea Vania în chimono japonez și din nou izbucnește în hohote. Glumețul scuipă de ciudă, se răsucește, dispare în spatele tufelor, dar revine numaidecît.

— Atunci te iau pe tine! îi spune lui Serioja. Ridică-te. Plecăm de-aici!

Andron desface brațele nedumerit.

Uite, el seamănă cu un împărat japonez. Șade sub tufă, cu picioarele încolăcite, brațele desfăcute, iar în fața lor, pe iarbă, e sticla goală, ca o făclie sfîntă.

8

— Ia te uită, pe nemîncate? întreabă nenea Vania.

Serioja dă din cap. Toate i se-nvîrtesc pe dinainte, dar e bine dispus. Nenea Vania îl ține de braț, îl conduce într-o direcție necunoscută și deodată se pomenesc într-o cămăruță, la masă, în fața lui aburește un cartof fiert, iar alături stau trei prichindei, unul mai mic decît altul și o mătușică scundă. Serioja

o recunoaște pe soția lui nenea Vania, pe prichindeii care veneau toți odată la spital, înfige furculița în cartof, dar cine știe de ce, nimerește mereu alături.

— Ia te uită, s-a moleșit de tot, spune compătimitor soția lui nenea Vania.

Lui Serioja îi e rușine.

— Azi am stropit leafa, îngaimă el.

— Ia ascultă, bate nenea Vania cu degetul în marginea mesei. Are un deget solid, parcă ar fi țeapăn, și bătaia e răsunătoare. Ia ascultă, spune el, să nu te iei după împielițatul ăsta cu barbă. N-o lungi mult cu el, oricît ți-ar fi de șef. N-o să fie chip să-ți mai revii, îți face capul calendar, palavragiul. Păi cu idei de-astea se poate trăi ? Nu-ți rămîne decît să te lungești în sicriu și să mori. Dar omul e dator să trăiască.

— Aiurea, aiurea ! îndrugă Serioja, străduindu-se din răsputeri să-și țină ochii deschiși. Are întru totul dreptate. Fără nici o palavrageală. Ca-n viață, ca-n realitate...

— Nu e ca-n viață, clatină din cap nenea Vania. E un om slab pur și simplu. N-a avut niciodată baftă, și uite că s-a înăcrit, a născocit fel și fel de vorbe, să se justifice... Vorbele astea nici nu ți le spune ție, lui și le spune. Caută să se convingă că el are dreptate, iar ăilalți sînt proști.

Serioja tace. Se gîndește.

— Dacă ți s-a-ntîmplat o nenorocire, sau n-ai avut baftă, dimpotrivă, trebuie să fii mai tare, mai aprig chiar. Ai avut sau n-ai avut

noroc ! Viața nu e sanie, singură nu te duce nicăieri, tu trebuie s-o urnești din loc !

Ies pe stradă.

— Ai nevoie de aer, spune nenea Vania.

Serioja inspiră aerul proaspăt al serii, capul i se răcorește și de-acum nu-i mai vine să doarmă.

— Între altele, mai zice nenea Vania, oamenii beau de bucurie sau de necaz. De bună seamă, cînd iei leafa e sărbătoare, poți s-o și cinstești, cu toate că ți-o spun pe șleau : dacă al meu ar veni aghezmuit în halul ăsta, l-aș bate ca pe un cîrlan !

Nenea Vania spumegă, nu glumește deloc. Ia totul în serios.

— Sigur ! zice Serioja. După tine, noi trebuie să marcăm sărbătorile cu ceai și prăjituri ? Numai voi să beți, dar ce, noi sîntem mai răi decît voi ? îl zgîndără el pe nenea Vania. Tu cum ți-ai frînt gîtul ? Ai ?

Nenea Vania tace, își strînge și-și desface pumnii, se enervează.

— Ia te uită ce cîrcotaș ! se supără el. Copiii au datoria să fie mai buni decît părinții. Există și o vorbă de soiul ăsta, lua-te-ar naiba !

— I-auzi, răspunde Serioja, copiii sînt datori. Dar părinții — nu sînt datori.

Nenea Vania nu e de acord cu Serioja, însă parcă nu găsește cuvintele. Dovezile.

— Dar pricepe ! exclamă el. Pentru ăi mari viața-i mai grea, uite, de pildă eu...

Amuțește. Serioja se pregătea să rîdă — de vreme ce e vorba de el, înseamnă că-i ceva

hazliu. I se pare că toată viața lui nenea Vania e plină de pozne, întîmplări caraghioase, ca atunci : a căzut de pe fereastră pe stratul cu flori.

— Ei bine, ascultă, dacă-i așa, zice nenea Vania, iar cutele de pe chipul lui devin mai adînci. Nimănui nu i-am spus, nici nevasta nu știe, de-aia să taci, să fii bărbat.

— Iaca, nevasta asta, pe care o cunoști, spune nenea Vania, e de-a doua. Cu prima, cu Niura, m-am însurat înainte de război, eram tînăr, un băiețandru. Și am avut doi copii — două fetițe. După aia a-nceput războiul. Trăiam la Orel. Eu am plecat pe front, pe neașteptate am nimerit într-o încercuire, cînd am scăpat, am scris acasă. Nici un răspuns. Le scriu vecinilor, cine știe, mă gîndesc, s-au evacuat undeva, și primesc veste. Nenea Vania își aprinde țigara, și Serioja îi vede tremurul mărunt al mîinilor. Pe neobservate, neliniștea lui nenea Vania i se transmite și lui, de-acum nu mai rîde, nu se mai așteaptă la ceva hazliu, ascultă cu atenție, încordat. Primesc veste, repetă nenea Vania și vocea îi devine răgușită, că o bombă a căzut direct pe adăpostul în care se aciuaseră ei. Copiii au murit numaidecît, pe loc, nevasta — la spital. Nu după mult timp mi-au scris că, înainte de asta, ea primise înștiințare despre mine : dispărut fără urmă.
Nenea Vania oftează, tace îndelung. Scoate fumul pe nas, e învăluit într-un nor de tutun.

— Iac-așa, continuă el, strivind țigara cu piciorul. M-am întors din război, am umblat de colo-colo prin lume. Am rătăcit mult, nu-mi

aflam rostul. Pe urmă am întîlnit-o pe Asea, ne-am căsătorit, ni s-au născut copilașii, totul parcă s-a cicatrizat — ori poate încă se mai cicatrizează. Iar anul trecut, în primăvară, am plecat în sud, la sanatoriu, cu bilet de la sindicat. Umblu într-o dimineață pe țărm, admir cum se izbesc valurile de coastă și deodată, îți imaginezi, văd că vine în întîmpinarea mea Niura. Încărunțită, ce-i drept, bătrînă ca mine, dar Niura... Ne-am oprit față-n față, pe urmă ne-am repezit unul spre celălalt ! Nenea Vania oftează, își freacă fruntea, nu știe ce să facă cu mîinile, își îndoaie și-și dezdoaie degetele. Ca să vezi cum se-ntîmplă. Parcă-ți vine să te bucuri. Dar parcă și să plîngi. Atunci, la spital, Niura n-a murit, cu toate că era pe ducă — au evacuat-o. A scăpat cu viață, după război s-a măritat : mă socotea mort. Are și ea copii, familie... Ei, acum sfătuiește-mă, se întoarce nenea Vania către Serioja, cum să fac ? Să ne iubim ca odinioară. Poate încă și mai tare. Dar să ne distrugem noile familii n-avem dreptul.

— De ce ? întreabă Serioja. Doar v-ați întîlnit ! În sfîrșit, slavă Domnului !

— De ce ? repetă nenea Vania întrebarea și schițează un zîmbet amar. De-aia. Din cauza copiilor.

Din cauza copiilor ! Serioja strînge pumnul aspru al lui nenea Vania, o undă caldă de recunoștință îl năpădește. Recunoștință și amar.

— Uite pentru ce am băut, zice nenea Vania. Și după aia am mai și căzut de pe pervaz, lua-m-ar dracu.

Acum întîmplarea asta nu mai apare hazlie. Serioja cercetează prin întuneric chipul lui nenea Vania.

— Vezi, al meu, rostește Serioja, mușcîndu-și buzele, nu s-a gîndit la mine.

— Al tău, ăla adevărat, trăiește ? întreabă nenea Vania.

— Trăiește, răspunde Serioja.

— Eh, ce chestii ! zice nenea Vania. Dar tu să nu te smiorcăi, să nu-ți pierzi cumpătul, stăpînește-ți voința. Cîteodată trebuie să-ți calci pe inimă.

— Să-ți calci pe inimă ! exclamă Serioja și repetă stînd la îndoială : Să-ți calci pe inimă...

Pentru copii nenea Vania și-a călcat pe inimă, e clar, pentru copiii lui. Serioja, dacă trebuie, de zece ori își calcă pe inimă. Dar acum ? Pe ce să-și calce ? Pentru ce ? La ce bun ?

Serioja pășește spre casă și se gîndește la nenea Vania. Acesta i-a spus cîteva vorbe la plecare, și Serioja abia acum pătrunde tîlcul lor. I-a spus că Niurei aceleia, primei lui soții, nu i-a cerut nici adresa. Nici noul nume de familie. Să nu existe nici un drum de întoarcere.

— Las' să rămînă cum a fost, i-a spus, și ea a fost de acord.

Serioja tresare. Pare de necrezut ! Oameni care trăiesc se socotesc morți !

Îi vin în minte copiii lui nenea Vania : e adevărat, ei nu sînt vinovați ! Dar asta încă nu e tot. Pe cei nevinovați îi poți face vino-

vați. Important e să gîndești, important e să ocrotești, important e ca pentru alții să nu te menajezi pe tine, asta e.

Fără să vrea, Serioja se gîndește la Avdeev. N-are importanță ce s-a petrecut între el și mama. Pentru ce i-a părăsit. Important e că i-a părăsit. N-a vrut să se gîndească, important e că s-a menajat pe sine.

Sau poate că nu e așa ? Poate că totul e altminteri ?

Poate că mama l-a părăsit pe el ?

Dar e totuna. Mama n-ar fi plecat doar așa. Nimic nu se întîmplă doar așa. Iar acum Serioja e nevoit să se gîndească la el.

Pentru ce ? Pentru ce s-a năpustit el peste această taină a mamei ? Pentru ce l-a ucis pe acela, pe tatăl lui Serioja — fie el și cu chipuri felurite, dar frumos, bun, nefericit ?

Serioja se cutremură de o jignire fără margini. Își încleștează dinții de ură. Și brusc o ia la fugă.

Aleargă nu acasă — la Avdeev !

Umbra lui Serioja ba îl depășește, ba rămîne în urmă pentru o clipă. Felinarele aruncă pete de lumină pe chipul lui transpirat, umed. I se învîrtește capul.

E întuneric de-acum, la ferestre se sting luminile.

Serioja intră glonț în curtea în care locuiește tăticul și urlă cît îl ține gura :

— Avdeev ! Avdeev !

Se aprinde lumina la ferestrele de la etajul al doilea. Cineva, în maiou, iese pe balcon.

— Cine-i acolo ? întreabă omul cu voce răgușită.

— De ce-ai venit ? Cine te-a rugat ? strigă Serioja.

— Nu te ține de prostii, Serioja ! răspunde umbra de pe balcon.

Serioja se apleacă fulgerător, apucă o piatră și o azvîrle în fereastra lui Avdeev.

Răsună un zăngănit.

— Lovit ! își șoptește Serioja și ia de jos încă o piatră.

Din nou se aude zăngănit de sticlă.

— Na ! strigă Serioja. Na, canalie ! Primește !

La ferestrele învecinate se aprind lumini. Oamenii ies în fugă pe balcoane, să privească un incendiu parcă, strigă ceva, dar pentru Serioja e totuna — ce...

PARTEA A PATRA

Fuga

1

BUNICA STĂ în mijlocul încăperii, desculță, într-o cămașă albă lungă — adevărată nălucă. Codițele îi tremură pe umeri, plînge, dar ține o curea în mînă.

— Hoinărești noaptea ! îl ia la rost bunica, străduindu-se să fie amenințătoare. Serioja o îmbrățișează, o sărută, poticnindu-se, clătinîndu-se pe picioare.

— Doamne, plînge bunica. Mai ești și beat ! Dar Serioja scotocește prin buzunar și ridică deasupra capului cîteva hîrtiuțe colorate — salariul său.

Bunicii i se zvîntă lacrimile.

— Nici nu știam ce să mai cred, spune ea. Încotro s-o apuc — la morgă, sau la miliție ?

Își aruncă un halat pe umeri, îi aduce lui Serioja lapte, pîine, salam.

Serioja mănîncă lacom. Apoi se întinde pe patul pliant, privește floricelele de pe tapetele ieftine cu care bunica a tapetat cămăruța. Ca-n Pușkin, se gîndește el : cînd moșul s-a întors — uite — căsuța de altădată, baba lui șade pe prag înaintea ei — covata fărîmată... Tare

mult mi-am dorit, se ia el în rîs, cufundîndu-se în somn. Să-i fiu cuiva fiu... Să am un frate sau o soră...

Se trezește în zgîlțîituri. Deschide ochii, fără să priceapă nimic. Bunica îl zgîlțuie de umăr.

— Au venit după tine! plînge ea. Ce-ai făcut?

Se ridică și se apropie de masă, numai în chiloți.

La ușă — un milițian tinerel. În spatele lui — Avdeev și o femeie.

— A! zice Serioja fără să se mire. Bun venit, oaspeți dragi!

— Mai face și spirite! remarcă milițianul. Obrajii îi sînt îmbujorați. Ca și cum abia s-a sculat. Dar vorbește cu toată seriozitatea. Hai, îmbracă-te!

Serioja își trage pantalonii, se piaptănă, o sărută pe bunica pe obraz și-i spune:

— Nu-ți face sînge rău! Culcă-te! I-am scos doar un rînd de geamuri tăticului!

— Nu la tăticu ai scos un rînd de geamuri, spune milițianul, așezîndu-se, ci la cu totul alți oameni.

La alți oameni! Ceva se frînge în Serioja. Ce prostie! De ce la alții?

Serioja tace, privește zăpăcit la bunica și se blestează. Din pricina lui și-a subțiat ea buzele-i groase, de fetișcană, plînge fără reținere, își îmbracă fusta de față cu toți. El o ascunde de priviri cu trupul său și li se adresează străinilor:

— Întoarceți-vă cu spatele, ce vă zgîiți! și se gîndește în sine: „Dobitoc afurisit, ce-ai făcut!"

— Tovarășe sergent, spune Avdeev, dar eu m-am înțeles cu Klavdia Petrovna, aruncă o privire către femeia care dă din cap, prietenește, cum s-ar zice, pașnic, am să-i plătesc totul, iar de la băiat nu avem pretenții...

— Dumneavoastră nu aveți, dar eu am, răspunde milițianul, pe mine, dacă vreți să știți, mă neliniștește fiul dumneavoastră, chiar dacă trăiți separat. Azi v-a spart dumneavoastră geamul, dar mîine cui?

Milițianul bate cînd și cînd cu creionul.

— Noi, îl face el să priceapă pe Avdeev, reținem toate actele de huliganism ale adolescenților și, dacă bunicuța n-o scoate la capăt cu el, îi întocmim biletel de trimitere în colonie.

Serioja îl privește cu atenție pe milițian și în nici un chip nu-și poate ierta gafa. Și deodată rămîne uimit: dar de ce voia el să-i spargă geamul lui Avdeev? Cine e omul acesta pentru el? Doar singur zicea: el nu este, nu există!

Simte ceva tulbure, vîscos în suflet.

— Știți, spune el, iertați-mă, a fost o întîmplare, băusem.

— Așa! clipește milițianul din genele-i albicioase. Cum se spune în filme: mărturisirea procurorului făcută președintelui republicii.

Deschide larg blocnotesul, începe să scrie ceva repede, mina creionului fîșîie sub apăsarea puternică.

— Tovarășe milițian! apelează la el Avdeev.

— Ne-am înțeles deja, îl roagă șovăitor păgubașa Klavdia Petrovna.

Bunica plînge din nou, dar sergentul nu-i aude.

— Prin urmare, nu locuiți împreună cu dînșii, spune el, ca și cum ar vorbi cu sine, adresîndu-se însă lui Avdeev. Numai bunica locuiește cu băiatul. Care vă e numele de familie — ridică în treacăt privirea spre ochii ei — adolescentul se comportă ca un huligan în stare de ebrietate, și nu are cine-l supraveghea.

— Așteaptă! spune bunica. În priviri i se citește hotărîrea.

Milițianul se întrerupe din scris, își scoate în sfîrșit cascheta, se uită aspru la bunica, nu e în stare să priceapă pentru ce motiv îl face să-și piardă șirul gîndurilor.

— Așteaptă! repetă bunica. Mai e cineva care să-i ia apărarea, are și tată vitreg.

— Unde e? se miră milițianul.

Bunica se agită, mormăie pe sub nas:

— Îndată, îndată! după care se repede spre ieșire și strigă: O să-i dau telefon.

Serioja se supără pe bunica, se blestemă pentru tîmpenia, pentru greșeala lui de neiertat și explică:

— Degeaba s-a dus, înțelegeți, tatăl vitreg nu locuiește cu mine, după ce a murit mama,

a plecat, și, de altfel, vinovat sînt doar eu...

Milițianul îl cercetează din priviri pe Serioja — parcă-l ascultă și parcă nu-l ascultă. Apoi întreabă:

— Ce-ai băut? Și cu cine?

— Vin porto, răspunde Serioja și mai departe minte: la ziua onomastică a unui băiat...

— La ziua onomastică... oftează milițianul și Serioja nu distinge în vocea lui hotărîrea de mai înainte. Pentru prima dată?

— Prima, zice Serioja.

— Dacă trebuie vreo amendă, tovarășe sergent, îl întrerupe Avdeev, spuneți-o de la bun început, sînt pregătit și acum, Serioja e totuși fiul meu, sînt obligat...

Serioja se înăbușă de mînie: „Totuși fiu!"

— Tovarășe Avdeev! rostește Serioja cu voce tremurătoare. și tatăl său sclipește din ochelari înspăimîntat. Tovarășe Avdeev! repetă el cu răutate. Ce mă tot apărați! Ce le tot răscumpărați pe toate! Nu sînt milog, muncesc și mă descurc fără grija dumneavoastră!

Milițianul se ridică, măsoară camera, lăsînd în urma lui fumul de țigară. Pe Serioja îl scutură frigurile. Nu-l crede pe Avdeev. Știe sigur că pe Avdeev trebuie să-l pună la punct în toate privințele. Pentru ca nimeni să nu gîndească nimic...

Se aude cheia în ușă. Bunica se află în prag. Codițele iar i s-au desfăcut și se leagănă pe umeri.

— N-a vrut să vină, rostește ea tulburată. Dorm, zice, și mi-e egal, nu locuiesc cu voi. Nu răspund.

Milițianul se oprește, se uită îngîndurat la bunica, lasă țigara să fumege. Apoi se apropie de masă, vîră blocnotesul în buzunar și iese fără să scoată o vorbă. După el dispare femeia. Avdeev se întoarce în prag.

— Eh, tu ! spune el și apoi închide ușa cu putere.

Serioja răsuflă ușurat.

— Prostuța mea, îi spune el bunicii și o mîngîie pe cap, ca pe un copil mic.

Iar bunica plînge din nou.

Încetul cu încetul bunica se liniștește, și cu cît mai liniștit suspină ea printre lacrimi, cu atît mai mult îl arde sufletul pe Serioja, îl sfredelește mînia împotriva sa, simte dogoarea propriei nedreptăți.

2

Serioja se trezește devreme, încă nu e șase. Umblă încet prin casă. Adună într-o sacoșă darurile de la Nikodim. Albumul filatelic. Cărțile. Mănușile de box. Labele pentru înot, tubul, masca. Mingea de fotbal. Scoate bicicleta dintr-un ungher.

Șterge cu palma praful de pe oglinjoara bicicletei, se privește în ea. Un an numai... Un an întreg...

Serioja își amintește cum a căzut ca din senin, privindu-se în oglinjoara asta... Era tont, un puștan.

Dintre toate darurile de la Nikodim, lui Serioja îi pare rău doar de bicicletă. Și asta nu pentru că are nevoie de ea. Se plimba cu bicicleta anul trecut — acum nu s-a mai urcat pe ea nici măcar o dată. Pur și simplu pentru că... de altfel e limpede.

Bicicletele le-au adus atunci Valentin și Kolka. Veneau la înmormîntare, dar n-au uitate de ele — așa e obiceiul la țară. Le-au așezat liniștit într-o cămăruță la portar. Și uite că a lui Serioja e aici.

De unde a lui Serioja ? A lui Nikodim. Toate astea sînt bunurile lui Nikodim, lui i-au fost date ca un fel de mită. Acum înțelege el, înțelege prea bine totul.

Serioja își închipuie cum ieri noapte Nikodim stătea somnoros la telefon, numai în chiloți, cu fața boțită, cum asculta vorbele bunicii, cum îi alergau ochii, cum i-a spus bunicii hotărîrea lui.

E clar, se jena de Serioja, de un puștan, pentru că odinioară îi spusese cu totul altceva, iar în fața unei bătrîne nu se face să te rușinezi — ca să fie limpede o dată pentru totdeauna. I-a fost teamă... Poate că nici nu i-a fost teamă, dar n-a vrut. A spus ferm că n-are nici o legătură...

Bunica nu se uită la el, se întristează, dar, tace, n-are nimic de obiectat. Cum altfel ! Doar a pățit-o aseară. Ah, bunico, ce suflet de țărancă ai...

Serioja anină sacoșa de ghidon, scoate bicicleta în stradă. La început doar o împinge. Apoi încalecă pe ea.

Pentru ultima oară. Pedalele scîrțîie voios, în sfîrșit se învîrtesc, clopoțelul zornăie cînd roțile nimeresc în hîrtoape, pneurile fîșie ușor. Și uite așa... Toate astea au fost, acum n-or să mai fie. Ele înseamnă trecutul.

Serioja nu se grăbește. Dă o raită prin oraș. De la cămăruța lui și a bunicii la casa unde a fost fericirea. Apoi la cealaltă, cea veche, unde el și mama au locuit mulți-mulți ani, unde era bine și pace. Interesant, se gîndește Serioja, oare mai atîrnă pe ușă anunțul acela : „...că altfel creieri zboară !“ Și oare mai stă acolo vecina aceea certăreață ? Apoi Serioja trece pe lîngă școală, ca și cum și-ar lua rămas bun de la toată această lume, lumea copilăriei — tristă și fericită. În dreptul casei Galinei, Serioja frînează puțin, mișcînd ghidonul într-o parte și-n alta, se uită la ferestrele pustii. Probabil încă doarme.

Bicicleta merge încet, în silă, parcă știe că ultima etapă e Nikodim. Garsoniera unde locuiește el acum.

Serioja învîrtește cu hotărîre pedalele, frînează scurt, tîrăște bicicleta pînă la etajul al treilea. Înainte de a suna, privește din nou în oglindă.

Rămîi cu bine, bicicleto ! Transmite salutări !... Cui ?

Verii trecute !

Apasă pe buton. Aude pași dincolo de ușă. Lănțișorul zornăie și în prag — Nikodim buimac de somn.

— Luați-vă avutul, rostește calm Serioja.

Nikodim bolborosește ceva, dar Serioja coboară deja.

Umblă prin oraș.

Cu toate că e încă dimineață, soarele dogorește, te orbește, îți stoarce nădușeala. E august, dar e ca în iulie.

Timp e destul, Serioja pășește așa, fără vreo țintă, și deodată dă nas în nas cu Literatura.

Profesoara ține în mîini un bidonaș și o sacoșă, plină cu tot felul de merinde : roșii, castraveți, dar principalul, un pepene. Pepenele îi rupe mîinile firave.

— Seriojënka ! exclamă cu bucurie Literatura. Și brusc îl roagă : Ia ajută-mă !

După cele petrecute ieri ? Cum de a deschis gura să-i ceară ajutor după cele petrecute ieri ? Se uită aspru la fosta rudă, e gata să refuze, dar înfățișarea Literaturii e vrednică de milă, obosită, părul îi acoperă complet ochii, și nici nu-l poate da la o parte — mîinile îi sînt ocupate. Și, probabil, nici n-a fost ieri la Nikodim ? N-o fi știind nimic ? Apucă fără vorbă sacoșa.

— Trecem acum pe la Nikodim, flecărește profesoara. Îți tai o felie de pepene. L-am încercat la piață — are o culoare așa de vie și e atît de dulce.

„Cum să nu, gîndește Serioja, trec neapărat !“ Și remarcă pentru sine : înseamnă că nu știe nimic. Dar ce-l privește pe el ? N-are decît să știe ! Îi duce sacoșa pînă la intrare, iar acolo poate s-o șteargă.

Serioja pășește, privindu-și picioarele, își trece sacoșa dintr-o mînă în alta, tace, dar Literatura nici n-are nevoie de răspunsurile lui. Ei îi trebuie hamal, atîta tot.

Trece în revistă fiecare fleac — ce de lume e în piață, cît de scumpe sînt toate și pe neașteptate rostește :

— Serioja, Nikodim a lăsat la voi pămătuful pentru ras, două maiouri și pantalonii de trening, din bumbac, ne-am despărțit în grabă, înțelegi... Uită-te...

Serioja se oprește. Capul începe să i se-n-vîrtească. Tot mai repede, mai repede.

— Ce ? întreabă el din nou. Pămătuful și pantalonii ?

— Da, da, zîmbește binevoitor Veronika Makarovna. Și două maiouri.

Serioja simte deodată nevoia s-o întrebe. Să-i pună o întrebare.

— Azi-noapte am spart geamurile la niște oameni, spune el precipitîndu-se, și bunica i-a telefonat lui Nikodim, să intervină, înțelegeți ? Iar el a spus : nu știu nimic, acum nu mai locuiesc cu voi.

Serioja vede cum i se lungește fața Veronikăi Makarovna. Se schimbă de pe un picior pe altul, se gîndește cu încordare, ce să spună : în ea se dă o luptă, între niște cuvinte. În sfîrșit, se calmează. Privește la Serioja sigură pe sine.

— Și ce-ar fi trebuit să spună ? zice ea.

„Ei, asta-i tot ! răsuflă ușurat Serioja. S-a plîns“.

Lasă sacoșa pe pămînt, o salută pe profesoară, se întoarce și o ia la fugă.

— O să aducem, mai strigă el din mers, și pămătuful și toate celelalte.

Serioja aleargă pe asfaltul cenușiu și îl năpădește o ură mistuitoare.

Își amintește seara aceea de vară, cînd Veronika Makarovna a venit în vizită la ei. Și pe mama, încordată, mușcătoare. Da, da, da ! Mama avea dreptate. De o mie, de un milion de ori ! Îi era cu neputință să creadă. Nici pentru o clipă. Această Veronika Makarovna este o prefăcută. Chiar atunci cînd spunea : noi avem o soartă asemănătoare. Poate că era asemănătoare, dar mama n-ar fi spus niciodată așa ceva. Nu s-ar fi apucat să-și dezvinovățească odorul în fața elevului ei.

Pe Serioja îl înăbușă indignarea, ochii i se umplu de lacrimi.

— Ah, voi ! șoptește el. Oameni nobili !

3

În studio se înregistrează *Cei trei mușchetari*. Ieri, Serioja se mai gîndea la asta plin de curiozitate, astăzi totul i se pare o neghiobie, o minciună lipsită de talent. Acești mușchetari bătrîni, grași, de pe care curge sudoarea șiroaie, neiscusita lor zdrăngăneală cu spadele, răsunătoarele vorbe false.

În toiul imprimării, deloc conform piesei, explodează zgomotos două becuri, unul după altul. Iluminatul e insuficient și de la pupitru regizorul strigă prin radio :

— Operatorii de lumini! Andron!

Andron, ca un făcut, nu e în studio, s-a repezit pînă undeva, și regizorul tabără pe Serioja:

— Numaidecît să fie înlocuite lămpile! Nu e nici o ordine! Au angajat mucoși!

Lacrimile îi umplu ochii.

— N-am făcut eu lămpile! îi strigă Serioja regizorului și aleargă la magazie, dar acum a dispărut magazinerul cine știe pe unde. Serioja cutreieră coridoarele, se uită prin toate încăperile, în sfîrșit îl găsește în locul cel mai nepotrivit.

— Ce! urlă magazinerul furios. Și asta e interzis! De parcă Serioja e cel mai de pe urmă tiran și ticălos.

— Ce vină am eu? se explică Serioja. E imprimare, e simplu!

— Dar eu ce vină am? urlă surescitat magazinerul. Biroul ăsta împuțit! Niciodată nu e nici o rînduială! Plec!

În ciuda lui Serioja și a lumii întregi, acesta scotocește, scrie o hîrtie cu indigo, i-o dă lui Serioja să semneze. În sfîrșit, îi predă două becuri. Serioja fuge cît îl țin picioarele pe coridor spre studio. Becurile sînt mari, le ține cu degetele mult rășchirate. Și brusc se deschide ușa unei încăperi, Serioja se izbește de peretele opus, una din lămpi îi zboară dintre degetele transpirate și, cu un dangăt solemn, se preface în țăndări. Serioja e cît p-aci să urle, de ciudă, de ghinion, dar în dreptul ușilor care s-au deschis atît de neașteptat se află Andron, înțelege totul, cu un semn din

cap îi poruncește lui Serioja să dea fuga în studio, iar el aleargă la magaziner.

La pupitru, regizorul își iese cu totul din minți.

— Mai repede, mai repede, mai repede! urlă el cu vocea amplificată de difuzor. Timpul afectat se termină!

Serioja înșurubează lampa sa, în studio își face apariția Andron cu o față preocupată și cu încă un bec. Are un aer încît regizorul tace — în general e mai bine să nu te legi de Andron... Becurile se aprind, studioul devine luminos, strălucitor. „Cei trei mușchetari“ încep din nou să înregistreze, vîrstnicii grăsani iar încep să zăngăne din spade.

Serioja se așază în colțul său, strîngîndu-și capul în mîini, aproape cu deznădejde.

Andron se apropie de el în vîrful degetelor.

Serioja închide ochii. Nu-i arde să vorbească despre nimic.

După înregistrare se duc la bufet. Înfulecă niște crenvurști fără gust. Beau limonadă.

— Mestecați mai iute! se burzuluiește la ei bufetiera, o mătușică în vîrstă, cu chipul plat, ca de iacută. E timpul să plec. Aici nu vă satură omul niciodată pe voi — veniți, veniți întruna!

Serioja o vede pe bufetieră cum, umezindu-și degetele, numără un teanc de bani. Un morman întreg.

Bani... Mulți bani... Îi vine o idee: „Numai trei sute mi-ar trebui! Aș trece și i-aș da! Împreună cu pămătuful și pantalonii ăștia

de bumbac. N-aş scoate o vorbă, doar i-aş da. Sau i-aş spune : „luaţi-vă jucăriile... Ca-n copilărie... N-am nevoie de pomeni !"

— Andron, zice Serioja, împrumută-mi trei sute.

Acesta îşi răsuceşte degetul la tîmplă.

— La ce-ţi trebuie atîţia ?

Serioja îi spune despre schimb. Despre Nikodim şi mămica lui. Despre cele trei sute de care s-a lăsat ademenită bunica şi care pe el îl chinuie şi-l umilesc. Despre cele petrecute ieri. Despre Literatura, cum şovăia ce să-i răspundă.

Andron se drăcuie.

— Toate pe lume se împart în două, spune el. Negru şi alb — după culoare. Superior şi josnic — după morală. Isteţime şi naivitate — după fire. Tu eşti încă puştan, de-aia eşti naiv, fără experienţă. Iar ăştia... rudele tale... Pentru ei cămaşa e mai aproape de trup. Cît despre dreptate — cum dă Dumnezeu...

Serioja dă din cap. Într-adevăr. Andron judecă corect.

— Dar nu e totul atît de simplu, continuă Andron. Ai citit tratatul lui Cernîşevski ? Despre raportul dintre artă şi realitate ?

Serioja clatină din cap.

Nu prea înţelege.

— Ascultă aici ! exclamă Andron. Ai să-nţelegi îndată !... Uite, în baltă ! Broscoiul o priveşte pe broască şi pentru el nu e nimic mai frumos. Iar mie, poate că înfăţişarea broaştei ăsteia îmi face greaţă. Asta e teorie, înţelegi !

— Măi, alde moară-stricată, isprăviţi sau nu ? izbucneşte bufetiera. Meliţaţi, meliţaţi, la voi limba oase n-are.

— În schimb, i-o întoarce Andron, la tine limba e cu oase. Am în vedere limba de viţel şi oasele de peşte — toate într-o farfurie.

— S-a găsit maniacul curăţeniei ! urlă bufetiera. Ia şterge-o de-aici.

Aşază banii în sertarul tejghelei, încuie cu lacătul, apoi dă din mîini :

— Gata ! S-a-nchis !

Andron şi Serioja ies în stradă. Pînă la emisiune mai e o jumătate de oră. Se strecoară după tufele din parc şi se culcă pe iarbă.

— Aşadar, pornind de la Cernîşevski, continuă Andron, lucrurile pot fi privite în mai multe feluri. Tu te uiţi acum la rudele astea ca unul slab la ăia puternici. Dar o să faci rost de trei sute de ruble, le azvîrli lor şi — atunci cum e ? — priveşti la ei ca unul puternic la ăia slabi.

— E adevărat ! spune Serioja cu înverşunare. E foarte adevărat ! Dar de unde să iei trei sute de ruble ?

— Uite, asta e o chestie interesantă, explică Andron. Chiar şi după Dostoievski. Toate sînt minunate în baltă. Şi eu de mult o spun, toată viaţa, noastră e o baltă. Cu cît te afunzi mai puţin în ea, cu atît e mai bine. Dar asta-i altă treabă. Prin urmare, teorema : tu eşti în baltă. În baltă ? îl întreabă el pe Serioja.

— În baltă, e de acord acesta. Şi încă ce baltă !

— Deci, concluzia care se impune — nu-ţi fie teamă să te mînjeşti. Oricum eşti în baltă. Mînjindu-te, totodată te purifici : le dai astea trei sute, le azvîrli în faţă !

— Să fur, sau ce ? nu pricepe Serioja.

— Da o trîntişi ! se minunează Andron. Asta e de-acum o măsură prea penală... Vinde ceva... Ia cu împrumut pînă mîine şi nu dă înapoi... Ceva de felul ăsta, paşnic. Imoral, dar nu cine ştie ce. Se întinde pe iarba verde. Eu ţi-aş da, zice el, chiar imoral, pînă mîine, dar cu păcăleală. Însă n-am. Andron căscă şi declamă : Păsărica Domnului de griji nu ştie, nici de trudă...

— Ascultă, Andron, întreabă Serioja pe neaşteptate, cine eşti tu ?

— Cum cine ? Operatorul principal.

— Şi mai cine ? stăruie Serioja. Cine eşti de fapt ?

— Un beţiv, răspunde Andron cu blîndeţe, şi de-aia-s şi naturalist.

— Cum, cum ? nu înţelege Serioja.

— Păi, privesc viaţa în mod natural. Fără nici o înfrumuseţare.

4

E adevărat, chibzuieşte Serioja în timpul emisiunii, viaţa, trebuie luată fără nici un fel de înflorituri. Trăind, se convinge tot mai mult de acest lucru. Viaţa trebuie privită realist, matur, cu toată seriozitatea. Nimeni n-o

să vină la tine şi n-o să-ţi spună : Serioja, poftim banii. Du-te şi azvîrle-i Literaturii. Împreună cu toate bulendrele ei. Are dreptate nenea Vania. Viaţa trebuie s-o împingi singur, nu să aştepţi pînă ce te duce ea. E adevărat, ea nu e sanie.

Bani ! Bani ! Cu cît se gîndeşte Serioja mai mult la ei, cu atît e mai convins : neapărat ! Trebuie să-i dea neapărat ! Se înşală mătuşa Nina, socotind că aceşti bani nu sînt jignitori. Grozav se înşală ! Nimic nu trebuie să-i mai lege. Nimic. Nici pămătuful, nici pomana asta.

Serioja n-o să mai aştepte pînă cînd se termină buletinul de ştiri. Rulează după aceea un film poliţist, ambele serii — ceea ce înseamnă două ore, cel puţin, şi, poate, dacă mătuşa Nina e de acord, reuşesc să se repeadă pînă la ea... N-are ce face, s-a hotărît să împrumute de la dînsa. Trebuie numai să nu-i spună pentru ce.

Buletinul de ştiri se termină. Serioja răsuceşte întrerupătorul, lămpile se sting. Se duce la cabina crainicului. Mătuşa Nina stă cu spatele la uşă, ţine în mîini o ghitară.

— Şezi, Serioja, îl pofteşte ea cu blîndeţe şi atinge uşor strunele. Cum îţi merg treburile ? Totul e bine ? Cu Andron te împaci ? E nostim nenea ăsta, nu ? Un filozof !

— Totul e bine, răspunde Serioja, iar cu Andron — normal...

Mătuşa Nina începe să cînte, şi Serioja tresare, Mama ! Asta-i mama !

Străluce-n veci, tu, steaua mea,
Stea ce iubirea ocrotești,
Pe lume cea mai scumpă-mi ești,
Alta nicicînd nu voi avea...

— Cine e, întreabă ca prin vis Serioja, cine e pentru dumneavoastră această stea ?

— Kotka ! răspunde mătușa Nina.

— Dar Oleg Andreevici ? mai întreabă el.

— Și Oleg Andreevici, zîmbește mătușa Nina.

Serioja înghite un nod ce i se ridicase în gît. Totul e cum a fost. Pînă și răspunsurile sînt aceleași. Numai că atunci mama a scuturat din cap, cînd a întrebat-o despre tata. „Nu, a răspuns ea. doar tu". Acum e clar pentru Serioja de ce a scuturat ea din cap, de ce a răspuns așa...

Amintirile îl năpădesc, îi încovoaie umerii. Interesant, ce-ar fi spus mama acum, se gîndește el, ce l-ar fi sfătuit ? E limpede — să se achite față de Nikodim și Literatura. Dar cum ?

— Mătușă Nina, spune Serioja, împrumutați-mi trei sute de ruble.

— Nu am, zice ea și se miră : Pentru ce-ți trebuie atîția bani ?

„Și așa e penibil, se gîndește el, dar ce să-i faci, am întrebat la noroc, pentru orice eventualitate".

— Trebuie să înapoiez neapărat o datorie, spune Serioja.

— Ți-aș fi dat, spune mătușa Nina, fără nici o discuție, dar acum nu am. Poate suportă amînare o lună ? Sau, hai să mă împrumut la altcineva.

Ei nu ! Ce, el e copil mic ? Serioja refuză, lămurește că nu e cu totul neapărat, că o să găsească singur.

Iese din cabina crainicului. Unul singur mai rămîne. Pontea. A revenit la el bunicul, generalul. Bunicul, negreșit, e bogat.

Serioja îl anunță din timp pe Andron, apoi se suie în troleibuz. Pontea e acasă, dar generalul — nu, doar un bătrîn, cu tîrlici pe piciorul gol și într-o pijama în dungi, privește la televizor.

— Panteleimoșa ! spune Serioja cu glas rugător. Cere-i generalului tău trei sute de ruble. Am mare nevoie !

Pontea se uită distrat, apoi șoptește :

— Pentru ce ?

— Nu întreba, vorbește Serioja cu voce tare, ai să afli după ! Cere-i generalului !

— Tu ce crezi ! se amestecă pe neașteptate bătrînul de la televizor. De vreme ce-i general, înseamnă că e milionar ?

— Nu, explică înflăcărat Serioja, nu e milionar, la noi nu se găsesc, dar totuși !

Bătrînul clatină din cap. Și abia în acest moment lui Serioja îi trece prin minte că bătrînul ăsta e chiar generalul. Are într-adevăr mustăți, și cînd a clătinat din cap, mustățile i-au mîngîiat nasul — întocmai cum Pontea își mișca buza.

— Chiar dumneavoastră sînteți ? rostește Serioja tulburat. Se dă înapoi către ușă, roșește. Atunci, iertați-mă ! bîiguie el.

Bătrînul se ridică sprinten din fotoliu, ochii îi rîd, mişcă nostim din mustăţi, ca un gîndac.

— Şi, zice el, dacă găsesc trei sute de ruble, cînd mi le restitui ? Peste o săptămînă ?

Serioja îşi aduce aminte de Andron. „Ceva imoral, zicea el, dar nu cine ştie ce". Uite, nu e prea imoral să consimţi dînd din cap, să-ţi dai cuvîntul, şi pe urmă să nu restitui.

— Mă rog, două săptămîni, continuă generalul, şi Serioja vede chipul lui Pontea dintr-o parte. Pontea se bucură, îi face semn cu ochiul, adică, ia-i. Dar Serioja nu-i poate restitui peste o săptămînă. Şi nici peste două. Poate peste o jumătate de an.

— Nu, spune el, mulţumesc. Peste două săptămîni e acelaşi lucru.

— Dar pînă atunci trebuie să plec, îi explică bătrînul, doar ştii, oi fi eu general, dar la pensie, am nevoie de bani pentru bilet. Pentru drum. Pentru ceva cumpărături.

Serioja îl cercetează pe bunul bătrîn. Nu, pe el nu e în stare să-l tragă pe sfoară. Nici pe sine. Nicidecum.

Serioja îşi ia rămas bun de la general şi de la Pontea. Ei îi strîng mîna. Serioja iese pe stradă. Răsuflă uşurat.

Zîmbeşte. Îi trebuie trei sute de ruble, tare mult îi trebuie, dar ce bine că nu le-a luat de la general. Nu s-ar fi putut privi nici în oglindă.

Serioja se duce acasă. N-o găseşte pe bunica. E plecată pe undeva.

Deschide dulapul pentru îmbrăcăminte, triază umeraşele cu rochiile mamei.

I se rupe inima.

Uite, în rochia asta a venit mama la spital, cînd a împlinit Serioja paisprezece ani. Pe asta a purtat-o cînd îl aştepta pe micuţ.

Să vîndă rochiile mamei ? Numai asta nu ! Mai degrabă fură.

Lui Serioja îi vine în minte bufetiera aceea arţăgoasă, cu faţa plată, care pune banii în sertăraşul de la tejghea.

Banii, teancul ăsta, i se perindă întruna pe dinainte.

„Cîţi erau ? se gîndeşte el. Vreo cinci sute. Ba poate şi o mie !

Respinge această năzărire, triază umeraşele din dulap, scoate de pe ele ce e al său : un costumaş ieftin, cumpărat încă de mama, un pardesiu, cămăşi. Destul de subţirele, de bună seamă, se gîndeşte, înnodînd lucrurile, şi totuşi. Poate, vreo sută ?

La consignaţie deja atîrnă o tăbliţă : „Închis", dar Serioja trece pe sub ea şi vede o mătuşă fardată.

— Nu ştii carte ? strigă ea. E opt de-acum !

— Tanti, i se adresează Serioja rugător, luaţi lucrurile astea, am mare nevoie de bani.

— Toţi au nevoie ! se mai potoleşte tanti. Dar recepţionera a plecat, asta-i una la mînă. Iar principalul e că nu luăm de la copii.

— Nu sînt copil ! spune Serioja.

— Ai buletin ? i-o retează ea. Aşa că, vezi, înseamnă că eşti copil.

Iese pe sub tăbliţă în stradă, aleargă acasă. E timpul ! În curînd se termină filmul ăla poliţist !

Bunica tot nu e acasă. Serioja aruncă legăturica pe masă. Se repede spre ușă. Și brusc se oprește.

Se îndreaptă către dulap, își ia mănușile de pe raft și le vîră în buzunar.

Inima îi bate ca un ciocan.

Aleargă la studio, liniștit și încrezător. Știe ce are de făcut. Zicea Andron — nu prea imoral. Se înșela. Ca să descîlcești nodul ăsta, e nevoie de timp. Dar timp nu e. Deci trebuie să pui mîna pe topor și să tai nodul. Prin urmare, trebuie să procedezi cu totul imoral. Să furi.

În studio se aprind becurile... Mătușa Nina se așază la măsuță... Operatorii pun camerele în mișcare...

Serioja stă într-un colț și nu vede nimic. E stăpînit de febra celor ce vor urma.

Are să fure! S-a hotărît!

La urma urmelor, bufetiera n-o să sufere. Doar o să fie un furt. N-or s-o oblige să plătească niște bani furați. După aceea, cînd o să cîștige blestematele astea de trei sute, o să i le trimită. Tot așa cum i le-a furat — fără nici o vorbă. Se duce la periferie, intră într-un oficiu poștal, unde nu-l cunoaște nimeni, și expediază un mandat fără adresa expeditorului. De fapt, poate să născocească o adresă. Și, în sfîrșit, dacă acolo sînt nu trei sute, ci mai mult, nu ia restul, îl lasă.

Operatorii își scot căștile, în studio se stinge lumina. Serioja se ascunde în depozitul pentru decoruri, care e alături de studio și niciodată nu se încuie. Toți se grăbesc spre casă. Zgomotul pașilor se stinge.

Serioja ia o spadă, dintre cele cu care se băteau grăsanii de mușchetari, traversează studioul întunecos, urcă la bufet, ușor, ca o pisică sare peste tejghea.

Uite și sertarul. Are broască interioară. Serioja scoate mănușile din buzunar, și le pune, vîră spada în crăpătură și se lasă cu tot trupul.

Vîrful spadei se rupe cu zgomot.

Pe Serioja îl străbate un fior de gheață. Se prăbușește la podea, ghemuindu-se de spaimă. Jos, la portar, cîntă radioul. Serioja se ridică. Vîră din nou spada în crăpătură. Se lasă iar cu tot trupul. Presat de metal, lemnul scoate un sunet straniu, ca un șuierat slab.

Se odihnește. Vîră spada puțin mai înăuntru. Crăpătura sertarului devine din ce în ce mai largă. Apasă din nou. Pătrățelul broaștei metalice este eliberat. Placa cu deschizătură tăiată în tejghea nu-l mai ține.

Împingînd cu spada tejgheaua, trage cu cealaltă sertarul.

I se oprește inima.

Sertarul e gol...

Ba nu, acolo sînt bani. Însă nu cei pe care-i văzuse în timpul zilei. Aici nu se află un teanc, ci un pachețel subțire de bancnote de cîte o rublă și mărunțiș. E mult mărunțiș — acoperă tot fundul sertarului, sînt aici și ruble metalice, dar pachetul acela nu e.

E cu neputință să stea la gînduri.

Serioja pune mîna pe bani, varsă mărunțișul în buzunar. Apoi împinge sertarul la loc, scoate spada frîntă. Pune din nou broasca la tejghea. Urmele spadei se văd clar, însă broasca e încuiată.

Serioja se apleacă, apucă frîntura de spadă, coboară în vîrful picioarelor, se furișează în studio, apoi în depozitul pentru decoruri. Abandonează spada printre niște scuturi de lemn. Frîntura o pune în buzunar.

Apoi se îndreaptă spre ieșire.

De gardă e mătușa Dusea. Face de serviciu cu schimbul — cînd la radio, cînd aici. Portăreasa îl cercetează cu o privire prietenoasă.

— Ai întîrziat ? îl întreabă ea.

— Două lămpi au plesnit azi, spune el. Ce bubuitură ! Le-am schimbat...

5

Serioja parcă pășește cu picioare de vată, iar în cap îi vuiesc dangăte de clopot. Se simte gol în mijlocul unei procesiuni bisericești. În jurul lui sînt mulți, mulți oameni, pe care însă nu-i vede. Știe numai că îl privesc și bat clopotul în ritmul pașilor lui.

Ajunge în parcul de lîngă studio. Găsește inconștient tufele în spatele cărora a băut vin porto cu Andron. Se culcă pe iarbă.

Zace cu fața la pămînt. Firele de iarbă uscată îi înțeapă obrajii și fruntea. Pe alături, dincolo de tufe, trec oameni. Vorbesc despre una-alta. Rîd. Serioja aude frînturi de

fraze și are impresia că toți se referă la el.

— Ei, îi zic, mergi ?... Așteaptă-mă, îmi răspunde, trebuie să chibzuiesc, rîde o voce de femeie.

— Ia vezi, ia vezi, dacă așa stau lucrurile... spune tăios un bărbat.

— Mai bine răspunde-mi, cine poartă vina ?... scîncește o bătrînă.

— S-o-ntindem mai repede, altfel ne ajung din urmă... șoptește un băiețel.

Serioja se întoarce pe spate, mărunțișul se rostogolește în buzunar. Se ridică brusc. Întinde batista. Scoate banii. Îi numără.

Mîinile îi tremură. Aruncă tot timpul priviri spre tufe și din pricina asta se încurcă. Numără din nou.

Sfîrșește de numărat într-o epuizare totală. Douăzeci și nouă de ruble și șaizeci de copeici.

Înfășoară banii în batistă. Obține o legăturică micuță. Se lungește iar. Simte pe piept răceala aerului de seară, pe spinare — a pămîntului.

Își ține ochii deschiși, dar parcă e într-o stare de leșin. Ba aude și percepe mediul înconjurător, ba se pomenește pe întuneric.

Apoi simte o zgîlțîitură.

Serioja se ridică în capul oaselor, se uită împrejur, dar nu e nimeni.

— Am furat ! șoptește el, și repetă cu groază : Am furat.

Ceea ce îl zgîlțîise îi toarnă o răceală în tot trupul, îi frînge inima, îl azvîrle în adîncimi fără fund. Serioja sare în picioare și o ia la fugă.

— Am furat! repetă el. Am furat, am furat, am furat! Douăzeci şi nouă de ruble şi şaizeci de copeici.

Poate că dacă ar fi furat trei sute, cinci sute, o mie — cît era la început acolo — acum ar fi fost cutremurat de frică, de groază. În ce priveşte frica era pregătit. Ştia spre ce se îndreaptă. Dar nu trei sute a furat, nu cinci sute, nu o mie. Douăzeci şi nouă de ruble şi şaizeci de copeici. Mărunţiş! Iar rublele astea infime, şi încă de metal, includeau în ele mai mult decît frică. Josnicie! Scîrbă! Mişelie!

E cutremurat de umilinţă. A vrut să fure de nevoie şi era pregătit să înapoieze banii luaţi printr-un asemenea procedeu. Banii îi erau necesari, deşi, fireşte, asta e o infracţiune, dar o infracţiune explicabilă, silită.

Însă cum are să explice el aceste douăzeci şi nouă de ruble şi şaizeci de copeici? Chiar lui însuşi, cum?

Serioja ba aleargă pe stradă, ba se opreşte deodată, se sprijină de un stîlp, ba porneşte cu pas grăbit — încotro, pentru ce, la cine?

Hoţ! Halal hoţ! Ticălos mîrşav! Douăzeci şi nouă de ruble şi şaizeci de copeici!

Micimea sumei accentua josnicia faptei, fapta nu devenea mai bună datorită acestei micimi. A furat! E hoţ! Numai la cinema gangsterii au sînge rece şi sînt măreţi, în realitate aşa ceva e netrebnic, respingător, scîrbavnic... Pentru ce a făcut una ca asta?

Îşi aduce aminte pentru ce. Ca să restituie cele trei sute lui Nikodim şi mămicii lui. Străinii trebuie să fie străini. Şi să uite aceste rude pentru totdeauna. Să uite trecutul. Dar ce a ieşit?

Serioja nu se mai gîndeşte la sumă. Douăzeci şi nouă, trei sute, o mie — parcă nu e totuna? A furat. S-a pătat. A devenit broască, aşa cum îi explica Andron, numai că iată cum stau lucrurile — în jurul lui sînt oameni, iar pentru ei broasca e broască. O făptură respingătoare, alunecoasă, şi ei se uită la ea nu ca broaştele, ci ca oamenii.

Imoral — nu întru totul imoral.

Serioja se gîndeşte la mama. Doamne! Doar a făcut asta cu gîndul la ea. Într-un fel, răzbunînd-o pe ea.

Mama i-ar fi azvîrlit Literaturii cele trei sute, fără nici o îndoială. Dar pentru asta nu s-ar fi apucat să fure. Ar fi găsit alt mijloc pentru a-i obţine.

Pentru cei mari e mai uşor, se justifică Serioja faţă de sine, lor le e mai simplu să găsească trei sute de ruble. Dar unui puştan cine-i dă bani? Bunul general al lui Pontea? Şi acesta, pentru două săptămîni, nu mai mult, banii nu sînt ca iarba, nu cresc pe luncă, tuturor le sînt necesari, chiar şi generalilor.

„Te justifici, îşi spune Serioja cu dispreţ. Dar parcă e îngăduit să te justifici?"

Fie, să-l bage la închisoare, şi cu asta basta. Dar mama! Toţi au cunoscut-o pe mama. Luat singur, Serioja nu-i nimeni — despre el nu există încă nici o părere: există o părere bună despre mama, despre memoria ei, iar

pentru oameni, el, Serioja, nu e băiatul, ci umbra mamei, căreia ei îi poartă stimă.

Serioja se întoarce, aleargă spre studio. Bate la ușă, din spatele ei îl privește un bătrîn necunoscut. Paznicul de noapte. Mătușa Dusea a plecat !

Totul s-a sfîrșit, se gîndește el, acum nu mai poți repara nimic, banii nu se mai întorc la loc.

Ce să facă ? Ce să facă !

Umblă cu înfrigurare pe străzi. Apoi aleargă la Galea.

E tîrziu. Doarme. O cheamă în curte. Deschide gura să vorbească și nu e în stare. Tace, se uită cu mirare la Galea, ca și cum nu poate pricepe ce caută aici.

Nu, nu poate să-i mărturisească. Galea o să-l înțeleagă, e clar, n-o să-l dojenească nici cu o vorbă, dar nu poate. Îi e rușine ! Rușine !

O privește pe Galea, se întoarce, o ia la fugă, fără să-i vadă privirea uimită.

La Oleg Andreevici, își zice, mai repede, mai repede ! Doar e la miliția judiciară, cel mai mare șef din oraș în prinderea delincvenților. La el se și duce. Să mărturisească. Poate, poate, mai îndreaptă ceva.

Serioja aleargă la mătușa Nina și iar se oprește.

La mătușa Nina e imposibil. E imposibil la Oleg Andreevici tocmai pentru că acolo e mătușa Nina. Ea i-a înlesnit să lucreze. A rugat să fie primit, deși e minor, și a obținut ce și-a propus. Stătea de vorbă cu el în fiecare seară cînd turele lor coincideau, și chiar

îi cînta, ca mama : „Străluce-n veci, tu, steaua mea !"

Ce-i va spune mătușii Nina ? Uite, am furat ? Recunosc ? Și în felul ăsta toți o vor arăta cu degetul pe mătușa Nina. Ea, adică, îl proteja. Rău îl proteja, așadar, odată ce a jefuit bufetul.

A jefuit !

Serioja se oprește încremenit. Apoi aleargă iar. La rîu. La pod.

Uite aici, se pare, e un loc adînc.

Serioja scrutează de sus întunericul de smoală. După aceea scoate legăturica cu bani.

Douăzeci și nouă de ruble și șaizeci de copeici — cîteva hîrtiuțe, restul de metal — gîlgîie în întuneric. Se duc ca piatra la fund.

Își șterge mîinile de pantaloni.

Ca și cînd ar fi aruncat o scîrnăvie...

6

Se simte stors, vlăguit. Dar nici o ușurare, dimpotrivă. I se pare că a comis încă o mișelie : s-a descotorosit de dovezi, i-a intrat frica-n oase de-a binelea.

Serioja umblă clătinîndu-se, parcă i s-a umflat capul, iar la tîmple venele îi sînt astupate cu dopuri atît de bine îndesate, că sîngele i s-a oprit în ele. Încă puțin și o să-i plesnească capul, ca o bășică. N-are decît să plesnească, se gîndește el. Acum e totuna. Bine ar fi să moară. Să se întoarcă la pod, în locul de unde a aruncat banii înnodați în batistă, și

să se arunce în jos, în întunericul de smoală... N-au decît să creadă ce vor...

Se răsucește, traversează drumul cu intenția să se îndrepte către pod... Un scrîșnet ascuțit i se înfige în creier ca un scalpel, ceva îl izbește într-o coastă, cade, se rostogolește pe pămînt, simte o durere la picior...

Serioja scuipă, îi scîrțîie praf între dinți, simte un gust dulceag de sînge, dar asta nu-l înspăimîntă. Ca prin vis, se ridică în picioare, se uită nepăsător la pantalonii rupți... Un om se apropie de el în fugă — o umbră mare, întunecată. Ar trebui, pesemne, să o ia la sănătoasa. Îi e totuna.

Gîfîind, omul îl apucă de umăr, îl cercetează din priviri, fără să scoată o vorbă. Serioja vede că e un aviator, de la „Aeroflot". Caschetă de uniformă, cămașă azurie cu aripioare pe piept.

Serioja tace.

— Ce se petrece cu tine, dragul meu ? Era să te strivesc — viraj brusc, culoare roșie pentru pietoni, și tu deodată sub roți.

Se bucură că Serioja e viu, îl tîrăște către mașină și-l împinge cu greu în „Lada" lui de culoare vișinie. Pornește apoi cu o zvîcnitură.

— Îndată, îndată ! repetă el. Spălăm rănile, coasem pantalonii, totul va fi în ordine. Nu plînge !

Serioja e cuprins de zguduituri. Nu-i ajunge aerul, pieptul îi e răscolit, umerii îi tremură.

— Mai rabdă puțin, dragul meu ! îl roagă stăruitor aviatorul și-l întreabă : Te doare rău ?

— Nu ! răspunde Serioja.

— Atunci de ce plîngi atît ? îl întreabă el nedumerit.

— Mama ! se rupe un strigăt din Serioja. A murit mama ! Înțelegeți ?

Aviatorul tace. „Lada" zboară pe asfaltul prăfuit, iar Serioja plînge în hohote, plînge amarnic, fără lacrimi. Tot, tot, tot ce a fost... Nikodim, schimbul de locuință, aceste trei sute, Literatura, furtul — tot ce a fost, tot ce a văzut și l-a făcut să sufere, nu sînt evenimente rupte unul de altul. Nu sînt fapte întîmplătoare ! Toate acestea au un nume comun : moartea mamei !

Moartea ! A mamei !... Mama a murit, iată ce s-a petrecut. Și numai de aceea se întîmplă toate celelalte !

Mașina frînează, aviatorul îl poartă pe Serioja pe treptele unei case, sună cu nervozitate, le deschide o femeie în halat matlasat, lasă să-i scape un geamăt, îi conduce în bucătărie, trage un lighean cu apă caldă, îi spală lui Serioja rana de la genunchi, o șterge cu iod...

Rana ustură insuportabil, ceea ce-l face pe Serioja să-și revină. Nu mai plînge. Nu mai e cuprins de zguduituri. Nepăsarea pune iar stăpînire pe el.

Aviatorul îi aplică un plasture mare pe genunchi, explicîndu-i că e un plasture special, bactericid, distruge toți microbii din rană, oprește supurația. Lui Serioja îi e indiferent dacă o oprește sau nu. Se duce, șchiopătînd, să se spele, își schimbă docil pantalo-

nii. În timp ce soția aviatorului i-i coase în cameră, Serioja îl privește cu atenție pe bărbatul uriaș, care ocupă aproape toată bucătăria. Are nasul gros, buzele mari, groase, sprîncenele îi cresc ca niște tufe. Doamne, se minunează Serioja, ăsta-i Eroul, cel care i-a înmînat atunci, demult, cupa împreună cu diplomele, și ceasul. Doronin !

— Ei, zice aviatorul, dacă-i așa, hai să facem cunoștință. Mă cheamă Iuri Petrovici.

— Dar vă cunosc, spune Serioja. Dumneavoastră sînteți Erou. Mi-ați dat distincții la Palatul pionierilor.

— Și eu îmi amintesc de tine, răspunde Doronin. Voiai să devii aviator. Se posomorăște. E adevărat că mama ta a murit ?

— Adevărul adevărat, răspunde Serioja. Ea a vrut tot timpul să mă fac aviator, spunea că tata e aviator, dar, după cum s-a dovedit, nu e nici un fel de aviator... Plec, zice Serioja, tulburîndu-se. Gîndul la furt îl apasă, nu mai e în stare să se gîndească la nimic.

— Fără pantaloni ? se miră Doronin. Șezi. Ți-i coase numaidecît.

Vocea autoritară, puternică, îl reține pe Serioja.

— Dumneavoastră zburați pe utilitare ? întreabă el numai ca să întrebe.

— Pe An-2, răspunde Doronin.

— Pe vremuri îi doborați pe nemți, iar acum zburați pe utilitare, spune Serioja cu reproș.

Aviatorul își înclină capul, se trage de nasul său gros, apoi spune pe neașteptate :

— Va să zică, mama voia să devii aviator ?...

— E totuna ce-o să fiu, răspunde Serioja, cu cît e mai mic dealul, cu atît cazi mai ușor de pe el. Și îndeobște... Își aduce aminte de Andron. Cine are nevoie de visurile astea ?

— În ce clasă ești ? îl întrerupe sever Doronin.

— Muncesc, răspunde Serioja. Și precizează : sînt operator de lumini la televiziune.

— Asta da muncă ! se minunează aviatorul. Să aprinzi și să stingi becurile !

Aviatorul se uită pe sub sprîncene la Serioja.

Femeia în halat matlasat îi aduce lui Serioja pantalonii cusuți, el îi îmbracă, coboară cu aviatorul, se așază iar în „Lada“, ascultă torsul motorului și indică drumul.

— Ia ascultă, flăcăule, spune deodată Doronin. Cine ți-a vîrît în cap toate astea ?

— Parcă nu e adevărat ? zîmbește ironic Serioja.

— Inepție ! răcnește cu glas tunător aviatorul. Ai auzit vorba asta ? E o inepție ! Cu o asemenea filozofie n-ai decît să te-ntinzi într-un sicriu și să mori !

— Aș fi vrut, spune Serioja pe gînduri.

— În treacăt, zice Doronin plin de furie, află că nici eu nu am nici tată, nici mamă. Nici măcar bunică n-am, m-au crescut la Casa de copii. Dar nu m-am tînguit niciodată, nu mi-am pierdut cumpătul așa ca tine.

— Pentru dumneavoastră e mai ușor, zice Serioja, sînteți Erou.

Aviatorul tace, lăsîndu-și capul în jos.

— Dar să zbori ai fi vrut ? îl întreabă pe neașteptate.

— Nu, rîde în zeflemea Serioja. Și în general, toată pălăvrăgeala asta m-a plictisit. Rămîneți cu bine !

Sare din mașină și o ia la fugă spre casă.

— La ce număr stai ? îi strigă din urmă Doronin.

— Patru, minte Serioja. Dar de ce vreți să știți ?

— Să fii sănătos ! mai strigă aviatorul și zvîcnește din loc cu mașina, de parcă vrea să-și ia zborul.

Serioja se duce acasă, ia masa de seară în tăcere. Bunica coase ceva, nu-i aruncă nici o privire. După aceea el se spală, se culcă, închide ochii.

Și sare brusc.

Cum adică ? A uitat ? Dar furtul ! Trebuie să facă ceva. Să chibzuiască. Pînă dimineața a mai rămas puțin, bufetiera cu fața plată o să vină la lucru, o să vadă urmele de spadă, n-o să găsească banii și... o să se pornească !

Bunica se uită la Serioja pe deasupra ochelarilor, lăsîndu-și caraghios nasul în jos.

— Ce ? zice ea. Ai uitat ceva ? Sau te minunezi de tine ?

— Mă minunez, bunico ! zice el. Așa mă minunez de mine, că n-am cuvinte.

Se uită la ea, o privește cu atenție pe bunica lui cea bună, care nici nu se gîndește, nu știe nimic, o privește pe mama mamei lui și își spune că, în afară de ea, nu e nimeni căruia să-i mărturisească.

Nimeni, ce mai încolo-ncoace... Se uită cu ochii plini de lacrimi la bunică și rostește :

— Bunico ! Am furat bani !

Aceasta rîde pe înfundate, clatină din cap, fără să se oprească din cusut, apoi își smucește înspăimîntată ochelarii.

7

La început bunica nu crede și Serioja e nevoit să-i povestească totul, pe rînd, pas cu pas. Fiecare amănunt.

Cum l-a pus Literatura să caute pămătuful pentru ras, maiourile și pantalonii de bumbac. Cum a rătăcit prin oraș, cum a alergat la general și la consignație. Cum a vîrît mănușile în buzunar și a deschis sertarul cu spada...

Bunica, în sfîrșit, crede. Își acoperă urechile cu mîinile. Strigă :

— Taci ! Taci !

Serioja tace.

— Trebuie să-i înapoiezi ! zice bunica, se repede la dulap și scoate salariul adus ieri de Serioja.

— Bufetiera asta pe unde locuiește ? Mă duc să-i cad la picioare ! Să-i sărut poalele ! Nu se poate să nu te ierte ! Își lasă mîinile în jos, epuizată. Se întreabă singură : Dar dacă nu te iartă ? Să fii dat în judecată ? Dă din cap. Nu. N-am să te pierd. Pe Ania am pierdut-o, pe tine n-am să te pierd ! Eu sînt vinovată, ca o lacomă toantă am alergat după bani — e grea viața, e grea. Să fi locuit într-o căsuță aparte. Bunica plînge, clatină din cap, își

amintește de Oleg Andreevici, se ridică brusc, să dea fuga la el, la mătușa Nina, pentru protecție și ajutor, dar singură se judecă : nu-i cu putință să-i amestec pe ei aici, și așa au făcut atîtea pentru noi.

Privirile ba i se aprind, ba i se întunecă.

— Poate că deocamdată nu află ? îl întreabă pe Serioja cu o speranță, de parcă el îi poate da vreun răspuns. Doar aveai mănuși, ca la cinema, n-au rămas urme.

Urme n-au rămas. E convins că nici spada n-o vor găsi după stivele de decoruri. Dar l-a văzut portăreasa, mătușa Dusea. A ieșit ultimul. Firește, ar putea să tăgăduiască, dar a mințit-o foarte stîngaci în legătură cu becurile. Toți știu că becurile au fost schimbate încă din timpul zilei.

— N-o să iasă nimic ! oftează Serioja și-i spune despre portăreasă.

— Să fugi ! lovește din palme. Trebuie să pleci. Fără întîrziere ! Mîine.

Serioja se uită la bunica de parcă n-ar fi normală : să fugă, bine a mai trîntit-o ! El nu e Dubrovski, să se ascundă prin păduri. Apoi însă dă din cap. Nu e chiar bătrînă și nepricepută. Le rumegă, și încă cum.

— Douăjnouă și șaizeci ! se burzuluiește ea. Parcă ăștia-s bani, să distrugi viața unui băiețaș pentru ei ! Nu înseamnă nimic ! Nu se ruinează ! Nu sînt atîția bani, încît să-i caute mult timp, n-or să dea de ei și or să se potolească, or să pună lacăte mai zdravene.

Zicînd acestea, bunica acum rîde, acum plînge.

— În caz de ceva, iau asupra mea totul, numai să pleci, auzi ! plînge ea. Las' să mă lege pe mine, dacă le e de treizeci de ruble !

Bunicii îi e milă de sine, de bătrînețea ei din pricina acestor nefericite douăzeci și nouă de ruble și șaizeci de copeici, dar încă și mai mult îi e milă de Serioja, orfan neghiob, o podidește plînsul și, ca întotdeauna, pe umeri îi tresaltă codițele cărunte, parcă nu o bătrînă, ci o fătucă bătrînă a săvîrșit o greșeală și plînge amarnic.

Toată noaptea nu dorm, pun totul la cale, ca doi conspiratori — toate amănuntele. Și lui Serioja uneori i se pare că toate astea nu sînt viață aievea, ci filmul acela polițist, pe care n-a apucat să-l vadă, alergînd la Pontea și la consignație. Că bunica și el sînt personajele principale, care nu știu singure ce va fi peste douăzeci și patru de ore, dar s-au hotărît să lupte pînă la capăt, să nu capituleze și să nu dea înapoi, orice s-ar întîmpla...

— Deci, așa, repetă bunica încă o dată, să nu uite ea însăși și să-i reamintească lui Serioja. Mai întîi — Dusea, mi-a luat ea o broboadă, încă pe cînd trăia Ania, era de pază la radio, mi-o aduc aminte, ei, dacă și-ar aminti și ea de mine... Asta e principalul, zice. Apoi scoaterea de la lucru, pe urmă gara. Ia notează adresa.

Serioja scrie supus, bunica îi așază lucrurile în rucsac, îi pune banii în buzunarul interior al hainei, îl prinde cu un ac de siguranță, îl povățuiește pe Serioja să se păzească de pungași. El zîmbește trist.

— Ce să mă mai păzesc, că şi eu sînt pungaş !

Bunica plînge iar, a cîta oară în noaptea asta lungă. Serioja tace posomorît, teama şi emoţiile îl chinuie.

Dimineaţa se arată cenuşie, mohorîtă.

Serioja şi bunica dejunează la iuţeală, cu luare aminte. El scrie cererea. O pune în buzunar. Totul e hotărît, pregătit, acum trebuie să acţioneze. Dar ei mai zăbovesc. Minutarul se mişcă încet, alene. La un moment dat i se pare că stă.

— Bunico, întreabă deodată Serioja, atunci, demult, cînd trăia mama, nu ştiu de ce nu mă iubeai... Şi pe mama mereu o bodogăneai.

Bunica se uită pe fereastră, din pricina dimineţii cenuşii de pe stradă ochii ei par luminoşi, ca şi cum ar fi decoloraţi.

— Mi se părea că totul e rău, nu cum trebuie să fie, răspunde ea domol, tu erai ca un orfan cu tată care trăieşte, iar Ania... mama trăia rău, nu voia nimic, de parcă trăia şi nu prea. Bunica se întoarce către Serioja. Nouă, bătrînilor, spune ea, tot ni se pare că fericirea sălăşluieşte în familie, în cămin, în rubedenii. Copilul trebuie să aibă tată, femeia — bărbat... Tace, răsucind o cureluşă. Şi uite cum se-ntîmplă...

Serioja priveşte dincolo de fereastră, la norii joşi, încărcaţi cu ploaie şi îşi spune că amîndoi, şi el, şi bunica, chiar dacă în diferite chipuri, se gîndesc la acelaşi lucru, la mama, la cum a fost şi cum putea să fie, la fericire şi

la amăgirea ei. Se pare că există o vorbă : Pe-o parte cîştigi, pe alta pierzi...

La ora nouă ies din casă şi la poartă se ciocnesc cu Galea. Privirile ei sînt înspăimîntate.

— Ce s-a-ntîmplat, întreabă ea, ieri arătai atît de ciudat... Nu erai în apele tale !

— Eram, tresare Serioja. Se înţelesese cu bunica să mintă. Astăzi să mintă toată ziua. Dar pe Galea ?... Bunica se uită ţintă la Serioja, aşteaptă să vadă : se ţine de cuvînt cum s-au înţeles ? Se ţine, bunico, nu-ţi fie teamă ! Uite, continuă el voios, azi plec în alt oraş, intru la meserie, e o şcoală foarte bună, pregăteşte mecanici în profil larg. Am acolo un văr de-al doilea.

— Vrei să pleci ? rosteşte cu uimire Galea. Fără să spui nimic ? Aşa, deodată ?

Serioja îşi ascunde privirile. Ce să-i răspundă ?

— Mai treci pe aici, o pofteşte pe Galea bunica, înghiontindu-l pe Serioja, mai vino, nu te sfii. Să citim scrisori de la Serioja, să bem ceai.

— Am să vin ! spune politicos Galea şi-i urmăreşte buimăcită cu privirea.

Bunica îl ţine pe Serioja de mînă, ca pe un copil mic, îl ţine zdravăn. Apoi îi dă drumul. Oftează :

— Ei, a început !

A început !

La Serviciul de cadre în locul lui Serioja vorbeşte bunica, nu-l lasă să deschidă gura — să nu mintă.

— Eu însămi am să vorbesc, îi spunea bunica pe drum. Pentru mine, o bătrînă, nu e cine știe ce păcat. Tu să dai doar din cap și să taci.

Serioja dă din cap, i se semnează niște hîrtii, e nevoit să umble prin diferite birouri, și peste tot bunica merge cu el, ca o umbră.

Mătușa Nina! Numai de n-ar întîlni-o pe mătușa Nina, se gîndește Serioja și aruncă priviri temătoare.

Sînt necesare cîteva semnături, toți se miră că Serioja a lucrat atît de puțin, dar ascultă cu amabilitate explicațiile bunicii, dau din cap, sînt de acord : da, trebuie să învețe, în orice caz, operator de lumini nu-i o profesie, într-adevăr, iar Serioja e încă tînăr, abia la început.

Îi strîng mîna, îi urează succese. Din pricina acestor urări lui Serioja i se învîrtește capul, se înăbușă de rușine, dar tace. Bine baremi că e un singur serviciu de cadre în comitet, pentru radio și pentru televiziune, și nu trebuie să meargă în studio, unde-l poate întîlni pe Andron, pe regizori, pe asistenți, pe secunzi, pe operatori, care toți îl cunosc de-acum pe Serioja și nu au o părere proastă despre el.

Unde o poate întîlni pe bufetiera cea cu fața plată și răutăcioasă...

8

Serioja stă la fereastră, pe culoarul îngust. Îl înghiontesc dureros colțurile geamantanelor, îl agață cataramele de fier ale rucsacurilor. Dar el nu simte nimic, privește jos, la bunica, ținîndu-și strîns palma la gură.

Se privesc îndelung, apoi fereastra se mișcă într-o parte, trenul pornește lin, aproape pe nesimțite și bunica aleargă în urma ferestrei, iar cînd nu mai are putere să alerge, se oprește și de departe îi face lui Serioja semnul crucii.

Gara cenușie, magaziile stației cu acoperișuri de un cafeniu murdar și cu îngrădituri negre fug cu iuțeală în urmă, apoi tot ce se află în depărtare — un cimitir vechi, năpădit de mesteceni, furnalele fumegînde ale centralei termo-electrice, casele noi ca niște cutii — totul se repede ca vîntul înainte. Pămîntul se rotește în fața lor, și Serioja își spune că se mișcă aidoma unui uriaș disc muzical, atîta doar că pe el au fost imprimate nu sunete, ci viață...

Locomotiva electrică trage vagoanele cu putere și totuși uniform. Serioja se aciuiază într-un colțișor, se întoarce cu spatele către pasageri și pe neașteptate adoarme.

Ciudat lucru — nu are un vis. Evenimentele ultimelor douăzeci și patru de ore l-au copleșit într-atît, încît nici în somn nu se poate sustrage acestui lanț nesfîrșit de întîmplări, și repetă doar, repetă evenimentele cu o exactitate implacabilă, neîndurătoare...

Iată, i se dă certificatul de absolvire a șapte clase, cartea de muncă. Iată cum bunica leagă o discuție nevinovată despre portăreasă, care — ce femeie de ispravă ! — împletește lucruri din lînă, se interesează ca din întîmplare unde locuiește tricoteza, și se duc, aproape aleargă

acasă la tușa Dusea portăreasa — poate să plece, e ora unsprezece, trebuie să se grăbească.

Tușa Dusea e acasă, spală dușumeaua, cu poalele suflecate, se zăpăcește, văzînd oameni străini, mult timp nu se poate dumiri cine sînt, în sfîrșit îl recunoaște pe Serioja, o salută pe bunica, asigurînd-o că-și amintește bine de ea, cu toate că după priviri îți dai seama — n-o ține minte.

— Dusenka, plînge bunica, ai cunoscut-o pe Anecika mea ?

— Am cunoscut-o, cum de nu, foarte bine, dă din cap tușa Dusea, fîstîcindu-se, nepricepînd nimic. Am fost și la înmormîntare. Își suflă nasul.

Bunica se prăbușește în genunchi, bărbia îi dîrdîie surd, buzele îi tremură, lacrimile i se rostogolesc în șiroaie luminoase pe obraji.

— Dusea ! zice. Ca pe Hristos te rog ! Făgăduiește-mi c-o să m-ajuți, că n-o să spui ! Nu pentru mine te rog ! Fă-o de dragul Aniei. Pentru memoria ei !

Bunica plînge amarnic, portăreasa dă să o ridice din genunchi, dar nu poate — bunica e grasă și greoaie, și atunci se pornește pe plîns și tușa Dusea.

— Simt eu că e vreo nenorocire, spune ea. Parcă poți să nu ajuți la nenorocire ?

Bunica se ridică, îi vorbește Dusei despre mama, despre Nikodim, despre prunc. Ele plîng din nou, pe două glasuri, iar Serioja șade pe scaun, complet zguduit — nici rușine nu-i mai e.

Bunica povestește despre Nikodim și Literatura, despre schimb, despre aceste trei sute nenorocite, despre pămătuful pentru ras și pantalonii de bumbac, pe care profesoara a poruncit să-i aducă, și portăreasa oftează, își clatină capul, se îngrozește, plînge iar.

— Ia te uită, zice ea, ce oameni, ce oameni !

— Asta încă nu-i tot, suspină bunica. Principalul acum vine.

Tușa Dusea se uită cu ochi dilatați la bunica, își trece privirea la Serioja, își duce mîinile la tîmple.

— Dragul meu, i se adresează lui Serioja, și tu ce credeai ! Se poate oare să faci un asemenea păcat ! Să fi spus, cui poți. Cîte zece, cîte douăzeci, s-ar fi șters rublele astea. Sînt oameni în jur...

— Faptul s-a consumat, rostește bunica pe gînduri și o roagă : Dusea, măicuță, în veci n-am să te uit, ia-ți păcatul ! Spune că a ieșit împreună cu ceilalți...

— Mi-l iau, o liniștește portăreasa, ce, eu nu sînt muiere, mie nu mi-e milă ? Nu te mai frămînta, bunico, uite, pe crucea mea. Tușa Dusea își face cruce cu osîrdie, plînge, îmbrățișînd-o pe bunica, apoi adaugă : Da și bufetiera asta, Tonka, e așa o ciumă, că nu-mi pare rău. La socoteală înșală, la măsură înșală, nu-ți vine să crezi — și nimeni nu vede, sînt intelectuali împrejur !

Plîng iar, de data asta potolit, cu ușurare, iar bunica îi spune portăresei despre planul ei, despre fuga lui Serioja, plecarea adică.

— Asta așa-i, e de acord tușa Dusea, chibzuind. Și o întreabă pe bunica : Ce să învețe aici, de la becurile astea ?...

Becurile se aprind, se sting și iar se aprind. Serioja deschide ochii. Dincolo de ferestre e furtună. Pînă în depărtări cerul e împînzit cu nori zdrențuiți, din care se prăbușesc fulgere frînte. Rafalele de ploaie împroșcă geamul...

Serioja se uită împrejur, vede vagonul, chipurile somnolente de vizavi. Își lasă capul pe spate, privește cu atenție un butonaș în perete și cu un gest mașinal apasă.

Și deodată...

Deodată toate fulgerele din toți norii se prăvălesc în același timp, într-o secundă. Fereastra e năpădită de o lumină albastră orbitoare, ce se stinge apoi și iar țîșnește. Serioja se crispează. Are impresia că e un delir, are halucinație, aude vocea mamei :

Acum frămîntăm, frămîntăm cu grijă
Boabele, rînd după rînd...

Radio ! Păi ăsta e radioul, își dă el seama. Butonașul acela negru. Și vocea mamei. Lui Serioja i se taie respirația din pricina spasmului — plînge și rîde în același timp. Poezia despre rodie ! Atunci ! Kotka l-a tîrît după el la toaletă și n-a ascultat pînă la sfîrșit. E mama ! Bineînțeles ! La radio ! Înregistrare pe bandă.

Serioja își încleștează mîinile în jurul gîtului, face efort să nu scoată nici o vorbă. Iar

mama recită, și în vocea ei e o emoție ascunsă, și o bucurie tainică, și forță, și fericire.

Șuvoaiele se îmbulzesc, sub coajă
E-un du-te-vino și sînt revărsări.
Elastică a devenit,
A devenit mai moale rodia cea dură.
Tot mai încetinel, mai delicat
în palme o frămînți :
Seama să iei, deodată să nu crape —
Așa ceva cu rodia se mai întîmplă.

Serioja aproape că nu respiră, privirea lui s-a pierdut dincolo de peretele vagonului prin ploaie și nori, în necunoscut, acolo unde nu există nimic. Dă din cap în ritmul vorbelor mamei, fiind de acord cu ele, îndrăgind fiecare aspirație, fiece sunet al acestei voci.

Întîi de toate — răbdare și delicatețe !
Sînt boabele deasupra — ei și ce ?!
E musai, boabele
Să te pricepi
A le pătrunde în adînc,
În miez să le frămînți, cu strășnicie...
Și dinții să-i înfigi în coajă,
Și cu gura
Să bei, sorbind cu-nghițituri apoi,
Fructul neprețuit săltînd spre cer
Și capul dîndu-ți-l pe spate !

Vocea amuțește tot atît de fără veste cum a apărut, și asta îl zguduie nu mai puțin pe Serioja. Răsucește cu înfrigurare butonașul di-

fuzorului. Se aude numai un trosnet sec. O voce bărbătească transmite ultimele știri.

Serioja se lasă pe spate epuizat. Are lacrimi în ochi. Tresare din tot trupul.

Serioja se uită împrejur. Poate i s-a năzărit ? Toți dormitează, n-a auzit nimeni... Asemenea versuri nu interesează pe nimeni... Totuși nu. Iată că o femeie căruntă privește cu atenție la Serioja. El îi zîmbește.

— Cea care a citit e mama mea ! Ați ascultat ?

Femeia zîmbește, dă din cap.

— Artistă ? întreabă ea.

— Mai ceva ! răspunde Serioja. Crainic !

Se întoarce spre fereastră, privește cum fulgerele se împlîntă în pămînt. Și deodată încremenește.

Dar e posibil oare, se gîndește el, să bei suc dintr-o rodie, și să rîzi, și să trăiești pur și simplu, știind că ai furat ? Că ai înșelat, fugind ?

Privește întrebător difuzorul. Dar mama tace. Vocea altcuiva mormăie despre recoltatul cartofilor.

Mama ! Ea i-ar fi spus.

Serioja își amintește din nou ziua aceea.

Stau pe saltele în noua locuință, beau vin, și mama rîde tot timpul. Iar înainte de asta plîngea. „E oare cu putință, rostește ea, toate astea sînt ale mele ? Și tu, și tu, și casa asta ?“ Nu crede ! Se minunează ! E fericită ca niciodată în viață !

Serioja se gîndea mult la fericirea aceasta. La chipul ei de fapt. La fericirea norocoasei

și frumoasei mătușii Nina. La fericirea mamei, atît de amară. Pe atunci mai reflecta la ceva : fericirea e omul. Așa cum e omul, așa e și viața lui. Dacă el e așa — atunci e fericit, iar dacă e altfel — atunci e nefericit. Totul sălășluiește în el însuși. Și mama îi demonstra acest lucru. Era în stare să le demonstreze tuturor că, într-adevăr, așa este.

Că nefericit este omul care nu năzuiește la fericire. Iar fericit este acela care o dorește.

Prin urmare, nefericirea mea sînt eu, se gîndește el cu încordare.

9

Trenul ajunge dis-de-dimineață.

Marele oraș necunoscut se revarsă în vagon mult timp, cu de-a sila parcă. Apoi îl buimăcește cu huruitul tramvaielor. Cu mulțimea pestriță. Cu imensele băltoace luminoase de pe asfaltul unsuros. Cu stolurile de porumbei ce zboară într-o armonie compactă.

Serioja se apropie de un milițian, îi întinde hîrtia cu adresa și, în timp ce acesta îi arată cum să se descurce, privește curios, ca și cum ar vedea pentru prima dată, cascheta, uniforma albastră, nasturii auriți.

Iată omul care prin sine semnifică dreptatea. Chiar aici, într-un alt mare oraș, îi poate spune acum : sînt cutare, am prădat un bufet la mulți kilometri de aici, și el o să facă fețe-fețe, o să-l ducă unde trebuie, pentru că dreptatea e dreptate peste tot, e aceeași în orice oraș.

Gîndul acesta îl apasă pe Serioja. Se îndepărtează de milițian, se suie în tramvai și, călătorind, se gîndește că totul e o născocire naivă a bunicii. Poate că are ea dreptate, povestea asta o să se potolească, o să fie dată uitării, de el, care trăiește în alt oraș, n-or să-și amintească — și totul o să fie bine, OK !

Bine ? Și el are să uite ? Și niciodată-n viață n-are să-și amintească ?...

Tramvaiul gonește voios pe un bulevard larg, străjuit de clădiri înalte, șerpuiește printre ele, lunecă pe lîngă niște vechi căsuțe de lemn, apoi intră iar pe o stradă nouă.

Școala lui Serioja e chiar vizavi de stație, dar nu se duce într-acolo, ci întreabă pe unul și pe altul unde e căminul. Cînd Kolka se trezește cu el, ochii i se fac cît cepele, apoi scoate un răcnet turbat, află că Serioja a venit să locuiască și să învețe împreună, îl tîrăște la director, dar Serioja nu se grăbește.

— Ai răbdare, zice, mai întîi povestește-mi despre „meserioaia" ta.

— Nici un fel de „meserioaie", se simte jignit Kolka. Tot mai e uluit, însă și satisfăcut din cale-afară. La asta se mai adaugă și ceva aere de fante, pentru că trăiește într-un oraș mare, și mîndria pentru școală : Ș.T.P. — Școala tehnico-profesională, îi deslușește el. Noi nu sîntem „meseriaiști", sîntem „setepiști". Să vezi ce clase avem... Și ateliere... Și sală de sport...

Îl conduce pe Serioja pe coridoarele lucind de curățenie, ca la spital, îi arată cu degetul fanioanele roșii, ce atîrnă pe pereți, cupele, de o strălucire mată, din interiorul unor dulapuri cu geam.

— La noi, știi ! triumfă Kolka. Ca la școala lui Suvorov ! Unu — disciplină ! Doi — autoservire ! Trei — autoadministrare ! Și principalul — codul onoarei, ai mai auzit ? În ce școală mai există așa ceva ? Noi avem un cod ! Dacă cineva fură ceva — fie și o linguriță ! — îl judecăm și-l alungăm, ai priceput ?

— Cum adică, îl judecăm ? îngheață Serioja.

— Uite-așa ! Adunarea generală — ăsta e tribunalul nostru.

Tribunal ! Și aici judecată ! Peste tot pedeapsă, peste tot osîndă, toate-s niște tîmpenii, n-ai unde s-o ștergi !

Serioja își imaginează o sală imensă plină cu lume. Niște flăcăi necunoscuți, străini, își agită pumnii, strigă în cor : „Afară ! Rușine !"

Rușine, de bună seamă rușine ! Și nicăieri n-ai unde te ascunde de ea. Uite, o să se ducă cu Kolka la director. Acesta întreabă : „Ai lucrat ?" „Am lucrat !" răspunde Serioja. „Dă-mi cartea de muncă. Unde e caracterizarea ?" Carte de muncă are. Dar caracterizare nu.

Au promis să o trimită mai tîrziu, dacă e nevoie. Era mult de scris, iar bunica se grăbea : trebuie să plecăm, acolo e concurs, e școală rară, și doar ce am aflat...

Bunica îi spunea : tu să taci. Am să mint numai eu, păcătoasă bătrînă. Uite că i-a venit și lui timpul să mintă. Potrivit înțelegerii, el trebuie să dea numai certificatul de la școală.

Ca și cum a petrecut vara doar așa, ca oricare elev. Acum vine la școală.
Să mintă. Trebuie să mintă.
Îndeobște ce s-a întîmplat? De ce acolo, acasă, mințea bunica și nu el? De ce ea îl salva, iar el stătea ca o momîie? Vinovat era el, nu bunica. El spărsese bufetul, nu ea...
Serioja transpiră, îi apar pete pe față, Kolka îl trage după el la cantină, se ocărăște :
— Prostul de mine, văd că te-ai înverzit de foame, hai să halești, că fără crăpelniță unde ajungi?
Serioja înfige apatic furculița în pîrjoală, n-are poftă de mîncare. Îl cercetează pe Kolka, nu-l recunoaște. Cît de mult s-a schimbat! — un an și ceva de-acum! — era un flăcăiaș de la țară, fuma țanțoș și se purta cu o demnitate afișată. În fața lui Serioja, probabil, poza... Iar acum îi lucesc dinții albi, vorbește simplu, fără trufie. Ar fi bine dacă s-ar împrieteni cu el — atunci nu s-a putut, a fost accidentul, după aceea, iarna, nu de asta îi ardea. Poate, acum...
— După isprava cu tractorul, întreabă Serioja, ai pățit-o strașnic?
— Și încă cum, suspină Kolka, m-a snopit tata, mă bătea și iar mă bătea! Era cît pe ce să-i ridice carnetul...
— Cum de n-ați uitat bicicletele? se minunează Serioja, zîmbind îngîndurat, și-i povestește despre vocea mamei, auzită în tren.
— O ascultam întotdeauna pe mămica ta, spune Kolka. La glasul ei alergi dimineața la școală. Cînd e ger, asculți ce temperatură

anunță și-ți zici, hai, tanti Ani, mai adaugă cinci grade, ca între rude!
Serioja rîde. Întotdeauna se simte bine cînd se gîndește la mama. Numai că... pentru ce l-a amăgit? Se poate oare minți de dragul unei cauze? Pentru dreptate? Uite, el acum minte, s-a sfîșiat tot, minte, și asta ca să ascundă ceva josnic... Minciună nobilă nu există.
Merg să se culce într-o încăpere mare. E sfîrșitul lui august, mulți încă n-au venit, unii sînt la practică — Kolka își face practica aici, în oraș, la o uzină mare.
Sting lumina, dar Serioja nu poate adormi, se perpelește în patul nou, face să scîrțîie arcurile.
— Nu minți? îl întreabă Kolka pe neașteptate. Nu minți, că ai venit să înveți? Parcă vreai să te faci aviator?
Serioja tace.
— Vream, dar n-am mai vrut, răspunde cu greu. Și brusc îl întreabă pe Kolka : Știai de tatăl meu?
— Am auzit, răspunde Kolka, s-a prăbușit...
— Cine spune? întreabă Serioja cu încordare.
— Toți din sat. Și tata.
Serioja răsuflă ușurat. Își descîlcește gîndurile ca pe un nod.
Tata nu există, se gîndește el, mai bine zis, există doar Avdeev, însă despre el, despre cel născocit, se vorbește de bine și există o amintire frumoasă. Deci, omul inexistent, plăsmuit de mama, totuși există? Și chiar dacă Serioja a nimicit în sine legenda asta, a îm-

prăștiat-o ca pe un castel de nisip, tatăl-aviator își trăiește propria viață în alți oameni, independent de Serioja... Tatăl născocit de mama continuă să existe, și, pentru ca să-l nimicească, trebuie să umble din om în om și să le explice tuturor : nu e adevărat, aviatorul-erou nu există, e pur și simplu Avdeev...

Serioja oftează, se răsucește, nu poate să adoarmă, deși Kolka sforăie, ca tractorul acela „Bielorusia", pe care l-a izbit în mesteacăn.

Prin urmare, totuși amăgirea poate fi nobilă ? Și poate fi josnică ?

Între altele, se gîndește, bunica minte acum pentru el. Dacă i s-ar fi întîmplat ei însăși așa ceva, pesemne de mult ar fi mărturisit.

Serioja își aduce aminte de mătușa Nina, de Oleg Andreevici. Își imaginează : iată că s-a aflat despre bufet. E posibil să nu-și dea seama că există aici o legătură ascunsă. A fost prădat bufetul iar el a plecat ca vîntul. A găsit o școală unică în felul ei. Firește, se duc la bunica. Încearcă să afle ce s-a întîmplat !

Bunica n-o să spună. O să plîngă, o să mintă, o să se chinuie, dar n-o să spună, pentru că Serioja e nepotul ei.

Dar atunci el de ce nu se gîndește că ea e bunica lui ? Că nu trebuia să mintă pentru el, să-l acopere, să preia asupră-și toată povara minciunii, a înșelăciunii.

Serioja se înăbușă, aruncă pătura mototolită, întoarce perna, dar tot îi e cald. S-a extenuat de tot și cu cît se gîndește mai mult, cu atît îi vine mai greu.

Își amintește de Doronin. Atunci i s-a părut că e supărat — aviatorul a strigat la el, l-a făcut de rușine, i-a spus : se poate oare să-și piardă într-atît cumpătul ?

Și într-adevăr : se poate oare ?

Se poate oare să te ascunzi după cei mari și să comiți Dumnezeu știe ce ? Se poate oare s-o expui loviturii pe bunica, iar tu să te eschivezi prin tufișuri ? Se poate oare să minți ?

Serioja se așază în capul oaselor. Dincolo de fereastră se luminează.

Amăgirea mamei e scuzabilă. Devenise crudă numai după moartea ei. Dacă ar fi trăit, amăgirea asta ar fi dăinuit mereu. Iar el, neștiind de ea, n-ar fi putut să o condamne.

Minciuna lui Serioja e alta. Ea nu poate fi tăinuită. Amăgirea asta nu poate dăinui mereu. Pentru că amăgind o dată, poți amăgi și de două ori. Îți poți transforma viața într-o continuă amăgire.

Să minți despre tata, eroul plăsmuit. Să minți despre tine, despre cinstea și onoarea ta.

Serioja se ridică, își îmbracă pantalonii, scoate rucsacul de sub pat. Scrie cu un creion bont pe o bucată de hîrtie îngălbenită :

„Kolka ! Rămîi cu bine ! Trebuie să mă întorc !"

10

Trenul abia se tîrîie. Se oprește la fiecare stîlp. Și ceasul ! Tuturor le-au stat ceasurile. Serioja întreabă la fiecare zece minute :

— Spuneți-mi, vă rog, dar acum cît e ?

— Băieţaş ! îşi ies din fire pasagerii. Ne-ai plictisit !

I-a plictisit ! S-a plictisit el însuşi.

Gardul negru, acoperişurile de un cafeniu murdar ale magaziilor, gara cenuşie se deapănă invers, iar fumurile îndepărtate de la centrala termo-electrică, blocurile de locuinţe, vechiul cimitir se tot duc înainte. Discul neverosimil, pe care în loc de muzică e imprimată viaţa, se roteşte înapoi. Dar discul nu-l poţi face să se rotească înapoi. Viaţa — se poate, dacă e să o doreşti foarte mult.

Dacă e să te hotărăşti.

Sare primul din vagon. Aleargă în piaţa gării, la staţia de troleibuz.

Se urcă în troleibuz. Priveşte cu bucurie străzile cunoscute. Se duce la Oleg Andreevici. Bunica n-are decît să afle după aceea. Să nu-şi facă sînge rău în zadar.

La miliţie găseşte uşa de care are nevoie, o deschide. Oleg Andreevici ridică sprîncenele, mirat, zîmbeşte şi-i spune :

— Bunica ta se ţine de glume. Zicea că ai plecat.

— Nu se ţine de glume, răspunde Serioja, m-am şi întors, şi adaugă : Oleg Andreevici, bufetul eu l-am prădat. Serioja povesteşte amănunţit cum s-a întîmplat, numai în legătură cu Literatura a trecut sub tăcere — aici, la miliţie, asta n-are importanţă, şi Oleg Andreevici se întunecă, stă pe gînduri, priveşte pe fereastră, bate cu stiloul în masă.

— Atunci, totul e limpede, rosteşte el în sfîrşit, iar plecarea tu şi bunica aţi născocit-o, să fii mai departe ?

Ce să mai ascundă — Serioja dă din cap.

— Deci aşa-a, zice îngîndurat Oleg Andreevici şi întreabă deodată : De ce te-ai întors ? De ce-mi povesteşti mie ? Să nu-mi fi povestit ! Aveai un alibi perfect ! Furtul s-a petrecut aseară... Deşi, ia stai... Aseară într-adevăr n-ai fost. Cu ce tren ai plecat ? Ai păstrat biletul ? Şi cîţi bani ai luat ?... Ce chestii ! se minunează Oleg Andreevici, pune mîna pe receptor, formează un număr, vorbeşte :

— Semionov ! Urgent la mine !

Intră un miliţian în vîrstă, gras, zburlit, cu ochi trişti, îl cercetează bănuitor pe Serioja, iar Oleg Andreevici îl pune la curent :

— Uite că s-a prezentat prădătorul. Să-şi mărturisească vina. Dar susţine că a luat douăzeci şi nouă şi şaizeci. Nu şase sute...

Serioja sare de la locul său :

— Care şase sute !

— Uite alea, răspunde Oleg Andreevici. Bufetiera a declarat că jaful a fost aseară şi că i s-au luat şase sute.

Oleg Andreevici şi nenea mai vîrstnic sînt învăluiţi într-un fum negru, Serioja are senzaţia că a pierit, şi anume că a pierit într-un chip ciudat, de necrezut, la care nu s-a gîndit, pe care nu l-a prevăzut.

— Pentru ce ţi-au trebuit atîţia ? întreabă miliţianul cel vîrstnic. Voiai să-şi cumperi motocicletă ?

— Ce tot spuneți, vă bateți joc ! strigă Serioja. Mi-ar fi trebuit trei sute. Să-i dau înapoi. Să nu mă umilesc ! Împreună cu pămătuful ! Cu pantalonii !
Lui Serioja îi zvîcnește inima, aerul nu-i ajunge ! „Doamne, se gîndește, de ce am aruncat banii în rîu ? Acum aș fi arătat cîți au fost. De fapt..." Brusc se posomorăște. Doar voia să ia trei sute. Pe cine ce-l interesează că acolo au fost mai puțini. Tot a furat. Mult sau puțin, ce mai contează !
— Bine ! rostește obosit. Fie, șase sute !
— Nu pricep nimic, saltă din umeri grăsanul cel zburlit. Acum tăgăduiește, acum recunoaște.
— Așteaptă, Semionov, îl oprește Oleg Andreevici și-i poruncește lui Serioja : Ia dă-mi biletele.
Serioja le scoate supus.
— Așa ! zice mulțumit Oleg Andreevici. Punctul unu — nu coincide. A sosit azi, nu ieri a plecat, ci alaltăieri.
— Biletele pot fi procurate, spune Semionov mîhnit.
— E adevărat, zîmbește Oleg Andreevici, pot fi procurate. Cine te-a văzut acolo, în celălalt oraș ?
— Kolka ! răspunde Serioja cu nepăsare.
— Așa da, zîmbește șiret Semionov, numele, prenumele, adresa ?
Serioja dă lămuririle necesare, lăsîndu-și capul în jos. Mai mare rușinea. Acum or să-nceapă a-l purta pe drumuri pe Kolka. Pe administratora de la căminul lui — ei i-au

cerut voie să rămînă peste noapte. Pe niște oameni de la altă școală, cărora Kolka l-a prezentat pe Serioja ca pe fratele său...
— Și banii ? întreabă Oleg Andreevici, cei pe care i-ai luat, i-ai cheltuit ?
Serioja neagă cu o mișcare a capului. Relatează despre batistă. Despre pod. Se jură din nou că i-a aruncat.
— Ai baftă, spune Semionov și îi propune lui Oleg Andreevici : Să mă duc, nu ? Să sun ca să ne trimită un scafandru. Apoi se întoarce către Serioja : O să ne arăți locul ?
Toți trei se deplasează cu un „GAZ" al miliției, și Oleg Andreevici îl interoghează amănunțit despre Literatura, despre schimb, despre plata suplimentară, de care s-a lăsat ademenită bunica.
Serioja relatează despre dimineața aceea, despre despărțirea de bicicletă, despre labele de înot și mănușile de box, despre sacoșa cu pepenele greu...
— Liniștește-te, îi spune Oleg Andreevici.
— Nu-i nimic, flăcăule ! se întoarce grăsanul tulburat. Zadarnic ți-ai pierdut curajul ! Zadarnic ai făcut un asemenea pas, înrăindu-te ! Înțeleg, te-a năpădit ura, dar nu ești mic, ești dator să știi : nu toți oamenii sînt buni. Și nici nu-i nevoie să fie toți ! Numai alături de ceea ce e rău observi ce e bun. Și nu ai voie să-ți pierzi speranța. Trebuie să trăiești, cu toată puterea... Deprinde-te cu gîndul că nu o dată o să te întîlnești cu ticăloșia. Din pricina ticăloșiei nu trebuie să-ți pierzi curajul, speranța — trebuie să lupți !

Oleg Andreevici îl bate pe Serioja uşurel pe grumaz, îi zîmbeşte.

— Ascultă, zice, la ce-ţi spune anchetatorul Semionov. Are experienţă în treburile astea.

Cînd ajung pe pod ies din maşină. Serioja îi duce la locul de unde a aruncat batista. Jos e o şalupă cu un scufundător.

Semionov arată locul unde trebuie să plonjeze, strigă, ţinînd palmele la gură ca pe un microfon :

— O batistă albă înnodată. Nisipul nu putea s-o acopere. Alaltăieri a fost aruncată. De aici — în josul apei !

— E rece apa, spune Semionov, zgribulindu-se, şi întreabă : Ce facem, dacă n-o găsesc ?

— Eşti şiret, vulpoiule ! rîde Oleg Andreevici. Întrebi, dar ai pus la cale toate chichiţele de o sută de ori mai bine ca mine, dacă l-ai crezut pe Serioja. Şi întreabă : l-ai crezut ?

Semionov vine mai aproape de Serioja, îl priveşte în ochi şi întreabă pe neaşteptate :

— Răspunde-mi, te rog, dragul meu, la o întrebare. Cum ai plecat de la şcoală ? Ţi-a sugerat cineva, sau te-ai gîndit singur ?

— Mi-a sugerat, răspunde Serioja. Mama. I-am auzit glasul ! spune Serioja şi ochii i se umplu de lacrimi. Vă amintiţi, îl întreabă pe Oleg Andreevici, cînd a citit versuri ? Despre rodie ? Au fost înregistrate pe bandă. Şi deodată au dat drumul benzii...

Toţi tac.

— Eh, dragul meu ! spune încet Semionov.

Apa începe să clocotească de bule de aer, scufundătorul apare din adînc, cei de pe şalupă îl prind.

„N-a găsit !“ lui Serioja i se rupe inima. Scufundătorul îşi scoate masca, ia tubul de respiraţie de la gură şi ridică deasupra capului un cocoloş.

— Unu-zero, face Semionov şi iar îl priveşte pe Serioja. Curaj, dragul meu, de vreme ce ai ales cinstea, rosteşte el. Nu-i atît de uşor şi simplu. O să mai ai de îndurat şi de suferit...

11

Şi iată judecata.

O încăpere mică, murdară. Pereţi verzi, mohorîţi. Şiruri de scaune, fixate laolaltă cu şuruburi, ca la cinema.

La peretele din spate — o masă lungă, ca pentru prezidiu, acoperită cu pînză verde pătată de cerneală. La masă e o femeie cu chipul obosit şi părul scurt. E judecătoarea. Alături sînt încă două femei — asesoarele. Cea de a patra, la capătul mesei, şi-a pregătit hîrtiile : urmează să scrie, e secretara.

Serioja şade la un loc cu ceilalţi. Deşi e acuzat, iar pentru acuzat există un loc special după o îngrăditură de lemn, judecătoarea nu-l cheamă acolo.

Ea citeşte cu voce răguşită o hîrtie pe care e consemnat totul, aşa cum a fost, apoi îi cere lui Serioja să se ridice, să vină mai aproape, îl întreabă dacă cele citite sînt exacte.

Serioja confirmă cu o înclinare a capului.

— Serghei Vorobiov, se adresează ea asesoarelor, singur a dat de știre despre furt. Este necesar să reținem că datorită declarației bufetierei Selezniova, dată de aceasta cu scopul de a profita, îndeobște asupra lui Vorobiov nu cădea bănuiala. Totuși el și-a înțeles profund greșeala și și-a recunoscut vinovăția în fața organelor de miliție. În ce o privește pe Selezniova, pentru ea se va deschide un dosar special.

Femeile dau din cap, fiind de acord cu judecătoarea. Lui Serioja i se permite să se așeze, el se întoarce de la masa verde și vede chipuri concentrate, încordate.

Al bunicii, suferind cumplit. Al Galiei, cu ochii rotunjiți. Ai mătușii Nina, care de emoție își mototolește batista. Al lui Oleg Andreevici, în uniformă sobră de gală. Al lui Semionov, zburlit...

Ciudat, nu simte în el rușine. N-a mai rămas nici o picătură. Numai emoție.

Ca și cum înaintea lui se află un rîu, un rîu mare și lat, cu un curs repede. A intrat în rîul ăsta, înoată în el, și toți știu că acesta poate fi străbătut doar de adulți. Dar el înoată, trebuie să-l traverseze. Iar oamenii aceștia stau pe mal, se frămîntă, suferă, îndură. Fiecare ar vrea să-l ajute, dar așa ceva e interzis prin regulament. Singur are să înoate. Iar ei pot numai să privească...

Serioja se așază.

— Avocat există ? întreabă judecătoarea.

— Există, spune Oleg Andreevici, ridicîndu-se. În acest proces, Serioja Vorobiov însuși a devenit avocat.

Oleg Andreevici trece în mijlocul încăperii, se uită la ultimele scaune, unde stau Literatura și Nikodim. Au venit. Ar fi putut să nu vină, dar au venit, l-au bătut pe umăr pe Serioja, i-au adresat cîteva vorbe goale, s-au așezat mai la o parte, simțind ostilitatea celorlalți. Sînt martori. Au confirmat că au plătit în plus trei sute de ruble. Au iscălit pe niște hîrtii, iar acum stau și privesc.

— Pe Serioja nu pot să-l apăr, vorbește Oleg Andreevici. A furat, a făcut-o cu premeditare și, după propria-i mărturisire, numai întîmplarea l-a salvat de la o mare infracțiune : în casa de bani rămăseseră douăzeci și nouă de ruble și șaizeci de copeici. Dar să ne oprim la suma exactă de care avea el nevoie. De ce tocmai trei sute de ruble ? De ce restul de bani, dacă în casă aveau să fie mai mulți, voia să-i înapoieze bufetierei numaidecît, așa cum își propunea să înapoieze mai tîrziu și cele trei sute de care avea nevoie. Care i-a fost intenția și ce personalitate are învinuitul, iată principalele probleme ale acestui dosar.

Oleg Andreevici vorbește reținut, concis și riguros. Relatează despre mama, despre Serioja, despre scurta lor fericire, despre schimb și nefericita plată suplimentară...

Oleg Andreevici se așază.

— Băiatul nu are părinți, spune cu voce înceată judecătoarea. În asemenea cazuri noi ne oferim concursul, ne interesăm dacă un tutore

este capabil să asigure o educație corectă și dacă poate da și asigurări materiale.

— Nu-l dau ! strigă deodată bunica. Nu-l las.

Judecătoarea ridică mîna, liniștind-o.

— Eu însă am studiat bine dosarul, continuă ea calm, și cu toate că asta e în contradicție cu obligațiile mele, propun ca o asemenea problemă să nu fie pusă. — Tace, încruntîndu-se ușor. — Totuși datoria, vorbește sever judecătoarea, mă obligă să spun cîteva cuvinte neplăcute. Oleg Andreevici a pledat cauza lui Serioja Vorobiov. Examinînd acest dosar, înțeleg că băiatul s-a aflat sub imperiul unor împrejurări pentru depășirea cărora n-a avut nici forță, nici experiență de viață. Dar oare asta îl scuză pe Serioja ? Ție mă adresez, Serioja. Ai comis o infracțiune. Mică sau mare, asta nu are importanță. Și n-ai fi comis-o dacă ai fi avut încredere în prieteni. Prieteni ai. Sînt aici...

Judecătoarea își strînge hîrtiile și iese, în urma ei merg asesoarele și secretara.

E liniște. Toți tac.

Și deodată se deschide ușa. În prag se află Andron. Privirile îi aleargă buimăcite, caută pe cineva. Îl găsește — se îndreaptă către Serioja, adus de spate, cu umerii lăsați.

— Sergunea, zice. Atunci căutai bani. N-am chiar trei sute, ia măcar cincizeci.

Îi întinde bancnotele roșii. Serioja îi zîmbește doar din ochi : eh, Andron, măi încurcă-lume, îți mulțumesc, iar cu voce tare îi spune :

— De-acum nu mai e nevoie. Acum trebuie să fac rost singur.

Serioja vede cu coada ochiului cum Veronika Makarovna se ridică de pe scaunul din ultimul rînd, cum se furișează pe vîrfuri spre ușă, cu toate că acum e pauză și se poate merge cu curaj. Nikodim iese după ea. Serioja îi urmărește cu un surîs ironic în priviri, amîndoi îi apar într-un fel ghinioniști. Chiar îi e milă de ei — de profesoara șontîcăind pe tocurile subțiri, și de Nikodim cel șters, cenușiu.

Judecătoarea și ajutoarele ei revin.

Toți se ridică în picioare.

— În numele Republicii Socialiste Federative Sovietice Ruse, rostește judecătoarea solemn, tribunalul îl condamnă pe Vorobiov Serghei Petrovici, născut în anul una mie nouă sute cincizeci și șapte, la un an privare de libertate într-o colonie de educare prin muncă pentru minori...

În Serioja parcă plesnește o coardă. Aude chiar sunetul acesta ciudat, țiuitor...

— a hotărît... pe baza articolului... din Codul penal să considere pedeapsa condiționată, cu o perioadă de probă... timp de doi ani...

— Nu-i drept ! spune buimăcit Andron. Mai bine dați-mi mie, prost bătrîn !

Serioja își spune că judecătoarea o să-și iasă din fire și o să-l facă pe Andron de două parale, dar ea își desface mîinile a nedumerire.

Asta-i tot, se gîndește Serioja, asta-i tot.

S-a terminat amăgirea...

12

Amăgirea s-a terminat... Ce va fi acum ?

În liniștea care s-a așternut bunica suspină înlăcrimată.

— Ce facem mai departe ! zice. Poate, să se ducă înapoi la școala aia ? Oricum, acolo e Kolka.

— Sau la școala noastră ? e de părere Galea.

Serioja șade cu capul plecat. Simte că s-a petrecut ceva. Și cu el și cu ei. Ca și cum după sentința judecătoarei s-a molipsit subit de lepră — există o asemenea boală incurabilă. Și li s-a făcut milă de el. Născocesc în mare grabă leacuri neghioabe. Iar el, nărodul, credea că totul are să fie invers. O să se îndrepte dintr-o dată. O să se lecuiască de amăgiri. O să înceapă să rîdă descătușat, o să alerge pe străzi, fără să-l frămînte gîndurile, ca odinioară, ca înainte...

— Nici nu știu ce să fac, spune Oleg Andreevici și zîmbește tulburat. Parcă te-aș compătimi, parcă te-aș felicita.

Îi învăluie cu privirea.

Ciudat mai sînt alcătuiți oamenii. Doar ce l-au ajutat prietenii să treacă rîul înot. Și știau încotro înoată. Iar cînd a ajuns — tac încurcați. Se vede că așa e mereu. Oricîtă dreptate ar fi existat, dacă pentru ea s-a dat un an, n-o să te bucuri.

Se ridică.

— De vreme ce mi-au dat condamnare condiționată, înseamnă că au pus condiții. Ca și cum într-o problemă, chibzuiește Serioja îngîndurat, au fost date niște condiții și trebuie găsit răspunsul. Uite că nu vreau, îi privește pe toți cu atenție, nu vreau să găsiți voi răspunsul. Sigur vreau...

Se întoarce lent, merge către ieșire. Închide bine ușa după el. Iese în stradă.

Aerul îl inundă, îi umple plămînii, îi mîngîie fața.

Vîntul aduce cu sine picături de ploaie măruntă.

Serioja nu se ferește de ea.

Închide ochii și simte cum treptat fața i se umezește.

„Asta-i tot, își zice. Acum trebuie să trăiesc mai departe..." În fond nu face decît să repete ce spunea printre lacrimi bunica, dar asta o spunea bunica, atunci. Pe cînd acum gîndește el.

Gîndește de unul singur și nu vrea ca altcineva să gîndească pentru el.

Serioja respiră adînc și simte pe umăr o mînă grea.

13

Deschide ochii.

În fața lui e un aviator în balonzaid albastru și cu caschetă de uniformă.

Eroul Doronin ! Cel ce poartă același nume de familie cu artista.

— De ce m-ai mințit ? îl întreabă acesta sever. Ai spus că locuiești la numărul patru...

Serioja lasă capul în jos.

— Ce nevoie aveați să știți ? zice el.

— Bine, spune aviatorul, trăgîndu-se de nasul său mare, ajunge cu smiorcăitul! În vocea lui e o ironie abia perceptibilă. Ai obținut ce ți-ai propus, e adevărat. Încetează să te tot întorci. Privește înainte. Îl bate pe umăr, se îndreaptă spre mașina care e oprită alături.

Și deodată inima lui Serioja începe să zvîcnească nebunește. O ia din loc și se repede spre „Lada".

E ca la școală. Spui lecția, pe care ai învățat-o pe de rost, și palpiți, fiind convins, presimțind. Uite, numaidecît termini și capeți un cinci. Ești convins de asta. Încrederea te face să-ți simți trupul ușor și sufletul însorit.

Serioja aleargă la mașină, deschide larg portiera și rostește:

— Dar dumneavoastră? Pentru ce-ați venit?

Doronin doar nu poate veni numai așa, să-l caute.

Aviatorul zîmbește. Chipul lui plin devine bun datorită încrețiturilor ce-i fug către tîmple. Se trage de nas, își destinde buzele groase, pornește motorul.

Inima zvîcnește, iar aviatorul tace.

Acum însă are să spună ceva. Frumos. De-a dreptul minunat. Ceva ce așteaptă Serioja.

Dar brusc i se strînge inima.

— Așteptați, spune Serioja, schimbîndu-se la față, mai întîi sînt dator să vă... Mi-au dat un an condiționat!

— N-are importanță, răspunde aviatorul, cercetîndu-l pe Serioja și zîmbind ca odinioară. Îi licăresc în ochi luminițe.

Acum, acum... Acum o să spună...

Acum o să spună ceva ce o să schimbe toată viața lui Serioja...

Toată viața!

Viața asta n-o să fie fără nori, așa cum cerul nu e fără nori.

Dar — vă aduceți aminte? — de la pămînt, curenții de aer nevăzuți năzuiesc doar către nori.

Înalță în slavă aeromodele, planoare și oameni.

GOLGOTA

Annei Ivanovna Zîkina, bunica soției mele, care în anii grei ai războiului a purtat de grijă celor trei nepoțele ale ei.

Autorul

Amarnica durere prin lume hoinărea
Și peste noi dădu din întîmplare.

N. A. Nekrasov

CAPITOLUL ÎNTÎI

Rănitul

SE RETRASE brusc și se sprijini cu spinarea de ușa spitalului — aerul limpede, cu miresme de iarbă veștedă, parcă-i tăia respirația, iar strălucirea deloc tomnatică a soarelui îl orbea, îl izbea în plină față — și el se retrase brusc, ca și cum aerul ăsta proaspăt și soarele îl împingeau îndărăt, în semiîntunericul salonului de spital, pe coridorul mirosind a ciorbă de varză și a clorură de var, iar el numai printr-un efort — nu-i atît de sim-

plu să ieşi în libertate ! — numai printr-un efort putea să înfrunte acest şoc, această împotrivire de lumină şi prospeţime, şi abia după aceea să păşească pe drept cuvînt în lumea pe care o uitase.

Zîmbi, simţind pe chip mîngîierea acestei împotriviri stranii, zîmbi cuprins de euforie, presimţind o fericire neîncercată, şi, ca şi cum s-ar arunca în apă de la o înălţime colosală, iarăşi respiră şi din nou deschise ochii.

Întreaga fiinţă i se cutremură de dorinţa asta atît de simplă şi atît de uitată : a trăi. Parcă ceva îi năvălise în vine, o patimă drăcească, înveselitoare, iar sîngele, din cauza asta, prinse pesemne a clocoti, rostogolindu-se în tîmple cu izbituri îndesate, vîscoase, şi tot ce exista, tot ce se petrecea în spate se acoperi cu un văl uşor de ceaţă, îşi pierdu importanţa, numai ceea ce se petrecea cu el în acel moment şi ce va fi cu el mai departe, numai asta avea importanţă, prezenta interes.

Un singur lucru — ce va fi cu el.

Alexei făcu un pas înainte şi se clătină. Zîmbi din nou şi înaintă — cinci paşi pe palierul de beton din faţa uşii spitalului şi zece paşi pe trepte. Jos, pe ultima treaptă, se aşeză să-şi mai potolească bătăile inimii şi izbiturile surde ale sîngelui în tîmple.

În faţa lui se afla o magazie de lemn, înnegrită de ploi, zăpadă şi soare, la stînga porţile spitalului spînzurau asemenea aripilor unei păsări obosite, iar mai departe se vedea strada — un caldarîm de piatră desfundat de băltoace cafenii, trotuare de lemn şi case din

bîrne, avînd o înfăţişare cu totul rurală ; orăşelul amintea de un sat imens şi aspectul acesta îi plăcea lui Alexei.

Încă în spital, privind de la înălţimea etajului al doilea al fostei şcoli străduţele înguste ale orăşelului spre care soarta l-a abătut, Alexei se gîndise nu o dată că unor asemenea orăşele le era totuşi mai uşor să înfrunte războiul, decît, să zicem, Leningradului. Aici erau puţini coloşi de piatră, cu aspect de sine stătător şi arogant la prima vedere, dar vulnerabili şi fără confort în realitate, care făceau din oameni victimele şi prizonierii lor.

Acolo, la Leningrad, dacă iarna îngheţa apa — oamenii se duceau la rîu să spargă copci, dacă îngheţa caloriferul — oamenii, ca să nu moară de frig, îşi ardeau în godin mobila, fireşte, cine o mai avea. Cum îngheţa canalizarea — cum începeau bolile.

Uite însă că asemenea orăşele, cum e ăsta, suportau războiul mai uşor totuşi, orice ai spune. Sobă cu plită în fiecare casă, apă de la cişmea sau de la puţ, şi nu hăt departe ci colea, ei şi pentru nevoi — în fiecare curte o mică improvizaţie — fără pretenţii, fără confort, dar solid şi sigur. Dacă nu-s lemne — garduri sînt destule în oraş, aproape în jurul fiecărei case de lemn, prin vreo magazioară pe undeva, întotdeauna se mai găseşte cîte ceva, uitat încă dinainte de război, în stare să ardă în sobă. Apoi mai sînt şi păduri prin preajma oraşelor ăstora de lemn, în ele e salvarea...

Da, s-au schimbat multe în lume de cînd a început războiul. Și-au ieșit din făgașul lor. Înainte de război toți socoteau că e o cinste să locuiești într-o casă de zid, dar în vremea războiului oamenii au zbughit-o din palatele de piatră în cocioabe de lemn. Și asta-i doar o părticică din feluritele schimbări, o părticică...

Alexei tresări : din spate se auzi zgomotul ușii și pe palier apăru mătușa Grunea. Sfîrșindu-și în grabă gîndul început, își spuse încă o dată că bine face rămînînd în acest orășel, fiindcă, pe lîngă toate celelalte, orășelul ăsta are o căldură a lui. Pesemne, datorită caselor de lemn, cine știe. Cald nu pe dinăuntru, ci tocmai pe dinafară — bîrnele crăpate sînt aidoma cutelor de pe chipurile omenești, iar inelele întunecate de la retezăturile bîrnelor la ștorțuri, și ferestrele semănînd cu niște ochi, și pervazurile, cele mai multe cu ornamente sculptate, și coamele acoperișurilor, ba drepte, întinse ca niște coarde, ba curbate, de parcă ar fi spinări de cîini bătrîni — totul este viu, cald, respiră.

— Haide, zise simplu mătușa Grunea.

Alexei se ridică și porni alături de ea, ținînd strîns de gura sacului de merinde în care se afla rația pe o săptămînă.

— Consterve ți-or dat ? întrebă mătușa Grunea și, cînd Alexei dădu din cap afirmativ, prinse a-l descînta, rotunjind vorbele, parcă-i spunea o poveste, ori îi îngîna un cîntec îmbiindu-l la somn. — Om da, iote-așa, constervele-ștea pe-o hăinuță acolo, și hăinuța om

da-o la țărani pe ovăz, și ovăzu-l punem la-ncolțit pînă dă lăstărași verzi, și-apoi din lăstărași om face o fiertură, și iaca om scoate-o la capăt, rănile ți s-or închide, de durut or conteni, te-i întrema și-i trăi mult și bine.

Dînd din cap, Alexei ținea tactul cuvintelor mătușii Grunea, aprobînd-o, îi știa zicerea pe de rost, și simțea cum îl poartă pe cursul vieții, și era de acord cu această curgere, se încredința pe sine acestui șuvoi, firav, dar sigur, chemător, plin de făgăduințe. Vorbele mătușii Grunea, miloasa portăreasă a spitalului, le simțea ca pe o părticică a acestui șuvoi, a curgerii acesteia, ce-l purta înainte, spre un nou început — tulbure, dar care promitea prefaceri, ce mai vorbă — oferea deja... uite, chiar aerul ăsta pătrunzător de limpede, ce te face mai ușor, și soarele izbind în plină față, și caldarîmul redînd bocănitul surd al cizmelor, și bălțile cu apă murdară, mocirloasă, de toamnă tîrzie, și frunza de arțar — roșcată, cu pete galbene, și mireasma de iarbă putredă ce năvălește în plămîni...

Alexei își săltă capul, simțind cum realmente îi revin puterile, și văzu cerul albastru dens, cu nori ușori, argintii.

Tresări și încetini pasul.

*
* *

Și atunci pluteau pe cer nori la fel de ușori ca primăvara, numai că era iarnă... Iarnă, iar acum e toamnă — uite cît timp a fost scos

din viață și putea fi de tot, ar fi putut fi șters de pe listele celor vii în acea zi de iarnă...

Cînd i-au dat în primire mantaua, iar la unitatea unde s-a prezentat — o autocamionetă de o tonă și jumătate, Alexei Preahin împlinea patruzeci de ani.

Singur pe lume și nu prea tînăr, încă din primele zile ale războiului Alexei se pregătise pentru tot ce putea fi mai rău, fără să se frămînte prea mult : n-avea cine să sufere și să plîngă după el, iar dacă destinul îi va fi potrivnic, cum e scris multora, va trebui să-l accepte așa cum se cuvine — fără să cîrtească, fără să se vaite. Așa i se părea atunci. Și i se părea, poate, pentru că se pregătise pentru ce e mai rău — o moarte fulgerătoare și ușoară, iar unui om singur îi e mai ușor să accepte o asemenea moarte — l-au îngropat și gata ! N-are cine-l plînge !

Dar, cum se dovedi, ce e mai rău nu-i întotdeauna cel mai rău, suferințele sînt mai cumplite la jumătatea drumului între viață și moarte, „fifty-fifty“, cum spunea un vecin convalescent, om vesel, jumate-jumate, cînd nimeni nu știe încotro o să fii azvîrlit — pe malul ăsta, sau pe celălalt, nici doctorii, cînd te chinuiești, plîngînd de durere, cînd te rogi să vină moartea ca să te izbăvească de toate suferințele — atunci înțelegi cu adevărat că ce e mai rău nu e întotdeauna cel mai rău.

Mulți își dădeau obștescul sfîrșit, chinuindu-se cîteva luni, nădăjduind că vor scăpa, agățîndu-se de un fir de speranță, — pentru ce speranțele astea, la ce bun să-ți trișezi soarta, dacă tot e să mori ?...

Așadar lui Alexei i-au dat o autocamionetă de o tonă și jumătate, au încărcat mașina cu proiectile și coloana a pornit către Novgorod. Preahin ocolea scheletele negre ale mașinilor arse, urmărea camionul din față, care tot timpul dispărea în ceața jilavă, neobișnuită în ianuarie.

Se străduiau să plece în cursă pe o vreme rea, nefavorabilă zborului și au străbătut normal, prin ceață, drumul pînă la Novgorod ; au pornit înapoi tot pe ceață, dar pe la calea jumătate s-a stîrnit un vînt puternic, ceața a dispărut de parcă n-ar fi fost și cerul s-a înseninat.

Nori ușori, scămoși, pluteau în șiruri bizare, aidoma unor salbe, și deodată, niște puncte negre ivite de după o asemenea salbă s-au prefăcut în avioane. Alexei avea impresia că nu pe uscat mînă mașina, ci pe apă : exploziile bombelor făceau pămîntul să se clatine, să se cutremure.

Printre șoferi umblau zvonuri sumbre despre bombardamentele pe timp de iarnă — căci nu-i cu putință să te abați de la un drum croit de-a dreptul pe zăpadă — și Preahin, știindu-le, și-a zis la început, pe moment, că zvonurile astea, cum se întîmplă mereu în asemenea situații, sînt exagerate totuși. Se clătina el pămîntul, dar și să țintești de la înălțime pe un drum îngust era destul de complicat, iar bombele cădeau în dreapta și în

stînga, spulberînd zăpada, în timp ce coloana gonea înainte.

Mai apoi însă o bombă nimeri una dintre mașinile din față, coloana se opri și se pomeniră într-un cerc de explozii.

Din stînga mașinii lui Alexei țîșni în aer un gheizer de zăpadă, iar schijele bombei făcură țăndări portiera și i se înfipseră în pîntece.

Noroc că în benă nu erau oameni, de data asta încărcaseră lăzi cu tuburi de proiectile goale, ce noroc că nu erau oameni, nici nu poți să-ți închipui ce-ar fi fost dacă erau oameni în benă...

Mașina fumega. Alexei sîngera și se chinuia să deschidă ușa cu mîna stîngă. Era înțepenită. Atunci și-a adunat puterile să se mute pe locul din dreapta și să se prăvălească în zăpadă.

Ultimul lucru de care-și amintea : ușa din dreapta s-a deschis și el a văzut zăpada roșie.

În toată harababura asta, a fost zărit, ridicat și aruncat în grabă în bena camionetei care mergea în urmă, dar Dumnezeu s-a milostivit, schijele nu l-au mai atins, și doctorii au izbutit să-l salveze. Acea primă operație, după cum s-a dovedit, fusese însă numai începutul — Alexei a fost operat a doua oară în trenul sanitar, iar a treia oară — în acest orășel, îndeobște fără vreo speranță.

Cînd l-au tăiat prima dată, a fost totuși ceva firesc. Dar mai tîrziu... Întreaga-i viață s-a transformat după aceea într-o durere continuă — ziua durere, noaptea durere, durere tot timpul. Uneori își pierdea cunoștința, dar

pînă și în starea de inconștiență avea dureri, și își revenea tot datorită durerii, cînd doctorii se adunau în jurul lui, îi pipăiau pîntecele, se sfătuiau în șoaptă, cu toate că puteau foarte bine să vorbească normal — Preahin abia dacă auzea jumătate din cuvintele lor, ce răzbăteau prin durere pînă la conștiință, apoi îl transportau din nou pe cărucior în sala de pansare, și din nou se cutremura de durerea pe care i-o difuzau în tot corpul cele patru rotițe scîrțîitoare ale blestematului de cărucior.

Alături de el — în spitalul de campanie, în trenul sanitar, aici, în salonul din spatele frontului — se chinuiau tot niște amărîți, se chinuiau suportînd durerea, agățîndu-se de o speranță oricît de mică, iar apoi erau duși, acoperiți cu cearșafuri din cap pînă-n picioare, fără să mai fi apucat împlinirea speranțelor, după ce în zadar se chinuiseră în starea asta de „fifty-fifty", jumătate-jumătate, cînd viața era tot atît de aproape ca și sfîrșitul, și tot atît de departe... Alături de el mureau bărbați mai tineri, ba poate și mai puternici, care doreau din tot sufletul și cu toate puterile să trăiască : ei aveau oameni apropiați, ființe dragi, aveau pentru cine să se zbată, și uite că a scăpat el, Preahin, cu toate că de zbătut n-avea pentru cine...

Doar, poate, pentru mătușa Grunea.

Ea apăruse înaintea ochilor lui Alexei într-o seară, în momentul unui acces cumplit de durere, și, trecînd pe lîngă el, mai zăbovise. Abia pe urmă aflase Preahin că mătușa Grunea

nu e nici infirmieră, nici soră medicală, ci portăreasă, stă la intrare, iar după terminarea schimbului ia la rînd toate saloanele spitalului, unuia să-i dea apă, altuia să-i îndoaie pătură rece de postav, cu toate că nimeni n-o roagă. Dar parcă mai trebuie să rogi, cînd e război, cînd oamenii au nevoie de compătimire mai mult decît de pîine ; şi bătrînica neştiutoare de carte trecea seara printre paturi, fără a-i fi silă să aducă plosca, potrivind pernele, punînd comprese pe frunţile arzînd ca focul, şi sporovăind întruna, rostind tot felul de vorbuliţe de alinare, ori povestind cine ştie ce basm fantastic.

Aşa pătrunsese ea în ochii lui Alexei, în pupilele-i dilatate de durere.

În spatele mătuşii Grunea se afla un beculeţ atîrnat de un şnur lung, care deşi avea ca abajur un simplu taler de fier, nu dădea umbră, şi prima dată bătrîna, acoperind beculeţul cu capul, îi apăru lui Alexei într-un nimb roz.

„Ia uite o sfîntă !“ şi-a zis Alexei, iar sfînta şi-a dus palma la obraz, de parcă se rezemase comod pe coate, a rămas aşa o clipă, a oftat adînc şi s-a aplecat spre Preahin, cu o forţă neaşteptată, dar grijuliu i-a săltat cu o mînă capul, iar cu cealaltă i-a potrivit perna.

În fiecare zi, după gardă, mătuşa Grunea se aşeza pe taburet lîngă Alexei, îi umezea cu un colţişor de ştergar buzele uscate, pîrjolite, îi ştergea faţa, îi aducea apă, îi mîngîia mîna rece, lipsită de vlagă, şi turuia, turuia întruna, învăluindu-l într-un noian de vorbe blînde, alinătoare, ca un pansament bun :

— Of, Alioşenka, soldăţelule, scumpule, că tare te mai căzneşti, scapă-l, doamne, operaţie-ţi făcură a treia oară, cu bine o făcură, că prefesoru', cică, el te-a cusut, şi dacă prefesoru' te-a cusut, ar' să fie bine, uite ce merişor ţi-am adus, pe-o parte auriu, pe alta rozaliu, toate s-or mîntui, tu nu fi necăjit, s-a ostoi şi durerea ta, n-a rămîne dintr-însa nici picătură, şi soarele-bunul a răsări şi lumină din cea nouă ţi-a aduce şi zori noi.

Şi mîngîia fără contenire mîna rece a lui Alexei, obţinînd pînă la urmă ce-şi dorise. Mîna şi-a recăpătat culoarea şi căldura, şi într-o bună zi Preahin a privit-o deplin conştient pe mătuşa Grunea şi a început să plîngă.

Se vede treaba că aşa-i omul alcătuit, încît, cînd îi e greu — rezistă, totul într-însul se mobilizează, toate forţele sale — sufleteşti şi fizice. Îndată însă ce scapă de acest „fifty-fifty“, cînd e la fel de aproape de moarte ca şi de viaţă, cînd viaţa-şi sporeşte jumătatea şi moartea începe să bată în retragere — aici omul se prăbuşeşte. Chiar cel puternic.

Alexei Preahin nu mai era tînăr, ce tinereţe mai poate fi la patruzeci de ani, iar pînă în ziua asta a victoriei lui personale nu dusese deloc o viaţă simplă, uşoară, şi nu era bărbat slab de felul lui, dar a cedat, ceva se rupsese în el, o mică piedică, un fir care ţinea zăvorul, şi s-a pornit pe plîns, din pricina

vorbelor mătușii Grunea, chipurile vorbulițe neghioabe, neînsemnate, simple.

A început să plîngă și ea. Numai că lacrimile ei erau mai ușoare. Știa mătușa Grunea că obținuse ce și-a dorit, că soldatul ăsta, galben ca un mort, are să trăiască de-acum, pentru că a biruit durerea, pentru că „prefesoru“ se dovedise norocos, și mai plîngea pentru bărbatul și fiul ei — amîndoi erau pe front, de mult n-au mai trimis nici o veste, și, doamne ferește, te pomenești, uite ca sărmanul ăsta de Alexei Preahin, că se canonesc prin vreun spital, zbătîndu-se și chinuindu-se la fel... Cum putea ea, mamă și nevastă, să nu se ducă prin saloane după terminarea gărzii, cum putea să nu le vorbească cu vorbele ei neghioabe, cum putea să nu-l ajute pe Alexei ?

*
* *

Căsuța mătușii Grunea nu era prea mare, dar, fiind durată din bîrne, părea solidă și trainică. Perdelutele curate de la ferestre difuzau o lumină albăstruie, iar cînd Alexei intră, toată casa, ca și perdeluțele, arăta curată și confortabilă : lîngă intrare se afla un cufăr acoperit cu o bucată de pînză aproape roasă de atîta spălat, între ferestre un scrin cu o scoarță dantelată, pe pat se înălța o stivă de perne — una mai mică decît alta, iar sub masă era un covoraș țesut în casă.

Într-un colț după o perdea era un fel de odăiță, cam patru pași pe doi, și mătușa Grunea arătă cu capul într-acolo :

— Asta e chilioara ta.

— Tușă Grunea, cum o să mă pot plăti ? zîmbi Preahin. În aur și argint ?

— E-ei, dragul meu, răspunse mătușa Grunea supărată. Dacă s-ar apuca oamenii să-și plătească pentru toate, lumea întreagă s-ar preface într-un magazin. Aia e ! Doamne păzește de un așa magazin ! Își dezlegă basmaua, se așeză pe cufăraș și adăugă, de astă dată serios : Atunci s-ar isprăvi cu binele. Nu s-ar mai alege nimic din el.

— De ce ? se miră Alexei.

Mătușa Grunea îl privi aspru.

— Pentru că binele nu se face pentru cîștig. Ce, nu știai ?

Alexei clătină din cap și icni de ciudă că discuția pe care o poartă e stînjenitoare, Ea i-a apărut în cale într-un moment greu, într-un moment cînd el era la ananghie, asta o știe bine, și i-a apărut cu nimb deasupra capului, chit că era din cauza becului electric.

Și ce ? Nu-i o sfîntă ? Ultima felie e gata să și-o împartă, a adus la ea acasă un soldat care n-are pe nimeni, i-a arătat ungherul de după perdea : întremează-te, stai aici o vreme, bea din zeama asta de ovăz încolțit.

Preahin trecu în fața scrinului și se privi în oglindă. La spital, cei grav răniți erau bărbieriți de frizer, așa că Alexei cam de multișor nu se mai privise de aproape. Are patruzeci de ani, dar e deja bătrîn, cu toate că părul e încă des, ce-i drept cam brumăriu, iar tîmplele-s albe de tot, dar lasă, nu-i nimic,

e păcat să te amărăşti odată ce-ai scăpat de nenorocire şi de dureri.

— Tuşă Grunea! rosti el vesel, păşind prin cămăruţă. Ce să-ţi aduc pentru gospodărie? Poate ceva lemnişoare? Că doar o să lucrez ca şofer, numai să-mi spui şi mie pe unde se caută şoferi.

— Da unde nu se caută! Numai că trebuie să te duci la uzina militară, că-ţi trebuie cartelă de muncitor, acolo-i şi pîine, şi slănină, iar tu, fătul meu, ai atîta nevoie de slănină acuma.

Preahin se rezemă cu coatele de masă, prinzîndu-şi capul în mîini.

— Dreptu-i, tuşă Grunea, răspunse după ce chibzui o vreme, la uzina militară mi-e singurul drum, dacă m-au trecut definitiv la reformă. O să mă macine conştiinţa după război, nu? Toţi au luptat în război — şi cei rămaşi în viaţă, şi cei morţi, singur eu doar atîta am apucat să fac, am plecat în cursă la Novgorod şi îndărăt pînă la calea jumătate. O să-mi fie ruşine să zic că am luptat. Încotro s-o apuc, dacă nu la uzina militară?

Toate lunile astea, cît zăcuse în spital, cîtă vreme suferinţa şi durerea i-au sfîşiat trupul şi sufletul, numai în rare momente ajungea pînă la acest gînd: n-a apucat să lupte! Îi părea rău că, de-ar fi să moară, parcă ar muri degeaba dacă n-a trimis pe lumea cealaltă măcar un friţ, ce mai vorbă, nici măcar n-a apucat să vadă vreunul.

Războiul parcă îl ocolea, se îndepărta de el cumva... La început îl apăra scutirea de încorporare, iar cînd a izbutit aşa cum îşi dorise — a fost scos din circuit încă de la prima cursă.

Acum, după multe luni, trecînd prin suferinţă, Alexei resimţea o ciudată satisfacţie. Totuşi a fost bine că a obţinut ce a vrut, deşi după ezitări şi fără curaj — da, da, acum poate spune lucrurilor pe nume. Ce altceva decît lipsă de curaj au fost încercările lui timide de a pleca pe front?

E vorba că înainte de război Alexei fusese şofer pe un „MK“ * nou-nouţ, pe lîngă un om important — Ivan Feodorovici. Şeful lui Preahin conducea un sector important în cadrul unui narkomat **, care avea legături cu apărarea şi, astfel, îndată ce s-a declanşat războiul, fără să-l întrebe pe Alexei, i-a obţinut ordin de mobilizare pe loc.

Plecau pe front vecini, cunoscuţi, tovarăşi de muncă, iar Preahin călătorea cu Ivan Feodorovici şi, cu toate că avea mult de lucru, fiind singur pe maşină, fără înlocuitor, şi aproape noapte de noapte dormea la garaj, aşteptîndu-se să fie chemat din clipă în clipă, nu era decît un trepăduş obişnuit din spatele frontului, un şobolan de la partea sedentară, cum li se spunea celor care se eschivau în fel şi chip de la front.

Alexei a încercat să-i strecoare o vorbă lui Ivan Feodorovici, că se simte prost, dar acesta, om bun de altfel, holbase ochii, înce-

* Marcă de maşină de producţie sovietică (n.t.).

** Comisariate ale poporului (din 1946 s-au transformat în ministere) (n. t.).

puse să urle despre disciplina militară în cadrul narkomatului, despre faptul că Preahin își îndeplinește serviciul militar, că el, Alexei trebuie să se dovedească demn de a fi o piesă importantă în aparatul guvernamental, iar Alexei se fîstîcise și luase poziția de drepți în fața lui Ivan Feodorovici. N-a mai zis nimic.

Războiul se rostogolea pe lîngă Alexei, iar el îl căra cu mașina pe Ivan Feodorovici și, cînd acesta era în misiune, îi ducea pe alți șefi — taciturni și posomorîți că și „stăpînul“ lui, aproape că se mutase de tot la garaj, doar aici se simțea om, iar pe acasă trecea foarte rar.

Cînd se ducea acasă, pe stradă și în odaie, o locuință comună, i se părea că are picioare de lemn. Călcătura îi era apăsată, cizmele bocăneau, se dojenea pentru stîngăcia asta și tocmai de aceea devenea și mai stîngaci.

Pe stradă, dar îndeosebi acasă, surprindea asupră-și privirile femeilor, nu atît dezaprobatoare, cît mai curînd reci, alunecînd peste el, de parcă era un obiect, un lucru oarecare, nu un om.

Mă rog, pe stradă e mai greu să fii recunoscut, dar în apartament toți știau cine e Alexei Preahin. Șofer la narkomat. Dar nu comandantul narkomatului. Deci un trepăduș, un șobolan din spatele frontului, asta era...

Înainte de război coridorul apartamentului comun în care locuia Alexei era veșnic într-o zarvă însuflețită. De-a lungul coridorului strîmt, în dreptul unei uriașe ferestre vechi,

erau orînduite măsuțe și taburete ce alcătuiau o masă lungă-lungă, iar pe aceste taburete și măsuțe, aliniindu-se într-un șir lung și strîmb, sălășluiau vreo zece primusuri, și la o anumită oră toate primusurile astea scoteau șuierături care mai de care mai viguroase, aruncînd flăcărui albastre, și pe fiecare aburea o oală ori sfîrîia untul încins în vreo tigaie.

Cînd a început războiul, primusurile s-au împuținat — unii se evacuaseră, alții își găteau pe reșou, în cameră, femeile se foiau mai puțin și coridorul amuțise. Oricum, vecinele lui Alexei erau cumsecade, atîta doar că acum nu se mai uitau la el cu bunătate, ca înainte de război, cînd era mîndria apartamentului, în uniforma lui din piele ce scîrțîia. Iar Alexei trecea pe lîngă ele, salutînd scurt, reținut, și iuțind pasul.

Mai cu seamă după întîmplarea aceea.

Îl oprise cea mai bună, cea mai cultă dintre toate vecinele, învățătoarea Maria Sergheevna, Alexei nu mai trecuse pe acasă de aproape o lună, și s-a repezit pentru o clipă, avînd nevoie de ceva și l-a prins de mînecă în dreptul lămpii de gătit.

Alexei s-a oprit și, cu un zîmbet șovăitor, a salutat-o pe bătrînică înclinîndu-și capul. Ea însă, clipind des, l-a întrebat pe neașteptate :

— Am primit înștiințare că mi-a murit băiatul, Serioja, da, da — și fără a-i da răgaz să o compătimească, măcar să se dezmeticească, l-a întrebat : El s-a prăpădit pe front,

am înțeles, doar e război, dar dumneata de ce te afli aici ? Dumneata, de ce ?

Toată fraza asta, comunicarea și întrebarea le spusese într-o șoptire abia auzită, ca și cum nici n-ar fi cuvîntat, ci ar fi gîndit cu glas tare. Alexei a trebuit să facă efort pentru a o auzi, dar i s-a părut că Maria Sergheevna își strigase cuvintele.

Stătea în fața ei, la început privind-o în ochi, uitîndu-se încă la ea din inerție, apoi plecîndu-și privirea.

Pe urmă s-a îndreptat spre ieșire.

Ce putea răspunde ? Să îndruge cîteva cuvinte, să repete ce-i spusese Ivan Feodorovici ? Dar astea ar fi fost vorbe goale pentru Maria Sergheevna. Serioja al ei... Iar el e aici...

În aceeași zi, Alexei s-a dus din nou la Ivan Feodorovici, șeful a țipat iar, dar de data asta Preahin a fost chemat și la cadre, șeful cadrelor a țipat și el tot despre disciplina pe timp de război, despre faptul că narkomatul este considerat subunitate militară, pînă și despre tribunalul militar.

Cu toate țipetele, Alexei i-a înmînat șefului cadrelor o cerere. Acesta s-a pornit să țipe și mai rău, ba a început să și bată din picior, iar hîrtia a rupt-o sub privirile lui Preahin.

— N-aveți dreptul ! a izbucnit Alexei și a ieșit.

— Ba am ! a strigat șeful în urma lui.

La început Preahin a vrut să scrie din nou cererea, dar un șofer de la narkomat, un bărbat uscățiv, ofticos, l-a sfătuit să-și schimbe hotărîrea.

— O să ai neplăceri, i-a spus. Și a adăugat îngîndurat : Doar știi unde ne aflăm.

Alexei s-a posomorît, s-a închis tot mai mult în sine, ocărîndu-și nehotărîrea, la urma urmelor lașitatea. Toți luptă, iar el... Șobolan din spatele frontului... Trepăduș.

Preahin umbla mai tot timpul cu capul plecat, pe stradă se arăta tot mai rar pe jos, încetase cu totul să mai dea pe acasă, pînă și caracterul i s-a schimbat radical. Înainte vreme mai schimba două-trei vorbe cu Ivan Feodorovici, mai discutau una-alta, firește, despre evenimentele de pe front, dar acum s-au pornit salvele victoriei și el s-a cătrănit de tot : se isprăvește războiul fără el.

Făceau multe deplasări — și prin Moscova, și în orașe din apropiere, ba ajungeau și prin unele mai îndepărtate. Și uite că, odată, într-o asemenea deplasare, Alexei a avut o explicație hotărîtoare cu Ivan Feodorovici. S-au abătut din drum, s-au oprit să îmbuce cîte ceva, Ivan Feodorovici a băut un păhărel și, se vede treaba, ca să-și mai înveselească șoferul, a prins a-l sfătui să se însoare mai repede.

— Bărbații sînt la război Alioha, găsești femei libere cîtă frunză și iarbă.

Alexei a căzut pe gînduri. De fapt, numai lui Ivan Feodorovici i s-a părut că el căzuse pe gînduri. Alexei pur și simplu își căuta cuvintele și totodată încerca să se calmeze, ca nu cumva să-i trîntească șefului vreo necuviință.

— Vedeți, a spus el, nici dumneavoastră nu mă mai respectați.

— Ce-ți veni, Alexei ? a tresărit șeful nedumerit.

— Păi nici eu nu mai dau două parale pe mine, făcu Alexei un semn din mînă a lehamite. Pe lîngă mine trece războiul și eu mă țin după dumneavoastră, m-am pus la adăpost, cum s-ar zice.

Ivan Feodorovici a deschis gura ca să spună ceva, dar a tăcut. Apoi a rostit :

— Iartă-mă, Alexei, ești necăjit acum, am vrut să fac o glumă și uite ce stupid a ieșit. Iartă-mă.

Preahin s-a întors și, fără să-l privească pe Ivan Feodorovici în ochi, a zis :

— Dați-mi drumul pe front.

Alexei simțea, știa sigur că Ivan Feodorovici își înălțase sprîncenele stufoase, îl cercetează cu atenție, dar tace.

— Nu mai pot, a adăugat Alexei răgușit,

Celălalt continua să tacă și Preahin și-a amintit că prima dată, după ce țipase, Ivan Feorodovici i se adresase neașteptat de calm, de parcă nici nu strigase la el cuprins de enervare : „Și în afară de asta, păcat de tine, Preahin, ești singur cuc, pieri și nimeni n-o să te plîngă.“ „Atîta rău !“ exclamase Alexei, ceea ce l-a făcut pe șef să urle iar : „Lasă vor-ba !“ Ăsta era Ivan Feodorovici, vechi spadasin, comandant de regiment în Armata întîi de cavalerie — cînd zbiară, cînd îl cuprinde mila, cînd tace, uite, ca acum...

Ivan Feodorovici a înghițit, și-a dres glasul, apoi, după ce a mai tăcut un timp, a bombănit supărat :

— Hai.

Alexei s-a întors, acum își cerceta el șeful cu atenție, i-a prins privirea, voia să găsească un cuvînt anume, însă Ivan Feodorovici mestecа supărat salamul și se tot răsucea cu dibăcie.

Peste cîteva zile, cînd își luau rămas bun, șeful l-a îmbrățișat, l-a strîns cu putere, lipindu-l de mantaua de piele din uniforma narkomatului și i-a zis :

— Hai, Alioșa, pentru amîndoi ! Că doar și eu...

„Pentru amîndoi !“ Preahin își aminti cuvintele astea, rostite cu voce tremurătoare și zîmbi strîmb. Cel puțin să fi fost pentru unul... A omorît măcar un friț ? A luat parte la vreun atac ? A salvat vreun camarad ? A făcut barem ceva de seamă, acolo, la războі ?

A plecat pe front în ianuarie patruzeci și patru, chiar la primul bombardament aerian a nimerit sub o bombă, cu chiu, cu vai a ieșit la liman, iar acum s-a oploșit pe lîngă buna mătușă Grunea, salvatoarea lui...

„Hai, Alioșka !“

Halal ostaș a ieșit din el, ce să mai vorbim ! De l-ar întîlni pe Ivan Feodorovici n-ar avea ce să-i spună. Dar asta-i. Parcă dacă s-ar fi pus la adăpost pe lîngă narkomat era mai bine ? Și așa s-a făcut de ocară. Astfel încît Alexei socotea că rănirea lui este o pedeapsă pentru șovăiala, pentru lașitatea lui.

Revenindu-și cu mare uimire, Alexei privi perdeluțele azurii de la ferestre, dușumeaua curată, dată cu vopsea, clătină din cap cercetînd-o pe mătușa Grunea.

— Ce ai, sufletelule, de ce te-ai înnegurat ? surîse mătușa Grunea, în timp ce turna apă clocotită în pahare. Ori ți-ai amintit de mîndruță ? Ai, ia spune ! Că niciodată n-am tăifăsuit noi despre viața ta, atîta doar ai grăit, că ești holtei, da cum se poate una ca asta — la anii tăi să fii singur cuc ? Ori ai pățit vreun necaz, spune așa, plîngi olecuță, ca atunci, prima dată, și poate te-i simți mai ușor.

Alexei surîse.

— Ei, tușă Grunea, tare ești meșteră să liniștești și să ogoiești ! Iar de povestit, nu-s prea multe. Am avut nevastă, am avut. Dar nu mai am. A șters-o cu altul, încă înainte de război. Ei, las-o în plata domnului !

Mătușa Grunea clătină din cap, își închise ochii, aidoma unei păsăruici triste.

— Nu de tine i-a fost milă, va să zică, de ea i-a fost milă.

— De unde știi ? tresări Alexei.

— Eh, dragule, surîse mătușa Grunea, aici nu e nimic de știut, toți oamenii se împart în două jumătăți — într-una sînt cei cărora le e milă de ei, într-alta — cei cărora le e milă de ceilalți... Ia și bea ceiuț ! E de călină !

Bîndu-și ceaiul, Alexei își privea figura reflectată de ceainicul de aramă și din nou simți ceea ce simțise în timpul zilei : trecutul

parcă dispărea, devenea neînsemnat, iar trupul i se umplea de dorință nouă de a trăi mai departe, de a relua totul de la început, chiar dacă în jur e război, chiar dacă pe străzi mai bîntuie durerea și nenorocirea. Și ele l-au atins deja, nu mai au ce căuta în soarta lui.

Căci se poate totuși, se poate lua totul de la capăt ! Și nu la Moscova, unde are o cameră și în camera aceea e tot trecutul său, ci în orășelul ăsta îndepărtat, durat din lemn, cald, și unde se află buna mătușă Grunea-salvatoarea.

S-ar putea foarte bine ca peste viața lui de pînă acum, hărăzită fără noroc, să se tragă, foarte simplu și pe neobservate, o linie groasă, iar mai departe totul să fie altfel — frumos, curat, luminos.

Pentru că trecutul — Moscova, căsătoria neizbutită și fuga nevestei, care i-a rănit dureros inima, slujba de șofer pe lîngă acel om cumsecade Ivan Feodorovici, rușinea de a nu se afla pe front, bomba și suferințele — toate astea nu sînt decît cea dintîi încercare : prin nimic remarcabilă, mediocră — dar, vezi bine, e cea dintîi, doar cea dintîi !

Deasupra perdeluței albastre cerul de asfințit devenise mai dens, iar perdeluța și văzduhul de dincolo de fereastră parcă aveau aceeași culoare.

Lui Alexei îi veni poftă să cînte sau să strige în gura mare și de-abia se stăpîni, se uită cu ochi poznași la mătușa Grunea și în-

cepu să rîdă, să rîdă în hohote, dezvelindu-și dinții sănătoși, puternici.

— Ce-i cu tine, șoimanule ? ridică sprîncenele mătușa Grunea.

— Uite-așa !... Nimic... Doar așa !... răspunse el rîzînd.

*

* *

Și totuși vorbele mătușii Grunea îl răscoliseră pe Preahin, îl atinseseră.

Cît timp au vorbit și și-au băut ceaiul n-a resimțit nimic, dar deîndată ce se întinse pe cearșaful răcoros și își cufundă capul în perna de puf, tot ceea ce fusese uitat, șters din viața lui, îi apăru înaintea ochilor, ieși ca din beznă.

A avut nevastă ? Da, a avut. Și numai el e vinovat pentru toate.

Cînd l-au luat la narkomat pe lîngă Ivan Feodorovici, s-a nimerit o deplasare prin părțile satului natal al lui Alexei și șeful l-a învoit pentru douăzeci și patru de ore, să-și vadă rubedeniile, în timp ce el urma să-și rezolve treburile într-un oraș învecinat. Și Alexei și-a făcut apariția într-o mașină „MK" nouă, tot numai în piele — cizme de box după moda moscovită, pantaloni din piele, veston, jambiere din piele sclipind în soare. Pînă și chipiul tot din piele era.

Mult timp, atunci, taică-său n-a fost în stare să-l recunoască, stătea smirnă la poartă și se gîndea — vreun ștab, o fi venit cu mașina. Poate că și acum sosirea lui se mai pomenește în sat — aproape toți s-au perindat pe la ai lui pe-acasă. Au pipăit „MK"-ul, l-au pipăit și pe el, că strălucea aidoma mașinii în uniforma lui de piele. Ei bine, tocmai atunci i-a reținut lui atenția ochioasa de Zinaida.

Nici nu-și mai amintește cum s-a petrecut totul, ca într-un vîrtej : ziua s-au cunoscut — Zina i-a întins simandicos mîna făcută căuș, seara s-au sărutat cu foc, pierzîndu-și răsuflarea de parcă au venit de departe în fugă pînă la rîu, iar noaptea, în șopronul unde era baia, au dus pînă la capăt ceea ce începuseră — totul ca într-o beție, o nebunie... După douăzeci și patru de ore Alexei s-a înapoiat la Ivan Feodorovici, după alte douăzeci și patru de ore a sosit acasă, iar pe culoarul apartamentului comun îl și aștepta Zinka : fugise de acasă la el.

De bună seamă, nu degeaba se spune : așa cum întîmpini noaptea de Anul Nou, așa trăiești tot anul. Prima noapte, deși nu cea de Anul Nou, a fost pentru Alexei și Zina cam aiurită, fără noimă — așa au și trăit împreună.

La început o țineau în îmbrățișări și dezmierdări, Zina căsca gura prin Moscova, se plimba ceasuri în șir cu metroul. Cînd Alexei se întorcea de la muncă, gospodina nu era acasă. Apoi apărea. „Unde-ai fost ?" „M-am plimbat cu metroul !" Alexei nu se supăra, rîdea : „Ești necoaptă rău !" Zinaida se simțea ofensată, se bosumfla, dar îi trecea repede, apoi se iubeau iar, fără răgaz, nepotolit.

Şi pe neaşteptate Zinkăi nu i-a mai plăcut Moscova. Metroul o plictisea. Şi dragostea lui Alexei laolaltă cu metroul. Se ţinea de capul lui : „Haidem la Magnitka ! Sau la Kuzneţkstroi !“ El se eschiva : „Toanto ! Oamenii vor cu orice chip să vină la Moscova, iar tu vrei să pleci“. Zinka se plictisea tot mai mult, pînă şi ochii ei rotunzi se făcuseră parcă mai mici. Prins de muncă, Alexei nu lua seama cum Zinaida se îndepărta de el. Cînd s-a întors odată acasă, a găsit masa pusă ca de sărbătoare, iar Zinaida nu era singură, în cameră se mai afla un plăvan spălăcit, cu ochii cît nişte farfurioare albastre, ca şi ai ei. Umpluseră trei păhărele cu vin, din care nu băuseră încă.

— Faceţi cunoştinţă, zise Zinaida. El e Petro, tot şofer. Plecăm împreună la Kuzneţk, tu, Alexei, să nu fii supărat. Rămîi cu bine.

La început lui Preahin îi venea să sară la bătaie, era negru de furie şi de atîta neruşinare, dar ceva l-a făcut să ezite, s-a stăpînit, s-a apropiat de uşă, a deschis-o :

— Călătorie sprîncenată !

— Păcat, a spus Zinaida, noi am vrut aşa, cu frumosul. Cumpărasem şi vin.

Au străbătut culoarul apartamentului comun sub privirile curioase ale vecinelor şi au dispărut din inima şi din memoria sa. Cel puţin aşa i se părea lui Preahin.

În cele din urmă aşa a şi fost, numai că pînă la dispariţia definitivă a Zinaidei din inima lui Preahin, cum se întîmplă cu orice bărbat în asemenea momente, a trecut multă vreme.

El a ajuns la concluzia că numai „MK“-ul şi echipamentul lui din piele o impresionaseră pe tînăra Zinka, în orice caz, pentru el, pentru Alexei, nu nutrise nici un sentiment. Asta e toată povestea.

Suportînd chinuitor de greu această dramă, Preahin şi-a dat cuvîntul să nu mai revină niciodată la ea, să nu-şi mai amintească de Zinaida, să nu se gîndească la ea în nici o împrejurare — i-a rămas numai o cicatrice în suflet şi o ştampilă cu tuş în buletinul de identitate.

Şi, odată ce-şi dăduse categoric cuvîntul să nu se mai întoarcă la acest trecut, Alexei aşa ar fi trăit, dacă n-ar fi fost mătuşa Grunea cu întrebările ei...

Preahin izbi cu pumnul în pernă, oftă adînc, hotărîndu-se să doarmă, dar tocmai atunci i se năzări o idee interesantă.

Dar dacă, se gîndi el, mătuşa Grunea s-a interesat nu doar aşa, pur şi simplu, despre nevastă ? Dacă voia să-l ducă cu gîndul la femei — ce, nu poate exista o asemenea stratagemă muierească ?

Bolnavul se gîndeşte mai întîi cum ar face să scape cu viaţă, cum s-o scoată la capăt, apoi — cum să bea oleacă şi să îmbuce cîte ceva, iar mai încolo nu-i păcat să se gîndească şi la femeie. Şi, încălcîndu-şi principiul, cuvîntul ferm, iertîndu-i pe neaşteptate Zinkăi trădarea ticăloasă, Alexei îşi aminti nu de momentele din urmă, amare, ci de primele : şopronul, trupul viguros al Zinei licărind în în-

tuneric, gura ei dulce cu răsuflarea-i fierbinte, și fiorul lui de bărbat...

Se răsuci pe partea cealaltă, rîse prostește, apoi își impuse să închidă ochii și să respire adînc.

„În definitiv, se gîndi Alexei ațipind, mătușa Grunea are dreptate : alcătuirea omului nu e atît de complicată..."

Și, ațipind, se mai gîndi încă la ceva.

La faptul că dorința sa de a rămîne în orășelul ăsta nu e întîmplătoare. La patruzeci de ani nu-i simplu să iei totul de la început.

Dar el are să încerce.

Are să ia totul de la capăt.

*

* *

Timp de o săptămînă — de trei ori pe zi — Alexei bău cîte un pahar cu zeamă, pregătită de mătușa Grunea din grîu crud obținut cine știe de pe unde. Zemușoara era tulbure, fără gust, cleioasă, tratația asta nu-i făcea plăcere, dar după numai o săptămînă Preahin se simți cu totul altul decît în ziua ieșirii din spital. Dimineața, scoțîndu-și centura, lua toporul și despica lemne — la început puține, apoi mai multe și, în timp ce izbea cu toporul, era atent la cele ce se petreceau înlăuntrul său. Ciudat lucru, nu-l încerca nici o durere, nici cea mai slabă. Ca și cum buna mătușă Grunea îl încleiase zdravăn cu zeama ei.

După ce termina cu despicatul lemnelor Alexei se prezenta la serviciul de cadre al uzinelor militare : completa hîrtii, mai aducea

cîte un act care-i lipsea și peste o săptămînă era angajat ca șofer la secția de transporturi.

Cadristul, un băiat tînăr fără o mînă, surîzînd, îi spuse că la secția de transporturi inventarul indică șaizeci de cai și tot atîtea căruțe, douăzeci de mașini cu generator de gaz, cu vreo zece tăietori de lemne pentru acestea, iar personalul e aproape în întregime feminin — doar patru bărbați : doi bătrîni și încă doi foști răniți, apți să conducă mașina.

— Bătrînii nu intră la socoteală, așa că te trimitem boboc pe răzor, zîmbi flăcăul. Ia seama, păzește-te.

La început Alexei nu pricepu treaba cu păzitul. Se lămuri după o jumătate de oră cînd intră cu trimiterea în biroul secției de transporturi.

Cum deschise ușa, Preahin se dădu înapoi surprins : asupra lui năvăli un val de fum gros și o larmă asurzitoare pe mai multe voci, care se domoli pentru un moment, dar, după ce trecu pragul și se strîmbă, neobișnuit cu mirosul de tutun, micul birou vui de rîsete zgomotoase.

Lăcrimînd din pricina fumului de mahorcă, scrută încăperea întunecoasă, simțindu-se tot mai tulburat — nimerise de bună seamă chiar în centrul răzorului : pe băncile înșirate de-a lungul pereților ședeau numai muieri. Bătrîne și tinere, îl priveau țintă și sub aceste priviri el se zăpăci de-a binelea și rosti șovăitor :

— Îl caut pe tovarășul Sahno.

Îl asurzi o nouă explozie de rîs, după care auzi dintr-un colț o voce melodioasă, plăcută :

— Eu sînt Sahno.

Din spatele unei măsuțe îi zîmbea o nevestică tînără cu sprîncene negre și cu o roșeață bolnăvicioasă în obraji. Alexei se apropie de ea, îi întinse hîrtia, iar spinarea lui fumega cu adevărat sub privirile muierilor. Răspunse la întrebările șefei secției de transporturi, se interesă de mașină, de starea ei, dar el însuși parcă era demontat piesă cu piesă de aceste priviri iscoditoare pe care le simțea în spate. Și deodată auzi discuția...

Nu era o discuție între două sau trei persoane — parcă vorbea toată lumea aflată în spate — toate deodată, în cor, și în vorbăria asta nu era frază fără o înjurătură bărbătească de mamă. Preahin își aminti vorba strecurată de flăcăul ciung la serviciul de cadre și vorba asta — păzește-te ! — avu în el un ecou dureros și greu de priceput.

Într-o clipă, trezit ca după o beție, Alexei se întoarse către femeile care ședeau pe lîngă pereți și cu mîhnirea omului uimit, nedeprins cu o asemenea întorsătură a lucrurilor, întrebă :

— Ce-aveți, măi, femeilor ?

Înapoia lui, în spate, se auziră bocănind tocuri de încălțări, șefa cu sprîncene negre a secției îl ocoli pe Alexei, se apropie de fereastră, deschise larg canaturile, fumul începu să se reverse în stradă ca un șuvoi de apă și în liniștea care se instală Alexei desluși un glas răgușit, atins de răceală :

— De-ai fi gustat și tu pîinea noastră !

Ceva în glasul acesta i se păru lui Alexei dulce-cunoscut, se uită atent la chipul supt, cu basmaua legată strîns deasupra sprîncenelor și simți că i se moaie picioarele.

— Dumnezeule ! Zinaida ! mai mult oftă decît rosti Alexei, și din nou, ca atunci cînd a pășit dincolo de pragul spitalului, ceva îl împinse spre perete, ca și cum soarta însăși se împotrivea încercării lui de a lua totul de la capăt.

Momentul de liniște se rupse, femeile se porniră din nou, care mai de care, să înjure de mamă, să țăcăne din brichete, să scoată fum din țigările răsucite din ziar, dar șefa secției, schimbîndu-și glasul melodios într-unul tăios și strident, se răsti pe neașteptate :

— La încărcat, muierilor ! La încărcat !

Biroul se goli repede, careva strigă la urmă :

— Uite că și-a găsit și Zinka logodnicul !

Preahin și Zinaida, privindu-se intens unul pe celălalt, se străduiau parcă să-și recunoască propriul trecut pe fețele schimbate, îmbătrînite, și nu găseau, nu, nu găseau nimic frumos și drag ce ar fi putut constitui pentru ei o amintire.

— Cum de ești aici ? întrebă Alexei.

— L-au ucis pe Petro, rosti Zinaida în loc de răspuns.

Alexei clătină din cap. Va să zică, asta e. Va să zică, l-au ucis pe Petro.

Încercă să stîrnească în sine o bucurie răutăcioasă : uite că Petro a fost ucis, iar el e viu, ți-ai greșit socotelile, Zinaida, însă în afară de gîndul ăsta rece, lipsit de vreun sen-

timent, nu reuși să stîrnească în sine nimic altceva.

— Dar tu ? întrebă Zinaida.

— M-au rănit. Am zăcut aici, la spital, răspunse el.

— De ce nu ești la Moscova ?

Așa, tocmai întrebarea asta, cea mai rea și cea mai dureroasă întrebare, Zinaida nu putuse să-i pună alta, fără să-și dea seama, fără să aibă habar cîtă durere ascunde în ea pentru Preahin. Ieri, ia te uită, nu mai mult decît ieri se gîndea la cea de-a doua încercare, la al doilea început și totul i se părea corect, posibil, în orice caz, probabil, și era plin de speranțe. Iar astăzi ?...

De fapt ce-a fost astăzi ? A întîlnit-o pe Zinaida, ei și ? E nemaipomenit, de necrezut, dar a întîlnit-o ; înseamnă că viața îți poate întinde și asemenea capcane. Nici vorbă, e o întîlnire neplăcută, tristă, îndeobște nimic deosebit. A întîlnit-o pe Zinaida, fie. Pe Zinaida asta și-o scosese demult de la inimă. Uite, nici măcar n-a recunoscut-o dintr-o dată. Păi acum se uită la ea și nimic nu-l neliniștește, cîtuși de puțin, cu toate că ieri și-a amintit de ea, înainte de a adormi, cu totul altfel.

N-a mai rămas nimic din Zinaida cea de odinioară. Vocea răgușită, străină. Chipul înăsprit, necunoscut. Pînă și buzele sînt altele — s-au uscat și s-au subțiat. Pur și simplu a întîlnit o cunoștință, asta-i tot. Iată de ce el nu e la Moscova, ci aici. Totul începe de la capăt.

Nu-u ! Nu e atît de simplu să-l abată cineva de la drumul lui și încă un drum pe care l-a străbătut tîrîș. Camera de dinainte de război, Zinaida cu Petro al ei, Ivan Feodorovici cu „MK"-ul, drumul frontului de-a dreptul prin zăpadă, spitalul, durerea, ce nu știa de zi și de noapte — totul e ca o neîntreruptă, orbitoare auroră boreală.

Prea multe i-a fost dat să îndure și prea puține rădăcini are în viața asta ca să renunțe la ideea lui, la a doua încercare, la speranța că la patruzeci de ani poți să iei viața de la început, să întîlnești un om bun, să duci o viață de tihnă și bucurie, astfel încît crugul vieții tale, hărăzit de natură, să prindă contur cum se cuvine — cu dragoste și copii, prin care să continui să exiști, cu gîndul că n-ai trăit în zadar.

Așa că Alexei își strînse buzele și-i răspunse Zinaidei cu răceală :

— Pentru o vreme.

Făcu un pas către ușă, se răsuci din mers, învăluind cu privirea întreaga siluetă a Zinaidei — o bătrînă zgribulită, chircită — și trecu pragul.

— Ei, fir-ar să fie ! șopti el pentru sine, resimțind un fel de pustiire.

Parcă cineva îi ascultase într-ascuns gîndul, se apropiase pe furiș din urmă în vîrful picioarelor și-i răsufla greu în ceafă.

Nu cineva, nu cineva... Zinaida !

Deși se împotrivea cu înverșunare, Alexei simțea cum sentimentul de ușurare cu care trăise timp de o săptămînă dispare undeva, ca

și cum se scurgea din el, și în schimb o povară i se lasă pe suflet. Parcă Zinaida îi șoptea din spate : „Iată-mă și pe mine, iată-mă". Alexei dădu din mînă a lehamite și porni spre garaj : „Ce m-a apucat, nu mai sînt stăpîn pe mine ? Ori sînt copil mic ? !" Și, clătinînd din cap, repetă cu voce tare :

— Ei, fir-ar să fie !

*
* *

Dimineața, pe nemîncate, Alexei își bea zeama preparată fie din boabe de grîu, fie din ovăz încolțit, își mînca rația de pîine, unsă uneori cu un fel de untură ciudată, semănînd mai curînd a vaselină, și se ducea la muncă, străbătînd tot orașul.

Era o toamnă lungă, pămîntul încă neatins de ger se întinsese diluat de ploi, se transformase într-un fel de terci prin care nu numai pe jos era greu și alunecos să te deplasezi, dar și cu mașina, pentru că prin noroiul argilos mașina cu generator de gaze începea să meargă cîș și se împotmolea la primul hîrtop.

Atîta se vînzolea Alexei peste zi încît, înapoindu-se acasă, cădea negreșit de cîteva ori — abia îl mai țineau picioarele — și se înfățișa la mătușa Grunea mînjit ca un drac. Slavă domnului, bine că bătrîna zăbovea pînă tîrziu la spital, și Preahin izbutea să se spele, să-și curețe cu apă mantaua și chiar să o zvînte.

Fiecare dimineață o începea curățind focarul și aprinzînd sobița circulară din spatele cabinei, iar în timpul cursei nu trebuia să uite

de lemne și de apă, să se oprească de mai multe ori și încă pe noroiul acesta...

Preahin ducea lăzi cu proiectile de la uzină la stația de mărfuri, întregul transport îl încărcau și îl descărcau femeile, dar nu erau brațe de ajuns și le mai ajutau și niște camionagii. Cu excepția lui Alexei.

I se strîngea inima cînd vedea siluetele încovoiate care, tăcînd, se mișcau resemnate în zorii cenușii ai zilei. Îi era rușine să intre în vorbă cu cărăușele și se străduia să le ocolească. De fapt, despre ce să vorbească ? Să le compătimească ? Cum le-ai compătimit, cum ți-a și scăpat o vorbă tînguitoare și la ce bun ? Te trimit undeva, cît ai fi tu de combatant rănit. Ce rost are compătimirea zadarnică, dacă nu poți da o mînă de ajutor, dacă tu însuți, bărbat nu prea în plinătatea forțelor ești ajutat ? Nu, Alexei le ocolea pe cărăușe, iar cînd acestea se adunau roată să fumeze și să mai stea de vorbă, le asculta fără ciudă și cu înțelegere sudălmile lipsite de răutate.

Șezînd pe scara mașinii, se gîndea adesea la viitorul acestor femei. Odată și odată se va sfîrși războiul și toate se vor aranja, poate, pentru muierile astea, vor uita de tutun și de înjurăturile de mamă și se vor apuca de lucrul cel mai de căpetenie în viața lor — dragostea și perpetuarea urmașilor, dar vor reuși ele oare în treaba asta deloc simplă — perpetuarea urmașilor — după ce își vor fi împovărat trupurile lor de muieri, cărînd tone, ce tone — mii de tone de proiectile pentru război ?

Odată, chibzuind la toate acestea, scuipă în noroi, călcă pe scuipat cu tocul cizmei, se apropie de cărăușe fără să intre în vorbă cu ele, puse mîna pe o ladă, o săltă în spinare, dar abia se tîrî pînă la mașină.

Auzi ceva pîrîind zgomotos în pîntece și o durere ascuțită îi străbătu trupul. De-abia ajunse pînă la scara camionetei, se culcă pe ea cu picioarele strînse la burtă și își reveni cu greu.

— Tu ești ca o țigărușă uscată, îl necăji o muiere. Ai ars repede, da fum n-ai prea scos.

Ce țigărușă ! Nu se mai știe ce-i el acum și e greu de înțeles la ce e util. Slavă domnului, bine măcar că poate conduce o mașină.

În ziua aceea nădușea fără contenire, orizontul era nedeslușit. Oprea puțin mașina, își trăgea răsuflarea, pornea mai departe, iar la uzină și la gară scruta femeile cu o atenție plină de uimire : cîte vieți au în ele — trag ca boii la jug de lăzile grele, trag de ele fără țipăt și fără geamăt, în tăcere, încovoindu-se doar mai tare, atunci cînd, se pare, puterile nu le mai ajung.

Uneori secția de transporturi, în întregime sau parțial, era trimisă și la alte cărăușii. Se întîmpla ca Preahin să ducă lucrătoarele la gospodăria anexă — deși iarna zăbovea, nu izbutiseră să culeagă cartofii.

La întoarcere Alexei gonea fără încărcătură. Mașina împrăștia noroi, lipăia ca o bătrînă prin băltoace, așa că, pentru o camionetă șubredă, firește, cuvîntul „gonea“ nu era deloc potrivit. Și Alexei se mai și oprea de cîteva

ori să asigure arderea în focar, să mai pună butuci pe foc. Urcușurile erau deosebit de grele pentru mașină, motorul țiuia, vibra toată carcasa, mai patinau și roțile, iar Preahin, de fiecare dată cînd urca o colină își ștergea cu mîna sudoarea de pe frunte, atîtea emoții îi pricinuia prăpădita lui de mașinuță.

În timp ce suia urcușul cel mai lung și mai abrupt, văzu în față o căruță întoarsă oarecum pieziș. Calul zăcea, iar alături de el căruțașul ședea direct pe pămînt. .

Alexei frînă, sări în noroi, se apropie de căruțaș și începu să-l tragă de mînecă, încercînd să-l ridice. De sub gluga pelerinei impermeabile se întoarse către el un chip slab și Alexei se crispă involuntar : iarăși Zinaida ! O scutura un tremur puternic, buzele îi erau vinete, iar prin mănușile zdrențuite ieșeau la iveală degetele înțepenite.

Calul crăpase în hamuri și ochiul lui mare, tulbure se holba indiferent la norii ce pluteau jos, aproape de pămînt. Căruța era încărcată cu saci de cartofi, după cum se vede o trimiseseră și pe Zinaida la gospodăria anexă.

Preahin lăsă în jos obloanele mașinii, se apropie de căruță, aruncă un sac în spinare, se îndreptă, ascultînd cu atenție cum i se încordează ceva în burtă. Pășind cu băgare de seamă, răsturnă sacul în benă.

La început Zinaida stătea nepăsătoare, sprijinindu-se cu spatele de balonul negru al gazogeneratorului, dar observînd că de cîteva ori sacul l-a făcut pe Alexei să se clatine, se apucă să-l ajute.

Lui Preahin îi era greu. Nu ascuțit ca data trecută, ci încetul cu încetul, ca și cum se împrăștia prin pîntece, durerea creștea ca un ghem strîns, fierbinte. El se oprea cîte o clipă, aștepta să se mai răcorească puțin ghemul, dar Zinaida, de parcă era un automat, tîra sac după sac — mică, plăpîndă, gata-gata să se frîngă, în timp ce Alexei se căznea să se dezdoaie și să arunce iarăși un sac în spinare.

După ce transbordară cartofii, Preahin deshămă calul mort, apoi legă căruța de mașină.

În cabină, Zinaida parcă își mai reveni, tremurul încetă să o scuture, se îmbujoră asudată, își dezlegă broboada, de sub care părul, singurul lucru cunoscut la ea, i se revărsă ca un rîu unduios, cînepiu.

Fără să spună vreo vorbă, se apucă să-l pieptene, apoi să și-l aranjeze. Alexei vedea cu coada ochiului aceste valuri și le simțea mireasma uitată.

Se întorcea spre stînga, privea concentrat înainte, străduindu-se să nu ia în seamă mireasma aceea sîcîitor de cunoscută.

Ajunseră în tăcere la uzină, femeile descărcară sacii la cantina muncitoarelor, apoi apăru Sahno, se așeză în cabină între Alexei și Zinaida, se apucară amîndouă să pufăie din țigări de mahorcă răsucite, iar Preahin porni mașina îndărăt.

Calul mort trebuia dus la gunoiște, dar trei oameni nu puteau să-l ridice, așa că Sahno se apucă să întocmească un act. Aplecîndu-se incomod peste volan, șefa mîzgălea cu creionul pe o foaie de hîrtie, interesîndu-se la Zinaida

de numele calului, de împrejurările și ceasul morții lui. Pe urmă scoase din buzunar un briceag, se apropie de urechea calului și o reteză cu un aer preocupat.

Alexei tresări, Zinaida întoarse spatele, iar Sahno le arătă o bucată rotundă de aluminiu cu un număr — marca de ureche pe care urma să o anexeze la act.

Se înapoiară în tăcere la uzină — caii se prăpădeau adesea chiar în timp ce mergeau, de bătrînețe și de uzură, în locul lor erau aduși de la țară alții, mai tineri și toate își urmau cursul, așa că nimeni nu se frămînta în mod deosebit.

Cînd ieși din mașină, Sahno îl rugă pe Alexei să mai rămînă un schimb : două gazogeneratoare se stricaseră, iar cele cîteva căruțe trimise la gospodăria anexă încă nu se întorseseră.

Zinaida era tot așa de asudată, obrajii i se înroșiseră intens și, ațintind-o cu privirea, șefa arătă cu capul spre ea.

— Deocamdată du-o acasă. Și odihnește-te și tu un ceas.

Mașina gonea prin oraș împroșcînd noroiul. Zinaida tăcea, retrasă în colțul cabinei și Preahin credea că adormise, iar cînd ea începu să vorbească, tresări surprins.

— Să luăm totul de la capăt, spuse răgușit Zinaida.

Alexei aruncă o privire și-i văzu ochii strălucind înfrigurați. „Se vede treaba că a răcit“, remarcă el pentru sine, fără să dea importanță cuvintelor ei.

— Hai să luăm totul de la capăt, articulă răgușit Zinaida. Să plecăm la Moscova. Ducă-se dracului toate !

Alexei zîmbi strîmb. „Totul de la capăt." Păi asta vrea și el, numai că aici vrea el să ia totul de la capăt, ștergînd Moscova din memorie, iar ea — întorcîndu-se la Moscova.

Preahin simți cum Zinaida i se agăță de mîneca mantalei și încercă nehotărît să se elibereze. Dar Zinaida se ținea bine.

— Înțelegi, vorbea ea cu înfrigurare, apropiindu-se de chipul lui, am plecat de la tine, dar soarta m-a pedepsit, l-au ucis pe Petro. Așa că poți să-mi găsești o scuză, nu-i așa ? Să mă ierți. Așa-i ? Că oamenii trebuie să se ierte unul pe altul ? Iar eu o să-ți spăl și picioarele ! O să-ți fiu credincioasă pînă la mormînt, crede-mă. Aici crăpăm amîndoi, înțelegi ? Ne ruinăm sănătatea și crăpăm, precum calul ăsta. Trebuie să trăim, Alioșa ! Înțelegi, trebuie să trăim !

Alexei își simți pîntecele năpădit de o durere surdă și grea. Din nou își smuci mîna, vrînd să se elibereze, dar Zinaida iarăși nu-i dădu drumul.

Alexei se făcea că nici nu-i aude vorbele. Întreaga lui viață i se părea hotărîtă și clară. Are un rost al lui. Știe cum să trăiască. Iar Zinaida asta nu-l interesează. Bîiguie ceva, acolo. A răcit, se vede treaba, a amorțit de frig, sărmana.

Preahin nu-și mai smucea mîna, nu mai încerca să-și smulgă mîneca dintre degetele Zinaidei, voia doar să ajungă mai repede la locuința ei, să-și debarce fosta nevastă, iar după aceea să ajungă acasă cît mai iute, să bea un pahar din fiertura pregătită de mătușa Grunea, să stea culcat o oră, cu genunchii strînși la burtă — în poziția asta durerea te lasă în pace mai repede — apoi să pornească la treabă. Ca să-i fie mai ușor, se aplecă peste volan, aproape că se culcă pe el.

Zinaida amuțise, Alexei îi simțea însă privirea în tîmplă. „Pesemne că ceva s-a petrecut cu ea, se gîndi. L-a pierdut pe Petro al ei, nu reușește în nici un chip să se dezmeticească, iar acum îndrugă verzi și uscate... Dar, poate, într-adevăr nădăjduiește, îi pare rău că m-a părăsit".

Numai că asta nu-l privește pe el, nu-l atinge în nici un fel.

Cu voce domoală, să nu tulbure liniștea ce se așternuse, o întreba unde să cotească, pe unde s-o ia, în dreptul cărei case să frîneze și opriră în fața unei barăci.

— Să mergem, spune poruncitor Zinaida și Alexei o privi fără să priceapă.

— Întinde-o, răspunse el, părîndu-i-se că aude un fel de clinchet de clopoței. Simțea că îl gîdilă ceva pe frunte, se șterse cu dosul palmei și privi uimit : mîna era umedă.

— Ești palid ca moartea, spuse Zinaida. Hai, o să te odihnești, mai ai de lucrat un schimb întreg.

Alexei se îndreptă de șale, parcă s-ar fi scufundat în beznă, iar cînd își reveni se afla pe coridorul barăcii, în stînga, pe sub brațul lui, Zinaida îl sprijinea cu umerii. Cheia

zdrăngăni de fier și se auzi scîrțîind balamaua ușii. Zinaida îi desfăcu copcile de la manta, apoi îl duse către pat.

Din nou căzu în uitare, ca și cum ar fi dispărut din lumea asta, dar numaidecît reveni și în fața lui tremura o farfurioară cu ceai fierbinte. Alexei sorbi o înghițitură, negura se destrămă și toate îi apărură la locul lor : cămăruța strîmtă ca o tranșee, dulapul din placaj în colț, Zinaida cu părul desfăcut, întinzîndu-i, ca unui copil, farfurioara cu ceai.

Preahin se smuci, încercînd să se ridice, dar chipul Zinaidei se apropie, mîinile ei reci îi atinseră tîmplele, mîngîios, adormitor și el simți că-și pierde răsuflarea de sărutul ei. Zinaida îl săruta parcă fără pricepere, parcă nu mai știa, sau n-a știut niciodată, iar în lăuntrul lui totul se frînse, se nărui. Buimăcit, fără să fi ieșit de-a binelea din starea de leșin, Alexei se prăbuși într-o nouă uitare de sine, numai că aceasta era de aici, de pe pămînt, cu zbucium de inimă, cu ceea ce cîndva făcea parte din el, dar uitat de mult și de aceea greu de crezut că putea să fie real.

Da, era puțin probabil să fie real, pentru că ceea ce era dat uitării se sfîrșise fulgerător și, trezindu-se din delir, blestemîndu-se pentru cele întîmplate, el înțelese că ireparabilul era ireparabil și că printr-un mijloc atît de înjositor Zinaida îi cerea să uite de trecut, îi cerea iertare, cerea deci imposibilul, adică irealul.

Îl trecură sudorile.

De obicei, bărbații profită de slăbiciunea femeilor, însă cu el s-a întîmplat invers : Zinaida a profitat de slăbiciunea lui, dar nici el nu e fără păcat, doar nu-i lipsit de conștiință, ce dracu, a fost cu Zinaida, nu în delir, așa că pe ea n-are de ce s-o blesteme, cu ea trebuie să se lămurească.

Dar cum ? Ce fel de iertare, despre ce iertare poate fi vorba, dacă el își are viața lui, iar ea pe a ei, care iertare, dacă tot ce a fost între ei este de mult uitat, șters din memorie — și a lui și a ei ?

Dar, poate că nu despre asta e vorba ? Poate că pur și simplu se teme de singurătate.

Dar el ?

Și el se teme de singurătatea asta... Nu, nu-i așa. El a trăit mulți ani de unul singur, a fost singur de tot. S-a obișnuit cu singurătatea, dar după rănire nu vrea să se întoarcă la singurătatea lui. Vrea să scape de ea.

El vrea să scape de singurătate, iar ea se teme să rămînă singură. În fond, nu e același lucru ?

Vechile pietre de moară, care de mult nu mai măcinaseră sămînța urii, prinseră a se mișca înlăuntrul lui Preahin. Își aminti ziua aceea frumoasă de vară însorită, odaia scăldată în lumină, hărăzită fericirii și masa cu cele trei păhărele — pentru el, pentru Zinaida și pentru acel Petro apărut cine știe de unde.

Îl năpădi ura — puternică, reînnoită, de parcă totul se întîmplase aseară, nu în urmă cu mulți ani.

— De ce ai făcut asta ? o întrebă pe Zinaida.

Ei îi tremurau umerii. Plîngea. Iar umerii ei din nou se acoperiseră cu piele de găină. Trase plapuma peste ea. Vederea bubulițelor, a pielii de găină îi stîrnea ciudă. Atît de stupid a fost totul... Biata Zinka... Se gîndea numai la deznădejdea ei, fără să-l mai pună la socoteală și pe Alexei. Credea că-l poate sili. La ce să-l silească ?

Of, Zinka, ochioasa, neghioaba, care uitase că timpul și faptele îi despart pe oameni pentru totdeauna. Dar nu mai e Zinka aia de altădată. Nici măcar cea vinovată. E o altă femeie, străină, îndepărtată, care presupune din greșeală că are drepturi asupra lui Alexei Preahin.

*

* *

Cînd Alexei ieși în stradă, vremea se schimbase brusc. Cerul se limpezise, lampa lunii rotunde ardea cu flacără vie, iar asemănarea cu lampa era accentuată de cercul albicios din jurul lui, perfect conturat de parcă era trasat cu compasul.

Văzduhul părea turnat din sticlă, răsuna, redînd pînă departe zgomotele orașului : șuieratul locomotivei de manevră în gară, strigătul unui ștrengar în curte, tusea înăbușită a unui trecător, sforăitul unui cal obosit.

În cazanul gazogeneratorului buturugile arseseră de tot, cărbunii roșii de-abia mai licăreau și Preahin fu nevoit să aștepte pînă cînd

porția nouă de combustibil va încălzi cum se cade motorul.

Îndată ce se urni din loc, Alexei înțelese că vremea care s-a schimbat n-a luminat doar cerul și a curățit văzduhul. Un geruleț ușor înțepenise glodul, acoperind băltoacele cu o pojghiță subțire de gheață. Șofer cu experiență, el știa ce va să zică poleiul și conducea mașina cu prudență.

Toată noaptea mașina lui, care semăna mai degrabă cu o locomotivă, s-a tîrît pe străzile liniștite ale orășelului, luminînd drumul cu farurile, întîlnind aceleași camionete cu gazogenerator și căruțe în care se aflau cărăușe, iar femeile de la volanul mașinii sau de pe marginea căruței găseau puteri să-l salute cu un semn din mînă, și Alexei le răspundea la salut, de fiecare dată crescînd viteza pînă la limita posibilă. Înfățișarea acestor femei obosite și, din pricina oboselii, semănînd una cu alta, aproape că nici nu se deosebeau una de alta, îi provoca mustrări de conștiință.

Pentru el toate par să aibă același chip — asta pur și simplu pentru că nu le cunoaște încă bine pe toate — și doar fiecare își are viața ei, soarta ei, fiecare așteaptă pe cineva de pe front, sau, poate, nici nu mai așteaptă, dar trage fiecare la jug, în tăcere, cu resemnare, fără să cîrtească, ascunzîndu-și cu o înjurătură grosolană durerea și suferința. Cîtă răbdare au în ele muierile astea abrutizate, și fiecare își are durerea ei, fiecare își are necazul și jalea ei.

Încercă să și-o închipuie pe prima cărăușă întîlnită, cu o rochie frumoasă, pantofi cu tocuri, ciorapi subțiri ; se silea să și-o imagineze, nedezlipindu-și privirea de la o siluetă gîrbovită șezînd pe marginea dinainte a căruței — într-o pufoaică soioasă, cu broboada neagră acoperindu-i fruntea, — dar nu izbuti : căruța cu vizitiu pluti pe lîngă el și femeia îi făcu semn cu mîna, nepăsătoare, din obișnuință, ca și cum alunga un țînțar.

Nu, vrăjitoria nu-i reușea, nici măcar nu putea să și le închipuie pe ele, cunoștințele lui din secția de transporturi, cu altă înfățișare, încîntătoare, potrivită pentru o femeie — dar nici măcar nu-și putea face o imagine.

Căruțe și mașini îi veneau în întîmpinare, iar Preahin înainta în întîmpinarea lor, știind că se află și el în sirul acesta neîntrerupt, că este o parte a roții care se învîrtește agale prin oraș, aducînd la gară lăzile grele, care-ți rup mîinile pînă la istovire, apoi iar se rotește, înapoi, după o nouă încărcătură, și tot așa zile și nopți întregi.

Spre dimineață gerul s-a întețit și poleiul s-a întărit. Caii erau la capătul puterilor, cădeau și, cum mașinile impuneau viteză pe drum, Sahno îi anunță din om în om pe șoferi să-și aleagă alt traseu, lăsîndu-l pe cel vechi numai pentru cai.

Ușor de zis — alt drum. Toate drumurile se transformaseră în patinoar, mersul devenise un calvar nesfîrșit. Dar șoferii se grăbeau. Mijea de ziuă, curînd aveau să apară pietonii

și atunci circulația avea să devină cu totul primejdioasă.

Se lumina. De cîteva ori Preahin și-a dat seama că-l ia somnul.

Oprea, ocolea în fugă mașina, se lăsa pe vine, sărea, respira adînc, să-și alunge piroteala, și înviorarea asta îi ajungea pentru o jumătate de oră.

În revărsatul zorilor albastre, pe neașteptate începu să ningă cu fulgi mari, se porni vîntul, mersul deveni deosebit de primejdios : zăpada ascundea cu perfidie gheața.

Descărcînd lotul obișnuit de lăzi, Preahin hotărî ca, odată întors la uzină, să se ducă la Sahno și să-i ceară măcar lanțuri pentru roți, cu toate că lanțurile se potriveau mai degrabă la un făgaș afînat, adînc, pe cînd la polei nu prea erau de ajutor.

Mergea, holbîndu-și ochii încordat, simțea din nou că-l fură somnul. La capătul unei pante line Alexei dădu din cap scuturîndu-se de somnolență și opri cercetînd coborîșul — era un sector periculos și alunecos. Din partea dreaptă, tot pe o colină, ieșea fum de la fabrica de pîine, jos se forma un fel de mică depresiune, unde se întîlneau două drumuri înclinate — strada abruptă, pe care mergea Alexei, și coborîșul domol de la fabrica de pîine.

Alexei aruncă o privire spre colina fabricii — acolo era pustiu. Porni mașina în jos cu băgare de seamă.

Pe panta alunecoasă cel mai bine era să nu frînezi : mașina se poate întoarce din mers

și, mai rău, se poate răsturna, așa că aici puteai merge numai cu încrederea fermă că nimeni nu te stînjenește.

Mașina cobora, scîrțîind moale cu roțile pe zăpada proaspătă, și deodată din dreapta lui Alexei apăru o umbră ușoară.

În primul moment nici nu-și dădu seama ce era.

Săgețile fulgilor de zăpadă, oblice, impetuoase, estompau colina fabricii și pe femeia cu halat alb și basma albă. Nu o dată le-a văzut Alexei pe femeile care cărau pîine — complet în alb, cu excepția cizmelor. Ele cărau prin oraș telegușele albe cu pîine, proptindu-se cu pieptul de o stinghie de lemn. Acum, agățîndu-se de stinghia asta, femeia frîna cu picioarele, își proptea cizmele în pămînt, dar pămîntul era acoperit cu o pojghiță de gheață, cizmele alunecau și teleguța grea, încărcată cu pîine, se rostogolea de pe colină, împingea din urmă, apropiind-o pe femeie de mașină.

Cu mult înainte să ajungă față-n față, Preahin apăsă pînă la refuz pe frînă, roțile mașinii încremeniră, dar camioneta aluneca în întîmpinarea teleguței, iar teleguța era dusă în întîmpinarea mașinii.

Cel mai înțelept lucru pe care l-ar fi putut face femeia era să se prăvălească, să dea drumul teleguței sau să o cîrmească nițeluș într-o parte și din nou să se prăvălească, dar ea se temea pentru pîine, nu voia să se desprindă de stinghie, iar pe Alexei mașina nu-l asculta.

Îi văzu chipul — gura căscată, basmaua căzută pe frunte. Și două detalii negre în vîrtejul alb : roțile teleguței și cizmele.

În liniștea aceea placajul trosni, pîinile fură împrăștiate pe zăpadă, mașina mai patină vreo zece metri, se aplecă, pămîntul se îndepărtă într-o rînă și, strîngînd spasmodic volanul, Preahin înțelese : gata, s-a sfîrșit !

Ieșind din cabina mașinii răsturnate, fără să ia seama la sîngele ce-i țîșnea din sprînceana despicată, el mai auzea încă un țipăt prelung și jalnic.

Cînd se apropie în fugă de teleguță, femeia tăcea.

Alexi o răsuci.

Buzele îi erau strînse, ochii cenușii deschiși, dar fără expresie. Își trecu mîna peste pleoapele ei calde și femeia încetă să mai privească cerul.

Fulgii de zăpadă cădeau pe fața ei și se topeau. Apoi nu se mai topiră.

Se uita la chipul ei comun, slăbit și se gîndea că cea pe care o omorîse semăna cu cărăușele de la uzina lui.

Abia acum, în clipa asta, înțelese el ce le făcea pe femeile pe care le vedea să semene atît de mult una cu alta. Slăbiciunea și cearcănele albastre de sub ochi.

Preahin își ridică spre cer fața plină de sînge și un urlet înăbușit și neomenesc îi izbucni din gîtlej.

Îl șfichiui un gînd negru : „La ce bun am scăpat cu viață ? Ca să ucid ?..."

Nu mai era stăpîn pe sine în aceste clipe, doar după înfățișare mai ziceai că e om.

Mintea lui lucra cu intermitențe, erau momente cînd vedea numai, fără să înțeleagă ceea ce-l înconjura. Confunda realitatea cu nălucirile.

La un moment dat lui Alexei i se păru că murise și el — umbre albe, multe umbre albe apărură în jurul lui. Dar nu erau umbre, ci femei care duceau pîine cu telegușele, îmbrăcate în halate albe scurte. Și-a dat seama de asta, cînd umbrele s-au apucat să o ridice de jos pe cea ucisă.

Preahin își reveni, le înlătură cu o mișcare greoaie a mîinilor pline de sînge și ridică moarta.

Umbrele albe porniră înaintea lui, arătîndu-i drumul, deschizînd ușile, și lui Alexei, cu fiecare pas, ce-i răsuna în cap cu o durere ascuțită, insuportabilă, i se părea că de-acum a ajuns la limita suferinței, a durerii și vinii, iar din clipă-n clipă se va prăbuși odată cu greaua lui povară.

Drumul se dovedi a fi scurt, ultima ușă se deschise și el nu mai simți nici urmă din propria-i durere, amuți : în odaia mică, într-un colț văzu ochii unei bătrîne — încremeniți, decolorați, iar în celălalt chipurile a trei fetițe, nepricepînd nimic, uluite.

De ce adusese el aici atîta nenorocire ?

CAPITOLUL AL DOILEA

Păcătosul

A TRĂIT el oare în zilele, ceasurile, clipele acelea ? Se putea oare numi asta viață ? Sau numai delir, vis, plăsmuire de smintit ?...

Uneori părea cu totul calm. Răspundea la întrebări, mînca, umbla. Dar vorbea, mînca, umbla Alexei ca prin ceață : mîinile, picioarele, limba acționau parcă singure, fără să fie coordonate de conștiință.

Iar conștiința, tot creierul, pînă la ultima celulă, erau preocupate doar de un singur lucru — imaginile ireparabile din ziua aceea. Da, ireparabile : nimic, nici măcar un gest, o trăsătură, o secundă nu era cu putință de îndreptat în nălucirile acelea care i se perindau la nesfîrșit prin fața ochilor, repetîndu-se încă o dată și încă o dată...

Cînd s-a întors, abia tîrîndu-și picioarele, mașina era înconjurată de mulțime. Sprîncenata Sahno, chemată pesemne prin telefon, vorbea ceva cu un căpitan de miliție, bătrîn și trecut ca un măr copt. Se auzea un zumzet de voci surde.

Fața plină de sînge a lui Preahin era parcă un semn al vinovăției. Oamenii tăcură și se dădură la o parte dinaintea lui. Șefa secției de transporturi îi ceru să explice, să povestească totul, cum a fost, dar el se uita năuc la milițian. Un anume gînd nu-l lăsa în nici un chip să-și ia ochii de la figura lui.

Alexei ba cădea într-o stare de neștire, și se clătina amarnic, ba își revenea.

— Poate că e beat? întrebă milițianul și Sahno îi răspunse ceva, dînd din cap.

Preahin înțelese brusc de ce se uita atît de fix la bătrînul milițian. Pe șoldul acestuia atîrna un pistol în toc.

Ceea ce îi trebuia lui.

Alexei făcu un pas înainte, se aplecă și se agăță de tocul armei milițianului. Bătrînul, zăpăcit, se smuci ușor, Preahin vîrî mîna după pistol și se cutremură tot.

Soarta își bătea joc de el. Îi rîdea în nas. În locul pistolului, în toc se afla un ciorap. Un ciorap obișnuit făcut sul.

Alexei privea cîrpa fără să priceapă ceva, iar milițianul, înțelegînd abia acum, cu întîrziere, și dîndu-se brusc înapoi, îl întrebă:

— Ce-ți trecea prin cap? Ce voiai să faci?...

Niște oameni binevoitori întoarseră mașina și Sahno încinse focul în instalația gazogenă. Mașina porni.

— Du-te, du-te, martori există, măsurătorile s-au făcut, îi spunea bătrînul milițian lui Alexei, dar vorbele lui nu ajungeau pînă la înțelegerea lui Preahin.

— Încotro s-o apuc? Încotro? întrebă el fără noimă.

— Acasă. O să fii chemat. Așteaptă.

— Cum adică, așteaptă? Ce să aștept? repetă Alexei.

Sahno îl împinse cu greu în benă.

Stătea sus, privea mulțimea, se uita cu luare aminte la fața zbîrcită a milițianului și iarăși, iarăși privea colina, neînțelegînd, în nici un chip neînțelegînd de unde și cum apăruse femeia pe care a omorît-o.

Căpitanul de miliție i-a spus doar că panta pe care cobora el e de cîteva ori mai lungă decît colina fabricii de pîine și femeia a ieșit de la fabrică atunci cînd Preahin era în plin mers și nu mai putea face nimic cu mașina, iar ea n-a luat seama la drum. Asta explica mult, numai că nu lui Preahin. Mintea lui parcă se oprise în clipa aceea de necrezut: din vîrtejul de zăpadă a apărut, ca o stafie, femeia în halat alb și teleguța ei albă.

Mașina se urni din loc, Alexei se așeză în capul oaselor pe fundul benei. Apoi se întinse.

Sahno conducea imprecis mașina — numai la precizie nu-i era gîndul — Alexei era hurducat la hîrtoape, dar nu simțea nimic. Trecuse dincolo de limită. Fulgi de zăpadă îi cădeau în ochi, dar el nu clipea. Îl părăsiseră puterile. Vedea totul — privirea fixa chipuri și obiecte — dar nu înțelegea nimic, la nimic nu se gîndea: înstrăinarea parcă îl exclusese din viață.

Sahno îl aduse pe Preahin acasă, el ieși din benă și se retrase cuprins de tulburare: mătușa Grunea era în prag.

Ea își făcuse serviciul de noapte, iar acum îl privea, fără să știe ceva, zîmbind prietenește, șoptind ceva de bine, abia mișcînd din buze.

Ah, mătușă Grunea! Tu nu aici trebuie să stai, nu lui trebuie să-i spui vorbele tale nepreţuite! La bătrîna aceea, la cele trei fetiţe lipite strîns una de alta, acolo ar trebui să fii, alinătoareo. Pe cînd tu îţi risipești vorbele în van. Cui le spui? Unui ucigaș!

— Nenorocire, tușă Grunea, oftă Alexei, proptindu-se cu mîna de tocul ușii.

Se îndreptă către pat și se prăbuși pe el cu faţa în jos. Îl năpădi întunericul, se aude doar glasul mătușii Grunea. A aflat repede totul de la Sahno, iar acum turuie întruna vorbuliţe de parcă ar potrivi perne moi, să ogoiască durerea sfîșietoare a lui Alexei. Cuvintele astea poţi să nici nu le asculţi, important este că ele există — adorm, calmează, se risipesc ca niște pietricele pe dușumeaua curată. Preahin se prăvălea undeva, apoi iar apărea în izba veche și caldă — parcă era și nu era pe lumea asta...

Ceva parcă îl trezi pe Alexei.

În turuiala incoerentă a mătușii Grunea se ivise un sens.

Dealului acestuia de chinuri îi ziceau Golgota, iar el l-a urcat fără teamă...

Alexei se întoarse pe spate.

Aceeași odaie curată, cu tavanul scund, iar mătușa Grunea în atitudinea ei obișnuită, cu bărbia ascunsă în palmă. Zorii albăstrii ai zilei se revărsau în izbă.

Mătușa Grunea oftă, apoi spuse tare și răspicat, parcă nu era ea, ca și cum îl judeca:

— Știi de ce anume nu poţi să te ascunzi?

El dădu din cap afirmativ, cine nu știe asta — de cerșit și de temniţă. Numai că pentru el temniţa devenise o izbăvire.

— Nu, nu știi, făcu mătușa Grunea. De cruce.

— De cruce?

— Fiecare își poartă crucea... Trebuie să te duci, Alioșenka, astăzi o înmormîntează.

Preahin sări în picioare. Își aruncă mantaua pe umeri. Se uită la mătușa Grunea. Se uită conștient, nu ca ieri. Ca și cum mătușa Grunea, mîntuitoarea, îl făcuse să-i fie rușine.

*

* *

Să se ducă, firește. Trebuie să se ducă.

Ce mai, va să zică, din nou bătrînica asta, prea înţeleapta mătușă Grunea în toate privinţele are dreptate?

L-a luat parcă de blană și l-a scuturat ca pe un căţel.

Ai vrut să te împuști? Să fugi de răspundere?

Nu, du-te, dă-i drumul înainte, și fă ochii mari, nu te ascunde, deschide ochii și privește ce-ai fost în stare să săvîrșești, chiar și fără intenţie rea.

Alexei dădu din cap, oftă și se îndreptă către prag.

Găsi procesiunea funebră la poarta casei cunoscute acum și se lipi de gard.

Luaseră de pe teleguţe lăzile de placaj în care femeile transportau pîinea și legaseră

două teleguțe între ele. Se vedeau în stînga și în dreapta niște mînere de lemn cu bare transversale, iar la mijloc era coșciugul.

Femeile se țineau de mînere, împingeau încet coșciugul nevopsit și, trecînd linia porții, toate se uitau la Alexei.

Îl recunoșteau, asta era clar și fără cuvinte, dar el aștepta ceea ce era de temut — privirile bătrînei și ale celor trei fetițe. Bătrîna însă nu se uită la Preahin: se clătina, capul i se legăna fără voie, o sprijineau de o parte și de cealaltă două femei în alb. Trecu pe lîngă el, și Alexei înțelese că aici nu-i ardea nimănui de el, aici e durere și acum nu-i timp de lămurit dacă el este vinovat sau nu.

Fetițele pășeau pe urmele bătrînei. Cele mai mari o țineau de mînă pe cea mică, înfofolită cu o basma albă, probabil a mamei.

Procesiunea nu era mare, dar atrăgea atenția: majoritatea o alcătuiau femeile în halate albe și trecătorii se opreau știind, cunoscînd bine că cele în halate albe aduceau pîinea la magazine.

Alexei tot mai stătea la poartă. Alături de el apăru un bătrîn, uscățiv, pipernicit, alb de parcă picase din cer odată cu zăpada, făcu semnul crucii către procesiunea care se îndepărta și spuse ca pentru sine:

— Au dus-o pe susținătoarea familiei. Au rămas trei orfane. Și a patra de-abia umblă.

Parcă anume apăruse bătrînul, ca să-i spună asta lui Alexei, să-i facă cunoscute amănuntele nenorocirii.

Ca și cum cineva îl biciuise peste față, Preahin se smuci de lîngă gard și începu să pășească în urma procesiunii.

Gerul se întețise, drumul era alunecos ca și mai înainte, iar teleguțele ce purtau coșciugul înaintau încet: femeile călcau grijuliu, cu pași mărunți.

Alexei cădea — cizmele alunecau — se izbea dureros, dar nu simțea durerea, se ridica și pornea mai departe. Se desprinsese puțin de femei și se putea gîndi că vinovatul merge în urmă și se căiește: cade, se ridică fără vorbă și iar cade. Așa și era...

La cimitir procesiunea s-a oprit pentru mai multă vreme. Mormîntul abia urma să fie săpat — groapa nu era gata, și Alexei se pomeni în centrul unei atenții împovărătoare. Femeile își aruncau ochii spre el tot mai des, de parcă le stînjenea și, într-adevăr, le stînjenea, dar, ceea ce era esențial, îl observaseră fetițele. Se lipiră strîns una de alta. Cea mai mică holba înspăimîntată ochii, își zbîrcea nasul gata să plîngă, dar se răzgîndi, mijlocia și cea mai mare îl cercetau cu o privire lungă pe Preahin. Cea mai mare avea șaisprezece ani, domnișoară de-acum, cea mijlocie doisprezece, iar cea mai mică, poate șapte. Preahin făcuse remarca asta de undeva din străfundul conștiinței, pîrjolită de privirile acestor micuțe femei.

Ce era în privirile lor? Ură? Poate, la cea mare. Mijlocia și cea mică se uitau mai degrabă cu uimire. Cu nedumerire. Ca atunci. Dar atunci priveau zguduite. Fără să fi înțeles bine ce s-a petrecut. Și nu Preahin era

important pentru ele, nu. Pe cînd acum se uitau numai la el. Se uitau, neînțelegînd de ce e acolo soldatul ăsta fără epoleți ? Cum poate fi acolo ?

Iar cea mai în vîrstă : cum îndrăznește ?

Au fost aduse lopeți și femeile, făcînd cu schimbul, începură să sape mormîntul. Alexei se apropie de una din ele și, tăcut, puse mîna pe coada lopeții. Simți căutătura tăioasă a unor ochi verzi care-i sfichiuiau fața, femeia îi smulse lopata din mînă și se îndepărtă. Preahin stătea cu mîna întinsă, nedumerit, umilit. Nu-i dădeau voie să sape !

Se gîndi că a fost o întîmplare, femeia poate avea și alte motive să nu-i dea lopata, așa că se apropie de alta. Aceasta, oacheșă, firavă, se răsuci cu lopata într-o parte și se îndepărtă. Încercă atunci să ia lopata cu forța. Dar adversara lui, una bălană, cu nasul plinuț, mic și cîrn, se dovedi hotărîtă și îndărătnică. Nu-i spuse nimic, își strînse numai buzele cu răutate și trase cu tot trupul coada lopeții către ea. Preahin o lăsă în pace și, pășind, prinse o șoaptă :

— Vrea să-și ceară iertare !

Să ceară iertare ! Ce mai vorbă... Ceri iertare sau nu, vorbele nu mai ajută, iar cu o lopată nu scapi. Acum toată viața trebuie să-și repare și să-și îndrepte greșeala, dar poți s-o tot îndrepți — că movilița asta tot o să rămînă.

Lui Alexei i se rupea inima, plesnea în bucățele mici, pentru el nu se găsea nici o lopată aici, lîngă acest mormînt, nu era loc pentru el lîngă aceste femei, alături de durerea lor, ucigașul nu poate să stea lîngă coșciugul celei ucise și să tortureze prin prezența lui sufletele fiicelor sale... Nu poate, dar trebuie...

Alexei își aminti de alinătoarea lui, de mîntuitoarea sfîntă care era mătușa Grunea, de cuvintele ei aspre, nemîntuitoare și nealinătoare : „Trebuie să te duci !“

Și iată-l aici.

Aici să stai, chiar dacă ți s-a făcut semn să pleci, să stai și să privești cu toată luarea aminte la ceea ce ai săvîrșit...

Femeile săpară groapa — fără îndemînare, destul de puțin adîncă, povîrnită la margini.

Descoperiră coșciugul — pentru a-și lua rămas bun de la răposată. Începură să plîngă, care mai de care, înecîndu-se. Alexei își încleștă mîinile de un mesteacăn, pînă la durere, pînă la sînge. Plînsul acesta îl făcea să simtă că parcă jupuiau pielea de pe el. Privea însă, fără să se întoarcă. Ochii i se transformaseră parcă în două bucăți de gheață.

Lua aminte pentru totdeauna.

Grupul de femei în halate albe. În mijlocul grupului două teleguțe vechi. Coșciugul. Alături, trei fetițe — fără să vrea se aliniaseră după înălțime. Iar de partea cealaltă a teleguței — bătrîna.

Ciocanul începu să bată sec într-un cui, apoi lovi mai moale, nimerise în lemn. Și încă unul. Defunctul n-are nevoie de multe cuie — doar două ; nu e țintuit puternic. Căsuța de pin — ultimul refugiu — este lăsată în jos,

pe frînghii. Bulgării înghețați izbesc în capac. Se aude un țipăt sfredelitor, ca de tortură :

— Mămico ! Nu !

E fiica cea mare. Celelalte, mai nevîrstnice, se țin una de alta, nu înțeleg încă totul, pe cînd cea mare, e fată mare de-acum, om adult.

De ce oare, de ce viața e alcătuită atît de fără noimă ?

Iată el, Alexei Preahin, un nenorocos singuratic, fără folos cuiva pe lume, se află aici viu, iar o mamă, care lasă trei orfane, se duce în pămînt. Și nu altul decît el, Preahin, a ucis-o !

Fetița plînge, ea doar trebuie să trăiască, abia de-acum intră în viață, și avea atîta nevoie de mamă, și cele mici aveau nevoie, și bătrîna bunică, pe cînd fără el puteau să se descurce, nu era cine știe ce pierdere.

Alexei privește, așteaptă, înțepenit de frig, și din nou trec pe lîngă el femeile — în șir, una după alta. Una încetinește pasul și îl privește cu ură, deschis, alta pe sub sprîncene, iar alta își oprește numai în treacăt privirea pe chipul lui. Bătrîna nici acum nu-l vede. Cea mai mare dintre fetițe nu vrea să-l vadă. Celelalte două, îl privesc din nou uimite, tot fără să priceapă de ce el atît de tare le-a...

A venit și rîndul tău, Alexei Preahin.

Au plecat toate. Numai tu singur ai rămas. În fața ta se află movilița pe care toată viața trebuie să o netezești.

Ia-ți rămas bun. Du-te la femeia căreia i-ai luat viața, ai cărei copii i-ai lăsat orfani.

Abia mișcîndu-și picioarele amorțite, Alexei se apropie de movilită.

Se lăsă în genunchi.

Șopti cu osîrdie :

— Iartă-mă, femeie ! Am să-mi port crucea ! Cît am să trăiesc !

Și deodată își aminti spitalul și cum, chinuindu-se și suferind el însuși și știind că alături se chinuie și suferă alții, înțelesese treptat că ceea ce e mai rău, adică moartea, nu e întotdeauna mai rău în comparație cu durerea rănilor grele.

Tocmai acum, în ceasul disperării lui, îi veni în minte gîndul că ceea ce e mai rău, adică moartea, nu e întotdeauna mai rău în comparație cu viața.

Dacă viața, așa cum i s-a întîmplat lui, ia o astfel de întorsătură.

*

* *

De la cimitir Preahin se duse la miliție.

Bătrînul căpitan îl așeză în fața lui și fără să-i ceară numele și prenumele, anul nașterii, fără să îndeplinească ritualul supărător, ce premerge unui interogatoriu, începu să stea de vorbă cu Alexei despre noaptea aceea, despre schimbul acela greu, și aproape pe neobservate ajunseră curînd să se tutuiască, de parcă erau cunoștințe vechi, iar căpitanul știa totul despre Alexei, în afară, poate, de Zinaida. Îi porunci apoi lui Preahin să aștepte, trase lîngă el o foaie de hîrtie, începu să scîr-

ţiie ceva, făcînd pete de cerneală cu peniţa şi-i dădu lui Alexei să iscălească.

— Ia te uită, ditamai teancul despre tine, spuse el, apropiind un dosar şi introducînd încă o hîrtiuţă.

Căpitanul răsuflă.

— Concluzia e definitivă, fireşte, nu numai după părerea mea, spuse el, dar şi martorii şi rezultatele măsurătorilor arată că dosarul o să se închidă. Şi, după o pauză, adăugă : Să nu te mustre cugetul, ostaş.

— Cum aşa ? articulă Alexei.

— N-are nici un rost, adăugă căpitanul ca şi cum nu l-ar fi auzit. Cu temniţa nu alini durerea...

Acasă Alexei o găsi pe Zinaida şi asta nu-l mai surprinse acum. Îl surprinse mătuşa Grunea. Se uita la Preahin cu un fel de zîmbet jalnic, umbla aproape în vîrful degetelor, îl sili să se aşeze la masă şi scoase de sub şorţ o sticlă de trăscău.

Preahin bău un pahar. Nu mîncase de o zi şi o noapte sau chiar mai mult, aşa că ar fi trebuit să adoarmă numaidecît după atîta cantitate de băutură spirtoasă, dar el nici nu se ameţi. Pe masă abureau cartofi sfărîmicioşi, se afla o strachină cu castraveţi îmbietori, dar el înghiţea mîncarea fără să reţină gusturile şi mirosurile, iar mătuşa Grunea îi spuse :

— Să mă ierţi, bătrîna de mine.

Alexei nu răspunse nimic, o privi fără să priceapă ceva, şi ea îl lămuri :

— Să-mi ierţi limba...

Va să zică de-aia umbla ea în propria-i casă în vîrful picioarelor, cu un fel de zîmbet vinovat, aruncîndu-i din cînd în cînd cîte o privire. Ah, ce suflet bun, mătuşa Grunea ! L-a trimis la cimitir, i-a spus adevărul — — parcă e vinovată ea că adevărul a ieşit aşa pentru Alexei — încă s-a mai şi ruşinat, a început să se învinovăţească. Ah, mătuşă Grunea !

Mai bău un pahar, dar trăscăul nu-i aduse vreo uşurare. Oftînd, puse furculiţa alături. Se prinse cu mîinile de cap.

Bun — „să nu te mustre cugetul" ! Şi acum ce să fac ? Mai departe cum o să fie ?

Mătuşa Grunea, de parcă într-adevăr era o vrăjitoare, ghicindu-i gîndurile, răspunse îndată :

— Ar trebui să plecaţi.

Preahin o măsură sever pe mătuşa Grunea — „să plecaţi" ? Îşi mută privirea spre Zinaida — „voi" ? Vorbuliţele astea nu prea erau ale mătuşii Grunea. Ale altuia păreau a fi vorbuliţele astea.

Bătrîna plesni din palme a mirare, prinzîndu-i privirea lui Alexei, şi începu să turuie, să înduplece, să consoleze :

— Aoleo, păi vezi bine că da, bătrînă ce sînt ! Vezi bine, Zinuşka mi-a povestit de păţania asta mare a voastră, de toată viaţa voastră, iaca-i adevărat, că rău a mai pălit-o biciul, a pedepsit-o, da şi pe tine, sărmanul, Alioşenka ; că soarta v-a legat, soarta v-a urgisit şi tot ea se străduie să vă împreune, să

vă tămăduiască rănile, da aicea ce-o să faci tu acum, te-oi istovi de tot, de-oi ieși în stradă ți-oi aduce aminte, de-oi porni, iarăși ți-oi aminti, te-oi slei de tot, te-oi topi ca o lumînărică, se vede că așa vrea Dumnezeu, ia-o de mînă pe Zinușka, iertați ce-a fost demult, întoarce-vă-ți la Moscova și duce-vă-ți traiul mai departe...

Preahin zîmbi ironic. O întrebă obosit pe Zinaida :

— Asta-i osteneala ta ?

Ceva cunoscut cîndva, mai demult, tresări pe chipul Zinaidei. Ochii ei, parcă înspăimîntați, deveniseră mai rotunzi, dar cînd răspunse, glasul îi era străin, răgușit, de nerecunoscut :

— Oh, Alioșa, noi sîntem cununați, înțelegi, sîntem cununați amîndoi prin nenorocirile noastre.

Cununați ! Na-ți-o bună ! Fiecare om e cununat doar cu nenorocirea lui. Și singur trebuie să se răfuiască cu ea. În caz de fericire, e altă treabă. Fericirea trebuie neapărat s-o împarți cu altcineva. Dar să împarți nenorocirea e păcat. Nenorocirea e numai pentru unul. A venit — descurcă-te, n-o da altuia cu lingura : băutura asta e prea amară. Așa că fiecare să-și plătească partea lui. Chiar și fără greutatea, fără povara asta imensă lui nu-i trebuia, n-avea nevoie de Zinaida, iar acum cu atît mai puțin.

Ce să mai vorbim ! Căzînd de acord cu ea, cu spusele ei, ce-o să iasă ? Și fără această nenorocire o respinsese pe Zinaida, iar acum că nenorocirea a venit, să accepte... Nu-i cine știe

ce bravură și nici prea mare cinste pentru un bărbat.

Nu și nu, nu și nu !

Continuau să stea în jurul mesei fără să scoată o vorbă. Chipul lui Alexei devenise mohorît, se înăsprise. Ridurile i se adînciseră și-i împăienjeniseră fața cu linii negre. Tăcea bărbatul, tăceau și femeile.

Apoi Zinaida se pregăti de plecare. Ar fi plecat singură, dacă nu era mătușa Grunea.

— Condu-o ! îl sili ea.

Ieșiră în stradă, Alexei înghiți aer și începu să tușească : gerul era din ce în ce mai tare. Îi arde gîtul, îl scutură fiorii.

Gerul ar fi trebuit să-l dezmeticească pe Alexei, să-i limpezească mintea, dar acum totul se petrecu pe dos. Parcă nu înghițise aer curat ci încă niște trăscău. Se clătina ca și cînd l-ar fi împins cineva. Capul i se învîrtește ca în clipa aceea, cînd cerul dinaintea cabinei o pornise într-o parte. Alexei își strînse pumnii ca și cum ar fi ținut volanul și de mîinile astea depindea dacă mașina avea să se oprească. Dar nu, o conduce într-o parte — direct spre teleguța vopsită din motive de igienă în alb — și pîinile negre zboară și se risipesc în toate părțile.

Alexei merge, cîrmind cînd la dreapta, cînd la stînga.

— Doamne, șoptește cu ciudă Zinaida, ce se petrece ! Apoi cu altă voce, mîngîioasă : Cum o să-ți dau drumul în halul în care ești !

Alexei observă cămăruța ca un penar — parcă a mai fost cîndva aici ! — patul de

fier, îngust, pentru o singură persoană, înțelege unde a ajuns, vrea să se întoarcă, dar se prăbușește ca într-o prăpastie...

Prăpastia e adîncă, întuneric beznă, dar el plutește pentru o clipă într-un fel de arșiță, într-un crater de foc și totul începe să clocotească în el...

Alexei sare în picioare. A dormit cu mantaua pe el, în patul îngust — îi e cald, aerul nu-i ajunge și-i e sete, parcă de o mie de ani n-a mai băut.

— Ce? Ce? șoptește el trezit din somn și, la lumina lămpii de petrol, o vede pe Zinaida lungită pe podea și acoperită cu un paltonaș.

Se întoarse către el, ochii îi erau limpezi — să nu fi dormit? — și-i spuse:

— Salvează-ne!

El nu înțelese. Se gîndi că nu auzise bine.

— Salvează-ne, repetă deslușit Zinaida, pe mine și pe tine. Altă cale n-avem, decît spre Moscova.

El se ridică, își netezi părul. Din nou discuția asta. Aruncă o privire la pendulă. Era timpul să plece la lucru. Își trase cizmele. Își încheie copcile de la manta.

Zinaida era și ea gata — se culcase îmbrăcată.

Mergeau pe stradă fără să scoată o vorbă și, în timp ce mergeau, Alexei nu se gîndea la muncă. Nici nu-i trecea prin cap. Pur și simplu mergea în direcția în care mergea de obicei dimineața, atîta tot.

Numai acolo, în micul birou al lui Sahno, a revenit el la adevărul lui. Șefa cea sprîncenată s-a ridicat de la masă, i-a venit în întîmpinare, zîmbind stăruitor, și tocmai stăruința zîmbetului ei și privirile fîsticite ale cărăușelor, care tăcuseră brusc, i-au redat tot ce-i aparținea.

— Uite permisul, Preahin, mașina e la locul ei. Aprinde focarul.

Alexei o privi atent pe șefă. Apoi se întoarse și ieși agale. Uitase parcă ceva. Nu dusese ceva pînă la capăt. Nu isprăvise ceva.

Mașina era încălzită: parcă lucrase în schimbul de noapte, sau parcă cineva ațîțase focul în instalația gazogenă.

Zăbovind încă, adunîndu-și gîndurile, căutînd să-și amintească ceea ce uitase, Alexei deschise portiera și se așeză la volan.

Și-a amintit! De fapt, nu și-a amintit, a înțeles. Își încleștă mîinile pe volan și-l strînse cu putere. Îi trosniră degetele. Ca atunci, acolo, pe strada aceea la ceasul dimineții, îi scăpă un geamăt prelung, surd, deznădăjduit.

Nu, el nu mai putea sta la volan, nu mai era în stare să răsucească volanul. Niciodată.

Tresări — se deschisese portiera. Jos se afla Sahno.

— Poate că n-ai înțeles, Preahin? întrebă ea. Dosarul a fost închis, au telefonat de la miliție.

— Nu pot! făcu Alexei răgușit. Înțelegi, nu pot să conduc!

Ieși din cabină. Sahno, doar cu paltonul pe umeri, tremura de frig și tăcea. Trebuia să spună ceva. Era de datoria ei. Dar tăcea.

— Bine, rosti ea în cele din urmă. Du-te la serviciul de cadre. Să-ți dai demisia e greu, știi. Chiar cu neputință. Poate or să te pună să faci altă treabă ?

Alexei se tîrî afară din cabină, se foi pe loc, ar fi vrut să obiecteze ceva, dădu cu ochii de camionetă și își înghiți vorba. De condus nu poate conduce. Și niciodată n-o să mai poată. Va să zică, moțata asta cu sprîncene negre are dreptate. Trebuie să meargă la serviciul de cadre.

Făcu un pas pe lîngă șefă, apoi se întoarse stîngaci. Sahno nu mai zîmbea. Îl privea compătimitor. Și de aceea lui Alexei începu să-i fie mai ușor : chipul șefei exprima adevărul.

*

* *

Alexei Preahin abia își tîra picioarele pe stradă — pustiit și cu totul secătuit. Singurul lucru la care se pricepea, era să conducă mașina. La prima vedere nu era puțin, dar nici prea mult, după cum s-a dovedit.

Acum ce să facă ? Încotro să se îndrepte ? De ce să se apuce ?

Munca i-a fost principalul reazim în viață. Cînd a plecat Zinaida s-a afundat pînă peste cap în muncă, nu mai era de găsit, cîte două schimburi răsucea volanul la Ivan Feodorovici : drumuri, drumuri zburau sub roți — asfalt cenușiu, piatră de pavaj șlefuită pînă la luciu, pietriș prăfuit sau pur și simplu noroi lipicios, vîscos — să conduci mașina pe astfel de drumuri e ca și cum ai săpa la pămînt ;

te istovești și îți sărezi zdravăn cămașa cu sudoare.

Dar dacă ești lipsit de muncă ? Îndeobște, ce e omul fără muncă ? O vită care rumegă ? O creatură care aspiră aerul altuia, care calcă iarba în zadar, care face umbră pămîntului degeaba ? Ce e un om trîndav, dacă nu un parazit, care aduce doar pagubă și silă ?

Și Alexei a avut un reazim, dar uite că singur l-a scăpat din mînă și a început să se clatine.

Ajuns acasă, descuie ușa, se așeză la masă și își aținti privirea la perdeluțele azurii. Era cald în casă la mătușa Grunea, o atmosferă plăcută, intimă. Deși stăpîna lipsea — era de serviciu, — izba ei îl încălzea, era prietenoasă și bună, ca stăpîna.

Totuși, e de neînțeles, cum este alcătuită viața. Uneori e bună cu tine, te scoate din mormînt, ți-o trimite pe mătușa Grunea, cu turuiala și alinările ei. Alteori te respinge — cazi și mori... Alexei privește dincolo de perdeluțe și simte că-l trec fiorii : nu vrea să iasă în stradă, orășelul ăsta de lemn îl înfricoșează acum. Numai aici, în izbulița mătușii Grunea, e izbăvire și moină pentru suflet. Pentru Preahin, întreaga lume s-a închis aici. El e om liber, dar parcă e întemnițat, deși e cald și plăcut aici, deși e moină și izbăvire, aici mai sînt și patru pereți, sfîrșitul slujbei și urîtul.

Mătușa Grunea și Zinaida apărură deodată în prag, învăluite în rotocoale de aburi. Nici nu se bucură, nici nu se amărî.

Se uită la Zinaida cu priviri de gheață.

Poftim, și Zinaida! Oricît se închidea el în sine, oricît își zăvora poarta sufletului, ei nu-i păsa de nici un zăvor. Intra la el fără nici un bilet de voie. Oricît se împotrivea Alexei, ea parcă nici nu observa.

Se așezară din nou la masă. Preahin la mijloc, cu mîinile întinse înainte și degetele-i osoase strînse ca un lacăt puternic. Mătușa Grunea la dreapta, Zinaida la stînga. Se vedea din privirile lor că știu tot.

Zinaida, ca și cum trecuse prin școala mătușii Grunea, îi mîngîie mîinile, îl privește în ochi stăruitor. Nu rostește nici un fel de cuvinte, în afară de unul :

— Să plecăm... și după o clipă, din nou : să plecăm...

Știu ele, femeile, cum să procedeze : brusc, glasul ei devenise ca odinioară, înainte de război — dulce, mătăsos. Și degetele lui Alexei se desfac. Ea i le mîngîie cu un fel de căldură, bunătate, fără insistență și degetele încleștate pentru totdeauna se desfac.

Mătușa Grunea aprobă din cap, sprijinindu-se comod în palmă, zîmbește stingherită, ca și cum în prezența ei săvîrșesc o taină, se înțeleg, caută pacea și ea e aici numai pentru ca în prezența ei să se statornicească o pace mai trainică și taina să se împlinească mai bine.

Zinaida a obținut ce a dorit : i-a desfăcut lui Alexei degetele, iar mîinile lui sînt acum așezate pe masă cu palmele în sus.

— Hai, tușă Grunea, șoptește Zinaida, ghicește-i lui Alioșa care-i va fi soarta.

Mătușa Grunea își înalță sprîncenele, își poartă degetul după șerpuiturile liniilor din palmă și începe să spună rolul ce parcă-l știa de la Zinaida :

— Ăi trăi, Alioșenka, drăguțule, pînă la adînci bătrînețe, și ăi avea copii, trei fetițe și-un băiat, și ăi muri tu cu drag, cu inima-mpăcată...

Alexei își smulse mîna. Brusc și cu ciudă. Prea de tot! Știa că mătușa Grunea are suflet bun, dar bunătatea nu e părtinitoare. Ieri a fost bună cu tine, azi e bună cu Zinaida, și nu așa, pur și simplu — parcă dă ajutor la comandă.

Îndată se rușină. Mătușa Grunea îl privea zîmbind, iar lacrimile-i curgeau din ochi picătură după picătură, grăbite, luminoase, curate ca de copil.

Se ocărî, prinse mîna mătușii Grunea și strigă :

— Iartă-mă!

Apoi aruncă o căutătură spre Zinaida.

— Cum mă chemi tu la Moscova? Din interes? Pentru viza pe buletinul de identitate?

Preahin credea că Zinaida o să înceapă să plîngă, să bîiguie că nimic din toate astea nu e adevărat. Dar ea tăcea, clătinînd din cap.

— Preahin, Preahin! rosti ea cu amărăciune. Nici pe dracu n-ai priceput. Nici pe dracu!

El vîrî mîna în buzunarul bluzei militare.

— Dacă-i așa! Dacă-i așa! Scoase permisul de șofer, un carnețel vechi, jerpelit, pe care cîndva îl îndrăgise din toată inima și la care ținea mult. Îl rupse pe din două — învelitoarea din pînză plesni, era slabă. Asta era tot! O grămăjoară de bucățele de hîrtie.

— N-am încotro! spuse Preahin cu amărăciune. Nu mai am nimic de făcut, nici o meserie! Plecăm la Moscova!

Îi e totuna cu cine merge. Și cu Zinaida, la o adică, de vreme ce-l roagă. De vreme ce vrea — o să ia totul de la început!

La gîndul ăsta se porni pe rîs, iar Zinaida și mătușa Grunea îl priviră înspăimîntate.

Iaca poznă! „Totul de la început!"

A fost cîndva o zi însorită de toamnă, cu cerul adînc, ca o apă limpede, asta a fost cîndva, iar el mergea alături de mătușa Grunea, ținînd de gură sacul de merinde vechi, cu niște conserve în el, și visa, făurea planuri!

Nu i-a prea mers în viață, a rămas burlac cu nevasta în viață, dar care l-a părăsit, singurătatea și urîtul l-au obosit și s-a decis să-nceapă viața într-un chip nou.

Să ia totul de la început!

Bărbat cărunt și naiv! E cu neputință să iei viața de la început. Poți numai să o continui. Și dacă pînă acum ți-a fost dat să fie anevoioasă, mai departe o să fie grea, așa să știi! Doar în basme se vorbește despre fericire.

Ce mai! Cît a tot așteptat, cît a sperat, iar soarta, drept răspuns: n-o să obții nimic! Pe femeia fugară ți-ai scos-o din inimă și din amintire — poftim, primește-o teafără și nevătămată — chiar dacă o să-ți sfîșie și o să-ți zgîndăre vechile răni. Ai tînjit după o viață bună? Nimic n-o să iasă, omori un om, ți-ai luat păcatul pe suflet!

Nu, de la soartă nu trebuie să ceri nimic. Să n-ai nici o nădejde.

Trăiește cum ai trăit, omule. Și ține minte — e cu neputință să iei ceva de la început. Ah, Zinka, dacă ai ști tu asta, ai renunța singură la născocirea ta.

*

* *

Grăbindu-se, precipitîndu-se, cu înfrigurare, Zinaida întocmea formele pentru eliberarea din muncă a lui Alexei și a ei, „în legătură cu plecarea soțului la domiciliul stabil", obținea viza de intrare în Moscova, încă niște hîrtii și aprobări; Alexei umbla și el pe la miliție și pe la alte notabilități, nici nu le mai știa, fără să se mai gîndească, fără întoarceri din drum — numai și numai înainte.

Parcă fugea de propria-i umbră, cînd te bate soarele în plină față, poți avea impresia, mai ales dacă te grăbești, că ea, umbra ta, a rămas în urmă, a dispărut. Iar Zinaida ațîța din răsputeri soarele ăsta: „Moscova! La Moscova!" Își amintea de metrou, cum o năucise splendoarea aceea subterană, de străzi și de case — să-ți pierzi capul, nu alta. Uneori, ascultînd turuiala necontenită a Zinaidei, i se părea că, poate, greșea el, iar Zinaida avea dreptate. Moscova e un oraș mare, el îl cu-

noaște bine, și acolo, departe, peste nenorocirea lui se va așterne uitarea, o să aibă o altă viață și alte preocupări, o să intre să lucreze ca strungar într-o uzină de pildă, după o jumătate de an deprinde noua meserie, iar distanța, timpul și oamenii — asta înseamnă mare lucru, un adevărat leac și el o să se vindece cu timpul.

Zinaida o orbise pînă și pe mătușa Grunea cu soarele ăsta al ei. „Iaca s-o mîntui războiul, s-or întoarce și ai mei, o să ne poftiți oare ? întreba ea mușcînd ușor dintr-un colț al basmalei de pe cap — albă, cu buline trandafirii. „Ha ! striga Zinaida. Mai încape vorbă... N-ai fost niciodată ?“ „Nu !“ se fîstîcea mătușa Grunea. „Ai pierdut mult !“ striga Zinaida și puteai să juri că e moscovită get-beget.

S-au urcat în tren, luîndu-l cu asalt : deși deocamdată în Moscova se intra cu permis, o mulțime de lume călătorea. De-acum neamțul se zvîrcolea dincolo de hotarele noastre și viața oamenilor începuse să fie mai veselă. După toate aparențele, se întorceau mulți evacuați, dar era și soldățime care se îndrepta către front trecînd prin Moscova — oameni umblați, păreau că vin de prin spitale : mai au încă de bătut drumuri, iar pe mulți îi așteaptă mormîntul pe undeva, prin țară străină, deocamdată aleargă pe peron cu ceainicele, se fălesc, își zornăie decorațiile, se țin de glume.

Trenul staționa vreo zece minute, o conductoare în vîrstă se agățase cu mîinile încrucișate de bare, acoperind cu corpul său ușa vagonului și urla amenințător că nu mai sînt

locuri și că ea nu mai dă voie nimănui, dar îndată găsea un mijloc de a lăsa să-i treacă pe sub braț vreun soldățel simpatic, ce-i șoptea la ureche un cuvințel tainic, de a lăsa să iasă pe peron vreun marinar elegant, în pantaloni evazați și în maiou, cu bereta așezată ștrengărește, ba încă să mai și glumească cu el.

Oamenii — militari și civili, stăteau înaintea ei în atitudini de rugăminte, de implorare, în sfîrșit cineva nu mai rezistă, începu atacul, conductoarea scoase un răcnet disperat, dar ruptura se produsese și Preahin sări pe platformă împreună cu un grup de curajoși. Făcîndu-și loc în vagon, el deschise cu greu fereastra, se aplecă în afară și-i porunci Zinaidei să întindă mîinile. Aceasta prinse a se văicări, firește, de jos, de pe peron, aspectul ei n-ar fi prea grozav, dar rușinea dispăru numaidecît și, în hohotele și îndemnurile soldaților, care, nevăzînd de multă vreme toalete de damă, se strînseseră îndată, Alexei o ridică în vagon.

Cît despre mătușa Grunea, ea era jos și se rățoia la tinerii soldați ca la niște boboci, alungîndu-i, obraznicii, iar Alexei simți că i se strînge inima.

Asta-i tot, va să zică. Mătușa Grunea apăruse în ochii lui, mai mult morți decît vii, ca o bătrînă necunoscută, iar acum uite că pleacă pentru totdeauna. Poți s-o tot urmărești cu privirea pe cea rămasă pe peron, Preahin, că ea tot dispare, ea va trece din realitate în amintirea ta.

O fluturare de mînă — și gata!
Alexei se așează într-un colțișor lîngă Zinaida. Răzbătătoare femeie, să n-o recunoști. I-a dat pe militari la o parte, a făcut loc nu numai pentru ea, dar și pentru Alexei, și nu cu ghionți sau țipete, ci zîmbind și cu vorbă bună. Ca să vezi ce-a învățat de la mătușa Grunea!
A învățat? Sau poate a furat? Căci se poate și așa: nu numai o cîrpă sau o bucată de pîine poți fura, ci zîmbetul și blîndețea.
Alexei își trecu mîna peste față. Oare nu era prea nedrept cu Zinaida? Zîmbetul nu e un obiect — nu-l poți lua. Nu știi să zîmbești — învață: e o bucurie, nu un păcat, iar furtul n-are nici un amestec aici. Uită ce-ți trece prin cap!
Privi pe furiș la Zinaida. Zîmbi ironic.
Ce înseamnă ea pentru el?
După hîrtii — soție, dar în realitate? Alexei își aminti cursa în afara orașului, la gospodăria anexă, calul care crăpase, Zinaida șezînd în noroi. Își aminti și cele ce au urmat.
Ah, fir-ar să fie! L-a înduplecat să plece la Moscova, l-a strîns cu ușa, de fapt nu Zinaida, viața l-a strîns cu ușa — îi era cu neputință să mai fie șofer, cu neputință. Au pornit deci la drum pentru a începe o viață nouă, mai bine zis pentru a o continua, dar cine sînt ei unul față de altul nu se știe. Soț și soție?
Ea e pregătită, lucru sigur. Preahin i-a cedat și Zinaida n-o să rămînă datoare. Dar el? El e pregătit?...
Alexei își imagină cum vor sosi ei la Moscova, cum vor ajunge în odaia în care s-au

dezmierdat odinioară, unde s-au iubit cu patimă și de unde apoi Zinaida a plecat în văzul tuturor după Petro al ei, umilindu-l pe Alexei cu nerușinare. Și iată că vor păși din nou pragul. Vor lepăda sacii de drum. Se vor dezbrăca, el — de manta, ea — de palton. Se vor apropia unul de altul. Și mai departe ce va fi? Mai departe vor porni ca și cum nu s-a petrecut nimic? Vor da la o parte durerea și rușinea?
Vagonul se clătina la îmbinările șinelor, se legăna ca pe valuri.
Și oare e adevărat, e adevărat că s-a petrecut o apropiere între ei? Prin moartea lui Petro pe front? Prin gelozie, prin rănirea și nenorocirea lui Alexei?
El tresări, și Zinaida îl mîngîie pe mînă. Alexei nu simți mîngîierea asta. Îl străfulgeră, ca o lamă de cuțit, un gînd, lucrul cel mai important.
Gîndul îi stă numai la necazul lui. Plecarea tot asta dovedește. Necaz și iar necaz, și tot al lui și al lui... Ce amestec are el aici? Numai că vezi dumneata, tușă Grunea, ai mințit! Ai spus odată un adevăr și apoi singură te-ai speriat. „Hai, du-te“, a spus ea. Și el s-a dus. Se potrivește. Și cum se mai potrivește! Doar că nu într-acolo se îndreaptă, nu într-acolo zorește.
Și pacă poți fugi de tine?
Iată-l în vagon, vagonul se leagănă confortabil și, braț la braț cu Zinaida cea drăgăstoasă, își va face intrarea în orașul Moscova, capitala patriei.

Alexei își șterse sudoarea de pe frunte.

— Ți-e cald ? îl întrebă Zinaida. Dezbracă-te!

Păi sigur, ce să zică și ea ? „Dezbracă-te !“ Dar lui îi e cald nu pentru că e căldură în vagon și e îmbrăcat cu mantaua. Nicidecum pentru asta.

Cum rămîne cu rugămintea lui plină de osîrdie, acolo, la mormînt ? „Iartă-mă, femeie !“ Ea nu mai este, poate să și ierte. Dar el ? El există, trăiește, uite aici, în vagon, îl trec sudorile — a făcut-o și fuge de belea...

„Du-te“, i-a spus mătușa Grunea. Du-te ! Și el, va să zică, a plecat ? A fugit de sine...

Alexei se ridică în picioare. Cele patru — bătrîna și cele trei fetițe stăteau în fața lui. Stăteau și-l priveau țintă.

Niciodată Preahin n-a avut familie și nu știa ce-i grija pentru alții, se procupa mai mult de sine, dar parcă multe îți trebuie pentru unul singur.

Nu, n-avea el griji familiale, dar conștiință avea.

— Să ieșim la platformă ! îi spuse Zinaidei.

Ea îl urmă cu plăcere, zîmbind militarilor ce-i făceau loc, înțelegînd, mă rog, în felul ei invitația.

— Uite ce e, rosti el cu voce surdă, înăbușită. Ascultă aici. Te înțeleg. Pentru tine nu există drum înapoi. Și nici pentru mine — înainte. Asta e... cheia-i sub mușama, pe masa de bucătărie.

Deschise larg ușa, vîntul și zăpada năvăliră pe platformă, învîrtejindu-se. Zinaida scoase un țipăt sălbatic și Preahin, ținîndu-se încă de bare, îi strigă disperat, cu ciudă :

— Pricepe odată, nu pot !

* *

Se izbi dureros de pămîntul înghețat, presărat cu mușuroaie, se rostogoli de cîteva ori, își pierdu căciula cu urechi, totuși, îndată, cît timp se perindară pe zăpadă petele galben-confuze ale luminilor de la ferestrele vagoanelor, o găsi și o îndesă pe cap, simțind răceala steluței de fier.

Trenul se cufundă lent în întuneric, se mai văzu ca un punct roșu felinarul de la vagonul din urmă, apoi dispăru.

Preahin ascultă cu atenție.

Șuiera cînd și cînd viscolul printre nuielele de răchită, vîntul clătina vîrfurile pinilor — și atît, nici un alt zgomot. Era singur cu natura și cu propria-i conștiință.

Acum se făcuse vinovat față de Zinaida, dar ce să-i faci ? Aici e o simplă vină, pe cînd acolo... Acolo nu-i o vină, acolo îl așteaptă un chin pînă la moarte și o nenorocire mare — mai presus de oameni, mai presus de case, mai presus chiar de cer, și de care, oricît ai fugi, nu scapi. Pentru el nu există locșor pe pămînt — nici undeva la capătul lumii și nici în capitala zgomotoasă, unde să se poată ascunde de chinul lui. Pentru că întotdeauna

gîdele e cu el. Gîdele lui însuși e chiar el, Preahin.

O porni pe traverse în direcția orășelului.

La început era ușor de mers și chiar comod, traversele erau foarte aproape una de alta, așa că trebuia să-și rețină pasul. Curînd însă — poate pentru că trebuiau făcuți pași absolut egali — începu să se încurce, să calce pe pămînt între traverse, să se poticnească. Alexei își pierdu ritmul respirației și obosi.

Vîntul îi sufla în spinare, îi umfla mantaua ca pe o pînză de corabie, pătrundea pe la poale, îl împingea pe Preahin înainte, de parcă-l zorea. La un moment dat i se păru că aude din urmă un foșnet. Se întoarse, dar nu văzu nimic și se ocărî pentru prevederea lui : cine putea fi în bezna cîmpului gol pe timp de iarnă ? Dar numaidecît Alexei se întoarse din nou, inima zvîcnindu-i dureros : în spate cineva scheună încet.

Bineînțeles, nu putea fi decît un lup. Preahin se lăsă pe vine, privi cu atenție de-a lungul șinelor. Era un cer negru, fără lună, acoperit cu nori, dar ici-colo licăreau stele și, în această lumină stelară abia perceptibilă, el distinse doi lupi chiar pe traverse.

Alexei strigă și lupii săriră înapoi.

Se întoarse și iuți pasul. Firește, dacă ar fi fost mulți, lupii l-ar fi atacat demult. Și încă ceva : iarna abia începuse, ei nu și-au irosit încă rezervele din vară, foamea nu i-a înrăit și nu s-au strîns în haite furioase, în stare de orice tîlhărie. Așa că ăștia doi n-aveau de ce să se țină deocamdată după om.

Totuși, cine știe ? Poate că acum lupii suferă de foame ca și oamenii ? Nici vara nu sînt sătui ? Și nu se tem de nimic ?

Alexei grăbi pasul, întorcînd mereu capul și de două ori văzu cum pîlpîie luminile verzi în ochii lupilor. Îi venea să o rupă la fugă, dar, după o veche credință de la țară, Preahin se stăpîni. Parcă mult o să fugi ? Iar lupii simțind că ai iuțit mersul, aleargă și ei, se întărîtă și se năpustesc.

Era foarte posibil ca judecățile astea să fi fost naive, dar Preahin credea în ele. Pentru orice eventualitate își scoase centura, o înfășură pe mînă, cu paftaua în sus. Era ultima armă a soldatului, de care te folosești, ce-i drept, nu la război, ci într-o încăierare. La o lovitură puternică, paftaua se dovedea lucru primejdios și, dacă soldații se încăierau, treaba se sfîrșea negreșit cu vărsare de sînge, așa că Alexei nu era dispus să se dea bătut cu una cu două.

Și nici nu putea să se dea bătut ! Un asemenea sfîrșit jalnic mai lipsea. După care să nu mai rămînă nici măcar vreo urmă din el. Dar nu despre asta era vorba totuși.

Pentru mătușa Grunea — a plecat la Moscova. Pentru Zinaida — a făcut calea-ntoarsă, pentru amîndouă laolaltă — s-a dizolvat, a dispărut, și-a luat tălpășița. Nici asta însă n-avea importanță. El are o datorie. Neachitată. Și trebuie, trebuie să o plătească. Iar aici, niște lupi, o aiureală, drăcia dracului...

Alexei întorcea tot mai des capul, temîndu-se să nu fie surprins de atacul lupilor : ar fi fost cel mai cumplit.

Cînd lupii ajunseră foarte aproape, Preahin se opri și se răsuci cu fața spre ei. Fiarele se așezară.

Inima îi bătea ca un pendul. La început i se părea că scapă, nici nu-i prea era frică. În cel mai rău caz o să întîlnească vreun canton de cale ferată. Se poate ascunde în el. Dar distanța se dovedi mare și de jur împrejur nimic, în afară de pădure, care se ridica de o parte și de alta a drumului ca un zid întunecos de nepătruns.

Pe neașteptate lupii săriră în picioare. Fiarele se învîrteau pe loc și Alexei își spuse că de data asta se aruncă asupra sa. Și tocmai atunci auzi un zgomot îndepărtat — venea un tren.

Se opri, bucurîndu-se la auzul zgomotului ce se apropia : lupii o vor lua la goană. Dar ei continuau să se foiască nu departe și, ciudat, cu cît zgomotul devenea mai puternic, cu atît ei se apropiau mai mult de Alexei.

În sfîrșit țîșni o rază din farul locomotivei. Preahin își acoperi ochii cu mîneca, aruncă o privire acolo unde trebuia să fie lupii, îi zări lîngă el, literalmente la un metru. Și nici pomeneală de lupi, ci niște cîini dîrdîind de frică. Se uitau la Alexei cu niște ochi rugători. Cîini sălbăticiți, ce-și pierduseră stăpînii.

Orbindu-l dureros cu farurile, trecînd ca vîntul, locomotiva șuieră strident, mecanicul pesemne se hotărîse să-i ridice moralul dru-

mețului singuratic și fluierul viguros al locomotivei cutremură copacii — peste Preahin prinse a cădea pulbere fină de zăpadă.

Era o garnitură de marfă și Preahin distinsese pe platforme siluete de tancuri. Cu țevile îndreptate unul către celălalt, sau în direcții diferite, mașinile purtau în el o greutate covîrșitoare. Roțile trenului bubuiau la îmbinările de șine, eșalonul trecea și trecea, de parcă niciodată n-avea să se mai termine. Dar iată că zgomotul se întrerupse și se așternu liniștea.

Alexei fluieră, și cîinii veniră foarte aproape. Îi mîngîie, căută prin buzunare ceva de mîncat și mișcarea asta involuntară îl făcu să surîdă : de mult nu se mai găsea nimic prin buzunarele lui.

Preahin porni mai departe, cîinii mergeau alături. Cum vor fi ajuns ei aici, în pădure, iarna ? Dacă și-au pierdut stăpînul, ar fi trebuit să trăiască prin orășel sau prin vreun sat... Înseamnă că oamenii i-au alungat, au băgat spaima în ei ? Și cu toate astea, se lipesc de om, îl caută.

Pădurea se sfîrși, se iviră luminile orășelului. Spaima rămase în urmă și abia acum, scăpînd de ea, Alexei își aminti din nou de eșalon.

Tancurile se duceau spre front, iar el, reformat definitiv de către comisie, se îndrepta în direcția inversă.

Ele plecau să lupte, el — să ispășească...

Calea ferată intră în orășel, întîmpinată de căsuțele mărginașe, troienite. Luminau ferestruici multicolore și dichisite.

Cîinii se opriră.

Se uitau la Alexei fără să se miște, ședeau ca țintuiți. Alexei fluieră către ei, încurajîndu-i, și cîinii începură să dea prietenos din coadă.

„Ca să vezi, se gîndi el, va să zică au fost doar niște tovarăși de drum, iar acum își iau rămas bun. E limpede, și cîinilor le e teamă singuri prin pădure".

— Ei, hai, făcu Preahin, și cîinii parcă-l înțeleseră. Porniră agale pe o străduță.

Mătușa Grunea nu era acasă, el dibui cheia sub scară, intră în casă, se dezbrăcă și adormi.

Se trezi în toiul nopții, întredeschise ochii de parcă îi închisese pentru o clipă întrerupînd o discuție întreruptă, o văzu pe stăpîna casei, ținîndu-și cotul rezemat în palmă, și oftă.

— Ce vrei să faci din tine, șoimanule, întrebă mătușa Grunea, la ce chinuri te osîndești ?

— De ce te gîndești numai la mine ? replică Alexei. Ele o duc bine ?

— O duc greu, spuse mătușa Grunea. Of, tare sînt amărîte.

CAPITOLUL AL TREILEA

Durere amară

ȘI IATĂ că Alexei Preahin ajunse acolo unde năzuise să ajungă. Gardul cunoscut, becul palid de la intrare, scara murdară ce duce la etaj.

Fiecare treaptă îi răsună în tîmple — ce-o să le spună, cum o să spună ?...

Iată și ușa, vopsită cîndva în ulei. S-a cojit, parcă are ciupituri negricioase de vărsat. Alexei bătu. Discret, cu degetul îndoit. Liniște. Nu răspund. Se pare că nu aud. Bate cu pumnul.

Se aud pași ușori, ce plutesc parcă dincolo de ușă, zăvorul pocnește, în crăpătura întunecoasă apar niște ochi. Întîi speriați, apoi nedumeriți, în sfîrșit plini de ură.

Preahin întinde două pîini rotunde de țară, învelite în hîrtie — le-a căpătat în schimbul cizmelor.

— Asta e pentru voi.

Ușa se trîntește. Aude prin ușă un glas de fată plîngînd :

— Nu ne trebuie !

Alexei se lipi cu fruntea de ușă. Uite că ajuns la ceea ce năzuia...

Și ce doreai ? Să te aștepte cu brațele întinse ? Să te îmbrățișeze ?

Se întoarse cu greu, porni în jos — cu fiecare treaptă îi era tot mai greu. Ca și cum l-ar duce la poalele colinei, dar îi era imposibil să meargă. Picioarele îi deveniseră ca de plumb. Acum încotro s-o apuce ? Cum să facă ?

Ieși în stradă, în curte — un bătrînel alb de parcă picase din cer odată cu zăpada. Vorbește nu se știe ce cu bunica. E aceeași de atunci. Cu capul plecat, ținînd o traistă goală, îl ascultă fără interes pe bătrîn, privește pe lîngă Alexei, de parcă nu-l cunoaște, nu-și amintește de el, iar capul îi tremură.

Preahin se apropie de bătrîni. Veni în așa fel încît să-și încrucișeze privirea cu a bătrînei. Întinse din nou pachetul și repetă :

— Luați.

Bătrîna îl privi — îndelung, încetul cu încetul, pas cu pas amintindu-și cine e. Ochii i se umplură de lacrimi. Clipi — îi căzură pe palton două bobițe de sticlă, se rostogoliră ca niște mărgele și înghețară în gerul puternic.

— Luați, repetă Alexei și simți cum chipul i se contractă într-un spasm, i se cripsă de o încleștare necunoscută.

Bătrîna întinse mîna, fără a-și desprinde privirea de la Alexei, luă pîinea, o puse în traistă, trecu pe lîngă Preahin, tremurînd din cap, și dispăru în holul de la intrare.

— Deh ! exclamă bătrînul și repetă : Deh !

Alexei mergea repede și o umbră de zîmbet, numai o umbră, îi rătăcea pe față. A primit !“, se bucura el și-i mulțumea, îi mulțumea în sinea lui bătrînei. Acolo, la ușă, cînd fetița, de-acuma fată în toată firea, refuzase să ia pîinea, parcă a fost pălmuit. Și-a amintit cimitirul și înmormîntarea aceea plină de jale : femeile în halate albe, care nu-i dau lopata. Ele nu puteau, nu voiau să-l ierte — chiar dacă i-au fost prietene, nu i-au fost rude — pe cînd fiica, sînge din sîngele ei, — putea ea să ierte...

Mulțumiri bătrînei, mulțumiri și plecăciuni adînci. Să-l fi înțeles ?

Se opri. Să-l fi înțeles oare ? Preahin voia tare mult să creadă asta, însă un gînd neașteptat, simplu și teribil, îl făcu să se oprească.

Poate că nu l-a înțeles, dar nu au ce mînca — și a primit.

Porni mai departe, nu tot atît de vioi și de repede, însă pasul său deveni hotărît. Fie. Nu e deloc obligatoriu să-l înțeleagă. El nu e pentru ele acel om, ale cărui sentimente să și le lămurească. A luat bătrîna pîinea, mulțumesc și pentru atît : nu l-a respins. Viața, care odinioară încremenise, acum a pornit parcă mai departe, a făcut o cotitură. Acum are pentru Preahin un scop și un sens. Să întrețină această familie. Să o hrănească, să o salveze, să nu le lase pe fetițe și pe bătrînă să se piardă cu totul. E datoria lui. De aceea a sărit din vagon, de aceea s-a înapoiat. Cît despre faptul că nu are dreptul să conducă mașina, că nu are de lucru — asta-l privește.

Pașii îl purtară către piață. Numai ce-și vînduse cîzmele aici și în locul lor se alesese cu niște ghete subțirele, dar căpătase și două pîini de țară : cizmele primite de la spital erau bune, ofițerești. Cînd se întorcea de la schim-

bul cel norocos, la marginea pieței zăbovise la călușei.

Printre gheața și zăpada noroioasă, caruselul multicolor arăta fără noimă, ca de pe altă lume. Căluți de lemn, roșii, albaștri, galbeni, zoreau încotrova, rămînînd nemișcați, vîntul fîlfîia marginile, pestrițe și ele, din pînză de cort, ale acoperișului rotund. Între căluți și uriașul tambur roșu, ce ascundea mecanismul caruselului, ședea pe scaun un orb cu ochelari negri și interpreta un cîntecel vesel de dinainte de război :

Iute se-nvîrte albastrul cerului,
Iute se-nvîrte deasupra capului,
Iute se-nvîrte, suie, coboară,
Un cavaler fură o domnișoară !

Totul era straniu, absurd și, fără să vrea, Preahin încetinise pasul. Apoi se oprise.

Orbul a încetat brusc să mai cînte, strigînd :

— E careva aici ?

— Este, răspunde Alexei.

— Cine ești ? întreabă neliniștit orbul, scoțînd cureaua armonicii.

— Păi cin-să fiu, zice Preahin confuz. Un om. Un soldat.

— Pleci pe front ? întreabă orbul cu vioiciune. În mîna lui a apărut un bastonaș cu ajutorul căruia, pipăind din cînd în cînd, își face loc printre căluții colorați, calcă pe pămînt și se apropie de Alexei. Acum nu mai e nevoit să strige. — Cît despre mine, cum vezi,

sînt „aranjat", îi spune liniștit orbul. M-au scos definitiv. Ceva de fumat ai ?

— Sînt nefumător, îi răspunde Alexei, și tot „aranjat".

— I-auzi ! Orbul nu-și ascunde bucuria, începe chiar să rîdă. Va să zică, de-al nostru ești, invalid. Ce-ai pățit ? Picioarele parcă sînt la locul lor, după cum îți auzii pașii. Ai pierdut vreo mînă ?

— Și mîinile sînt la locul lor. M-au rănit în pîntece.

Alexei îl cercetează pe armonist — nu prea înalt, vioi, arată chiar vesel. Chipul îi e acoperit cu pete albăstrui. Știe ce înseamnă asta. O explozie de aproape.

— După mine, grăiește orbul, e o nimica toată să rămîi fără mînă și picior. Sau, ca la tine, cu vătămătură la burtă. Cel puțin vezi toate în jur. Viața merge mai departe, chit că mai amărîtă. Pe cînd așa — e ca și cum te-ar fi-ngropat în mormînt. Nici pe dracu nu vezi ! Prinde a rîde și întinde mîna : — Să ne cunoaștem frățioare ! Anatoli îmi zice.

Orbul îi place lui Preahin, prin simplitatea, sinceritatea și curajul său. Drăcia dracului, tocmai asta îi lipsește lui, curajul.

— Cînt, dar nu știu ce să mă fac, prinde din nou a rîde Anatoli. Călușeii nu se mișcă.

— De ce ? întreabă Preahin.

— A fugit motorul. Nu-mi recomanzi pe careva ?

Înseamnă că „motorul" e pur și simplu un om. Umblă înăuntrul tamburului colorat și împinge o grindă care se proptește în osie.

— Treaba nu-i rentabilă, rîde Anatoli, dar ține, se dau cartele, ce-i drept, nu de muncitori, de slujbași, se dă și leafă. Și ce iese peste plan — poate să fie al tău. Găsește-mi pe vreunul.

Alexei se bucură.

— Păi, ia-mă pe mine.

Anatoli își curmă zîmbetul, se apropie de Preahin, îl pipăie și i se adresează ofensat :

— Isprăvește, frățioare, mîini și picioare ai, ce să faci tu aici, du-te la uzină.

Alexei oftează, clatină din cap a negare, apoi, amintindu-și că Anatoli nu vede, articulează :

— Nu pot.

— Ei, atunci hai ! rîde orbul.

Și astfel, după ce predă pîinea, Alexei se duse la carusel. Se înapoie la Anatoli. Cînd s-au despărțit, acesta s-a posomorît brusc. Pesemne, nu credea că Preahin are să vină. Omul s-a consolat, își zicea, și cu asta basta.

Cînd Preahin se înapoie, Anatoli ședea aplecat, cu capul lăsat pe armonică. Caruselul arăta jalnic și singuratic, înflorat fără noimă în mijlocul zăpezii triste, cenușii.

— Ce ești necăjit, armonistule ! strigă Alexei. Motorul s-a prezentat. Dă-i drumul la muzică !

Anatoli săltă capul, izbucni într-un rîs plin de bucurie și făcu să răsune un marș.

Cînta fără încetare, dar lumea trecea grăbită pe lîngă călușei, nimeni nu le dădea atenție.

Începea să se însereze. Anatoli încuie ușa de placaj a tamburului, drăcuind.

— Azi n-avem baftă ! Da tu nu te necăji, Preahin. Leafa merge. Chiar mîine facem formele și e-n ordine.

Alexei zări nu departe de carusel o siluetă de femeie. Lovind cu bastonul, orbul își făcu drum printre căluți, femeia îl luă de braț. Porniră agale de-a lungul străzii și încă mult timp Preahin auzi glasul puternic și rîsul orbului.

*

* *

Nu, treaba asta nu era atît de zadarnică și neghioabă — să montezi lîngă piață un carusel în aceste vremuri grele, de foamete, de durere. Nu era chiar deloc zadarnică și neghioabă.

În zilele de lucru, mai cu seamă atunci cînd era vreme rea, Preahin și Anatoli se plictiseau, stăteau, în schimb sîmbăta și mai ales duminica se învîrtea caruselul pînă seara tîrziu, în bazar răsuna armonica și se rostogoleau explozii de rîs în piață.

În afară de călușei, nu erau alte distracții în orășel, îndeosebi pentru copii, și puștimea — care mai de care mai mic — cu cîte o rublă mototolită în pumn, se așeza la rînd.

Anatoli lua banii, rupea biletele și, cînd se umplea caruselul cu pasageri, îi dădea de știre lui Alexei, intonînd începutul unui marș. Asta însemna că e timpul să-nceapă. Preahin se proptea cu pieptul în grindă și începea să deruleze caruselul.

În treaba asta, două erau momentele cele mai grele. Să sporească viteza caruselului și, după aceea, la urmă, să-l oprească. Încordîndu-se din tot trupul, proptindu-se cu picioarele în pămîntul bătucit și de aceea lunecos, Preahin îl punea în mișcare. Îi veneau în minte anii copilăriei, satul natal, vremea secerișului și treierișului, cînd o pereche de cai cu ochelari umbla domol în cerc. El era aidoma acestor cai, doar că aici nu se umbla domol : trebuia să urnească din loc roata grea, umedă, cu căluți și copii, iar după aceea, luîndu-și avînt, să sporească viteza și cu aceeași iuțeală să dea ocol de douăzeci — douăzeci și cinci de ori. Exista și un moment mai ușor, cînd caruselul prindea viteză, el putea, agățîndu-se de scoabele înfipte în grindă, să se salte și să se așeze pe grindă pentru o clipă-două. Cînd caruselul își încetinea mișcarea, sărea din nou pe pămînt, se proptea cu spinarea în grindă și-l oprea. În zilele obișnuite nu obosea de loc, dar sîmbăta și duminica Alexei ostenea într-atît, încît se ducea acasă abia tîrîndu-și picioarele, și cu toate astea era mulțumit de munca lui : alături, dincolo de peretele subțire din placaj, se auzeau neîntrerupt rîsetele pline de bucurie, nepăsătoare, ale copiilor. Rîsetele trezeau și în el o bucurie uitată, o senzație de fericire și încă ceva, un anume simțămînt tulbure de așteptare. El nu înțelegea exact ce înseamnă acest simțămînt, dar îl ajută Anatoli.

Odată, cînd nevastă-sa de-acum se afla lîngă carusel, îl prinse pe Preahin de mînă cu o căldură neașteptată și-i spuse :

— Cînd rîd copiii, știi ce mi se pare ? Că s-a isprăvit războiul !

Alexei bîigui tresărind : „Da, da !“ Îl înțelesese pe Anatoli numaidecît, înțelesese că acesta intuise mai fidel, îi definise mai exact simțămintele. Da, cînd copiii rîdeau și cînd el, Alexei, nu vedea nimic în jur, pentru că se afla în tamburul de placaj, iar Anatoli — pentru că era orb, i se părea că venise victoria.

Soarta i-a unit întîmplător, pe Anatoli și pe Preahin, dar, se vede că pentru mulți oameni, ca și pentru ei, imaginea victoriei era legată de rîsul copiilor, fericit și fără griji.

Rîsul ăsta îl auzea și noaptea, în vis. Și visul apărea ca ceva împlinit, obișnuit ; deodată însă se întrerupea, ca și cum se ivea o rază de lumină pe cerul înnourat, cețos și albastrul se vedea cu ochii : ca la carusel se auzea rîsul și sunetul armonicii, ba un acord solemn, ba un marș vesel, ca un vals — sîmbăta și duminica, Anatoli, ca și Preahin, cînta pînă la epuizare, iar spre seară mîinile-i tremurau la fel ca ale lui Alexei.

Așa încît doar ți se părea că munca la carusel era o adevărată plăcere.

Odată, clătinîndu-se de-a binelea, Alexei ieși din tamburul lui, să ia puțin aer. Anatoli rupea cu îndemînare biletele, strîngea la fel de îndemînatic rublele, le vîra cu nepăsare în porthartul ofițeresc ce-i atîrna peste umăr, copiii se legănau nerăbdători pe căluți, iar ceva mai departe se îmbulzeau femeile, pesemne mame. În mulțimea asta de adulți, pe neașteptate Preahin văzu o fetiță. Era mezina.

O lună, uite că a trecut o lună de cînd i-a dat bătrînei cele două pîini rotunde și în timpul ăsta n-a mai putut procura nimic. Leafa era tare mică la carusel, iar banii nu aveau valoare — o pîine costa două sutare.

Alexei oftă, cercetînd-o pe fetiță de departe, apoi strigă la Anatoli să mai zăbovească nițeluș și se repezi în piață. La intrare, forfoteau băbuțe care vindeau dulciuri făcute în casă și el luă trei coocșei roșii din acadea pe bețișoare. Fetița mai stătea încă printre cei mari, uitîndu-se cu jind cum se așază copiii pe căluți.

Alexei se aplecă spre ea și o luă de mînă, temător că fetița o să fugă.

— Ți-aduci aminte de mine ? o întrebă el.

Ea îi aruncă în treacăt o privire, fără să se sperie sau să se crispeze, și dădu din cap. Luă și cocoșeii, nu-i refuză. În ochii ei, liniștiți ca ai unei bătrîne, se ivi bucuria, care însă dispăru numaidecît.

— Cum te cheamă ? întrebă Alexei.

— Mașa, îi răspunse ea cu o voce plăpîndă, gata să se frîngă.

— Și pe surioare ?

— Liza și Katia.

— Dar pe bunica ?

— Evdokia Ivanovna.

Preahin răsuflă zgomotos. În sfîrșit, s-au cunoscut.

— Mașa, vrei să te dai în călușei ? o întrebă el, dar fetița negă, clătinînd din cap cu mîhnire.

— Nu vrei ? se arătă nedumerit Preahin.

— N-avem bani, răspunse Mașa, iar Alexei se cutremură : era atîta grijă de om matur în glasul și în vorbele ei.

— Păi eu lucrez aici, spuse Preahin, te plimb fără bani, cît vrei. Haidem !

O luă de mînă și din nou îi tresări inima : atît de subțirică, de pierită era pălmuța pe care o ținea în mîna lui.

— Unde-ai umblat ? Nu ești singur ? îl întrebă alarmat Anatoli. E timpul să-i dăm drumul.

— E timpul, e timpul, făcu Preahin cu vioiciune, iar eu nu sînt singur, sînt cu o fetiță, pe care o cheamă Mașa și o să se dea în călușei pînă cînd o să se plictisească. Așa-i, unchiule Tolea ?

Anatoli trase cu putere de burduful armonicii și susținu jocul :

— Ei, Ma-șa, pornim !

Preahin așeză fetița pe un căluț liber, sări jos în tamburul lui, trînti ușița și, plin de bucurie, se lăsă cu toată greutatea pe grindă. Armonistul interpreta valsuri, marșuri, alte melodii ciudate și Preahin, înfierbîntat, răsuci caruselul de patruzeci de ori, nu mai puțin. Încurcase socoteala stabilită și Anatoli nu-i putea face semn — aveau ei un semnal pentru începere, dar pentru sfîrșit, pentru oprire nu fusese necesar niciodată înainte.

Alexei învîrtea roata, se desfăta de rîsul copiilor, el însuși se pusese prostește pe rîs, bucurîndu-se că Mașa n-a fugit, că i-a cumpărat trei cocoșei roșii, că a aflat cum o

cheamă pe ea, cum le cheamă pe surorile și pe bunica ei.

Se opri în sfîrșit, țîșni glonț în sus, la căluți, căutînd-o cu ochii pe Mașa în droaia de copii ce se îmbulzeau la intrare. Dar ea nu era. Înspăimîntat, dădu ocol în goană.

Mașa stătea cu căpșorul lăsat greoi pe coama căluțului și parcă dormea. Alexei o strigă, fetița nu răspunse. O cuprinse pe după umeri — fetița era fără cunoștință. Preahin o prinse de mînă, se repezi la Anatoli, acesta începu să se agite speriat — ce puteau face ei, doi bărbați ? Le veni în ajutor o mătușică. Le șopti :

— Suflați spre ea, i s-a făcut rău, e slăbuță. Sau mai bine dați-i cu puțină zăpadă pe la tîmple.

Preahin sări jos de pe carusel, luă un pumn de zăpadă curată și frecă ușor tîmplele Mașei. Ea deschise ochii și se uită la Alexei fără a pricepe ceva. Apoi ridică mîna să vadă dacă mai are cocoșeii. Se ridică și clătină ca o tulpiniță. Preahin răsuflă ușurat și în el parcă se rupse un zăgaz :

— Mașenka, porumbița mea, ce-i cu tine, ce necaz mare ți s-a-ntîmplat ! Las' că-l alungăm noi, afurisitul...

Nu simțea, nu-și dădea seama că folosește vorbele mătușii Grunea, pînă ce Mașa nu-l întrerupse :

— Ce tot îndrugi matale, unchiule, doar nu sînt mică ! și-l privea cu ochii ei liniștiți de bătrînică. Atîta doar, că n-am mîncat de ieri.

Alexei se lăsă pe vine în fața ei, îi prinse mînuța subțirică, o strînse, ce-i drept, o strînse tare încît Mașa se văită încetișor.

— Mergem, porunci el și Mașa se supuse, ea însăși îl luă de mînă.

Gestul, mișcarea asta, făcură să i se ridice un nod greu în gît lui Alexei. Era gata să facă pentru fetița asta tot ce și-ar fi dorit ea. Și-ar fi scos mantaua, bluza militară, ar fi rămas gol — numai să o poată hrăni, cu orice preț, să o hrănească acum, pe loc.

Apropiindu-se de carusel, scoase din buzunar banii, aruncă o privire la cocoloșul mototolit, jalnic, și i se adresă lui Anatoli :

— Împrumută-mi ceva !

Acesta luă fără împotrivire porthartul și-i întinse rublele copiilor, pe care le preda în fiecare seară la casa de economii.

— Poftim !

— Nu, se crispă Preahin, numai asta nu.

Anatoli se scotoci într-un buzunăraș, un locșor ascuns, pentru ceasuri, pe care de mult nu le mai poartă nimeni, dar buzunărașe se cos, și scoase o hîrtie de treizeci de ruble îndoită de cîteva ori.

— N-am nici o lețcaie mai mult.

— Așteaptă-mă, vin îndată, îl rugă Alexei.

Preahin continua să țină mîna fetiței într-a lui — era caldă, ușoară ca un fulg : o trase după el și fetița păși supusă alături.

Alexei luă din piață o sticlă cu un litru de lapte, îi ceru o cană vînzătoarei, o așeză pe Mașa pe un sac, cumpără două brînzoaice și

se așeză lîngă fetiță, privind-o cum suflă să încălzească laptele rece.

— Stai un pic, o opri Alexei și, grăbit, tulburat cine știe de ce, își descheie gulerul de la bluză, apoi vîrî sticla la subțioară.

Fetița îl întrebă zîmbind :

— E rece ?

— Nu-i nimic, răspunse Preahin, sînt înfierbîntat. Doar învîrtesc călușeii, am în mine căldură berechet.

Mașa mușca lacom din brînzoaică, îl privea pe Alexei drept în ochi și Preahin simți că i se pune un nod în gît. Se uită în altă parte.

Pînă la anii lui cărunți n-a avut copii. N-a avut, ce să-i faci, și numai el e vinovat de asta, n-are de ce s-o învinuiască pe Zinaida. Și pînă la desfrînata lui de Zinaida, demult ar fi putut să-și întemeieze o familie, să aibă copii, el visa desigur să aibă copii, dar niciodată nu s-a gîndit la asta atît de stăruitor, de acut ca acum, cînd o privea pe Mașa.

Doamne, cîtă nenorocire i-a adus fetiței acesteia slăbuțe și străvezii ca o petală — ea poate nici nu înțelege întreaga măsură, întreaga profunzime a propriei nenorociri.

Ea nu înțelege, dar el, om matur, știe și înțelege, e vinovat, vinovat, vinovat, că Mașa nu a mîncat de ieri, că are sub ochi cearcăne albastre, întunecate ca vișinele coapte, că palmele ei sînt străvezii.

*

* *

Toată ziua s-a chinuit Preahin, neștiind ce să facă.

Împingea caruselul, umbla în cercul său fără sfîrșit, precum calul la arie, iar gîndurile i se învîrteau și ele în cerc, unul și același cerc — fără să se abată în vreo parte, fără să se oprească.

Desigur, caruselul aduce un spor destul de bun la pensie și-i poate asigura hrana, dar numai lui singur, și asta abia dacă-i ajunge.

Ce să facă ? Să se ducă în altă parte, să caute o muncă mai avantajoasă ? Se putea și așa, iar de lucru s-ar fi găsit pentru el, dar cum rămînea atunci cu Anatoli ?

E ciudat cît de repede îi unește viața pe oameni. Parcă e mult timp de cînd habar n-avea Preahin de nici un armonist ? Iar acum — ia te uită ! — nu se poate imagina pe sine fără Anatoli, fără muzica lui, fără vocea-i veselă și rîsul neîntrerupt.

Invalidul orb era înzestrat cu un fel de forță nedeslușită, care, invizibil, imperceptibil, dar cu încăpățînare și cu tărie îl silea pe Preahin să trăiască într-un ritm ciudat de optimist. Lui Anatoli îi era greu, nevederea îl chinuia, suporta anevoie întunecimea. Dar o clipă măcar nu se lăsa doborît de slăbiciune. Rîdea și cînta. Cînta și rîdea.

— Ai auzit la radio ? striga Anatoli la Preahin în fiecare dimineață. Neamțul joacă tontoroiul ! Aa ! Îi cocoșează zdravăn ai noștri ! Și Alexei se molipsea de bucuria lui. Anatoli strivea butoanele armonicii, muzica rupea liniștea matinală, iar lui Preahin îi venea să-și îmbrățișeze armonistul : acesta îl învăța să se bucure. Să se mai bucure o dată în viața asta.

Iar acum, vezi bine, trebuie să-l părăsească ? Preahin se tot învîrtea în același loc — ce să facă, cum să facă ?

Spre seară armonica lui Anatoli tăcu îndelung, iar apoi se ivi el însuși în rama ușiței de placaj.

— Ascultă ! Frățioare ! strigă el încrezător și vesel ca întotdeauna. Ce era cu fetița ? De ce te-ai repezit așa ? E, cumva, fata comandantului ? Sau a vreunor prieteni dinainte de război ?

Of, Anatoli, ce să-ți mai spun...

— Am călcat-o pe mama ei, înțelegi, rosti încet Alexei. Cu mașina. Mai are două surori și o bunică. Armonistul tăcea, silindu-se în mod absurd să-l vadă pe Preahin de aproape. I se lungise fața și încremenise. Așa stă treaba, articulă Preahin. Și adăugă : Frățioare...

Anatoli continua să stea în golul ușii, încovoindu-se incomod și îndreptîndu-și cu încordare fața către Preahin, apoi începu să-l ocărască :

— Și tace ! țipă el. Ca să vezi, tace ! S-a zăvorît în sine ! Cu lacătul ! Și se întrerupse pe neașteptate : Niura !

Se auziră pași, lîngă Anatoli apăru nevastă-sa, îl luă la braț, pregătită să-l conducă acasă, dar el spuse cu voce tare :

— Trebuie să-i găsim lui Alexei o muncă bună, aici bate apa-n piuă ! Lui îi trebuie crăpelniță, multă crăpelniță ! Are familie — patru oameni !

— Poate găsim ceva la noi, privi Niura către Preahin.

— Ce crăpelniță să fie la voi, se împotrivi Anatoli. Să descarce cărbuni și bușteni, îți dai seama ?

— Uneori sosesc vagoane cu cartofi și varză, replică Niura. Se poate și noaptea.

Da ! Asta îi convenea lui Preahin. Să-l părăsească pe Anatoli nu se poate, pentru nimic în lume, dar să mai cîștige ceva noaptea — e o treabă bună.

Armonistul mergea ținîndu-se de Alexei și de nevastă, îl luase acasă, nu-i dădea drumul de lîngă el, și Preahin era bucuros că, poate, acum totul e în ordine.

După cină Anatoli se ridcă de la masă și, pipăind peretele cu vîrfurile degetelor, se îndreptă către scrin, trase un sertar, apoi întoarse fața la Niura :

— N-ai nimic împotrivă ?

— O să ne descurcăm, răspunse vioi Niura și Anatoli începu să rîdă bucuros, exclamînd :

— De bună seamă că o să ne descurcăm. E toutși pensia. Mai sînt și cartelele. Se întoarse la masă, strîngînd la piept un carnet roșu pe care i-l întinse lui Preahin.

— Ține, Alioha ! strigă el. N-o să ne-mbogățim noi cu banii ăștia, dar tu o să-ți iei o pîine. Într-o lună tot se încropește ceva pentru o pîine.

Alexei nu pricepea nimic, ce e cu carnetul pe care i-l vîră armonistul. apoi îl deschise. Era un brevet pentru decorații. Și ce de mai erau consemnate acolo : un ordin al Drapelu-

lui Roşu de luptă, două ale Războiului pentru apărarea patriei, Steaua de erou al Uniunii Sovietice, medalia „Pentru vitejie“.

— Păi tu eşti erou ! exclamă uluit Preahin.

— Cum altfel ? consimţi cu dragă inimă Anatoli. Nu degeaba mi-am pierdut vederea. I-am măcinat noi binişor !

Izbucni în rîs. Aşeză înaintea lui Preahin un teanc de cupoane — i se plătea pentru decoraţii. Alexei îndepărtă carnetele :

— Nu primesc. Nu se poate. Singur trebuie să fac rost.

— Singur, singur, îl îngînă nemulţumit Anatoli. Şi deodată începu să-l înduplece de zor :

— Ia, Alioha, ia, te înţeleg, tu singur eşti dator, tu singur, dar nici banii ăştia nu sînt ai mei. E cam neplăcut să primeşti, nu pentru asta mi-am pierdut eu vederea, dar nici să refuzi nu e bine. Da uite, pentru copilaşi e cel mai nimerit. Doar pentru ei am luptat ! Pentru ei !

Din vorbirea asta confuză Preahin n-a înţeles totul, dar ce n-a înţeles prea bine a simţit. Puse cu grijă în buzunar cupoanele pentru decoraţii. Îşi scrută prietenul. Eh, Anatoli ! Ei, acum s-a făcut timpul să plec la descărcat. Tocmai bine.

Niura îl conduse la rampa feroviară din apropierea rîului.

Lîngă rampă erau amplasate depozite pentru produse alimentare, se înălţau stive de lemne şi mormane de cărbuni. Treaba era simplă — cărbunii să fie aruncaţi cu lopata din vagoane în aceste mormane, lemnele descărcate

în stive, iar produsele alimentare cărate în depozite.

Niura i-a fost de ajutor — chiar din prima seară i-a aranjat lui Preahin o descărcare avantajoasă — tocmai sosiseră nişte vagoane cu varză.

Alexei umplea sacul, ducea varza tîrîş pînă la depozit, o deşerta acolo în grămadă şi se întorcea iar la vagon. Pe alături treceau cu iuţeală umbrele tăcute ale unor hamali ca şi el, de staturi diferite, ale căror feţe nu se distingeau în întuneric. O singură dată s-a retras semiîntunericul. Lumina felinarului de cale ferată, în care se zbătea flacăra unei lumînări, scoase la iveală o faţă istovită, cu obrajii scofîlciţi, neraşi şi ochii ieşiţi din orbite. Omul, de o vîrstă nedefinită, despicase o căpăţînă de varză şi ronţăia crănţănind cu lăcomie miezul îngheţat. Chipul bărbatului era înstrăinat, privirea încordată, pielea gălbejită de foame...

După ce s-a golit ultimul vagon — nu mai devreme, — parcă respectînd o înţelegere tacită, umbrele s-au repezit la vagoane. Niura îl avertizase pe Alexei să nu stea gură-cască, el totuşi a căscat gura, n-a înţeles imediat ce însemna fuga asta a umbrelor şi mult timp după aceea s-a izbit de un scurt şi răutăcios :

— Ocupat !

Găsi în sfîrşit un vagon din care nu i se spuse nimic, pătrunse înăuntru şi, pe dibuite, începu să adune în traistă frunzele de varză căzute. A avut noroc, în timpul nopţii a strîns o traistă plină, iar în zori, după ce a primit

pe deasupra și plata pentru descărcare, extenuat, a plecat în oraș.

De la rampă, drumul o lua brusc în sus, și Alexei, poticnindu-se, alunecînd, vedea cum înaintea lui se poticneau și alunecau oameni cu traiste și sacoșe cu foi de varză — succes mare, imens.

Ușa veche, șubredă, se deschise îndată, de parcă Preahin era așteptat. Bunica stătea în prag și capul îi tremura. El aduse înăuntru traista cu frunze, o rezemă de perete, se îndreptă din șale și zîmbi șovăitor.

— Mulțumesc, soldățelule, șopti bunica și Preahin se acoperi de sudoare, se gîndi că, poate, bunica ia în rîs darul lui, însă imediat își dădu seama că greșește, ea a vorbit serios.

— Taci, bunico ! spuse el cu voce tremurîndă.

— Tac, consimți printr-o înclinare a capului Evdokia Ivanovna, înțelegînd ceea ce nu fusese spus. Dar îți mulțumesc.

Alexei își șterse sudoarea de pe frunte, făcu un pas înapoi spre prag vrînd să plece, dar bătrîna îl reținu.

— Poftește.

Pătrunse în cameră cu inima cît un purice, își scoase căciula, se apropie de scaun în vîrful picioarelor și se așeză.

Cămăruța era îngrijită, dar sărăcăcioasă — dulapul de furnir, paturile metalice de spital, scrinul obișnuit în fiecare casă.

Cu prilejul venirii lui teribile de atunci, el nu observase nimic în afară de privirile concentrate asupra sa. Și acum, scrutînd camera,

Preahin simțea cum îl năpădește din nou, ca atunci parcă, o negură fierbinte, iar inima își încetinește bătăile și se oprește.

Pe neașteptate își aminti de vecina de la Moscova, învățătoarea Maria Sergheevna. Avea ceva comun cu bunica Ivanovna. La fel de căruntă, același chip istovit și supt de foame și durere. Nu, bineînțeles că ele nu semănau deloc. Era pur și simplu o năzărire. Parcă Maria Sergheevna a venit aici, stă chiar în cămăruța asta, se uită la el, capul îi tresare ca după o contuzie, și el așteaptă ca ea să repete ce-i spusese cîndva : „De ce te afli dumneata aici ?“

Dar bătrîna cu păr argintiu, stînd pe patul de fier, arăta cu degetul către perete :

— Uite-o, draga de ea.

Deasupra scrinului atîrna o fotografie înrămată : un militar cu romburi la petlițe și o femeie cu frizura scurtă.

— Iar el e Vania, o mîndrețe de băiat ! Era comandant, la grăniceri. S-a prăpădit chiar în iunie, la începutul războiului.

Alexei își plecă capul.

— Iar Ania a intrat la fabrica de pîine, povestea bătrînica Ivanovna cu voce egală, calmă, ca și cum toate s-au petrecut foarte demult și n-aveau vreo legătură cu ea. Vezi, mai greșesc și distribuitoarele, mai dau o pîine în plus, sau poate că adăugau dinadins... Uite așa am dus-o, de azi pe mîine. Acum m-am angajat la școală. Fac focurile. Nu e cine știe ce. Ne mai ajută, firește, și comisariatul militar. Și tu, iată.

— Fetele sînt la școală ? întrebă Alexei.

Bătrîna parcă nu-l auzise. Capul începu să-i tremure și mai tare.

— Au zis să le dau la casa de copii...

La casa de copii ? Alexei nu se gîndise la așa ceva.

Bătrîna începu să plîngă, la fel ca atunci, pe stradă, fără să-și șteargă ochii. Lacrimile-i curgeau ca niște bobițe limpezi.

— Auzi, soldatule, iaca, dacă o să mor, atunci poți să le dai la casa de copii, da ? N-am cui să-i mai spun despre asta. Dar pînă ce trăiesc...

Pierzîndu-și cumpătul, Alexei se ridică, simțind că îl trec fiorii.

— Bunicuțo, șopti el fierbinte. Ce-ți trece prin minte, bunicuțo ! Că eu... Nu te teme, nu te teme ! Mor, dar asta n-o să se-ntîmple...

*

* *

Amorțit, înghețat, incapabil să se mai gîndească la ceva, Alexei se repezi pe acasă, găsi o foaie de hîrtie și se apucă să-i scrie Zinaidei o scrisoare urgentă.

Ah, Zinaida, negru suflet mai ai ! Ai plecat la Moscova și nu dai nici un semn. Las-o în plata domnului, n-are decît să trăiască cum poftește, nu ea îl neliniștea acum. În odaia lui Preahin se aflau niște lucruri ce i-ar fi fost de mare trebuință acum — măcar costumul din piele. Îl putea schimba la piață chiar foarte convenabil pe făină și mai lua pe deasupra și unt, crupe sau altceva. De aceea îi scria Zinaidei, să-i trimită uniforma din piele, costumul dinainte de război, cămășile — să strîngă ce s-o putea și să facă treaba asta cît mai degrabă.

Între timp îi relata fără prea multă coerență mătușii Grunea despre schimbul lui de noapte, despre chipul omenesc ivit din întuneric la licărul felinarului de cale ferată, despre marea lui izbîndă — traista plină cu foi de varză, care puteau fi puse și la fiert — nu ? — și la prăjit, bineînțeles dacă ai grăsime, din care se putea face și ciorbă. Apoi, se poticni parcă, îndreptă spre mătușa Grunea o privire plină de înțeles :

— Vor să ia fetițele la casa de copii.

— Doamne, apără-le ! oftă drept răspuns mătușa Grunea, așezîndu-se unde se afla.

Mătușa Grunea amuți, scrutîndu-l posomorîtă pe Alexei, iar cînd acesta isprăvi scrisoarea îi întinse paharul cu fiertura de grîu vîscoasă, întrebîndu-l :

— Acum te duci la călușei ?

— Păi unde în altă parte ?

— De-ai să cazi la pat, ce-o să se-ntîmple cu tine ?

Preahin se ridică brusc, încheindu-și din mers mantaua, pipăind cu un aer preocupat în buzunar ciocanul și cuiele. Nu, nu mă las eu păcălit, nu se prăpădește omul dintr-atîta. De bună seamă, dacă ziua învîrtești la carusel, iar noaptea descarci la vagoane — mult n-o duci, dar el și Anatoli mai au și intervale de întrerupere, sînt zile întregi în care

armonistul degeaba cîntă cu foc, că nimeni nu vine la ei.

Se repezi spre carusel.

Pe drum Alexei smulse niște scînduri din gardul pieței, le potrivi între grinzi, le fixă în cuie și obținu un fel de culcuș : cînd erau perioade de întrerupere putea să mai ațipească.

Dar nu izbuti să ațipească — avură noroc de o vreme ca la comandă : un geruleț ușor și un cer curat, limpede. Copiii se îmbulzeau la călușei — mai întîi schimbul al doilea de dimineață, iar după amiază — primul, așa că Alexei nu putea să comunice măcar un cuvînt cu Anatoli. Iar seara alergă la rampă.

De data asta a trebuit să descarce cărbune, iar pentru un vagon se plătea prețul unei jumătăți de pîine.

Toată noaptea i-a licărit pe dinainte jumătățica de pîine : scopul, sensul unei munci grele, garanția că fetițele vor rămîne cu bunica, nu se vor duce la casa de copii, deși, ce reprezintă o jumătate de pîine ?

Chiar așa, despre casa de copii a vrut el să stea de vorbă cu Anatoli și toată ziua a avut în cap casa asta de copii. S-ar putea să le și despartă, în orașe diferite, nu e obligatoriu să stea împreună. Desigur, casa de copii e o salvare pentru mulți, foarte mulți, pentru orfanii rămași de pe urma războiului, dar dacă există o cît de mică posibilitate, trebuie să fie toate laolaltă. Și acasă. Cu bunica.

Lui Alexei îi era greu să arunce cărbunii cu lopata. La început treaba mergea iute, bolovanii grei și negri zburau în evantai pe pămînt, însă după aceea spinarea îi amorți, se resimțea, bineînțeles, după cealaltă noapte de nesomn.

Cînd nădușelile, cînd fiorii îl treceau pe Preahin, ochii îi lăcrimau, picioarele i se înmuiaseră. Se oprea tot mai des, ca să-și tragă răsuflarea. Și să-și asculte cu atenție măruntaiele. Durerea lui semăna cu o ființă vie : acum mișca, împungea cu ace, se răsucea cu nemulțumire, părea chiar că bolborosește, acum se potolea, cu toate că Alexei nu lăsa lucrul. În zori se puse să sufle un vînt aspru, pătrunzător. Pentru prima oară îi păru rău de cizme. În toate zilele astea, prima oară picioarele-i amorțiseră în ghetuțele subțiri.

Mai mult mort decît viu, Preahin strînse în zorii zilei ultimele resturi de cărbuni, predă lopata, primi ce i se cuvenea și plecă în oraș.

Ieri, urcînd colina asta, se poticnea și aluneca. Azi cădea.

Îl întîlni întîmplător Niura. Privindu-l cu atenție pe Alexei îi spuse :

— Nu te duce la carusel. Culcă-te și satură-te de somn.

— Fie, aruncă Preahin într-o doară, iar în sine se ocărî : „O să te saturi de somn după război !“

Preahin porni către piață : acolo se vindea ceai fierbinte. O să bea ceva fierbinte, se dezmorțește, își revine, își adună puterile și-i dă drumul mai departe : hai, Anatoli, un marș, sau un vals, sau un dans, cîntă ce vrei, motorul e la post. Totul e-n ordine. Doar nu de-

geaba s-a montat caruselul în orășel — unica distracție.

Alexei se apropie de o vînzătoare ambulantă, venind din spate, aruncă o privire spre coșul în care, înfășurat în cîrpe, ceainicul încins pufăia, întinse banii, ceru cu un aer obosit : „Toarnă-mi !" — și nu pricepu de ce vînzătoarea a sărit în lături.

El tresări, își veni în fire, făcu trei pași mari, o prinse de mînă pe vînzătoare și o răsuci.

— Katia !

Da, înaintea lui se afla Katia și ochii ei îl țințeau drept în față pe Preahin.

— Faci negoț ?... De ce nu ești la școală ? întrebă el uluit.

— Ce te privește pe dumneata ? replică răutăcios Katia.

El clătină din cap, continuînd să n-o slăbească din mînă pe Katia : ea nu era cea mică, o rupea la fugă numaidecît.

— Bine, făcu el. Atunci toarnă-mi ceai. Uite banii.

Ochii fetei scînteiau, îl ura pe Alexei prin fiecare celulă a ei.

— Dumitale nu-ți torn ! îl fulgeră ea.

Aburul unduia tot mai încet din ceainic, Katia se dovedea o slabă vînzătoare ; adevăratele vînzătoare stau cu lămpi de gătit lîngă ele, ceaiul lor nu se răcește, pe cînd așa — parcă pentru multe pahare ajunge cît ai încălzit acasă, măcar că ai înfășurat ceainicul în cîrpe ?

— Bine, spuse Alexei, du-te.

Eliberă brațul Katiei, fata se îndepărtă în fugă și se opri șovăind.

Istovit, murdar, cu mîinile negre de cărbune, soldatul o privea pe sub sprîncene cu ochi amorțiți, incapabili să priceapă ceva.

Katia se întoarse către mulțime și prinse a striga fără dibăcie :

— Cine mai vrea ceai ?

Glasul i se frînse, o podidi plînsul, fața i se acoperi cu pete roșii, o luă la fugă din piață. La intrare alunecă pe gheață și căzu.

Capacul ceainicului se rostogoli cu zgomot, ceaiul se vărsă în zăpadă, Katia se ridică și îi strigă lui Preahin :

— Te urăsc ! Te urăsc !

*
* *

În ziua aceea caruselul se învîrtea domol și parcă și cîntecul armonicii era trist.

Alexei umbla în cerc și adormea mergînd. Căzu de două ori, se lovi rău. Prima dată se ridică imediat în picioare, speriat, mult timp nu putu să se dezmeticească, să priceapă unde se află. Grinzile transversale pe care era fixat caruselul se mișcau deasupra capului ca niște pietre de moară, scîrțîind greoi cînd și cînd.

Era deja către seară cînd căzu a doua oară, sleit pe de-a-ntregul, îi era totuna unde se află și ce se petrece cu el. Caruselul n-avea decît să se-nvîrtă oricum, lui îi era somn, de o mie de ori somn. Lovindu-se, Preahin se trezi, gîndi nepăsător că trebuie să se scoale,

dar nu se sculă pînă cînd nu se întrerupse muzica.

Se ridică.

Caruselul se oprise. Anatoli privea din ușă — nu izbutea niciodată să scape de deprinderile celui ce vede.

— Ce-i cu tine ?

— E-n ordine, frățioare ! răspunse Alexei pe același ton, după care izbucniră în rîs și Anatoli zise :

— Așadar ai gradul de soldat ?

— Întocmai, tovarășe căpitan, răspunse Preahin în glumă.

— Mi-ai înțeles bine gîndul. Sînt mai mare-n grad ca tine. Și cu mult mai mult. Așa că-ți ordon : în noaptea asta ai să dormi.

— Ei, căpitane, făcu Alexei, după grad tu ești mai mare, dar după vîrstă — eu, așa că la noapte o să robotesc și încă-n multe alte și alte nopți.

— Isprăvește, se mînie Anatoli, o să crăpi. Cît despre vîrstă, războiul ne-a făcut pe toți egali, ai înțeles ? Și pe bătrîni și pe tineri. Acum avem toți același an de naștere.

— Poate că așa e, consimți Preahin, toți sîntem la fel, toți avem părul cărunt, care mai trăim — sîntem toți răniți. Numai că, uite, tu ești rănit ca un erou, iar eu — prostește. Alexei ieși din tambur, se așeză pe un căluț albastru. Înțelege, căpitane, tu ai ieșit victorios din război, chiar dacă victoria încă n-a sosit. Pe cînd eu ! Înfrînt !

— Lasă asta, lasă, prinse a se frămînta Anatoli.

— Nu, n-am să las, răspunse Preahin îngîndurat. Tu porți în tine victoria, eu port o vină. Sînt ca un dezertor, pricepi ? Și dezertoru-i dezertor. O să vină ziua victoriei, dar pentru el — nu, totdeauna o să se învinovățească, bineînțeles dacă are în el o picătură de rușine. Așa e și cu mine. În timpul războiului am ucis un om. Nu un dușman, nu un fascist — o femeie. O mamă. Oftă. Dar ce să mai vorbim, cu toată vina lui, dezertorul o să fie fericit în comparație cu mine. Așa că nu mă ține, căpitane, și nu mă compătimi... Mai sînt și fetițele, se înspăimîntă el din nou, vor să le trimită la casa de copii, îți dai seama ?

Se dădu jos de pe căluț și întrebă :

— Ei, mă duc ?

Niura se afla nu departe de carusel, spuse că au adus cartofi.

— Auzi ! strigă bucuros Preahin la Anatoli. Au adus cartofi ! Și tu zici să dorm ! O să tot dorm pe lumea ailaltă.

Porni către rampă și fiece pas îi răsuna dureros în piept. De ce în piept ? Mai înainte îl durea capul, se întîmpla să-i răsune pașii în cap, iar acum nu știa de ce în piept. La rampă era forfotă, amatori să descarce vagoane cu de-ale gurii se găseau mai mulți.

Alexei intră în șirul de umbre — se apropia de vagon, se oprea cu spatele, se lăsa pe vine sub greutatea sacului, îl căra pînă la magazie, se așeza pe vine sau în genunchi și arunca sacul de pe umăr.

Își aminti circuitul de atunci, din noaptea în care a transportat proiectile la gară. În întîmpinarea lui înaintau căruțe cu surugii amorțiți, nepăsători din cauza oboselii, dar, deși epuizați de muncă, negreșit ridicau mîna în semn de salut, iar el, la rîndul său, flutura din mînă drept răspuns. Circuitul acela era conștient, deși nesfîrșit, ca și aici. Da, acela era conștient, acolo ridicau mîna pentru a se susține unul pe altul în circuitul lor fără sfîrșit, pe cînd aici — aici era cu totul altceva. Oamenii treceau unul pe lîngă altul, dar nu-și spuneau nici un cuvînt. Iar liniștea asta nu era pustie, nu. La început Alexei n-o înțelegea. Apoi o percepu cu o acuitate fizică. Aici oamenii își erau ostili unul altuia, asta era. Așa ceva Alexei nu pricepea. De ce? La ce bun? Ar fi trebuit să-nceapă a vorbi. Dar nu o făcu. Prinse a cînta. Intonă cu voce răgușită, gutunărită :

— He-ei rup, hei ! He-ei rup, hei !

Cineva îi răcni în ureche : „Tacă-ți gura !" și atunci simți el înstrăinarea, ostilitatea asta. Dar nici în clipa aceea nu știa totul despre umbrele care se scurgeau către vagoane.

Cînd treaba era pe sfîrșite și mulți primiseră de-acum plata, un țipăt sugrumat, de femeie, îl făcu să se oprească. Alexei se întoarse și mai degrabă auzi decît văzu cum în întuneric cu un pîrîit fu rupt un sac, cartofii se împrăștiară, umbrele se repeziră să-i culeagă pe dibuite, călcară o femeie pe mînă și aceasta scoase un țipăt.

Alexei își lepădă sacul, se apropie în fugă de umbrele încovoiate și strigă :

— Ce faceți ! Pentru asta o să vă judece !

— Să ne judece, răspunse ațîțat un glas răgușit, și nu se putea distinge dacă e de bărbat sau de femeie.

— Veniți-vă-n fire ! strigă din nou Alexei.

Nu i-au răspuns, nu. Pe tăcute, fără zgomot, fără nici un cuvînt cineva îl lovise în burtă, în spate, peste față. Umbrele îl izbeau pe Alexei unde se nimerea, și în clipele acestea cînd bezna nopții era sfîșiată de fulgerele loviturilor, el înțelese totul pînă la capăt.

Aici, în obscuritatea unei curți neluminate, sub petele palide ale unor becuri, oamenii deveneau fiare.

Nu-și vedeau fețele unul altuia, nu se cunoșteau unul pe altul și veniseră aici ca să scape de foame. Asta era. De foame au rupt un sac, încă unul, din cauza foamei îl snopeau pe Alexei, puteau să-l și omoare — datorită foamei, pierzîndu-și în întuneric fizionomia omenească.

Omul era fără chip, așa stăteau lucrurile. Și nu vedea alte chipuri. Și uita că e om...

Alexei scoase un strigăt cît putu de tare :

— Stai, că trag !

Asta trebuia să aibă un efect. Și a avut : se repeziră care încotro, curtea de lîngă magazie se goli. Doar cîteva femei se înghesuiau la ușă.

— Sărmanul, se auzi o voce compătimitoare. Abia acum simți Alexei durerea. Buza i se

umfla, un dinte se clătina și sîngera. Scuipînd, primi plata.

— În zadar ai ajuns în halul ăsta, îi spuse mătușa care-i dădea banii. Nu e vagon în care să nu se rupă un sac. S-ar putea zice că așa se cade, e după regulă.

Preahin săltă din umeri.

— Păi, atunci de ce să rupi ?

— Pentru că de data asta nici măcar unul singur nu s-a rupt.

Alexei se îndreptă către ieșire, cît pe ce să cadă, călcînd pe un cartof, și se întoarse. Din ușa magaziei femeile îl urmăreau cu privirea. Preahin dădu din mînă, se ocărî, apoi se aplecă și culese cîțiva cartofi. Se ridică, chibzuind îndobitocit, greoi, de parcă rezolva cu încetineală un flecușteț de problemă, apoi întoarse pe dos buzunarul gol de la pantalonii bufanți, îl smulse cu toată puterea și începu să strecoare cartofii în pantaloni.

Aceștia se rostogoleau ca niște bucăți înghețate de lemn rotund în jurul picioarelor, umpleau cracul pantalonului și Alexei își spunea în șoaptă : „Dobitocul ! Se dă drept om cinstit și, cînd colo, el însuși..." În sfîrșit se ridică. Femeile îl mai priveau încă. Se întoarse și o luă la fugă spre ghereta de control.

Alexei se tîra pe străzile negre singur, de parcă totdeauna a fost veșnic singur în orașul ăsta negru, pustiu, iar cartofii reci se izbeau de picior. Astăzi a aflat multe. Despre foamete și despre oameni, care nu-și văd fața unul altuia, și a mai aflat și despre sine, că e la fel ca toți.

Se străduia să nu se gîndească la furt. Mai exact, își scosese din cap acest cuvînt. Simțea că îl apasă ceva în spate, pe umeri, dar se ținea drept și-și șoptea :

— Acolo sînt fetițele !

Ușa o deschise Liza, cea mijlocie. Numai că Preahin nu avusese nici o legătură cu ea. Ținîndu-se de pervaz, fără să treacă pragul, clătinîndu-se de oboseală, Alexei îi întinse fetiței doi cartofi, vîrî mîna în buzunar, scoase încă doi, și tot scotea așa, cîte doi, fără să spună o vorbă.

Pe scară se clătină, simți din nou o durere în piept, închise ochii, se opri pentru un moment. După o secundă porni mai departe, adunîndu-și ultimele puteri, se întoarse și se uită spre ușă, văzu o privire alarmată, neliniștită.

*
* *

Privirea alarmată și neliniștită — era ultima de care-și amintea, iar neliniștea asta îl liniștea în mod ciudat...

Mai mult în neștire, Alexei ajunse pînă la bojdeuca mătușii Grunea, se dezbrăcă, se culcă pe pat și leșină.

Două lucruri își amintea în starea lui de leșin : discuția că fetițele vor fi date la casa de copii și privirea aceea — alarmată, neliniștită.

Cînd se gîndea la casa de copii, Alexei gemea și se zvîrcolea, cînd îi apărea privirea Lizei — se potolea și se liniștea.

El nu și-a dat seama de la început de profunzimea amărăciunii bunicii. Preahin realiza noutatea aceasta treptat, încetul cu încetul. Vorbele despre casa de copii îi apăruseră mai întîi ca o spaimă neîntemeiată. După aceea a început să se gîndească că fetițele pot fi despărțite, trimise în orașe diferite. Și abia acum, în starea de leșin, ajunsese să înțeleagă esențialul : păi casa de copii înseamnă prăbușirea, sfîrșitul. Și întreaga vină el o poartă. Mai întîi a adus-o în odăița asta pe mama moartă, iar acum o să spulbere în vînt familia. Ca un barbar, ca oricare fascist...

În delir, el își apărea sieși ca o forță sumbră, răutăcioasă. Își agita mîinile, striga nu se știe ce, iar cele trei fetițe și bunica lor fugeau de el care-ncotro și el iarăși urla și le înspăimînta... Apoi se potolea. Cea mijlocie, Liza, îl privea alarmată, neliniștită și el înțelegea că alarma, neliniștea sînt în legătură cu el : nu el se temea pentru fetiță, ci fetița — pentru el.

Cînd Preahin își reveni, primul pe care-l văzu fu Anatoli — ochelarii lui negri și fața-i presărată cu ciupituri albastre. Alexei tresări, i se părea că nu se trezise la timp și armonistul a venit să-l facă de ocară.

— Îndată ; Iartă-mă, bîigui el, încercînd să se ridice în capul oaselor, dar nu reuși. Mîinile îi erau ca niște curpeni și nu-l ascultau.

— Frățioare ! izbucni zgomotos Anatoli, bucurîndu-se. Ai înviat ! Asta e ! Fratele nostru-invalidul nu poate fi doborît cu una cu două ! Bravo !

De după umărul lui Anatoli privea mătușa Grunea și abia acum înțelese Alexei că nu dormise, fusese bolnav.

— Ha-ha ! se bucura Anatoli. Da al dracului ai mai bolit ! Trei zile fără cunoștință !

Alexei se necăji. Și-l imagina pe Anatoli stînd trei zile și cîntînd în zadar din armonică, pentru că n-avea cine învîrti caruselul.

— Cum a fost cu caruselul ? A stat ? întrebă Preahin clătinînd din cap, făcîndu-și imputări.

— De ce să stea ? A mers ! Atîta doar că fără muzică ! Știi, se vede treaba că se poate și așa.

— Cum asta ? mormăi Preahin. Ai învîrtit ?

Își imagină cum Anatoli, adunînd rublele și dînd biletele, se ridică de pe scaun, dibuie ușița de la tambur, pătrunde înăuntru, pune bastonașul alături și, lăsîndu-se cu toată greutatea, împinge grinda înaintea lui.

Preahin știa totul despre carusel, știa că după ce roata începea să prindă viteză trebuie neapărat să te salți, să te agăți de grindă și să te rotești cu ea, cît timp volantul nu și-a încetinit cursul.

Anatoli parcă îi ghici gîndurile.

— Dar mă așezam pe vine, spuse el. O fac să prindă viteză și mă așez, mă odihnesc. Pînă cînd nu simt că roata se oprește.

Eh, Anatoli, brav căpitan și erou neînfricat!

— Ascultă, întrebă Alexei, de ce te-ai dus tu să lucrezi la carusel ?

De multe ori îi trecuse asta prin cap, dar era prima dată cînd îl întreba.

— Mi s-a propus să merg într-o cooperativă, răspunse vesel Anatoli. Să ștanțez niște bucățele de fier. Stai și ștanțezi. Călduricā, nu te plouă. Mă învoisem de-acum, dar după aia m-am gîndit — nu se face. La noi la artilerie treburile merg bine cînd înaintezi. Cum te-ai oprit, cum te-ai adăpostit, inamicul și-a și reglat tirul pe tine și după aia să te ții. Azi îl omoară pe soldatul-călăreț, mîine pe servant. În artilerie, dacă nu te miști, nu trăiești. De-aia m-am hotărît și eu să mă duc la carusel. Zgomot, zarvă, rîsete, armonica. Mișcare. N-ai cînd să cazi pe gînduri, pe cînd la ștanță te iau gîndurile și te strivesc.

Pufni din nou în rîs. De după umărul lui Anatoli apăru din nou mătușa Grunea și-i arătă ceva lucios.

— Ia te uită ! se bucură Alexei. Era costumul lui din piele. Nu cumva a răspuns Zinaida ?

Mătușa Grunea se întristă, ca întotdeauna își propti bărbia în palmă.

— Aș, Zinaida ! Vecina l-a trimis. Profesoara, de-i zice Maria Sergheevna.

Maria Sergheevna ! Va să zică, trăiește. Slavă domnului. Doar își amintea de ea, eh, Maria Sergheevna.

Simți o zbatere în piept, a îngrijorare. Da, Zinaida, ea îl îngrijora.

— S-a dus mai departe, cu vreun ofițer pe care l-a cunoscut în tren, spuse el cu ciudă.

— Tare nu ți-i milă, Alioșa, zise cu mîhnire mătușa Grunea, nu-i chip să-nțelegi că pacea se păstrează iertînd.

Alexei amuți. Mătușa Grunea avea dreptate ! L-a pălmuit ! Pentru Zinaida. Dar s-a gîndit ea oare : merită asta Zinaida ? El e gata să ierte, e adevărat, iertînd se păstrează pacea și a iertat odinioară, nu o dată a iertat ! — dar uite, de pildă : costumul nu i l-a trimis ea, vecina, înseamnă că n-a ajuns acasă. Și dintr-un singur motiv putea să nu ajungă — l-a lăsat în plata domnului pe Preahin. El a sărit din tren, ea s-a dus cu trenul pe alte coclauri. Oh, mătușă Grunea, sfîntă naivitate, pe toți îi crezi, pe toți îi iubești...

Anatoli pipăia costumul din piele — pantalonii, vestonul, șapca aprecia cam cît ar face convertind în făină, grăsime, pîine. Rezulta un sac de făină — dacă era vorba de făină.

— Înzdrăvenește-te și mergem amîndoi la țară. Dacă la oraș asta face un sac, păi la sat o să-ți dea și mai mult. Luăm două zile liber, oprim caruselul și — la treabă !

Armonistul plecă, mătușa Grunea îi aduse lui Alioșa fiertura. Îl privește din nou în ochi și iar se îmvinovățește.

— Fii pe pace, tușică Grunea, i se adresă Preahin cu blîndețe. Uite, mă scol și mă duc la miliție. Îi anunț s-o caute pe Zina.

A consolat-o pe mătușa Grunea, cu toate că n-avea încredere în Zinaida nici cît negru sub unghie. Și cum o să fie în definitiv. O să se ducă, o să declare, ei or să-i dea de urmă, de noua adresă. El o să-i scrie, găsește niște cuvinte tari, că nici măcar o dată nu și-a amintit de mătușa Grunea, o vorbă bună nu i-a

transmis, şi doar nimeni altcineva decît mătuşa Grunea a ajutat-o să plece la Moscova.

— Tu să mă ierţi, spuse mătuşa Grunea, ocolindu-i privirea. Poate într-adevăr s-a întîmplat ceva cu Zinaida.

Se auziră bătăi în uşă şi Alexei începu să clipească foarte des, să nu-i dea lacrimile. În prag se afla fetiţa cea mijlocie, Liza, cu o legăturică în mînă.

— Intră, dezbracă-te, rosti mătuşa Grunea pe a-l cărei chip înflori un zîmbet. De trei zile vine, tu zaci fără cunoştinţă, te uiţi la ea, n-o recunoşti, nu se ştie ce tot vorbeşte despre casa de copii, de unde ţi-a mai căşunat casa asta de copii...

Fetiţa îşi scoase paltonaşul, se aşeză pe o margine de scaun, începu să deznoade legăturica, îi întinse lui Alexei, cu mînuţele roşii, încreţite ca laba gîştei, o străchinuţă cu turte groase de cartofi :

— Sînt calde încă.

Alexei îi prinse mîna înfrigurat, începu să i-o încălzească între palmele-i fierbinţi. Stăpînindu-se, înecîndu-se, o întrebă :

— Da' ce, tu n-ai mănuşi ?

Fata dădu vesel din cap, părul negru, mătăsos îi zbură peste umăr şi rămase acolo într-o revărsare strălucitoare. Preahin o cerceta pe Liza cu interes. Cîţi ani să aibă ? Unsprezece, doisprezece. Sprîncenele ridicate în sus negre, desişul genelor, ochii întredeschişi tandru şi feminin, cu pupile mîngîietoare, vişinii, buzele de copil, plinuţe, de un roşu viu, în pofida foamei, pielea smeadă, loburile fine ale urechilor pe care le acoperea părul... Fetiţa avea încă înfăţişare copilărească, stîngace. Mînuţele roşii, cu unghii roase, genunchi ascuţiţi, în ciorapi uzaţi, ea însăşi într-o bluziţă prin care-i ieşeau coatele — totul la ea era plăpînd, naiv, de copilă, chipul însă — chipul nu-i putea ascunde frumuseţea şi viitoarea feminitate.

Lui Preahin îi veni în minte un gînd neaşteptat : pe fetiţa asta trebuie s-o ocrotească ! Sigur, şi pe bunica, şi pe Katia şi Maşa trebuie să le salveze pentru toate răspunde cu capul, dar pe ea, pe cea mijlocie trebuie s-o salveze neapărat.

Îşi imagină : războiul are să se isprăvească şi viaţa o să-şi urmeze cursul mai departe, el, dacă scapă cu viaţă, are să ajungă un bătrîn fudul de-o ureche, iar în locul oamenilor care acum luptă, flămînzesc, suferă, vor veni alţi oameni, uite ăştia, de-o seamă cu Liza, ei vor ajunge oameni maturi — femei şi bărbaţi. Liza are să iubească şi ea — cu putere, cu credinţă ! — o să aibă mai mult noroc în dragoste, mult mai mult decît au avut unii oameni înaintea ei. Fetiţa asta plăpîndă are să fie la rîndul ei iubită mult, o să aibă şi Liza copii, frumoşi, de bună seamă, ca ea, copii cărora războiul şi căluşeii şi cartofii aduşi de el, de Alexei, de la descărcat, în buzunarul mantalei, or să li se pară ceva de necrezut, de demult, extraordinar...

Preahin tresări. Iată cînd o să se potolească cu adevărat durerea lui !

Gîndul acesta îl uimi. Da, da, numai atunci cînd copiii Lizei vor crește mari, iar el, Alexei, atunci nu va mai fi pe lume. Că durerea trăiește mai mult decît omul și n-o să moară odată cu moartea lui Preahin, o să dispară abia atunci cînd o să crească fiul Lizei, și el, fiul ăsta minunat, necunoscut, nevăzut — abia el n-are să simtă durerea șoferului Preahin și durerea propriei sale mame, a Lizei el are să știe, dar să simtă îi va fi dat altfel. Cu totul altfel...

Alexei căzu îndărăt pe pernă, își lăsă capul spre perete — simțea o greutate de nesuportat. Îndată însă își reveni, i se făcu rușine. Se întoarse către fetiță : ce vină avea ea ? Se apucă să mestece turtele : într-adevăr erau calde încă.

Privind cu plăcere la Liza, se interesă :

— Katia ce face ? Se duce la școală ?... Dar bunica ?... Complimente Mașei.

Liza povestea vioi despre Mașa, despre bunica, la fel de vioi spuse despre Katia :

— Nu mănîncă nimic din ce ai adus matale. E așa de slabă că ți-e și frică să te uiți la ea !

— Dar ce zice ? întrebă Preahin simțind că îngheață. „Iar Katia" !

— Nimic. Tace și nu mănîncă.

*

* *

Întîmplarea îi veni în ajutor lui Preahin. Chiar în prima seară cînd ieși pe stradă o văzu pe Katia mergînd alături de un flăcăiaș.

Alexei încetini pasul, apoi trecu iute pe partea cealaltă, nu cumva să stingherească perechea, și se ținea pe urmele lor, fără să-și dea seama că zîmbește.

Eh, Katia, Katia ! Tare prost trebuie să te simți, stînd cu ceainicul în piață — te frămînți. pesemne, tremuri toată, dar dacă deodată apare din întîmplare băiețandrul ăsta sau careva dintre prietenii lui. Mai știi, poate că e vreun încuiat, brusc are să-i fie rușine cu tine, sau prietenii lui sînt niște încuiați — or să-l tachineze într-un fel pe băiat — „drăguțul negustoresei", sau ceva și mai dureros. Se știe că tinerețea nu cruță, retează scurt, fără să se gîndească ce dureri provoacă...

Katia și flăcăiașul stăteau la poartă la ea, iar Preahin, nătărău bătrîn, se muta de pe un picior pe altul, pe partea cealaltă a străzii, pitindu-se după un trunchi de copac, cu inima cît un purice — doamne ferește să-l vadă Katia, că atunci nu-l mai iartă în veci.

Sufla din nou un vînt tăios ; căutînd să se stăpînească, Preahin tușea înăbușit în pumn, lovea ghetele una de cealaltă, cît despre tineri ei nu se sinchiseau de vînt — stăteau la poartă și tăifăsuiau.

În sfîrșit, își luară bun rămas. Băiatul, aidoma unui bidiviu, o luă la picior, iar Alexei se ținu după el. Avea un gînd tainic, îi venise în minte în clipa aceasta, pe neașteptate, îndată ce o recunoscuse din spate pe Katia cu flăcăiașul ăsta.

Flăcăul, fie că se grăbea, fie ca să se încălzească, fugea mîncînd pămîntul și Alexei se

ținea după el în trap mărunt, ca o mîrțoagă răpciugoasă, cu respirația tăiată, lunecînd și poticnindu-se. Cum puterile nu-l mai țineau, fu nevoit să facă uz de voce :

— Hei, flăcăiaș ! Așteaptă !

Băiețandrul se opri — față obișnuită, cîrn, dar cu un moț cîrlionțat ce se ițea de sub căciula cu urechi după toate regulile artei de cuceritor.

— Ce-i, nene ?

Preahin stătea în fața lui gîfîind, istovit de nu era în stare să scoată o vorbă. În sfîrșit își mai trase răsuflarea și-l întrebă :

— La cît te-ntîlnești mîine cu Katia ?

— Da de ce ? se retrase fîstîcit flăcăul, gata s-o rupă la fugă.

— Nu te teme ! Nu-ți vreau răul ! îl reținu Preahin. Uite, vreau să te rog, fă-mi plăcerea ! Vîrî mîna sub bluză, în buzunarul de la piept și flăcăul se retrase din nou, pentru orice eventualitate.

Alexei scoase niște bani, îi întinse spunînd :

— Sînteți în relații bune, nu ?

— Să zicem, răspunse suspicios flăcăul. Ei și ?

— Și, și ! se supără Alexei. Vezi cît e de slăbuță ! Doar piele și os ! Ia, să-i cumperi ! Dar nu dulciuri, că nu-s de nici un folos, brînzoaice să-i cumperi. Din piață, de la vînzătoare. Cum te duci la întîlnire, îi și cumperi.

Flăcăul zîmbi, se trase mai aproape de Alexei.

— Asta așa e ! spuse el. E slabă ca un schelet. Da e frumoasă !

— N-are legătură una cu alta, scutură din cap Alexei. Așa că, tu trateaz-o. În fiecare zi, bagă de seamă.

— Și matale ce-i ești ? întrebă băiețandrul.

— Uu-unchi, se bîlbîi Alexei șovăitor. Da tu să nu-i spui nici o vorbă despre mine. Ai înțeles ? Îl amenință : Că altfel te alungă. Și-i explică : e tare sensibilă.

Flăcăul dădu din cap, își mută căciula pe-o ureche, ciuful i se lăsă pe ochi — asta, se vede treaba, pentru a arăta mai matur.

— S-a făcut. Și cînd se termină banii ?

— Eu lucrez în piață, la călușei. Alexei mă cheamă. Vii și-mi ceri.

Flăcăul se dovedi a fi corect, de treabă. Odată chiar o conduse pe Katia pe lîngă carusel : ea mînca brînzoaică, discuta vioi cu drăguțul ei, iar acesta trăgea cu ochiul la carusel, îi dădea de înțeles lui Preahin că, adică, se ține de cuvînt.

În momentul acela caruselul staționa. Anatoli îmbarca alți copii și Alexei ieșise afară să mai ia aer.

Remarcă gestul băiatului, îl înțelese și-i mulțumi în sufletul său.

Numai de n-ar afla Katia, se neliniști el.

*

* *

Anatoli și Alexei porniră la țară cu o sanie de ocazie, chiar din piață. Legaseră zdravăn în spate niște săcotei cu îmbrăcăminte, adu-

nată pentru schimb, anunțaseră șefii că două zile caruselul nu va funcționa, iar acum zăpada scrîșnește sub sanie, ca și cum cineva mănîncă mere proaspete. Parcă se și simte miros de măr — proaspăt și înviorător. Soarele se reflectă în fiecare fulg de zăpadă ca în niște oglinjoare mici, iar razele sale împung ochii ca niște ace ascuțite.

Anatoli își întinde lacom fața spre lumină și-l întreabă pe Preahin :

— E lumină în jur, ai ? E lumină ?

Alexei îi răspunde pe același ton, vioi, cu toate că îl privește compătimitor :

— E lumină ! Te orbește !

E cu neputință să-i vorbești lui Anatoli pe alt ton, că începe a ocărî, țipă : „Ce te smiorcăi ?!" Nu, Preahin încă nu l-a văzut pe armonist abătut, posac. Iată-l și acum, strigă în gura mare :

— Dați-v-aproape, săteni ! Scoateți pr-rovizii natur-rale ! Vine magazinul invalizilor ! Vindem vie pe stafide, pantaloni — pe slănină ! Și izbucnește singur în hohote de rîs.

Cînd se pregăteau de expediția asta, Anatoli și-a aruncat armonica după umăr. Preahin l-a sfătuit să n-o ia, s-a și certat cu el :

— La ce dracu să batem atîta drum cu ea ?

— Tii, ce ignoranță ! a rîs Anatoli. Nu pricepi, frățioare ! Păi, armonica-i arma proletariatului. Noi trebuie, să ducem la țară și cîntecul și muzica, pe lîngă bulendrele noastre. Nu-ți dai seama că se potrivește ?

Sania se opri, „negustorii" coborîră, și Preahin cu Anatoli se pomeniră în mijlocul unui sat.

— Hai, fă o cercetare a terenului ! porunci armonistul.

Sătucul era simpatic, izbele suiau săltăreț pe un povîrniș de deal, mesteceni încărcați cu flori de chiciură împodobeau fața satului — ți-era mai mare dragul să privești, nu alta ! Numai că nici țipenie de om împrejur.

— Ei, făcu Anatoli, trăgînd de burduful armonicii, să însuflețim priveliștea !

Cu vocea lui sonoră, chiar nițeluș de huligan, începu cîntecu-i preferat :

Iute se-nvîrte albastrul cerului,
Iute se-nvîrte deasupra capului...
Iute se-nvîrte, suie, coboară.
Cavalerul fură o domnișoară !

Anatoli tăcu. Zîmbea, întorcîndu-și ochelarii cînd la dreapta, cînd la stînga, apoi spuse cu uimire :

— Nu ne întîmpină nimeni ? Ciudat.

Un cotei jigărit lătră la ei, retrăgîndu-se pentru orice eventualitate de-a-ndaratelea și dînd din coadă — adică, pe de o parte, sînt străini, dar pe de alta — poate pică pe neașteptate ceva de-mbucat.

O porniră prin sat, Alexei cu o jumătate de pas înainte, iar ceva mai în urma lui, ținîndu-l de braț —Anatoli.

Ferestrele erau pustii, acum nu mai lătra nici cîinele — se ținea după musafiri cu coa-

da-ntre picioare — şi nimeni nu-i întîmpina, nimeni n-avea nevoie de ei, de bulendrele şi de muzica lor.

De la o fereastră, prin dantela de chiciură, îi privea un chip speriat de bătrînă.

— Dăm haine pe făină! strigă Alexei şi chipul bătrînei se descreţi, se linişti — îşi legăna capul. „S-a speriat, îşi zise Preahin, s-a gîndit ca nu cumva să fi fost de-al ei cel care s-a întors orb de pe front".

— Vi-ie — pe stafide! Sta-fide pe vie! prinse a striga Anatoli.

În poarta unei ogrăzi stătea o femeie de vîrstă mijlocie, înfăşurată în broboadă.

— Ian te uită ce mîndreţe de viteji! exclamă ea. Se vede treaba că-ţi fi morţi de frig. Intraţi să vă încălziţi oleacă.

Intrară în izbă, plecîndu-şi capetele, să nu se lovească de tocul scund al uşii, se aşezară cu anume solemnitate pe laviţă, iar stăpîna casei îi pofti :

— Întindeţi-vă marfa. Sosesc şi muierile-ndată.

Şi într-adevăr, se auziră uşi scîrţîind, rotocoale de aer rece năvăleau peste picioare şi în prag se iviră femeile.

Alexei întinse pe laviţă un magazin întreg : pantalonii din piele, vestonul, şapca, cămăşi de-ale lui Anatoli, nişte pantaloni purtaţi, bocanci vechi.

Cînd izba se umplu de lume, Anatoli umflă iar burduful armonicii şi atacă vasul „Valurile Amurului". „Al dracului, se gîndi Preahin, umblă la sentimente". I se făcu ruşine că pro-

cedează aşa. Cu vicleşuguri, va să zică, nu-i bine.

Anatoli termină valsul, sunetele înduioşătoare şi tulburătoare amuţiră, muzicantul îşi plecă capul ceremonios, dînd parcă de înţeles că partea lirică a luat sfîrşit şi se poate trece la treabă.

Muierile mai bătură pasul pe loc la uşă, după care porniră toate odată, şi după un minut în izbă era o larmă ca într-un magazin. Toate vorbeau între ele, pipăiau pielea vestonului şi a pantalonilor, cercetau cămăşile în lumină, le duceau la fereastră, unde era mai luminos.

— Auzi, frăţioare! spuse încet Anatoli. Am scrîntit-o, se pare, ai ? Ne luăm picioarele la spinare ?

Preahin zîmbi ironic : ce dacă, poate că într-adevăr reuşesc ce-au pus la cale. Însă muierile, după ce pipăiră cu de-amănuntul fiecare lucru, se potoliră.

— Dar săpun n-aveţi, dragilor ? se interesă un glas subţirel. Îl susţinură şi altele :

— Dar chibrituri ?

— Dar sare ?

— Fie-vă milă, cetăţence, izbucni Anatoli în rîs. Doar nu sîntem negustori ambulanţi, sau niscai precupeţi. Sîntem invalizi obişnuiţi ! Ne-ar trebui cîte ceva de-ale gurii, să trăim, să apucăm victoria noastră ! Îşi curmă vorba. Parcă prea înflăcărată ieşise cuvîntarea. Bătînd cu palma peste boarfe, Anatoli întrebă : Ce, nu vă place ?

Femeile începură să ofteze, să turuie, însă ceva mai domol.

Ușa se trînti. În prag apăru încă o femeie și izba se însufleți :

— Valia, ia-i lui Serioga ceva !

— Se întoarce doar.

— Un dar acolo !

Valia își lăsă broboada pe spate, era tînără, veselă, cu dinți albi, sclipitori.

— Ia te uită ce pantaloni — ăștia n-au moarte !

Geamurile zăngăniră de hohote.

— Și vistonu, uite ici ce viston !

— Cum dați costumul, invalizilor ? le întrerupse pe toate Valia cea veselă. E-ntr-adevăr un dar pentru Serioga !

Alexei tăcea, se codea, nu știa ce să spună, iar Anatoli strigă pe același ton ca și Valia :

— Păi pentru un bărbat viu nu-ți pare rău de nimic, așa-i ? Adu doi saci.

Brusc în izbă se așternu liniștea.

— Doi saci de care ? întrebă Valia speriată.

— Cum de care ? răspunse Anatoli vioi. — De făină.

Preahin se uita atent la țărănci și era leoarcă de sudoare. Anatoli era orb, femeile își dădeau seama și-l priveau numai pe Alexei, numai pe el. Îl priveau cu dispreț, dezaprobator, cu uimire.

— Hai să plecăm de-aici, muierilor, se auzi glasul înăbușit al uneia.

— Sînteți niște speculanți, nu invalizi, adăugă alta.

Femeile începură să vorbească toate deodată, porniră către ușă, una chiar ieși, se simțeau la picioare rotocoale de aer înghețat, și atunci Anatoli strigă :

— Stai !

Strigase ca acolo, la război, cum comanda, pesemne, soldaților săi.

— Speculanți ? întrebă el, ridicîndu-se. Ce fel de speculanți sîntem, măi, femeilor ? Arătăm noi a speculanți ? Vocea lui era stinsă, frîntă. Oare credeți că noi, bărbații, am fi venit la voi să schimbăm pantalonii pe făină dacă nu ne-ar fi încolțit durerea ? Iar pentru pielea asta dinainte de război, lua-o-ar dracu, ne trebuie cel puțin un sac de făină, să nu ne moară copilașii de foame. Anatoli se liniști, se așeză iar pe laviță. Și nu ne faceți de ocară, ne e rușine și așa. Ne vine să intrăm în pămînt de rușine.

Femeile s-au oprit la ușă, cu fețele întoarse către orb — stăteau ca un mic grup compact, chipurile lor erau toate parcă sculptate în lemn.

„Uite, după război, se gîndi Alexei pe neașteptate, un asemenea monument ar trebui să cioplească artiștii. Muierile. Te privesc și parcă le vine să plîngă".

Nu se gîndise niciodată în viață la vreun monument, dar acum se gîndi — muierile stăteau la ușă îndurerate și calme, ca și cum voiau să spună ceva — grosolan, de rușine, și în același timp le părea rău.

— Să nu ne judeci, nevăzătorule, rosti Valia, desprinzîndu-se din grup. Știi cum sînt

femeile. Am scăpat o vorbă rea, să ne ierți... Și dacă-i vorba de treabă, atunci, la prețurile voastre, din tot echipamentul ăsta eu nu pot să iau pe făină decît chipiul, pentru Serioga. Dacă iau costumul întreg, n-o să mai apuc întoarcerea bărbatului, o să pier și eu. Căutați, dară, un sat mai bogat.

Ușa se deschise din nou și frigul se simți la picioare, de data asta mai îndelung, pînă cînd plecară toate femeile.

— Ședeți la masă, porunci gospodina. Scosese din cuptor o oală neagră. Cu ce-a dat Dumnezeu...

Alexei n-o ascultă. Vîrî boarfele în desagi, îndesîndu-le cu ciudă, Anatoli își aprinse o țigară și mîinile-i tremurau.

Se ridicară în grabă, refuzînd să stea la masă, cu toate rugămințile gospodinei.

În prag Preahin îi întinse șapca de piele.

— Dă-i-o Valiei pentru Serioga al ei!

Gospodina începu să se tînguie că ar fi trebuit să i-o dea el Valiei în mînă, are s-o cheme, dar Preahin făcu o grimasă:

— Dă-i-o singură!

Și închise bine ușa după el.

*

* *

Mergeau prin sat repede, aproape în fugă, pas întins și Anatoli îi mormăia lui Preahin în ureche:

— Mai repede, lua-te-ar dracu! Mai repede!

Abia în vale, cînd mestecenii cu flori de chiciură și căsuțele urcau vesel către deal se ascunseră pe după brădet, Alexei încetini pasul.

— Prost mai sînt, spuse înciudat armonistul. Am bătut atîta cale de pomană. Ar fi trebuit să mergem în piață. Cine are ceva de schimbat sau de vîndut — aduce la oraș. Iar cine își mușcă degetele de foame — stă acasă.

Mergeau în tăcere, făcîndu-și imputări.

— Mai mare rușinea! spuse Alexei.

— De ce rușine! se împotrivi Anatoli. Oare drept e să schimbi costumul pe un sac de cartofi? Toate au prețul lor. Ți-e milă de muieri, sătucul e sărac, dar și de tine se cade să-ți fie milă. Războiul, frățioare, e război.

Oftară amîndoi odată, de parcă se înțeleseseră, apoi rîseră de unanimitatea asta a lor și parcă îndată se simțiră mai bine: ei, s-au păcălit, a ieșit o boroboață, nu-i nici o tragedie, or să schimbe la piață bulendrele.

— Războiul e război, spuse Anatoli cu obișnuitul lui glas vioi. Le-a potrivit pe toate mai strașnic decît un roman. Bărbații schimbă catrafuse și învîrtesc călușeii! Iar muierile se spetesc ca vitele, acolo în sat, cum se zice, ară singure. Dar îndeobște viața-i frumoasă, nu? Slavă domnului că am scăpat teferi din război, ia gîndește-te. Uite, sîntem vii, măcar că nu grozav de sănătoși, zăpada scîrțîie sub picioare, soarele strălucește. Hai, povestește-mi ce vezi!

Preahin zîmbi, se apucă să-i spună lui Anatoli ce vede:

— Uite un brad, parcă te îngheață cu întunecimea lui, dar crengile laterale sînt verzi — le-a înveselit soarele. O ! Ia te uită ce frumusețe ! Un scoruș și-a păstrat fructele. Atîrnă ca niște ciorchini portocalii de-ți ard ochii. Uite și un pițigoi, a trecut în zbor peste drum, are burta galbenă ca o luminiță...

— Înainte aveam ochi care tăceau, izbucni în rîs Anatoli. Acum am din ăia care vorbesc ! Închipuie-ți, văd tot ce-mi povestești.

Soarele coborît către asfințit lumina vîrfurile copacilor, poleia cu aur pinii, întinerea sulițele brazilor, făcea să strălucească scoarța de mesteacăn. Umbrele se îndeseau, mustind de albăstreală, aerul devenea mai sonor.

Anatoli auzi primul un țăcănit de copite pe zăpada compactă, se opriră și se întoarseră cu fața îndărăt către sania de ocazie, poate-i ia și-i repede pînă în oraș.

— Hei, invalizilor, sus ! auziră ei o voce cunoscută. Valia zîmbea cu toată gura, învîrtind din bici, netezi cu palma fînul, poftindu-i să se instaleze în sanie după toate regulile, cu tot confortul. În timp ce Preahin și Anatoli se instalau, ea le explică : Adunarea muierilor a hotărît : să vă duc pînă acasă, căci se înserează, să nu dați de vreun bucluc. Pe aici, pe la noi, se cam pradă, umblă nu știu ce bandă.

Din nou se auzi scrîșnetul zăpezii, ca și cum cineva mînca un măr proaspăt, iar Valia strigă, întorcîndu-se către ei :

— Asta-i culmea, nu ? Ăștia-s mai răi ca fasciștii — jefuiesc populația în spatele frontului !... Cît despre șapcă — mulțumesc ! Strînserăm, uite, pentru voi, o jumătate de sac de cartofi. Din tot satul !

Anatoli îi dădu lui Alexei un ghiont în coastă și Preahin o reteză aspru :

— Nu primim cartofi pentru șapcă, așa să știi. Pentru un dar nu se ia nimic în schimb.

— Parcă te-a întrebat cineva ? începu Valia să rîdă. Mi-ai făcut un dar, îți fac un dar.

— Ei-ha ! chiui vesel Anatoli. Descheie năsturașul de la armonică, și cu voce ștrengărească, începu să cînte cu foc cîntecul său preferat :

Iute se-nvîrte albastrul cerului,
Iute se-nvîrte deasupra capului...
Iute se-nvîrte, suie, coboară.
Un cavaler fură o domnișoară !

— Valia, strigă Preahin, molipsit de veselia armonistului, ai obosit de cînd ți-aștepți bărbatul, așa-i ?

— Îhî ! se întoarse ea agale. Ochii îi luceau de bucurie, fața îi dogorea într-un zîmbet pierdut, a uitare de sine, iar în acest „îhî !“ al ei era atîta încredere și fericire, încît Alexei îl pizmui pe Serghei cel necunoscut. Dacă și pe el l-ar fi așteptat așa cineva, undeva, fie și în cel mai îndepărtat colț al pămîntului ! Ar fi sfărîmat toate obstacolele și s-ar fi repezit într-acolo, să o cuprindă, să o strîngă în brațe pe femeia care l-a așteptat, i-a dus dorul, s-a gîndit la el. Ah, dacă !... Dar nu-l aștepta nimeni în toată lumea. Bineînțeles, în afară de

mătuşa Grunea, bunica Ivanovna şi fetiţele ei, cu excepţia Katiei. Asta era însă altfel de aşteptare. Nimeni nu-l aştepta, aşa cum aştepta Valia cea fericită.

Zinaida ! Gîndul la ea îl sfredeli. Suflet rătăcit. Îndată după boală s-a dus la miliţie, la acelaşi miliţian zbîrcit, semănînd cu un măr copt, a scris o cerere pentru cercetare, s-a interesat de vreo două ori, dar zadarnic. „Aşteptaţi !" a zis miliţia, şi avea dreptate. Aşteptaţi, dacă apucaţi, că în războiul ăsta blestemat, cînd e atîta durere şi atîta buimăceală pe pămînt, cînd atîtea familii s-au împrăştiat, s-au risipit în lumea largă, să se dea de urma unei oarecare Zinaida.

— Oh, Valia, strigă Anatoli, şi o să-ţi fie dulce plapuma de puf ? Bărbatul ţi-e întreg ?

— Întreg ! răspunse vesel Valentina, întorcîndu-se din nou plină de bucurie. Doar o mînă îi lipseşte ! Asta nu-i o piedică !

— Nici o piedică ! izbucni în rîs Anatoli. Fireşte că nu-i nici o piedică !

Cum ieşi de după colţ calul sforăi, strîns în hăţurile încordate.

— Ei, oameni buni, se întoarse Valia. Ce vă spuneam eu ! Bandiţii !

Alexei se saltă puţin : pe marginea drumului erau patru bărbaţi cu gulerele ridicate.

— Prostii ! spuse el. Năzăriri de muiere ! Ce bandiţi să fie pe aici ! Dă-i drumul !

Valia mînă calul, îl şfichiui cu biciul. Zăpada scrîşni sub tălpicele saniei. „Curat năzăriri de muiere", se gîndi Alexei. Calul se apropia de bărbaţii care, în aceleaşi poziţii, vorbeau între ei.

În clipa următoare toţi patru se năpustiră asupra calului, se repeziră la hulubă, sania mai alunecă vreo cîţiva metri şi se opri. Unul dintre ei prinse calul de căpăstru şi-i aruncă o pînză pe cap.

— Ce e, măi oameni, vă ţineţi de şotii ? strigă Preahin pe un ton glumeţ, încă sperînd că Valia s-a înşelat, iar oamenii aceştia glumesc şi ei, parcă ce...

— Ţî-arăt eu ţie şotii, soldăţe-elule ! ! răspunse un flăcău botos, apropiindu-se de sanie. Sprîncenele-i erau încruntate, parcă crescuseră chiar de deasupra rădăcinii nasului şi prin toată înfăţişarea lui se străduia să bage spaima şi groaza-n cei din jur.

Printr-o smucitură botosul smulse de sub picioarele lui Alexei sacul, cît ai clipi trase de chinga de la gură şi răsturnă bulendrele în zăpadă.

— Oho ! răcni el. Fraţilor ! Ăsta apărător al patriei ! Schimbă boarfe !

Bandiţii rîseră cu reţinere.

— Ia stai, continuă botosul să scoată pantalonii şi vestonul din piele. Păi aici e avere zdravănă ! Ca tătucu Mahno o să arăt, este ? Facem schimb cu el ? Ne dă costumul, îi dăm viaţa !

Izbucni în hohote, iar umbrele începură şi ele să rîdă.

— Aşteaptă niţel, spuse Alexei, coborînd din sanie pe zăpadă. Ei, hai. Facem schimb.

Era o nesăbuință, în fond, să te bați unu contra patru. Pe deasupra, banditii sînt, fără îndoială, înarmați. Dar era de neconceput să dea costumul. Nu pentru că îi părea rău. Nu pentru că o îmbrăcăminte din piele era mai scumpă decît viața. Preahin se gîndi pur și simplu ce însemnau pantalonii și vestonul pentru el, pentru cele trei copilițe și pentru bunica Ivanovna. Se gîndi că, nu mai departe decît în sat, nu i-a putut schimba pe făină, dar spera să o facă la piață. Costumul devenise un simbol al vieții — o viață grea, anevoioasă și pentru el însuși și pentru muierile astea care au împărțit cu ei calul, pentru ca Preahin și Anatoli să ajungă în oraș.

„Fie ce-o fi". își spuse Alexei în șoaptă și, flămînd, deznădăjduit, cu ură, îl lovi pe bandit cu toată puterea în picior, țintind genunchiul, chiar în os.

Botosul scoase un urlet, se prăvăli în zăpadă și prinse a răcni la hăitașii lui :

— Înhățați-l ! Acu vin ! I-arăt io !

Șchiopătînd, sărind într-un picior, se apropie de Preahin și-l izbi peste față. De-acum îl țineau pe Alexei. El încerca să se smulgă, însă îi trosneau doar oasele umerilor.

— Ticăloșilor ! Le scuipă Alexei ocara amestecată cu sînge. O să fiți puși la zid ! Trădătorilor ! Fasciștilor ! Noi ne vărsăm sîngele pe front, iar voi, aici, în spatele frontului, vă țineți de tîlhării.

Botosul îl lovea pe Preahin, încercînd să nimerească în ochi, în nas, în dinți. Mutra lui grasă, scîrboasă, îi juca lui Alexei pe dinainte, cînd ici, cînd colo. Preahin își adună puterile și-i expedie banditului un picior chiar la lingurică. Lovitura se dovedi slabă, nu era de luat în seamă, banditul își dădu seama, de parcă Preahin i-o sugerase și începu să-l izbească pe Alexei cu piciorul.

— Fasciștilor ! strigă Preahin. Esesiștilor !

— Na fasciști, se-nfurie botosul. Na esesiști.

Loviturile deveneau de nesuportat, dar Preahin nu le mai simțea.

Atunci se auzi un țipăt. Valia țipa. Alexei văzu cum Valia se apropie de botos cu biciul în mînă și-i arde una cu biciușca de piele groasă. Pe fața banditului se aprinse o dungă roșie, el răcni sălbatic, dar Valia continua să-l plesnească cu biciul. Alexei simți că strînsoarea cu care era ținut slăbea, două umbre se repeziră la Valia, o trîntiră jos, începură s-o snopească în bătaie, dar botosul îi opri :

— Fraților ! N-o pociți prea tare ! O s-o mai încingem oleacă în patru ! Rîse zgomotos, se întoarse către Alexei și ridică din nou mîna să lovească.

— Ei ! auzi Preahin glasul lui Anatoli, și-i veni să plîngă. Să fi tăcut, să fi tăcut dracului, orbule ! Tu nu vezi ce se petrece aici și, slavă domnului, nu degeaba se zice : tot răul spre bine. Dar smintitul de Anatoli strigă iar : Ei, fraților ! Pe mine m-ați uitat ?

— Bine, schilodule, șezi ! îngădui cu milostenie botosul. Pînă ce te-or altoi și pe tine ! Mulțumește lui Dumnezeu că nu ne vezi ! N-or să fie martori !

— Așa crezi tu, canalie, că sînt orb ! strigă vesel Anatoli. Sînt doar șiret !

Alexei văzu cum armonistul aruncă bastonașul alături și scoate un pistol din buzunar. Numai un laș putea să creadă, privindu-l pe Anatoli, că orbul într-adevăr nu e orb și țintește în el : era evident că pistolul se orienta după glas.

— Culcat, Alioha ! strigă Anatoli. Preahin căzu brusc, executînd tocmai la timp comanda și pădurea fu străbătută de o împușcătură asurzitoare. O dată, încă o dată, a treia, a cincea oară.

— Păzea ! strigă o voce bărbătească răgușită în spatele lui Alexei, cineva răcni cît îl ținea gura, trosniră tufele.

Preahin se săltă puțin, parcurse în fugă, încovoindu-se, cei cîțiva metri ce-l despărțeau de Anatoli și-i strigă :

— Sînt eu ! Nu trage !

Calm, de parcă nu se întîmplase nimic, Anatoli îi trecu pistolul spunîndu-i :

— Trage după zgomot !

Îi tremurau mîinile. Alexei își impuse să fie calm, își reținu respirația, trase în semiîntuneric.

Totul amuțise. Ascultară cu atenție. Preahin își freca fața cu zăpadă, își îndrepta atenția către propriul corp. În piept, sub coaste, burta, picioarele, fața — totul ardea.

— Fasciști ! șopti el domolindu-se. Mi se pare că pe unul l-ai atins, îl lăudă el pe Anatoli.

— Să plecăm mai repede ! porunci armonistul. Fața îi era întoarsă către pădure. Aud foșnete, spuse el. Se furișează.

Valia apucă în grabă catrafusele împrăștiate, sări pe capră, calul, sforăind speriat de împușcături, porni în galop. locul încăierării rămase în urmă.

Preahin scruta întunericul : seara făcea ca pădurea să se contopească într-o singură pată neagră, doar drumul alb strălucea.

Cînd se îndepărtaseră destul de mult, umbrele apărură iar. Plesni o luminiță. Lui Alexei i se păru că unul dintre bandiți își aprindea țigara. Dar atunci ajunse pînă la el zgomotul unei împușcături.

Bandiții trăgeau în deșert. De ciudă.

* *

Ziua aceea parcă i-a unit. Anatoli spunea în glumă : „Ne-am înfrățit în luptă". Și chiar că s-au înfrățit.

Bandiții au fost prinși — Valia n-a plecat atunci singură din oraș. După sania ei înaintau încet două mașini cu milițieni. Preahin și Anatoli apăreau la proces ca martori și Alexei cerceta cu uimire mutra botoasă a căpeteniei bandiților : pe ce se bizuiau ei — patru contra tuturor ? Șacali, atîta tot. Patru contra unu, patru contra unei femei și a doi invalizi — treacă-meargă, dar patru contra unui detașament de milițieni ?

Bandiții aruncau priviri înrăite, înspăimîntate spre sala de judecată dădeau toată vina

pe botos, acesta răspundea zîmbind batjocoritor, plin de disperare și înverșunare. După cum s-au lămurit lucrurile, era un dezertor și drumul lui era unul singur...

I-au judecat pe bandiți, dar a pățit-o și Anatoli. L-au tot purtat pe la miliție, l-au descusut de unde are arma. El demonstra că a primit pistolul pentru vitejie, dădea și numele generalului și unitatea, dar permis de port-armă și hîrtii n-avea și ocăra miliția de mama focului.

— Da pricepeți odată, striga el, dacă nu l-aș fi avut cu mine, acum am fi dormit sub tufele alea. Somnul de veci.

Milițienii se codeau, îi recunoșteau nevinovăția, dar l-au obligat să predea pistolul. Unul i-a și spus :

— Pentru un nevăzător e periculos să poarte armă.

— Ducă-se pe pustii ! striga Anatoli. Din nou era vesel, firește, îi părea rău de pistol, dar nu cine știe ce : „A fost și s-a dus !"

Se apropia primăvara. În pauzele de prînz, Preahin și armonistul se așezau pe insulele de pămînt zvîntat, mîncau din merindele simple aduse de acasă, mai vorbeau de-ale vieții, dar de fiecare dată discuția revenea la bandiți.

— O să vină oare și vremea aia, vorbea Anatoli cu patimă, cînd toți oamenii or să-nceapă a trăi demn ? Cinstit adică ! Cinstit nu pentru alții, nu de ochii lumii, ci pentru sine ? Așa încît fiecare să-și fie judecător suprem și procuror general ?

— Mda-a, ofta Preahin. Ei, dacă s-ar fi gîndit botosu' ăla cîți oameni suferă din cauza lui ! Fie, pentru el fetițele mele sînt niște necunoscute, nici nu-i pasă că abia se mai țin de foame. Dar să se fi gîndit la el — că or să-l prindă negreșit ! La maică-sa s-o fi gîndit, ai ? Cum are să-i vină cînd o afla că fiul ei a fost împușcat ca dezertor și bandit ?

Anatoli nu-i împărtăși părerea, îl contrazise :

— Cum e mama, așa-i și fiul.

— Termină ! replică sever Preahin.

— Vorbești de parcă ai predica într-o biserică, îl luă Anatoli în rîs. Pe toți trebuie să-i ierți ! Pe toți să-i înțelegi !

— E imposibil să-i ierți pe toți, se necăjea Alexei.

Privea cerul limpede, inhala aerul primăvăratic, apoi curmă discuția cu obișnuita de-acum pentru ei descriere :

— Lucește balta de zici că-i o tavă lustruită. A dat colțul ierbii — încă nu se vede, e gălbioară cumva, ofilită. Un porumbel a prins porumbița de cioc, se giugiulesc.

Reveni după aceea la gîndul lui :

— Și îndeobște doar atunci va fi vorba de frumsețe, cînd toți vor putea fi iertați. Izbucniră în rîs. Nu mă ocărî, că nu-ți țin o predică ! Asta înseamnă că oamenii vor începe să comită numai păcate ce pot fi iertate. Iar tîlhăria, violența, trădarea, crima, înșelarea în sentimente vor dispărea.

Da, da. Și crima. Și înșelarea. Păcatul său și păcatul Zinaidei Preahin le atribuia acestei

lumi, care era departe de perfecțiune, pe cînd acolo, în viitor, nimic din toate astea nu trebuie, nu poate, nu are dreptul să se petreacă...

— Știi, spuse Anatoli, cu toate că sînt orb, îmi imaginez foarte bine viitorul. Mulți cred că viitorul înseamnă orașe albe, oameni eleganți, sătui toți, firește. N-am nimic împotriva orașelor albe și a îmbrăcămintei elegante. Sînt împotriva ghiftuielii în prostie, să știi. Pe cinstea mea ! Mi se pare că sătul cu sătul se înțelege mai rău decît flămînd cu flămînd. Are pielea mai groasă, parcă. Tăbăcită din pricina grăsimii. Iar oamenii trebuie să se înțeleagă unul pe altul. Întotdeauna. Cînd se vor înțelege, notează : a sosit viitorul.

Lui Alexei îi venea să rîdă de căpitan, dar acesta vorbea foarte serios. Bombăni :

— Te-ai întrecut cu gluma, ești împotriva săturării. Ia ieși acum în fața caruselului și declară : „Sînt împotriva săturării“. Te linșează.

— Mă linșează ! se învoi Anatoli. Pentru că asta-i situația acum. Dar în viitor nu mă vor linșa. Vor cădea pe gînduri.

— Ascultă, frățioare ! începu să strige Preahin. Acum cine ține predici ca-n biserică ?

Îl apucă pe Anatoli de umeri, îl strînse la piept, acesta se răsuci și-l puse jos pe Alexei. Cei doi bărbați se tăvăleau pe pămîntul zvîntat, se hîrjoneau și se simțeau bine, cum, poate, numai în copilărie se întîmplă.

Primul care se dezmetici fu Preahin.

— Auzi, nu prea se cade, ai ? Oamenii-s pe front, iar noi aici ca niște țînci !

— Eu mi-am făcut datoria, izbucni în rîs Anatoli, la fel și tu ! Iar îl înghionti pe Preahin, se întinseră, expunîndu-și fețele la soare.

— „Așa crezi tu, canalie, că sînt orb !, își aminti din nou Preahin. Sînt doar șiret !“

Se puseră pe rîs.

— Și bastonul la o parte. Ei, mă gîndeam, acum își scoate ochelarii ! Anatoli necheza ca un armăsar tînăr. — Și poc-poc-poc ! I-ai luat la trei păzește ! Nu se așteptau.

— Efectul surprizei — există un asemenea procedeu în tactica militară.

— Ascultă ! întrebă Alexei. Tu de ce nu porți niciodată decorațiile ? Păi dacă aș avea eu atîtea, nici noaptea nu le-aș scoate.

— E nu știu cum, frățioare, deveni Anatoli serios. Cu armonica, la călușei, și cu decorații. Asta vrea să stoarcă lacrimi, o să se spună. Pe cînd așa — ia, și el, un orb acolo.

Tăcu. Iar Preahin a păstrat pentru totdeauna în memorie tăcerea asta. Se întîmplă ca un moment, un cuvînt, un gest, să le reții toată viața, fără să știi de ce. Se rosteso multe cuvinte, fiecare trece prin destule evenimente, chiar și schimburi de focuri, dar liniștea aceasta într-o euforie de primăvară însorită Alexei a reținut-o cu toată claritatea.

A reținut și cuvintele rostite de Anatoli după aceea :

— Uite, de Ziua Victoriei o să-mi pun toate decorațiile. Și o să cînt toată ziua cîntecul ăsta — îl mai știi ? — fredonă el încet : — Ridică-te imensă țară, ridică-te la luptă pe viață și pe moarte...

Tăcură din nou.

— Ăla cu albastrul cerului îți place ție, remarcă Alexei.

— Îmi place ! zîmbi Anatoli. Grozav îmi place ! Știi ce, hai să mergem la cinematograf, filmul ăsta „Tinerețea lui Maxim“ îl țin minte pe de rost. Ai să vezi, o să ți-l povestesc dinainte — unde sare el de pe acoperiș, unde aleargă de-a lungul drumului de fier. Armonistul zîmbea, și așa, zîmbind adăugă : — Dar „Ridică-te țară“ trebuie cîntat de Ziua Victoriei. Înțelegi, trebuie să plîngi și să cînți. Ca să ți-i amintești pe toți care s-au ridicat atunci și pe cei care n-or să se mai ridice niciodată...

Nu, lui Anatoli nu-i plăceau vorbele mari, îl apucă pe Preahin de mînă și-l întrebă :

— Ce dracu ? De ce nu-nveți să cînți la armonică ? E destul de ușor. Și-ți prinde bine.

*

* *

Din ziua aceea Preahin începu să învețe a cînta la armonică.

Cînd nu e lume, se așază pe scaunul lui Anatoli, acesta stă alături și-i arată cînd și pe care butonaș să apese. Ori se oploșesc în tambur, pe lavițele meșterite. Ori aici, în poienița ce devine tot mai mare și mai verde.

Alexei, bineînțeles, n-are deloc ureche muzicală — trebuie să învețe cu ochii cum să apese pe butonașe. Anatoli îl liniștește — se poate și pe văzute, nu-i cine știe ce, apoi o să se obișnuiască și nu mai e nevoie să se uite — apasă pe pipăite. Se încheagă ceva care aduce cu primul vers : „Iute se-nvîrte albastrul cerului !“

După cuvinte, al doilea vers pare a fi același, dar muzica — nu, e alta. Preahin bîjbîie cu degetele pe butonașe, nu izbutește să-nvețe. Ca să vezi, ai zice că muzica e o treabă veselă, dar uite că-l trec sudorile de parcă ar descărca un vagon de cărbuni.

Așa l-a găsit Mașa pe Preahin — nădușit, cu armonica în brațe.

A apărut cum răsare din pămînt o floare plăpîndă.

— A venit Mașenka ! rîse fericit Alexei și o întrebă îndată : Vrei să mănînci ?

— Nu, răspunse Mașenka și izbucni în plîns.

— Ce s-a-ntîmplat ? se alarmă Preahin.

— Katia s-a îmbolnăvit de tifos. Au dus-o la spital.

Alexei se ridică brusc, îi dădu armonica lui Anatoli și prinse a se ocărî cum îi venea la gură.

Se liniștise, dragă doamne ! A schimbat costumul pe făină, a adus o jumătate de sac de cartofi — și s-a consolat. Ajunge pentru multă vreme.

Alexei porni în goana mare către casa cunoscută, abia de-și mai stăpînea pașii, să n-o lase în urmă pe Mașa. Tifos ! Tifosul exantematic e mai de temut decît glonțul, asta o știa încă de cînd era puștan, pe timpul războiului civil. Dacă te atinge glonțul, nu-i nimic, nu te omoară, dar dacă se prinde de tine tifosul, nu te lasă cu una cu două, și

puțini ies vii din îngrozitoarele spitale de tifos.

În odaia bunicii Ivanovna mirosea grețos a clor, saltelele de pe paturi erau răsucite ca niște suluri, iar paturile înseși zăceau nu se știe de ce răsturnate.

Bunica ședea pe scaun, cu mîinile strînse între genunchi, capul îi tremura mai rău ca înainte — ca și cum i-ar veni să plîngă dar nu putea, și de aceea se silește. Liza era în spatele Ivanovnei, cuprinzîndu-i grumazul, culcîndu-i capul pe umărul său și lui Alexei i se făcu rușine că-și dăduse cuvîntul s-o salveze, să le scoată pe toate din războiul ăsta întregi și nevătămate, iar acum, poftim de vezi — se liniștise, doar cîteva zile n-a venit, iar Katia era deja în spital. Și încă ce spital! Exantematicul e contagios, să nu cumva să se îmbolnăvească fetițele și bunica. Vai de tine, Preahin!

Privindu-l pe Alexei și mîngîind mîinile Lizei, bunica întrebă:

— Oare ne-a venit sfîrșitul? Unde mai e dreptatea?

Tifosul secera familii întregi, asta o știau toți, și lui Preahin, de neputință, îi dădură lacrimile. Cînd i-a văzut pe bandiți, nici n-a stat pe gînduri și s-a încăierat — fără vreo speranță pentru el, pentru că atunci era vorba tot despre bunică și fetițe. Dar acum? Cu cine să te bați? Se tîrăște pe undeva păduchele ăsta care a pișcat-o pe Katia. Poate l-au omorît sanitarii cu clor. Dar poate că nu. Unde-l vezi, cum îl recunoști?

— Acum toată speranța ne e în el! rosti bunica îndreptîndu-și privirea în sus și făcîndu-și încet semnul crucii.

Pe Alexei parcă-l înghionti cineva.

— Hai, porunci el, pregătiți-vă.

Din străfundurile memoriei ieși la iveală spitalul, ultimele zile dinaintea externării, cînd umbla de colo-colo pe coridor, privea pe fereastră, tînjind, citea placardele atîrnate pe pereți. Ieșise parcă la iveală clar, cu putere, ceva uitat, inutil. În cazurile de tifos toată îmbrăcămintea, rufăria, trec prin filtrul sanitar, se predau pentru dezinfecție, se fierb în etuve speciale. Și se arde salteaua pe care a zăcut bolnavul. Neapărat se arde.

Minuțios, cu luare aminte, adunîndu-și voința și cele cîteva noțiuni pe care le avea, Preahin cercetă dulapul de furnir, apoi scrinul golit. Ah, cît de sărăcăcios trăia bunica! Tot avutul familiei se afla pe fetițe și pe bătrînă și într-o legăturică s-au mai adunat niște păturele subțiri la un loc cu perdeluțele de la ferestre.

Alexei o ducea, măsurînd cu pași întinși distanța pînă la punctul sanitar de dezinfecție, în timp ce bunica și fetițele abia se țineau după el. O auzea din spate pe Liza întrebînd:

— Și cum, or să ne fiarbă?

— Doare? scînci Mașa.

Altă dată ar fi zîmbit, acum însă nu cuteză, să nu fie într-un ceas rău. Întrebările fetițelor nu erau deloc hazlii.

Cele două ore, cît au fost la dezinfectare bunica și fetițele, Alexei le-a folosit cu disperarea omului care se îneacă.

Alergă la spital, îi povesti mătușii Grunea despre nenorocirea lui și, curmînd suspinele și consolările ei, îi ceru clorură de var. Aprinse un rug în curtea bunicii și azvîrli în el saltelele de vată uscate. Puse pe foc dulapul de furnir crăpat. Scrinul îl lăsă, acesta, după toate aparențele, era unica amintire a bunicii din tinerețea ei, în schimb scoase sertarele și frecă lemnul cu soluție din clorură de var, cu meticulozitatea celei mai sîrguincioase gospodine.

Spălă toți pereții, podeaua și chiar tavanul — nu se bizuia pe zelul sanitarilor, bricui fiecare crăpătură, fiecare colțișor, iar la întoarcerea bunicii și a fetițelor odaia lor semăna cu o cazarmă goală, mirosind insuportabil a nelocuit.

Alexei zîmbea plin de bucurie, în timp ce bunica se așeză pe scaunul de lîngă ușă și o podidiră lacrimile. Preahin își privi deprimat rezultatul muncii. Ce-i drept, la prima vedere părea că trecuseră tătarii pe aici. Paturile își rînjeau plasele metalice dezgolite, din tavan, de firul electric atîrna un bec cețos, fără dulap odaia era pustie — o magazie, nimic mai mult. Dar altfel nu se putea!

— Vechituri, bunico, pierdere recuperabilă, spuse Alexei cu voce vioaie.

— Dar nu de vechituri îmi e mie, răspunse bunica. De Katia mi-e milă. Parcă și urma i s-a pierdut.

Preahin rămase încremenit, lacrimile le podidiră și pe fetițe. Își plecă privirea rușinat: în agitația asta și-a cam îndepărtat gîndul de la Katia. Se apucă să-și încheie zorit copcile de la manta. Clătină din cap cu un aer supărat.

— Prea devreme, prea devreme! i se adresă sever bunicii. Prea devreme plîngi.

Ieșind, o mîngîie pe Mașa pe cap, o prinse de bărbie pe Liza întorcînd-o spre sine. I se uită în ochii vișinii și zîmbi deodată, ca și cum se privise într-o oglindă pură. Le făgădui:

— Așteptați-mă! O să v-aduc vești bune!

Dar vești bune nu obținu. La spitalul în care zăceau exantematicii nu se dădeau informații despre bolnavi, iar în vestibulul mic atîrna o foaie indicînd numai pe cei decedați. O asemenea regulă îl izbi pe Alexei. Dîrdîind, implorînd toți sfinții pentru îndurare, citi nume de familie străine, apoi ieși din vestibul, domolindu-și respirația intermitentă și tremurul mîinilor. Ce rezulta? Că omul e viu sau e mort? Altceva nimic? Nici o știre?

Cum adică? Va să zică atunci Alexei a văzut-o pentru ultima oară pe Katia. Mergea cu flăcăul ăla moțat, mînca o brînzoaică, zîmbea, îi spunea ceva cavalerului, iar acesta se uita cu coada ochiului la carusel...

Preahin scutură din cap, să-și alunge gîndul cel rău și se înapoie nedumerit în vestibul — ce să facă? Cum să o ajute pe Katia? Cum să o scoată din baraca aia, teribilă nu

numai prin rostul ei dar și prin întunecimea zidurilor, prin peticul de hîrtie de pe perete ?...

Din vestibul ieși un bărbat înalt cu un sac de voiaj în mînă, părea a fi doctor sau sanitar și Preahin se repezi la el, îl apucă de mînecă.

— Aveți acolo o fetiță ! Elevă ! Katia o cheamă.

— Ești tatăl ei ? întrebă fără să se oprească bărbatul ai cărui ochelari luciră rece.

— Tatăl ! răspunse Preahin fără să mai stea pe gînduri.

— E greu la spitalul nostru ! răspunse bărbatul.

Preahin îi smuci mîneca, stofa pîrîi.

— Atunci, ce dracu mai cauți aici ! strigă el disperat, turbînd de mînie, pierzîndu-și controlul și adăugă furios : Sac-de-voiaj !

Omul rîse scurt, fără a se tulbura de fel. Preahin îi dădu drumul și porniră alături.

— Învață-mă ! spuse Alexei surd. Ce să fac ?

— Trebuie unt, ouă, smîntînă, îi răspunse ochelaristul.

— Ți-o amintești ? E slăbuță ! Azi au adus-o, stărui Alexei.

— Hm ! făcu doctorul. La noi toate sînt slăbuțe. Mi-o amintesc. Deocamdată se simte rău.

Preahin se opri. Va să zică, așa. E rău. Iar el a promis că se întoarce cu vești bune. Și unt, ouă, smîntînă, de unde să facă rost ?

— Cît despre sacul de voiaj, e comic, spuse doctorul fără să zîmbească. Alexei se gheboșă stînjenit și porni agale către carusel.

La ușa din placaj era pus lacătul. I se strînse inima : înseamnă că Anatoli iar a împins la grindă. Se îndreptă spre casa armonistului. Căpitanul apăru în prag, se bucură, îl pofti la masă. Alexei refuză să mănînce.

— Am trecut să te previn. Mîine n-o să fiu de dimineață. Mă duc să dau sînge.

Acasă își aruncă mantaua pe cufăr, se apropie de patul său, scoase de sub el o traistă, apoi îi deșertă toată bogăția pe podea. Un fular și două obiele — asta era tot ce-i rămăsese. Nu mai era nimic de vîndut sau de schimbat, sperase s-o ducă pînă la primăvară și așa s-ar fi întîmplat, dacă nu era nenorocirea asta, îmbolnăvirea neașteptată a Katiei.

Mătușa Grunea se uita la Alexei cu luare aminte, șezînd în atitudinea ei obișnuită — o mînă de-a curmezișul pieptului ține cotul celeilalte și bărbia în palmă, iar în priviri i se citește din nou mila.

Alexei se apleca deasupra traistei goale. Mătușa Grunea parcă înțelese. Se îndreptă cu pas grăbit spre cufăr și-l deschise. Alergă la scrin și trase sertarele. Apoi se întoarse la Alexei.

El se apropie zîmbind de binefăcătoarea lui și o îmbrățișă : of, suflet bun ! Dar nu, nimic n-are să primească din sertarele astea ! E păcat să ia. Alexei știe, în cufăr sînt așezate costumele, paltoanele și căciulile soțului și ale fiului mătușii Grunea. În scrin sînt propriile ei catrafuse — îmbrăcăminte și lenjerie.

— Crezi că nu mi-a mai rămas nimic ? prinse el a rîde. Te înșeli, tușă Grunea ! Ceva tot mai am !

Se sculă dis-de-dimineață, aruncă niște apă pe față la lavoar, înghiți un colțuc de pîine, bău pe săturate apă fiartă : se zice că asta ajută la așa ceva.

Printr-un ciudat concurs de împrejurări centrul de recoltare a sîngelui și magazinul pentru donatori, unde li se eliberau pe bonuri speciale alimente, se aflau în aceeași clădire. Poate că în alte timpuri asta ar fi jignit pe careva : cum adică, numai dacă dai propriul sînge poți să te aprovizionezi ca lumea ? Cei ce stăteau la rînd însă nu se sfiau de fel. Da, la centrul de recoltare a sîngelui era rînd — mulți se bizuiau pe faptul că primesc alimentele imediat, apropierea magazinului se dovedea chiar destul de comodă — așa că Preahin se așeză și el după un bărbat înalt.

Acesta își ținea gulerul ridicat și cînd se întoarse, Alexei îl recunoscu pe doctorul din ziua precedentă.

Preahin salută. Doctorul dădu din cap, se întoarse de vreo două ori, îl scrută pe Alexei și, în sfîrșit, exclamă :

— A ! Dumneata erai !

— Nimic nou ? se interesă Alexei posomorît.

— Încă n-am fost la spital, răspunse medicul. Apoi adăugă cu voce înăbușită : Așadar, Sac-de-voiaj ?

Alexei se gheboșă din nou.

— Iartă-mă, eram mînios !

Doctorul însă parcă nici nu-l asculta. Se uita țintă la Alexei prin ochelarii aburiți.

— E unica fiică ? întrebă el.

— Păi, nu-mi e fiică, răspunse Preahin și îndată se înspăimîntă. Unica, îhî.

— E clar, e clar, dădea din cap doctorul, în timp ce privirea lui Alexei se opri din nou asupra sacului de voiaj. Ce-i clar ?

Deodată lui Preahin îi trecu prin minte : de ce l-a întrebat el dacă e unică sau nu. S-a întîmplat ceva ?

— E adevărat că n-ai fost la spital ? abia articulă el.

— Ți-am spus doar.

A spus... Și ce dacă a spus. Medicii nu întreabă doar așa, pur și simplu.

Alexei îl măsura pe doctor cu neîncredere.

— Vin îndată, i se adresă el, sînt după dumneata, spune-le că vin îndată.

Preahin se răsuci brusc și o rupse la fugă către spital. Alerga pe străzile orășelului, dînd peste trecători, zorindu-se și afurisindu-se. Să nu știe el una ca asta ! Și cît a zăcut prin spital ! Cîtă moarte a văzut în preajma lui ! Știa, precis știa, nu numai din auzite de prin spital — văzuse cu ochii lui — că oamenii mor spre dimineață.

Cît de stupid ! Au venit zorii unei zile noi, și o nouă zi înseamă întotdeauna speranță, iar în timpul ăsta omul moare, istovit de lupta de peste noapte.

Preahin dădu buzna în vestibul tocmai cînd infirmiera — nu se știe de ce în halat negru, acest lucru Alexei nu-l cunoscuse — afișa o

nouă listă. Parcurse în grabă șirul nu prea mare de nume, n-o găsi pe Katia și se gîndi că a greșit. Cu respirația oprită, impunîndu-și să fie calm, citi lista încă o dată. Răsuflă. Ptiu ! Încet-încet îi veni inima la loc. De ce i-o fi trăsnit prostia asta prin cap ?

Fără să mai alerge, doar cu salturi scurte, Alexei se înapoie la centrul de recoltare a sîngelui. În spatele lui Sac-de-voiaj se formase o coadă lungă, iar el avansase vizibil către intrare.

Liniștindu-se complet, dregîndu-și glasul, zîmbind. Preahin trecu la locul său.

— Ascultă, spuse medicul cu teamă, se pare că ți-am cerut ceva ce nu trebuia ? Așa e ?

— Ba deloc ! Alexei zîmbea fără noimă. Ba deloc ! Azi o să am unt. Iar peste o zi ouă. Cum ai poruncit dumneata, doctore.

Își dă și cămașa de pe el, tot sîngele și-l dă, dacă numai despre asta e vorba — pentru unt, pentru ouă, pentru smîntînă. Măcar de s-ar înzdrăveni Katia, măcar de s-ar înzdrăveni !

Alexei se învioră, începu să privească în jur și văzu din spate încă o cunoștință : Anatoli !

Grozavă mai e dimineața de azi ! Întîi lunganul ăsta de Sac-de-voiaj. Acum Anatoli. Stă la rînd să doneze sînge. Ia te uită !

Se apropie de prietenul său și-l întrebă cu voce schimbată :

— N-ai cumva o țigară ?

— Sînt nefumător, îi răspunse Anatoli cu vioiciune.

— Și nebăutor ? se interesă Alexei pe tonul acestuia.

Anatoli îl recunoscu, izbucni într-un hohot răsunător și-i trase un pumn în burtă.

— Ce vrea să zică asta ? îl întrebă curios Preahin.

— Să vezi, începu serios Anatoli, azi-noapte am citit că e foarte folositor să donezi sînge, se formează altul nou și organismul întinerește. Nu se stăpîni, îl cuprinse avîntul : vreau să-ntineresc !

— Cu ce ai citit ? bombăni Alexei, dar venise rîndul lui Anatoli, infirmiera strigă : „Următorul !“ — ca la frizerie și armonistul îi dădu un ghiont lui Preahin :

— Ți-am ținut rîndul !

Alexei ieși de la centrul de recoltare a sîngelui, susținîndu-l pe căpitan și cu o senzație de slăbiciune în genunchi. Îi zăngăneau în cap zurgălăi minusculi, în schimb se simțea ușor de parcă înghițise un balon de oxigen pur.

Magazinul pentru donatori era curat, sterilizat chiar, întocmai ca la centrul de recoltare, lumea se plimba pe aici fără grabă, cu demnitate, nu ca într-un magazin obișnuit de produse alimentare unde mereu e coadă, iar aerul e încins și lipsit de prospețime din cauza mulțimii de oameni.

Alexei a primit unt. Anatoli — ouă proaspete. Firește, n-ar fi fost rău să încerce delicatesele astea uitate, să le încerce cu degetul, măcar să-și amintească de gustul lor. Preahin înghiți în sec, se înfrînă, ocărîndu-se

tare, pe urmă așeză cu grijă cumpărătura în sacoșă. Anatoli îl rugă :

— Pune-o și pe a mea.

Preahin așeză și punga lui Anatoli.

— Te duci la spital ? întrebă pașnic armonistul și Preahin confirmă. Mergem împreună, făcu un semn din cap Anatoli.

De ei se apropie medicul cel cu picioare lungi și Alexei se gîndi să trimită pachetul prin el.

— Doctore ! exclamă el. Dumneata mergi la spital ?

Lunganul se opri și consimți cu dragă inimă.

— Oo-oh, oftă doctorul îndelung, privindu-l din nou atent pe Preahin. Și eu am o singură fiică. Și tot acolo.

Deci asta era... De-aia l-a întrebat el așa despre Katia. Înseamnă că nici de doctori nu-i e milă blestematului de tifos.

Alexei căzu pe gînduri, nici nu-i trecuse prin cap să-l întrebe pe doctor de ce s-a hotărît să doneze sînge, doctorii sînt doar și ei oameni, parcă ce, o fi pierdut cartelele, sau o fi avut altă nevoie — și cînd colo, uite ce era !

Doctorul oftă din nou și întrebă :

— Ce-ați luat ?

— Untișor ! zîmbi Preahin. Vrei să i-l duci Katiei ?

Doctorul fu de acord, își desfăcu sacul de voiaj, Alexei vîrî înăuntru untul său, Anatoli întinse și el punga cu ouă.

— Tu ce faci ? rămase surprins Preahin.

— Nimic, răspunse liniștit Anatoli.

— De ce dracu ! mîrîi Alexei.

— Transmite salutări Katiei, doctore ! făcu Anatoli un semn din cap. Și fetiței dumitale.

— Trebuie răbdare, oftă medicul continuîndu-și drumul, în vreme ce Alexei îl ocăra pe armonist de mama focului.

— Asta-i treaba mea, pricepe ! strigă el. A mea și numai a mea.

Anatoli bătea cînd și cînd cu bastonul în pămînt, surîdea ironic, ascultînd sudălmile și țipetele lui Preahin, cînd însă Alexei îi spuse asta, își întoarse către el fața obosită.

— Ai tăcut ? interveni el.

Tăcură amîndoi.

Alexei se gîndea la doctor, la întrebarea lui dacă era unica fiică a lui Preahin și chiar la fiica acestuia, pe care tifosul n-a cruțat-o, n-a vrut să țină seama că tatăl ei e medic. Se gîndea la Anatoli. Era limpede. Era limpede. Încă de ieri a pus totul la cale împreună cu Niura. Parcă Niura și-ar fi lăsat bărbatul să stea la coadă, dacă n-ar fi știut în mod sigur că o să vină Alexei și or să se întoarcă amîndoi. Și i-ar fi îngăduit Niura lui Anatoli să doneze sînge, dacă nu era tifosul Katiei ? Și-apoi, cine ar fi fost în stare să-l oprească pe neastîmpăratul de căpitan, dacă lui i-a intrat în cap ceva ? Asta-i un apucat.

Se apropiară tăcuți de carusel.

— Azi mi-am lăsat armonica acasă, spuse Anatoli. Dă o fugă după ea, frățioare !

— Poate că merge și fără, se codi Preahin cuprins de lene.

— Nu, fără muzică nu se poate, articulă trist Anatoli și căzu pe gînduri. Uneori mă gîndesc că noi ne ținem de fleacuri, poate ar fi mai bine la ștanță, oricum, acolo se fac tot felul de fiare pentru război. Dar după aia tot eu mă gîndesc — nu. Aproape că în tot orașul numai la caruselul nostru e muzică și veselie.

Alexei îl bătu pe umăr, luă cheia și porni acasă la Anatoli.

Ca să scurteze drumul, o luă prin piață. Și se întîlni nas în nas cu mătușa Grunea.

Simți din nou o strîngere de inimă : mătușa Grunea vărsa șiroaie de lacrimi. Ce canalie, care nemernic a cutezat s-o obijduiască ? Mînia îl făcea pe Alexei să palpite de-a binelea.

— Cine ? Spune-mi, cine ? izbucni el, în timp ce mătușa Grunea plîngea, fără a fi în stare să scoată o vorbă. După care dădu din mînă și începu a rîde. Și iar se puse pe plîns.

Asta ce dracu mai e ? Nu poți pricepe nimic : ba plînge, ba rîde. Fără să-și fi venit în fire, mătușa Grunea îi întinse lui Preahin o sacoșă cu un borcănaș de smîntînă în ea, iar cu cealaltă mînă căută în sîn și scoase un sul de bani — numai sutare, un rulou întreg.

— Of, Alioșenka, șoimanule, am vîndut paltonul bărbatului și paltonul băiatului, și căciulile le-am vîndut, și costumele-amîndouă, de cînd mă știu n-am vîndut atîtea de-odată, uite ce de bănet, o grămadă, de nu i-aș pierde, da' ce ispravă am făcut — o podidiră din nou lacrimile. Numai ce le-am vîndut și am avut

o presimțire, că totul s-a sfîrșit, ei nu se mai întorc.

— Ce-ai făcut ! strigă el. Hai îndărăt. Dăm de cumpărători și luăm lucrurile înapoi.

— Nu le mai întorci, bocea mătușa Grunea de parcă-și șiroia lacrimile pe mormînt, nu le mai găsești, și-apăi șoimanii mei dragi nu mai sînt de-acuma, scrisori nu trimit, va să zică au dispărut fără veste, cine știe pe unde zac, iar aici fetița moare, și-i păcat, asta-i cu neputință, doar om sînt și eu...

— Cum, și tu tot pentru Katia ? întrebă uluit Preahin. Și se porni să strige cu înverșunare, îndepărtînd-o de la sine pe mătușa Grunea : Păi de ce ? De ce ! Am dat sînge, i-am cumpărat eu ce-i trebuie !

— Tot sîngele n-o să-l dai, spuse mătușa Grunea, revenindu-și singură în fire, mîngîind cînd și cînd mîna lui Alexei. Ca atunci la spital. Tot sîngele n-o să-l dai, iar pe Katia o salvăm noi.

CAPITOLUL AL PATRULEA

Cîntă, armonică !

CÎNTĂ ARMONICĂ, zi-i, revarsă-te. Adu bucurie oamenilor, încălzește-le sufletul.

Învîrtiți-vă călușei, veseliți-vă copilași : să se audă în orășel rîsete de copii.

Nu se știe cît o mai fi pînă la victorie, așadar, zi de zi să se audă rîsete de copii. Și rîsetele lor să aducă mai degrabă victoria.

Iute se-nvîrte albastrul cerului,
Iute se-nvîrte deasupra capului...

Preahin aude glasul vioi, poznaș al lui Anatoli, împinge grinda de unul singur, învîrtește caruselul și, izolat de toți prin căptușeala de placaj, plînge fără nici o sfială.

Doamne ! De-acum e fericit ! Cît de fericit ! Și nu pentru că a rămas în viață, nu. E fericit că nu e singur. Că mătușa Grunea, Anatoli — sînt cu el. Și bunica Ivanovna împreună cu cele trei fetițe sînt tot alături de el.

După ce a plecat Zinaida era singur, suferea și se întreba ce mai poate să aștepte de la război un om singur. Moartea ?

El nu dorea moartea, n-o rîvnea, dar era pregătit pentru ea, fiindcă moartea ține de soarta soldatului, iar lui — poftim ! — războiul i-a adus fericire. Prin durere și nenorocire — fericire. Cum poate fi prețuit ceea ce au făcut mătușa Grunea și Anatoli, cu cît aur și argint, cu cîte bogății nemăsurate ?

Cu ce fel de comori ?

Anatoli avea dreptate — e bine totuși să trăiești. Pur și simplu să trăiești, fără să aștepți nimic în dar de la soartă. Pur și simplu să învîrtești caruselul ăsta, să auzi rîsetele copiilor. Să știi că nu ești singur, că ești

necesar și că se află pe pămînt oameni care au nevoie de tine.

Se vorbește mult despre iubire. Firește, totul e clădit pe iubire. Dar nu iubirea bărbatului față de femeie și a femeii față de bărbat, ci iubirea omului față de om. Ceea ce e mai presus.

Și el, Preahin, a iubit femeia, pe Zinaida, numai că ea l-a înșelat, și a sugrumat iubirea asta Alexei, a strîns-o în pumn, a făcut-o pulbere și peste pulbere a suflat. Nimic de zis, n-a fost simplu, nici ușor, amarnic i-a fost sufletul, dar a rezistat, a biruit, inima lui s-a prefăcut în scrum.

A prefăcut-o în scrum, dar a rămas în viață. Oare fără această iubire esențială, fără iubirea supremă a omului față de om ar fi supraviețuit el ?

Și dacă stai să te gîndești, fiecare pas al lui e o mărturie a acestui fapt.

Mătușa Grunea, alinătoarea, l-a salvat, Anatoli, armonistul ăsta vesel, i-a sporit puterile și i-a insuflat curaj. Micuța Mașa i-a întins mîna, și-a lăsat pălmuța firavă în palma lui. Liza, cea mijlocie, i-a adus turte de cartofi. Bunica Ivanovna, căreia atîta nenorocire i-a adus — l-a iertat și ea... Asta nu e oare iubire de oameni ?

Iubire supremă. Aici nu despre iubirea aproapelui față de aproape e vorba, așa ceva ar fi de înțeles — ci despre cea a străinului față de străin. El ar fi putut să-și ascundă vina, îi erau deschise asemenea posibilități, nimeni n-ar fi spus o vorbă rea dacă ar fi

plecat la Moscova : cîte nu se întîmplă, cîte nenorociri, și toți vor să supraviețuiască. Dar ca să supraviețuiești, trebuie să-l ajuți pe celălalt, asta e. Să-ți iei bucata de la gură și s-o întinzi celuilalt. Atunci supraviețuiești. Asta e o lege. Pare ciudată, de neînțeles pentru cel fără suflet, în schimb pentru cel ce are încă suflet — pentru acela e chiar foarte ușor de înțeles.

Oferă altuia și ai să primești tu însuți, iată la ce încheiere a ajuns Preahin. Și verificîndu-și gîndurile, ca și cum și-ar lua viața la puricat, întrebîndu-se încă o dată — dar oare drept o fi, așa o fi ? — se convingea că drumul ăsta e unicul, că sufletul oricui și al fiecăruia viețuiește prin iubirea de oameni, că în zilele astea grele el a trăit datorită celorlalți, datorită căldurii și inimii lor, iar inimii și căldurii trebuie să le răspundă la fel.

Așa îi poruncea conștiința.

*

* *

Dimineața și seara Alexei se repezea pînă la odăița bunicii Ivanovna, pipăia cu neîncredere frunțile fetițelor, se interesa dacă nu cumva vreuneia dintre ele i-a crescut temperatura sau i-a apărut spuzeală, apoi alerga într-un suflet la spital, în vestibul — locul acela fatal, împovărător — citea listele oprindu-și respirația.

În fiecare dimineață și seara înaintea ochilor lui Preahin apărea tabelul cu nume necunoscute, un șir al durerii și mîhnirii, iar pentru el zilele — cu toată armonica și cu toate rîsetele de copii — erau marcate de chenarul îndoliat al nenorocirilor de la spital.

Despre Katia nu se știa nimic. Și totuși se știa. Doar i se primeau pachetele și mîncarea pentru ea, deci mînca și, de vreme ce mînca, înseamnă că se însănătoșea.

Alexei îl văzu odată pe flăcăiașul acela motat. Stătea lîngă carusel, cu mîinile vîrîte adînc în buzunarele pantalonilor, posomorît, trist ca o vrabie. Preahin se apropie de el și flăcăiașul îl întrebă, rămînînd în aceeași poziție, fără vreun sentiment :

— Ce e cu Katia ?

Alexei ridică din umeri, totuși zîmbi. Poate că speranțe erau, deși el nu știa absolut nimic despre Katia.

— Tifos, îți dai seama singur. Mai vino, îi răspunse Preahin.

Și flăcăul mai veni. Ba apărea pe movila de lîngă carusel, ba la intrare, ba pătrundea direct la Alexei, deschizînd ușa de placaj.

Alexei dădea din cap. Sau ofta. Sau pur și simplu privea cu ochi obosiți de așteptare și flăcăiandrul își lăsa capul în jos. Ce-i drept, de fiecare dată, îl ruga să-l lase la călușei. Bineînțeles, ce, era vreun păcat ? Alexei îi făcea un semn cavalerului Katiei către căluți, acesta alegea unul albastru sau roșu, cel mai adesea în dreptul ușii de placaj, iar Alexei, fără s-o închidă, se uita la flăcău.

Of, tinerețe ! Doar ce se întristase băiețandrul întrebînd de Katia, iar peste o clipă

ochii îi radiau de fericire copilărească, izbucnea în rîs, ciuful îi flutura în vînt și de-acum nu-și mai amintea de nici o Katia, abandonîndu-se total, pînă la ultima fibră, impetuoasei rotiri.

Preahin nu-l condamna pe băiat, dimpotrivă, îi plăceau momentele acestea de fericire a altuia, atît de simplă și atît de naivă.

Iar soarele se înălța tot mai sus ziua deasupra orașului fără să-i pese de război, de nenorocire, de foamete. Ieșind din semiîntunericul tamburului de placaj, Alexei își mijea ochii în baia de lumină, zîmbea involuntar, apoi devenea sobru, socotind că absurda lui bucurie e deplasată, fără rost, iar gîndul ăsta i-l împărtășea lui Anatoli.

Armonistul îi spunea că e zevzec.

— Dacă vrei să știi, spunea căpitanul, soarele înțelege totul. Mai bine decît mine și decît tine. E război, dar el știe că în curînd o să vină sfîrșitul războiului. Și le dă de știre tuturor. Rîdea. Doar de la înălțimea lui se vede mai bine !

— Ascultă, înțeleptule, îl întrebă Preahin odată, ce leat ești ?

— M-am născut, răspunse armonistul, la șapte noiembrie nouă sute șaptesprezece. Pe stil nou. Om al lumii noi.

— Ce ? Preahin holbă ochii. Întotdeauna Anatoli îi servise cumva drept model, Alexei avea impresia că, dacă nu e mai în vîrstă, măcar sînt de-o seamă și cînd colo el nici douăzeci și opt de ani n-are.

Preahin îl învălui cu o nouă privire pe armonist. E adevărat, ochelarii negri și ciupiturile albăstrii de pe față îl schilodesc pe om, îl îmbătrînesc, dar nu într-atît. Și a pățit-o, cît e el de om al lumii noi, a îndurat suferințe, după cum se vede, și nu spune nimic. Tace. Are pieptul plin de decorații, nici măcar o vorbă despre război, despre front, despre cum a fost rănit...

— Așa că nu vorbi cu păcat despre soare, se înveseli Anatoli. Mai bine spune-mi ce vezi.

Alexei se așeză pe un căluț și începu să vorbească aidoma mătușii Grunea :

— O vrabie se scaldă într-o băltoacă, și-a desfăcut penele, plopul e plin de mîțișori zmeurii, iarba e verde — și se poticni de parcă l-a lovit cineva.

Ce lovit — l-a izbit și gata, treabă simplă, — nu l-a lovit, i-a înfipt un cuțit. În spate ! Pînă la plăsele.

— Sigur că iarba-i verde, asta o știu și fără tine, îl înghionti Anatoli, spune-mi cum e verdele ei ? Ce-ai văzut ?

Ce-a văzut ? Iarba verde a văzut-o, și pe Zinaida stînd pe ea și ademenindu-l cu degetul, iar în spatele ei zîmbește mătușa Grunea.

A venit ! Zîmbește ! Îl ademenește cu degetul ! Dar nu asta e lovitura în spate.

Alta e. Preahin nu-și poate în nici un chip desprinde ochii de la Zinaida, de la pîntecele ei. A apărut în chip nerușinat, cu burta la gură. A apărut în fața lui.

I se tăiase respirația, căuta aerul cu gura, i se puse un nod în gît. Există oare o limită a josniciei omenești? Și-a făcut de cap! Iar acum a apărut! Îl mai și ademenește cu degetul!

Alexei nu-și dădu singur seama cum începu a scînci. Nu era plîns, nici rîs, era ca un scheunat de cîine alungat.

Anatoli îl apucă de umăr:

— Ce ai? Ce-i cu tine?

Preahin aruncă o privire către armonist. Fericit om — n-are ochi. De-ar putea și el să nu-și vadă propria umilire, jignire, batjocorire.

— Nimic, îi răspunse lui Anatoli cu un efort. Nici armonistul nu-i vorbește lui despre sine, îi e milă pesemne, odată ce nu-i vorbește, nu consideră necesar s-o lungească cu cele ce au fost, uite că și el o să tacă în legătură cu cele ce sînt. Repetă mai convingător: Nimic.

Privirea lui Alexei deveni rece, sticloasă. Se uită la Zinaida și parcă n-o vede. Parcă n-o vede nici pe mătușa Grunea. Sufletul lui parcă înghețase. Înainte cu o clipă zîmbea fericit, dar, se vede treaba, așa e alcătuită lumea asta. Din lac în puț. O nenorocire nu vine niciodată singură. Și totuși — a avut el dreptate! între bărbat și femeie nu e iubire, e mîrșăvie și noroi — există numai iubirea oamenilor străini, unică și supremă. Tot restul e aiureală, nenorocire, praf și pulbere, de la care vin dureri de nesuportat, lacrimi de trădare și umilire, jignire și ură...

Tăcut, cu o căutătură pierdută, lipsită de viață, pustie, privea iarba verde, plăpîndă, pe care Zinaida o strivea, călcînd-o cu ghetele ei.

Plecă. Se făcu nevăzută împreună cu mătușa Grunea, cea miloasă pînă la nedreptate. Dispăru rănindu-l pentru totdeauna pe Alexei prin înfățișarea sa.

— Și totuși, spuse Anatoli cu glasul lui vioi, să fi mers cu mine la film, frățioare! La „Maxim“. Tare mult te-aș ruga. Se zice că rulează.

— Mergem, se învoi Alexei, cu glas străin. Dar Anatoli parcă nici nu luă în seamă. Începu să cînte încetișor:

— Iute se-nvîrte, suie, coboară, cavalerul fură o domnișoară! Lasă! Nu te amărî. Toate se aranjează. De-acolo de sus le vede el soarele mai bine!

Of, pe dracu! Pentru prima oară lui Preahin îi veni să-l trimită undeva pe Anatoli. Și parcă nu era de înțeles? Sînt momente cînd o glumă îți stă în gît. Mai bine să tacă. Sau să se-mbete.

Uite! A venit timpul să se-mbete, la țanc. Alexei își aminti cînd a băut ultima dată. A fost după nenorocirea cea mare. Mătușa Grunea a făcut rost de pe undeva de niște trăscău și el a băut fără să se-mbete.

— Hai să bem, propuse Alexei cu ciudă.

— De bucurie? Sau dimpotrivă? izbucni în rîs Anatoli.

— De bucurie! strigă Preahin îndepărtîndu-se în grabă de carusel. Și încă ce bucurie, să te podidească lacrimile.

Descoperi în piață ceea ce dorea — era nevoie de puțină stăruință, că trăscău se găsea în piață, se întoarse cu buzunarul umflat, bău direct din sticlă și, dintr-o înghițitură, dădu pe gît o jumătate.

— Pentru ce ai băut ? întrebă Anatoli cu veselia-i neobosită. Se pitulară în tamburul de placaj, se așezară pe o scîndură și închiseră ușița.

— Nu știu ! răspunse Alexei. Mi-e totuna.

— Știi pentru ce beau eu ? Pentru copii. Nu pentru cei care se dau în călușeii noștri — ăștia cunosc și foametea și tot ce a adus războiul, — ci pentru cei ce se vor naște după război, înțelegi. Pentru cei care nici nu vor avea habar despre niște călușei ca ai noștri — ei vor avea parte de o bucurie mai frumoasă, mai adevărată. Îndeobște pentru cei care nu vor ști ce e acela război.

Anatoli răsturnă sticla și dădu pe gît jumătatea sa, cu o strîmbătură. Îl prinse de mînă pe Preahin :

— Hai la film !

*
* *

Parcă își schimbaseră locurile.

Cînd au intrat în foaier, controloarele de bilete șușoteau în spate, clătinînd din cap — puteai să le înțelegi : a venit orbul la cinema. Dar lumina se stinse, iar Anatoli și Preahin parcă își schimbaseră ochii.

Alexei se uita pe ecran și nu vedea nimic. Se petrecea ceva acolo, actorii vorbeau și făceau ceva, dar dacă l-ai fi întrebat, nu și-ar fi amintit nimic. În schimb Anatoli, nevăzătorul, zîmbea cu gura pînă la urechi, îi șoptea lui Alexei : „Acuma a luat-o la goană ! Acuma s-a oprit ! Îndată o să-nceapă să cînte !" — și prompt, actorul cîntă tocmai cîntecul atît de drag lui Anatoli. Era singurul lucru pe care a reușit să-l înțeleagă Alexei — cîntecul acesta. Și asta nu pentru că l-a auzit acum, ci pentru că îl știa dinainte.

Iute se-nvînte, suie, coboară,
Un cavaler fură o domnișoară !

Na, să te saturi de-nvîrtit ! S-a rotit definitiv albastrul cerului ! Zinaida s-a-nvîrtit de tot !

Ea nu-i ieșea lui Alexei din cap. Îl năpădea în valuri, biciuindu-l succesiv, un simțămînt nou — ura.

O ura pe Zinaida. Cu fiece clipă tot mai mult. A venit borțoasă. Fie, viața ei — treaba ei. Cum i-a fost și ce-a făcut pe-acolo — asta nu-l privește. Preahin a făcut totul pentru Zinaida. La Moscova ea a plecat ca nevastă. S-a pierdut ? Și-a croit drumul ei ? Mă rog, fie și așa. Dar pentru ce să vină aici ? De ce să-i frîngă altuia inima ? De ce să batjocorească ? Trăiește-ți viața ta, lasă-i pe alții, nu te lega de ei, gîndește-te : poți să le pricinuiești durere.

Alexei simți mîna lui Anatoli. Acesta-l prinse de braț și-i șopti :

— Fericitule !

Alexei se trezi. Ca și cum l-ar fi atins un fir electric neizolat și curentul l-a zgîlțîit. „Fericit“ ? Ce-l face pe el fericit ? Poate Zinaida, ha, ha ! Durerea lui, adusă de poleiul acela ?

— Fericitule ! Tu vezi tot !

Oare e de ajuns să vezi, să respiri, să trăiești, pentru a fi fericit ? Asta e puțin ! Și ultimul amărît poate să fie sănătos, să vadă, să fie sătul, oare asta nu e clar ?

Cînd ieșiră de la cinematograf, căpitanul îl sfătui :

— Numai să nu scapi hățurile !

La ce s-o fi gîndit ?

— O rezolvi tu, numai vezi să nu scapi hățurile ! Chibzuiește înainte de a lua capul. Ia te uită. Cît e el de orb, dar pe toate le vede. Iar hățurile nu el le-a scăpat. Și nici vinovat nu e.

Seara, mătușa Grunea încercă să se apropie de Alexei :

— Fii blînd, șoimanule, îndură-te !

— Despre ce vorbești, sfînto ? De ce sulemenești otova și ce-i drept și ce-i nedrept ?

Mătușa Grunea se necăji :

— Încă în vremea de demult se spunea : să nu osîndești, să-l lași pe om să spună.

— Ce să mai spună ? se-nfurie Preahin.

Mătușa Grunea îl privi cu atenție, înclină capul cînd într-o parte, cînd în cealaltă, ca la o poză. Și poza, cum bate lumina în ea, strălucește. Își sprijini bărbia în palmă.

— Păi asta, spuse ea, că au scos-o din tren înainte de Moscova, n-au lăsat-o mai departe, pentru că tu, bărbatul ei adică, nu erai, și a rămas biata de ea într-o gară. Bine că s-au aflat pe acolo și oameni de treabă, au încălzit-o, i-au găsit un adăpost, au rostuit-o la muncă, pînă cînd a dat peste ea bucuria asta.

— Bucurie ? Alexei simțea că se sufocă. Belea.

Mătușa Grunea îi făcu semnul crucii de departe, ca atunci, în gară, cînd Preahin și Zinaida au plecat la Moscova.

— Închină-te ! șopti ea. Să n-o deochi. Șiașa îi e teamă de tine, a plecat la o prietenă, aici n-a vrut să înnopteze.

— Tușă Grunea, ce tot îndrugi ! Alexei strîngea pumnii atît de tare, încît i se albiră încheieturile. — Și doar mie, ea, doar...

Se sufoca, însă mătușa Grunea îl întrerupse :

— Și tu ai fost lovit de nenorocire. Cum de nu-l poți înțelege pe altul ?

Preahin n-a dormit toată noaptea. Vorbele mătușii Grunea parcă îl opriseră. El ridicase sabia asupra Zinaidei, iar buna mătușă Grunea a găsit acea vorbuliță care a făcut să încremenească sabia. A trezit conștiința în călău.

În călău ? Noaptea Alexei se gîndi la vorba asta îngrozitoare și din toate rezulta că păcătosul cel mare, de neiertat în fața vieții era,

el, pe neașteptate devenea chiar el călăul Zinaidei.

Ce drept avea el să-l judece pe altul, dacă el însuși era condamnat ?

A doua zi se sculă cu noaptea-n cap și plecă la spital. În vestibul atîrnau listele de ieri, nu afișaseră altele noi, încît el ieși pe stradă.

Zorile se revărsau trandafirii și suave, soarele vopsise acoperișurile orășelului în culori nepămîntești. Avea dreptate Anatoli, parcă e rai aici, nu viață — doar soarele le vede pe toate din înălțimi. Casele sînt trandafirii, cu ziduri gălbui, aurite. Plopii sînt împodobiți cu ferecătură prețioasă de argint. Iar verdele bate în albastru. Așa ceva nici nu există pe pămînt. Minciună sînt toate astea, o iluzie optică. E un tablou luat din altă lume.

Iată că soarele se ridică puțin mai sus, risipindu-și propriul miraj. Vor ieși la iveală barăcile de lemn, izbele din bîrne, cu acoperișuri vechi din scîndură subțire, ce lasă să treacă prin ele apa ploilor, trotuarele noroioase — totul se va înfățișa exact așa cum este în realitate.

Și nu va mai fi nici o iluzie.

La spital veneau medicii, sanitarii, surorile, de bună seamă, la schimbul de dimineață, și Alexei îl văzu pe lunganul cu sacul de voiaj. Doctorul cel cu picioare lungi îl salută de departe, îi spuse binevoitor :

— Katia dumitale se prezintă bine ! Să o iei !

Preahin parcă plutea pe marea văluroasă. Cînd era azvîrlit în jos, cînd același val îl

arunca în sus. Katia ! S-a însănătoșit ! În sfîrșit !

Porni într-un suflet către locuința bunicii Ivanovna. Alerga pe stradă, scruta chipul orășelului și se minuna de Anatoli. Avea dreptate, veselul armonist. Din nou avea dreptate ! Soarele vede mai bine din înălțimi. Orășelul înflorea în culori nepămîntești, numai că — din păcate — nu toți o remarcau. Mergeau la lucru cu capul plecat, își tîrșîiau pașii către școală și, chiar dacă priveau împrejur, nu vedeau frumusețea asta. N-o vedeau !

*

* *

Și iat-o pe Katia.

Clipește buimăcită — pe chipul ei pierit și supt ochii au devenit parcă mai mari. E într-o rochiță — cei de la școala Katiei au ajutat-o pe bunică, i-au dăruit o rochie, a alteia, frumoasă, ce-i drept, roșie, cu buline albe. Pimoasă, ce-i drept, roșie, cu buline albe. Picioarele ei sînt subțiri — deopotrivă cu mîinile. E tunsă chilug.

— Nu-ți dai seama ce ființă mai e și asta — cap de băiețel și îmbrăcăminte de fetiță. Stă în pragul ușii, în poziție de drepți, cu fața către Alexei. Acesta întinde mîinile spre ea, își mușcă buzele — să nu-i tremure și să nu-l podidească plînsul. Întinde mîinile, dar în sine se teme ca nu cumva Katia să bată în retragere și să spună : „N-am nevoie !“

Dar Katia rămîne pe loc și atunci Alexei o saltă pe brațe și o poartă ca pe un copilaș — doamne, parcă-i un fulg !

Se întoarce și pe brațele întinse o arătă bunicii, Lizei și Mașei. Iat-o! Trăiește! Slavă domnului, s-a terminat!

Toate trei o țin pe Katia — bunica din dreapta, Liza din stînga, iar Mașa din spate. Merg încet, cu pași mărunți. Alexei vine în urmă. Aruncă o privire la grupul bizar. I se strînge inima.

Va să zică a trecut?

Dar de n-ar fi trecut!

Preahin n-are putere să se gîndească la așa ceva. Și nici soarele nu-l lasă: razele-i fierbinți îl moleșesc. Alexei din nou ia seama. De cîte ori nu s-a-ntîmplat: nici nu vine bine o bucurie, că și apare un necaz. Tresare, se uită împrejur. Merg pe lîngă spitalul militar. Alexei le roagă să se oprească, dă o fugă după mătușa Grunea și se întoarce cu ea.

Mătușa Grunea o sărută pe Katia, ca și cum nu s-ar fi văzut de mult — și sînt atît de apropiate, bune cunoștințe, și deodată îi întinde un măr. O adevărată minune! În oraș sînt mere mici și acre, pe cînd ăsta e auriu, gălbui-roșcat, străveziu, parcă și sîmburii i se văd.

— Mi l-a dat un rănit! spuse mătușa Grunea. Un om din sud. Ia-l, copila mea, să te-ntremezi cît mai curînd! Și se șterse la ochi cu batista.

Pornesc mai departe. Și deodată Preahin îl vede pe flăcăiașul acela moțat mergînd pe partea cealaltă a străzii. Și nu singur — e cu o fetișcană. Desigur, nu îmbrățișați, nici măcar la braț, dar merg împreună, rîd voioși și o văd pe Katia.

Alexei s-a bucurat, credea că flăcăiașul o să traverseze drumul în fugă, o să se îndrepte către ei, dar acesta a salutat doar cu un semn din cap, iar Katia a înclinat și ea capul.

Preahin observă că flăcăiașul încetinise pasul, pesemne, l-a izbit înfățișarea Katiei tunsă, l-a zăpăcit, cine știe, ah, ce neghiob! Pe obrajii Katiei apărură pete de roșeață nesănătoasă, apoi dispărură, lăsînd locul unei palori. Asta mai trebuia. Uite ce i-a făcut fetei!

Alexei se întoarse brusc, o luă la fugă după flăcău, îl ajunse și-l apucă de braț.

— Era vorba că mai treci, parcă!

— Și ce? făcu acesta eliberîndu-se, dar se înroși, ca racul se înroși. Oi fi matale unchiul ei, dar eu nu-i sînt bărbat.

Lui Preahin îi venea să-l plesnească: cum de îndrăznești, mucosule! Dar îi dădu drumul băiețandrului. Se gîndi la băiețelul ăsta, străduindu-se să-l înțeleagă: nu se dădea el în călușei fără rost, desigur, venea și să se distreze. Dar înlătură îndată acest gînd.

Eh, tare necopți mai sînt! Nimic nu iau ei încă în serios. Totul e o copilărie. Păcat numai pentru Katia. Și încă într-o asemenea zi.

Drăcui cu năduf, o luă după bunică și fetițe și curînd le ajunse. Se pare că doar Katia observase gestul lui, îl privi dezorientată, îmbujorîndu-se în același timp, el nu rezistă, își feri privirea.

Katișa, draga mea, cum să-ți spun? Toate se vor aranja, vor intra în matca lor. Sufe-

rînța asta a ta ține de copilărie, e ca pojarul. Iar tu ai rezistat la tifos, care e o boală grea. O să treacă! Numai tu să fii sănătoasă... Se gîndi: nu ca Zinaida, și scuipă de ciudă. Iar Zinaida! Ce-i cu el? Ce i-a cășunat pe ea?

*

* *

Seara, după muncă, Alexei veni împreună cu Anatoli la bunica. Anatoli își desfășură instrumentul și, în cinstea unei asemenea sărbători, îi dădu drumul:

Apăru pe țărmu-nalt Katiușa,
Apăru pe țărmul cel abrupt!

Pe drum Alexei îi povestise și despre Katia, și despre flăcăiașul acela, și despre cît de nechibzuit, poate, procedase azi, nesilindu-l pe flăcău să vină măcar de ochii lumii s-o vadă pe fetiță.

— Și bine-ai făcut! o retezase Anatoli, iar acum, înaintea casei sărbătorești din crupe de mei — procurate de pe undeva de Ivanovna — făcea să răsune viguros armonica. Mașa și Liza i se alăturară, apoi cîntă Preahin, bunica nu rămase nici ea de o parte. Numai Katia tăcea, era probabil uluită, flăcăul i se vîrse puternic în inimă, însă, pe de altă parte, ieșise din spital, iar acum era sărbătoare, și încă cum.

Pînă la urmă începu și ea să cînte, zîmbi totuși și ea. Lui Alexei parcă i s-a luat o piatră de pe inimă: răsuflă ușurat. E adevărat, Katiușa, pe lumea asta numai o singură iubire e puternică — cea a oamenilor străini. Iată, stau aici la masă orbul Anatoli și Preahin, ei sînt niște străini față de familia Ivanovnei, dar nu-i desparți.

Alexei își aruncă privirea spre Anatoli și parcă se poticni. Teoria lui era șubredă. Ce fel de străin îi era Anatoli? Și oare bunica Ivanovna și fetițele — îi erau străine?

— Ia hai, învățăcelule! scoase un strigăt Anatoli, trecîndu-i armonica lui Preahin. Acum dă-i drumul tu.

Alexei nădușise de emoție, totuși nu refuză, trase cu ochiul la butonașe, apoi începu să cînte cu glas răgușit:

— Iute se-nvîrte albastrul cerului...

Nu-i ieșea lui atît de meșteșugit și lesne cum îi ieșea căpitanului, totuși mergea binișor. Iar azi mergea de-a dreptul strașnic.

Cel puțin așa i se părea lui.

Fetițele, bunica, Anatoli. Toți laolaltă, la aceeași masă. Și el, Preahin, îi înveselește cu armonica. Toți zîmbesc, se uită la el ca la cine știe ce minune.

Iar bunicii Ivanovnei parcă îi tremură mai puțin capul.

*

* *

În noaptea dinainte de întîi Mai se porni pe neașteptate o furtună cu tunete.

Săltîndu-se puțin în pat, Alexei își aruncă privirea la forfoteala de dincolo de fereastră. Picături mari loveau cu zgomot în sticlă, șu-

voaiele se adunaseră într-o perdea care ascundea casa, perdeaua era străpunsă de săgețile frînte ale fulgerelor.

Preahin nu putea să doarmă și, privind dincolo de fereastră, se gîndi că în sufletul lui se petrece aceeași forfoteală care e în stradă. Se amestecau urîtul și bucuria, dar bucuria, se știe prea bine, e trecătoare, e scurtă, se duce și-i iau locul grijile și urîtul, ce se ascundea pentru un timp, ca o umbră, năpădindu-i pieptul și inima.

Alexei stătea lungit, cu ochii larg deschiși și se gîndea la Zinaida. Aseară mătușa Grunea i-a dat de știre că au trimis-o la casa de nașteri și trebuie să aștepte evenimentul fericit. Nu i-a răspuns nimic bătrînei, a trecut dincolo de perdeaua lui și s-a lungit pe pat.

Acum, cînd prima durere trecuse, Alexei încerca să se dumirească în legătură cu Zinaida. Cum l-a mai înduplecat să plece ! Cît și-a mai ales cuvintele ! Pe noi, zicea, nenorocirea ne-a unit iar laolaltă. Și el a crezut-o. Se întîmplă și așa, fie. Fericirea și bunăstarea despart, iar nenorocirea unește la loc. Doar Zinaida părea că suferă atunci. Pătimind, mîncîndu-și amarul, hotărîse, nu cu inima, cu mintea, să se întoarcă la trecut.

Cum spunea ea atunci ? „Totul — de la început !" Doar știa și el cuvintele astea, și el a aflat rostul lor prin suferință. Voia să ia viața de la început, în orășelul ăsta — cald și plăcut — dar nu s-a întîmplat așa, n-a fost să fie.

Chiar de la început e cu neputință, așa ceva nu se întîmplă. Viața îi este calculată omului o dată, așa stau lucrurile. Nu e îngăduit să te întorci din drum și să începi iarăși — nu se poate, e împotriva firii. Și a rămas.

Iar ea a plecat. Așadar, viața Zinaidei ar fi trebuit să continue pe drumul acela, cu trenul care mergea la Moscova. Și iată că s-a întors, vrea să repete, ca atunci : Petro a murit, iar ea a venit la Alexei. Dar acum cine a mai murit ? Care alt Petro ?

La ce se gîndea ea venind înapoi ? Ce credea ?

Că Preahin e Hristos ? A-toate-iertător, a-toate-nduărător. Acceptă suferința ca pe ceva ce i se cuvine, ca pe ceva ce i-a fost dat.

Nu, el nu e un asemenea om. Mătușa Grunea, ea e în stare să facă una ca asta. Să ierte și să înțeleagă totul. Pe cînd el — dea domnul s-o scoată la capăt cu propriile necazuri, cît despre Zinaida, să-i fie cu iertare...

Pe neașteptate, parcă l-ar fi fulgerat un gînd, își aminti lapovița, noroiul argilos de pe povîrnișuri, cînd i s-a împotmolit mașina, calul care crăpase chiar între hulube și pe Zinaida șezînd în noroi.

Pe Preahin parcă-l biciui ceva — dar poate că, dar poate că...

Iată-l în pragul cămăruței ce seamănă cu un penar. Într-un colț se află patul de fier, la perete — măsuța și un taburet. Și ei...

Preahin se ocărî pentru această pornire, pentru această intimitate întîmplătoare — inexplicabilă, inutilă, lipsită de bucurie : to-

tul s-a petrecut ca prin ceață, era pe jumătate adormit.

Alexei se uită pe fereastră. Furtuna continua. Și în sufletul lui bîntuia furtuna...

Vezi bine, așa s-au petrecut lucrurile !

Preahin izbi cu pumnul în pernă. Ei și ce dacă s-au petrecut ! Doar e om matur. Ce se mai dezmierda cu Zinaida atunci, înainte de război, dar asta n-a înduioșat-o, n-a mișcat-o. Ce amestec are el acum ?

Pe Preahin îl apucă iarăși o durere sîcîitoare, insistentă, rea.

Iar fulgerele izbucneau unul după altul.

Licăreau fără sunet și, după foarte puțin timp, bubuia tunetul. Primăvara își făcea intrarea în orășel cu o canonadă de artilerie.

*
* *

Să nu mai recunoști orășelul ! În timpul nopții s-a spălat, furtuna i-a curățit străduțele, piatra pavajului, trotuarele de lemn, acoperișurile din scîndură s-au spălat căpătînd un luciu umed gălbui. Și caruselul de lîngă piață a fost spălat.

Dar nu numai caruselul, și muzica parcă a fost spălată — armonica lui Anatoli cîntă mai sonor, se revarsă pe toate tonurile.

Și lumea vine la armonică valvîrtej : cum de nu, cînd trupele noastre sînt la Berlin ! În poiana din jurul caruselului e sărbătoare. E vuiet, se aud rîsete, din timp în timp cîte unul se pornește pe joc după armonica lui Anatoli, încît aceasta parcă ar cînta pe două

fronturi : și pentru carusel și pentru dansatori. Iar la căluții albaștri și roșii rîndul șerpuiește în bucle. Azi nu numai puștimea — și adulții sînt gata să se dea în călușei. Portharul de la șoldul lui Anatoli e burdușit cu ruble. Alexei și-a dat jos bluza militară, și-a scos maioul — gol pînă la brîu își vede de treaba lui, sudoarea curge de pe el șiroaie, iar pantalonii bufanți îi sînt uzi la bretele de poți să-i storci.

Și-ar putea rostui un răgaz să fumeze. Sau să iasă din tamburul de placaj, să apeleze la amatori — s-ar găsi, nici vorbă ! — pînă și pe armonist l-ar înlocui — odihniți-vă invalizilor, o să petrecem acum și singuri. Nici vorbă că s-ar putea și așa. Numai să deschidă gura, dar nu se cade, nu se face. În zilele de lucru se întîmplă să aibă și timpi morți. Trebuie să recupereze, să veselească lumea, astăzi mai cu seamă, de Întîi Mai, cînd ai noștri sînt acolo, chiar în bîrlogul fascist.

Uite că au ajuns pînă la nemernici ! Curînd, curînd vine victoria ! Oare nu în așteptarea ei s-a spălat, s-a primenit orășelul ? Oare nu motivul ăsta i-a făcut pe oameni să se îmbulzească la călușei ? Parcă așteaptă ceva anume cu nerăbdare.

Din cînd în cînd Preahin, ud și ciufulit, întredeschidea ușița de placaj, privea prin crăpătură la mulțime, scruta fețele cunoscute, le aștepta pe fetițe. Dar nu era nevoie să le aștepte — veniseră singure. Apărură toate trei în rama ușii, el se fîstîci din cauza înfățișării

sale, mai cu seamă a cicatricelor de pe pîntece, făcu apoi un semn cu mîna — ele să nu se sinchisească, adică, de înfățișarea lui de lucrător, — și le așeză pe laviță.

— Aici e și mai interesant ! spuse Mașa, cuprinzînd dintr-o privire tamburul întunecos ce se rotea.

Alexei jubila privind cum fetițele s-au lipit una de alta pe laviță, de parcă erau trei puișori cu picioare lungi. Katia și-a pus pe cap un batic deopotrivă cu rochia — tot din stambă roșie, încît chiar și chipul i s-a împurpurat — și își plecă sfielnic privirile. Mașa — aceasta aruncă spre Alexei o căutătură naivă, pupilele ei ca niște luminițe cercetează încoace și-ncolo lumea fără să clipească, năzuind către împlinire. Ochii Lizei privesc discret și mîngîios, năpădiți de gene dese. E cea mijlocie — între Katia și Mașa. În privirea ei încă nu e sfiala adultului, dar nici naivitatea copilărească nu mai e — la vîrsta ei a venit echilibrul potolit, plin de speranță și încredere.

Stau iată, s-au oploșit una lîngă alta, trei fetițe, trei viitoare femei, trei mame, se învîrtesc împreună cu caruselul și nu se gîndesc la înalta lor predestinare. E îngrozitor că au pierit atîția bărbați în război, dar și mai îngrozitor ar fi fost dacă în locul bărbaților ar fi pierit femei, doar femeile sînt începutul și continuarea a toate pe lumea asta.

Alexei se opri. Muzica încetă — Anatoli încasa rublele și lăsa să intre la carusel o părticică din rînd.

— Noi, articula Katia cu voce răgușită de emoție, nu știm cum să vă zicem...

Preahin o privi uluit, apoi își abătu privirea și zîmbi în colțul gurii. Într-adevăr, nici bunica, nici fetițele nu i se adresau nicicum. Pentru ele era pur și simplu un soldat. Firește, se prea poate chiar ca numele lui să le fi fost cunoscut, chiar și numele de familie, dar pînă în prezent se purtau cu el fără să țină cont de asta.

— Alexei mă cheamă, spuse el și adăugă : Ivanovici.

Katia dădu aprobator din cap, iar Mașa ciripi :

— Dar unchiul Lioșa se poate ?

Răsunară acordurile — semnalul că e timpul să înceapă. Alexei se propti cu pieptul în grindă, caruselul se urni anevoie, lua viteză, iuțindu-se, și Alexei, răsucindu-și capul în așa fel încît fetițele să nu-i vadă chipul, strigă :

— Se poate !

*

* *

Unchiul Lioșa !

Se gîndi toată ziua, cum să-i spună lui Anatoli despre asta. Cum acesta o să-nceapă să rîdă, o să-i dea ghionți în coaste sau în burtă și o să-i zică : ei, așa e că soarele le vede pe toate de-acolo, de sus, ți-am spus doar, Toma necredinciosul — o să izbucnească în hohotele acelea de rîs care l-au învățat pe Alexei să trăiască din nou.

Ah, de-ar fi știut !

Alexei ar fi oprit caruselul, ar fi ieșit la Anatoli, ar fi stat de vorbă cu el la despărțire, i-ar fi spus cuvintele cele mai de seamă, cele mai importante pe care oamenii și le spun unul altuia cînd se despart. Dar Preahin nu făcu nimic. Învîrtea caruselul precum calul la arie, se bucura de mica lui fericire — „unchiul Lioșa" ! și nici nu se gîndea că într-o asemenea zi de sărbătoare, spălată de ploaie, cînd și acoperișurile strălucesc ca noi, cînd oamenii zîmbesc, așteaptă sărbătoarea, cînd iarba înviorată de furtună a izbucnit la viață, nu se gîndea că într-o zi atît de frumoasă și blîndă se poate întîmpla o nenorocire.

Caruselul s-a învîrtit pînă seara tîrziu, iar în luna mai seara nu se lasă curînd, și pînă tîrziu a răsunat armonica în piață. Apoi toată larma se stinse.

Preahin așteptă o nouă comandă a armonistului, dar ea nu veni și se apucă să-și șteargă cu maioul trupul ud de transpirație. Se pieptănă fără grabă, își îmbrăcă bluza militară, se încinse cu centura, vîrî maioul în buzunarul pantalonilor bufanți și ieși la călușei, inspirînd aerul îmbătat de miresmele primăverii.

Anatoli ședea cu capul aplecat pe armonică — se vede treaba că obosise grozav, a muncit, nu glumă.

— Minunată zi a fost azi, așa-i ? îl întrebă Alexei, dar armonistul nu răspunse.

Preahin aruncă o privire către el, dar nu pricepu nimic. Era prea plin de bucuria lui

molcomă, de seara caldă și blîndă, cu aerul ce adia peste trupu-i înfierbîntat și obosit.

Frățioare ! strigă el la Anatoli. Au venit fetițele la mine și...

I se păru cam nefirească poziția în care șade Anatoli, cu trupul răsturnat pe spătarul scaunului. Capul îi zăcea incomod pe armonică.

Dintr-o săritură Preahin fu lîngă armonist, își puse încetișor palma pe umărul lui, voia să-l întrebe ce s-a întîmplat, și se dădu brusc înapoi. Mîna lui Anatoli alunecă fără viață în jos, trase burduful armonicii și aceasta scoase un sunet absurd, prelung.

Anatoli ! Armonistule ! Căpitane !

Ce-și mai chema Preahin prietenul, cîte cuvinte-i striga, într-o stare de isterie, plîngînd, în nebunia nenorocirii neașteptate.

Nu ! Era cu neputință, de necrezut !

Anatoli ? Omul vesel, care și lui, lui Alexei îi insuflase veselie ? De unde i s-a tras ? Din ce cauză ? Așa ? Pe neașteptate ?

Doar nu se plîngea niciodată. Niciodată n-a scos vreo vorbuliță despre sănătatea lui. Un singur lucru îl apăsa — întunericul. Vroia să vadă, asta era tot, dar de nevedere nu se moare. Orbii trăiesc. Iar el ?

— Anatoli ! țipa Alexei ieșindu-și din minți. — Frățioare !

Nu se mai putea stăpîni.

Țipa ca un copil.

Nu, nu era cu putință să creadă una ca asta ! S-a temut pentru Katia și nenorocirea abia s-a abătut de la ea. S-a temut pentru bunica și fetițele ei, fiindcă era răspunzător pen-

tru ele. Pentru Anatoli nu era răspunzător. Dar nu fiindcă nu se temea pentru el, nu pentru asta.

Armonistul rîdea!

Şi cînd omul rîde, înseamnă că la el toate sînt în ordine.

Alexei îl aşeză cu grijă pe Anatoli între căluţii roşii şi albaştri, îi scoase ochelarii negri şi i se uită în orbitele goale, înfricoşătoare.

Morţilor li se închid ochii, dar căpitanului cel vesel războiul i-i închisese demult. El a văzut demult întunecimea, fără să-şi recunoască moartea în ea. O lua în rîs.

Alexei rămase încremenit deasupra prietenului. Armonica se afla alături. A lucrat toată ziua cinstit, a făcut faţă sărbătorii de la început şi pînă la sfîrşit, şi-a împlinit treaba şi a murit. Preahin îşi aminti pas cu pas, ca şi cum depăna un ghem, zilele petrecute alături de Anatoli.

Caruselul, atît de ciudat şi inutil iarna. Glasul armonicii şi cîntecul vesel, nelalocul lui. Prima discuţie şi călătoria în sat. Bandiţii de pe drum şi Anatoli care trăgea după glas. „Tu credeai că sînt orb, dar eu sînt şiret!“ — i-a strigat el atunci botosului şi a început să tragă în direcţia bandiţilor. Pistolul îi fusese dăruit pentru vitejie şi mai avea şi o grămadă de decoraţii — asta era tot ce ştia Alexei despre războiul lui Anatoli. El nu voia să vorbească despre front. Nu dorea să-şi amintească şi gata. Şi doar şi-ar fi putut aminti, să se fălească. În război decoraţiile nu se dau pe degeaba.

Dar el nu-şi amintea. Rîdea întruna. Se gîndea la viitor. Bea în sănătatea copilaşilor ce se vor naşte tocmai după război. Zicea că numai de Ziua Victoriei o să poarte decoraţiile — se temea ca ele să nu stoarcă oamenilor vreo lacrimă. A donat sînge, să o salveze pe Katia, să-l ajute pe Alexei.

— Fraţioare! striga Preahin. Frăţioare!

La strigătele lui ieşi din întuneric Niura. Alexei se întoarse către ea, îşi înăbuşi un geamăt: ei îi era şi mai greu.

Niura se lipi de Anatoli fără să scoată o vorbă, iar cînd săltă capul era noaptea tîrziu. Alexei îşi aruncă privirea pe chipul Niurei, dar nu văzu lacrimi.

— În fiecare zi mă aşteptam la asta, spuse Niura. Era înţesat de schije. Una o avea lîngă inimă.

*
* *

Durere! Cînd oare n-o să te mai abaţi asupra oamenilor!

Va veni oare vreodată vremea cînd cei mai buni vor începe să trăiască veşnic şi nu vor mai muri atît de tineri?!

De ce lumea e alcătuită nedrept?

Umblă în lumea largă fascişti, se ascund dezertori — botoşi zdraveni, ca banditul ăla, ei nu se mai prăpădesc, — iar cei buni, capabili, dintr-o bucată, mor de glonţul vrăjmaş, de schija cuibărită lîngă inimă, de muşcătura păduchelui aducător de tifos, de încleştarea tristă a foamei... Oare se poate născoci un mijloc pentru a se restabili dreptatea?

Pentru ca în lumea asta nouă să umble pe străzi bătrîni și bătrîne cu părul cărunt, pentru ca ei să-i îndrume pe cei tineri pe calea cea dreaptă, pentru ca alături de ei să trăiască numai oameni de ispravă — bărbați și femei — devotați unii altora, care să-i iubească pe bătrîni și pe copii, să respecte bătrînețea și copilăria, să fie drepți întotdeauna și față de toți, fără alegere.

Atunci se va înstăpîni prosperitatea și liniștea pe pămînt. Războaiele vor dispărea, li se va șterge amintirea pentru totdeauna. Oamenii, sănătoși și frumoși, își vor apăra copiii nu pur și simplu pentru perpetuarea neamului, ci pentru perpetuarea dreptății și a cinstei.

Nu, nu l-a doborît pe Alexei războiul, rănirea, nenorocirea cu care le-a lovit pe bunica Ivanovna și pe fetițe, a scos-o la capăt, a suportat, deși cu durere, cu greu, acum însă nu s-a ținut tare. Moartea lui Anatoli l-a doborît.

Și-a vîndut mantaua și s-a apucat de băut.

Caruselul a amuțit, nu se mai aude glasul înfocat, vesel, al armonicii. E păcat să te distrezi ! Alexei Preahin umblă cu ochi tulburi prin piață. Iese clătinîndu-se din piață, se apropie de casa bunicii Ivanovna. În casă, totuși, nu intră, pornește către spital. Se oprește fără rost lîngă scara pe care a ieșit cîndva, revenind la viața asta. Mai bine nu ieșea, nu revenea. Apoi se duce la barăcile unde a zăcut Katia de tifos.

Alexei a amuțit. Nu vorbește cu nimeni, nu răspunde la nici o întrebare. Parcă a înțepenit, a înghețat. Rătăcește prin oraș, ca și cum ar colinda locurile fericirii și ale încercărilor lui.

Căuta să se convingă — oare e adevărat că momentele astea există ? Sau le-a plăsmuit cineva ?

Cînd i se mai limpezește capul se duce iar în piață. Se satură de trăscău și o pornește mai departe — zi-i vagabond și pace.

Vagabond ? Calea vagabondului e fără sens și pustie, pe cînd drumul lui Preahin duce către un punct. În fiecare seară își oprește labirintul urmelor lîngă pragul casei Niurei. Casa lui Anatoli.

Intră tăcut, ia armonica căpitanului, își trece degetele peste butoane, apoi cîntă :

— Iute se-nvîrte albastrul cerului...

Mai departe de primul vers nu trece, șade îndelung, cu capul plecat, după care, tîrziu, noaptea, ajunge acasă. Cade mort pe pat. Eh, viață, la ce bun să mai trăiești ! Lui Alexei i se pare că totul s-a dus, a rămas în urmă.

*
* *

Numai că așa e lumea alcătuită : omul e însetat de viață — și are parte de moarte, se roagă să-i vină moartea — și are parte de viață. Ba încă și de bucurie.

Într-o dimineață mătușa Grunea îl trezi pe Alexei, zgîlțîindu-l, strigă și plînge, plînge și strigă :

— S-a isprăvit războiul, Alioșenka !... Gata cu războiul !

El sări în picioare, o îmbrățișă pe mătușa Grunea și simți o cutremurare în tot trupul : se gîndi la Anatoli. Cum de s-a putut ! O săptămînă să mai fi trăit ! Doar o săptămînă !

Rîzînd și plîngînd, Preahin se luase parcă la întrecere cu mătușa Grunea — cine va rîde mai tare, cine va plînge mai amarnic. Într-atît se amestecau laolaltă bucuria și durerea lui, încît Alexei nu știa ce e mai mult în el, poate că și una și alta, în părți egale, și de aceea nu era în el nici fericire pură, nici durere curată.

Dincolo de fereastră se auziră împușcături rare — careva trăgea în aer de bucurie, — rîsete și glasuri pline de însuflețire.

Alexei își îmbrăcă bluza militară, își lustrui bocancii de mult necurățați. Arăta caraghios soldatul reformat definitiv : bluză militară fără epoleți și fără o medalie măcar, pantaloni bufanți, ciorapi care-i acopereau pantalonii în partea de jos și bocanci. Sperietoare într-o grădină de zarzavaturi, nu soldat.

Dar azi asta nu-l deranja. Se grăbea, și la fiecare pas îl opreau femeile, îl îmbrățișau, plîngeau, îi spuneau o vorbă bună, îl numeau cu duioșie „soldățelule“.

Soldățel ! Numai că tu, soldățelule, cu cine te-ai luptat ? Cu dușmanii, sau cu propria-ți durere ?

Preahin răspundea la îmbrățișările femeilor necunoscute, din nou, ca atunci, la începutul iernii, i se părea că toate au un singur chip — mai înainta cîțiva pași, iar se oprea, iar îmbrățișa pe cineva.

Privirea i se opri pentru o clipă pe cer. Acesta strălucea și acum cu o extraordinară prospețime albăstruie, soarele se înălța de după acoperișuri — arămiu în vălul de ceață de deasupra pămîntului, parcă dinadins diminuîndu-și dogoarea, ca oamenii să-l poată distinge. Anatoli ! El spunea că soarele le vede pe toate mai bine din înălțimi, deci vede Victoria mai bine decît oamenii. Armonistul însă nu vede Victoria, n-a mai apucat. A fost ucis.

Da, căpitanul a fost ucis de schija împotmolită lîngă inimă, și Preahin își aminti o discuție — despre decorații, despre cum se pregătea Anatoli să le poarte de Ziua Victoriei.

Alexei grăbi pasul. Niura parcă îl aștepta. Se ridică în întîmpinarea lui Preahin, îmbrăcată, gata de plecare. Alexei luă armonica, oftară în același timp, ca și cum se înțeleseseră cu privire la ceva, se uitară în camera în care locuise Anatoli și trecură pragul.

La carusel, Preahin, se așeză bine pe scaunul lui Anatoli. Trase de burduful armonicii. Cîntă singurul cîntec învățat de la căpitan :

Iute se-nvîrte albastrul cerului,
Iute se-nvîrte deasupra capului,
Iute se-nvîrte, suie, coboară,
Un cavaler fură o domnișoară.

Niura stătea în fața caruselului, privind, cu ochi ce nu văd, armonica, pe Preahin, privind dincolo de carusel, dincolo de orășel, undeva către locuri nevăzute de aici, la front, poate, la

război, unde l-au rănit pe Anatoli, ciuruindu-l cu schije, luîndu-i vederea și în cele din urmă viața.

Alexei văzu cum alături de Niura se ivi bunica Ivanovna, cu capul cărunt tremurîndu-i, fetițele, tăcute și posomorîte, nearătînd deloc sărbătorește, cum se apropiară niște femei, i se păru că aude rîsete, ca în urmă cu o săptămînă — la Întîi Mai.

Piața din jurul caruselului reînvia, se lăsa vuiet deasupra ei, careva strigă poznaș :

— Ei, armonistule, zi-i una de joc !

Alexei își aduse aminte că Anatoli ar fi vrut să cînte în ziua asta „Ridică-te imensă țară“. Și el ar fi vrut să răsune acum, solemn și cu durere, cîntecul ăsta. Dar nu știa să-l cînte. Știa unul singur și-i dădu drumul din nou :

Iute se-nvîrte albastrul cerului,
Iute se-nvîrte deasupra capului.

*
* *

Și atunci o văzu pe mătușa Grunea îndreptîndu-se către el prin mulțime. Într-o mînă flutură o hîrtie albă, iar cu cealaltă îi face semne disperate lui Alexei, de parcă s-ar îneca și cere ajutor.

Preahin se ridică, puse armonica pe scaun și-i fixă cureluşa de la burduf. Se apropie de Niura, o bătu ușor pe umăr.

Niura își reveni, dădu din cap afirmativ, în timp ce mătușa Grunea îl îmbrățișa.

— Uite ! Scrisoare de la băiat !

De la băiat ! Cît a așteptat mătușa Grunea, îi mîngîia mîna lui Alexei, îl alina, îi ușura durerea, iar gîndul ei era la băiat, care tot așa, poate, se zvîrcolea și scrîșnea din dinți de durere — a așteptat și și-a văzut dorința împlinită.

Alexei o strînse la piept pe mîntuitoarea, alinătoarea sa — în sfîrșit, iată dreptatea mult așteptată ! Soarta trebuia să răspundă binelui cu binele, iar mătușa Grunea și l-a binemeritat.

— O să vină și de la bărbat ! îi spunea Alexei mătușii Grunea, aceasta nici nu îndrăznea să spere, și strigînd, izbucni în plîns.

— N-o să se-ntîmple asta !

— Așa o să fie ! răspunse Preahin cu seriozitate.

În privirile mătușii Grunea licări speranța. credința că Alexei știe mai multe decît ea și de aceea, poate, într-adevăr așa va fi.

Iar Preahin știa — așa va fi.

În clipa asta resimți pe neașteptate un val de căldură, ce se ridica în el, îi cuprindea întreaga ființă. Acum credea în sine. Sălășluia în el o forță. Forța încrederii și a dreptății.

Aici, în piața asta, prevestea o ușurare pentru toți. Și pentru bunica Ivanovna cu fetițele ei. Și pentru mătușa Grunea. Și pentru sine. Da, și pentru sine.

— Hai să mergem, trăgea de el mătușa Grunea. Că asta nu e tot.

Nu-i tot ? Ce poate să mai fie ?

Mătușa Grunea îl duse către colțul casei de peste drum de carusel. Nu se știe de ce îl

împinse în zid. Apoi îi făcu semnul crucii și buzele ei prinseră a tremura. Îi spuse :

— Uită-te după colț !

Alexei se uită după colț. Lîngă casă, lipită de zid, stătea Zinaida, purtînd în brațe un pled, din cele în care sînt ținuți pruncii.

— Ce ! apucă să spună el.

Fără să zîmbească și fără să scoată un cuvînt, Zinaida dădu la o parte capătul pledului, și o făptură mică îl privi pe Alexei cu ochi strălucitori.

— Să-ți trăiască fiul, Alioșenka ! auzi el glasul mătușii Grunea, dar nu răspunse nimic.

Privea cu luare aminte, sever, în ochii Zinaidei, iar aceasta nu-și feri ochii, arătă cu capul spre păturică :

— S-a grăbit, pesemne, să prindă sărbătoarea... S-a născut înainte de vreme.

Îi întinse pledul, îi întinse făptura trandafirie morfolind biberonul și Alexei luă zăpăcit trupșorul viu, bucățica asta de viață. Păturica era imponderabilă, ușoară ca fulgul, de parcă noua viață n-avea nici o greutate.

În spate, în piață, începu să cînte armonica, Alexei se întoarse îngrijorat. Niura se afla la carusel, dominînd mulțimea și cînta valsul „Valurile Amurului". Știe să cînte, după cum se vede...

Oftînd, Alexei porni de-a lungul casei.

— Te felicit de Ziua Victoriei, Alexei, auzi el glasul Zinaidei și se opri cu capul în perete.

I se zgîlțîiau umerii, iar lacrimile-i curgeau chiar pe scutecul în care se afla înfășat copilașul.

Mica făptură zîmbea senin, privea undeva către înălțimi, ca și cum încerca să pătrundă mai sus și mai departe în propriul viitor.

Copil, născut nu din iubire, ci din durere. Și totuși — un copil.

BUNE INTENȚII

1

DIN NOU m-a cuprins insomnia.

Ușa dinspre balcon e deschisă larg și în cameră se revarsă mireasma înăbușitoare a mălinului. Pesemne, din pricina ei nu pot dormi ? Ar trebui să mă ridic, să-nchid ușa, dar eu nu sînt în stare nici să mișc mîna. Parcă m-a înlănțuit o narcoză amețitoare. Capul îmi e limpede, ca dimineața, însă o greutate de necrezut îmi apasă tot trupul, nu numai mîna, dar nici măcar un deget nu pot să mișc.

Locuiesc la etajul întîi și cîndva — foarte de curînd ! — visam să crească mai repede butașii de mălin sădiți lîngă casă și să ajungă la nivelul balconului meu. Primăvara să am flori chiar în fața ferestrei, ca și cum grădina s-ar ridica în vîrful picioarelor pînă la chilia mea. Uite că visul s-a realizat, dar bucuroasă nu sînt. Mirosul de mălin mă buimăcește și nu-mi dă pace să dorm.

De altminteri, toate astea sînt prostii, iar mălinul n-are nici un amestec.

Vîntul leagănă perdeaua transparentă și aduce în încăpere un val de parfum îmbietor.

Parcă mă scald în el.

Îmi spun : desfată-te, ți-ai dorit-o și ți s-a împlinit dorința. Desfată-te și dormi, totul îmbie la vise fantastice : cînd inspiri aroma de mălin poți să visezi numai povești minunate.

Dar poveștile nu se arată.

Mă sprijin în coate și mă holbez la amurgul șovăitor de iunie, caut să disting ramurile de mălin în noaptea boreală albă de dincolo de fereastră. În balcon se leagănă umbre vagi. Știu, sînt ramurile presărate cu ciorchini albi.

Respir adînc și simt sîngele zvîcnindu-mi în tîmple. Mîine am o zi, mai precis, o seară neobișnuită.

Serata de despărțire a clasei mele.

Prima mea promoție. Despre asta știu toți.

Ispășirea vinei mele. Despre asta știu puțini.

Ziua împlinirii jurămîntului meu. Asta o știu numai eu.

A mai rămas o zi. Și noaptea aceasta.

2

Am venit la școala-internat acum zece ani, m-am pomenit aici aproape din întîmplare. De fapt, fiecare întîmplare își are determinarea ei...

Mama suferise un infarct la începutul lui august, am trimis la secția orășenească de învățămînt o telegramă autentificată de medic și am rămas lîngă dînsa.

Aveam senzația bizară că parcă nici mama, nici Olga și Serghei, sora și fratele meu, mai mari, n-aveau nevoie de mine. Toată primăvara și vara, după primirea numirii mele, toți, în frunte cu mama, au fost întruna supărați pe mine.

Despre mame nu se cade să vorbești de rău, nici eu n-am s-o fac, deși acum, după zece ani, multe mi s-au limpezit. Se pare că m-am dezmeticit în acești ani. Parcă fermentase în mine un must, însă în cîteva rînduri m-am izbit cu capul de greutăți și toate mi-au devenit mai clare, mai reale. Și mama. Vederile ei.

Dar atunci nu puteam pricepe nimic — o îngrijeam pe mama, ședeam la spital lîngă ea zile și nopți, iar alături ședea negreșit Olga, sau Serghei, sau soția lui, Tatiana, și-i purtau de grijă mamei cu un aer de parcă eu nu eram de față. Mă străduiam să nu iau în seamă, dar așa ceva nu-i atît de ușor, cînd tu abia ai terminat institutul, iar oamenii mai mari, dragi ție, parcă s-au înțeles și te dezaprobă toți într-un glas, și încă te dezaprobă arogant, cu dispreț, adică, voi tinerii trebuie să ascultați recunoscători, nu să emiteți judecăți proprii, profitați de experiența altora, ziceți mersi și porniți în viață conform normelor unanim acceptate, nu așa ca tine...

Era o controversă tacită pe care a început-o mama.

Îndeobște mama e un om foarte autoritar. Pe vremea aceea mi se părea că nu mă iubește deloc. Întotdeauna propriul capriciu era pentru ea mai important decît intențiile mele. Mă co-

pleșea. Iar asta nu în anumite zile sau ore, ci totdeauna. Acum gîndesc cu totul altfel. Mama mă iubește. Poate, chiar mai mult decît pe Olga și pe Serghei, doar sînt cea mai mică, pentru dînsa ultima. Literalmente iubirea ei e autoritară, așa stau lucrurile. Autoritară cum e mama însăși.

Relațiile ei cu noi toți au fost mereu ciudate. Chiar atunci cînd era evident că greșește, mama vorbea sigură pe sine și poruncitor, niciodată nu-și recunoștea greșeala.

— Olea, am impresia că iar te-a condus băiatul de pe scara vecină. Ține minte, el nu-i de tine. Edik ți se potrivește mai mult.

— Dar de ce ? întreba Olea. Nikolai e foarte amabil, știi doar, sîntem în aceeași grupă. — Olea termina pe atunci facultatea de limbi străine. — Iar de Edik m-am plictisit ! Și, în general, e un pedant !

Edik fusese coleg de clasă cu Olea, urma politehnica și era tare urît — deșirat, plat, parcă era decupat din hîrtie și, ceea ce era esențial, plictisitor de sec și protocolar pînă la șablon, aidoma unui paragraf din manualul de matematică. Pe scurt, în comparație cu Nikolai, baschetbalist, flăcău voinic, rumen la față, Edik era indiscutabil mai prejos, iar Olea o întreba pe mama, făcînd ochii mari :

— Dar de ce ?

— Nu-i de tine ! i-o reteza mama, subliniind ultimele cuvinte, punînd pe ele niște accente de mărimea unui stîlp și, cum-necum, i-a reușit, astfel că după aceea, mai tîrziu, Olea s-a măritat cu platul de Edik al ei și,

după părerea mea, trăiește fără a da vreun semn de fericire...

Asta însă e altă poveste, mai tîrziu am să revin asupra ei, dar atunci, în timp ce stăteam lîngă mama, care fixa tavanul de spital cu o privire apăsătoare, încă nu înțelegeam totul.

Într-adevăr, nu înțelegeam, dar simțeam totul.

Altfel spus, de ce am făcut de capul meu ? Singură eu dintre cei trei copii să nu mă supun mamei ?

Înainte de repartizări ne dădusem cuvîntul — toată grupa — să nu umblăm cu șoalda, să nu-i antrenăm pe părinți, pe scurt, să nu folosim vreun tertip și să ne ducem la post, acolo unde ne vor trimite.

Bineînțeles, cuvîntul n-a fost ținut, zîmbind încurcate, două fetișcane, de o mediocritate rară, au ieșit de la decanat cu repartizări la școli din orașul în care învățasem toți și în care eu mă născusem și locuiam. Ne-am repezit să le felicităm, nesesizînd lucrătura, dar frumoasele recunoscură fără ocol că tocmai ieri — adică în ajun ! — s-au măritat cu niște localnici. Iar pe încă un băiat l-a cerut personal o școală specială — cu orientare pentru engleză — deși el nu știa engleză nici o iotă, învățase germana toată viața.

Toți ceilalți s-au comportat cinstit, încît față de cei trei n-am rămas cu nici o mînie, doar cu o ușoară nedumerire : de ce procedaseră așa ?

Pe mine altceva mă preocupa mai mult: cum să ascund față de mama, de soră-mea, de frate-meu și nevastă-sa cele trei excepții de la legămîntul nostru de onoare? Le-am ascuns. Am izbutit. Numai că nu mi-a fost de nici un folos.

Mama a tăcut, așa cum tăcea ea totdeauna, dacă cineva în vreo chestiune — fie și un fleac! — nu-i recunoștea autoritatea. Parcă de pe stradă veneam nu acasă, ci într-un fel de surdocameră, sau cum s-o mai fi numind. Mama vorbea cu Olea, vorbea cu Serioja, vorbea cu Tatiana, Tatiana vorbea cu Olea, Olea cu Serioja, dar cu mine nu vorbea nici unul dintre ei.

Cînd încercam să intru în vorbă cu mama, ea rostea cu voce aspră:

— Ai să rămîi aici!

O întrebam, bunăoară, deschizînd televizorul:

— Ne uităm la film?

Iar mama rostea invariabil unul și același lucru:

— Ai să rămîi aici!

— Dar am repartiția în mînă!

— Ai să rămîi aici!

— Asta-i necinstit! Așa ne-am înțeles toți din grupă! Și apoi, sînt așteptată!

— Ai să rămîi aici!

Asta în cazul cel mai bun. Cînd mama vrea să stea de vorbă. Căci altfel tace. Iar tăcerea e cu mult mai grea. Te apasă pe inimă, pe suflet, pe cap. Undeva pe grumaz. Și-ți pare că e mai bine să faci cum pretinde ea, numai să nu fie tăcerea asta.

Așa și făceam totdeauna. „Mergem la magazin?“ „Nu vrei să te plimbi cu vreun băiat?“ „Bine, mămica mea dragă, cum zici tu!“ „Vecinii de pe palier sînt impertinenți?“ „Poți să nu le dai bună ziua!“ Și chiar dacă mie personal acești vecini nu mi-au vorbit urît niciodată, nu mi-au făcut vreun rău, eu mă comportam cum vrea mama, în funcție de dispoziția ei.

Fără să-mi dau seama, priveam lumea cu ochii mamei, pe oameni îi apreciam din punctul ei de vedere, pînă și filmelor de televiziune le puneam note conform scării ei de valori — ce-i drept, era o scară înaltă, dar cu toate astea nu era a mea.

Astfel încît, pînă la repartizarea de la institut, niciodată nu mă certasem cu mama pentru nimic și niciodată nu fusesem pedepsită în modul ăsta, spre deosebire de Olea și Serghei, care din cînd în cînd erau pedepsiți prin tăcerea ce te apasă pe grumaz. De altfel, am dus o viață liniștită numai pînă la întîlnirea cu Kirill.

Doamne, cît de frumoase sînt toate numele astea — Olga, Serghei, Tatiana, Kirill!

Kirill exclama cîndva: „Ești profesoară de literatură!“ De bună seamă, fiind profesoară de literatură, atitudinea mea față de nume este una literară, se asociază îndată cu Olga și Tatiana ale lui Pușkin, cu Kirill Izvekov al lui Fedin... Dumnezeule, dar cît de departe de acești eroi sînt rudele și cunoscuții mei! Și

oricît semănau unii cu alții, rămîneau cu totul neasemănători...

Dar astea sînt considerațiile mele de acum, pe atunci judecam oamenii pe care-i întîlneam numai luîndu-i în comparație cu literatura, așa de prostuță eram ! După aceea, mai tîrziu, ei n-au devenit nici mai răi, nici mai buni, pur și simplu i-am văzut altfel, pe cînd atunci...

Bunăoară, Kirill.

Se jena că e mai scund decît mine cu o jumătate de cap. Studia la fizico-matematică, se pregătea în domeniul fizicii pure, dar mai mult în afara școlii, repeta la nesfîrșit că personalitatea trebuie să se elibereze de prejudecăți, dar, ca să vezi, se rușina că e nițeluș mai scund decît o fată, se rușina și în felul acesta tocmai prejudecata îl silea să mă facă să sufăr.

Din pricina asta, la seratele studențești nu m-a invitat niciodată la dans, iar eu eram nevoită să dansez cu fetele, ca nu cumva, doamne păzește, să-i dau prilej lui Kirill să fie gelos. Într-un cuvînt, se înfiripa între noi un roman și la un moment dat, pe neașteptate, am înțeles ceva catastrofal : eu împărtășesc părerile lui Kirill întocmai ca pe ale mamei. Din toată inima și cu ușurință !

O vreme Kirill mi-a dezvoltat teoria mucegăită, învechită, a conflictului dintre poeți și fizicieni, că adică fizica, realizările ei fac inutilă literatura, filologia, iar eu, ca o prostuță, deși îmi dădeam seama că Kiriușa al meu bate cîmpii, îl aprobam dînd din cap și îi țineam isonul.

Se prea poate ca tocmai asta să mă fi reținut. Motivul ăsta concret. Discuția despre fizicieni și poeți. Era de-acum prea evident că e o falsă problemă, chestie clară, disputa nu făcea nici două parale.

L-am salutat pe Kirill cu o mișcare a capului, ne-am sărutat în fața ușii de la intrare, eu am venit acasă, m-am așezat înaintea televizorului alături de mama, ea a spus nu știu ce cu privire la filmul care se prezenta, eu i-am ținut isonul din toată inima și deodată parcă m-am izbit cu capul de perete.

Doamne, ce se petrece cu mine !

Păi eu de-acum mă dedublez, ca imaginea de pe ecranul televizorului, cînd nu e potrivită antena. Îmi sugerează Kiriușa ceva, eu sînt de acord cu el. Își spune mama o părere, nici ei nu-i obiectez.

Parcă mă trezisem. Îmi amintesc chiar că mi-am cuprins tîmplele în palme. Ce grozăvie ! Îi priveam pe Serioja și pe Tanecika — stau îmbrățișați, Olea se înfofolește cu broboada, mama — statură masivă în halat de mătase matlasat — și-a împreunat sprîncenele, deasupra ochilor ei parcă ar fi trasată o singură linie neagră, s-a instalat în vechiul fotoliu moale — tronul ei.

Fir-ar să fie, e ceva de necrezut, în limbaj filozofic o lume ireală. Dar eu, ce sînt eu în lumea asta ? Pion ? Ecou al vocilor și părerilor altora ? Spune mama ceva — sînt de acord cu mama, spune Kiriușa — sînt de acord cu Kiriușa. Dar dacă încă cineva mai spune ceva, pe cine o să mai cred ? Uite-așa, încetișor, nu-

mai pentru a nu o mîhni pe mama, ce-am devenit ? O amibă ? Se știe, amiba poate fi tăiată în mai multe părți și fiecare începe să trăiască separat, dar eu ? Dacă părerea mamei, cîndva, pe neașteptate, n-o să mai coincidă cu a lui Kiriușa ? Ce-o să se-ntîmple atunci cu mine ? Cum am să procedez ?

Parcă răzuiam de pe mine un soi de cocleală. Și nu o zi-două, nu o lună. Curățam de pe mine ceva.

Descoperirea mea se petrecea la modul speculativ, fără conflicte. Slavă domnului, nu m-am pomenit între două păreri contradictorii, nu s-a ajuns pînă acolo. Și pentru mama transformarea mea s-a petrecut pe neobservate. Îi țineam isonul ca și odinioară, dar acordul meu nu mai însemna nimic acum. Nu mai însemna nimic, dar nici nu însemna ceva. Pur și simplu pronunțam cuvinte care parcă nu porneau de la mine. Consimțeam fără să mai știu dacă eram sau nu de acord cu acest punct de vedere.

Opinia proprie s-a născut în mine cu totul pe neașteptate și anume atunci, înainte de repartizări. Careva dintre băieții veniți în institut de la țară spusese sarcastic : noi, ăștia de la țară, bineînțeles, o să ne ducem înapoi, în raion, pe noi nu ne așteaptă nimeni la oraș, iar orășenii or să facă tot ce pot să nu se dezlipească de asfalt. Cît despre fete, nici nu mai încape vorbă, tehnica-i veche de cînd lumea : se mărită la iuțeală cu vreun orășean, indiferent de sentimente, și le doare-n cot.

Nu-i de mirare că orașul e ticsit de profesori care nu lucrează în specialitatea lor.

Dracul nu mi-a dat pace :

— Hai să ne dăm cuvîntul ! Cuvîntul de onoare ! Ca în secolul al nouăsprezecelea !

Sala de studii a prins să vuiască, iar responsabilul, Mironov, care fusese cîndva la noi în casă, mi-a zumzăit la ureche :

— Nadiuha, mai întîi că ție n-o să-ți dea mama drumul de lîngă ea !

Am strigat, simțind că înghet de frică :

— Dar ce-o să facă ?

Și uite că a trecut o lună de tăcere, întreruptă de o singură frază răgușită „Ai să rămîi aici !", după aceea „Salvarea", agitația medicilor, salonul de după infarct, privirea mamei, pironită în tavan, și senzația că eu nu mă aflu aici, în salonul ăsta, deși plec doar cît să ațipesc.

Iar apoi iertarea mamei, mai exact semiiertarea, semiconsimțămîntul, semiîntrebarea.

Abia pe la jumătatea lui septembrie, cînd am adus-o acasă, iar Olea și-a luat concediu, să o-ngrijească, deși eram și eu alături, mama, rămînînd cu mine, mi s-a adresat :

— Și totuși ?

De atîta vreme nu vorbiseră cu mine, încît fraza asta a ei m-a izbit în ureche ca o bubuitură de tun. Chiar am tresărit. Dar după o lună, cît timp mama a fost în spital, și după luna aceasta care precedase infarctului, se petrecuseră în mine transformări importante. Doar nu mai eram un obiect neînsuflețit, slavă domnului.

Adunîndu-mi toate puterile, nu mi-am abătut ochii într-o parte, cum ar fi trebuit să fac, dacă eram o bună fiică, ci am privit-o pe mama și am confirmat :

— Și totuși...

A oftat. În privirea ei a licărit ceva, un fel de milă parcă. Mama a întins maiestuos mîna, eu i-am înțeles gestul, m-am apropiat și am plecat capul. M-a sărutat pe creștet — obrajilor și buzelor încă nu le venise rîndul, iertarea ei nu ajunsese încă la atari înălțimi. Iar eu, după ce am potrivit plapuma mamei, am ieșit în vestibul, mi-am rimelat genele plînse și am pornit-o către poștă să trimit telegrama la secția orășenească de învățămînt unde fusesem repartizată, că în zilele imediat următoare voi pleca la post.

Orașul din nord unde mă repartizaseră — ce să-i faci, s-a întîmplat să fie oraș, eu am procedat cinstit, — nu era chiar atît de mic, peste două sute de mii de locuitori, iar profesori de literatură aveau destui. Așa că, la douăzeci ale lunii septembrie, cînd m-am prezentat acolo, postul meu fusese dat altui om, iar mie mi-au propus ce a rămas — un loc vacant de educator la școala-internat.

În locuința cu chirie, mai bine zis, în colțișorul de după o perdea de stambă, ce mi se rezervase de către internat, am desfăcut geamantanul, am așezat pe masă portretul mamei într-o veche ramă cu ornament bogat și am izbucnit în plîns : educator de internat e complet altceva decît profesor, și nu pentru așa ceva mă pregătisem.

Prin urmare, mama a avut dreptate, pînă și acasă eram mai necesară decît aici. Măcar pentru ea mai necesară.

Dar nu mai aveam cum da înapoi.

3

Dacă presiunea mamei asupra mea ar fi fost măcar olecuță mai puțin apăsătoare, aș fi șters-o acasă. Fără să stau pe gînduri. La o cercetare mai amănunțită, orășelul din nord arăta cenușiu — fie din pricina vremii mereu mohorîte și a norilor joși, care abia se tîrau destrămați chiar de acoperișuri, fie datorită cărămizilor de silicați din care erau făcute casele de pe străzile principale. Pe deasupra, ungherul cu pereți din stambă înflorată în care locuiam îmi părea lipsit de trainicie, instabil, nesigur, e drept, totul datorită acestor pereți de pînză clătinîndu-se la cea mai mică adiere. Casa în care m-au instalat era de lemn, populată pînă la refuz, o adevărată păduchernită — zilnic vedeam chipuri noi ce se iveau în ușile micuțe, iar la capătul coridorului lung se afla toaleta comună, și mătușa Lepestinia, care mi-a cedat ungherul — ce mai nume și ăsta ! — plescăia din limbă, contemplîndu-mi suferințele.

În zilele acelea visele mele erau tare simple și primitive. Casa noastră bătrînească, cu plafoane ornamentate, camera mea caldă, cu rafturile de cărți, cu eleganta vază chinezească, încărcată cu flori, lumina blîndă a lămpii de masă cu abajur verde și — o, doamne ! — toa-

leta îmbrăcată în plăci azurii de faianță cu viniete.

Pesemne, atunci arătam ca un cățel vrednic de milă, ud leoarcă, de parcă a căzut într-o băltoacă și, cu toate că tace, are o înfățișare smiorcăită, neghioabă, zăpăcită.

Nu judec după mine — la douăzeci și doi de ani e puțin probabil că, uitîndu-te în oglindă, ai să vezi un om de nimic, fie măcar și pentru faptul că în fața oglinzii chiar un cățel ud leoarcă se îndreaptă și privește cu ochi vioi — după ceilalți judec, după privirile și spusele lor.

Primul și mai aparte printre ceilalți era directorul școlii — aveam baftă în privința numelor — Apollon Apollinarievici. Foarte repede, după numai cîteva zile am aflat că directorul are o poreclă-diminutiv, Apolloșa, de care făceau uz nu numai elevii, ci și profesorii între ei, iar eu am pufnit atunci în rîs : fără să fie o ofensă, cuvîntul ăsta era în perfectă concordanță cu aspectul exterior al lui Apollon Apollinarievici. Un cap rotund și chel, parcă decupat după compas, niște ochelari rotunzi, un trunchi rotund, pînă și palmele micuțe îi erau moi, rotunjoare, un fel de pernuțe din puf și îndeobște acest Apolloșa era pe de-a-ntregul pufos.

Cînd am intrat la el și m-am prezentat rămînînd în prag, s-a rotunjit și mai mult într-un zîmbet agreabil, blajin, s-a rostogolit să mă întîmpine, mi-a cuprins mîna cu amîndouă pernuțele și mi s-a adresat :

— Nadejda Gheorghievna ? Hm-hm... A cărui Gheorghe ? A Biruitorului ? De zăpăceală, nu știam ce să spun, dar el nici nu aștepta vreun răspuns. Splendid ! exclamă directorul fără să-mi elibereze mîna. Nadejda * Biruitoarea ? Ascultă și dumneata ! Liubov * Biruitoarea ? Este posibil ! Vera * Biruitoarea ? Se poate ! Dar Nadejda ! Și Biruitoarea ! Cît de neobișnuit ! Dumneata ești filolog ! Trebuie să înțelegi despre ce vorbesc. Nu-ți spune nimic ?

În timp ce turuia tirada asta cu care mă buimăcea, mi-a lăsat mîna, a înhățat hîrtiuța — repartiția la post, s-a repezit la birou, a ascuns-o în sertar, a răsucit cheia și a prins a-și freca pălmuțele-chiftelute, ca și cum încuiase în birou o valoare deosebită sau chiar pe mine. Apoi a căzut pe gînduri pentru o clipă și, cu vocea complet schimbată, parcă obosită, a rostit :

— Ar trebui să discutăm serios, dumitale îți revine o grupă specială, însă n-ai de ales, există un singur post și tocmai la această clasă, dar, poate, nu se cade să anticipăm, ai ? Te familiarizezi singură și numai după aceea ? O să mai vorbim...

Expresia „o să vorbim“ presupune vorbire reciprocă, dialog. Apolloșa prefera însă monologurile.

Tot timpul acest Apollon Apollinarievici se apropia de mine ca și cum forța un rîu, sau

* Joc de cuvinte legat de semnificația în limba rusă a unor nume proprii feminine : Nadejda = speranță ; Liubov = iubire ; Vera = credință (n.t.).

asalta o cetate şi în primul moment mă pierdusem, roşeam, nepricepîndu-i intenţiile şi neghicind că în felul ăsta directorul mă abătea de la mîhnirile personale şi se străduia, cum se spune în limbaj ştiinţific, să mă adapteze mai rapid şcolii noi şi oraşului nou.

Sincer vorbind, la început chiar îmi era ruşine de Apolloşa şi căutam să mă furişez pe undeva, dar el mă prindea cu afronturile lui total pe nepregătite şi, ceea ce mă tulbura în mod deosebit, în public. Era în stare să mă apuce de mînă pe coridor şi, în prezenţa elevilor, care îndată te înconjurau într-un cerc compact, să înceapă a enunţa o nouă idee, neacordînd, se pare, nici o atenţie nimănui.

— Eu, dragă Nadejda Gheorghievna, m-am născut într-o casă de dascăli. Şi nu dascăli pur şi simplu. Naturalişti ! Spunînd acestea, ochelarii îi săltau pe nas, iar durduliul deget arătător se ridica precum un semn de exclamaţie. Tata şi mama au fost naturalişti, bunica şi bunicul din partea tatei — naturalişti, bunica şi bunicul din partea mamei — naturalişti. Toţi laolaltă am fi putut alcătui o întreagă societate pedagogică. Dar nu ne-a fost dat să fim laolaltă. Ne-am risipit în timp. Îţi imaginezi, Nadejda Gheorghievna, dacă oamenii din diferite epoci s-ar putea aduna pentru puţin în acelaşi timp şi ar avea un schimb de opinii ! Cîte descoperiri ! Rîleev şi Puşkin se întîlnesc după răscoala decembriştilor ! Sau Pasteur, Pavlov şi Dubinin, care trăieşte acum ! Şi discută despre ereditate, ce zici ? Bunăoară tu, Iura — se întorcea pe neaşteptate

către un băieţel dintr-a treia — ştii tu de ce eşti brunet, cu toate că părinţii tăi sînt blonzi ? Iura, surprins, căsca gura şi amuţea, iar Apollon Apollinarievici îi răsucea nasturele de la veston şi-i explica : Păi pentru că bunicul sau străbunicul tău, bunica sau străbunica ta au fost bruneţi.

— Dar ea n-a venit niciodată la şcoală ! se minuna Iura. Locuieşte în alt oraş.

— Poftim ! scutura energic din cap directorul. Ea locuieşte în alt oraş, iar eu ştiu că e brunetă. E o lege ! Înţelegi ? Legea eredităţii.

Iura se îmbujora de satisfacţie, fireşte, fără să priceapă ceva, dar simţind o anume aprobare tainică, explicată complicat de director, prietenii începeau să-l înghesuie, să-l înghiontească, cercul se împrăştia de la sine, iar noi continuam discuţia chiar în mijlocul mişcării haotice moleculare de pe coridor, dar fără martori.

Aşa încît aveai numai impresia că el nu acordă nimănui vreo atenţie.

Îndeobşte Apollon Apollinarievici ştia de minune să-i dirijeze pe cei din jurul său. Îl abătea pe om de la gîndurile lui şi i le îndrepta pe alt făgaş. Îi da omului o treabă de făcut, chiar fără a-i adresa o rugăminte concretă, ci exprimînd-o parcă din întîmplare şi undeva în văzduh. Putea să-ţi vorbească despre vreun fleac, iar cînd te îndepărtai de el, se dovedea că îţi spusese ceva extraordinar de însemnat şi de interesant. Niciodată nu se referea în mod deosebit la treburi propriu-zis ale şcolii, discutînd adesea noţiuni generale, dacă

nu abstracte, mereu însă rezulta că fusese vorba despre internat, tocmai despre acest internat şi despre grijile concrete legate de el.

Încă de la primul consiliu pedagogic, prezentîndu-mă profesorilor şi educatorilor, Apollon Apollinarievici mă ului cu nişte cuvinte dintre cele mai neverosimile despre faptul că eu, o absolventă excelentă, avînd dreptul la aspirantură, am ales şcoala lor uitată de Dumnezeu şi, întîrziind din motive familiale, am purces fără ezitare la această faptă eroică în numele copiilor, consimţind să devin simplă educatoare la internat. Iar în continuare mă făcu să roşesc de tot. Din nou uzînd de numele meu, Apollon Apollinarievici declară public că eu sînt nădejdea şcolii în sensul cel mai direct al cuvîntului, că el şi întregul colectiv îşi pun speranţa în mine ca într-un reprezentant al tinerei generaţii, care, orice s-ar spune, e mai aproape de copii, îi înţelege mai bine, măcar prin amintirea propriei adolescenţe de mai ieri şi a anilor recenţi de şcoală.

Încetul cu încetul dogoarea îmi scădea, pentru că directorul, uitînd de mine, a rostit un monolog despre speranţa omenească în general, despre faptul că speranţa înseamnă vitalism, vitalitatea spiritului şi a cugetului, că fără speranţă e de neconceput visarea, e de neconceput viitorul şi, prin urmare, e de neconceput viaţa, că speranţa, împreună cu credinţa şi iubirea, nu constituie numai dogma creştină — sînt sentimente încercate de omenire, acceptate de morala societăţii noastre, doar cu deosebirea că noi credem în om, în om ne punem speranţa şi pe om îl iubim, şi că dascălul, care-şi verifică munca sa cu aceste măsuri înalte, se înalţă parcă deasupra cotidianului îngust, devine filozof, devine gînditor, devine făuritor al personalităţii umane, deci şi al societăţii. Iar dacă el este astfel, atunci pentru sine nu există cauză în care crezînd să nu insufle această credinţă celor din jur, nu există om în care el să nu-şi pună speranţa, iar dacă pe deasupra acest om este elev, nu există om pe care el — măcar în gînd! — să nu-l poată iubi.

Şedeam buimăcită, încîntată — şi toţi eram la fel! Fireşte, eu mă aflam abia la început. Pentru mine era primul consiliu pedagogic adevărat, cînd mă aflam în şcoală la muncă, nu la practică. Dar practica de la institut fusese serioasă, văzusem multe consilii pedagogice, unde se analizau lecţii, se pretindeau planuri, se făceau plicticoase comentarii despre metodică, erau învinuiţi elevii delăsători, încît părea că şcolile sînt înţesate cu neghiobi, leneşi sau de-a dreptul netrebnici, însă aşa ceva — aşa ceva nu-mi fusese dat să aud niciodată.

Cînd Apollon Apollinarievici a rostit fraza despre iubire, despre faptul că nu există om pe care profesorul — măcar în gînd! — să nu-l poată iubi, în cancelarie a survenit un freamăt abia perceptibil. Înflăcărată cum eram de cuvintele directorului, n-am auzit foşnetul şi după chipul lui mi-am dat seama că s-a petrecut ceva.

Apolloşa a tăcut, de parcă s-ar fi poticnit, iar după o pauză a spus:

— Vă ascult.

— Apăi, asta de-acum e tolstoism, Apollon Apollinarievici ! rosti cu tîlc femeia care ședea la dreapta directorului, adică, mîna lui dreaptă, directoarea adjunctă, Elena Evghenievna, o ființă îndesată, musculoasă, spătoasă ca un bărbat.

Se auzea cum în fereastră se zbate o muscă, bîzîind ca un bas. Probabil că aici e vorba despre vreun conflict mai îndelungat de natură pur pedagogică, m-am gîndit, în care, dincolo de fraze amabile se ascund ghimpi ascuțiți. Dar directorul nu-mi lăsă timp pentru reflecții :

— Nadejda Gheorghievna, m-a întrebat el îngîndurat, ca și cum numai eu eram în cancelarie, și capetele pedagogilor s-au întors toate deodată spre mine — ți-aduci aminte, nu-i așa, însemnările lui Leskov despre școala de cadeți ?

— Da, am mințit eu, nu atît din dorința de a minți, cît din pricina surprizei.

— Ți-aduci aminte, acolo era econom unul Bobrov. Un fel de intendent de astăzi. Ei bine, acest econom niciodată nu-și cheltuia leafa pentru sine. La cadeți erau dați copii din familii sărmane, de aceea, fiecărui absolvent, fiecărui sublocotenent el îi dăruia trei schimburi de lenjerie și șase linguri de argint... din cel cu optzeci și patru de procente. Pentru ca, la o adică, atunci cînd l-or vizita colegii, să aibă cu ce mînca și ciorbă, și ceai...

Apollon Apollinarievici vorbea fără avîntul de mai înainte, discutînd parcă cu sine însuși.

— Și tot acolo era director Perski, general-maior, în treacăt fie zis, toată viața, fără întrerupere, a trăit în școală, vă dați seama, dedicîndu-și toată viața absolvenților, și aici erau trimiși copii de la vîrsta de patru ani, iar cînd i se vorbea de însurătoare, generalul ăsta răspundea cam așa : „Mi-a încredințat Providența atît de mulți copii de-ai altora, încît la ai mei n-am cînd să mă gîndesc".

— Nici noi nu ne gîndim la ai noștri, a spus tare Elena Evghenievna, învăluind cancelaria cu privirea. Consiliul pedagogic a prins a zumzăi aprobator, femeile, ca în fiecare școală, erau majoritatea, iar această Elena Evghenievna mi-a apărut îndată deosebit de artăgoasă și dezagreabilă. Pe director însă nu l-a derutat replica directoarei adjuncte.

— La paisprezece decembrie, în ziua răscoalei, mulți soldați, între care și răniți, au traversat Neva pe gheață — dinspre Piața Senatului. Școala de cadeți se afla chiar vizavi, vă dați seama ? Apollon Apollinarievici se însuflețise, ochii îi străluceau. Ei, și cadeții i-au adăpostit pe răzvrătiți, le-au dat ajutor, bineînțeles, i-au hrănit. Dimineața, sosește în școală împăratul însuși, vă dați seama, ce mai, să-l muștruluiască pe general. Și, ce credeți că-i spune generalul — era a doua zi, după răscoală ! — despre cadeții săi împăratului înfuriat ? „Așa sînt educați, Înălțimea Voastră, să se bată cu inamicul, dar după izbîndă să-i ajute pe răniți ca pe ai lor".

Apollon Apollinarievici a aruncat o privire triumfătoare asupra cancelariei, s-a uitat binevoitor la Elena Evghenievna, parcă o compătimea un pic, și a adăugat :

— Ca să vedeți, dragi prieteni, ce dascăli minunați au fost înaintea noastră ! Așa că noi, cum se spune, avem poruncă de la însuși Dumnezeu !

N-am rezistat, am început să aplaud așa cum îi aplaudam noi pe lectorii noștri cînd erau în vervă, dar mă țintuiră cu privirile ca pe o nebună și chiar Apollon Apollinarievici se zăpăcise. Eu una m-am necăjit, gata să-mi dea lacrimile. Ce nebună sînt. Ei pot crede că am aplaudat pentru că m-a copleșit directorul cu laude.

Ei ! N-au decît să gîndească ce poftesc !

4

Eram, de bună seamă, un cățel ud leoarcă. Numai un cățel ud leoarcă, nepricepînd nimic în viață și care a intrat singur la apă, e în stare să se înflăcăreze astfel de sine și de propriile mîhniri.

În discursurile lui Apollon Apollinarievici aflam o alinare pentru gîndurile istovitoare despre mama și despre dreptatea ei. Apolloșa simțea asta, se pare, aruncîndu-mi colacul de salvare al atenției sale deosebite.

Dar vezi, eu încă mai și lucram ! Eram educatoare la a-ntîia „B". Ar fi trebuit să mă cufund în muncă pînă peste cap, așa cum ne învățaseră la institut. Dar în cufundarea asta

a mea ceva nu era în regulă. Învățam intens metodica predării în școala elementară și resimțeam o singură senzație, de protest : doar învățasem ca să predau la clasele mari. Pregăteam lecțiile cu micuții mei, dar în loc de copii vedeam numai mîzgăleala din caiete și mă rodea incertitudinea : ce fel de pedagog a ieșit din mine ?

Pe deasupra, chipul mamei în halat matlasat mă privea prin spațiul ce mă ținea departe de casa părintească, mă privea cu dezaprobare tăcută și cu asprime neînduplecată. Parcă repeta, bucurîndu-se de insuccesele mele : „Ca să vezi !", „Ca să vezi !" Iar eu, ca și cum mă justificam, mă agitam, în fiecare zi scriam acasă cîte o scrisoare, e adevărat, fără să-mi recunosc înfrîngerile și, ca să fiu sinceră, în sinea mea așteptam repetarea poruncii mamei : „Ai să rămîi aici !"

Dar de acasă nu primeam scrisori. Era și firesc. Abia se încheia prima mea săptămînă de viață independentă.

Venise sîmbăta.

Sîmbăta aceea...

Cînd îmi depăn în memorie trecutul, deloc îndepărtatul meu trecut, el îmi apare ba comprimat ca într-o armonică, presat pînă la maximă concizie, ba se extinde, și atunci îmi amintesc fiecare zi, poate chiar fiecare ceas.

Sîmbăta aceea mi s-a extins în amintire și a căpătat o culoare trist-cenușie precum întregul meu început în școală.

Fiecare grupă — iar grupa coincidea cu clasa — avea cîte două educatoare cu o normă

de cinci ore. Perechea mea era Mașa, Maria Stepanovna, o femeie de vreo treizeci și cinci de ani, care, din cauza nașterii primului copil, n-a terminat școala pedagogică. Maria Stepanovna avea acum trei copii, toți învățau chiar la acest internat în clase diferite, astfel încît buna Mașa, cu fața ei albă, moale ca aluatul dospit, se afla aici alături de copilașii ei, sau ei se aflau alături de ea — ceea ce, în fond, e totuna. Rămîneam în grupă cu rîndul, de obicei cîte cinci ore pe zi, dar adesea, mai cu seamă la început, cînd eu pluteam pe întinderea mîhnirilor personale, convenisem în felul următor : una dintre noi — două ore dimineața, iar cealaltă — după lecții, de la ora unu pînă la nouă, adică pînă la stingere. În ziua cealaltă, invers.

În sîmbăta aceea dimineața mi-a revenit mie, și pe la șapte eram deja în grupă.

Mi s-a părut că aud deodată ceva neobișnuit. Deșteptarea era la șapte și micuții, neobișnuiți cu școala, se trezeau anevoie, scîncind, scăpînd uneori chiar și cîte o lacrimă, iar educatoarea trebuia să-i mai zorească din cînd în cînd, fiecare cum se pricepea.

Eu nu aveam experiență, dădeam mai tare radioul, cîntam mai vioi vreun cîntec, pe cînd Mașa, ea le ardea micuților cîte una la poponeață, îi gîdila încetișor, iar de pe „mocăiți", cum le zicea ea, trăgea plapuma și toate astea le făcea cu o anume grijă maternă, în același timp repetînd unul și același lucru : „Hai, tu, căposule !" — iar eu o invidiam că reușește atît de bine...

În sîmbăta aceea dormitoarele deja vuiau de glasuri și rîsete. M-am uitat la ceas — pînă la deșteptare mai erau cam zece minute — am scuturat mîna, poate a stat, am iuțit pasul, dar ceasul școlii arăta ca și al meu : încă nu sosise timpul deșteptării.

Cei din clasele mari, era clar, făceau tărăboi, din dormitoarele lor se auzeau pocnete, ca niște împușcături — se băteau cu pernele — dar eu mă grăbeam la ai mei.

Era ceva foarte ciudat : jumătate dintre băieți se vînzoleau sprinteni prin dormitor, trăgîndu-și ciorapii, îmbrăcîndu-și cămășile, bineînțeles, totul într-un țipăt și un vuiet, iar cealaltă jumătate dormeau în pace, fără să țină seama de zarvă, ca și cum nu le păsa de forfota colegilor. Dormitorul fetelor se împărțise și el în două jumătăți.

Îi priveam pe băieți cu atenție, neștiind ce să cred. Abia după aceea, la sfîrșitul zilei, amintindu-mi dimineața, m-am gîndit că semănam cu un naturalist nepriceput care cercetează un furnicar, vede că furnicile se comportă în mod diferit, cum s-ar zice, fixează faptul, dar nu-l poate înțelege, pentru că circumstanțele îi sînt necunoscute, pe scurt, el nu domină situația, mai exact, e un nepriceput.

Începuse emisiunea la radio — stația școlii făcuse legătura cu programul central — cei îmbrăcați au luat-o la fugă să se spele, iar eu m-am apucat să-i trezesc pe întîrziați. Nu se știe de ce arătau la fel de obosiți ca și cum nu dormiseră. Eu însă nici atunci nu m-am

dumirit deloc, încetul cu încetul am făcut tot ce se cuvenea, i-am condus pe copii în sala de mese, în disciplină, încolonați, și i-am trimis la lecții.

Aș fi putut să plec acasă, potrivit rînduielii noastre Mașa îi întîmpina pe micuți după lecții, dar acasă nu mă aștepta nimeni, n-avea nimeni nevoie de mine și din nou mi s-a strîns inima de dor și de vinovăție față de mama.

Ciudat lucru, acum, departe de casă, autoritatea ei gravă începea să apară ca bunătate, ca dorință a mamei de a mă ajuta, de a-mi face viața mai bună și mai ușoară, iar eu uitam de-acum că mama și complicii ei două luni nu vorbiseră cu mine, ca și cînd ar fi uitat că sînt om...

Eram din nou sfîșiată de frămîntări sufletești. Ca să mă abat cît de cît de la ele, m-am dus în dormitor, am aranjat mai cu grijă așternuturile copiilor, am bătut pernele, am măturat dușumeaua.

Pe la douăsprezece apăru Mașa. Mătură iar dușumeaua, ca și cum nu avea încredere în mine, apoi o luă de-a lungul paturilor, îndoind un deget și zicînd :

— Vladik pleacă, Semionov pleacă, Mișa pleacă.

— Ce socotești, Mașa ? am întrebat-o.

— Păi, cine pleacă, răspunse ea în treacăt.

— Cine pleacă ? Pentru duminică ? Nu pleacă toți ?

— La noi jumătate sînt orfani, răspunse Mașa, fără a se întoarce spre mine. N-au unde se duce.

Orfani. Cuvîntul m-a săgetat, dar tot nu pricepeam o iotă. Doar atît mi-a trecut prin minte : înseamnă că pentru duminică trebuie născocit ceva.

Abia mai tîrziu acest lucru m-a zguduit puternic. Pe la unu au început să vină rudele după copii, să-i ia pentru duminică.

Intrau în vestibul mămici și tătici, bunicuțe și adolescenți, se vede treaba, frați și surori. Micuții se repezeau în întîmpinarea lor, le cădeau în brațe, începeau să strige, să țopăie, să rîdă fără motiv. Bineînțeles, Mașa se ocupa cu predarea copiilor noștri. Îi cunoștea pe părinți, pe bunicuțe, pe frați și pe surori, iar cînd nu-i cunoștea, se interesa, sever însă zîmbind, de numele lor și numai după aceea le da drumul elevilor care, întorcîndu-se de la ușă, strigau către noi din răsputeri : „La revedere, Mar' Stepanovna ! La revedere, Nadej' Gheorghievna !"

Mașa saluta cu o înclinare a capului, făcea semne cu mîna, eu nu sesizam scenele pline de bucurie. Mă trezeam încetul cu încetul.

Ieșeam dintr-un vis în care eroii principali erau persoana mea și pătimirile mele.

Priveam scara școlii și pe neobservate ceva începea să se clatine în mine. În lungul scării, pe fiecare treaptă se aflau omuleți în costumașe cenușii sau rochițe cafenii, nu, limba nu era în stare să-i numească prichindei, erau niște omuleți triști și obosiți. Stăteau unul deasupra celuilalt, un cap deasupra altui cap, în poziție de drepți, încremeniți de parcă se pregăteau să se fotografieze — e mai comod să te

fotografiezi pe scară, nimeni nu acoperă pe nimeni, — numai că privirile lor nu erau pentru fotografie : priviri uimite, triste, nedumerite.

În foaierul școlii se crease o atmosferă contrastantă : cei ce plecau nu acordau nici o atenție celor de pe scară, în schimb micuții de pe scară înregistrau cu lăcomie tot ce se petrecea pe palier.

Jos domnea rîsul, clocotea bucuria, iar acolo, pe trepte, vibra amărăciunea.

— Mașa, ei sînt ? am întrebat-o îndreptîndu-mi privirile în sus.

— Uite așa e de fiecare dată, răspunse Mașa. Ți se rupe inima.

Iarăși și iarăși priveam, mă uitam la chipurile acestea și parcă începeam să înțeleg : asta e, asta e !

5

Forfota din vestibul se stinsese, internatul devenise pustiu, în toată școala eram numai noi — Mașa, eu și cei douăzeci și doi dintr-a-ntîia, preluați de la casa de copii preșcolari.

Mașa îmi povestea și eu parcă fotografiam în minte ceea ce nu văzusem : curtea în luna august, școala pustie încă, micuții tăcuți și alături de ei o grămăjoară de geamantane de culoare închis-zmeurie, toate la fel de ieftine.

Pe copii îi adusese directoarea casei de copii, o femeie bătrînă de tot, spunea Mașa, îi predase actele lui Apollon Apollinarievici, îl sărutase de cîte trei ori pe fiecare prichindel, după care a urmat o scenă pe care nu ți-o poți

aminti fără să-ți dea lacrimile. Bătrîna s-a urcat în autobuzul cu care adusese copiii, motorul a prins a dudui, iar puștimea s-a pornit pe plîns într-un glas și a început să alerge după autobuz, fără să-i pese de Mașa, de Apollon Apollinarievici, de nimeni și așa a alergat tot cartierul după autobuz, cu ochii la chipul palid al bătrînei, pînă cînd mașina și-a mărit viteza. Astfel încît Mașa, Apollon Apollinarievici și moș Vania, portarul școlii, i-au cules pe copii de prin tot cartierul, iar Mașa a plîns laolaltă cu ei — de jale și încă de teama ca nu cumva să-l fie pierdut pe careva.

Povestirea Mașei parcă devenise o prelungire a amintirii mele. Nici înainte, nici după aceea nu mi-a fost dat un asemenea episod. Mi se părea : dacă aș lua-o înapoi pe drumul vieții, ar trebui să mă abat din cale ca să fiu din nou alături de mama la spital, dar, în augustul prăfos, ar fi trebuit s-o țin drept, spre autobuzul cu bătrîna care a plecat din curtea școlii, spre grămăjoara de geamantane din carton și spre acești micuți. Nu scăpam de sentimentul că într-un fel sau altul am apărut lîngă ei pe ocolite, mai tîrziu de termenul stabilit, însă ar fi trebuit să încep mai devreme, atunci, în momentul sosirii lor. Și eram datoare să încep de acolo.

Nu știu de unde-mi veniseră aceste gînduri. Nu înțeleg de ce mă simțeam vinovată, căci viața mea de pînă la acest orășel se desfășurase în alt plan, în altă dimensiune. Dar

eram vinovată. Senzația asta mi-o amintesc cu exactitate.

La urma urmelor Apolloșa doar îmi vorbise despre grupa specială. Nu mi-a explicat, nu mi-a dat mură-n gură, a făcut doar aluzie, lăsîndu-mi dreptul să mă descurc singură în toate. Ei și ? Singură sînt oarbă ? Da, s-a dovedit că sînt oarbă. M-am împotmolit în propriul piuit în loc să mă ocup de micuți. Mă agățam de colacii de salvare ai lui Apollon Apollinarievici, cufundîndu-se în lumea cugetărilor lui interesante, numai să mă consolez, să fac abstracție... De ce ?... Chiar de mine !

Scara și mănunchiul de prichindei care se lipeau de balustradă.

Și în plus cele povestite de Mașa.

Făcîndu-mi-se rușine, m-am năpustit în această stare de lucruri, fără să-mi dau pe deplin seama ce însemna. Mașa nu făcea față de una singură, nu putea face față. Și pe deasupra eu sînt educator. În sfîrșit, pedagog, ca să folosesc vorbe mari.

În acele momente încercam sentimentele pe care le poate încerca în genere, firește, un om normal care, din motive nejustificate pentru el, s-a dovedit nătăfleț, neghiob, nărod. Și cu toate că din cauza neglijenței acesteia deocamdată nu s-a întîmplat încă nimic, tu te crispezi neîncetat, dîndu-ți seama de greșeală, ai remușcări, într-un cuvînt, te chinui. Ce-i drept, nu era mai ușor, pentru că, oricum ai suci-o, ai fost neghioabă din propria-ți vină și era nevoie de timp ca de la înțepături și ghionți să treci la gîndire, așadar la soluții.

Gîndurile veniră simple. Micuții n-aveau pe nimeni, asta era. Aveau nevoie de cineva. Cineva foarte apropiat. Aveau nevoie de un cămin. De oameni dragi.

Aveau nevoie de ceea ce era imposibil să li se ofere...

Imposibil !

Cuvîntul ăsta îmi provoca fiori, slăbiciune, neputință.

Mă azvîrlea din fiori în fierbințeli. Dar eu pentru ce sînt aici ? Om sînt doar. Și sînt cu ei.

Eram copleșită de iubire, de gingășie față de acești copii, îmi venea să-i îmbrățișez, nu pe fiecare, cîte unul, ci pe toți, la un loc, deodată, să-i îmbrățișez și să-i strîng la piept.

Dar nu mă pricepeam la așa ceva. După cum nu se pricepea nimeni.

Lacrimile mi-au împăienjenit ochii.

Mașa citea basmul cu prințesa adormită, era tocmai partea în care prințul îi vorbește vîntului și am început să șoptesc înfrigurată împreună cu ea versurile pușkiniene îndrăgite din copilărie :

„Vîntule, puternic ești,
Turma norilor gonești,
Marea-albastră răzvrătești,
Cînd pornești plin de avînt,
Vîntule — năprasnic vînt.
Aducînd schimbări de vremi
Doar de cel de sus — te temi.
Drag — drag vîntule, răspunde,
Unde este draga, unde ?

Fie-ți milă de-un biet mire."
Vîntul țiui subțire,
Iar apoi șuierător
I-a răspuns răsunător :
„În ținut fără lumină,
Unde plînge-o apă lină,
Sub un munte 'nalt de stîncă,
Sfredelit de-o hrubă-adîncă...
În cea hrubă-văgăună,
N-ajung razele de lună,
N-ajung razele de soare...
Acolo, în legănare,
Clătinîndu-se-n zadar,
Stă o raclă de cleștar,
Între lanțuri ruginite,
Pe șase stîlpi rînduite,
Și-n acea singurătate,
Nimeni nu se mai abate.
Lanțurile, cînd și cînd,
Parcă le auzi plîngînd.
Iar în racla de cleștar,
Afli — ce-ai pierdut — amar —
Dragostea din veșnicie." *

Copiii ascultau cu atenție. Mașa citea într-un fel anume, tare frumos, adormitor, ca acasă, iar dacă se poticnea, pînă și asta o făcea frumos. Nu-și desprindea privirile de pe carte, slavă domnului, nu-mi vedea lacrimile și mi le-am șters cu dosul palmei, doar pentru o

* *Basmul cu domnița adormită și cei șapte voinici*, în românește de Adrian Maniu ; în vol. A. S. Pușkin, *Basme*, Ed. ARLUS, 1953, p. 131—132 (n. t.).

clipă am închis ochii, și cineva mă cuprinse de după gît.

M-am întors speriată. Două pupile negre mă priveau miloase :

— Ți-e milă de domniță ? șopti un glăscior fragil. Am dat din cap afirmativ, să-mi justific lacrimile. Nu-i nimic, mă consolă fetița, o să reînvie.

Știam numai că pe fetiță o cheamă Ania Nevzorova. Și n-am rezistat. Am tras fetița mai aproape de mine și mi-am lipit fața de șorțul ei nu prea curat. Simțeam cu mîinile spatele slăbuț al fetiței, omoplații ei ascuțiți.

Eu mă mai pregăteam încă să-i compătimesc, iar ei deja mă compătimeau.

Pentru ce ?

Dar oare se compătimește pentru ceva anume ?

6

Acum, cînd au trecut mulți ani, amintindu-mi acea primă sîmbătă a mea, gîndesc despre mine la persoana a treia : ea, ei, cu ea... De altminteri, se înțelege, eu, cea de acum, sînt cu totul alta decît cea de atunci. Și nu numai pentru că au trecut anii, deși se știe că timpul și vindecă și ruinează totodată.

Pe mine timpul m-a schimbat, m-a îmbătrînit cu zece ani, în privința asta nu sînt nicidecum mai bună decît alții. Dar în afară de timp există încă o categorie care acționează asupra ta, poate, chiar mai mult decît

timpul. E modul de viață, atitudinea față de ea, compasiunea pentru ceilalți.

Nenorocirile proprii lasă cicatrice în suflet și-l învață pe om adevăruri importante. E o axiomă. Dar am impresia că dacă omul reține în memorie numai asemenea lecții, sensibilitatea lui e redusă. Nu-i greu să plîngi de propria-ți durere. Mai greu e să plîngi de durerea altuia.

Există părerea conform căreia compasiunea se educă. Cel mai eficace — prin nenorocirea proprie. Mie părerea asta nu-mi place. Adică cum, rezultă că umanismul trebuie obținut neapărat prin suferințe ? Atunci va fi un umanism morbid. Un umanism întemeiat pe propria suferință.

Nu, nu... Compasiunea, cred eu, se află în natura omului. Compasiunea e ca talentul — îți este sau nu-ți este dat. Însă cel mai adesea ți-e dat, pentru că e un talent special. Fără el e greu să rămîi om.

Eu, cea de atunci, aveam pur și simplu inimă de femeie, mai bine zis, de fată, de fapt, nu-i nici o deosebire : inimă de femeie sau de fată, e totuna. Iar inima de femeie, prin natura ei, e miloasă. La rîndul meu, înarmîndu-mă cu milă, m-am dăruit copiilor mei, încetînd definitiv să mă compătimesc.

Faptul că mi s-au deschis ochii a căpătat forme energice în ceea ce mă privește. Și îndată am căzut într-o capcană amuzantă.

Mașa n-a apucat să termine de citit din Pușkin, că eu am și gonit-o din internat, împreună cu copiii ei. O ținea ea morțiș, se

jena, zicea că acum e schimbul ei, dar după ce mă privi stăruitor o clipă consimți dintr-o dată. Iar eu am început să acționez cu febrilitate. Am mers mai întîi la film, titlul și conținutul lui nici nu le-am reținut deși copiii erau fericiți, după aceea ne-am prins în horă, am decupat din hîrtie flori (fetițele) și avioane (băieții), am luat hotărîrea să colecționăm timbre și am dezbătut îndelung pe ce temă (am hotărît — despre cosmos), ne-am dus tot împreună, foarte organizat, ținîndu-ne de mînă, cîte doi, la chioșcul cel mai apropiat, am cumpărat acolo de zece ruble — ce ocazie ! — un album enorm și două pachete de timbre cosmice, ne-am jucat de-a baba-oarba, am sărit coarda, în sala de sport, iar ne-am jucat — serso * — în sala de jocuri, ne-am uitat la televizor. Toate astea într-o singură zi și într-un tempo nefiresc de febril, astfel că pentru o clipă mi-a licărit prin minte un gînd mai firesc : cît de mult ai să reziști așa ?

În timpul mesei de seară m-au chemat la telefon. Sunase Mașa.

— Nadia, am uitat să-ți spun, azi e sîmbătă, trebuie îmbăiați și să li se schimbe lenjeria !

Am făgăduit plină de voie bună să le fac pe toate, dar cînd am pus receptorul în furcă, mi-am dat seama : bine, cu fetițele mă descurc eu, dar ce mă fac cu băieții ? Pe de o parte sînt micuți încă și n-or să se spele

---

* Joc cu un cerc subțire și ușor, care este aruncat și prins cu un bastonaș special (fr. *cerceau*) (n. t.).

cum se cade, dar pe de alta sînt băieței și-i mare minune să se lase pe mîinile mele, și-apoi nici eu, poate, nu sînt pregătită pentru o asemenea întorsătură a lucrurilor.

Cîte nu ne-au învățat la institutul pedagogic ! Logică, psihologie, filozofie ! Dar în ce privește spălatul celor dintr-a-ntîia în internat — descurcă-te singură, fără rețete.

M-am întors în sala de mese. Compania mea, obosită de alergătura de peste zi, zăngănea cînd și cînd cu lingurile. Bucătăreasa Iakovlevna, cu boneta albă scrobită, semănînd cu coșul unei motonave oceanice, ședea în capul mesei, cu coatele pe masă, sprijinindu-și capul în palmă. I se spune Iakovlevna, numai după tată, ca unei bătrîne, dar ea e o femeie cu înfățișare tinerească, deși nu mai e tînără, pesemne, obrajii rumeni lăcuiți de dogoare îi diminuează anii. M-am așezat alături să-mi termin cina, Iakovlevna a tras cu coada ochiului spre mine, oftînd.

— La ce bun să bagi așa o tinerică la copii mici, a rostit ea morocănos, cu voce scăzută.

Nu i-am răspuns.

— De mamă au ei nevoie, a adăugat Iakovlevna pe același ton, una care să fi adus copii pe lume, să se priceapă.

— Cum s-a nimerit, i-am răspuns fără supărare. Cînd, întorcîndu-mă la copii o văzusem pe bucătăreasă la masă, îmi trecuse prin minte să mă sfătuiesc cu ea, s-o întreb cum e oare cu spălatul la băieței. Acum îmi pierise

pofta de întrebat. Nu resimțeam nici o jignire, Iakovlevna nu spusese nimic jignitor, nici nu putea fi vorba de jignire, însă după replica asta m-am hotărît să fac totul de una singură, fără nici un sfat. Cum o ieși.

După masa de seară ne-am adunat în sala de jocuri și i-am anunțat că acum urmează baia, mai întîi merg fetițele, iar apoi băieții.

— Singure ? întrebă Anecika Nevzorova.

— Cu mine ! am răspuns eu și Anecika începu a bate din palme, în timp ce băieții prinseră a se neliniști. Se iscă o rumoare înăbușită. Dacă băieții m-ar fi întrebat cum or să se spele, nu le-aș fi răspuns, dar ei, probabil, se fîstîciseră, iar eu am alungat problema nerezolvată : mai întîi fetițele, iar mai departe o să vedem.

Cu fetițele a fost ușor. Țipînd, chiuind, zburătăcind, cîntînd, stolul de fluturași cu schimburile de lenjerie la subțioară zbura pe lîngă mine în jos, la dușuri.

Lumina puternică din vestibulul băii m-a făcut să zăbovesc pentru o clipă. Cum am să apar în fața lor, fir-ar să fie ? Totuși ele îmi sînt eleve, iar eu le sînt educator. Oare se cade, oare se procedează așa ?

Pe moment m-am zăpăcit și am scăpat inițiativa din mînă, numai pentru o clipă, iar în jurul dulăpiorului meu se îmbulzeau deja unsprezece fetișcane goluțe. O, zei ai mei, Ușinski, Krupskaia, Suhomlinski ! Ce-i de făcut ? Am drăcuit în gînd, am alungat din cap orice știință, mi-am desfăcut sutienul, mi-am

scos chiloții și am strigat cu voce de comandant :

— După mine !

Am deschis toate cele zece dușuri, am potrivit apa necesară, le-am explicat că fiecare se spală independent, iar eu o să le săpunesc pe cap și o să le frec la urmă cu buretele, dar n-a ieșit așa. Toate unsprezece se înghesuiau, se lipeau de mine, le simțeam trupșoarele slăbuțe de prichindei, iar țipetele ascuțite deveneau de-a dreptul inimaginabile.

Încercările mele de a organiza treaba s-au dovedit cu totul în van. Atunci am dat din mînă a lehamite, am înhățat buretele, săpunul și m-am apucat s-o șmotruiesc pe prima care s-a nimerit.

Încetul cu încetul tehnologia se punea la punct.

— Alla ? întrebam eu, înhățînd-o pe micuță.

— Alla ! confirma ea.

— Oșcepkova ? mai întrebam eu, să-i stăvilesc cît de cît agitația haotică.

— Oșcepkova ! dădea din cap afirmativ Alla.

— Ia spune-mi ceva despre tine !

— Păi ce să spun ?

— Ce-ți place ? Ce nu-ți place ? Ce filme ai văzut ? Ce-ți dorești ?

Și în timp ce Alla Oșcepkova își expunea programul — ce să-i faci, o-ntreagă filozofie într-adevăr : îi place plimbarea cu tramvaiul, dulceața de căpșune, artistul Evgheni Leonov și apa de colonie „Krasnaia Moskva“, — eu îi săpuneam părul, îi dădeam cu buretele pe

spinare, pe burtă, pe picioare și-i frecam călcîiele, ceea ce Alla de-acum nu mai suporta și se dezlănțuia în hohote sălbatice.

În continuare urma plesnitura finală de palmă, Alla o zbughea să se șteargă, avertizată că trebuie neapărat să facă asta foarte bine, iar locul ei era luat de următoarea.

— Zina ?

— Zina !

— Permeakova ?

— Permeakova !

— Cîntă !

Zina Permeakova, caraghioasa de ea, știrbă ca o babă — îi căzuseră simultan trei dinți din față — zîmbind și mijindu-și ochii, m-a privit șiret și a început brusc :

— *Doi ochi negri, două stele, ca și ochii dragei mele !*

Bineînțeles, am rămas perplexă și ochii mi s-au rotunjit. Dar nici Zina și nici celelalte fete n-au observat nimic. Acum cîntau deja în cor, distonant, e adevărat, fără armonie, debitau cu sîrg cuvintele romanței, scrisă evident nu pentru vîrsta crudă a școlarilor.

— *Doi ochi negri de cărbune, sînt a mea amărăciune !*

— De unde-l știți ? am exclamat cu uimire.

— De la Natal Vanna ! De la Natal Vanna ! strigară care mai de care fetițele. După o anchetă rapidă se lămuri că Natal Vanna e bătrîna aceea, directoarea casei de copii și că Nataliei Ivanovna îi place să cînte la ghitară și din gură cîntecul acesta, cum se exprimă Zina Permeakova, dar îl cîntă acasă, iar fe-

restrele sînt deschise și toată liota a învățat romanța îndrăgită de Natal Vanna.

Ia te uită! Cîte mă așteaptă! Să mă dumiresc ce spune fiecare! Acum însă nu era timp pentru dumirit! Apa țîșnea de la duș, aburul se ridica spre tavan, iar spălatul, semănînd a serbare, era vesel și, după părerea mea, reușit.

Mi-a venit greu la început: fără să-și dea seama, fetițele mă stînjeneau prin aglomerația lor, dar încetul cu încetul cele spălate se retrăgeau, pînă cînd a rămas doar Anecika.

O frecam, ca și pe celelalte, în ritmul vesel al băii și nu luam seama că Anecika mă privește pe sub sprîncene. Cînd i-am plesnit palma, încheind procedura, n-a luat-o din loc.

— Ce vrei? am întrebat-o mirată.

Ochii Aniei mă țintuiau prin șuvoiul de apă strălucitoare.

— Ce frumoasă sînteți! mi-a spus ea. M-am simțit tulburată sub privirea ei.

— Am stabilit doar că ne spunem „tu“, am rostit, încercînd să schimb vorba.

— Oare o să fiu și eu așa? exclamă Ania și — o, doamne! — fără ezitare îmi atinse sînul. Parcă m-ar fi stropit cu gaz și mi-ar fi dat foc. Ce trebuia să-i spun? Să-ncep să țip? Doar ea, Ania, în timpul zilei m-a compătimit. Atunci cum trebuie să-i răspund eu pentru fiecare cuvînt?

— Firește, ai să fii! i-am spus cu un aer serios, auzindu-mi vocea ca prin vată. Cum altfel?

Încă mai căutam soluții pentru rezolvarea problemei, iar Anecika mea era departe de asta și din nou mă puse în încurcătură.

— Dar cum ai să-i speli tu pe băieți? Tot așa? Și arătă cu capul spre mine.

Ceea ce ai amînat revine foarte adesea în momentul cel mai nepotrivit, iar eu am roșit din nou la întrebarea Aniei. Ce ochitor! A nimerit tocmai la țintă!

— Tu cum crezi? am întrebat-o fîstîcindu-mă.

— Doar ai sutien de culoare închisă, mă lămuri Anecika, și chiloți tot așa. Pune-ți-le pe tine și apoi le uscăm.

— Anecika! Drăguța de tine! Că bine zici! Rușinea în fața fetiței, teama că fac vreo boacănă dispărură datorită sprijinului neașteptat al Aniei, ca și cum o prietenă dragă îmi dăduse un sfat oportun.

Anecika a pufnit în rîs, eu am ieșit în vestibulul băii, le-am șters pe cele care erau ude, am pieptănat părul fetițelor, dar, cu toate țipetele lor, am refuzat categoric să le împletesc codițele.

— Fiți înțelegătoare! le-am spus. Trebuie să-i spăl și pe băieți! Cine e gata? Chemați-i aici!

Săriră vreo două, trei fetițe, celelalte însă nu se urniră. Stăteau în jurul meu, deja îmbrăcate și pieptănate, dar nu ieșeau.

Am înțeles. Le-am zîmbit deschis și cu voioșie. Nu știu de ce m-am șters, că doar aveam să intru iar sub apă, mi-am pus chiloți și sutien de culoare neagră, slavă domnului, mi

le făcuse mama, din pînză groasă. Ania mă examină cu un aer năzuros și clătină din cap.

— Piaptănă-ți părul. Să arăți cum trebuie.

Am luat supusă pieptenele, mi-am pieptănat părul și am împletit o coadă în grabă.

— Vai ! Acum ești exact ca o fetiță ! rosti cu duioșie Anecika și o luă la fugă spre ieșire. Droaia se repezi după ea în rîsete, cedînd locul unei gloate abătute, tăcute.

Primele cuvinte pe care le-am auzit, mai să mă doboare de rîs :

— O să ne dezbrăcați ?

— Parcă poți să te speli îmbrăcat ?

Asta destinse întrucîtva atmosfera. Se porni un rîs ușor.

— Noi rămînem în chiloți, rosti același glas îndîrjit. Numai cu o oră în urmă — ce oră, cincisprezece minute ! — n-aș fi știut cum să ies dintr-o asemenea situație, dar experiența vine repede, numai să vrei.

— Bine, de acord, am răspuns veselă și încrezătoare. Cu o condiție : capul, corpul pînă la brîu și picioarele vi le săpunesc eu, iar restul — pe răspunderea voastră — sub dușul cel mai îndepărtat. Eu nu mă uit. S-a făcut ?

— S-a făcut ! începu să strige, înveselindu-se dintr-o dată echipa de prichindei.

Am aruncat o privire în oglindă. Ia te uită ! Cu o alură aproape sportivă, mă privea dintr-o parte o educatoare experimentată, specialistă în problema băilor la clasa-ntîi de internat.

Ce de probleme !

7

Ziua de sîmbătă s-a încheiat pentru mine cu o situație jenantă.

Imaginați-vă : dormitorul fetițelor, pe paturi, încălcînd orice rînduială, stau puii mei, cîte cinci, în cameră e întinsă o frînghiuță pe care se zvîntă sutienul și chiloții mei, iar eu cu părul revărsat pe umeri — nimfă, nu alta ! — stau pe scaun și le citesc copiilor povestea lui Pușkin despre peștișorul de aur, cînd, deodată, apare în prag Apollon Apollinarievici.

Bineînțeles, copiii mei salută politicos, dar nu pricep nimicuța, eu hăpăi aerul, ca peștișorul aruncat pe nisip, ce-i drept, după toate aparențele, departe de a fi de aur. Apollon Apollinarievici și el hăpăie tot așa aerul, holbîndu-se la frînghiuță, în timp ce mie nu-mi dă prin minte să smulg fanioanele cele negre de pe ea.

Ușa se închide, eu ard în vîlvătăi ca focul, micuții cer într-un glas continuarea poveștii, citesc, la început fără să mă aud, apoi liniștindu-mă, după care mă pornesc pe rîs, izbucnesc în hohote, pur și simplu mă prăpădesc de rîs, uitîndu-mă din cînd în cînd la frînghiuța cu fanioane negre, micuții rîd și ei, cred, totuși, că motivul lor e altul — baba cea hulpavă din povestea lui Pușkin.

Nu-mi vine să mă duc acasă, îi culc pe micuți și mă culc și eu pe un pat liber din încăperea fetițelor.

Puterile nu mă ajută să analizez realitatea, să mărunțesc impresiile, pur și simplu să gîndesc și îndată mă cufund în somn. Dar noua mea viață nu e de acord cu asta. Tresar de spaimă, sînt gata să mă ridic brusc, chiar să încep a țipa — cineva mi se vîră sub plapumă — însă mă stăpînesc la timp.

— Vreau cu tine, șoptește un glăscior delicat ce mi-e cunoscut.

Așa ceva e contrar tuturor regulilor și îndeobște niciodată în viața mea n-am dormit cu nimeni în același pat — nici cu mama, nici cu soră-mea, dar uite că Anecikăi fără să vreau îi cedez, și abia mai izbutesc să-mi zic : „Halal pedagogă“ și-mi așez mîna pe pieptul ei.

Adorm, simțindu-i în palmă bătăile surde ale inimii...

După micul dejun iar apare Apollon Apollinarievici. De data asta directorul se apropie cam nehotărît, se așază în fața mea, Iakovlevna cu obrajii ei lucioși îi oferă prevenitor să guste o porție de pește rasol și directorul, înfigînd distrat furculița în el, îmi reproșează circumspect :

— Am auzit : aseară dumneata le-ai făcut baie copilașilor, nu era cazul, avem îngrijitoare pentru asta.

Eu tac, iar Apollon Apollinarievici își dă parcă seama. Vocea lui din nou sigură, ca de obicei, îmi abate atenția.

— Aseară îți adusesem Leskov. Recunoaște, Nadejda Biruitoarea, nu l-ai citit !

— Nu l-am citit ! rîd eu bucuroasă că a renunțat la o temă riscantă, cine ce e și ce

nu e dator. La urma urmelor, e director și are dreptul să dea dispoziții, iar eu sînt obligată să mă supun. De altfel, pedagogia e mai presus de dispoziții, acesta e unul din avantajele ei. De-aia îmi și respect profesia. Aici se cere să pui suflet. La institut așa ni se insufla. Pedagogia este o formă de creație. Numai că nu-i merge oricui doar cu sufletul — aici, fiecare după cum e înzestrat. Cum vine atunci cu creația ? Vine că, în școală, dispoziția, care e o împrejurare delicată, poate dăuna unei soluții creatoare, iar uneia lipsită de har îi poate fi de ajutor.

Recunosc, însă, astea-s concluzii din altă perioadă, mai tîrzie. Atunci i-am spus directorului că vreau să trec pe la el.

Voiam să-i explic scopul meu, să examinez dosarele personale ale copiilor, dar Apolloșa nu m-a lăsat să vorbesc pînă la capăt :

— Chiar fără întîrziere. Sînt dator să mă explic.

Explicația a apărut amuzantă la început. Dar numai la început.

— Te-ai supărat rău ? m-a întrebat Apollon Apollinarievici.

— Pentru ce ? am fost sincer uimită.

— Nu ți-am vorbit limpede despre clasă. Și știi de ce ? Am crezut că ai să te sperii și...

— Și ?

— Ai să fugi.

Ca să vezi ce impresie produc ! De bună seamă, ăsta era gîndul pe care-l exprima clar chipul meu. Apolloșa se tulburase. Și cu totul inutil. Doar eram capabilă să apreciez

critic începutul practicii mele pedagogice. În definitiv, un cățel ud leoarcă, gîndindu-se numai la sine, e în stare să și fugă.

— Vă mulțumesc pentru sinceritate, am înclinat capul, deloc ofensată, și asta se pare că a produs o impresie inversă asupra lui Apolloșa. S-a înroșit la față, i-au apărut broboane de sudoare pe frunte : se aștepta, probabil, la reproșuri, sau și mai rău, lacrimi, și cînd colo...

— Parcă mi s-a luat o piatră de pe inimă, bîigui el sfielnic și îndată exclamă, revenindu-și la starea obișnuită : Dumneata însă nu ești așa ! Acum văd !

Altă dată m-aș fi frămîntat, aș fi întors pe toate fețele discuția asta, dar atunci parcă nici n-am luat-o în seamă : viața își urma cursul, acum mă preocupau copiii.

— Nu știu de unde să-ncep, i-am mărturisit lui Apolloșa.

El oftă.

— Cînd ne-au fost dați acești copii, spuse Apollon Apollinarievici, eu unul, ca să fiu sincer, m-am pierdut cu firea. Internatul, evident, are un specific aparte. Printre părinții copiilor noștri sînt oameni diferiți, există unii care într-o zi și jumătate de odihnă distrug toată munca de o săptămînă a școlii. Dar cu toate astea ei sînt părinți, există totuși, pe cînd aici totul e altfel. Însă n-ai încotro. În fiecare an secția de învățămînt regională repartizează o asemenea grupă unui internat. La rînd. De data asta ne-a venit nouă rîndul. Și trebuie să muncim, de-aia sîntem pedagogi, nu ne întreabă pe care copii vrem să-i educăm și pe care nu. Toți copiii sînt egali.

Oftă din nou, mă privi cu tristețe. Nu, hotărît lucru, astăzi Apolloșa nu e deloc el însuși. Pur și simplu e alt om. Obosit și sleit. Își cuprinde cu mîinile capul rotund ca o minge și nu-și găsește locul. Ca și cum directorul auzise considerațiile mele.

— Sufăr, își ridică el privirile spre mine, pentru că mă comport inconsecvent, mai exact, fals. Aici, totul e risc și experimentul e primejdios, iar la început hotărîsem să-i repartizez pe cei mai buni educatori la grupa asta. Unul dintre ei e Maria Stepanovna, deși ea însăși are trei copii. De fapt, tocmai pentru că are trei copii. Și mai are ceva — experiență și o bunătate de mamă. Altcineva... Își curmă vorba. Mașa nu ți-a spus nimic ?

Am ridicat din umeri.

— Bravo. Adevărat pedagog. Înainte de dumneata una n-a suportat. Dintre ai noștri. Omul m-a decepționat, părea foarte simpatic.

Va să zică așa ! Deci a mai fost cineva pînă la mine. Asta era o noutate !

— Sînt cît se poate de sincer cu dumneata. Apolloșa se ridică de pe scaun și începu să se plimbe agale prin cabinet, fără să mă privească. Poate că sinceritatea asta e jignitoare. Ascultă-mă însă pînă la capăt. Iau totuși în considerație faptul că dumneata poți să pleci. Nu ți s-a dat o muncă în specialitate, ceea ce e un atu. Ce m-a sedus ? Faptul că ai consimțit să fii educator. Ce am sperat ? Că

profesorul în rol de educator poate da mult. Şi, ca să fiu cu totul sincer : n-am mai vrut să experimentez cu cadre vechi. Decepția e dureroasă. Iar dumneata, dacă pleci, sper să fie definitiv.

Pentru prima dată de-a lungul întregii discuții și-a ridicat privirile asupra mea.

— Dar micuții ? Cu ei cum rămîne ? am întrebat eu parcă fără legătură, iar Apolloşa a început dintr-o dată să radieze.

— Tocmai aici e chestiunea ! exclamă el, bucurîndu-se cine știe de ce.

Tăceam, cercetîndu-l cu interes, tăcea și el și mă privea tot așa plin de curiozitate.

— Speranța e cam slabă, îmi dau seama, iar dumneavoastră riscați — i-am spus — totuşi, dați-mi voie să le examinez dosarele personale.

— Sper în Nadejda, prinse el a zîmbi. De data asta însă eu am devenit aspră.

— Se știe. Încă de la consiliul pedagogic.

El parcă nici nu sesiză ofensa din spusele mele. Dimpotrivă, răsuflă din nou ușurat, întinzîndu-mi cheia de la dulap.

Dosarele personale ale micuților mei erau niște scoarțe subțiri de carton cu cîteva hîrtiuțe, dar ce hîrtiuțe ! În afară de caracterizarea de la casa de copii preșcolari, se mai aflau certificatele de naștere în plicuri poștale obișnuite, fără timbru, și fotografii sepia executate cu drag — prichindeii arătau în poză ca niște mici artiști de cinema — în mape erau păstrate copii ale actelor de deces ale părinților, hotărîri ale tribunalelor cu privire la deposedarea de drepturi părintești, decizii

ale comitetelor executive raionale pentru trimiterea la casa de copii.

De dimineață hotărîsem să-mi petrec toată ziua cu copiii, scutind-o din nou pe Mașa, dar nu mi-am ținut făgăduiala, am stat aplecată asupra maldărului de mape subțiri pînă la masa de seară, umplînd cu însemnări un caiet întreg.

Mă îndreptam către înțelegerea adevărului, ca și cum desfoiam o căpățînă de varză — mai întîi rupeam de jur împrejur foile mari, încetul cu încetul mă apropiam de miezul compact. Vedeam cum interiorul căpățînii se întrepătrunde din ce în ce mai strîns. Fiecare rînd din scurta caracterizare de la casa de copii, atît de minunat neconformă cu șablonul arid, striga în gura mare despre viață, se văita de durere, cerea ajutor, făcea apel la iubire. Fiecare rîndulet se împletea într-o spirală densă de griji și probleme în relație concretă cu un destin omenesc deocamdată scurt. Tragedia călca pe pojghițe subțiri, buimăcind chiar și un suflet de adult cu mersul ei dur.

Mi s-a părut atunci și mi se pare și acum că în ceasurile acelea am trăit cîteva vieți. Parcă întreg destinul meu anterior cu necazurile lui mici, neînsemnate, toți cei douăzeci și doi de ani ai mei se prefăcuseră într-o mică clipă, vrednică de milă, destul de lipsită de valoare, oricum, lipsită de griji, iar viața mea autentică începea iată de aici, de la această linie, de la cele cîteva ore în care eu, în numele sacru al profesiei mele, am

început să dețin taine și necazuri despre care nici chiar deținătorii lor nu știau întotdeauna.

Caracterizările semănau cu niște scrisori. Scrise de mînă și semnate toate la fel — „Martînova", se încheiau aproape mereu cu un apel :

„Îi rugăm pe viitorii pedagogi ai Zinei Permeakova să-și îndrepte atenția asupra instabilității caracterului ei, înclinației ei de a se expune influențelor — atît bune, cît și rele, lipsei de independență în hotărîri și acțiuni".

„Este de dorit ca Ania Nevzorova să fie supraîncărcată cu tot felul de sarcini și treburi, fără să fie pusă în situația de a rămîne singură cu cineva, întrucît s-a observat că în singurătate își amintește îndată trecutul care a lăsat o urmă adîncă în ea și imediat îi evită pe adulți".

„Mișa Tuzikov duce mult dorul părinților, de aceea recomandăm înfierea lui, la ivirea unei asemenea posibilități, însă neapărat împreună cu sora, Zoia Tuzikova, care-și iubește foarte mult fratele".

Mi-o imaginam pe bătrîna directoare, Martînova, firește — ea era Natalia Ivanovna, pe care n-o cunoșteam — cum stă înaintea lămpii de masă, neapărat verde, veche, moaie penița în cerneală : nu se putea să fi scris caracterizările cu stiloul, se vedea după apăsări și după liniile subțiri ca înainte vreme — pesemne așa se zugrăveau literele pe vremuri la lecțiile de caligrafie, chibzuind fiecare rîndulet, după aceea așternîndu-l pe foaia de

hîrtie ca pe un gînd zămislit în suferință, iar nu ca pe o simplă frază trebuincioasă.

Da, zămislit în suferință — aceste apeluri adresate viitorilor pedagogi ai copiilor ei nu puteau să nu fie zămislite în suferință, pentru că erau precedate de informații care-ți îngheață sufletul.

„Mișa Tuzikov și sora lui Zoia Tuzikova (gemeni) au fost predați casei de copii în urma hotărîrii forurilor administrative. Părinții lor — Nikolai Ivanovici Tuzikov, inginer, și Alexandra Sergheevna Tuzikova, cercetător științific, și-au pierdut viața într-un accident de automobil (se anexează copia certificatului de deces al părinților). Singura rudă a părinților, Tuzikova N.S., 85 ani, se află la căminul de bătrîni."

„Mama Aniei Nevzorova — Nevzorova Liubov Petrovna — prin hotărîrea tribunalului poporului, pentru comportare imorală, a fost deposedată de drepturile părintești (se anexează copia deciziei). Tatăl necunoscut. Mama a făcut repetate încercări de a intra în contact cu fiica."

„Anul, luna, ziua și locul nașterii Zinei Permeakova corespund datelor reale, dar numele ei, al tatălui și cel de familie au fost atribuite de colectivul Casei copilului. Numele fetiței a fost dat în cinstea eroului Uniunii Sovietice Zinaida Portnovaia, numele tatălui — Ivanovna — arbitrar, numele de familie în cinstea orașului Perm, unde ea a fost transferată de la Casa de nașteri la Casa

copilului (se anexează consimțămîntul mamei de renunțare la drepturile de mamă)."

Cercetam consimțămîntul acesta cu un fel de teamă superstițioasă, de neînțeles. Subsemnata Galina Ivanovna cutare, cu buletinul de identitate numărul cutare, anul nașterii cutare, locul nașterii cutare, prin prezenta confirm că de bună voie renunț la fiica mea. Refuz să fac cunoscut numele tatălui. Mă oblig ca niciodată și în nici o împrejurare să nu pretind drepturi de părinte. Nu obiectez împotriva schimbării numelui și prenumelui fiicei mele.

Urma o mîzgăleală indescifrabilă în locul semnăturii. Așa cum se iscălește pe statul de plată. Sau prin registrele de scrisori recomandate.

Biografia mea nu mă pregătise pentru asemenea împrejurări. Eu, copilul crescut într-un mediu tihnit, nici măcar nu mi-am putut închipui așa ceva. În dosarele astea descopeream inițiale și abrevieri noi pentru mine, necunoscute, pe care nu le întîlnești în nici un dicționar filologic: D.D.P. — deposedat de drepturi părintești, L.P.L. — locul privării de libertate.

În cabinetul directorului se lăsase o liniște pîcloasă, doar limba ceasului electric de perete bătea răsunător, numărînd minutele, iar în jurul meu se îmbulzeau chipurile micuților care abia cu o seară înainte erau atît de asemănători unul cu celălalt. Parcă îi cunoșteam din nou. Copii din accidente de automobil și chiar din cutremure, dar cel mai

adesea — din greșeli omenești și slăbiciuni ale adulților, erau copii neobișnuiți. Lipsiți de căldura părintească, ei nici nu știau că aceasta există. Omul poate să nu bănuiască măcar ce-i fericirea, dacă n-a trăit-o. Dar dacă a trăit-o?

Eu una am trăit-o. Cu toată firea mamei, o iubesc și nu pot să n-o iubesc, știu ce e casa, ambianța plăcută, apropierea unui om drag. Eu știu. În timp ce ei — nu.

Bineînțeles, va sosi timpul cînd vor crește și vor cunoaște propria fericire. Dar cu cîtă întîrziere! Oare fericirea are dreptul să le vină oamenilor cu întîrziere?

Așadar, sînt datoare să-i ajut, nu-i așa? Eu, care știu ce e fericirea.

Însă cum?

Cum să-l ajut pe Leonea Berestov, voinicelul cu ochi cenușii, vesel și descurcăreț, al cărui tată a căzut în patima beției după moartea soției și a uitat nu numai de fiu, dar și de sine?

Sau pe Jenecika Andronova? Pe Seva Agapov? Pe Kostea Morozov? Pe Leonea Savici? Pe micuții ale căror nume fie că sînt adevărate, fie că au fost născocite de consiliile pedagogice, pentru ca să-i ferească pe copii de urmările greșelilor săvîrșite de mamele lor?

Stăteam la fereastră, priveam strada și n-o vedeam.

Tolstoi a spus că toate familiile fericite seamănă între ele, însă fiecare familie nefericită este nenorocită în felul ei. Iar eu, om matur, abia acum începeam să înțeleg fraza asta.

Fiecare dintre puii mei își avea nefericirea lui. Dar eu, om fericit, nu știam, nu mă gîndisem la ei. Omul cu un destin netulburat știe, desigur, despre nenorociri, despre faptul că există nenorociți, printre care și copii. Dar viața e în așa fel alcătuită încît nefericirea îi apare foarte adesea celui fericit ca fiind ceva îndepărtat, uneori chiar ireal. Dacă totul îți merge bine, nenorocirea ți se înfățișează ca risipită prin lume în grăuncioare mici de nisip, nefericirea îți pare ceva neobișnuit, iar fericirea — obișnuit. Da, cînd omul e fericit, spiritul parcă își pierde precauția, dormitează. Cunoașterea cedează locul simțămîntului și, probabil, pe bună dreptate. Fericirea nu mai e fericire, dacă în fiecare clipă începe să se gîndească la nenorocire și la durere. Dar adevărul e mai realist decît tihna. Atîta timp cît există viață, va fi și nenorocire. Vor fi accidente și cutremure, va fi moarte, e inevitabilă, și va fi, negreșit, josnicie omenească — nu dispare nicidecum. Da, nefericirea este o imanență, dar dacă e să aduni toate nefericirile laolaltă, ca aici, în internat ? Ce iese ? Un noian de nenorociri ? O zi întunecată ? Beznă ?

Ei bine, așa stau lucrurile. Și nu există altă ieșire decît să faci să se risipească bezna asta, cînd este vorba de lumea micuților oameni. Și încă ceva : e mai ușor să-i aperi, atunci cînd cei pe care trebuie să-i aperi sînt laolaltă.

Cît despre ziua întunecată... Important asta e — pentru ei să nu se mai repete. Ziua întunecată, nenorocirea, concentrată într-un nor, este predestinată numai pentru inima dascălului. Copiii trebuie să trăiască. Să crească, să se bucure. Slavă domnului, ei nu-și aduc aminte de propria nenorocire. Mulți nici nu știu de ea.

În ce mă privește... Eu trebuie să mă cutremur de această nenorocire. Trebuie să o port în inimă, ce să-i faci, inima îi e dată omului nu numai pentru poveri fericite. Eu însă n-am dreptul să trăiesc numai prin trecutul acestor copii. Numai prin povara lor.

Mi-au fost încredințați pentru a-i face fericiți.

Ușor de zis...

8

Spre seară apăru în internat Lepestinia. Cum mă văzu, mă apucă de cot și prinse să-mi șoptească fierbinte la ureche :

— Ce-ai fato, te-ai prostit, m-am perpelit toată noaptea, credeam că nu te găsesc la școală, eram gata să telefonez la miliție.

— Ce-ți veni ! Mă tutuiam cu ea ca între rude.

— Ce, ce, mamei tale ce să-i răspund, ai ? Uite ia, în poză, ce severă e !

Cîtă sinceritate ! Am pufnit în rîs și am condus-o pe Lepestinia în sala de jocuri : las-să vadă care-i munca mea și să nu se mai pripească altă dată — nu numai o dată am să-nnoptez aici.

Chipul Lepestiniei e presărat cu pistrui roșcați, iar sprîncenele și genele-i sînt atît de spălăcite, încît parcă lipsesc complet. Uimirea, încîntarea, indignarea le exprimă foarte deslușit : ochii i se rotunjesc, liniile care țin loc de sprîncene se arcuiesc, ba încă și nările Lepestiniei nu se știe de ce se dilată — așa că sentimentele ei sînt chiar foarte vizibile. Și nici nu și le ascunde. Parcă, ziua-ntreagă, ba se miră, ba se revoltă, ba se bucură și toate astea în același fel.

Cînd dădu cu ochii de compania noastră se minună, plescăi, dădu din cap, rotunji sprîncenele, după care vîrî mîna sub bluză și scoase dintr-un anume locșor tainic un plic.

— Ia colea, că era să uit.

Scrisoare ! De la mama ! Am rupt plicul în grabă, am desfăcut o coală mare de hîrtie, împăturită în șase. Cu scrisul mare, lăbărțat al mamei, pe coală era consemnată o singură frază : „Poate că totuși ai să mă cruți ?"

Am vîrît scrisoarea în buzunar și m-am repezit la fereastră. De bună seamă fața mea arăta în așa fel încît sprîncenele Lepestiniei o luară din nou în sus. I-am făcut semn cu mîna, să vorbesc nu eram în stare.

Mama, severa mea măicuță, nu m-a lăsat nici un pas singură în zilele și momentele astea. Cînd Mașa îmi povestea despre autobuz, ea se afla alături de mine. Nici acolo, în vestibul nu se îndepărtase. Citea împreună cu mine actele copiilor. Mama mea dragă mă ținea de mînă și-mi asculta pulsul, îl supraveghea cînd era mai intens. Iar cînd mă declaram fericită

în comparație cu micuții, cînd recunoșteam propria-mi prosperitate, cînd îmi strigam mie însămi că sînt un om care, avînd mamă, deține un mare avantaj, ea mi-a trimis nota cu caracter ofensiv.

Mă agitam pe coridor, îmi încleștam neputincioasă pumnii și treceam în revistă variante pentru un răspuns vrednic de fraza mamei.

Cea care m-a scos din panică a fost Mașa. Mai bine zis, viața. De altfel Mașa devenise pentru mine întruchiparea vieții. Numai ce-și făcea apariția Mașa, că și-ncepeam să-nvăț cîte ceva. Să așez pernele frumos, cu colțul în sus, să cos la iuțeală un nasture, fără să întrerup o conversație, să țes ciorapi, cu migală și îndemînare. Firește, lecțiile le explicam mai clar copiilor, dar era singurul lucru în care o depășeam pe Mașa.

Așadar, Mașa îmi apăru în față în toiul agitației și rosti destul de calm :

— Pe Kolea Urvanțev îl doare burtica.

— Chemăm „Salvarea" ? Cu o smucitură Mașa m-a readus la realitate.

Kolea pășea de-a lungul peretelui în sala de jocuri și gemea cînd și cînd cu voce joasă, iar ceilalți se zbenguiau în voie, țipau și îndeobște își vedeau de-ale lor, fără să-i acorde vreo atenție lui Kolea, care părea că nu așteaptă nici o compătimire, se bizuia numai pe sine.

Curios lucru, cînd Mașa a încercat să-l ia de mînă, Kolea nu s-a lăsat și s-a pornit să

urle și mai răgușit, în timp ce mie mi-a cedat numaidecît.

Îl duserăm în dormitor, eu l-am așezat pe pat, i-am palpat abdomenul. Treaba avea iz de apendicită tipică — dureri în dreapta jos, care se întețesc la apăsare. Mașa a dat fuga la telefon, iar cînd a apărut cu cei de la „Salvare" Kolea sforăia dulce pe genunchii mei.

Doctorul avea un aer destul de crunt și categoric — barbă de pirat, mustăți roșcate, niște priviri atît de metalice, indiferente, iar Kolea, trezindu-se, s-a pus pe urlat și mai amarnic. Cred că de spaimă.

Fie că a răbdat, nedorind să meargă cu doctorul cel de temut, fie că accesul trecuse, burtica, oricît de tare o apăsa doctorul, nu dădea nici un semn de durere.

A trebuit să ne explicăm cu doctorul, pe care-l înfuriase falsul apel, cum s-a exprimat el, dar de treaba asta s-a ocupat cu destulă dibăcie Mașa, mai cu seamă pe scară, de unde i se auzea glăsciorul vioi. Într-un cuvînt, Kolea s-a ridicat în picioare și a plecat înapoi în sala de jocuri.

Știrba de Zina Permeakova, cum îl văzu, și începu să sîsîie :

— Se v-am spus eu : se prefase. Deza e a doua oară.

Am mai glumit cu Mașa despre foloasele sperieturii, dar după o oră accesul lui Kolea se repetă. Cînd venirăm în fugă, el zăcea pe podea, devenise palid la față, era cu neputință să-i atingi burtica, în timp ce copiii din nou

nu-i dădeau nici o atenție. Numai Zina bodogănea :

— Se prefase.

„Salvarea" nu s-a mai grăbit de astă dată la apelul nostru, mîngîiam capul ud de sudoare al lui Kolea și mă ocăram : trebuia să fi insistat să-l ia pe băiat la spital.

Doctorii tot nu se arătau. Simțeam că mă ia cu călduri. Asta ce era ? Da, teama. Numai că nu pentru mine. Pentru Kolea. Îmi trecu prin minte un gînd sălbatic...

Încăperea s-a umplut de halate albe, o doctoriță tinerică, poate de vîrsta mea, case cenușii, mașini, ale căror contururi se topeau dincolo de fereastră, un coridor de spital cu lumină cețoasă.

Alergam încolo și-ncoace pe coridor ca o smintită. Gîndul care mă izbise la școală se întorcea din nou, paralizîndu-mi orice posibilitate de a acționa lucid.

Dacă moare Kolea — doar și din apendicită se moare ! — n-are cine-l plînge în afară de Mașa și de mine.

Cîte vorbe de ocară mi-am adresat ! Cîte jurăminte am făcut pentru viitor — la cea dintîi durere, la primul semn că lucrurile nu sînt în regulă să chem doctorul, pe director, chiar pe Dumnezeu, numai să nu dau greș, să nu-mi scape ceva, să nu trec cu vederea.

Să fi fost Kolea propriul meu copil, fără doar și poate m-aș fi chinuit mai puțin. Dar tocmai pentru că nu era al meu și tocmai pentru că nu era al nimănui, nu puteam să mi-o iert.

Trecu pe alături o îngrijitoare cu peria în mînă. Lîngă mine zăbovi.

— Mămico, nu te prăpădi cu firea, îmi făcu îngrijitoarea cu ochiul, aici la noi totul merge strună.

L-au dus în salon pe Kolea și m-au lăsat lîngă el. Am stat alături cît timp s-a aflat sub anestezie, îi cîntam cîntece, îi spuneam povești, îi îndrugam tot felul de fleacuri, îi schimbam punga cu gheață.

Cînd adormea îi priveam cu atenție sprîncenele ridicate, gropița din bărbie și mă gîndeam ce flăcău frumos are să crească din el, spaima fetelor. La un moment dat, pe neașteptate, m-am lipit ca o mamă de Kolea, am inspirat izul ușor al sudorii de băiețel și am simțit deodată o dorință grozavă să dau și eu naștere unui copil care să-i semene lui Kolea.

— Fir-ar să fie ! m-am mustrat. E clar, asta-i din pricina nesomnului. Am început să rîd încetișor. Nu de ideea asta prostească, ci de cea dinainte. Cum adică — n-are cine-l plînge ! Eu și Mașa doar nu sîntem oameni străini pentru Kolea. Nu. Și-n definitiv, de ce să-l plîngem ? Temeri fără temei.

Nu, lui Kolea nu trebuie să i se-ntîmple nimic rău.

Tot ce-a fost rău pentru el a rămas în urmă. Înainte se află numai ce-i bine. Iar eu sînt cu el.

Fiecărui om, credeam eu, îi este dată măsura lui de bine și de rău. Kolea și-a epuizat răul, l-a deșertat pe tot. A rămas acum binele.

9

De dimineață m-am certat cu îngrijitoarea care, ieri, mă consolase. În timpul nopții, Kolea s-a scăpat pe el, îngrijitoarea a trebuit să-i schimbe cearșaful, chiar și salteaua și, luîndu-mă drept mama lui Kolea, s-a pornit să mă dojenească, de îndată ce am apărut, pentru proasta educație a copilului.

Ca o tigroaică m-am năpustit asupra mătușii. Copil mic ! După operație ! Ei și, se mai întîmplă, atîta pagubă ! Oare femeia asta nu are copii ? N-are inimă, oare, dacă nu numai pe mine, dar și pe micuț l-a ocărît ca la ușa cortului, l-a făcut să plîngă !

Nu-i puteam spune îngrijitoarei că nu-i copilul meu, asta ar fi fost o scuză bizară din partea mea, o explicație de care nimeni n-avea nevoie aici și pe deasupra era primejdioasă pentru Kolea. În privința tainei lui Kolea n-aveam nici un drept, în afara dreptului și obligației de a o păstra față de toți. Iar printre altele Martînova scria în caracterizarea lui Kolea : „Înspăimîntat de ceva, probabil de moartea bunicii, necomunicativ, urinează în pat, este necesară o atenție deosebită din partea pedagogilor și în special supravegherea medicului". Înainte de asta se spunea : părinții lui Kolea, amîndoi geologi, s-au înecat în Enisei, pe băiat îl creștea o bunică foarte

bătrînă, care a murit subit, sub ochii băiatului.

Așa că era pur și simplu vina mea : operația umbrise un detaliu important din mica lui biografie. Iar Kolea nu era vinovat cu nimic.

De atunci, eu și Mașa veneam la spital cu noaptea-n cap, aduceam un cearșaf curat, îl înlocuiam pînă la venirea femeilor de serviciu, îl spălam pe cel vechi și-l aduceam pe furiș la internat.

Cînd intram în salon mi se rupea inima : Kolea mă privea cu ochi plini de suferință, de vinovăție. Încetișor, străduindu-mă să nu-i trezesc vecinii, îi schimbam așternutul și puneam o mușama dedesubt. Încetul cu încetul Kolea își revenea, se destindea, se liniștea, iar cînd mă pregăteam de plecare mă îmbrățișa.

Pentru ca băiatul să nu rămînă mult în urmă față de colegi, eu și Mașa îi citeam cu voce tare, discutam, într-un cuvînt nu-l lăsam să tînjească, iar Nonna Samvelovna, învățătoarea celor dintr-a-ntîia, se ocupa de el cîte puțin făcînd lecțiile orale.

Mai înainte Kolea Urvanțev mi se părea o fire tăcută, ursuză chiar. Parcă tot timpul chibzuia la ale lui, întreținînd relații cu ceilalți oameni — fie ei adulți sau copii — numai cît era necesar : întreba cînd era ceva de întrebat, răspundea dacă el însuși era întrebat. Dar nimic mai mult.

În spital am cunoscut un alt Kolea. În primul rînd, întreba neîncetat și am înțeles că dintr-un număr mare de întrebări se conturează o personalitate.

La început Kolea căuta să se lămurească îndelung și amănunțit ce s-a petrecut în burtica lui și cum răspunsurile monosilabice nu-l satisfăceau, a trebuit chiar să-i desenez schema intestinului și să-i indic unde se află apendicele și cum l-au scos.

— L-au tăiat cu foarfecele ? m-a întrebat el cu emoție.

— Cu bisturiul. Un cuțitaș foarte ascuțit.

Kolea a căzut pe gînduri serios, chibzuind. Apoi mi-a cerut să scot ceasul de la mînă și a început să mă descoasă cum și de ce se învîrtesc acele și îndeobște cum e alcătuit ceasul. Iar a trebuit să pun mîna pe creion, deoarece Kolea îmi cerea insistent să-i explic amănuntele și se liniștea numai atunci cînd nu mai rămînea nici un punct neclar. Și tot așa mereu.

Pe mine și pe Mașa însă ne frămînta necazul lui Kolea. Nu numai o dată am stat de vorbă cu medicul școlii, apoi cu șeful de secție de la spital, profitînd de garda pe care o făceam, dar nu erau nici un fel de medicamente, medicii ne sfătuiau să așteptăm, cînd băiatul are să mai crească. Ușor de zis — să mai așteptăm !

Nu de așteptat era nevoie, ci de acționat ! Va să zică numai operația ne-a silit să acordăm o atenție specială băiatului. Prin urmare, nu facem nici două parale ? Să nu se fi îmbolnăvit Kolea, cine știe cînd am fi ajuns la el ! La înstrăinarea lui ce apărea drept singurătate obișnuită, absență a atenției individuale. La cusurul lui mic, dar dezagreabil ! Și dînd de el, cînd oare și cum l-am fi ajutat ?

Da, da, trebuie să stau de vorbă cu Apollon Apollinarievici. Pe Leskov l-am citit, mulțumesc, în primul liceu militar Rîleev și Bestujev erau instruiți și educați de oameni nobili, minunați, dar astăzi totul e altfel, și pedagogia e alta, iar noi trebuie să născocim ceva pentru Kolea și pentru ceilalți — fiecăruia ce-i al lui. Să născocim fără întîrziere. Pentru ca să nu rezulte cum că noi, dascălii, ne lăsăm purtați de timp laolaltă cu micuții noștri, sîntem purtați de o plută pe firul apei și ne duce numai cursul apei, numai un curs stihinic.

N-am apucat să-mi duc gîndul pînă la capăt, că ușa salonului s-a deschis larg și-n cadrul ușii a apărut Apolloșa.

— Gînd la gînd cu bucurie ! n-am putut să nu exclam.

Chipul lui Apollon Apollinarievici s-a luminat de un zîmbet.

— Dacă vrei să știi, sînt înzestrat cu însușirea de a mă arăta acolo unde sînt chemat.

A scuturat energic mîna lui Kolea și i-a întins un enorm măr roșu, semănînd mai degrabă cu o minge. Băiețelul a început să rîdă, a aruncat mărul în sus, l-a prins și a strigat :

— Tăticu tot din astea-mi aducea !

Pentru o clipă am tăcut. Vedeam cum chipul directorului încremenise, de altfel, sînt convinsă că și al meu era la fel. Asta e, neputința pedagogiei comune ! Și nu o dată se va dovedi astfel ! Micuții ajung la amintiri asociative. Totul merge bine și deodată din ceața uitării țîșnește o imagine luminoasă. Mere !

Primul care și-a revenit a fost Apollon Apollinarievici.

— Există și merișoare mici de tot. Uite-așa de mititele, a zis el strîngîndu-și degetele într-un cerculeț mic. Le zice merișoare de rai.

— Cresc în rai ? a întrebat Kolea.

Am răsuflat ușurată. Se pare că a trecut !

— Asta e o poveste ! am pufnit eu în rîs. Nu există rai !

— Tăticul meu este în rai, a răspuns Kolea. Mi-a spus bunica, pînă să moară. Așa că nu e poveste.

Din impasul ăsta nu mai ieșirăm. Gîfîind și tușind, Apollon Apollinarievici a desfăcut servieta și i-a întins lui Kolea niște desene. La lecția de desen, Nonna Samvelovna le dăduse copiilor să deseneze daruri pentru Kolea.

Pe colile de hîrtie erau tancuri, flori, clovni, dar, slavă domnului, mere nu erau și Kolea, rîzînd, a revenit de pe tărîmul amintirilor.

Bine că și-a revenit atît de repede. Cred și eu, doar e încă mic ! Cum are să fie mai încolo ?

10

Mergeam pe jos de la spital și parcă abia acum vedeam orașul. Era jumătatea lui octombrie și peste noapte se lăsase un ger care înghețase pămîntul, dîndu-i o duritate de beton. Albastrul de deasupra capului emana prospețime, oferind o nuanță roșcată mestecenilor de-a lungul străzilor. Un vînt prevestitor de iarnă suflase peste oraș și-i curățase cenușiul

acela trist. Casele din cărămidă de silicați sclipeau vesel cu geamurile lor spălate, căsuțele de lemn erau parcă în sărbătoare : vremea mohorîtă le egaliza prin tristețea lor identică, pe cînd soarele ilumina gălbeneala ca de ou a acoperișului din șindrilă, căldura brună a bîrnelor bătrîne, ornamentul dat cu bronz al pervazului. Ce mai, orășelul își avea particularitatea sa, chipul său, pur și simplu eu nu remarcasem nimic în superficialitatea mea, după cum la început nu remarcasem nimic la copiii mei. Înseamnă că la un oraș, ca și la un om, trebuie să te uiți atent, să nu te pripești, să-l privești în anotimpuri diferite și, ca pe copil, în diferite stări sufletești.

Apollon Apollinarievici a propus să scurtăm drumul. Am străbătut niște curți și ne-am pomenit într-o pădurice de plopi tremurători, printr-al căror frunziș roșu aprins se vedea clădirea școlii.

Pe drum vorbeam despre tot felul de fleacuri și eu, nehotărîndu-mă să-i întrerup directorului gîndurile, tot așteptam o întorsătură convenabilă a discuției, cînd însuși Apollon Apollinarievici va începe să vorbească despre școală.

Dar el se entuziasma de vremea frumoasă, povestea despre vînătoare — acum e tocmai sezonul, se pare, pentru vînătoarea de iepuri, iar Apolloșa, după cum s-a lămurit, toată viața lui, pînă în anul care a trecut, a petrecut-o în orașul reședință de raion, unde fuseseră profesori strămoșii lui și unde și-a început el însuși cariera, iar vînătoarea de iepuri cu copoi era odihna lui preferată.

— Și nu vă e milă ? am întrebat. De bieții iepuri ?

— Naturaliștii sînt oameni neîndurători ! a răspuns Apollon Apollinarievici, privindu-mă cu șiretenie, parcă vroia să adauge ceva și nu se hotăra.

— Dar nu întotdeauna ? am zîmbit eu.

Băltoacele erau acoperite cu o pojghiță de gheață care pîrîia sub călcăturile noastre.

— Și, în general, poate fi oare neîndurător un dascăl ?

— Ca orice om, a răspuns Apolloșa. Trebuie să fie neîndurător, dacă e vorba de ceva rău, ostil, ceva ce schilodește sufletul.

Rupeam frunze de plop ce ardeau parcă în flăcărui strălucitoare — galbene, portocalii, roșii.

— Să ne referim la un lucru concret, a spus Apollon Apollinarievici. Nu-mi plac situațiile generale. Sînt ca rețetele, or, în ce ne privește, nu există rețete, de fiecare dată e ceva nou.

— Dar eu vorbesc despre ceva concret. Despre iepurașii mei. Au nevoie de milă !

Directorul a început să tușească, dar n-a zis nimic.

— Vi s-a întîmplat să lucrați cu orfani ? l-am întrebat.

— În fosta mea școală erau, dar, de obicei locuiau la rude, de pildă la bunici. Însă douăzeci și doi în același timp n-am avut niciodată.

— L-am recitit pe Makarenko, însă în afară de referiri la pedagogia generală — nimic.

— Puțin probabil să putem folosi la noi experiența coloniei lui.

— Uneori pur și simplu nu știi cum să procedezi !

— Dumneata nu te necăji. Vrei să-ți dezvălui un secret ? a zîmbit larg, desfăcîndu-și brațele. Încă bunicile și bunicii mei descoperiseră secretul ăsta. Îl foloseau adesea și părinții mei. Cînd nu știi cum să procedezi, atunci procedează natural. A început să rîdă. Asta ți-o spune un naturalist. Procedează în mod natural. Este cel mai mare adevăr.

Drept răspuns, i-am zîmbit. Om de ispravă rotofeiul nostru de director ! Să-i fi spus cum m-am decis cît de natural să mă arăt sub duș alături de fete. Însă lui Apolloșa nu-i poți spune. Oricum, e bărbat, chiar dacă e directorul școlii. Și apoi naturalețea singură nu e de ajuns, se cere știință, iar cartea pentru cei ce lucrează în casele de copii, pe care am studiat-o, nu oferea prea multe. Însă, ceea ce e important, se cere inimă. Dar nici inima nu e fără margini. Pentru cîți copii poate ea ajunge ? Pentru o sută ? Asta de-acum e o simplă frază ce devine în mod criminal absurdă, dacă e vorba despre oameni vii și despre unitatea de măsură cu care se cîntăresc sentimentele reale, nu cele plăsmuite, eterice. Fiecare e înzestrat cu sentimente în anumite limite, natura umană nu este nețărmurită și chiar o asemenea materie gingașă, cum e cordialitatea, nu-i infinită.

Și am început să vorbesc despre ceea ce mă chinuia lîngă patul lui Kolea, despre acel ceva care revenea neîncetat, despre acel ceva pe care nici știința, nici cele mai judicioase metodici nu erau capabile să-l substituie.

Mă străduiam să vorbesc calm, silindu-mă să fiu cumpănită, ca o adevărată profesoară, cîntărindu-mi fiecare cuvînt, însă treptat mă înfierbîntam, nu reușeam să fiu calmă, iar Apollon Apollinarievici, vedeam asta, începuse să se agite odată cu mine.

Vorbeam despre Kolea Urvanțev, despre cum îi sînt privirile dimineața, cum ne îmbrățișează pe mine, pe Mașa, pe Nonna Samvelovna, cum pune fără încetare întrebări, dar astea nu sînt întrebările „de ce“ ale prichindelului, este o curiozitate conștientă, ce trebuie cultivată prin toate mijloacele și, esențialul, despre împrejurările neobișnuite în care s-a aflat Kolea și care ne-au apropiat pe noi, cei adulți, de el și pe el de noi. Am fi fost cu mult mai puțin în contact cu el, în zilele astea, dacă era sănătos. Asta-i culmea ! Și această concluzie duce la gînduri triste. Această concluzie înseamnă că în condiții normale, pur și simplu nu sîntem de ajuns pentru toți. Iar micuții dintr-o casă de copii au nevoie de un alt fel de căldură — nu a educatorului, ci a părintelui, și pentru un copilaș ar trebui măcar un adult. Așa că atenția noastră față de Kolea nu constituie o regulă, ci o excepție, datorită operației, dragă Apollon Apollinarievici, și chiar dacă ar fi să ne adunăm toți — dumneavoastră, eu, Mașa, Nonna Samvelovna — și am mai pune-o

aici și pe bucătăreasa Iakovlevna care, oricum, se străduiește să gătească ceva mai gustos duminicile și, deci, în felul ei îi educă pe copii, dacă am adăuga îngrijitoarele, pe moș Vania portarul — pe toți cei ce au o legătură directă cu micuții, tot am fi puțini, prea puțini pentru douăzeci și două de suflete deloc simple, care — toate, pînă la unul ! — au nevoie de cea mai mare atenție.

Ba nu, să mă ierte Apollon Apollinarievici, nu mi-am ales bine cuvintele. Nu de atenție. De dragoste.

Să-i supraveghem, să-i ștergem la nas, să le coasem gulerașele curate, să-i învățăm carte, să le dăm o mîncare gustoasă — pentru asta, treacă-meargă, pentru asta sîntem de ajuns. Dar dragostea, mîngîierea noastră, căldura părintească, chiar dacă fiecare dintre noi este de o cinste exemplară în simțăminte, pur și simplu nu ajung fizic. Și atunci, hai să ne gîndim ce-i de făcut. Căci dacă e să te ocupi serios de unul, doi, trei, atunci aceștia trei primesc mai mult, e incontestabil, în schimb ceilalți sînt nedreptățiți, măcar cît de cît, dar nedreptățiți. Și e injust, e greșit, iar ca să te împarți pentru toți e posibil oare, e de conceput ? Educația trebuie făcută în profunzime, adică pe verticală, nu pe orizontală...

Eu dădeam din mîini, iar Apollon Apollinarievici stătea în fața mea, încruntat, cu capul plecat, ca un elev care s-a făcut vinovat înaintea unui profesor sever. Șapca, semănînd cu o clătită, i se săltase pe creștetul, rotund ca un cerc, al capului său chel. Așa că într-un

moment dintre cele mai nepotrivite, expunînd o cugetare gravă, pe care o însoțeam cu un grafic trasat cu degetul în aer — graficul înfățișa cum trebuie făcută educație — am zîmbit fără să vreau.

Apolloșa m-a privit nedumerit, apoi, chibzuind la ceva, a clătinat din cap și mi-a reproșat :

— Nu se cade, Nadejda Biruitoarea, să rîzi de un om bătrîn !

— Chiar așa de bătrîn ?

— Păi cum ! Am patru sute optzeci și șapte de ani ! Îți dai seama ? Un bunic a murit la șaptezeci de ani, al doilea a trăit șaizeci și șapte, o bunică șaizeci și nouă, a doua optzeci și trei, tata — șaptezeci și doi, mama are acum optzeci și eu însumi patruzeci și șase. Socotește. Patru sute optzeci și șapte.

Apollon Apollinarievici vorbea trist și tăios în același timp și am tăcut mîlc, am înțeles că o luase în serios.

— Dintre aceștia, numai vechimea în învățămînt înseamnă trei sute de ani, dacă nu mai mult. Iar dumneata, la douăzeci și doi de ani, o începătoare, încerci să îngenunchezi acești trei sute de ani.

La o asemenea întorsătură nu mă așteptasem.

— S-avem iertare, Apollon Apollinarievici, ce-au a face aici strămoșii ?

— Au ! a exclamat el supărat, privind undeva, într-o parte. Au, că nu știu ce să-ți răspund dumitale. Și nici mie.

Şi-a dus mîinile la spate, s-a gheboşat, începînd să arate aidoma unei pîinişoare împletite, şi a pornit-o cu totul ireverenţios înaintea mea, fără să acorde vreo atenţie, cum se exprimase el, unei începătoare, strigînd în urmă, peste umăr :

— Cazul nostru nu este caracteristic ! Ne lipsesc principalele ajutoare ! Părinţii !

— Ascultaţi, Apollon Apollinarievici, am strigat ajungîndu-l din urmă. Chiar săltam, cuprinsă de o surescitare plină de bucurie. Aveam impresia că m-a fulgerat o idee genială. Dar dacă m-aş duce la nişte specialişti ?

— Unde ? se opri directorul fără amabilitate, întrucît nu putea găsi el însuşi o soluţie.

— La Martînova, la casa de copii.

11

Cînd i-am spus Lepestiniei că plec la reşedinţa de raion să văd casa de copii în care au crescut micuţii mei, ea n-a zis nimic, dar chipul ei a exprimat dintr-o dată o mulţime de simţăminte. Îndeobşte, de atunci de cînd a venit la şcoală, gazda mea se schimbase cu totul.

Umbla în vîrful picioarelor cînd eram acasă. Mă îmbia în fel şi chip cu mîncare, chiar dacă mîncasem cu copiii, şi se supăra grozav dacă-i refuzam ciorba sau pîrjoalele, şi se supăra tăcînd, fără să scoată o vorbă, aşa că mîncam din nou.

Aşadar, mătuşa Lepestinia a aflat că mă duc la raion şi chipul ei a exprimat la început un

noian de simţăminte amestecate — surprindere, teamă, tristeţe, neîncredere şi încă ceva misterios pentru mine, apoi însă gama asta s-a transformat într-alta, exprimată pregnant — hotărîre.

Plecarea era plănuită pentru miercuri — luni avea loc primirea copiilor care fuseseră acasă, marţea era destinată pentru restabilirea atmosferei în grupă, iar miercuri puteam pleca — Nonna Samvelovna îmi făgăduise să mă înlocuiască. Nici nu mă gîndisem la bilete : pînă la Sinegorie, unde se afla casa de copii, se putea ajunge cu trenul în patru ore.

Într-un cuvînt, subapreciasem hotărîrea din privirile mătuşii Lepestinia. Întinzîndu-mi farfuria cu ciorbă, într-o seară, ea rosti scurt :

— Merg cu tine, asta e. Uite, am luat bilete.

Le scoase, şi, deodată, am rămas buimacă. Din două motive. Mai întîi datorită surprizei. În al doilea rînd, datorită tonului spuselor Lepestiniei, care semăna cu al mamei.

Am zăbovit un moment, neştiind ce să fac : să mă supăr, sau să las lucrurile aşa cum sînt, apoi mi-am amintit sfatul lui Apollon Apollinarievici : să procedez firesc. Şi am izbucnit în rîs.

Înseamnă că recomandarea asta e bună nu numai pentru copii.

Chipul fără sprîncene al Lepestiniei se destinse într-un zîmbet de bucurie, evident, avusese emoţii, nu ştia cum o să privesc amestecul ei, aşa că răsuflă uşurată. Se apucă să desfacă bocceluţa, să-mi arate pregătirile ei de drum, temeinice de parcă plecam pentru o

săptămînă : ouă fierte, un salam întreg, o bucată de slănină, castraveciori murați la borcănaș, din nou un borcănaș cu roșii marinate și încă un borcănaș cu dulceață, căni emailate, lingurițe, sare, într-o cutiuță de chibrituri.

Ce să-i faci, mă gîndeam. Lepestinia-i pensionară, de ce să nu meargă, iar pentru mine, poate o să fie mai vesel. Ca un terapeut experimentat, gazda mi-a auscultat fără stetoscop gîndurile neexprimate, a simțit că sînt într-o bună dispoziție, a început să umble în vîrfuri, cu toate că nu citeam vreo carte, ci tocmai mîncam ciorba gătită de ea.

— Ei, ajunge, am poftit-o eu, mai bine șezi și lămurește-mă.

Ascultătoare, Lepestinia se așeză, din nou fîstîcită și spuse :

— Și eu sînt tot de la casa de copii.

Va să zică așa ! Se cheamă că sînt pedagog. Descopeream în mine nu știu ce perspicacitate și uite că am trăit două luni alături de mătușa Lepestinia și nu știu despre ea ni-mi-cu-ța. Halal !

Lepestinia mi se păruse o mutulică din alea, o jupîneasă care știe ea ce are de făcut, căreia o rublișoară nu-i scapă — pînă și un ungher îl dă cu chirie unei profesoare, iar blîndețea îi e prefăcută, nu face s-o descoși, cine știe peste ce mai dai, de aceea eu n-o descoseam, nici n-aveam de gînd să mă apropii de ea, și cînd colo — na-ți-o bună !

Mutulica mea parcă și-a desfăcut baierele. Vorbește, vorbește, i se taie răsuflarea de aducerile aminte ce o năpădesc, își amintește izba

de lîngă Saratov, satul nins cu flori de vișin, tatăl, mama, cei șase frați și surori, apoi o căldură de neînchipuit, lacul care a secat și bucuria copiilor că puteau prinde carașii cu mîna, iar mai departe — foametea, plăcințelele subțiri din coji de cortofi, rînduiala satului amuțit, crucile de pe morminte și un vagon de marfă adaptat pentru transportul oamenilor, în care este îmbrîncită, fără să înțeleagă ceva, ostașul din Armata Roșie, numai piele și oase, iar ea se smucește din vagon, țipă și plînge.

Povestirea Lepestiniei e ca un traseu încîlcit, cu întortocheri, imagini din diferite perioade, cu pauze îndelungi, cu lacrimi, izbucniri în rîs și o nouă tăcere, cu reveniri la clipa de față — e timpul să ne culcăm, e timpul să mergem la autobuz, uite că a pornit trenul — se continuă ore în șir, în timp ce eu, tăcînd, o ascult ca pe o lecție de istorie, cunoscută, firește, din cărți și totuși atît de fără sfîrșit îndepărtată și de fiecare dată nouă.

Lepestinia își șterge lacrimile străvezii, îmi vine să o compătimesc, dar ea nu-mi îngăduie, ea însăși nu se compătimește, surîde parcă scuzîndu-se, pășește mai departe pe cărăruia aducerilor aminte și din cînd în cînd spune ceva foarte important pentru mine și pentru ea :

— Fie, atunci era foamete, erau vremuri grele, e de înțeles de unde apăreau orfani, dar acum, acum ?

Parcă treceam din viața Lepestiniei într-a mea și alergau spre mine peltica Zina Permeakova — cîntînd „Doi ochi negri, două stele“, Anecika Nevzorova, consolatoarea mea, Sașa

Suvorov, tizul conducătorului de oști, Kolea Urvanțev, cel ce mi-a adormit pe genunchi după accesul de durere, Tuzikovii, Mișa și Zoia, frățiorii pe care pentru nimic în lume nu-i poți despărți, apoi Jenecika Andronova și Kostea Morozov și Leonea Savici și toți-toți-toți.

Întrebarea simplă a Lepestiniei, pe care o repeta într-una, provoca în mine o mîhnire tulbure, inexplicabilă.

Știam doar răspunsul la întrebarea asta, despre orice copil puteam spune din ce cauză a rămas singur. Dar uite că pentru toți deodată nu puteam, nu, nu puteam răspunde ferm și cu convingere că lucrurile stau așa și așa. Că fondul problemei îl constituie asta și asta.

Atunci era foamete, spunea Lepestinia, atunci era greu, atunci era război. Dar acum ? Nu e foamete, nu-i război. Îndeobște nu-i greu de trăit. Ei și ? Există copii fără părinți — iată-i, pe umerii mei. Iar eu merg să aflu amănunte. Să deslușesc, cum și în ce fel trebuie să-i ajutăm. Noi nu sîntem mame și tați, ci doar dascăli.

Întrebarea Lepestiniei e legitimă. Da, legitimă. Și e de înțeles de ce Dzerjinski, trimis să lupte cu bandiții și dușmanii, s-a ocupat de copiii fără căpătîi. E de înțeles reputația lui Makarenko și a coloniei lui. E de înțeles situația de orfan de pe timpul îngrozitorului război, pe cînd eu nici nu mă născusem încă — toate astea le înțeleg.

Nu înțeleg însă de ce există acum orfani.

Catastrofe, nenorociri, decese — le înțeleg, au existat de cînd lumea. Dar situația de orfan e de neconceput, pur și simplu deoarece copiii — toți copiii ! — au nevoie de părinți. Chiar dacă aceștia nu mai sînt.

— Vreau să văd o casă de copii de acum, se abătu Lepestinia de la povestirea ei. Cu totul altă treabă, vezi bine ! Și pe neașteptate spuse : Toată viața mi-am dorit un copilaș, dar Dumnezeu nu mi-a dat ! Iar cui nu-i trebuie, i-a dat ! Mă înghionti ușor cu cotul : Îmi dai și mie unul, ai, fata mea ?

12

Ați remarcat poate că uneori, într-un mod cu totul ciudat, nu se știe cum și de ce, presupuneți un curs ulterior al evenimentelor și evenimentele iau tocmai întorsătura pe care ați gîndit-o. Omul spune acele vorbe pe care le aștepți de la el. Sau intrați într-o casă și întîlniți acolo ambianța pe care cîndva tocmai așa v-ați reprezentat-o.

Din ce cauză ? Pentru ce ? Poate că, într-adevăr, în văzduh se mișcă niște unde ce transmit nu numai cunoștințe, dar și simțăminte, gînduri, chiar intenții ? Iar în mișcarea acestor particule există ceva misterios care înfruntă nu numai distanța, dar și timpul.

Oare nu la așa ceva se gîndea atunci, în crîngul de plopi, Apollon Apollinarievici, cînd vorbea despre cei trei sute de ani de stagiu pedagogic al strămoșilor săi ? Și într-adevăr, era nevoie de iscusința acumulată de aceștia pentru a trăi și acum în el, în director ? Sau

fiecare om ia totul de la capăt și ce a fost anterior nu se pune la socoteală ?

De fapt, eu m-am luat cu vorba. Vreau să spun că la Martînova am recunoscut totul : masa imensă și sobră, veioza cu abajur verde, iar pe masă — garnitura de scris, din bronz și tocul de lemn cu peniță obișnuită din oțel, cu care puteau fi caligrafiate pe hîrtie frumoasele litere în stil vechi, cu trăsături groase și subțiri ca niște bucle.

Bătrîna ședea într-un fotoliu cu spătar curbat — deja mă gîndisem că, la bătrînețe, evident, femeilor le plac fotoliile — și ne privea cu atenție, pe Lepestinia și pe mine, fără nici o surprindere, ca și cum aștepta de mult vizita asta, părea chiar nemulțumită că n-am venit atîta vreme.

De fapt, n-am putut intra numaidecît la Martînova, locțiitoarea ei, o femeie cu înfățișare de țărancă, cu chipul blînd ca din icoane, s-a interesat de toate cele necesare în ce ne privește, ne-a explicat că Natalia Ivanovna nu se simte bine, dar pe noi are să ne primească negreșit și, pentru început, ne-a condus prin încăperi.

Casa de copii era instalată într-o vilă veche cu coloane, pesemne, a vreunui boier, se afla pe o movilă într-o împrejmuire de plopi, ridicîndu-se deasupra orașului de reședință raională. Vreo cinci-șase clădiri din localitate puteau rivaliza cu conacul izolat și asta numai prin dimensiuni, dar ele erau construcții contemporane și clădiri zgîrcit-utilitare, încît casa de copii rămînea cea mai frumoasă clădire ce-ți

încînta ochiul cu zugrăveala-i alb-gălbuie de palat.

Vila a fost durată cu dragoste, cu măiestrie — toate încăperile prin care ne purta locțiitoarea cu chip de icoană erau însorite, ceea ce crea o dispoziție cu totul sărbătorească, lipsită de banalitate. Camerele, mai curînd niște săli, erau pătrate, înalte, aproape peste tot plafoanele erau împodobite cu o bogată ornamentație avînd un desen deosebit de ingenios, iar podelele din parchet de stejar erau acoperite cu splendide covoare noi. Atît de perfect se păstrase conacul boieresc și atît de bine era întreținut în interior, înct nu mă părăsea senzația că această casă de copii e nouă. Și mă gîndeam că nu e ceva întîmplător. Ocrotind copiii, trebuie să păstrezi cu grijă și tot ce e alături de ei — casa în care locuiesc, copacii ce împresoară conacul, iar vara — florile și iarba. Și e imposibil să-i ocrotești pe copii distrugînd, călcînd în picioare. Există aici o legitate, o legătură indisolubilă. Și ni se spunea cu o considerație deosebită, chiar cu emoție, că de peste cincizeci de ani se află casa de copii în conac, iar Natalia Ivanovna Martînova e aici din prima zi.

Și stăpîna trebuie să fie mereu una singură, m-am gîndit. Așa e corect. Statornicia rînduielilor trebuie să se mențină aceeași.

Locțiitoarea Martînovei a început cu grupa mică, eu și Lepestinia ne-am întristat amîndouă deodată, iar Lepestiniei chiar i-au dat lacrimile. Îi mîngîiam pe micuți, îi mbrățișam, eu le-am cîntat un cîntecel, în timp ce Le-

pestinia îi trata pe copilași cu pișcoturi de casă. Copiii primeau pișcoturile cu mare bucurie, Lepestinia le-a tratat și pe educatoare și, formînd de-acum un grup, am parcurs un șir întreg de camere cu mobilă specială, pătuțuri frumoase, televizoare și o mulțime de jucării, minunîndu-ne de bogăția casei de copii.

— Toate se datoresc Nataliei Ivanovna, spuse locțiitoarea cu un fel de sentiment aparte și numaidecît întrebă : Dar cum o duce acolo Lionecika ?

— Care ? încercam eu să precizez.

— Cum care ? Berestov.

I-am povestit în linii mari.

— Dar Lionecika ?

— Care ?

— Păi Savici !

Întrebările mi-au stîrnit gelozia, dar îndată mi-am revenit : locțiitoarea Martînovei îi știa pe copii după numele mic, iar eu numai după cel de familie deocamdată. Avantajul ei era incontestabil, iar gelozia mea, după cum scrie și în lucrările științifice, era nemotivată.

Spre seară, cînd locțiitoarea ne-a condus la Martînova, m-am gîndit : asta-i năzărire. Masa, veioza cu abajur verde, scrumiera de bronz, tocul de lemn. Și chipul cunoscut al directoarei. Unde am văzut-o ? Atunci, în imaginația mea ? Nu-i oare prea mult ?

— Vă cunoașteți ? a întrebat bătrîna, arătînd spre locțiitoare. Am dat din cap în mod mecanic. Fiica mea.

Ia te uită ! Mama semăna ca două picături de apă cu fiica. Trebuia să spun invers, dar pe

fiică am văzut-o prima. Mama avea același chip de icoană, dar mai uscat, de aceea mai sever. Și, bineînțeles, mai îmbătrînit.

— Raportați, domnișoară ! a rostit sobru Martînova.

O priveam nedumerită.

— Despre fiecare în parte , a zîmbit ea. Amănunțit.

Mă simțeam ca pe timpul studenției. Parcă eram la examenul unui profesor sever. Începuse chiar, ca-n studenție, să-mi zvîcnească vinișoarele de la gît.

Am respirat adînc și am început să povestesc.

Ne-am culcat la cinci și jumătate dimineața și fiica n-a încercat o dată măcar s-o oprească pe bătrînă.

La început am povestit eu, mai exact, am raportat, după expresia Martînovei, și a fost un veritabil examen. Despre Anecika Nevzorova știam foarte multe, iar bătrîna dădea aprobator din cap, despre Zina Permeakova și Alla Oșcepkova — la fel, dar despre Lionea Savici puteam spune mult mai puține și ea făcu o grimasă de nemulțumire.

A vorbit apoi Martînova însăși, amănunțit și îndelung despre fiecare. Considerațiile ei aminteau foarte bine caracterizările din dosarele personale. De fiecare dată parcă schița un viitor caracter, spunea ce trebuie făcut la cutare, ce trebuie schimbat la cutare.

— Tu, domnișoară, s-o lauzi mai des pe Zina Permeakova pentru faptele bune și în

fața tuturor. Să-i aduci laude e ca și cum ai adăuga piper și treaba merge strună. Dar numaidecît să-i dai ceva de făcut, să aibă o preocupare. Ce-i drept, ea caută să îndeplinească treburi mai simple — să dea cu mătura, să spele ceștile. Are o meteahnă — nu-i place munca intelectuală, să citească, să scrie nu prea se omoară pesemne ? Ia seama la asta.

Natalia Ivanovna mi-a ascultat cu atenție considerațiile despre Kolea Urvanțev și a confirmat :

— Se deschide bobocul, bravo. Tu îngrijește-l. Acum pentru ei fiecare zi e o epocă, numai să știi să-i supraveghezi. De-a Domnul !

Am umplut cu însemnări un întreg caiet de școală, adăugînd în el ce nu putuseră cuprinde caracterizările, îi eram recunoscătoare Nataliei Ivanovna pentru exactitatea și memoria ei, mă felicitam pentru ideea de a vizita casa de copii, și totuși Martînova nu-mi vorbea despre ceea ce era cel mai important.

Dar poate nici nu există un asemenea cel mai imoprtant, la urma urmei, dar ei, adulții nu sînt aici chiar atît de mulți. E puțin probabil să fie mai mulți decît la noi. Poate că bătrîna și fiica ei își dăruiesc toate forțele, dar ceilalți ? Parcă poți ajunge din fugă la miezul chestiunii, iar eu am venit să iau cu căușul de acolo de unde nu e decît ceva pe fund.

Notîndu-mi, întrebînd, răspunzînd, nu uitam să mai cercetez camera o dată și încă o dată. Nu scăpam de senzația că am uitat ceva. În casa asta lipsea ceva ce trebuia să fie neapărat. În sfîrșit, mi-am amintit de duș, de Zina Permeakova care cînta. Am chibzuit puțin și am trîntit-o :

— Natalia Ivanovna, cîntați-ne ceva cu ghitara !

Amuțind, Martînova își pironi ochii asupra mea, de după umărul ei fiica-locțiitoare mă privea cu surprindere. Bătrîna izbucni în hohote, lăsînd să-i strălucească dantura de porțelan.

— Ei, bravo domnișoară, ești capabilă, spuse ea, făcu un semn abia perceptibil cu capul, fiică-sa dispăru fără zgomot și reapăru cu o cutie mare. A urmat o întreagă ceremonie : s-au deschis încuietorile, a fost scoasă cu grijă o asemenea ghitară, încît Lepestinia și cu mine am oftat încetișor amîndouă : neagră, lăcuită, ornată cu sidef ce se revărsa în curcubee.

Era noaptea tîrziu, dincolo de fereastră, o dată cu plopul, se clătina în vînt becul cu abajur de modă veche, aducînd cu o pălărie bărbătească, iar bătrîna se concentră, se închise în sinea ei, plimbîndu-și ușor degetele pe strune. Pe neașteptate Martînova începu să cînte, și glasul ei, cel cu care cînta, nu semăna deloc cu acela cu care vorbea directoarea — parcă întinerise într-o clipită : cuvintele erau intonate în surdină, dar cu anume profunzime și putere.

Eram numai noi doi pe-al Nevei mal,
Priveam la asfințitu-nvăpăiat
Și mîna mi-o strîngeai. S-a dus precum un val
Clipa cea dulce, de care-ai uitat.

Nu scăpam de senzația că toate astea s-au petrecut deja cu mine. Mamei îi plăceau romanțele vechi, iar cea pe care o cînta Martînova îmi era cunoscută, numai că n-o auzisem de mult, de-atunci de cînd am plecat de-acasă — nu-i de mirare, pentru mine începuse o viață nouă, — și uite că acum venea o adiere dinspre cele ce au fost. Nu dinspre casă era adierea, nu, de-acasă mi-a rămas un gust amar, pur și simplu altceva, intim, venea către mine. Trecutul, iată ce era. Trecutul meu atît de puțin îndelungat. Natalia Ivanovna cînta ultimul cuplet. În romanță acesta era trist și deodată m-am gîndit că dacă eu am de-acum un trecut, atunci al Martînovei este într-adevăr mai îndelungat. Și m-am mai gîndit că fiecare om e o enigmă, iată aceste două femei, mamă și fiică, sînt tot o enigmă și probabil, o enigmă minunată, pe care n-aș vrea s-o dezleg. Mai bine să rămînă așa, o enigmă.

Simt moartea aproape, sînt lîngă mormînt,
Cînd mă voi stinge,-n cîmpu-nmiresmat,
Tot mai suna-va glasu-mi și tristu-mi
simțămînt,
Ce-n tine-a viețuit, de care ai uitat.

Natalia Ivanovna își așeză pe strune mîna zbîrcită, uscată și, ca și cum nici romanța nu existase, nici trista solemnitate și frumusețe, spuse continuînd parcă o discuție întreruptă la jumătatea vorbei :

— Cu ei, fata mea, nu e îngăduit să-ți cruți inima. Își mută privirea asupra fiicei sale, de parcă nu mie, ci ei îi vorbea. Sau pe ei îi cruți, sau inima. Alege. Tăcu un moment, apoi oftă melancolic : Nu poți cuprinde totul, dar iubește-i, oricum, iubește-i.

Martînova se întoarse din nou către mine, își miji ochii, ca și cum mă studia. Și privirea ei era destul de neîncrezătoare totuși, ca a Iakovlevnei, atunci, în sala de mese. Voia parcă să repete : nu de astea, ca tine, au ei nevoie, ci de mame, care să fi adus copii pe lume, să fi trecut prin încercări.

Am oftat. A oftat și bătrîna odată cu mine. Și a-nceput să rîdă, cu un rîs tremurat, bătrînesc.

N-am să uit asta niciodată : bătrînica mi cuță, uscățivă, cu chipul ei prelung, ca dintr-o icoană, părul cărunt, netezit, cu cărare la mijloc, ochișorii ascunși adînc în orbitele întunecate, fotoliul mare cu spătar curbat, atît de larg încît bătrînica se pierde în el.

— Iubește-i, repeta ea din adîncurile fotoliului, iubește-i dacă poți. Contopește-te cu ei. Iar dacă nu poți, pleacă.

Își întoarse privirea, ca și cum nu credea că am să pot. Oftă din nou :

— Puțini sînt cei ce pot.

13

La întoarcere, Lepestinia nu mai povestea despre sine, parcă uitase totul, ofta, clătina din cap, iar eu suspinam la fel și tot așa clă-

țineam din cap. De la Martînova n-am aflat nici un secret, nici o rețetă, în afară, poate, de mărturisirea plină de amărăciune care m-a uimit încă de la început. „Fiecare copilaș are nevoie de oameni apropiați, spunea bătrîna, iar dacă nu sînt, orice ai face, tot..."

Rezulta că directoarea casei de copii se nega pe sine însăși? Sensul propriei existențe? Vroiam să o combat, dar, chibzuind, m-am oprit la timp. Nu, ea nu nega nimic. Dimpotrivă, confirma eterna axiomă — mama sau tata învață pasărea să zboare. Și nicidecum vreo pasăre năimită. Așa stau lucrurile în natură. Așa e și cu oamenii. Iar pedagogul nu poate merge împotriva naturii, a marilor ei adevăruri. El nu întoarce omului spatele, dacă-i e greu, îi vine în ajutor. Dar pedagogul poate doar să peticească găuri. Chiar așa — poate să ajute, dar niciodată nu va putea, nu va fi în stare — și nici nu trebuie să năzuiască! — a-i înlocui pe părinți. Mai exact, pe cei apropiați. Martînova a avut dreptate.

Nu degeaba spunea Apolloșa — și asta o confirma fiecare dascăl — cîți părinți nu sînt, vai, atît de departe de copiii lor! Altuia îi e mai drag păhărelul decît propriul copil și viața lui. Iar pentru atîția copii colegul de bancă e mai aproape decît tatăl sau mama.

Încearcă să te dumirești dacă poți. Ideal, pedagogia trebuie să fie alături de părinți. În realitate, dascălul e întotdeauna mai aproape de copil, îl cunoaște mai bine, îl înțelege cu mai multă subtilitate decît părinții. De obicei

în categoria părinților este amestecat și mult rău — fie lipsă de experiență, ignoranță, fie o lene sufletească a celor adulți. Oamenii uită adesea că sînt priviți de copii. Se comportă cum se nimerește. Se ceartă, se înjură, ba, mai mare rușinea, se iau la bătaie. Uită că atît ce e rău, cît și ce e bine la ei este absorbit de copii ca de o sugativă. Și dacă părinții se comportă rău, procedează incorect, ai să vezi, copiii, devenind maturi, se vor pomeni la fel ca aceștia, în pofida eforturilor școlii. Cum o să devenim noi mai buni, dacă nu ne stăpînim, dacă-i înzestrăm pe copii cu o asemenea moștenire?

În schimb, cît e de clar și luminos, dacă în spatele copilului se află oameni dragi. Familia și școala sînt ca două aripi ce-l ridică spre înălțimi. Ce să mai vorbim. Parcă numai pentru cei mici e salvator binele?

Am privit-o pe Lepestinia. Mi-a răspuns îndată cu privirea ei. Înțelegătoare, bună.

Ce reprezintă ea pentru mine? O cunosc de vreo două luni. Dar parcă a spus atunci: eu răspund în fața mamei tale. Și micuții mei au tulburat-o. Iar la casa de copii nu m-a lăsat singură. Nu-mi e rudă, nici măcar un om foarte cunoscut, dar e apropiat.

Parcă am avut o revelație! Doar ea, Lepestinia, mi-a spus cînd am plecat la Sinegorie: dă-mi mie un prichindel!

O cercetam cu interes. Ca și cum abia o văzusem. N-am dat atunci nici o atenție vorbelor ei, zicea și ea, pe cînd acum...

Acum devenisem mai matură, de parcă nu numai o zi și o noapte stătusem la Martînova. De astă dată știam multe, atîtea cîte nici nu-mi trecuseră prin cap mai înainte.

Am aflat că micuții erau aduși la casa de copii de la trei ani, iar pînă atunci trăiau la Casa de copii mici. Că adesea sînt aduși la Casa de copii mici direct de la maternitate. Că la șapte ani, copiii sînt trimiși la casa de copii școlari, iar dacă aici nu sînt locuri — la un internat, ca al nostru. Mai știam acum că în țară nu sînt atît de puține case de copii mici și case de copii pentru școlari și că nefericirea și nesocotința se plimbă destul de nestingherite prin lume.

Și încă mai știam că bătrîna Martînova, lucrînd peste cincizeci de ani la casa de copii, toată viața ei fiind în serviciul acestei cauze, visează mai mult decît orice s-o închidă, să restituie vila drept club, sanatoriu — orice numai să nu mai fie aduși de la casa copilului alți și alți micuți, numai să înceteze pierderea de către aceștia a celor dragi.

— Lepestinia, am întrebat-o, ce, tu ai lua într-adevăr un copil ?

— Unul mic e greu, mi-a răspuns, sînt bătrînă. Dar uite, unul mai răsărit, cum ai tu, aș lua fără să stau pe gînduri.

— De tot ?

— De tot !

Am încremenit. Păi asta-i o soluție ! Și Martînova spunea că deseori micuții ei sînt înfiați de oameni fără copii.

Nu, înfierea e treabă complicată, și-apoi cu ce pot ajuta eu aici ? Eu personal sînt educatoarea clasei întîi „B". Uite, dacă...

Memoria mi-a scos credincioasă din străfundurile ei o amintire vie : vestibulul plin de veselie, părinții veniți în întîmpinarea celor dintr-a-ntîia, și durerea scării tăcute — chipurile serioase, mîhnite, neliniștite ale puilor mei. Aceștia nu înțeleg de ce după ei n-a venit nimeni.

— Lepestinia, am întrebat-o, vrei să-l iei pe careva în zilele de sărbătoare ?

Sîmbătă i-am dus pe căminiști de pe scări în sala de jocuri. Ce simplu e jocul de-a-baba-oarba și ce caraghios sună ! Micuții s-au pus pe niște țipete și făceau atîta tărăboi, încît nimeni n-a observat apariția Lepestiniei.

Pe chipul ei rătăcea un zîmbet încurcat și mi-am dat seama îndată că n-o să se descurce fără ajutor. Discutasem cu gazda mea toate amănuntele, elaborasem un întreg program pe două zile, unde să meargă, și la cinema și la matineu la teatru, unde, mă tem, Lepestinia chiar se ducea destul de rar, și să cumpere o hăinuță nouă, lucru asupra căruia insistase în mod deosebit gazda mea, dar uite că nu convenisem pe cine anume vrea să ia — un băiat sau o fetiță.

M-am gîndit că Lepestinia are să poftească în vizită o fetiță, cu care să găsească mai repede un limbaj comun și am chemat-o pe Zina Permeakova cea peltică.

Cu o clipă mai înainte Zina conducea jocul și tocmai îl prinsese pe unul dintre băieți,

iar acum țopăia nerăbdătoare, era transpirată, pe scurt încă mai era cuprinsă de frenezie.

— Faceți cunoștință, i-am spus, dînsa e mătușa Lipa *, o mătușă tare bună. Te poftește în vizită pentru sîmbătă și duminică. Te duci ?

— Nu ! strigă Zina veselă și se și întoarse către sala de jocuri, să o zbughească la droaia care țipa.

— Zina ! am dojenit-o. Ai înțeles ? În vizită. La mătușa Lipa.

Zina parcă abia acum a văzut-o pe Lepestinia, se opri pentru o clipă și întrebă pe neașteptate :

— Da de se nu merzem la plopi ?

De-abia m-am stăpînit să nu rîd, iar Lepestinia s-a fîstîcit aproape speriată.

— Nu știu, bîigui ea și pe chip i se citea o surprindere nemărginită datorită acestei ignoranțe, încît Zina izbucni în hohote. Apoi o apucă de mînă și începu să o tragă spre ieșire.

Lepestinia se tot întorcea către mine, ridica din sprîncene ca și cum mă întreba ce să facă, iar eu îi făceam semn din mînă să-și ia tălpășița numaidecît, fără să atragă atenția celorlalți copii asupra acestei dispariții misterioase.

Asta era ideea — fără să atragă atenția. Destul de riscantă idee, pentru că luam asupră-mi toată răspunderea pentru ieșire. În afară de mine și de Mașa, nimeni din școală

* Tei (rus.).

nu știa de ea. Mașa a aprobat numaidecît, n-a văzut nimic rău în asta. Dar și ea și eu înțelegeam perfect proporțiile riscului — dacă, doamne ferește, se întîmpla ceva.

Nu s-a întîmplat nimic. În Lepestinia puteam să mă încred mie la sută. Și totuși s-a-ntîmplat. Plecarea Zinei era pusă la cale ca o treabă secretă, dar nu degeaba se spune că tot ce e secret devine lucru cunoscut.

În primul rînd, Anecika Nevzorova, de care nu se putea ascunde nimic, veni la mine în fugă, cu ochișorii rotunjiți și-mi șopti la ureche cu glas înfricoșător că Zinka cea peltică a dispărut. A trebuit să-i mărturisesc Anecikăi, tot la ureche, făcînd-o un fel de complice la conspirație, că pe Zina a invitat-o o mătușă la aniversarea ei. Anecika parcă s-a mai liniștit, dar am observat că se îndreaptă către fereastră și privește îngîndurată strada.

În al doilea rînd, Zina a apărut luni cu o frumoasă bonetică roșie care, bineînțeles, îi venea foarte bine — era ca un merișor rumen ! — și cu bonetica asta a venit în dormitor. Ce-a fost atunci ! Unele fetițe au început să strige, cerînd bonetica s-o probeze, altele au început să plîngă.

Eram numai ochi la micuțele mele și nu le mai recunoșteam. Parcă un necioplit se apucase că zădărască tot ce era în aceste fetițe, bun și rău : dormitorul răsuna de un țipăt neîntrerupt.

Abia mi-am potolit droaia de fetițe, și încă bine că băieții n-au fost de față la apariția Zinei Permeakovna, cu bonetica ei roșie, care zîmbea cu toată gura-i știrbă și se trăgea în-

dărăt, spre ușă, unde se strecurase chipul cu totul fericit al mătușii Lepestinia.

Micuții au plecat la lecții, iar eu am condus-o pe Lepestinia în sala de jocuri. Discuția noastră nu se lega. Gazda mea zîmbea, exclama și ofta. Destul de puțin pentru a deduce ceva. Deși, cum să spun, era fericită. Fericită era și Zina.

Chiar în prima recreație veni în zbor la noi și o prinse pe Lepestinia de după gît. Aceasta începu să se vaiete, să se tînguie că uitase un lucru atît de însemnat și scoase de pe undeva din sîn o fundă minunată, cu volănașe înfoiate, albă cu chenar albastru, o adevărată floare și o prinse în părul Zinei.

Într-o clipă fetița se transfigurase.

Zina se îndepărtă de Lepestinia în vîrful picioarelor, săltîndu-și bărbia, iar mînuțele ei pluteau mlădios în jurul capului. Micuții care alergaseră în urma ei spre sala de jocuri se dădură la o parte înaintea Zinkăi, iar ea nu alergă, pluti ca un puf de păpădie purtat de vînt de-a lungul coridorului, iar ceilalți alergară pe urmele ei cu tăcută neînțelegere.

Scena a avut un efect puternic asupra mea. Lepestinia a plecat, iar eu rătăceam pe coridor, iarăși și iarăși amintindu-mi-o pe Zina plutind.

După lecții, îndată ce a apărut Mașa, am pornit-o cu hotărîre spre Apollon Apollinarievici.

I-am expus confuz rezultatele călătoriei. După care mi-am recunoscut abaterea. În ex-

periment, pentru care sînt gata, firește, să-mi asum răspunderea.

El ședea la masă, cu obrăjorii rotunzi în pălmuțele-i rotunde, mă examina ca pe cine știe ce minune și nu spunea nimic. Din nou mă ajuta.

Iar eu am trecut la ceea ce era mai important.

Noi, pedagogii nu sîntem și nu vom fi niciodată de ajuns. Asta în primul rînd. În al doilea rînd, este cu neputință să se restrîngă cercul oamenilor ce participă la destinul copiilor în limitele colectivului pedagogic. Poate să fie colectivul ăsta de trei ori mai talentat, mai devreme sau mai tîrziu copiii vor pleca din cadrul lui, vor deveni adulți. Așadar, micuților trebuie să li se creeze contacte strînse cu alți oameni. Încît acești alți oameni să fie prietenii copiilor pentru toată viața. Nu rude, ci oameni apropiați. Prieteni, în sfîrșit, bune cunoștințe. Și, în această lumină experiența Lepestiniei e reușită — da, da, reușită ! Zina să locuiască la ea două zile pe săptămînă. Să caute s-o bucure cu preocupările școlare. Să dea socoteală în fața ei. Ea o să aștepte sîmbăta. Iar Lepestinia o să-i poarte de grijă fetiței. Cu ce și cui îi strică asta ?

Apollon Apollinarievici plescăi caraghios din buzele-i groase și bolborosi :

— E cald, cald...

La început n-am înțeles ce spune. După aceea am priceput. Ei, și încă cum ! Ăsta nu-i jocul de-a baba-oarba !

— Arde, nu e cald ! am exclamat.

— S-o mai frămîntăm la consiliul pedagogic, ce zici ? zîmbi el.

Ce mai, consiliul pedagogic n-o să-l ocolești, dar înainte de toate el pe mine m-a frămîntat, împărțind în alb și negru părerile mele despre oameni. Imaginile mele despre Apollon Apollinarievici se îndreptau, ca să zic așa, înspre partea cea albă — doar mă susținea, la urma urmei, iar cele despre Elena Evghenievna, directoarea adjunctă — spre cea neagră.

— Poftim unde-am ajuns ! spunea ea. După opinia Nadejdei Gheorghievna, școala nu e în stare să asigure educația celor vreo douăzeci de la casa de copii.

— Nu educația, ci afecțiunea ! am ripostat eu.

— Afecțiunea, firește, e un lucru bun. Își scutură cu un aer nemulțumit umerii largi. Dascălul e și el om, nu-și poate forța sentimentele, să stoarcă din sine emoții suplimentare. Noi nu lucrăm pe mașini, aici nu realizăm producție materială și, cu toată bunăvoința, nu putem depăși planul la sentimente.

— E drept, spuse Mașa, sentimentele ori sînt ori nu sînt. Iar Elena Evghenievna deveni pămîntie de indignare. Dragostea nu-i compot, s-o măsori cu paharul.

— Cea mai bună școală nu-i poate înlocui pe părinți, m-am avîntat și eu în luptă.

— Depinde ce părinți ! răspunse Elena Evghenievna și, cu toate că în genere părerile

noastre nu erau în discordanță, în momentul acela nu puteam s-o sufăr.

Îndeobște, în colectivele cu multe femei și încă într-unul cum e școala, bătălia amorului propriu și a prestigiului se desfășoară într-o ceață densă, ceața fiind gusturile personale, patimile, ostilitatea și simpatiile, neînțelegerile mărunte și, dacă vreți, chiar invidia. Iar uneori se ajunge să se discute despre unul și același lucru, numai că în cuvinte deosebite, iar decizia e luată de către caracter : una spune „da", cealaltă — nu". Astfel că se ciocnesc caractere și prestigii, nu puncte de vedere și opinii. Elena Evghenievna judeca și ea sănătos, dar cu o concluzie opusă concluziei mele.

Nu puteam adăuga afecțiune, ea judeca în general corect, dar trăgea o concluzie curat femeiască : deci nu se poate să dăm nimănui copiii.

Motive ? Dacă se întîmplă ceva ? Secția de învățămînt orășenească ce va spune ?

Într-un cuvînt, consiliul pedagogic se transforma într-o ceartă între femei. Și atunci Apollon Apollinarievici își strînse tîmplele între palmele-i durdulii :

— Dragele mele femei ! Dacă nu vă potoliți, plec și mă angajez undeva, la taximetre ! Nu putem împleti măcar cît de cît sentimentele cu gîndurile ?

— Sentimentul e cea mai bună formă de exprimare a gîndului ! i-am trîntit-o mînioasă. Apolloșa mă privi răbdător.

— Știți despre ce-i vorba ? întrebă abătut deodată Apollon Apollinarievici. Despre neconcordanță.

— Ce neconcordanță mai e ? făcu Elena Evghenievna surprinsă.

— Între dorințele noastre. Și posibilități. Pe bună dreptate Nadejda Gheorghievna este îngrijorată. Copiii au un trecut apăsător. Nu sînt excluse cele mai neașteptate complicații — mă privi îngîndurat, parcă-și amintise de Kolea Urvanțev — iar mai tîrziu, cu vîrsta, complicațiile astea pot fi din ce în ce mai apăsătoare. Imaginați-vă o casă cu tencuiala desprinsă. Se vede cărămida. Spărtura trebuie astupată pînă nu e tîrziu. Noi sîntem zugravii. Iar mistria noastră e dragostea, n-avem nimic altceva. Dragostea care trebuie să le insufle copiilor încredere în noi și prin noi — în viață. Credința în ceea ce e luminos. Credința în bine și dreptate. Asta e de dorit. În realitate, sîntem puțini. În mod normal, copilul are doi părinți. La noi sînt două educatoare pentru cei douăzeci de copii. Conform atribuțiilor de serviciu, restul se ocupă cu alte treburi. Avem puține variante. Sau lăsăm douăzeci și doi de copii pe seama celor două — iar ele nu se pot rupe în bucăți — sau ne ocupăm toți de copii. Dar atunci, vorba aia, copilul cu multe moașe rămîne cu buricul netăiat. Există o a treia ? — Cuprinse cu privirea consiliul pedagogic. — Există ! O propune Nadejda Gheorghievna. Să-i apropiem pe copii de niște oameni reali care le pot deveni prieteni. Să chemăm în ajutor tovarăși mai vîrstnici, buni, cumsecade, inimoși, care, am convingerea, sînt mulți în jurul nostru.

— Numai, cum să dai de ei ? rosti calm Nonna Samvelovna, fire cumpănită.

— Avem colectivul întreprinderii care patronează internatul, trebuie să-l antrenăm ! exclamă Elena Evghenievna.

— Fie și acesta, se bucură Apollon Apollinarievici.

— Din obligație nu merge, am sărit eu, simțind că ideea poate eșua. Îngăduiți-mi să scriu o scrisoare la ziar. Or să vină doar aceia pe care soarta copiilor îi tulbură cu adevărat !

Masa lungă acoperită cu postav verde, privirea aprobator-șireată a directorului, chipurile profesorilor — ironice, supărate, îngîndurate, zîmbitoare.

Cele ironice și cele supărate, mi se părea atunci, reprezentau negrul. Cele îngîndurate și cele zîmbitoare — albul.

Pentru mine lumea se împărțea simplu pe atunci.

Dar ea se va dovedi mai complicată decît limita dintre alb și negru.

Consiliul pedagogic m-a susținut cu majoritate de voturi. Șaisprezece — pentru. Opt — contra. Grupul celor opt, bineînțeles, era prezidat de spătoasa Elena Evghenievna.

După consiliu, Apolloșa se apropie de mine, pesemne, cu vreo frază însuflețitoare, dar nu l-am lăsat să deschidă gura. Înfierbîntată de polemică, i-am spus :

— Decît cu o așa mînă dreaptă ca Elena Evghenievna, mai bine fără ! Cum de suportați ?

Directorul scoase un sunet nedeslușit, se îmbujoră și o porni într-o parte. N-am dat faptului nici o atenție.

Eu jubilam, toate celelalte erau fleacuri.

14

„Prosperitatea ne dezvăluie defectele, iar dezastrele — virtuțile noastre", mi-am extras pe atunci un citat din Francis Bacon și m-a încîntat partea a doua din el. Cît de exact spus : dezastrele dezvăluie virtuțile.

Așa și era. Rafale de virtute asaltau internatul.

Joi mi s-a publicat în ziar scrisoarea în care povesteam despre copilașii noștri și chiar în aceeași zi telefonul lui Apollon Apollinarievici a sunat întruna — oamenii cereau detalii, iar vineri dis-de-dimineață vestibulul școlii era plin de lume.

Copiii erau la lecții și nu știau nimic, iar comisia lucra din plin. Închegasem o comisie, cum altfel ! O prezida Apollon Apollinarievici, firește. Mașa și eu alcătuiam temelia de nădejde, iar directorul obținu includerea directoarei de studii Elena Evghenievna, ca pe un om exigent, cu un ochi critic și, într-o atare situație, absolut necesar, după cum ne explică el, privind cine știe de ce într-o parte. Nimeni n-a obiectat și n-am avut nici o divergență cu Elena Evghenievna, întrucît noi

toți am fost grozav de exigenți, iar eu și Mașa de-a dreptul excesive.

Îmi amintesc cum am ocupat poziția de pornire la atac : în capul mesei Apollon Apollinarievici, în dreapta lui, bineînțeles, directoarea adjunctă, eu și Mașa alături, la celălalt capăt al mesei un scaun împins pentru vizitator, eu deschid ușa, marcată ușor de emoție, și invit primul oaspete.

A intrat cu pas ușor, uscățiv, înalt, avea o cicatrice adîncă la tîmpla stîngă, pe piept îi zăngănea ușor un întreg iconostas de ordine și medalii. S-a prezentat :

— Nikanor Nikanorovici Paramonov, locotenent-colonel în rezervă și a întins buletinul de identitate.

Nimeni dintre noi nu se hotăra să ia buletinul, să ofenseze printr-o verificare vulgară un asemenea om, iar el, cu voce scăzută, de parcă vorbea nu un militar, ci un bibliotecar modest, lămuri, zîmbind tulburat, că toată noaptea, atît pe el cît și pe soție, i-a chinuit insomnia. După citirea ziarului.

Tăcu un timp, privindu-ne pe rînd, ca și cum chibzuia cît de mult merită să intre în amănunte, pe urmă iar zîmbi sfielnic.

— Iată despre ce este vorba, rosti el și aruncă o privire asupra noastră de parcă se hotărîse, la începutul războiului, pe vremea aceea eram locotenent, am primit misiunea să evacuez copiii dintr-o casă de copii. Eu sînt tanchist, așa că trei tancuri de-ale mele au luat copii. Pe vreo cincisprezece dintre cei mai mici i-am îmbarcat direct în tancuri, sau

poate erau vreo douăzeci ; cei mai mari, pe blindaj. Neamțul ne încolțise strașnic, nu se reușise evacuarea casei de copii mai devreme și iată că-i scoteam pe copii literalmente de sub bătaia focului. I-am transportat pînă la gară, noi ne-am întors neîntîrziat și am intrat într-o luptă în care nemții mi-au incendiat toate tancurile. Iar gara a fost făcută zob de bombardiere. Copiii cred că au pierit.

Se freca la rădăcina nasului, tușea din cînd în cînd, arunca spre noi priviri rugătoare, întru-un cuvînt, acest om admirabil se tot codea pînă ce spuse :

— De-atunci mă roade conștiința că, uite, n-am putut salva copiii, iar acum — scrisoarea dumneavoastră, și cu toate că azi trăim alte timpuri, eu și soția ne-am decis să înfiem un băiat.

— Să înfiați ? se arătă surprins Apollon Apollinarievici. Dar noi nu intenționăm asta.

— Nu vă neliniștiți, zîmbi Nikanor Nikanorovici, soția și eu avem deja experiință, am mai înfiat un băiat. Olejek al nostru a absolvit facultatea de medicină, avem doi nepoți.

— Dar mai întîi să-i vedeți ! exclamă Mașa.

— Nu, ne bizuim pe dumneavoastră. Pe care ni-l veți sugera, spuse locotenent-colonelul.

Noi ne priveam cuprinși de tulburare. Fruntea lui Apollon Apollinarievici se acoperise chiar cu broboane mărunte de sudoare. Se uita la mine ca la o salvatoare și l-am înțeles. Am notat pe un petic de hîrtie : „Kolea Urvanțev". A răsuflat ușurat.

— Nikanor Nikanorovici, vom mai reveni asupra acestei discuții, e foarte serioasă, pe cînd intențiile noastre sînt cu mult mai simple.

— Cum o duceți cu sănătatea ? întrebă insinuant Elena Evghenievna.

— Față de vîrstă, deocamdată, destul de bine, oftă el.

— Și soția ?

— Nu se plînge.

— Condițiile de locuit ? se interesă Mașa.

— Apartament cu trei camere, pentru două persoane.

— Cele materiale ? întrebă directorul.

— Pensia de două sute de ruble.

— Noi vi-l sugerăm pe Kolea Urvanțev, însă dumneavoastră o să vedeți singur.

Apollon Apollinarievici se înduioșă, ochii prinseră a-i străluci, ieși de după masă, strînse îndelung mîna lui Nikanor Nikanorovici și din pricina asta medaliile lui Paramonov zăngăniră încet. Cînd locotenent-colonelul ieși, directorul îmi făcu semn să nu mă grăbesc cu inivtarea următorului.

— Ptiu drace ! răbufni el pe neașteptate. Am organizat aici un soi de prezidiu, stăm oficial, speriem oamenii !

Apollon Apollinarievici se repezi spre masă, o trase către sine, apoi gîfîi, se lăsă păgubaș și se așeză lîngă Elena Evghenievna.

— Ce om ! exclamă el. Așa-i ? Iar noi nu sîntem pregătiți ! Deja ni se vorbește despre înfiere, iar noi îi rugăm să primească în vizită.

— Asta e minunat! rosti deodată Elena Evghenievna. Şi zîmbi. Se vede treaba, pentru că eu mă uitam la ea ca la altă arătare. — E cea mai bună variantă. Numai — cu prudenţă, cu prudenţă.

Îmi venea s-o sărut. Poate atunci s-a şi produs prima fisură în teoria mea despre negru şi alb. Mă uitam la femeia cu umeri laţi, străduindu-mă să descopăr la ea o trăsătură simpatică, însă Elena Evghenievna se retrase ca melcul în cochilie — privirile i se stinseră, chipul îi deveni inexpresiv şi necomunicativ.

Dar n-aveam timp de stat pe gînduri. Am tras mai aproape scaunele pentru o pereche cu înfăţişare tinerească, pe care am simpatizat-o de cum am văzut-o.

Igor Petrovici Zaporojeţ — şeful unui birou de construcţii, om cu obrajii îmbujoraţi, bine ras, lat în spate, calm şi surîzător, dacă-i puneai un coif vechi ziceai că e leit cneazul Igor, dar unul al timpurilor noastre. Aşa l-am şi poreclit în sinea mea, „cneazul" Igor. Soţia sa, Agnessa Danilovna, şefa laboratorului de chimie de la un institut de cercetări; era deopotrivă cu soţul. O lebădă nu alta — gîtul alb, distins, îngrijit, ochii blînzi, de nuanţă verzuie. Coafura la modă, nu ca noi, nişte dăscăliţe nearătoase, îţi pui părul pe bigudiuri, iar dimineaţa alergi la şcoală ca o nebună, n-ai cînd să te piepteni ca lumea, cît despre coafor nici prin cap nu-ţi trece. „Cneaghina" îşi are desigur maestrul său la coafor, iar dacă i-ai scoate cizmuliţele noi-nouţe de fabricaţie străină — te pomeneşti că ai da şi peste

pedichiură. Îi dă mîna, salariul mediu pentru amîndoi — cinci sute de ruble. Apartament cu plafoane înalte — despre locuinţă ne-a vorbit cu aer preocupat Igor Pavlovici, iar Agnessa Danilovna a adăugat despre plafoane. Automobil Moskvici.

Au de toate. Numai copii nu au.

— Avem intenţii serioase, ne spuse Igor Pavlovici plin de înţeles, numai că, vă rugăm, alegeţi-ne... Se încurcă, neştiind cum să-şi exprime gîndul şi soţia îi veni în ajutor:

— Cu ereditate normală. — Se uită fix la Apollon Apollinarievici. În definitiv, are dreptate să se uite. E naturalist, el ştie mai bine. — Ştiţi doar, zice „cneaghina", acum se mai concep copii în stare de ebrietate, cîtă nefericire după aceea, or intenţiile noastre sînt serioase.

Naturalistul nostru din neam în neam gîfîie, rosteşte fraze generale, iar după ce iese impunătoarea pereche bea pe nerăsuflate un pahar cu apă.

Noi tăcem, el simte, bineînţeles, ezitarea din tăcerea noastră şi începe să ne convingă inutil:

— Ce vreţi! Oameni moderni. Nu e nimic indecent în problemele pe care le ridică ei. Dimpotrivă, chiar foarte multă pricepere şi exactitate.

Noi nu obiectăm. Sîntem toate de acord cu Apollon Apollinarievici. Într-adevăr, oamenii moderni privesc în mod realist viaţa, iar mie îmi place tare mult perechea asta. Mi-e şi greu să spun care dintre ei îmi place mai mult.

Perechea următoare ne-a făcut să intrăm în panică. Pe toți. Mai cu seamă pe Mașa. Amîndoi cîștigă două sute cincizeci de ruble. El șofer, ea contabilă. Și esențialul : au trei copii.

Tuspatru scormonim, cu mînecile suflecate, în viața lui Semion Petrovici și a Annei Petrovna, al căror nume de familie, Povarioșkin *, e atît de caraghios. Toți încercăm să descoperim motivul : de ce au ei nevoie de încă un copil ? În sfîrșit, nu mai rezist. Am să pun întrebarea capitală, sînt totuși cea mai tînără, pentru mine se cade și ceea ce nu se cade, n-au decît să mă dojenească pentru lipsă de experiență.

— Ce nevoie aveți de o povară în plus ?

Aleg anume o formulare mai aspră.

— Ne e milă, spune femeia, făcîndu-și de lucru cu broboada simplă ce-i atîrnă pe umeri.

— Ne e milă de copilași, lămurește Povarioșkin și tot întinde, cîte un centimetru ne tot întinde un teanc de acte, de parcă se teme că n-o să ne uităm la ele. Ce, nu-i credem ?

— O să vă fie greu ! exclamă Mașa. Eu am trei, de-aia lucrez la internat, iar ei aici învață.

— Cum să nu fie greu ! îi împărtășește părerea Anna Petrovna, dar Semion Petrovici, văd bine, o calcă precipitat cu gheata pe picior și Povarioșkina o drege : Cum să fie greu ? Cei mai mari dau și ei o mînă de ajutor : Vitea al nostru e-ntr-a noua, iar Sașa-ntr-a șaptea. Iar Kolka a terminat-o pe-a cincea ! Ce mai, n-o să-i asigurăm încă unui prichindel căldura ?

* De la *povarioșka* — polonic (rus.).

Apollon Apollinarievici, asudînd plin de zel, îi roagă să se mai gîndească, să mai treacă peste o săptămînă, să nu se pripească. Dar Petrovicii o țin morțiș ca niște catîri, ne întind teancul de hîrtii și într-un moment de cea mai mare răspundere, Povarioșkin scoate din buzunar o insignă mare, ceva semănînd cu o decorație.

— Admirabil, zice Apolloșa, sînteți fruntaș... ați cîștigat... în întrecerea socialistă, dar... copiii sînt copii...

Directorul nostru zumzăia ca un cazan în clocot, gata-gata să plesnească. Chiar așa.

— Fie, se învoiește Apolloșa, e destul de bine și-n familiile cu mulți copii. Și deodată se adresează femeii, arătînd cu capul spre bărbatul ei : Dar dînsul nu cumva trage la măsea ?

— Să poftiți la 7 Noiembrie ! răspunse Petrovna fără să stea pe gînduri. Atunci o să bem cu dumneavoastră, o să luăm și o gustare, cum se cuvine. O să ne și verificați totodată.

— M-m-da, mormăie Apollon Apollinarievici cînd se închide ușa în urma lor. Își freacă pălmuțele-chifteluțe. Bravo Povarioșkina ! M-ai băgat în cofă !

Au fost oare și oameni pe care i-am refuzat ? Au fost.

Au intrat un bărbat și o femeie de vîrstă mijlocie, îmbrăcați cuviincios, femeia cu chipul emoționat, rugător, destul de tulburată din vreun motiv, iar bărbatul își ferește ochii, privește în lături, mai mult tace, însă ajunge pînă la noi, e adevărat, abia perceptibil, un

damf de băutură și Mașa desenează un semn de întrebare pe o bucățică de hîrtie.

Hîrtiuța trece repede pe la cei patru, după semnul de întrebare apar trei minusuri și fără multe discuții Apollon Apollinarievici, deloc în firea lui, li se adresează destul de tăios :

— Nu vă fie cu supărare, stimabililor, dar dumneavoastră nu vă încredințăm copilul.

Bărbatul și femeia se îndreaptă către ușă, văd cum femeia îi repede soțului un pumn sub coaste și acesta îndură calm, lăsîndu-și capul în jos. Ce să-i faci, chiar dacă e o întîmplare, n-au decît să și-o reproșeze. În general e o mare greșeală să vii băut la școală, darămite acum, pentru o treabă ca asta...

Am mai refuzat noi încă un om și mă tot gîndesc de-atunci că am greșit. De altminteri, sînt greșeli a căror profunzime nu poate fi verificată în mod obiectiv. Încît eu numai presupun că e o greșeală. Mi-e imposibil s-o dovedesc. Pot doar să regret, pot doar să o simt. Dar nu întotdeauna simțămîntul e un povățuitor de nădejde.

Ușa s-a deschis larg, a intrat un om nu prea înalt și, cu toate insistențele directorului să ia loc, a rămas în picioare cît timp am stat de vorbă.

Într-o cămașă azurie, fără haină, cu elastic pentru mîneci și papion maro cu picățele albe, producea o impresie ciudată. Cu o vorbire repezită, și-a spus la iuțeală numele, prenumele, patronimicul, anul nașterii.

— Lucrez ca ghid la muzeul de artă, dar în adîncul sufletului sînt matematician și astronom, mă pasionează „petele negre", am absolvit școala tehnică de silvicultură.

Apolloșa își drese glasul în pumn și îl întrebă grijuliu :

— Și cum o duceți cu sănătatea ?

— Mi-nchipuiam eu ! exclamă ciudatul om fără să se supere. Normal, dar mi-am pierdut mințile ! — Tresărirăm cu toții. — Mi-am pierdut mințile după astronomie, înțelegeți, de silvicultură mi s-a făcut lehamite, am trecut la muzeu și tot timpul liber îl consacru științei.

— Tîmplele-i erau încărunțite, nasul borcănat, în profunzimea frunții îi apăruseră două începuturi de chelie, nu mai era ceea ce se cheamă tînăr și îndeobște avea un aer îndoielnic, neserios. Pusesem deja minus pe buletinele votului nostru secret, iar ciudatul om fără haină ne explica cu întîrziere :

— N-am fost însurat niciodată. Mama a murit. N-am nici o rudă. Tare sînt singur.

În zadar stăruia omul acesta ciudat ! Patru minusuri nu lăsau vreo speranță. Noi procedam după șablon : haina face pe om. Ce soluție aveam ? Nu ne rămăsese timp să studiem oamenii în amănunt.

— Veniți peste o săptămînă, spuse insinuant Apollon Apollinarievici.

Și totuși el îi intuia pe oameni. Dar eu numai după aceea m-am gîndit. Atunci, îndată ce s-a închis ușa, am întrebat :

— Nebunul orașului ?

— Ceva în genul ăsta, răspunse Elena Evghenievna străbătută de un fior.

— Sănătos nu poate fi, spuse Mașa. Categoric e bolnav !

Bolnav, sănătos — cît de des își pierd cuvintele astea orice înțeles, cînd vorbim despre suflet și despre actele pe care acest suflet le dictează. Omul e rumen la față, prosper, dar să nu ne grăbim cu diagnosticul : sufletul lui poate fi greu bolnav, așa cum să nu ne pripim a-l declara nesănătos pe acela care el însuși stîrnește compătimire. Păreau adevăruri simple. Și nu atît de profund ascunse. Totul e o chestiune de punct de vedere. Aspectul sănătos al omului îi spune multe unui medic, pe cînd unui profesor — nimic. Bucuria de a trăi, ridurile, privirea confuză sau sfielnică, mulțumirea de sine — sînt pentru tine forme fără nici o semnificație, pe care dîndu-le la o parte se cade a păși în adînc, în om...

Mărturisesc că aceste considerații, nici măcar prea profunde, mi-au venit mai tîrziu, în chinuri, de-aia și țin la ele. Atunci însă n-am stat pe gînduri în mod deosebit, am fost hotărît de acord cu Mașa.

Aveam de unde alege, doritori care să ofere căldură copiilor erau mai mulți decît ar fi fost necesar, un om ciudat n-a reținut atenția noastră.

15

Bonetica roșie a Zinei Permeakova îmi fusese de oarecare învățătură, astfel că, în principiu, am organizat corect „predarea" de sîmbătă a copiilor. Corectitudinea consta în aceea că adulții au venit toți o dată — asta avea importanță pentru copii, — și că noi, ținînd seama de propriile considerații și de dorințele adulților — e drept, dorințele lor se reduceau la faptul că vroiau să ia fie băiat, fie fetiță, — am alcătuit liste din vreme, pentru a nu se isca încurcături.

În rest, am stabilit toți să procedăm așa cum am procedat cu Zina.

Eu am organizat un joc de-a-baba-oarba, Mașa a luat conducerea, s-a legat la ochi cu un batic dintr-o țesătură nu prea deasă, încît să vadă totul și la o adică să-mi dea o mînă de ajutor și am provocat un asemenea tărăboi în sala de jocuri, că adulții intrau cu teamă.

Tocmai în vacarmul ăsta îi luam pe copii unul cîte unul. Îi trăgeam de o parte, le făceam cunoștință cu adulții, aceștia îi pofteau în vizită, apoi plecau cu ei în liniște.

Numai că ce-nseamnă liniște cu asemenea copii ? Parcă poți ști totul dinainte ? Chiar Kolea Urvanțev, după ce a făcut cunoștință cu Nikanor Nikanorovici prinse a urla din răsputeri :

— Ia uitați-vă ce nene mă ia pe mine !

Jocul nostru, o manevră pentru a abate atenția, se destrămă. Copiii se întoarseră deodată spre nenea acela acoperit cu decorații și nici o exclamație de-a Mașei n-a mai fost de vreun ajutor. S-a oprit în mijlocul sălii de jocuri cu mîinile în șold, arătare zburlită, cu bandă la ochi și a rostit tare, să-i potolească pe ceilalți :

— Nenea are să vină deseori la noi ! Iar împielițatul de Urvanțev ne demască definitiv.

— Păi tanti Mașa vede tot!

În altă împrejurare asta ar fi stîrnit rîsul, o furtună de rîsete, de data aceasta însă hohotiră scurt, ca un scîncet și se întoarseră din nou spre Paramonov.

Nikanor Nikanorovici mergea după Kolea, acesta îl trăgea de mîneca tunicii și toată droaia noastră o porni după ei. Trebuia să acționăm.

Am desfăcut brațele ca o cloșcă, de mine s-au prins Apollon Apollinarievici și Mașa. A ieșit o adevărată îngrăditură de adulți, m-am străduit să-mi forțez vocea, să le spun că îndată toți-toți-toți vor fi poftiți în vizită la niște unchi și tanti cumsecade. Dar nu se mai putea face nimic.

Ofensa, amărăciunea și nedumerirea ce mi se dezvăluiseră atunci, pe scară, în nefericita mea primă sîmbătă, căpătară deodată glas și începură să urle, să plîngă, să țipe și nu oricum, în cor, pe vreo douăzeci de voci.

O singură măsură a putut fi de ajutor.

Elena Evghenievna stătea în dreptul ușii, lăsa să intre cîte o pereche de adulți, aceștia pătrundeau în sala de jocuri, noi căutam după listă pe cel ales sau cea aleasă și plînsul devenea tot mai potolit.

Copiii crezură, în sfîrșit, că vor fi invitați cu toții. Tăcură, stînd într-un șir neregulat, pironindu-și privirile lacome asupra noilor veniți. Cînd cei mari se înclinau spre un băiețel sau o fetiță, aceștia, toți ca unul, se pierdeau cu firea, își plecau capetele, în felul acesta răspunzînd la toate întrebările calme ale adulților și într-o clipă dispăreau. Și, ceea ce era uimitor: mulți uitau să-și ia bun rămas de la noi. Măcar să facă un semn din mînă.

Toate decurgeau normal, prea normal ca să se și termine așa.

Anecika Nevzorova a rămas ultima. Bine că ultima. Nu se știe, mă gîndesc acum, la ce ar fi dus exemplul ei, dacă ar fi fost printre primii.

A venit după ea Evdokia Petrovna Saltîkova, medic stomatolog, femeie singură, în vîrstă, cu un chip foarte prietenos și bun. Dar Ania a refuzat să meargă. S-a pitulat într-un colț și a-nceput să urle. În urletul ăsta e ceva fals, m-am gîndit, dar n-am mai insistat — nu era un moment prielnic pentru înduplecări. Am scos-o pe Evdokia Petrovna pe coridor, am consolat-o cum am putut, i-am spus că o pregătesc pe Ania și o sun. Bineînțeles, am numerele de telefon și adresele adulților într-un carnețel special.

Evdokia Petrovna a plecat, iar eu m-am înapoiat în sala de jocuri destul de înciudată. Ba bine că nu! O mină atît de neașteptată dedesubtul concepției mele. Văzînd-o însă pe Ania, am și uitat de orice concepție.

Fetița ședea pe vine în colț și mă privea cu niște ochișori rugători, vrednici de milă. Mașa, Apollon Apollinarievici și Elena Evghenievna stăteau în picioare în fața Anecikăi, discutînd cu voce scăzută, judecîndu-i izbucnirea, iar ea se uita pe lîngă ei la mine. Am zîmbit, iar Anecika s-a repezit în întîmpinarea mea.

— Ce-i cu tine? am întrebat-o la ureche.

— Da! îmi spuse.

— Cum adică, da ?

— Ea era așa de grăsuță, sătulă, iar tu plîngeai.

— Asta a fost demult ! Dar e o tanti bună.

— N-am voie să merg la ea, mai șopti Anecika, eu am mămică. Mă ceartă.

— Care mămică ? am întrebat-o surprinsă. Și aici Anecika mi-a șoptit ceva, încît pesemne, am pălit. Sau mi s-a alungit fața ? Am holbat ochii ? În orice caz, Apolloșa, directoarea adjunctă și Mașa au abandonat discuția și mi-au aruncat priviri speriate.

Anecika îmi șoptise :

— Mămica mea e c...

— Cu-u-um ? am făcut eu înspăimîntată.

— Tîr-fă, pronunță ea cu un glăscior mieros, evident, cuvîntul nefiindu-i prea cunoscut.

Am închis ochii. Mi-am mai tras răsuflarea. Principalul era să tac măcar un pic. Să nu fac vreo greșeală.

— Atunci, i-am spus Aniei strîngînd-o lîngă umăr, numai să nu-i văd chipul, atunci te invit la mine. De acord ?

Anecika s-a prins cu putere de gîtul meu și a rostit tare :

— Eu te iubesc pe tine !...

Ce mai, Ania mi-a îndulcit neliniștea care mă cuprinsese de două zile. Și cu toate că, mă rog, n-a fost o clipă să nu mă gîndesc ba la unul, ba la altul, ba unde sînt și cum se simt acolo, în vizită, ciripitul gălăgios al vocilor Anecikăi și Zinei dădea un plus de chibzuință acțiunilor și conduitei mele. Și chiar așa s-a întîmplat. Ania s-a întîlnit cu Zina,

iar eu, firește, cu Lepestinia și a rezultat o companie veselă, deși complicată pentru mine. Volens-nolens, atașîndu-se de mine, educatoarea, Ania Nevzorova se afla într-o situație specială. Bine că deocamdată nu erau și alți ochi, și încă acum cînd pentru fiecare a apărut o nouă cunoștință.

Îndeobște, educatoarea nu trebuie să aibă favoriți — e un principiu de aur. Nu-i inventat de mine și n-am să-l schimb eu. Și, judecînd sănătos, nu se cădea ca tocmai eu să invit pe cineva. Dar ce să-i faci ? Sînt împrejurări peste care nu poți trece. Rămînea să mă comport firesc, cum m-a sfătuit Apolloșa al nostru. Mă și străduiam.

Mi-am spălat lenjeria, iar Zina și Ania pe a lor, cu toate că Lepestinia s-a uitat strîmb. Apoi, în acest cvartet, am plecat la baie, la o sală comună care, poate, doar mie mi s-a părut o ciudățenie : eu, copil crescut în confort, nu văzusem niciodată băi comune, în orașul ăsta frecventam dușul, iar acum mă frecam de zor cu buretele stînd pe bancă în fața lighenașului cu apă fierbinte, mă uitam prostește împrejur, minunîndu-mă de imperfecția trupurilor omenești, mă miram pe șoptite și tare le mai făceam să rîdă pe femeiuștile mele — și pe cea bătrînă și pe cele tinere. Prietenele au întrecut într-atît măsura încît m-au tîrît în sala de aburi, unde comportarea mea n-a fost prea plină de demnitate — mă înăbușeam și mă văicăream de parcă mă aflam într-o dubă, vroiam s-o zbughesc afară, ceea

ce am și reușit pînă la urmă, în hohotele zeflemitoare ale celor două așchiuțe.

De unde știu ele toate astea, mă minunam eu. Aveam să-mi explic mai tîrziu : la casa de copii preșcolari, cei din grupele mari se spălau la baie.

Am citit apoi o carte, fetișcanele mele au citit și ele, după care am gătit de prînz împreună cu Lepestinia, au gătit și ele. Mai departe i-am interzis mătușicăi să dea fuga la magazin după lucruri noi.

Și așa mai departe și așa mai departe.

Duminică seara a venit Mașa. Cîrdul ei — soțul și copiii — bătea pasul pe loc în stradă.

— Ai emoții ? mă întrebă Mașa. Dacă se-ntînplă ceva pe neașteptate ?

— Nici un pe neașteptate.

Strecură cîte o bomboană Zinei și Anecikăi, apoi dispăru împreună cu ai săi. Arătau caraghios cum mergeau pe cărare ca un șir de gîște — mai întîi pieptoasa de Mașa, după ea lunganul ei soț și copiii — după înălțime.

Priveam în urma lor, zîmbeam și mă gîndeam cum o duce acolo directorul nostru, îndură și el ? Nu mi-l puteam imagina pe Apolloșa acasă. Cum umblă ? În papuci și tîrlici ? Are nevastă ? Îi mîngîie capul rotund, iar el numai că nu toarce ?

Parcă aș fi prezis : se auzi un ciocănit și în prag apăru Apollon Apollinarievici asudat. Mă cheamă pe coridor, în bătaia curentului.

— Mi-au tras un perdaf la secția de învățămînt, mărturisi el tulburat. Cu toată duminica. Se vede treaba că ei citesc ziarele cu întîrziere. Mîine de dimineață vine adjunctul șefului.

16

Adjunctul șefului a fost categoric de partea noastră. Cei de la secția de învățămînt orășenească aveau mai cu seamă temeri mărunte. Oare cum trebuie să dăm noi copiii ? Se ține vreo evidență ? Și, în general, nu cumva ne descotorosim de copii ca să ne fie nouă mai comod ? Tot felul de inepții birocratice. Dar evidența era în regulă, informațiile despre adulți amănunțite și, pe deasupra, pentru a-i liniști pe șefi, Apollon Apollinarievici făgăduia să culeagă caracterizări de la locul de muncă pentru fiecare adult. Astfel că adjunctul șefului prinse curaj, iar dacă mai rămăsese în el o urmă de îndoială, aceasta a fost spulberată de iureșul izbînzilor pedagogice.

Iar izbînzile noastre pedagogice își făcură apariția în vestibul, cu strigăte de bucurie. Privirile strălucesc, din prag se aude un murmur fără șir, dar plin de entuziasm, fiecare se laudă cu darurile primite — o cutie cu bomboane, o păpușă enormă cu ochi care se închid, o bluziță sau o cărticică. Kolea Urvanțev trage după el o mașinută de pompieri nichelată, Kostea Morozov — un vapor. Chiar la intrare oprește lent un Moskvici verde nou-nouț și noi suspinăm : de pe bancheta din față coboară Alla Oșcepkova într-o șubuliță nouă de blană și cu o căciuliță roșie pufoasă, deopotrivă cu ea, ce mai, curată stea de cinema.

Din mașină ne zîmbesc Zaporojeții — „cneazul“ și „cneaghina“, ei bine, cu asemenea daruri urmează să ne mai lămurim, dacă avem mai mult avantaje sau daune, deocamdată însă, repede-repede în dormitor, dezbrăcarea, pregătirea pentru lecții, mai sînt cîteva minute.

Ce-i drept, pentru mine sărbătoarea din vestibul se umbrește din cauza unui om. E tînăr, uscățiv, poartă în mîini un aparat de fotografiat cu care-i pozează pe micuții mei. Îl cunosc. El mi-a primit scrisoarea la redacție, iar acum a venit să scrie mai amplu despre noi. Și cu toate că directorul e de față, el nu se îndepărtează de mine, mă sîcîie cînd cu o întrebare, cînd cu alta, iar eu sînt nervoasă.

Apolloșa pune la cale o combinație excelentă. Îl conduce pe corespondent la șeful adjunct, le face cunoștință, tînărul se arată entuziasmat. Șeful e nevoit să dea din cap aprobator, gazetarul îi pune întrebări și de aici — ceva amuzant : isprava noastră este preluată sub patronajul secției de învățămînt.

Profitînd de situație, am dispărut și m-am ascuns la lecția Nonnei Samvelovna. De fapt, prima lecție nu s-a ținut. Mai bine zis, a fost o lecție pentru mine. Deocamdată încă destul de liniștită.

Micuții nu reușeau în nici un chip să se potolească, se întorceau, vorbeau. În zadar ridica vocea Nonna Samvelovna. Ce mai, era absurd să navighezi contra curentului. M-am apropiat de învățătoare, ne-am vorbit în șoaptă și am căzut de acord : trebuie să-i lăsăm să se descarce.

— Bine, spuse Nonna Samvelovna. Fiecare să povestească în două vorbe despre ziua de odihnă și despre noile lui cunoștințe.

În prima bancă de la fereastră stăteau Mișa și Zoia Tuzikov, frate și soră, cărora le-au murit în accident părinții. Mișa se ridică brusc, înlăturînd cu o bubuitură capacul băncii. Ochii îi radiau.

— Eu am trei frați, spuse el.

— Și eu ! sări Zoia alăturîndu-i-se.

„Aștia sînt Petrovicii, Povarioșkinii“, m-am gîndit cu teamă. Simțeam uscăciune în gît. Mi-am amintit caracterizările Zoiei și a lui Mișa, ei îi țin minte pe părinți, iar acum — ca să vezi ! — vorbesc despre frați, înseamnă că rîvnesc la o familie, fie ea și străină. Ce-o să urmeze ? Oare s-au decis serios Povarioșkinii aștia ?

De alffel, acum trebuie să ascult, să fiu atentă la o lecție în afara orarului. Aici fiecare replică invită la analiză, la meditație, la muncă. Notez în grabă spusele copiilor, prescurtînd cuvintele.

Kolea Urvanțev : Nikanor Nikanorovici m-a îndrăgit.

Sașa Suvorov : Eu am văzut patru filme.

Kostea Morozov : Noi avem un dulău. Îl cheamă Jack, iar nenea Kolea îl strigă Jackson. Ca pe un american.

Lionea Savici : Noi am fost la grădina zoologică.

Jenecika Andronova : Iar noi avem multe, multe cărți. Niciodată n-am văzut atîtea ! Mie mi-au dăruit poveștile lui Andersen.

Lionea Berestov : De ziua mea or să-mi facă tort.

Seva Agapov : Iar noi avem pușcă de vînătoare. Stepan Ivanovici mi-a promis că mă ia la vînătoare.

Și deodată explozia !

Ania Nevzorova (cu vocea vulpii celei șirete din poveste) : Știți unde am fost eu ? Nici-nu-știți ! Pe chipul ei se așterne un zîmbet fericit, iar eu simt că pălesc. La Na-dej-da Gheor-ghi-ev-na !

Toată clasa se întoarce către mine, se aude o rumoare, însă îndată se potolește. Sînt prea puternice impresiile fiecăruia, ca mărturisirea Aniei să stîrnească invidia deschisă. Și imediat încă o bombă. De-a dreptul atomică.

Alla Oșcepkova privea triumfător clasa, își potrivea cu o mișcare imperceptibil feminină bluzița de mohair — încă o nouă achiziție, aștepta să se facă liniște. După care nu spuse, ci declamă cu un glas gutural, parcă nu al ei :

— Iar noi avem ! Plafoane ! Înalte ! Mașină ! Și mai e ceva ! Pe mine ! Mă-nfiază !

— Ce e aia ? piui careva.

— O să locuiesc acasă și o să merg la o școală obișnuită.

— Și eu — se repezi Zina Permeakova.

Simțeam că-mi îngheață mîinile ! Parcă le vîrîsem ntr-o copcă. Nonna Samvelovna se îndreptă spre mine, uitînd de clasă. Blînzii ei ochi căprui, de armeancă, mă priveau uluiți. „Bine că sînt mici copiii și ne putem permite luxul de a ne zăpăci în văzul lor“.

M-am uitat la Nonna Samvelovna, ea la mine, m-am ridicat lent și am plecat la director. Apolloșa încă mai cocheta cu adjunctul șefului și cu gazetarul. Văzîndu-mă, prinseră a zîmbi prietenos, îmi strînseră mîna, iar mie numai că nu-mi dădură lacrimile din pricina acestor felicitări. Ah, cît e de stupid să-ți dai seama că nu ești drept cel care ești luat și să primești avansuri ce nu sînt confirmate de fapte ! Dar avansurile abia începeau.

Pe la mijlocul săptămînii, ziarul care încredințase tiparului scrisoarea a publicat un articol imens și mi se tăiau picioarele cînd treceam pe coridorul școlii. Profesorii mă salutau și-mi vorbeau ca de obicei, dar în fiece vorbă întrezăream malițiozitatea și un reproș abia ascuns. Ba bine că nu ! Acum eram eroina principală — un soi de binefăcătoare de formație nouă, iar directorul, pînă și copiii îmi serveau drept cadru și acțiunea noastră comună apărea ca o inițiativă a mea personală. Slavă domnului că m-am eschivat de la discuția cu tînărul acela de la ziar și că faptul ăsta n-a rămas neremarcat. Și parcă ce aș fi putut spune atunci ? Rezulta că Apolloșa a oferit materialul pentru articol. Și totuși eram într-o situație stupidă. Într-un acces de sinceritate i-am vorbit despre asta Elenei Evghenievna.

Da, Elenei Evghenievna ! Se mai întîmplă ca întîi să faci și după aia să te gîndești. I-am spus și m-am înspăimîntat — oare o să iz-

bucnească în rîs ? Însă directoarea adjunctă își lăsă ochii în jos și zise :

— Prostii, uită-le. Acum, ce mai ? Ai intrat în horă, trebuie să joci. Dacă renunți e grav. Te poți frînge. Iar dumneata ești abia la început. E periculos.

Mă privi prietenos, dădu din cap.

— Văd bine, ești om cinstit, se poate avea încredere în dumneata. Uite, eu și soțul meu sîntem pedagogi amîndoi, toată viața în școală am petrecut-o, cîte ceva am realizat. Acum însă mi-am pierdut încrederea în mine. Avem un fiu de șaisprezece ani. Nu ne mai ascultă, nimic nu ne e de folos, nici un fel de pedagogie, nici un fel de experiență, înțelegi ? De-acum ne consolăm : cică, Ușinski a educat și el mulți copii, dar pe al său n-a izbutit. Elena Evghenievna oftă și zîmbi. E teribil : să-ți dai seama că știi totul, dar nu poți face nimic.

Na-ți-o bună ! Eu, cea care aveam nevoie de consolare, eram acum cea care consola.

— Dar nu e vorba despre asta, fata mea ! exclamă Elena Evghenievna. Pur și simplu nu te grăbi ! Nu face greșeli. Și, ceea ce e important, nu te lăsa pradă deznădejdii, dacă te cuprinde.

„Dacă te cuprinde“. Lunea îi primeam pe copii cu atenția încordată. Le cercetam chipurile.

Fiecare zi de luni devenea un nou punct de studiu în viața micuților. După aceste puncte se putea alcătui un grafic.

Și m-am apucat să-l alcătuiesc.

17

Era un caiet gros cu coperte verzi. Lunea notam pe foi răzlețe relatările copiilor, iar apoi le transcriam în caiet pe capitole, fiecare capitol purtînd numele copilului, iar fiecare punct — duminicile care au trecut.

Iată cum arăta :

Lionea Savici :

1. Am fost la grădina zoologică.

2. Ne-am dat cu patinele. Eu știu cum se ascut patinele.

3. Nenea Lionea mi-a dăruit o lanternă și acum nu mai mi-e frică de întuneric.

4. Nenea Lionea a luat o primă și am fost cu el la magazin să alegem un cadou pentru tanti Larisa. Am cumpărat parfum.

Urmează imediat consemnări despre tizul lui Savici — Leonid Ivanovici Markelov, strungar la uzina constructoare de mașini : născut în anul 1930, membru al P.C.U.S., salariu — 200—230 de ruble. Soția — Larisa Petrovna, 1932, soră medicală, leafă — 110 ruble. Adresa : Sadovaia, 4, apartament 12, fără telefon. Au un fiu, Vitea, 12 ani.

Însemnările mele. La cea de-a treia vizită : „Nu știam că se teme de întuneric“.

Seva Agapov.

1. Iar noi avem pușcă de vînătoare. Stepan Ivanovici mi-a promis că mă ia la vînătoare.

2. Am încărcat cartușe cu praf de pușcă și alice. În curînd mergem la vînătoare.

3. Am fost la sala de tir. Am tras la țintă.

Însemnările mele : „Copiii rîd de el. Îl întreabă pe Seva : La vînătoare cînd vă duceți ?"
În grafice punctele urcă și coboară. La Seva tot așa. După hazul ăsta, a început să plîngă chiar în clasă, s-a întors și l-a pocnit pe Kolea Urvanțev care-l întrebase : „La vînătoare cînd vă duceți ?" Iar în sîmbăta următoare s-a ascuns în dulăpiorul de haine, astfel încît l-am căutat peste tot.
A trebuit să stau de vorbă cu Stepan Ivanovici, inginer la rețeaua termică, om blajin, dar, poate, lipsit de voință. Singur a mărturisit :
— Ideea să-l iau pe Seva e a mea. Soția nu e împotrivă, firește, dar nici foarte de acord. Așa că îmi cere să alerg prin magazine, ba una, ba alta, iar la vînătoare nu-i chip să scap.
În schmib, lunea imediat următoare, Seva ne-a spus, iar eu am notat cu satisfacție :
4. Am fost la vînătoare. Stepan Ivanovici a omorît o cioară.
Kolea Urvanțev s-a răstit la Seva :
— Cioara e pasăre folositoare ! Nu-i voie !
— Dar nu era nimic altceva ! a răspuns Seva.
Toată clasa a izbucnit în rîs. Nu s-a supărat, nu s-a pornit pe plîns ca data trecută, dimpotrivă și-a împărtășit impresiile :
— Parcă mi-am înfundat căciula pe urechi. B-bu-um ! Și nu se mai auzea nimic. Stepan Ivanovici m-a învățat să înghit ca să treacă.
Bineînțeles, în cardiogramele mele nu încăpeau amănunte. Și-i păcat. De altfel, memoria n-a păstrat cu nimic mai rău decît orice caiet ceea ce era amuzant sau trist, lacrimile, zîmbetele, vorbele și, pare-se, chiar aerul acelor zile.

De pildă, îmi amintesc bine de Anecika.
Pentru cea de a doua sîmbătă în afara școlii am reușit să o pregătesc, Ania a plecat cu dragă inimă împreună cu Evdokia Petrovna, iar luni a venit la mine în goana mare, străbătînd tot vestibulul, cu gura larg deschisă.
— Mm-m ! mîrîia.
— Ce-i asta ?
— Uită-te !
M-am uitat în gura ei, n-am priceput nimic.
— Evdokia Petrovna mi-a plombat trei dinți. Nu m-a durut deloc ! Am fost la serviciul ei. Chiar eu am zbîrnîit cu o mașină. Mă fac somotolog !
— Stomatolog ! Evdokia Petrovna zîmbea tulburată în urma Anecikăi, dădea din cap, repeta : Ce drăcușor ! Ce drăcușor !
În toate recreațiile Anecika se ținea după copii, își deschidea gura, le arăta plombele. Clănțănea apoi din dinți, ca și cum le dovedea ce puternici sînt acum. Pînă și pe Apolloșa a ținut să-l bucure. L-a oprit pe coridor și i-a arătat gura.
Copiii ăștia, observam, au firi sau închise, sau prea deschise. Spre deosebire de cei de la internat, pe care-i luau părinții acasă, pentru prichindeii mei nu exista o linie de mijloc. Ori încătușat, ori deschis. Uneori și una și alta se puteau amesteca într-un singur om. Ca în Ania.
Mă iubea doar, mă iubea, știu precis, și viitorul avea să o confirme, ar fi putut s-o

ia gura pe dinainte, dar a tăcut, pînă cînd s-a întîmplat...

Prima a observat Nonna Samvelovna. Anecika Nevzorova ședea lîngă fereastră și de cîteva ori, chiar în timpul lecției, se ridica, se uita pe fereastră fără să dea atenție observațiilor învățătoarei.

— Stătea așa, îmi spuse Nonna Samvelovna, ca și cum n-aude nimic. În recreație am intrat în clasă. Anecika ședea în bancă cu ochii pironiți în perete. M-am aplecat spre ea, am mîngîiat-o pe cap. Fără să se întoarcă măcar, se sprijini de mine, ca și mai înainte privind îngîndurată.

— Ce s-a întîmplat ? am întrebat-o în șoaptă.

Anecika tăcea. Apoi ieșind din starea de nemișcare, mi se uită în ochi. Avea o privire întru totul matură. Parcă mă privea o femeie obosită, mîhnită.

— Ce-i dincolo de fereastră ? am întrebat-o, și Anecika mi se ghemui sub braț.

— Nimic, îmi răspunse ea.

Se auzi clopoțelul.

— Fii cuminte, i-am spus, nu uita că acum ești la lecție. Și că astăzi mergi în vizită.

— Poate că nu mă duc, răspunse enigmatic Anecika.

— De ce ?

— Poate se-ntîmplă ceva.

— Nu se-ntîmplă nimic.

Dar s-a întîmplat. Pe la jumătatea ultimei ore ușa dormitorului se izbi cu zgomot, ca o

împușcătură și Anecika, înecîndu-se de plîns, veni în goană la mine.

— Spune-i, strigă ea disperată, spune-i să plece !

Priveam cu atenție chipul învinețit, parcă suferind al fetiței și nu puteam înțelege nimic.

— Cine să plece ? Evdokia Petrovna ?

— Nu ! Mămica ! Tot timpul vine aici ! Are să se lege de Evdokia Petrovna ! Are s-o-njure de mamă !

Strigătele astea întretăiate m-au buimăcit. Am strîns-o pe fetiță lîngă mine, o mîngîiam, ca s-o liniștesc, iar ea îmi striga drept în ureche. Însă nu cuvintele mă buimăceau. Fondul lor.

Înseamnă că mama ei hoinărește pe undeva pe lîngă școală ? Nu e prima dată !

— Arată-mi-o ! m-am ridicat eu. Ne-am apropiat de fereastră. Pe stradă nu era nimeni, în afară, poate, de o femeie elegantă, cu o băscuță albastră cu ciucure, niște cizme frumoase de import, cu tocuri înalte și curelușe la carîmbi. Utimul strigăt al modei. Eu puteam doar să visez la așa ceva. Madama asta nu semăna însă cu mama Anecikăi. Mai cu seamă dacă ții cont de cele două vorbulițe cu care Anecika o calificase atunci pe mamă-sa.

— Ei ? am întrebat-o.

— Uite-o ! arătă Anecika cu capul și se desprinse în grabă de la geam.

— Nu te teme, i-am spus. N-o să te vadă.

— Cum n-o să mă vadă ?

— Tu ai încredere în mine ?

Ania mi se lipi cu tot trupul, răsuflă cu ușurare și erau adunate atîtea în acest oftat de grea disperare, încît mi s-a oprit un nod în gît.

În vestibul m-am înțeles cu „cneazul“ Igor și „cneaghina“ lui să se urce în mașină, să întredeschidă portiera, să pornească motorul, iar în acest tip să vină repede la ei Evdokia Petrovna cu Anecika.

— Totul a mers strună.

Moskvici-ul verde s-a strecurat chiar pe lîngă nasul frumoasei, fără ca ea să miroasă ceva.

După ce s-a așternut liniștea în școală mi-am aruncat paltonul pe umeri și am ieșit în stradă. Femeia cu băscuță albastră și moderne cizmulițe din import cu pinteni stătea în același loc. M-am apropiat de ea.

Totul era la ea cu măsură, cu mult bun-gust — băscuța, ciucurele, paltonașul garnisit cu blană albastră de vulpe polară, cizmulițele ce te dădeau gata. Fața însă nu era la aceeași înălțime. Pomeții lați, cu ciupituri de vărsat. Buzele vopsite prea strident.

— Bună ziua, Liubov Petrovna, i-am spus și am văzut cum s-a crispat. Nu se aștepta să mă adresez și cu patronimicul? Știm, și încă știm nu numai atît : D.D.P. — deposedată de drepturi părintești. Tatăl fetiței este necunoscut.

Mi s-a făcut rușine. În fond, ce mai știu eu despre femeia asta? Și cine mi-a dat dreptul să o judec?

Iar mama Anecikăi mă cerceta cu încordare.

— Aș vrea-o pe fiică-mea, articulă ea în sfîrșit cu o voce răgușită, iar eu m-am dat înapoi din pricina damfului puternic de vodcă și parfumerie. Și totuși, mi-a trecut prin minte, muierea beată e mult mai respingătoare decît bărbatul beat.

— Liubov Petrovna, i-am spus cam insinuant. De ce veniți aici? Și încă într-o asemenea stare? Fetița suferă.

— Ce stare? se zăpăci un pic Nevzorova. Că doar nu cad. Și în general! Dați-mi-o pe Ania, De-un veac n-am mai văzut-o. N-am atins-o, nu i-am vorbit. Cu ce sînt eu mai rea decît alții?

— Liniștește-te și pleacă, i-am spus reținut.

— Să mă liniștesc! prinse ea a plînge și brusc rimelul începu să i se prelingă de pe gene pe obraji. Dar cine v-a dat dumneavoastră dreptul, răspundeți-mi? Să împărțiți copiii altora! Străinilor, va să zică, se poate, dar propriei mame nu-i voie?

Printre vorbele ei, întrerupte de un bocet monoton, străbăteau dorul și obida, însă cu ce o puteam ajuta?

— Nu trebuie, am rostit tulburată. Totul depinde de dumneata. Drepturile părintești se redau. Firește, trebuie să te schimbi.

— Să mă schimb! chipul Nevzorovei se îndîrji. N-ai decît să te schimbi singură! În treburile mele să nu te bagi! Trăiesc cum vreau. Sau nu mai sînt stăpînă pe mine? Ha! Dacă stă omul să v-asculte, toți sînteți grozavi. Dar în realitate? Numai să nu se audă! Dacă

nu se aude, merge. Iar dacă se aude, în gura mare — gata la tribunal! Farisei nemernici!

Bătea ea undeva, nu mie îmi vorbea, la altcineva striga, demonstra ceva al ei, cu totul necunoscut mie. Parcă eu știu cît de cît ceva despre ea?

În spatele meu se auzi scîrțitul pojghiței de zăpadă sub niște pași grăbiți, m-am întors și l-am văzut pe Apollon Apollinarievici. Îl opresc cu o mișcare din mînă, dar el începe să strige din urmă:

— Plecați! Plecați numaidecît! Altfel chem miliția.

— Da, uite că nu e nici un articol pentru asta! hîrîi răgușit Nevzorova. Ce, nu-i voie să vii să-ți vezi propria fiică? Să nu mă amenințî! Și adăugă strîmbînd din buze cu dispreț: Momîie!

Și o luă din loc, scîrțîind din tocurile ce se îndesau în zăpadă.

M-am întors. Bietul Apolloșa avea încă o poreclă.

Stătea cu mîinile ușor desfăcute a uimire, în mînecile largi ale hainei ce-i venea ca un sac, într-adevăr semănînd cu o momîie, și parcă voia să întrebe ceva. Fulgii de zăpadă se topeau pe fruntea-i largă teșită, iar el, pe de-a-ntregul, exprima o nedumerire atît de amară, încît îmi venea să mă apropii și să-i mîngîi capul rotund. Și chiar așa aș fi făcut. Dar se uitau la noi cei de pe treptele de la intrare. Moș Vania, paznicul, bucătăreasa Iakovlevna, cu boneta ca un cilindru alb. Mașa înspăimîntată, Elena Evghenievna severă.

Toată școala era martoră la scena în care directorul se năpustește să scape un educator de o mamă.

— Ei, comedia dracului, rosti cu un oftat Apollon Apollinarievici, ce-ar fi spus străbunii mei?

18

Omul își amintește zilele lui importante cu o exactitate pînă la secundă.

Mă întorc cu Apolloșa în vestibul, și Elena Evghenievna îmi spune că sînt chemată la telefon. Mă duc în cancelarie, iau receptorul nedumerită.

— Nadejda Gheorghievna? se aude o voce de bărbat. Mă recunoașteți?

Sînt încă sub impresia D.D.P.-ului. Răspund destul de tăios:

— Nu mă pricep la dezlegat enigme.

— Ei, nu vă supărați, zice bărbatul. Sînt Lobov de la ziar. Viktor Sergheevici.

Acum îi recunosc vocea. Dar n-am chef de vorbă. Mai curînd de-aș scăpa de senzația neplăcută pe care mi-a lăsat-o articolul din ziar. Dau vocii un timbru cît se poate de sec:

— Vă ascult.

— Va-ai, Nadejda Biruitoarea, rîde Lobov, nu știu de ce, dar sînteți tare puțin amabilă!

Ce amabilitate! Sînt ca un ceainic în clocot. Uf, Apolloșa ăsta! Și-a dat drumul la gură. De-abia mă stăpînesc să nu scap cine știe ce vorbă în telefon. Totuși acest Lobov mi-a

primit scrisoarea. Și a scris și el un articol cu multă simțire, după cît se vede.

— Vă ascult, repet nițeluș mai cald.

— Trebuie să mă întîlnesc cu dumneavoastră.

— Nu știu, zău, e foarte complicat, bîigui eu, dîndu-mi seama că nu mă port prea cuviincios. Cînd am avut nevoie, am găsit timp. În sfîrșit, bine. Pe cînd ?

— Într-o oră vin direct la dumneavoastră.

Peste o oră școala a devenit pustie, toți au plecat acasă. Stau în cancelarie, singură cu caietul meu verde. Însă nu pot să scriu. Mă stînjenește o emoție stranie. Poate chiar o ciudă. Ce mai vrea de la mine ? Din nou vreun material pentru articol ? Numai asta-mi mai lipsea !

Răsună pași puternici pe coridor, ușa se deschide larg.

Lobov se apropie de măsuța mea, zîmbește fericit. E îmbrăcat într-un cojoc care-i vine bine, ține în mînă căciula pufoasă. Îl examinez mai cu atenție. Are un chip uscățiv, de intelectual din tată-n fiu, ochelari în ramă subțire aurită. Aduce a profesor, medic, savant, ziarist. Așa că e o concordanță deplină între aspectul exterior și profesie.

— Nadenka ! mi se adresează, iar eu ridic uimită sprîncenele : nu-mi place familiaritatea fără temei. El însă, ca și cînd nu observă reacția mea, repetă : Nadenka ! Mai întîi, am luat primă pentru reportajul despre școala voastră.

— Felicitări, îi spun și ceva îmi strînge inima, o anume emoție neîngăduită.

— Iar în al doilea rînd, mergem la teatru, ce zici ?

Bineînțeles, fac ochii mari. Și chipul mi se alungește.

— E imposibil, articulez eu repede, străduindu-mă să capăt un aer cît mai indiferent. Dar Viktor Sergheevici rîde, ca și cum toate șiretlicurile astea îi sînt cunoscute.

— Ia lasă ! zice el cu un calm desăvîrșit. Mergem și gata.

Cum „lasă“ ? De unde atîta exces de familiaritate ? Sînt gata să dau drumul acestor exclamații, dar ceva mă reține. Amintirea lui Kiriușa, pasiunea studenției mele ? Kiriușa, Kiriușa ! Mă gîndesc tot mai alene la el, Kiriușa a rămas dincolo de real, e pe undeva la aspirantură fostul meu fizician pur, iar în ungherul de la Lepestinia am de la el două cărți poștale pline de un lirism forțat. Gîndul la Kiriușa e tot mai palid.

— Ce spuneați ? l-am întrebat.

— Hai la teatru !

Și asta a spus-o cu atîta nepăsare, fără să insiste deloc, încît mi-a fost ciudă — logică femeiască : de ce fără să insiste ?

Teatrul local nu strălucește prin măiestrie, de aceea spectacolele erau deseori susținute cu dans, în antracte și după reprezentație. Toate la un loc se numeau „seara tineretului“. În sală aproape că nu erau spectatori, în schimb de jur împrejur era o rumoare domoală dar animată : lumea, discutînd, umbla prin foaier

în așteptarea dansului și se răcorea cu bere la bufet.

N-am intrat nici noi în sală. Viktor Serghcevici m-a condus spre o canapea sub sculptura reprezentînd nudul zeului Apollo și, din cînd în cînd, uitîndu-mă la compoziția asta reflectată în oglindă — eu și Lobov, iar deasupra noastră Apolloșa, atît de neasemănător cu sine, — pufneam veselă într-un rîs cam nepotrivit față de spusele cavalerului meu.

El mă privea cu uimire, se vede că o asemenea conduită nu concordă cu imaginea lui despre un serios pedagog-novator, însă cînd i-am explicat l-a doborît rîsul. Și îndeobște îi plăcea să rîdă, era o fire foarte simplă, spiritual, ceea ce mă atrăgea în mod deosebit Ce-i drept, exista o împrejurare care mă stingherea. Viktor terminase în urmă cu un an și jumătate facultatea de ziaristică a Universității din Moscova. De altfel era moscovit de obîrșie.

Ciudat lucru, asta mă ofensa. Întotdeauna moscoviții mi se păreau de viță nobilă, iar bătrînul nostru institut pedagogic dintr-un bătrîn oraș de un milion de locuitori, mereu, parcă incomparabil cu universitatea și cu Moscova. Prostește, bineînțeles, dar am făcut-o eu însămi : aflînd că e moscovit, parcă am coborît cu o treaptă în comparație cu Viktor.

Da, era de-acum Viktor încă după primul act, pe care nu l-am văzut, iar eu eram Nadia, Nadiușa, chiar Nadiușenka și, drăcia dracului, mă simțeam din nou fetișcană, pur și simplu o fetișcană care are chef să rîdă, să danseze.

să pălăvrăgească ce se nimerește, nicidecum educatoare.

În antracte dansam, Viktor era de-a dreptul admirabil, conducea ușor și cu dezinvoltură, iar cînd valsam, între noi era un cerc întreg, spațiu plin de aer dens. Dansam de toate — orice dans modern, chiar și pe cel mai de actualitate, dar în mod deosebit mi-au rămas în minte valsurile, pentru că în timpurile noastre, pare-se, numai la vals partenerul ține în brațe partenera.

La început Viktor îmi ținea pur și simplu mîna, dar o dată, la o piruetă, mi-a strîns-o ușor, iar eu am crezut că a făcut o mișcare involuntară, străduindu-se să mă rețină în brațe. Apoi mi-a strîns din nou mîna și m-am uitat întrebător la Lobov. El privea într-o parte, de parcă era preocupat cu alte gînduri. În fine, iar am simțit o strîngere de mînă abia perceptibilă și iar m-am uitat la el. De astă dată Viktor zîmbea, mă privea în ochi și am răspuns gestului lui.

Serata era pe sfîrșite. Muzica continua încă, în timp ce splendidele lustre se stingeau treptat, din balcon în balcon. Valsul se domolea și, pe neașteptate, la ultimele piruete Viktor micșoră cu brațul său puternic cercul dintre noi, oprindu-se, parcă punînd punct, mă strînse la sine.

Asta a durat o clipită, o secundă, dar mi s-a tăiat respirația. Parcă am încremenit. Viktor pălăvrăgi fără întrerupere chiar pînă la mine acasă și am avut impresia că prin conversație își ascundea propria tulburare. Tema lui principală era noblețea dascălilor, se pare că tatăl

său povestea adesea despre bătrîna lui învățătoare ce și-a dăruit întreaga viață școlii, șaizeci de ani a muncit acolo, nici nu s-a căsătorit — toată viața și-a dedicat-o școlii, copiilor, a murit la nouăzeci de ani, iar foștii săi elevi au strîns bani și au ridicat un monument de toată frumusețea — minunat destin, nu-i așa ?

Dădeam din cap, îi împărtășeam părerea, povestirea lui Viktor mă mișcase.

În dreptul porții se porni pe rîs fără motiv, mă prinse după talie, începurăm să ne rotim din nou, ca la teatru, iar eu tot așteptam ceva, dar nu orice, așteptam repetarea și totul s-a repetat, numai că altfel. M-a strîns lîngă el, și-a apropiat fața.

Ne-am sărutat.

„Chiar din prima seară ! m-am condamnat alene. Abia ne-am cunoscut !"

Dar e plictisitor să te gîndești la asta, e mai plăcut să te săruți.

A doua zi dădu buzna în grupă însuși Apolloșa.

— La telefon ! Te caută personal pe dumneata inspectoratul pentru minori.

Ascultam cu atenție un glas scîrțîit care-mi explica cum că copiii din grupa mea nu respectă — ca să vezi ! — regulile de circulație pe străzi.

— Copiii mei, strigam, umblă însoțiți de adulți !

— Aseară Urvanțev al dumneavoastră a trecut pe roșu.

— Urvanțev al meu n-a ieșit aseară din școală ! m-am pus pe strigat.

Și brusc, fără vreo tranziție, vocea lui Viktor rosti în receptor :

— Te sărut.

— Cum să înțeleg asta ? am țipat eu din inerție. Abia acum începeam să înțeleg. Dar alături se afla Apollon Apollinarievici. Să rîd ? De-abia mă stăpîneam.

— Bine ! am răspuns.

— Ce e bine ? nu pricepu Viktor.

— E bine ceea ce spuneți...

— Dar tu ? căuta el să afle.

— De asemenea ! Am răspune eu, am lăsat receptorul, am ieșit ca vîntul pe coridor și mai-mai să-l înăbuș cu îmbrățișările pe primul prichindel ce-mi cade-n mînă.

Viktor suna de cîteva ori pe zi, dar pe receptor punea mîna oricine, numai eu nu și de fiecare dată el născocea vreun pretext plauzibil. Avea o fantezie debordantă. Se întîmpla să vin la școală, și Elena Evghenievna să-mi comunice cu uimire că au sunat de la sanepid și mi-au mulțumit pentru păstrarea curățeniei exemplare în dormitoarele celor de la a-ntîia „B".

— Mulțumesc, făceam un gest cu capul.

— Parcă nu-mi aduc aminte, se minuna Elena Evghenievna, ca în ultima vreme să fi venit la noi cineva de la sanepid.

Ridicam din umeri.

Nu după mult timp, în absența mea, marinarii de pe purătorul de rachete „Smelîi" din Flota baltică exprimară prin telefon cuvinte de mulțumire pentru munca mea plină de abnegație, fabrica de jucării raportă despre con-

struirea prin muncă voluntară a unui Căluț-cocoșat electronic anume pentru grupa mea, conducerea pazei contra incendiilor de pe lîngă comitetul executiv orășenesc a făcut cunoscută alegerea mea ca membru de onoare al depoului mecanizat, iar lucrătorii de la o bibliotecă raională și-au propus să-mi dăruiască o carte a doctorului american Spock despre educația celor mici.

Viktor glumea, iar zvonurile despre reputația mea imaginară se umflau ca un balon. Parcă și Mașa mă privea cu oarecare nedumerire.

19

Parcă eram Karlson, așa pluteam prin școală. Și totul mergea de minune. Succesul, probabil ca și nenorocirea, nu vine singur.

Planurile noastre cu copiii se confirmau, nici vorbă. Deveniseră mai sîrguincioși, mai vioi, de parcă se trezise ceva în ei. Silința și însuflețirea erau consecința, iar cauza — întîlnirile de sîmbătă din vestibul. Chiar omul cel mai mic și, s-ar părea, mai nepriceput are conștiința răspunderii față de oamenii ce-l iubesc. La bucurie întotdeauna îți vine să răspunzi cu bucurie, îți vine să te fălești cu propriile succese și izbînzi. Doar n-o să te lauzi cu insuccesele ! Într-un cuvînt, fiecare zi și oră din săptămînă era colorată de amintirea duminicii trecute și de așteptarea celei următoare.

Cînd Leonea Savici repetă într-o luni că de ziua onomastică îi vor pregăti un tort, Alla Oșcepkova strigă destul de înfumurată :

— Pentru mine fiecare duminică e o onomastică !

Alla mă neliniștea, dar în mărturisirea asta am deslușit sentimentul de reușită. Se pare că, încercînd să se fălească, ea se exprimase destul de exact și mulți alții ar fi putut spune la fel.

Poate că toți.

Probabil, pe atunci nu vedeam ceva important ?

Îmi scăpase din pricina dragostei, cum pierde nemotivat lecțiile o elevă slabă ?

Probabil. Fără îndoială. Dragostea m-a dus la o născocire teribilă. E greu de înțeles cum m-a dus mintea la așa ceva.

Mă gîndeam mult la Viktor în zilele acelea. Cînd era și cînd nu era voie. Cînd nu era voie — asta era în timpul pregătirii individuale a lecțiilor. Eu trebuia să-i ajut pe micuți. Să rezolve o problemă. Să scrie frumos o literă. Și făceam asta, dar acum o făceam cam mecanic. Fără stăruința și pasiunea de odinioară. Viktor mă stînjenea.

Una din dificultățile pregătirii individuale era, dacă pot să mă exprim astfel, inegalitatea iuțelii. Unul a rezolvat mai devreme problema și, cu toate că vecinul încă gîfîie, se trudește, primul începe să-l stingherească : se zbenguie, face gălăgie, ba se ridică brusc din bancă : nu e totuși lecție, ci pregătire pentru lecție. Cel a cărui iuțeală este mai mică se enervează, nu mai e atent, treaba îi merge mai rău.

O dată n-am reușit să mănînc și am venit cu biscuiți. Celor care terminau lecțiile mai

repede, ca să şadă liniştiţi, le dădeam cîte un biscuit. Se liniştiră ! Nu-i mai distrăgeau pe ceilalţi.

„Evrika !" — se spune că ar fi exclamat Newton cînd i-a picat mărul în cap. În urma născocirii mele, eu am scos un „vai" încet. Iar a doua zi am adus la pregătirea individuală o traistă întreagă cu pesmeţi albi — îi uscase Lepestinia dintr-o pîine.

Şoricărimea fruntaşilor ronţăia pesmeţi, fără să-i mai stingherească pe colegi, apoi şi aceştia îşi primeau porţia, iar eu eram cu gîndul la Viktor. Ce mi-o fi trebuit ! Ca să vezi ce e-n stare dragostea !

Numai carneţelul cel verde mă întorcea spre viaţă. Sînt totuşi douăzeci şi doi de prichindei. Şi o zi întreagă, ba o zi şi jumătate îi pierdem din cîmpul vizual. Îi predăm unor străini.

Am iniţiat o verificare. La urma urmelor avem tot dreptul. Apollon Apollinarievici a aprobat. Chiar s-a oferit să meargă cu mine. Iar eu am făcut-o de oaie.

Problema era că verificarea am născocit-o nu de una singură. Cu Viktor. O jumătate de sîmbătă şi toată duminica le petreceam împreună, mergeam la cinema şi cel mai adesea făceam schi în pădurea de pini.

Era iarnă de-acum, cu zăpadă pufoasă, cu geruleţ uşor, fără moine. Dacă parcurgeai măcar un colţişor al oraşului, numaidecît ţi se spălau creierii, ca într-o baie răcoroasă. Zăpada scîrţîia răsunător, sclipind la soare în cristale mărunte. Dacă te aplecai, întinsul zăpezii se aprindea în culorile curcubeului. Albastru, portocaliu, verde.

Viktor îmi vorbea despre el, despre munca lui şi îl ascultam cu mult interes. Cred şi eu ! Azi aici, mîine dincolo. Îmi plăcea că pe Viktor îl cunoşteau mulţi, eram oarecum măgulită atunci cînd un bărbat impunător, în vîrstă, îşi scotea primul pălăria — ia te uită ce om vestit e cavalerul meu ! Însă cavalerul nu se fudulea cu cunoştinţele, era extrem de amabil şi curtenitor. Îmi plăcea concepţia lui, era realistă, fără să fie vulgară : Viktor avea de gînd să lucreze doi ani conform repartizării, după care să se întoarcă acasă, la Moscova, la părinţi şi să se aranjeze la un ziar central.

Deocamdată, spunea el, să cunosc viaţa, să mă apropii de ea, să acumulez rezerve de rezistenţă, care îmi vor prinde bine în viitor.

Am ascultat aceste reflecţii o dată sau de două ori, le-am înţeles şi le-am simţit, dar să mă întorc la ele nu consideram posibil dintr-un sentiment elementar de mîndrie.

În timp ce Viktor vorbea despre cei doi ani, eu exclamam în sinea mea : „Cum ! Doi ani !" Tăceam însă, deşi încetineam pasul. Rezulta că eu nu mă înscriam în programul lui Viktor, el nu mă menţiona în calculele lui. Pentru un timp deveneam rece, apoi însă starea de fapt momentană punea stăpînire pe mine şi uitam de cei doi ani. Iar cel de-al doilea an al lui era în toi.

În rest, Viktor era un om cu deosebit tact. Viaţa lui decurgea de o mie de ori mai variat decît a mea, dar îmi povestea doar frînturi

dintre cele mai mici. În schimb, treburile mele le cunoștea pînă la amănunte. El mi-a și sugerat ideea, făcîndu-mă de rușine :

— Vai, Nadejda ! Ți-ai vizitat măcar unul dintre copilași ?

Și s-a oferit să mergem împreună. Așa, că, în momentul în care Apolloșa s-a pregătit și el să meargă în vizită, secretul meu era în pericol să fie dezvăluit. Însă credulul de Apollon Apollinarievici n-a observat nimic.

— A ! Presa ! aprobă el gălăgios. Deci, cum se spune la dumneavoastră, va urma ?

— Va urma, va urma, zîmbea Viktor.

Cel mai mult ne interesau Petrovicii Povarioșkin. N-am vrut să le dăm nici unul și le-am dat doi — pe Zoia și pe Mișa Tuzikov. Insigna de fruntaș în întreceri, pe care Semion Petrovici o scosese atunci din buzunar, produsese totuși impresie. O păstrase ca pe un ultim argument în favoarea sa și cu cît trecea mai mult timp argumentul mi se părea tot mai amuzant. Totuși îi aveau pe cei trei ai lor. Și au mai luat doi. Cum vine asta ?

Am picat pe neașteptate, desigur, necuviincios. Ca în inspecție. Am fi putut, firește, să-i prevenim din timp, să nu ofensăm oamenii. Pe de altă parte, noi reprezentăm interesele copiilor. Avem nevoie de o situație obiectivă, nu de una pregătită dinainte.

Am surprins familia în timp ce mînca. Anna Petrovna prinse a alerga în jurul mesei, porunci tuturor să ridice puțin farfuriile, întinse o față de masă peste mușama. A trebuit să ne așezăm și noi.

Masa era modestă — clătite cu smîntnă, în schimb clătitele — un munte întreg și mi-am amintit de mama.

Ca să vezi, mi-am amintit ! Și nu-mi vine alt cuvînt, mai înainte mama nu-mi ieșea din cap : „Cum spui tu, mămico", „Firește, mămico", „Alerg, mămico", iar acum mi-am amintit de ea. Pe un răvaș scurt, ultimatumul acela dur, nici n-am răspuns — la început nu știam ce să scriu, apoi n-am găsit timp, iar acum simt o durere chiar în capul pieptului. Ce să-i faci, dacă asemenea răvaș e în genul ei ? Și muntele ăsta de clătite ? Îmi amintesc masa noastră veche cu picioare curbate, un platou imens în mijloc și șase borcane — cu smîntînă și dulcețuri, de zmeură, de vișine, de caise și cîte altele. Nu se știe de ce toți devin mai buni în timp ce mănîncă clătite. Olga flecărește cu Tatiana, Serghei mă tachinează fără răutate, singură mama ne privește din Olimpul fotoliului său ca pe niște pisoi zburdalnici și surîde unui gînd al său. Cărui gînd ? E limpede. Uite că și Anna Petrovna zîmbește.

— Cîte guri aveți la masă, îi spun, e o întreagă problemă să-i hrănești !

Anna Petrovna se sperie, se uită la Semion Petrovici, iar acesta — la director. I se citește întrebarea în privire. Nu cumva, adică, vechea temă ?

Însă pe Apollon Apollinarievici îl pasionează clătitele, bărbia îi strălucește de unt, e gata-gata să înceapă să toarcă de plăcere, iar Semion Petrovici se întoarce către mine.

— Parcă asta înseamnă mult? zise el. Taică-meu a avut unsprezece, iar Ania, întrebați-o, a cîta e la părinți?

Ne întoarcem către Anna Petrovna, aceasta își duce jenată palma la gură și răspunde pe după ea:

— A paisprezecea!

— Apollon Apollinarievici, strig eu nepoliticoasă, vă imaginați?

— Se întîmpla să nu încăpem la masă, spuse Anna Petrovna, mîncam în două serii. Dar era vesel. — Se întristă. — Jumătate s-au prăpădit, s-au dus. — Din nou se însufleți: — În schimb ceilalți sînt în viață. Pentru ca o familie să se mențină, trebuie să fie mai mulți, zise ea, chibzuind o clipă la ceva. — Pe cînd acum, cîți sînt? Unul și atît! În felul ăsta ne stingem!

După clătite s-a băut lapte, apoi bărbații s-au retras în bucătărie să fumeze, iar eu am trecut la prichindei. Nu se vedeau pe ei lucruri noi, dar, știam, în fiecare luni aveau ciorăpei noi, chiar dacă modești, din bumbac. Zoia purta ochelari cu ramă de sîrmă și semăna acum cu o bătrînică — citea o carte. Cînd m-am apropiat, puse cartea la o parte și mă întrebă în șoaptă, să nu audă Povarioșkinii:

— Nadejda Gheorghievna, e voie să rămînem aici în fiecare zi peste noapte?

Mișa își privi sora cu asprime.

— Nu întrece măsura! Și așa e atît de înghesuit aici.

Zoia nu s-a supărat, s-a întors la carte, iar eu m-am gîndit din nou, cît se deosebesc copiii mei de ceilalți. Poate chiar față de cei trei Povarioșkini.

Deși, cine știe.

Cel mai mare, Vitea, într-a noua, se apropie de Zoia și Mișa. În mîini are niște paltonașe, pîslari pentru copii.

— Ridică-te și pornește, popor muncitor! spuse cam aspru Vitea.

Zoia și Mișa prinseră să se îmbrace, Vitea îi ajuta, dar nimeni nu zîmbi măcar o dată și nu scoaseră o vorbă, în timp ce se îmbrăcau să plece afară.

Ieșiră toți cinci cu două sănii.

Poate de aici își trăgea seva conștiinciozitatea lui Mișa?

20

Sărbătorile din Octombrie au trecut ca o clipă. Singura treabă utilă pe care am făcut-o în cele trei zile libere a fost că i-am scris mamei.

Bilețelul ei se boțise în buzunar, colțurile i se roseseră, ofensa mea se învechise o dată cu hîrtiuța, așa că scrisoarea către mama ieși optimistă, chiar plină de entuziasm. Nu i-am scris despre multe care mă făceau să explodez, nu i-am scris, bineînțeles, despre Viktor și idila mea, în schimb îmi lăudam în fel și chip activitatea, clasa mea, ba nu m-am rușinat să pun în plic și ziarul cu articolul lui Viktor. A rezultat un plic cam durduliu, mama, știu eu, are să-mi citească de zece ori raportul, dar

ce-o să urmeze mai departe nu poți prezice niciodată.

Parcă aruncasem o povară grea de pe suflet și m-am năpustit din nou în forfota mea, în grijile școlare, în plimbările nocturne cu Viktor.

Anul Nou se apropia în goană, ușor, ca o troică pe zăpada moale.

Apollon Apollinarievici a aranjat în sala de sport un brad splendid — ajungea pînă-n tavan. Strălucea tot de atîtea jucării, nici cetina nu se vedea de globurile, mărgelele și serpentinele argintii. Muzica se revărsa cu zgomot din difuzoare, de la teatrul orășenesc veni un actor, costumat în Moș Gerilă, împreună cu Albă-ca-Zăpada și un camion întreg cu daruri de la întreprinderea care patrona școala, am întins hora, iar eu priveam cu atenție fețele micuților mei și iar făceam mici descoperiri.

Zina Permeakova se prăpădește de rîs, pînă și fruntea îi e lac de sudoare, voioșia ei este nemăsurată, i s-a abandonat fără nici o reținere. Mă îndrept către ea, o trag de o parte, îi șterg fruntea cu o batistă, o rog să se potolească : știu de-acum că pentru micuții mei nu e decît un pas de la veselie pînă la isterică.

Cît despre Sașa Suvorov, el strînge la piept o matrioșcă din plastic plină cu bomboane și privește nedumerit bradul, hora și artiștii costumați. El, dimpotrivă, trebuie zgîlțîit, împins către copii, silit să-nceapă a rîde.

Cînd bucuria era în toi, Jenecika Andronova ieși în fugă din mulțime, plîngînd în hohote. M-am repezit spre ea, am început să o sărut, s-o întreb ce s-a-ntîmplat, dar n-am obținut nimic. Jenecika este una dintre firile cele mai închise. Voinică, mai înaltă decît mulți băieței, Jenecika se ține în coada clasei la învățătură. Cauza principală — dezvoltarea. În caracterizarea Martînovei despre Jenecika scria că e posacă, are o atenție instabilă, se distrage cu ușurință. Aș fi putut adăuga : își exprimă greoi gîndurile, se încurcă în denumirea zilelor săptămînii, dacă le înșiră pe sărite, chiar și pe fetițe le evită.

Privesc cu mîhnire cum mănîncă Andronova. Fără nici o poftă, dar mult și e în stare să înghită Dumnezeu știe cît. Martînova n-a consemnat nimic despre asta, cred că în mod premeditat. Orice pedagog știe că unii copii întîrziați mintal nu au senzația de sațietate.

După toate regulile, se cuvenea ca fetița să fie examinată de o comisie medico-pedagogică și trimisă la o școală specială, dar eu încercam să lupt pentru ea. Nu-i spuneam decît Jenecika. Am învățat-o să numească corect zilele săptămînii, indiferent de ordinea lor : ni le repetam în șoaptă una alteia la ureche, era parcă micul nostru secret față de toți ceilalți și posomoreala Jeniei începu să dispară. Cînd am ales adulții, pentru Jenecika am găsit-o pe fosta învățătoare Ekaterina Makarovna și m-a ajutat și ea neînchipuit de mult. Fiecare dintre ei simțea lipsa unei mame, dar Jenecika mai mult decît toți. Pentru ca să nu

se deosebească prin nimic de cei de vîrsta ei, ea avea nevoie nu de luni, ci de ani, iar școala specială, aveam impresia, putea numai să-i întărească deficiența. Nu, deocamdată n-am să scot o vorbă despre comisie!

Jenecika a mai plîns un timp, eu i-am spus o glumă neînsemnată, i-am reamintit că trebuie să-și șteargă nasul mai des, ca să nu se facă de rușine în fața băieților, apoi am întors-o cu fața către brad. Ochii Jenecikăi prinseră a radia, o șterse la horă, uitînd cu totul de lacrimi, iar eu am răsuflat ușurată.

Cum să pătrunzi în fiecare? În sufletul fiecăruia? Cum să poți pune cu iscusință la iuțeală diagnosticul oricărei ieșiri fără motiv? Of, eram încă atît de departe de asta!

Apollon Apollinarievici, care semăna cu Moș Gerilă mult mai mult decît artistul cel machiat, cu barbă, se plimba în jurul bradului. Capul lui pleșuv amintea un globuleț de pom. Moș Gerilă porni hora din nou și directorul dădu fuga la mine, mă trase de mînă.

— Biruitoareo! Locul dumitale e în centru!

Am reluat cu voce plină cîntecul îndrăgit de toți și micuții prinseră a se mișca mai repede.

Brăduțul în pădure s-a născut,
El în pădure a crescut!

Cînd am ajuns la locul unde brăduțul a fost tăiat chiar de la rădăcină, am fost nevoită să ies din horă: Leonea Savici s-a pus pe plîns. Da, micuților mei le dădeau la iuțeală lacrimile.

E un semn: ce ți se-ntîmplă în ajun de Anul Nou, după aceea tot anul se repetă.

Jenecika și Lionea s-au liniștit repede.

Lacrimile mele — aveau să vină.

21

În vacanță toți micuții mei erau luați în tabăra de iarnă a întreprinderii care patrona școala. Mașa s-a oferit să meargă cu copiii, cu atît mai mult cu cît, pe lîngă micuți, care alcătuiau o grupă specială, ni s-au mai dat treizeci de locuri, iar directorul a ajutat-o pe Mașa să plece împreună cu copiii ei.

În zilele libere mă pregăteam să mă duc acasă. Apolloșa n-avea nimic împotrivă și de pe acum îmi imaginam că sun la ușa părintească, aceasta se deschide larg, apar în prag Tatiana, Olga, Serghei, toți scot exclamații de uimire, sînt șocați de înfățișarea mea schimbată, pe deplin matură, în sfîrșit apare mama și, în locul oricărei fraze aspre, suspină lăcrimînd.

O zi, încă o zi și încă una și spre seară sînt acasă.

Deocamdată agitație în ajun de sărbătoare, revelion în redacția lui Viktor, iar așa ceva pentru mine nu e un eveniment obișnuit.

Mai întîi, niciodată n-am fost într-o redacție la întîlniri sărbătorești. Desigur, la ei e ceva neobișnuit, un cerc restrîns ca de familie, atmosferă deosebită, astfel încît eu veneam acolo parcă pe baza unui temei familial, ca prietenă a unui membru al redacției. Iar în

al doilea rînd, Viktor, rîzînd, îmi comunica fără nici un scrupul că am să fiu acolo și ca eroină a ziarului, așa că mai mult ca sigur mă vor invita să vorbesc, trebuie să pregătesc un toast.

Îi răspundeam în glumă și refuzam în spiritul lui, dar cu inima înțelegeam că la serată, într-o companie străină și pe deasupra intelectuală, va trebui să mă las în voia valurilor. Și totuși se cuvenea să arăt demn, așa că am rugat-o pe Lepestinia să-mi rețină încă de cu ziuă rînd la coafor.

Ultimele despărțiri de copii din anul acela au fost pline de gălăgie și de forfotă. Îndeobște orele dinaintea Anului Nou sînt întotdeauna agitate — oamenii încă mai aleargă după brăduți ; expediază telegrame, umblă prin magazine, cu toate astea, bineînțeles, uită cîte ceva, aleargă și mai iute, autobuzele sînt ticsite de lume, îmbulzeală și agitație, dar toți, ce-i drept, sînt binevoitori, toți au acea bună dispoziție ce prevestește o sărbătoare deosebită. Așa că micuții noștri, extraordinar de surescitați, abia ne strigau mie, Mașei și Nonnei Samvelovna urările de Anul Nou, dispăreau repede, evident, sub influența stării de spirit a adulților, fără obișnuitele lor tărăgănări. Cred și eu : pentru mulți era primul An Nou într-o ambianță familială, aproape de două săptămîni își modelau din plastilină și își lipeau din hîrtie colorată cadouri de Anul Nou. Ei bine, fie ca Anul Nou să le aducă tuturor o nouă fericire !

După ce au plecat copiii, am încercat un sentiment neobișnuit de însingurare. Dar Mașa și Nonna m-au tîrît în cancelarie. Pe farfurii erau tartine mici cu scobitori, în pahare spumega șampania, toți erau dichisiți și agitați.

— Prieteni ! rosti Apollon Apollinarievici. Iată că a sosit Anul Nou ! Fie ca el să ne aducă tuturor fericire ! Și tuturor elevilor noștri. În mod deosebit elevilor Nadejdei Gheorghievna, Mariei Stepanovna și Nonnei Samvelovna ! Ei au neapărat nevoie de mai multă fericire decît noi toți. Toamna asta s-a scurs în școală sub semnul celor de la a-ntîia „B“.

— Fie ca, îl întrerupse Elena Evghenievna cîndva să ne aflăm sub semnul fericitei a zecea * „B“ !

Se auzi clinchet de pahare. Profesorii în vîrstă se apropiară de noi ca să ciocnească, ne felicitară, ne urară succese, adresîndu-se nu se știe de ce îndeosebi mie. Eram din nou în centrul atenției și asta m-a stingherit oarecum.

— Ce mai, dragele mele, șopti Mașa. Pentru viitoarea noastră clasă a zecea ! Dea domnul să fie fericiți !

Băurăm, iar Nonna Samvelovna clătină din cap.

— A zecea o să fie fără mine, spuse. Eu sînt învățătoare la clasele elementare.

— Iar eu, de pildă, zise Mașa, îmi aduc aminte cum o cheamă pe prima mea învățătoare.

* Clasa a zecea — ultima clasă în școala medie sovietică (n. t.).

— Ciudat, am zîmbit eu. Oare de noi o să-și aducă aminte careva ?

A urmat apoi coaforul și răgazul pentru reflecții.

Pesemne, zîmbeam întruna vreunui gînd, încît coafeza s-a aplecat către mine și m-a întrebat pe neașteptate :

— Căsătorită ?

— Nu-u, am pufnit în rîs.

— În anul care vine ai să fii ! Ți-o prezic !

Am surîs, dar pentru orice eventualitate m-am privit în oglindă. Oare se vede ?

Mi-am amintit panica din internat, telefonul de la inspectorat, vocea hîrîită și întorsătura neașteptată a temei :

— Te sărut !

Dincolo de fereastră întunericul dens înlocuise amurgul. Cînd am ieșit de la coafor, în stații se învolburau mulțimi de oameni, iar autobuzele arhipline, depunînd un mare efort, luau cu greu viteză. După ce am chibzuit puțin, am luat-o pe jos.

La început pășeam ușor, mă gîndeam la prezicerea coafezei și zîmbeam prostește. Să mă căsătoresc ? Sînt eu oare pregătită pentru asemenea schimbare ? E adevărat, acasă îmi explicau că e cu atît mai bine cu cît e mai devreme.

Vom trăi și vom vedea. Deocamdată n-a fost făcută nici o aluzie, iar Viktor tace. Poate astăzi ? Ca în schița lui Cehov... Vom porni de pe vreo pîrtie de săniuș, după serată, spre dimineață și el îmi va spune în șoaptă : „Te iubesc“. Numai că eu n-am să

pun la îndoială ca prostuța aceea, poate că fraza asta i-a adus-o adierea vîntului, poate i s-a părut că o aude... Bineînțeles că da !

Gerul mă biciuia, ba mergeam la pas, ba, săltînd din cînd în cînd, alergam și rîdeam singură de mine : tare mai sînt grea de cap ! Bineînțeles ! Viktor are să-mi spună. Chiar astăzi. Doar serata asta e aproape în familie, după cum mi-a explicat el.

Mă dădeam pe ghețuștile de pe trotuar, de două ori am și căzut de-a binelea, dar nici n-am simțit vreo durere.

Îmi venea să rîd și să mă bucur. Să alerg, să mă dau pe gheață. Îmi venea să rîd și să mă bucur de niște gînduri neghioabe.

Probabil, e ultima oară cînd alerg singură ?

Nu, firește, pot să alerg și să mă dau pe gheață de una singură, ce, parcă el o să-mi interzică ? Dar atunci am să alerg știind că nu sînt singură. Că pe undeva e el. Mă așteaptă. Sau nici nu mă așteaptă — e în delegație. De fapt, și acolo tot mă așteaptă.

El mă așteaptă pe mine, eu pe el și pot să alerg și să mă dau pe gheață și să știu că nu sînt singură, chiar dacă sînt singură !

O ! Am uitat complet !

Lepestinia și Zina Permeakova mă privesc cu eutuziasm. Masa e încărcată de bucate — piftie, pește în aspic, plăcinte cu varză, cu ciuperci, cu ceapă — vai, dar ce nu găsești aici ! — iar în două păhărele licărește un lichior rubiniu, preparat în casă de cu toamnă.

— Aa-am obosit așteptînd oftează Lepestinia, iar eu înșir fără rost la scuze, că întîrzii, că nu pot...

Pereții ungherului meu se unduie cînd îmi probez rochiile, aleg una maxi de culoare vișinie, cu flori mari galbene la poale. Îmi fac apariția la masă.

Zina tot exclamă „ah", întocmai ca Lepestinia, bătrînește, și eu nu mai apuc să mă gîndesc că prichindeii se acomodează de minune nu numai cu caracterul omului îndrăgit dar și cu vîrsta lui.

— Nadezda — mi se adresează Zina familiar, alintîndu-se — aseasă-te mai iute la masă ! Si-era foame, frumoaso ?

— Tu ești cea frumoasă ! îi răspund Zinei.

Lepestinia și Zina pufnesc în rîs, unul reținut, bătrînesc, hîrîit, celălalt răsunător, limpede-cristalin — de-acum nu-i mai încurci după glas pe bătrîn și pe tînăr ! Zina însă e într-adevăr o frumusețe de fată. Doar acum e posesoarea unei întregi garnituri de funde. La internat le păstrează într-o cutie de încălțăminte, iar aici fundele sînt întinse pe tăblia înaltă a divanului vechi — întocmai ca un răzor de flori. Una e verde-deschis cu picățele albe, alta verde-închis, albă cu buline albastre, purpurie, de un cafeniu odihnitor, azurie, albă cu dungulițe roșii. Zina s-a dovedit o cochetă, îi cere Lepestiniei să-i schimbe funda la fiecare oră, și eu știu intenția Lepestiniei — să-i cumpere fetiței rochii mai multe, dar deocamdată stă prost cu banii, așa că îi dăruie funde, ele se potrivesc la orice rochiță.

Acum Zina are o fundă roz-diafan, Lepestinia a izbutit să-i aranjeze chiar pe creștetul capului o cascadă de serpentine de argint, astfel încît pe fondul roz scînteiază revărsările unui foc strălucitor și fetița se privește în oglindă.

— Ei ! zice Lepestinia turnîndu-i Zinei în păhărel un suc de fructe. Hai să bem pentru Nadejda noastră !

— Nadejda, poate, e și a voastră — mă supăr eu — dar Zina nu trebuie să bea din păhărel.

Lepestinia schimbă paharul, ele își întind mîinile spre mine să ciocnească, dar aici mă încăpățînez cît pot. Asta ar mai trebui ! Să ajung la Viktor cherchelită ? De-aia și la școală am atins numai cu buzele șampania.

— Ei ! La mulți ani ! am rostit eu, am pupat-o pe Lepestinia, m-am uitat în ochii Zinei. Iar ție-ți doresc, ce mai, o urare destul de bună, să-i semeni mătușii Lipa !

Zina mă privea cu seriozitate și dădea din cap la fiece vorbă a mea. O, doamne ! Cum de putem crede că ei sînt mici și nu înțeleg nimic ?

— Eu sînt fiica ei, spuse Zina arătînd spre Lipa. Nu m-a găsit multă vreme. Dar acum m-a găsit.

În timpul ăsta se auzi o bătaie în ușă.

„Poate e Viktor ? mi-am zis. O fi reușit să facă rost de un taxi !"

Dar în cameră năvăli Evdokia Petrovna, medicul dentist. Dădu buzna în cameră, se prinse de umărul meu. Rosti dintr-o răsuflare :

— Anecika a dispărut !

22

Îmi blestemam rochia maxi vișinie cu flori galbene. Mi se încurca în picioare, mă stînjenea la mers, or noi alergam.

M-am aplecat și am ridicat poalele. De bună seamă, aduceam a altă arătare !

La început ne îndreptarăm către centru, oprindu-ne din cînd în cînd și făcînd semne mașinilor ce goneau. Dar pe naiba ! Nimeni nici măcar nu frîna puțin. Am încercat să mă strecor într-un troleibuz, niște flăcăi aghezmuiți mă înghesuiră în glumă pe scară — ușa troleibuzului nu se închidea, însă pe Evdokia Petrovna nimeni n-o ajuta să urce, ea nu atrăsese atenția flăcăilor, așa că am fost nevoită să sar jos din mers.

Am căzut, m-am lovit rău la genunchi, am ridicat poala și am văzut ciorapul de nailon plesnit și o julitură. Vesel mai începea seara de Anul Nou !

Timpul zbura, se topea neîndurător, ca o bucățică de gheață adusă la căldură. Mi-e rușine să o mărturisesc, dar eu la timp mă gîndeam, înainte de toate la el. Și după aceea la Ania.

Era o absurditate, cine știe ce încurcătură. S-a rătăcit, orașul e necunoscut, iar acum se joacă cu păpușile în camera copiilor de la miliție. Mai întîi, bineînțeles, acolo trebuie căutată. Și trebuie telefonat, telefonat !

M-am apropiat în fugă de primul telefon, am format două cifre. Aparatul tăcea. Pînă

la următorul am fost nevoită să alerg un cvartal întreg, de data asta ascultînd amănunte de la Evdochia Petrovna.

Anecika a dispărut în amurg. Ceruse voie să iasă pe stradă. Copiii făceau un om de zăpadă. A înhățat un morcov pentru nasul omului de zăpadă, a plecat și a dispărut.

Evdochia Petrovna a trecut pe la copiii vecini. Toți o văzuseră pe Anecika, adusese un morcov, și-au amintit și asta. După aceea însă a dispărut.

— Credeam că a plecat la internat, explică Evdochia Petrovna, dar acolo nu era nimeni și femeia de serviciu mi-a dat adresa dumneavoastră.

Explicația mi s-a părut neghioabă, pur și simplu idioată, telefonează imediat la miliție și-ți vor înapoia copilul fără întîrziere. Slavă domnului, la noi nu se fură copii. Orice adult, văzînd o fetiță care s-a rătăcit, are s-o predea miliției.

Evdokia Petrovna parcă a suferit o schimbare rapidă în închipuirea mea. Înainte mi se păruse blîndă și binevoitoare, iar acum toate astea se transformaseră în lipsă de voință și neghiobie.

„Cum pot fi dați copii pe mîna unor asemenea oameni", îmi trecu prin minte. Ca și cum nu eu îi dădeam.

Am încetinit chiar pasul. Am luat-o pe Evdokia Petrovna la braț. Mi-era rușine. Mi-e teamă să nu întîrzii la serată și pentru asta mă grăbesc să dau o sentință prematură unui om cumsecade !

Pentru prima oară în seara asta m-am uitat cu atenție la Evdokia Petrovna. Chipul ei plîns îmbătrînise. Un om bun singuratic. Anecika, bineînțeles, n-avea nici un motiv să fugă de la ea, așa ceva este exclus. Vreo întîmplare, asta-i tot.

Încercînd să o liniștesc pe femeie, i-am spus că Anecika, după ce fusese la policlinică, și-a arătat gura la copii și că totul a fost foarte amuzant. Nici de director nu s-a sfiit, iată ce-nseamnă spontaneitatea copiilor !

Doctorița zîmbi palid, însă îndată se puse pe plîns.

— N-o să mi-o mai dați pe Anecika ?

— Mai întîi, hai s-o găsim ! i-am răspuns cît am putut mai blînd.

La telefonul pe care l-am găsit răspunse o voce uimitor de satisfăcută. De parcă omul tocmai mîncase pe săturate :

— Ofițerul de serviciu pe oraș, maiorul Galușka la telefon !

Milițianul cu nume de familie atît de gustos consemnă toate datele necesare — referitoare la Anecika, la mine, la Evdokia Petrovna, ne lămuri că încăperea copiilor e goală și ne promise că va ordona să se treacă imediat la cercetări.

— Sunați peste o oră ! propuse el.

— Vorbesc de la un telefon public, i-am răspuns. Și sîntem tare neliniștite.

— Păi ce să facem ? răspunse Galușka. Atunci veniți încoace.

Îndesat, corpolent, semănînd cu un trunchi de stejar, el părea a fi un om binevoitor. O recunoscu îndată pe Evdokia Petrovna.

— Nu vă mai amintiți ? Cum mi-ați extras o măsea ? Și mi s-a făcut rău ! Încă mi-ați dat și amoniac.

Un om atît de zdravăn și să i se facă rău ? Evgheniei Petrovna însă nu-i ardea de amintiri.

— Uite că de astă dată eu nu mă simt bine.

— Dar nu poate fi nimic teribil ! o liniști maiorul. Se apucă din nou să ceară amănunte. Ne explică : deja o caută. Toate mașinile de patrulare au primit ordin prin stația de radio portativă. O vor găsi.

Ar trebui să-l anunțăm pe director, m-am gîndit, amintindu-mi telefonul școlii. Să o sun pe femeia de serviciu, să aflu numărul directorului și... să-i ofer cadoul de Anul Nou. Frumușică surpriză.

Mi-l imaginam pe Apolloșa, chipul lui cu urechi clăpăuge, blajin și parcă m-a străfulgerat un gînd : îl văd cum stă în spatele meu și-i vorbește despre miliție mamei împopoțonate a Anecikăi Nevzorova.

— Ascultați, i-am spus emoționată lui Galușka, ea are mamă, i s-au luat drepturile părintești și odată a venit la școală. Liubov Nevzorova.

— Să-ncercăm, dădu din cap maiorul.

Declanșă selectorul, se auziră voci, maiorul rosti numele mamei Aniei. Se așternu liniștea.

Galușka deschise aparatul de radio. De undeva se auziră niște sunete înăbușite, cam

neclare. Doamne! Dar asta e Piața Roșie! Îndată, începu să bată orologiul: Anul Nou, iar noi...

— La mulți ani, dragele mele tovarășe! spuse maiorul zîmbind, iar eu îi auzeam vorbele ca prin zid.

Întîmpin Anul Nou la miliție. În fond, nu-i nimic. Numai că pentru mine nu-i un oarecare an nou.

Mi-am adus aminte cum alergam de la coafor, mă dădeam pe gheață, mă gîndeam că astăzi Viktor îmi va spune ceva anume și viața mea se va schimba. Cu totul! Poate că o și spune, mai precis, ar fi spus-o, dar eu lipsesc. Mă cuprinse fierbințeala. Înseamnă că am lăsat să-mi scape ziua? Am lăsat să-mi scape propria fericire?

Mi-am ascuns fața în palme și lacrimile se revărsară din mine de parcă se rupsese un zăgaz.

— Nadejdocika! Gheorghievna! Evdokia Petrovna înțelesese în felul ei lacrimile. Nu mai plînge, drăguța mea, or s-o găsească, nici vorbă, cu siguranță or s-o găsească!

— Tovarășe maior, se auzi în selector. În oraș sînt trei pe care le cheamă așa: coincid și numele și prenumele și patronimicul. Una are patruzeci și opt de ani. — Galușka mă privi cu înțeles. Eu am clătinat din cap. — A doua — treizeci. A treia — paisprezece.

— Mai degrabă a doua, rosti Galușka. Ia dă-mi adresa.

Înainte de a pleca, am cerut permisiunea să telefonez. Am format numărul lui Viktor.

Telefonul tăcea, dar pe fondul liniștii, între apelurile îndelungi, de undeva se auzea muzică. Era o legătură proastă, iar mie mi se părea că pe muzica asta Viktor petrece și a uitat de mine.

Ne urcarăm într-o Volgă a miliției, maiorul, invocînd caracterul excepțional al evenimentului, merse cu noi.

Chiar în centrul orașului, înconjurată de clădiri din cărămidă de silicați, se afla o dărăpănătură din lemn, cu etaj. Jos lumina e stinsă, în schimb, sus răsună de zăngăne geamurile o muzică electronică nebună — un aparat ca ăsta ar fi cu totul de ajuns pentru o jumătate de stradă.

Din cauza vacarmului nu auziră ciocănitul nostru. Galușka fu nevoit să împingă ușa cu brațul. Într-o încăpere micuță, din care jumătate era ocupată de un bufet lăcuit, țopăiau două perechi. Văzînd miliția, se desprinseră și într-una dintre femei am recunoscut-o pe respectiva D.D.P. Nevzorova.

Ea spunea ceva, însă muzica spărgea timpanele și nimeni nu auzea nimic. Galușka făcu un pas spre aparat — stereofonic, străin! — și apăsă pe buton. În liniștea căzută brusc ne țiuiau urechile și vocea Nevzorovei se auzea ca din depărtări.

— Nu există un asemenea articol, striga ea, să nu-i dai mamei propriul copil de sărbători, ci să-i faci vînt la străini!

Bărbații se retraseră speriați în umbră. Parcă ce bărbați, niște puștani, mult mai tineri decît Nevzorova. Galușka le ia actele la con-

trol, flăcăilor le tremură mîinile, de spaimă și de surprindere.

Nevzorova e la fel de sulemenită ca și la școală, are părul coafat elegant, o modernă rochie-midi. Dacă ar fi trează, nici nu ți-ar trece prin cap vreun gînd rău despre ea.

Cercetez încăperea, dar pe Anecika n-o văd.

— Unde e copilul ? întreabă sever Galușka.

— Ce drept are ea mai mult ca mine ? țipă din nou D.D.P., arătînd către Evdokia Petrovna și întorcîndu-se spre maior. Unde e asemenea lege, miliție ?

Galușka o ocolește calm pe Nevzorova și-mi face semn să mă apropii de el. După bufetul lăcuit, Anecika stă culcată cu ochii închiși. Sînt uimită cum a dormit într-un asemenea vacarm. Îi șoptesc la ureche, să se trezească. Dar Anecika nu se trezește. Sughiță și eu percep un iz de vin. Asta ce mai e ?

I-am spus cu voce tare lui Galușka.

— Ei, pentru așa ceva știi ce capeți ? o întrebă el pe Nevzorova și adăugă cu dispreț : Ce mai mamă !

Ea se sperie evident. Vocea, insolentă pînă acum, îi tremură.

— Șampanie ! Un păhărel ! Jur ! repetă născătoarea Anecikăi și deodată realizez cu claritate deosebirea dintre aceste cuvinte — „mamă“ și „născătoare“.

O scoatem pe Anecika.

Jos, Evdokia Petrovna ne arată o casă ce se înalță alături. Ca să vezi ! În vecinătatea unei dărăpănături din lemn !

Unde să mergem ? La internat ? Acolo-i pustiu și trist, nu e nimeni. Acasă, la Lepestinia ? Cu siguranță că dorm duse. Mă învoiesc să mergem la Evdokia Petrovna și maiorul ne conduce pînă la intrare, ne ajută să o ducem pe brațe în casă pe Anecika.

Fetița se trezește doar pentru o clipă, cînd îi ridicăm brațele ca să-i scoatem rochița, mă privește conștient, ca și cum participase la toate discuțiile, îmi spune deslușit și calm :

— Dar mie mi-e milă de mămica.

Îndată ochii i se-nchid.

Evdokia Petrovna întinde lenjeria și tot oftează. Iar eu mă gîndesc la spusele Anecikăi. Unde era adevărul ? Aici cînd o compătimea ? Sau acolo, la școală, cînd îi era rușine cu ea, nu voia să o vadă, se temea pentru Evdokia Petrovna ?

O inimă mică n-are discernămînt, de aceea atitudinile ei se contrazic una pe alta. Dar inima nu poate fi mică, și de aceea în ea încap și mila și frica. Sau poate că supremul acord constă în îmbinarea a ceea ce este contradictoriu ? Ah, omulețule cît de nesfîrșite sînt problemele tale. !

Stau în micul apartament curat și încetul cu încetul îmi dau seama de confortul lui. Perdeluțe, fețe de pernă, mileuri pe masă și pe scrin, toate brodate.

Liniștea face mai puternic tic-tacul ceasornicului. Îl caut cu privirea. E pe scrin. Arată ora patru.

Ora patru din noul an. Oare mi-e dat să petrec toate cele douăsprezece luni precum noaptea asta ?

Brusc dau cu ochii de telefon. Formez numărul. Fără noimă : cine stă noaptea, fie ea și de Anul Nou, să aștepte un telefon ! Dar receptorul a fost ridicat.

— Da ! aud vocea cunoscută.

— Viktor, îi spun mi s-a furat un copilaș !

Tace puțin, ca și cum și-ar aduna gîndurile. După care, rupînd vorbele, lăsînd între ele pauze reci, pur și simplu de gheață, mă întreabă :

— Și... furturile... vor fi... dese ?

Rămîn fără replică. Țin receptorul cu amîndouă mîinile, mi-e teamă să nu-l scap — a devenit foarte greu. Telefonul se află pe pervaz și văd că în curtea întunecoasă luminează palid becurile de la intrări. În colțul cel mai apropiat e omul de zăpadă. Cu nasul din morcov.

— Alo ! strigă speriat Viktor. Unde te afli ? Vin numaidecît !

Dar eu pun în furcă receptorul greu.

23

Dis-de-dimineață o trezim pe Anecika și toate trei pornim la mine. Ce mai, anul a-nceput, e timpul să-mi schimb rochia de sărbătoare și să-mi văd de viață mai departe. Mai departe — asta înseamnă să le duc pe Anecika și pe Zina la școală, să le urc în autobuz, să le trimit împreună cu ceilalți în tabără, iar seara să plec la gară. Starea sufletească dina-

intea călătoriei turna peste mine valuri de căldură și de frig. Ba bine că nu — am să-i văd pe toți ai mei. În schimb, n-am să-l văd pe Viktor. Parcă ghiceam în petale de romaniță : să mă duc — să nu mă duc...

Mergeam pe cărarea de zăpadă către locuința Lepestiniei, eu căutam din priviri ferestrele cunoscute și chiar am scuturat din cap, să alung năzărirea. La o fereastră îmi zîmbea Viktor, și asta încă mai putea fi de înțeles. La cealaltă, sprijinindu-și obrazul în mînă, mă privea trist mama. Am rupt-o la fugă înainte, depășindu-le prin zăpada afînată pe Anecika și pe Evdokia Petrovna, am trecut în goană pe scări, pe coridor, am trîntit ușa noastră și m-am vîrît la pieptul mamei.

Plîngeam fără să-mi fie jenă de cineva și simțeam că-mi e mai ușor, că mă eliberez, ca și cum o dată cu lacrimile scăpam de neliniște, de ciuda pe revelionul ratat, de cearta cu Viktor, de neînțelegerea casei părintești...

— Ajunge, ajunge ! zicea mama. Ce exemplu dai elevelor tale !

Nu știu cum, dar ea știa să te pună la punct. Mi-am șters în grabă lacrimile, am aruncat pe furiș o privire spre Ania și Zina. Mă cercetau cu un fel de atenție neobișnuită. Nici bucurie, nici tristețe — o intensă activitate de gîndire. Evenimentul care se petrecea sub ochii los se cerea înțeles. Lacrimile educatoarei, mama ei... Puteau fi aici și gelozie și milă și invidie.

Mi-am aranjat ținuta, m-am aplecat spre fetițe, le-am îmbrățișat pe amîndouă, ele s-au

lipit de gîtul meu ca niște cățeluși neajutorați și mi-am reproșat : lacrimile adulților nu trec fără urme pentru cei mici.

M-am retras în ungherul meu să mă schimb. Mama stătea de vorbă cu Viktor — înțelegeam totul, făcuseră deja cunoștință — discutau cu voce scăzută despre un roman nou din revista „Inostrannaia literatura". Oamenii citesc romane, mă gîndeam, iar o literată prin formație nici nu-și mai aduce aminte de cînd n-a luat o carte în mînă. Dar, în sfîrșit, fiecare cu viața lui. De-acum, dacă m-am angajat într-o asemenea treabă...

E cu neputință să dau înapoi.

Da, tocmai atunci, de-ntîi ianuarie, și tocmai acolo, în ungherul meu mi-a venit acest gînd cu toată seriozitatea. Țineam în mîini rochia maxi vișinie cu flori galbene la poale, irezistibila rochie, de care nici n-avusesem nevoie, și mă gîndeam că e cu neputință acum să dau înapoi, pur și simplu n-am încotro, deși castelul meu fragil suferise prima fisură în noaptea de Anul Nou. Parcă presimțirile surprindeau ceea ce conștiința încă nu era în stare să vadă. Poate că tocmai de aceea subconștientul avea nevoie de o hotărîre importantă, acum și nu cine știe cînd, pentru a ajunge la dificila pregătire lăuntrică de a nu da înapoi ? Și ea se ivi, încă nu foarte motivată prin fapte, însă demult motivată prin simțăminte, cărora le era dat să îndure mult...

Am ieșit din ungherul meu potolită, m-am apropiat de fetițe, le-am sărutat, le-am urat „La mulți ani !" Toți începurăm să ne mișcăm, să ne agităm, să ne pregătim de drum. Mașa cu cîrdul ei venea de acasă, unul după altul pe cărare, ca altădată.

Autobuzul fornăia deja la intrare, înconjurat de adulți, iar eu mă simțeam din nou fericită. Uite ce de părinți au orfanii mei ! Și doar, orice s-ar spune, ideea a fost a mea !

Lepestinia și Evdokia Petrovna se înghesuiau în rîndurile mai din apropiere. Viktor și mama stăteau de o parte — întorcîndu-mă din cînd în cînd, surprindeam în ochii mamei uimire — dar eu mergeam prin autobuz, îmi număram bobocii, mă încurcam la numărătoare, o luam de la început și mă încurcam din nou.

Iată că mama mă vede la treabă, pentru prima dată mă vede nu ca pe o fetiță neștiutoare, ci ca pe un om, căruia i s-au încredințat copii, și încă ce copii ! De bună seamă, ea mă privește și o cuprinde teama. Cum de nu, ea una niciodată nu s-ar fi înhămat la o asemenea treabă primejdioasă — cine știe ce se poate întîmpla pe neașteptate ? — pe cînd fiica ei s-a înhămat, a pornit încotrova împotriva voinței sale și uite că lucrează, nici nu se sinchisește, lucrează cu copii atît de dificili și nu se pierde. Dimpotrivă, obține ceva realizări, s-a scris chiar la ziar.

Dar pentru mama nici un ziar n-are să înlocuiască scena asta. Autobuzul, copiii în el, eu îi număr, mă încurc la nesfîrșit, pentru că la fiecare mă aplec, îi dau sfaturi de drum, îl sărut, îi spun „La mulți ani !", îi urez fiecă-

ruia ce-și dorește el și pe care-l știm doar noi doi și poate, hai, și mătușa Mașa.

La despărțire eu și Mașa ne sărutăm. Autobuzul, stropit parcă cu chiciură, alb, feeric ca de Anul Nou, se face nevăzut, iar eu le comunic adulților cînd se vor întoarce copiii din tabără.

Adulții mă înconjoară ca într-o horă, mă salută din cap, îmi zîmbesc. Nikanor Nikanorovici, cu o voce neobișnuit de puternică — nu știam că are asemenea aptitudini ! — vorbește în numele celorlalți.

— Vă urăm mulți ani, Nadejda Gheorghievna, vă aducem mulțumirile noastre, vă sîntem adînc recunoscători pentru toate și vă dorim succese, fericire — cată puțintel către Viktor, — și dragoste !

Adulții rîd cu toții, iar Nikanor Nikanorovici continuă :

— Da, da, dragoste, sînteți tînără încă, veți avea copiii dumneavoastră, cu toate că și acum aveți berechet !

Se formează o adevărată coadă spre mine și eu îmi iau îndelung la revedere, strîngînd mîna fiecăruia, urînd succes, interesîndu-mă de amănunte din viața copiilor noștri comuni.

În sfîrșit, peronul din fața intrării se golește, rămîn mama și Viktor.

Trebuie să vorbesc cu Viktor, avem multe de vorbit, dar el se înclină politicos, mă roagă să-l sun cînd voi fi liberă și se retrage.

— Ei bine, zice mama, urmărindu-l cu privirea pe Viktor care se îndepărtează, totul e pe deplin satisfăcător. Chiar bine.

Mama se teme să acorde calificativul „excelent", e prea severă, dar îi iert asta, îmi ascund fața în gulerul ei de blană, pufos. Acum se poate. Acum nu vede nimeni și sîntem singure. În sfîrșit, împreună.

N-avem nevoie de martori, de urechi străine, nici măcar de priviri binevoitoare și o pornirăm agale prin orașul încă somnoros după întîmpinarea Anului Nou.

Cerul era cenușiu-albicios, prin muselina asta se arăta cercul tulbure al soarelui, zăpada viscolită troienise trotuarele și era dificil de mers, afundîndu-te în omătul moale, dar eu nu luam în seamă dificultatea asta, vorbeam fără întrerupere...

Cînd și cînd mama îmi arunca priviri surîzătoare și umede, eu mă lipeam mai tare de ea, o sărutam pe obraz, iarăși și iarăși întorcîndu-mă la gîndul ce-mi venise în primul moment la Lepestinia : ce groaznic e cînd omul — omul matur ! — e singur, ce groaznic e să nu aibă pe cine îmbrățișa, pentru cine vărsa o lacrimă, dar ce zguduitor de groaznic e dacă omul resimte singurătatea încă din anii cei mai fragezi. Dacă e totdeauna singur !

— Nu, înțelegi despre ce vorbesc eu ? — o scuturam pe mama de cot. — Îți poți imagina ce insuportabil de dureros e ? — Iar mă lipeam de ea. — La ce poate duce singurătatea din copilărie ? Numai la durere. Și numai la răutate. Iar noi trebuie să formăm oameni buni !

— Tare ești impresionabilă, repetă de cîteva ori mama. Ești din cale-afară de impresionabilă ! Prea le pui pe toate la inimă.

— Prea ? m-am mirat eu ? E potrivit oare cuvîntul ăsta pentru niște copii atît de mici ? Atît de oropsiți ? Pe ei trebuie să-i iubești numai *prea* mult !

Mama îmi arunca priviri alarmate. Mă întrebă :

— Dar inima ta e în stare ? A mea n-ar fi. Eu n-aș putea.

Este în stare sau nu ? M-am gîndit oare la asta ? Nu. Tinerețea ia cu ușurință hotărîri grave, fără să chibzuiască prea mult la viitor și niciodată nu m-am gîndit, oare sînt eu în stare, pentru multă vreme sînt în stare și am să pot rezista ?

— Sper, îi răspundeam mamei și repetam cele ce-mi trecuseră prin cap de dimineață în ungherul meu, cînd stăteam cu moderna rochie vișinie în mîini, precum acea crăiasă-broască din poveste sper că acum n-am drum de retragere !

Crăiasa și-a scos pielea de broască, să se amuze, iar eu rochia maxi, în care n-am ajuns să dansez cu Viktor, totul era parcă pe dos, nici chiar hotărîrea mea nu depindea de nimeni, nu ținea de vreo vrajă, dar de retras într-adevăr n-aveam unde.

— Nu trebuie să te fălești, fata mea, spuse mama, zîmbind cu aceeași blîndețe, tu ai unde te retrage. Acasă. Și ține minte un adevăr simplu : chiar dacă suferi o înfrîngere, viața

nu se termină cu asta. Omul e capabil să-și ia viața de la început nu o dată.

— Vorbești despre tine ?

— Înainte de toate despre tine.

Am privit-o în ochi cu recunoștință. Nu, mama despre sine vorbea, pentru prima dată vorbea astfel. Probabil că toată autoritatea și asprimea ei de acolo veneau, din cauza aceea ? Doar mama a luat viața de la început după moartea tatei, își are propria experiență iar aceasta o domină.

Cînd a murit tata eu abia mă născusem, iar Olea și Serioja erau elevi. El o diviniza pe mama, împărăteasa familiei, și tot ce era mai greu prelua asupra lui. Tata a murit de o boală care l-a măcinat chinuitor și mama a luat viața de la capăt, devenind stăpîna atotputernică a casei și cea care hotăra destinele noastre.

La toate astea făcea aluzie cîndva mătușă-mea, sora mamei, acum însă, după fraza mamei, parcă i-am văzut viața din afară. Ca și cum am reglat mai clar focarul unui aparat de fotografiat.

Mamei îi era necesară asprimea ca să o scoată la capăt cu sine, ca din ocrotită să devină ocrotitoare. Cît timp am fost copii nu se putea sfătui cu noi, iar după aceea se obișnuise deja să nu întrebe, ci să judece...

Dar eu ? Ce amestec am eu aici ?

Totuși, dacă fiica spune că n-are unde se retrage, întotdeauna mama îi va arăta soluția... Sper să nu fie așa !

O săptămînă întreagă hoinărim prin oraș, înapoindu-ne acasă doar să dormim, luăm

masa la expres sau chiar la restaurant, mergem la cinema, ne plimbăm cu troica în jurul pomului de iarnă al orașului, ne ducem la teatru și de data asta văd un spectacol teribil de provincial, cel de care eu și Viktor ne lipsisem, pălăvrăgind în foaier, — într-un cuvînt, ne comportăm ușuratic, ca niște fetișcane, fără să ne gîndim măcar cîtuși de puțin la ziua de mîine

Cînd și cînd mama încearcă să mă trimită la plimbare cu Viktor și am o dulce senzație că mi se oprește inima în timpul acestor discuții. Dar nu mă îndur s-o las pe mama și sun doar la redacție de la un telefon public, urmărind cu coada ochiului cum mama se întoarce, străduindu-se să nu-mi audă interjecțiile.

Odată am intrat în muzeul de artă, ne-am alăturat unei excursii și mama, cunoscătoare și admiratoare a artelor plastice, a fost entuziasmată de minunata colecție. Erau aici pînze originale ale lui Venețianov, Borovikovski, Fedotov, originale pe care mama nu le cunoștea și m-a făcut de rușine în fel și chip pentru că eu, profesoară de limbă și literatură — cui i-ar fi trecut prin minte ! — abia acum vin pentru prima dată la acest muzeu, și asta întîmplător, datorită mamei.

Ghidul era un bărbat de vîrstă imprecisă, fără haină, în ciuda iernii de dincolo de fereastră, într-o cămașă azurie șifonată, cu elastic la mîneci, ca un contabil, cu papion mare cu bobițe albe.

Mama îl asculta cu atenție, din cînd în cînd aproba cu o mișcare a capului, iar la urmă îi acordă nota cinci * cu plus. Mă lămuri :

— E o plăcere să-l asculți ! Captivant, cu seriozitate, se simte o cunoaștere temeinică.

Ne îmbrăcasem deja, cînd ciudatul om se apropie de mine.

— Ce vă fac copiii ? articulă el, uitîndu-se temător spre mama.

— Mulțumesc. Totul e bine, i-am răspuns. Și am adăugat, aruncîndu-i mamei o privire : Ne-a plăcut foarte mult cum ați vorbit.

— Ce păcat ! — Parcă nu mă auzise. — Păcat că v-ați temut să-mi lăsați un prichindel. Ce bine ar fi fost în doi !

Cu atîta nostalgie a spus asta, încît am tras-o pe mama de mînă.

— Vă mulțumim, bîiguiam tulburată. A fost foarte interesant.

Pe stradă am povestit cum acest astronom, care lucrează la muzeu, a cerut un copil.

— Poate că avea dreptate ? întrebă mama. Important e principiul după care se conduc oamenii. Sinceritatea.

— Să admitem, am răspuns. Dar nu aveam dreptul să riscăm.

— Toată inițiativa ta e un risc, zîmbi ironic mama.

— Tu așa crezi ? m-am minunat eu.

— Dar tu nu ți-ai dat seama ? spuse mama și oftă compătimitor. Fata mea, pur și simplu

* Nota maximă în sistemul de notare din învățămîntul sovietic (n.t.)

tu nu cunoști oamenii. Dar nu-i nimic. Asta se mai îndreaptă.

24

Uneori aveam impresia că mama venise să mă pună la punct. „Nu cunoști oamenii" mi-a spus și era adevărat.

Nu-i cunoșteam.

În prima sîmbătă de după vacanță n-au venit după Alla Oșcepkova. În zadar formam eu numărul Zaporojeților — îmi răspundeau apeluri lungi.

Allocika ședea pe patul ei, îmbrăcată în straie noi, „crăiești", șubulița de blană și căciula pufoasă zăceau alături.

— Pesemne că au mult de lucru, îmi spuse ea cu voce sobră, poate e sfîrșit de lună, arde planul.

Lexicul ei nou m-a uimit și, mărturisesc, m-am bucurat. Înseamnă că foloseau asemenea cuvinte de față cu ea. Un singur lucru mă punea în încurcătură — sfîrșitul lunii era încă departe.

Iar m-am dus în cancelarie, la telefon. Apeluri îndelungi.

Am așteptat pînă tîrziu și tot timpul alergam la telefon. Să plecăm tot n-avea rost : cine știe ce i-a reținut pe Zaporojeți pe neașteptate, vin cu Moskviciul lor, o caută pe Allocika și ea nu-i. De-aia nici nu ne-am dus la Lepestinia să rămînem peste noapte, am rămas la internat.

Am stins lumina la ora nouă, dar de adormit, firește, nu era chip, mă răsuceam de pe

o parte pe cealaltă, făceam să scîrțîie arcurile. Alla se răsucea și ea. De obicei, dacă nu pot adormi, copiii se apucă să stea de vorbă, însă Alla tăcea. Ofta din greu. Se gîndea la ai ei.

Mi-am amintit spălatul la duș, memorabila sîmbătă cînd am început să deschid ochii. O pusesem pe Alla să ne spună ce-i place ei și aceasta ne-a expus o-ntreagă filozofie : îi place să se plimbe cu tramvaiul, îi place dulceața de căpșuni, îi place artistul Evgheni Leonov și apa de colonie „Krasnaia Moskva". Atunci era pur și simplu hazliu, dar mi-a revenit acum în minte.

— Allocika, tu te-ai plimbat cu tramvaiul ?

— La noi sînt doar autobuze.

— Dar cu colonie „Krasnaia Moskva" ți-ai dat ?

— Natal' Vanna mirosea așa.

Aveam la ce să reflectez. Un om poate îndrăgi oare ceva ce nu cunoaște, ce n-a încercat ? Poate, și încă cum ! Și cu cît e mai mic acest om, în dragostea lui e cu atît mai multă dăruire de sine și statornicie. Atunci, cum poate fi amăgită o asemenea dragoste ?

Mi-am reamintit dosarul Allei. Mama a murit, în dreptul numelui tatălui, o liniuță. Desigur, tatăl necunoscut cu multe semne de întrebare, însă mama era tînără, a murit datorită unui accident de producție, iar Igor Pavlovici și Agnessa Danilovna vorbeau despre seriozitatea intențiilor lor și am răscolit împreună cu Apolloșa toate dosarele pînă cînd le-am găsit fetița asta. Cu perspective, cum s-ar zice.

Și în general! Năsuc pistruiat, ochi albaștri, poznași. Un drăcușor în fustă! „Cneazul“ și „cneaghina“ s-au oprit direct asupra ei. Ce să se fi-ntîmplat?

Alla rosti pe neașteptate:

— Tata Igor a zis că după vacanță o să rămîn la ei pentru totdeauna — și suspină. — Negreșit e ultima oară cînd dorm noaptea aici.

— Tata Igor? am întrebat discret.

— Eu n-am tată, mă lămuri Alla cu un aer serios, ca pe una care nu pricepe, și vreau să am!

— Păi da, m-am zăpăcit eu, firește.

— Iar dumneavoastră să veniți la noi în vizită, Nadejda Gheorghievna, spuse Allocika și, după scîrțîitul arcurilor, mi-am dat seama că se ridicase în capul oaselor. O să veniți și o să vă tratez cu ceai și cu dulceață. Și pe urmă copiii mei or să se facă mari, rosti fetița trecînd direct de la una la alta, și niciodată n-am să le dau drumul nicăieri de lîngă mine. Nici în tabăra de iarnă!

În vocea ei era un reproș la adresa cuiva, amărăciune. Alla iarăși suspină. Nu, pe cuvînt de cinste, fetișcanele astea au un suspin de bătrîne.

— Bine, i-am spus, hai să ne culcăm.

Un timp Alla tăcu.

— Dar ce frumos e tata Igor, rosti ea cu glas duios. Mai ales cînd e în maiou și chiloți. E atît de mare, uriaș. Și Agnessa Danilovna e tot mare. Și albă. Dimineața ei fac înviorare în maiouri și chiloți, așa se clatină podeaua.

— Allocika, am întrebat-o cu grijă, de ce lui Igor Pavlovici îi spui tata, iar soției lui — pe numele după tată?

— Nu știu, răspunse Alla după ce chibzui un moment.

Ia te uită! Am abătut discuția, făgăduind ca a doua zi de dimineață să sun din nou și, dacă nu e nimeni acasă la Zaporojeți, să merg cu Alla la cinema.

Tăcu, liniștindu-se. Iar eu, ca un anatomist, îi scormoneam prin inimioară. Așadar, Igor e tata și totuși soția lui e Agnessa Danilovna. Nimic la cei mici nu e pur și simplu, prin urmare, s-a petrecut ceva? Sau are un resentiment?

Și cum vorbea ea despre copilașii pe care o să-i aibă cîndva... Nici toți oamenii maturi nu gîndesc astfel și uite că ea, o mucoasă... Of, prichindeii!

Dar în definitiv așa și e, un suflet atît de chinuit, o inimioară copleșită de suferințe, ajungînd la maturitate și amintindu-și aievea despre sine și despre propria copilărie, va fi un om bun. Un astfel de om chiar pe copiii lui va ajunge să-i iubească cu totul conștient — prin propria amintire, prin trecutul său amar. O asemenea amărăciune e ceva ce nu se uită, ea e capabilă să apere, să ocrotească, să ferească. Oricît le-ai vorbi oamenilor despre obligațiile, despre datoria lor, despre bunele principii de viață, ei vor fi surzi la aceste vorbe, dacă n-au propria tărie, cinste, înțelegere... Iar aceștia au înțelegerea lor, dobîndită prin su-

ferință, la asemenea oameni nu e nevoie să faci apel.

E adevărat, copiii mei nu sînt neobișnuiți. Parcă eu, cînd eram într-a-ntîia, mă gîndeam la așa ceva? Știam? Uite că de-abia acum aflu, și asta datorită muncii, profesiei mele, dar să fi fost inginer, vreun specialist în fizica pură, te pomenești că nici n-aș fi crezut că există pe lume prichindei maturi...

Dimineața cu soarele ce nu se înălțase prea sus aurea mestecenii dantelați cu chiciură și era atîta liniște pe străzile nepopulate la primele ore, era un asemenea paradis, încît parcă nu-ți venea să crezi că te afli într-un oraș. Duminica lumea dormea pe săturate, numai la cinematograful pentru copii era gălăgie, chiar și coadă la casă pentru matineu. Allocika mă rugă să iau bilete undeva mai aproape de ieșire. Mă rog, dacă vrea spre ieșire, fie spre ieșire — n-am dat importanță ciudatei rugăminți.

După jurnal îmi șopti la ureche: „Pipi“, și se furișă pe ușă. Nici atunci n-am priceput. Mi-am zis că, probabil, trebuie s-o ajut pe Allocika să se descurce într-un loc public. Am ieșit după ea în foaier și abia am ajuns-o cu privirea: căciula roșcată, bătătoare la ochi, a Allei se întrezărea pe stradă.

Încă o noutate! Am iuțit pasul, apoi am început să alerg.

Alla nu se întorcea. Fugea cu pași siguri și era clar că îi sînt cunoscute cinematograful, strada, întregul cartier.

Da, hotărît lucru, Alla avea un scop bine chibzuit din timp. Și nu în zadar alesese anume acest cinematograf. Alla alerga de-a lungul unui imobil, printr-o curte, către clădirea vecină și la început vroiam s-o strig. Apoi, dîndu-mi seama că ea n-are s-o rupă la fugă, că eu alerg totuși mai repede decît fetița, m-am stăpînit.

La intrare se făcu nevăzută.

M-am repezit după ea și i-am auzit glasul rîzînd bucuros:

— Va să zică, erați aici! S-a stricat telefonul?

Totul era cît se poate de limpede. Planul Allocikăi fusese simplu și precis.

Am urcat la etaj și am surprins o scenă mută: „cneazul“ Igor și „cneaghina“, în costume de sport din lînă, stau unul după celălalt în dreptul ușilor deschise și tac foarte încurcați, iar Allocika stă cu spatele la mine și rîde. E bucuroasă că totul e-n ordine și rubedeniile-i sînt acasă.

Apoi se întoarce, cîtuși de puțin tulburată, ca și cum venisem împreună și doar pe scări mi-o luase înainte.

Dau bună ziua, iar Igor Pavlovici cu soția, ca la un semnal, prind a discuta, întrerupîndu-se unul pe altul:

— Da! Telefonul nostru e defect! Intrați! Dezbrăcați-vă!

— Allocika, ești o fetiță isteață! Bine că ți-ai adus învățătoarea.

A trebuit să intrăm, să ne dezbrăcăm. Plafoanele era într-adevăr înalte, iar casa — un

adevărat belşug : vitrină ticsită cu vase de cristal, mobilă frumoasă, covoare noi.

În timpul ăsta sună telefonul.

Igor Pavlovici parcă se poticneşte, apelul telefonului are asupra lui efectul unei apostrofări tăioase şi din nou înţeleg cu mîhnire totul, în ciuda paiului — ce mai la deal la vale, un buştean întreg — pe care „cneaghina" i-l aruncă soţului său :

— O ! L-au reparat, în fine !

Igor Pavlovici ridică receptorul, vorbeşte la telefon, iar eu examinez cu luare aminte ochii verzui ai frumoasei femei cu pielea albă. Licăreşte ceva aspru în aceste bobiţe de smarald, dar Agnessa Danilovna continuă să ciripească vioi vorbuliţe fără nici o semnificaţie, în timp ce pe Allocika o aşază pe canapea, îi aduce o păpuşă.

Alla înfloreşte şi din nou pe chipul ei apare abia perceptibilă expresia de aroganţă :

— Nadejda Gheorghievna, dar noi avem televizor în culori ! Pot să-l deschid, Agnessa Danilovna ?

— Desigur, copila mea dragă, răspunde cam confuz „cneaghina".

De pe coridor Igor Pavlovici îmi face semn să vin.

— Am-m putea, începe el încurcat, să stăm de vorbă ? — Dacă aş fi fost medic, poate ar fi adăugat cuvîntul „doctore", însă unui dascăl i te adresezi cu prenumele şi patronimicul, asta de cînd lumea şi pămîntul, dar Igor Pavlovici nu doreşte să-mi rostească numele, aşa că sfîrşitul frazei rămîne suspendat în gol. — Să stăm de vorbă ? repetă el cu stîngăcie şi eu ridic din umeri : de ce nu ?

Trecem într-un dormitor aranjat în stil vechi. Storurile au culori aurii, lacul garderobei cu multe canaturi străluceşte, oglinda aruncă sclipiri dintr-un oval de bronz.

Igor Pavlovici îmi oferă fotoliul, el însuşi rămînînd în picioare. Din nou nu mi se adresează în nici un fel.

— Vedeţi dumneavoastră, care e chestiunea. Zvîcneşte din genunchi, ca şi cum vrea să facă un salt, iar eu îl privesc de jos în sus. Avea dreptate Allocika, e foarte mare şi, după cum se vede, foarte puternic. Aşa e văzut întotdeauna tatăl de către copilul iubitor. Mare, puternic, acesta şi frumos pe deasupra. Un veritabil tată.

— Sîntem oameni maturi, se decide în sfîrşit veritabilul tată, dumneavoastră sînteţi dascăl, asta înseamnă aproape medic. Iar înaintea medicilor bolnavii nu au secrete.

— Sînteţi bolnav ? mă interesez alarmată.

— Absolut sănătos. Soţia la fel, răspunde el privirii mele. Am spus-o în sens figurat.

Aşadar, reflectez eu, marele om, şeful unui birou de proiectare dintr-o mare uzină, obişnuit să comande celorlalţi, începe să behăie ca un miel. E timpul să-l ajut.

— Aşadar ? îl întreb destul de tăios.

— Noi n-avem copii, înţelegeţi ? îmi vorbeşte cu o voce sinceră Igor Pavlovici. Şi vroiam să o-nfiem pe Allocika. Acum însă... Am chibzuit, am analizat şi am hotărît să renunţăm.

— Nu v-a cerut nimeni s-o înfiați pe Alla, îi spun lui Igor Pavlovici, iar dumneavoastră i-ați vorbit fără rost despre asta.

— Aici e greșeala noastră, vă mulțumesc, m-ați înțeles ! — Prinse curaj de-acum.

— Greșelile se cuvine să fie corectate, îi spun, străduindu-mă să fiu calmă.

— Alla s-a atașat de noi, rostește îngîndurat omul inteligent care seamănă cu cneazul Igor. Iar de corectat e imposibil. Trebuie procedat numaidecît. Dintr-o singură mișcare.

Se plimbă nervos prin fața mea.

— Desigur, recunoaște el pe neașteptate, este un elan de neiertat. Am crezut că vom putea. Dar n-am putut. Nu ne-am calculat forțele. Dacă vreți, deprinderea cu tihna s-a dovedit mai puternică decît interesul — adăugă cu un efort — pentru un copil străin. Acum judecați-ne, dumneavoastră veți fi dreaptă.

Tace, stînd lîngă mine cu spatele la fereastră. Și eu tac. Întotdeauna sinceritatea dezarmează.

— Nu degeaba există o maximă, articulează Igor Pavlovici cu voce înceată. Drumul către iad este pavat cu bune intenții.

Pur și simplu tresar. Cum ?

Drumul către iad este pavat cu bune intenții ? Da ! Da ! Mă ia cu frig.

— Iar acum, îi spun eu, ajutați-mă.

Trec val-vîrtej în salon. S-ar putea și mai calm, dar nu mă țin puterile.

— Alla ! zic. Igor Pavlovici și Agnessa — ce nume dulceag ! — Danilovna pleacă din oraș împreună la niște prieteni.

— Merg cu ei ! răspunde nepăsătoare Allocika.

— Nu, îi spun cu o voce glacială, inflexibilă, e imposibil, pentru că acolo se adună o societate numai de adulți, e adevărat, Agnessa Danilovna ? Privesc în ochii verzui și aceștia, întocmai ca niște pietricele, prind să se rostogolească.

— Adevărat, răspunde Agnessa Danilovna docil. Și încă ce docil ! Sînt atîtea subînțelesuri în vocea mea, încît e mai bine pentru dînsa să-mi țină întru totul isonul. Să rabde. Încă o clipă și am să dispar.

— Allocika ! Grăbește-te ! dau eu comanda, însă Allocika se pune pe plîns. În urmă cu o oră m-aș fi repezit să o sărut, cum făceam mereu cînd puii mei se simțeau rău. Acum însă nu-mi venea. Nu se putea. Allocika nu avea dreptate, deși nu-și dădea seama de asta. Ea se crampona de ceva de care nu avea nevoie. Și nu puteam să o menajez.

— Allocika ! am pus-o la punct cu asprime. Allocika !

Suspinînd în lacrimi, crezînd însă că asta nu e pentru mult timp. Alla își îmbrăcă șubulița, pufoasa căciulă roșcată, plăcută și călduroasă, iar eu am închis ochii : atît de dezagreabile mi-au fost șubulița și căciula și toate boarfele astea cu care doi oameni maturi — așa s-a întîmplat — s-au răscumpărat față de Allocika. Blestemați să fiți cu prosperitatea voastră, cu

cele cinci sute de ruble ale voastre pentru doi inși, cu sincera voastră căință.

Am trîntit ușa, probabil mai zgomotos decît e îngăduit și, mai sec decît merita, mi-am luat rămas bun pentru ultima oară. Nici pe Allocika n-o simțeam, nu-i percepeam mîna în palmă. Nu percepeam nimic, nici pe mine.

Mergeam prin orașul înțepenit, amuțit, acasă, la mîntuitoarea Lepestinia, să o împrietenim pe Alla cu Zina, iar eu însămi să mă reped pe coridorul bîntuit de curent spre școala acoperită de chiciură și mai departe spre casa în care locuia Apolloșa, unde în prag, sleită de greaua povară, am început să urlu ca o lupoaică.

25

— Biruitoareo! Ce s-a-ntîmplat? Dumnezeule! Ia o înghițitură de apă!

Apollon Apollinarievici îmi întinde un pahar, dar îi resping mîna, apa se varsă și eu plîng din nou, pur și simplu lacrimile îmi curg șiroaie. Porecla asta stupidă, „Biruitoarea“, sună batjocoritor, el nu înțelege oare?

Am impresia că s-a sfîrșit cu viața mea, s-au dus de rîpă cinci ani de institut, dar asta încă nu e tot, îndeobște am nimerit nu în vagonul care trebuia și trenul mă duce cu iuțeală în cu totul altă direcție, iar eu abia acum îmi dau seama că nu într-acolo am pornit. Doamne, cît s-a tot scris, fetișcanele se duc la pedagogie doar pentru că nu știu ce să studieze, n-au nici o pasiune serioasă și li se pare că școala, pedagogia, e o trebșoară bună și cine cunoaște de-acum școala, dacă nu tu, care ești în ea!

Da, am nimerit nu în vagonul care trebuie și trenul mă poartă în altă direcție, da, mi-am irosit propria viață, pentru că am ales profesia greșit, cu ușurință, nu sînt deloc profesoară, nu sînt educatoare, nu sînt pedagog — toate astea sînt gogoși, bagatele, eu sînt o nulitate, asta sînt! Am demonstrat-o de minune!

Înhaț paharul din mîinile lui Apolloșa, beau cu înghițituri mari și cît pe ce să mă înec de surprindere. În fața mea apare directoarea adjunctă, Elena Evghenievna, în halat de casă. Sînt tulburată, nu știu ce să cred, mi se pare că am intrat în cine știe ce dandana de care n-am nevoie, dar femeia o înțelege pe femeie și Elena Evghenievna mă lămurește ca pe una grea de cap.

— Noi nu ne afișăm că sîntem căsătoriți. E adevărat, nici nu ascundem.

— Sînteți soț și soție? mă minunez eu.

— Nu știai?

Nu știam. Nu observasem. N-am luat seama dacă directorul și direcoarea adjunctă au relații în afara celor de serviciu. În general multe n-am observat eu! Și „cneazul“ cu „cneaghina“ lui îmi plăceau, nici nu-mi trecea prin cap că asemenea oameni pot să trădeze un omuleț cu destinul frînt, de plîns, trist — să trădeze tocmai în clipa în care Allocika îl îndrăgise, se încrezuse în făgăduiala lor.

— Cînd locuiam la reședința de raion, zice Apolloșa, toți știau despre asta, iar aici nu interesează pe nimeni.

Printre aceşti nimeni mă aflam şi eu. Ce mai, am meritat-o. Mi-am adus aminte cum îmi vorbea directoarea adjunctă despre fiul lor şi despre faptul că ea şi soţul ei, pedagogi amîndoi, şi-au pierdut încrederea în sine. Merita să mă interesez despre soţul ei, cine e, unde e şi aşa mai departe, şi aş fi fost la curent, dar superficialitatea mea era nemărginită. Înghiţind pilula asta cu apa care a mai rămas, mi-am scos în sfîrşit paltonul. Locuinţa lui Apolloşa şi a directoarei adjuncte e nouă, dar tare micuţă, cu plafoane joase, gazdele se aşază împreună cu mine în jurul unei mese rotunde, acoperită cu muşama, iar eu descriu amănunţit fuga Allocikăi de la cinema, făţarnicii ochi verzi ai Agnessei Danilovna, repet fraza „cneazului" Igor despre bunele intenţii.

— Aţi avut dreptate cînd aţi obiectat, îi spun Elenei Evghenievna.

Ea ridică din umeri.

— Să nu faci e mai simplu decît să faci.

— A avut, n-a avut dreptate! se înfierbîntă Apollon Apollinarievici pe neaşteptate. Dumneata înţelegi, Nadejda Gheorghievna, există lucruri care nu depind de noi. Există lucruri care trebuie făcute indiferent de dreptatea şi dorinţele noastre. Să nu le faci — e ceva criminal. Iar tu, Lena, ştii asta!

— Ştiu, răspunse Elena Evghenievna cu surprindere.

— Aşa că nu mai discuta!

— Cine o să aibă discuţii cu tine, dacă nu eu?

Aruncam priviri spre director şi directoarea adjunctă, fără să mă dumiresc pe deplin unde vorbesc ei, acasă ori la consiliul pedagogic.

— Cu şcoala viaţa nu se termină, exclamă Apolloşa, ci doar începe. Prin urmare, noi trebuie să le găsim copiilor prieteni, la care să se ducă după ce au terminat şcoala. Omul îşi alege singur povăţuitorii. Dar dacă noi o să le putem croi micuţilor prima cărăruie către oameni, trebuie să o facem.

— Şi greşelile? întrebă Elena Evghenievna.

— Tu eşti chimistă, asta te stînjeneşte, spuse Apollon Apollinarievici încrezător. Tu ai neapărată nevoie de exactitate. Dar pedagogia nu e o disciplină exactă. Ea admite şi toleranţă. Dă dreptul la greşeală.

— Nu există un asemenea drept, îşi săltă umerii largi Elena Evghenievna. Să excluzi greşeala nu se poate. Dar nu se poate nici să o planifici.

Apolloşa şi directoarea adjunctă spuneau lucruri importante, demne de atenţie, dar eu mă gîndeam fără încetare la fetiţă. La urma urmelor, ea n-are nevoie să înţeleagă argumentările noastre. Altceva aştepta ea. Cum să-i explici? Cum s-o priveşti în ochi? Ce va fi cu ea dacă-i spui adevărul?

Directorul parcă m-a auzit.

— Vezi cîte probleme se pun, Nadejda Gheorghievna — ce, cum, de ce? Dacă priveşti din afară, s-au adunat trei pedagogi şi nimicuţa nu ştiu. Îşi recunosc neputinţa.

— Parcă nu e aşa?

— Nu e așa. Nu este neputință. Sînt nenumărate probleme. Ne-nu-mă-ra-te ! Ce-i drept, asta nu consolează întotdeauna. Facem pe grozavii în fața oamenilor. Să luăm consiliile pedagogice ! De cîte ori recunoaștem în cadrul lor că în privința cutărui sau cutărui elev am intrat în impas ? Cel mai adesea dăm vina pe careva. Pe părinți, pe mediu, pe educația anterioară și uneori avem dreptate, dar, cu mîna pe inimă, avem dreptate întotdeauna ? Știți ce e mai primejdios în meseria de dascăl ? Aroganța, înfumurarea, lipsa dorinței de recunoaștere a greșelilor. E o boală profesională la noi. În școală trebuie să te dărui. Însă nu toți reușesc să o facă. Cîte unul întîi se străduie, apoi vede că e greu și se lasă păgubaș. Socotește că se poate trăi fără mari pretenții și munci fără trudă. Și cu cît mai puțin ai dat copiilor, cu atît mai puțin primești. Noi însă avem de-a face cu viitorul statului, așa că nu școala, nu dascălul vor primi mai puțin, ci țara și cel pe care noi îl educăm.

— Pe mulți dascăli oamenii îi țin minte toată viața ! exclamă Elena Evghenievna. Pe cîți nu-i țin minte însă ? Care sînt mai mulți ? uite, dacă am ști asta !

Apolloșa oftă.

— Totul depinde de personalitate, rosti el și-mi luă mîna. Iar dumneata, draga mea, ești o personalitate. Și toate își urmează cursul. Greșelile ? Eu le prevedeam. Să spui că n-are importanță ? Ar fi stupid și greșit. E teribil, rău, trist. Dar e de înfruntat. Și toate astea le înfrunți dumneata. Prin urmare, profesia

noastră. Rezultă că nu e ea atît de neputincioasă. Numai ia aminte : să știi să-ți recunoști greșelile, să te dărui și să iubești.

Elena Evghenievna îmi luă cealaltă mînă.

— Bunătatea trebuie să fie chibzuită, rosti ea. Binele excesiv e păgubitor. Omul începe să considere prisosul de iubire ca fiind o regulă, o stare de lucruri firească. Atunci, atît bunătatea excesivă, cît și asprimea exagerată sînt anomalii. De mulți ani eu și Apollon Apollinarievici avem discuții pe tema asta !

Ședeam între director și directoarea adjunctă, ei mă țineau de ambele mîini, ca pe un copil, parcă se temeau să nu cad cumva, iar eu mă gîndeam numai la ceea ce mă frămînta : ce se va-ntîmpla cu Allocika ?

— Tu ce crezi, Lena ? își întrebă Apolloșa soția.

— Cred că acum, spuse Elena Evghenievna, pentru ea se năruie o lume, vremelnic însă. Iar în lumea asta dumneata trebuie să rămîi un reazim de neclintit. E singurul lucru ce se poate face. Totul se află în dumneata. — Mă mîngîie pe mînă și-mi zîmbi. — În rest... dumneata aștepți sfaturi, iar nouă înșine atît de mult ne lipsesc !

Le-am povestit despre Allocika, dar în legătură cu Anecika am tăcut.

Allocika și Anecika. Anecika și Allocika.

Nume asemănătoare, dar neasemănătoare destine. Și deznodămînt asemănător.

26

Alergasem la director cu lacrimi în ochi, plecam fără lacrimi, numai că nu-mi era mai ușor. La despărțire directorul se repezi spre dulapul cu cărți, trase afară un volumaș de Gogol, din care scoase o hîrtiuță.

— Uite, am extras un mic citat pentru dumneata, Nadejda Pobedonosnaia *, adăugă el cu o ezitare.

— Bedonosnaia **, l-am corectat.

— Ei ! exclamă el destul de bucuros. Atît de repede să te dai bătută ? Ia și citește asta mai bine !

Am citit, am luat hîrtiuța cu mine, de vreme ce-mi era destinată și cum se întîmpla ceva apelam la ea ca la un talisman, ca la o explicație universală a nenorocirilor mele, o explicație a gîndurilor mele, o justificare a faptelor mele.

Iată ce a spus cîndva Nikolai Vasilievici Gogol :

„Nefericirea îl moaie pe om ; firea lui devine atunci mai simțitoare, mai înclinată către înțelegerea lucrurilor care depășesc priceperea omului ce se află într-o stare obișnuită, de toate zilele".

Cum-necum, dar numai stare obișnuită nu trăiam eu acum.

Sîmbătă iar a dispărut Anecika Nevzorova. Slavă domnului, am găsit-o destul de repede, chiar sub patul ei.

* Biruitoare (rus.).
** Aducătoare de nenorociri (rus.).

A ieșit de acolo deloc tulburată, și-a scos cu un aer preocupat bluzița, mi-a dat-o :

— Ce-nseamnă asta ?

— Te rog s-o dai. Eu nu mă duc.

Anecika s-a așezat pe pat, bălăbănea nepăsătoare din picioare, îngînînd un crîmpei de melodie și zîmbind enigmatic.

— Explică-mi ! M-am așezat alături de ea. Fetița arăta prea calmă și asta nu mă bucura.

— Nadiușa ! exclamă Anecika teatral, se prinse de gîtul meu, mă sărută pe obraz. Tare ești de treabă. Tu nu țipi ! Am să-ți explic. Uite, ascultă.

Se mută pe patul vecin ca să-mi vadă fața, iar eu eram disperată. Cum vine asta ? Sînt om matur, educator. Iar puștanca asta îmi vorbește ca unui copil mic. Nefericita de Evdokia Petrovna așteaptă jos cu sufletul la gură, iar eleva îmi explică mie, educatoarei, nu știu ce planuri, nu eu o călăuzesc pe ea, ci ea pe mine.

Am inspirat, cum învățasem cîndva, am tras mai mult aer în piept, apoi am expirat încet. Mi-a făcut bine. Și îndată Anecika îmi spuse :

— Eu pe mămica mea n-o părăsesc. O să învăț, o să mă fac mare și o s-o iau la mine. Ea are să îmbătrînească, are să mai prindă minte și eu am s-o-nfiez.

M-au trecut fiorii la auzul acestor vorbe. Am închis ochii. „Am s-o-nfiez ! Pe mama !" Fetiță mică, prostuță și naivă ! Există lucruri ireparabile. Din păcate. Spre mîhnirea și durerea ta în primul rînd.

Desigur, nu e pedagogic, dar eu încercam să o salvez pe fetiță.

— Anecika, îi zic, doar mama ta e...

Nu mai găseam cuvintele, n-am izbutit să le aleg, dar și atît a fost de ajuns. Într-o clipă Anecika zboară de pe pat și de-abia apuc să mă feresc : pumnișorul ei ascuțit mi se repede în față. O prind de mînă.

— Ce-i cu tine ?

— Să nu te-atingi de mama ! Ai înțeles ! Profesoroaico !

De neconceput. Sînt nemaipomenite asemenea schimbări. Fulgerătoare. Cumplite.

Ochii îi sînt vîlvătăi de ură. Ură împotriva mea.

N-am să uit toată viața ochii aceștia plini de ură. Privirea disperată, încărcată de ură a copilului care a uitat de toate, în afară de mama. Care nu vrea să știe de nimic în afară de mama ! Și ce mamă !

Am prins-o pe Ania de mînă, fără să scot o vorbă, am așezat-o la loc. Ea se supuse. Și îndată se porni să plîngă. Din nou sări de pe pat și se repezi la mine, se agăță de gîtul meu.

— Nadiușecika, bîiguia. Scumpa mea ! E bună ! Tu nu știi ! E cumsecade ! Atîta doar că e proastă !

Mi-am mușcat buza, nu cumva să izbucnesc în plîns, o mîngîiam și o tot mîngîiam pe Anecika pe spate.

Încetul cu încetul își veni în fire. Obrajii îi erau mînjiți de lacrimi, zîmbi, parcă mai ușoară, mai proaspătă. Îmi întinse bluzița, rosti cu un surîs trist :

— Iar asta dă-o înapoi. Tanti e bună. Numai că o să se necăjească degeaba.

Am ieșit din dormitor cu băgare de seamă, în vîrful picioarelor. Coboram pe scară și-mi răsunau în urechi vorbele Aniei. Ca și cum schimbasem de fapt locurile, eu sînt într-a-ntîia, iar educatoarea Nevzorova mă învață să raționez.

Apoi seara la internat, în același dormitor, iar Anecika, fără să se jeneze de Alla Oșcepkova, schițează în fața mea viitoarea ei viață :

— Ai să vezi, o să fiu elevă silitoare... Poate o să ajung profesoară, ca tine.

Își imaginează tot felul de proiecte noi.

— O iau aici ca dădacă. Să-ncerce atunci să bea la mine !... Ea e bună doar, tu n-ai înțeles... Și se îmbracă așa de modern, ai observat ?...

Anecika nu mai poate de dragul mamei, iar eu de al ei.

Ce s-a petrecut cu ea ? La început se poartă rezonabil, apoi acces de agresivitate și lacrimi. Formă clasică de isterie. Dar eu ? Ce reprezint eu pentru ea, dacă e în stare să se năpustească asupra mea cu pumnii ?

Oricine ar fi, dar pentru ea mama e mai dragă. Orice mamă, fie și una ca Liubov Petrovna, deposedată de drepturi părintești. Iar eu nu trebuie să mă împotrivesc. N-am dreptul să mă așez între ele, asta e situația, deși sînt obligată, obligată prin statutul meseriei mele.

Dar ce pot eu ? Gîndurile Anecikăi trec peste toate opreliștile. Mama s-a lipsit de fiică,

dar fiica nu s-a lipsit de mamă. Pentru ea e gata să se bată. Poți oare să te împotrivești la asta ?

Se cade oare ?

Se apropia seara, ora stingerii. Mă chemară la telefon.

Viktor mă invita la film, luase deja bilete. Am refuzat.

— Bine, spuse el, vînd biletele și vin spre tine.

Fetițele nu voiau să se culce, se ciorovăiau cu mine. Ania e surescitată și se zbate, se răsucește, sare. Allocika, dimpotrivă, e reținută, se mișcă încet, fără chef. Dar nu poate adormi. O rod gîndurile.

Cît de diferite sînt aceste gînduri și cît de identice ! Două prichinduțe, dar au adunat în ele cît pentru zece adulți tihniți.

Abia le-am domolit. Pînă și cîntece de leagăn a trebuit să le cînt.

Sînt nervoasă, fără îndoială Viktor mă așteaptă deja în cancelarie, așa cum ne-am înțeles, iar fetițele tot nu se astîmpără. În sfîrșit au adormit. Prima, oricît ar fi de ciudat, Ania. Fusese nervoasă, doarme însă adînc, cu respirație egală. Alla fusese calmă, reținută, dar somnul ei e nervos, pleoapele-i zvîcnesc, de parcă acum va deschide ochii.

Nici o logică. Nici o consecvență.

Coborînd, îmi amintesc de Evdokia Petrovna, de discuția noastră, scurtă dar sinceră, e distrusă, se consideră vinovată pentru toate, are remușcări că în noaptea de Anul Nou n-a supravegheat-o pe Anecika. Mă roagă să o

sun dacă Ania vrea să vină la ea. La bluziță, firește, renunță.

Văd cum femeia, ieșind pe treptele de la intrare, scoate o batistă și o duce la ochi.

Ce să-i faci, multe lacrimi sînt legate de copiii mei și se vede treaba că nu se poate face nimic în privința asta. Iartă-mă, draga mea Evdokia Petrovna !...

Viktor șade pe canapea în cancelarie, iar eu încep să-i spun în grabă, fără șir, amănunte din viața mea furtunoasă. Ochii îi rîd sincer, ca și cum povestirea mea ar fi hazlie, cu toate că nu e nici o fărîmă de amuzament în ea.

— Și asta o să țină mult ? mă întreabă el. Parcă am mai auzit ceva asemănător. Da. În noaptea de Anul Nou, și-furturile-vor fi dese ? Așa parcă întrebase el cu voce glacială. Variațiuni pe o temă cunoscută.

— Totdeauna, îi răspund cu un surîs. — Pesemne, de la el am învățat să fiu cu totul sinceră, să zîmbesc cu obrăzinicie. — Ce ? Nu-ți convine ?

Din ochii lui dispare sclipirea veselă, rămîne doar o desăvîrșită luciditate.

— Na-dia ! începe el cu un aer de fermă convingere. Dar vremea sacrificiilor în pedagogie a trecut !

— Crezi ? zîmbesc eu.

— Epoca fetelor bătrîne, devotate fără limită elevilor, a rămas în trecut !

— Ah, așa deci...

Trăim în epoca pasiunilor cumulate. Școală, familie, sarcini obștești. Redacție, casă, artă.

Omul se împarte în trei, în patru, în șapte. Cum altfel ! Timpul ! Ritmul ! Trebuie să te împarți în mai multe părți ca să reușești în toate.

— Cîte puțin ? întreb malițios.

— Și ce-i rău în asta ?

— Nu e puțin oare — cîte puțin ? Poate că e mai bine — mult într-un singur domeniu ?

— Și ce-o să vezi, ce o să afli, ce o să iubești ? Singura ta îndeletnicire ? Oare nu e puțin ?

— E puțin ! oftez eu și mă ridic.

— Atunci care e problema ?

— Pasiunile tale cumulate mă duc cu gîndul, iartă-mă, la un grup sanitar comun. Dar sus am două fetițe. E timpul să merg la ele.

Viktor își abandonează demonstrațiile, ca pe o armă slabă. Face uz de alta, mai puternică. Mă îmbrățișează și ne sărutăm.

Mi se-nvîrtește capul, nu-mi arde de discuții.

Dar sărutările iau sfîrșit, intervine luciditatea. Ne despărțim și, privind în urma lui Viktor, îmi amintesc cuvintele lui Gogol despre starea obișnuită, de toate zilele.

27

Din superstiție, cine știe, un om normal, își consideră izbînzile dacă nu ceva obișnuit, atunci firesc și e înclinat să le diminueze, iar necazurile și nefericirea — să le exagereze. Năzuiește către ceva, tinde către un scop, visează la el și cînd l-a atins i se pare

că așa se cuvenea și nu s-a petrecut nimic extraordinar.

Așa și cu mine. Mă chemă Apollon Apollinarievici. Zîmbind cu gura pînă la urechi. În cabinet era Nikanor Nikanorovici. Solemn ca odinioară, cu toate decorațiile.

— Cum merge ? l-am întrebat.

El mă înțelese.

— Totul e-n ordine. Dar la dumneavoastră ?

— Cam o dată pe săptămînă. Ce vreți ! E un progres uriaș ! Vorbim despre neajunsul lui Kolea. Bunătatea, dragostea, liniștea din casa lui Nikanor Nikanorovici îl vindecă, totul merge bine.

— Aveți secrete, rîde Apollon Apollinarievici. Lasă, lasă ! Nu mă amestec ! mi se adresează mie. Deci, care e părerea dumitale ?

Nu înțeleg la ce se referă, iar Nikanor Nikanorovici îmi explică :

— Ne-am hotărît să-l înfiem pe Kolea, toate formalitățile sînt îndeplinite, așteptăm cuvîntul dumneavoastră.

— Cuvîntul meu ? Dar, dați-mi voie !...

Mă uit cînd la director, cînd la Nikanor Nikanorovici și nu-i chip să pricep ce vor de la mine ? O părere ? Despre Kolea ? În cazul de față ea nu are importanță. Iar eu trebuie să mă decid ce părere am despre colonelul în rezervă. Excelentă, cum altfel ! De două ori am fost acasă la ei. Atmosferă sobră. Oameni admirabili.

Doamne, la ce mă duce mintea ? Ce primitiv gîndesc !

Păi asta e împlinirea visului meu! Da, Apolloșa spunea că viața nu se încheie o dată cu școala. Dimpotrivă, abia începe. Iar esența ideii noastre era ca prichindeii să aibă niște prieteni, la care să poată veni după școală. Cu care să stea de vorbă. Cărora să le scrie o ilustrată de felicitări la o sărbătoare. Cu care să se sfătuiască într-un moment greu. Noi la asta am ajuns. Dar ne gîndisem la altceva. Doi, trei, cinci nu sîntem de ajuns pentru douăzeci de suflete. Trebuie să fim extrem de cinstiți și lucizi — nu sîntem de ajuns, nu sîntem, putem să și crăpăm. Nu prididim cu iubirea. Iar iubirea e idealul nostru. Și dacă pe copii or să-i iubească alți adulți, se poate considera că visul s-a împlinit.

Mă gîndisem eu oare la părinți pentru copiii noștri? Nu. Nikanor Nikanorovici însuși a fost primul care a pronunțat cuvîntul „a înfia". Alții l-au repetat. Dintre ceilalți nu toți se țin de făgăduială. Dar Nikanor Nikanorovici e militar. A salvat copii pe front. Omul ăsta amabil, bun, respectabil își are motivele lui.

— Dar cu sănătatea cum stați? l-am întrebat fără tact.

— Întrebare legitimă, remarcă Nikanor Nikanorovici puțin ironic. Și răspunse: Sper să trăiesc pînă-l văd pe Kolea mare.

Apollon Apollinarievici scoase stiloul din buzunar și-l ridică deasupra foii de hîrtie.

— Nadejda Biruitoarea! Verdictul dumitale!

— Mulțumesc!

— Pentru ce mulțumiți? fu uimit Nikanor

Nikanorovici: De fapt, noi avem nevoie de sfatul dumneavoastră! Ce ziceți? Să-l lăsăm la dumneavoastră? Să-l transferăm la altă școală?

Am schimbat o privire cu Apolloșa. El își lăsă ochii în jos. Nu o dată comparam munca mea cu a unui doctor. Întotdeauna e ceva ce-ți provoacă milă, dar tocmai pornind de la milă, trebuie să tai pe viu.

Kolea va avea tată, pe Nikanor Nikanorovici, iar la Alla Oșcepkova au renunțat, nici în vizită n-o vor mai lua. Cum să alături una de alta? Și oare se cade? Mai bine tai pe viu, chiar dacă copiii au venit de la casa de copii preșcolari și se cunosc unul cu altul de atîta timp!

— Să-l transferăm, am spus.

— De acord, confirmă Apollon Apollinarievici.

— Și eu gîndesc la fel, dădu din cap afirmativ Nikanor Nikanorovici.

Iată că s-a împlinit o dorință, dar, ciudat, nu simt nici o bucurie. Dimpotrivă. Rămînînd fără Kolea, am devenit mai săracă.

Am pornit-o vioi pe coridor, apoi am încetinit pasul, m-am oprit la fereastră. Mi-am adus aminte cum urla Kolea de durere și după aceea mi-a adormit pe genunchi, cum a venit doctorul care semăna cu un tîlhar, cum mă agitam apoi pe coridorul spitalului, blestemîndu-mi lipsa de experiență, inadmisibila nehotărîre — toceam prima mea lecție, dintre cele elementare.

Mașa se apropie de mine, mă întrebă ceva.

— Ai auzit? am spus și din nou am început să plîng ca o proastă.

Fără să stea pe gînduri se grăbi să mă consoleze.

— Ți-a murit cineva? Ceva pe-acasă? Liniștește-te. Ce să-i faci?

— Nu-u! am tărăgănat eu, ca o fetișcană ofensată. Pe Kolea! Pe Urvanțev! L-au înfiat!

Mașa plesni din palme uimită.

— Și de ce bocești? Păi asta e bine!

— Bi-ine! am mormăit jignită, încă suspinînd printre lacrimi.

— Fir-ar să fie! mă îmbrățișă Mașa. Lacrimile tale, Nadenka dragă, înseamnă că fără să-ți dai seama ai ajuns știi ce?

Mașa mă privea în ochi, rîdea, își legăna capul.

— Nu știi? Dăscăliță! Of, mintoaso!

Chibzuiam cum să procedăm. Să organizăm pentru Kolea un bun rămas, de pildă o masă festivă cu plăcintă de internat — Iakovlevnei îi reușește de minune — sau să-l trimitem în liniște, fără nici o vorbă la Nikanor Nikanorovici și cu asta basta?

Chibzuiam, ne tocmeam, și așa e rău — pentru ceilalți, nici așa nu-i bine — pleacă și nu-l petrecem. Ne-am decis: cum am început, așa să continue.

Numai că frămîntările noastre se dovediră zadarnice. În momentul plecării lui Kolea toți cei maturi ieșiseră în cerdac. Am aruncat o privire în urmă, la ferestrele internatului și am rămas perplexă. Toți copiii mei erau la

ferestre. Cu năsucurile turtite de geam. Iar Kolea le făcea cu mîna semne de bun rămas.

28

Și din nou s-a abătut un necaz.

Poate că arunc fără rost asemenea vorbe? Parcă ăsta e necaz? Se întîmplă însă, se întîmplă ca bucuria unuia să se transforme în necaz pentru altul. În lunea următoare pe Seva Agapov îl aduse Stepan Ivanovici, vînătorul, cel care omorîse cioara și, cu privirile lăsate în jos, îmi spuse că pleacă peste hotare împreună cu familia.

— Demult făcusem formele, credeam că de-acum nu se mai pleacă, explică el, și deodată vine ordin urgent: la Moscova și direct în avion.

Seva, abătut, stătea alături — în mînă cu o geantă frumoasă de plastic, în care erau înghesuite pachete colorate, cutii frumoase, încît geanta îi rupea mîna. Nici Stepan Ivanovici nu arăta mai vesel, deși noutatea era esențială pentru el și, de bună seamă, plăcută. Se schimba de pe un picior pe celălalt, se uita cînd la mine, cînd la Seva, mult mai des la Seva, dar acesta se întorsese și nu scotea o vorbă.

— Sevocika! spuse neliniștit Stepan Ivanovici. Doar nu plecăm pentru totdeauna, peste trei ani ne înapoiem! Fraza lui suna ca o continuare a ceva ce-i spusese deja. Seva nu se clinti.

— O să-ți scriem foarte des! Să ne scrii și tu! exclamă Stepan Ivanovici.

Seva nu reacționa. Privirea lui era pironită în pămînt.

— O să-ți trimitem daruri, vrei un pui de crocodil uscat, în Africa sînt mulți !

Doar la pomenirea crocodilului Seva dădu semne de viață, aruncă în treacăt, fără interes, o privire către Stepan Ivanovici, din nou își plecă ochii, iar mie mi se strînse inima : privirea părea atît de pustie și decolorată !

Dureroasă scenă ! Pe Seva l-am trimis să se dezbrace, dar Stepan Ivanovici mai stătu mult timp, se frămînta pe loc, gemea, spunea ceva fără nici o legătură, apoi oftă din greu :

— E o situație, Nadejda Gheorghievna, că-ți vine să renunți la străinătate.

Mă rugă tare mult să vin cu Seva la gară, să-i conducem, eu m-am învoit — cu toate că ar fi fost mai bine, după cum s-a dovedit pe urmă, să isprăvim totul aici, în holul școlii.

Stepan Ivanovici plecă, iar eu am pornit-o agale pe coridor.

Mă opream la fiecare fereastră, priveam strada și nu vedeam nimic. În capul meu năucit se răsucea fără încetare una și aceeași idee : trebuie să-i cer lui Apollon Apollinarievici convocarea consiliului pedagogic, trebuie să-i cer, trebuie.

Sosise timpul să gust recolta. E amară, foarte amară, dar e chiar a mea, a nimănui altuia, și am nevoie de consiliul pedagogic ca s-o spun în auzul tuturor. Le-am încurcat rău, acum e limpede. Și sînt datoare să nu-i amestec aici pe Mașa, pe Apollon Apollinarievici. Să-i aduc laude Elenei Evghenievna. Fără îndoială, avea dreptate cînd vorbea despre prudență. În general, e o neghiobie să împarți lumea în alb și negru. Te poți încurca.

Eu cum îl consideram pe „cneazul“ Igor ? Tocmai asta e ! Și nici să-l blamez, de asemenea, n-am voie. Intențiile lui au fost bune. Dar ce-a ieșit ?

Dar Elena Evghenievna ? Cum puteam s-o consider dură și urîcioasă ? Era pur și simplu realistă, procedase mai natural chiar decît naturalistul Apolloșa și măcar că nu știuse, dar intuise cum are să se termine asta și votase contra. Și mai votase încă cineva. Să admitem că era o minoritate, dar și minoritatea înseamnă ceva

Or eu n-am observat asta. N-am dat atenție.

Nu, de fapt eu nu voiam să văd. Mă stînjenea.

Îmi stînjenea ideea.

Iar acum această idee, eronată, se răzbuna.

Să dai drumul copiilor pentru o zi și jumătate ! Părea grozav ! O zi și jumătate e foarte mult. Undeva, dincolo de ceea ce cuprindeam eu cu privirea, se năștea speranța. Și dragostea se năștea.

Vrăjmășie, ură — inepții. Dacă ele s-ar fi ivit, mă rog, am fi scos-o noi la capăt cu ele, chiar dacă nu simplu și deloc ușor.

Dar s-o scoți la capăt cu dragostea ? Să îndrăgești și să părăsești ? Pe cel care a visat întotdeauna la un cămin !

Nu, așa ceva e mult mai serios decît o revenire, așa ceva e o frustrare. Greierașii mei

nu înțeleg ei tot, dar simt totul. Și se conduc după simțămintele lor.

Și în general ! Ce este omulețul ? Un băiețel, un puștan, un copil ? Nu, este un om. Omulețul e chiar mai sincer decît adultul care înțelege viața. El n-are experiență. Mai exact, are puțină. Experiența vine treptat. Iar în clasa-ntîi e de-a dreptul puțintică. Datorită experienței puține omulețul e mai sincer. Dă buzna către poartă, fără să cugete că aceasta îi poate fi închisă. El are experință puțină, asta-i tot, în rest însă este exact ca oamenii maturi.

Suferă exact la fel . Și iubește cu aceeași putere. Urăște. Crede. Se luptă.

Exact la fel. Iar cîteodată cu mai multă putere, mai viu, mai dureros. Lumea copilăriei e un fel de rezervație, asta e. Iar noi sîntem protecția ei. Nu, noi nu ne interpunem între copii și adulți, dimpotrivă. Noi sîntem pentru dragostea și înfrățirea dintre adulți și copii. Dar pentru cei mici trebuie să răspundem. Chiar în fața lor. Și fiecare pas al nostru trebuie controlat cu rigurozitate. E greu, nici vorbă. Apolloșa avea dreptate, pedagogia nu e o știință exactă. Ia încearcă să tot măsori și să tot cîntărești. Dar trebuie, oricît ar fi de greu. Trebuie.

Și dragostea singură înseamnă puțin aici, spunea pe drept cuvînt Elena Evghenievna. Bunătatea poate să și rănească.

Iată-ți roadele !

I-ai rănit cu bunătatea pe copiii de care-ți era milă și cărora le doreai binele...

Iar am început să plîng, recunoscîndu-mi vina. M-am tras mai aproape de fereastră, să nu-mi observe nimeni lacrimile, mi-am proptit fruntea de geam. Și atunci am văzut dintr-o parte chipul cuiva. Era Elena Evghenievna.

Nu încerca să mă tulbure, nici nu se uita în direcția în care mă aflam eu, însă am cercetat-o cu atenție, ochii îi străluceau de lacrimi.

— Fiul nostru, rosti ea înăbușit. Fiul nostru n-a fost azi-noapte acasă !

— Iar mie... mie, am început să bîigui, am privit-o pe Elena Evghenievna și am tăcut. Pe neașteptate, cu un ciudat sînge rece, brusc am înțeles limpede că pentru mine totul de-abia începe, că am încă multe în față — și din ceea ce există și din ceea ce va fi, cînd ai mei or să fie nu de șapte, ci de cincisprezece ani și că lacrimile reținute ale Elenei Evghenievna sînt cu mult mai amare și mai grele decît ale mele, pentru că sînt lacrimi nu numai ale dascălului și nu numai ale mamei, ci ale dascălului și ale mamei în același timp...

Cînd am ajuns cu Seva la gară, se porni vîntul, prinse a viscoli.

Era tîrziu, la internat se stinsese demult lumina, iar aici lămpile galbene de neon luminau cu indiferență vagoanele verzi-cenușii și zăpada ce se învolbura în cercuri vii, înfricoșătoare, pe asfalt.

În vagoane străluceau lumini multicolore, de la abajururile veiozelor, era o anume viață plină de însuflețire, iar peronul era pustiu, nici însoțitoarele nu scoteau nasul.

Vîntul mă pătrundea pînă la dîrdîială, iar pe Seva îl protejam cu trupul meu, ţinîndu-l cu mîinile de umeri.

În faţa noastră Stepan Ivanovici sălta de pe un picior pe celălalt.

Tot ce aveam să ne spunem fusese spus, familia lui Stepan Ivanovici — soţia şi fiul — ne privesc cu îngrijorare prin fereastra vagonului, dar vînătorul de ciori nu-i chip să plece, pesemne, s-a hotărît să rămînă cu noi pînă în ultima clipă.

Eu săltam de pe un picior pe altul o dată cu Seva — ca şi cum ne contopisem într-un singur tot, îl băteam pe umeri, îl zgîlţîiam şi-l frecam, să nu îngheţe şi astfel parcă mai îndulceam minutele tăcute şi interminabile.

Nu, n-ar fi trebuit să venim aici, Stepan Ivanovici trecuse pe la şcoală şi era de ajuns, dar uite că am apucat să promit, iar acum stăm în bătaia vîntului ; e tîrziu deja, Seva trebuia să se fi culcat şi trenul ăsta stupid cine ştie cînd o să se urnească.

Vîntul urlă pe undeva pe sub vagon, fluieră huliganic.

Şi totuşi aşa nu se poate, mă gîndesc. Stepan Ivanovici nu e nicidecum vinovat că pleacă în delegaţie peste hotare, el a făcut multe lucruri bune, uite s-a dus cu Seva la vînătoare, i-a lăsat o sumedenie de daruri, însă omul trebuie să plece într-o bună dispoziţie.

— Vă dorim numai bine, Stepan Ivanovici — vorbesc cît mai vioi, abia mişcîndu-mi buzele de frig. — Să ne comunicaţi adresa, iar eu şi Seva o să vă scriem, cît despre puii de

crocodil să fiţi mai cu băgare de seamă, că muşcă. Aşa-i, Seva ?

Toate încercările mele de a-l scoate pe Seva din apatie sînt zadarnice. Din momentul în care Stepan Ivanovici şi-a anunţat plecarea, băiatul s-a închis în sine, iar Nonna Samvelovna a însemnat în catalog în dreptul numelui lui o mulţime de puncte roşii, ceea ce semnifica note de doi neconsemnate.

Stepan Ivanovici îmi strînge mîna, îl sărută încă o dată pe Seva, se urcă pe scară, de unde strigă :

— Sevocika ! Băiete ! Cînd treci în clasa a patra noi ne înapoiem ! Îţi urăm fericire ! Să fii ascultător ! Să-nveţi bine !

Trenul porneşte fără zgomot, ar trebui să mergem după vagon, aşa se cade, apoi să alergăm, îl îndemn uşurel pe Seva, dar îi simt spinarea cum se împotriveşte. Rămînem pe loc, îi flutur din mînă lui Stepan Ivanovici, după aceea soţiei şi fiului său, care s-au ivit la fereastră. Cu bătăi cadenţate, trenul dispare în întuneric. Pe platforma ultimului vagon se vede o luminiţă roşie.

Ca un punct pus de învăţătoare cu cerneală roşie în carnet.

Stăm în lumina moartă a lămpilor de neon, singuri pe tot peronul, vreau să-l iau pe Seva de mînă, să mergem şi deodată îl aud spunînd tare, cu deznădejde :

— Ce vă pasă vouă !

Punctul ăsta ce culoare are ?

S-a dovedit a fi tot roșie.

Seva a provocat un incendiu. Cu participarea Allei Oșcepkova, mai precis, la sugestia ei.

După duminica aceea, după fuga de la cinematograf, Allocika s-a liniștit oarecum.

Era un drac de fată, pistruii îi străluceau pe năsuc, era toată numai zîmbet, și deodată a devenit nepăsătoare, înceată, reținută. Mă țineam de capul ei, o cicăleam, o distrăgeam cu diferite discuții, însă Allocika doar surîdea acru. Am arătat-o și medicului de la internat, dar el m-a liniștit, spunîndu-mi că sănătatea fetiței este excelentă.

Mi se părea că n-o pierd din ochi pe Alla, iar Mașa, firește, tot așa. În felul ăsta n-am putut să născocim nimic, și ne mai numim educatoare, am desfăcut brațele a neputință, ne-am zis — ce ți-e scris, de aia nu scapi... Așa să fie oare ?

Acum cred că așa este. Pedagogia realistă admite și asemenea paradoxuri, cînd dascălul nu trebuie sau nu poate să întreprindă nimic. În atari cazuri nu e ușor, așteptarea te înspăimîntă, dar trebuie să aștepți să se coacă buboiul. O să spargă și are să fie mai ușor.

Desigur, e neștiințific. Poate chiar antiștiințific. Dar e adevărat.

Așadar, nouă ni se părea că nu ne luăm ochii de la Allocika și este posibil ca tocmai prisosul nostru de căldură să o fi convins că fusese amăgită, iar „cneazul“ cu „cneaghina“ lui nu vor mai trece niciodată pe la ea.

A hotărît s-o rupă cu trecutul.

Încă de cu seară Alla își pregăti căciula roșcată pufoasă, șuba, rochițele și bluzița pe care i le dăruiseră Igor Pavlovici și Agnessa Danilovna.

După lecții, înainte de pregătirea individuală, Seva adună pe pardoseala toaletei băieților un morman de ziare, le aprinse și aruncă avutul Allocikăi pe foc.

Ca un incendiator sadea, Seva deschisese în prealabil toate ferestrele de la toaletă și în felul acesta produsese curent. Șuba de plastic ardea scoțînd un fum galben-viu, puturos și dens, ce răbufnea prin oberliht, se strecura prin crăpătura de sub ușă, încît curînd aproape întreaga clădire era învăluită de o ceață vineție ce-ți provoca usturimi la ochi.

Eram în bibliotecă în momentul cînd am auzit tropăit de pași și țipătul Allocikăi.

— Nadej-Vna ! Sevka se sufocă !

Am ieșit în grabă pe coridor. Alla dăduse năvală la mine ciufulită, cu ochii cît cepele. Ba rîdea, ba plîngea. Trecerile ei de la una la alta mă înspăimîntară de moarte. Înseamnă că lucrurile stau rău.

În jurul toaletei fumul se îngroșa, în semiobscuritate am observat siluetele directorului și a lui moș Vania, portarul.

— Unde e ? am strigat.

— Nu se știe ! răspunse directorul. Spusele lui și explicația lipsită de înțeles a Allo-

cikăi le-am interpretat în felul meu. Seva Agapov e acolo, în fumăraie.

N-am mai stat pe gînduri, am deschis ușa și am dat buzna în toaletă.

Fapta nu era prea chibzuită, dar n-aveam timp să mă gîndesc. Seva s-o pomenit în fumăraie și, prin urmare, și-a pierdut de-acum cunoștința. Am încercat să-l chem, dar am scos un sunet horcăit. Fumul îmi năvălise în plămîni și m-am pornit pe o tuse deznădăjduită. Inspirînd puțin aer, mai precis fum, am început să fug, ținîndu-mă cu mîna de perete. Din cînd în cînd mă aplecam, pipăind pardoseala și cu mîna și cu piciorul — poate că a căzut brusc și zace ?

În sfîrșit am dat peste ceva boale. Am înhățat acest ceva, de bună seamă hainele, am tras după mine și m-am repezit către ușă.

Sufocîndu-mă, tușind, am țîșnit pe coridor și mi-am aruncat ochii la povara pe care o duceam. Erau resturi ale șubei. Scoteau același fum împuțit, simțeam amețeli. Apoi am început să vomit. Stăteam întoarsă cu fața spre colț și din cînd în cînd mă uitam cu înfrigurare. În spatele meu se adunase droaia. Se auzeau strigătele lui Apollon Apollinarievici, droaia fremăta, se schimba, numai Alla nu dispărea.

— Unde e Seva ? i-am strigat.

— E în cabinetul meu deja ! răspunse directorul.

Cum în cabinet ? Prin urmare nu fusese acolo ! Iar eu... Femeia de serviciu se foia pe lîngă mine, fumul se risipea, am trecut să mă spăl la toaleta pentru fetițe.

Îmi vuia capul, pe față aveam o dunguliță de funingine. M-am vîrît sub jetul rece, simțind cum apa ca gheața îmi dă junghiuri în tîmple.

În spate ușa se izbi, se auziră o zarvă mocnită și lovituri. Cineva strigă răgușit :

— Nadej-Vna !

M-am întors îndată, fără să-mi dau seama încă, și am văzut ceva sălbatic : pe mutește, cu mînie, fără îndemînare, Seva Agapov o burdușește pe Alla Oșcepkova și aceasta ripostează întocmai ca o pisică — tot pe mutește, cu mînie, fără îndemînare.

Am sărit la Seva și l-am smucit de mînă.

— U-uf, ne-mer-ni-co ! mormăi el cu înverșunare către Alla. Toate din cauza ta !

L-am zgîlțîit ușor de mînecă, să se potolească, să-și vină în fire și Seva, fără vreo ezitare, la fel de înverșunat, mă izbi deodată peste mînă cu pumnul rămas liber.

— Du-te-n... ! striga el cu fiecare lovitură. Du-te-n... Du-te... !

Iar eu, uluită, repetam la fiecare lovitură a lui :

— Seva ! Sevocika ! Seva !

Cu o mișcare puternică, oarecum bărbătoasă, de bătăuș, se năpusti cu tot trupul asupra mîinii mele și se smulse.

Ușa se trînti și eu am început să plîng. De surprindere, de groază, neputință. Boceam în toată regula.

Ce să-i faci, plîngeam deseori pe atunci. Multe erau noi pentru mine, dar asta era mai îngrozitor decît toate — o înjurătură necopilărească a unui copil, culeasă de pe undeva de prin vreo bodegă.

Acum, după zece ani — cît de neasemănător cu Dumas ! — trecînd prin multe și îndurînd atîtea, dezobișnuindu-mă de lacrimi și obișnuindu-mă cu duritatea adevărului adevărat, știu bine că un dascăl trebuie să fie în stare să se cufunde în om, și nu întotdeauna — departe de a fi întotdeauna ! — acolo, în adînc, va găsi flori înmiresmate, uneori va da peste mîzgă, noroi, chiar mlaștină, însă nu trebuie să se teamă ! Trebuie să se apuce de treabă, cu mînecile suflecate, trebuie să pună mîna pe săpăligă și, indiferent de povară și de noroi, strîngînd din dinți, poticnindu-se, ajungînd în impas și luînd-o de la capăt, să dreneze mlaștina pînă cînd pe locul ei vor înflori grădini — asta înseamnă să faci ceva demn de respect !

Nu există situații rușinoase, există atitudini față de muncă rușinoase — sau pudice — și nu o dată am simțit un neobișnuit acces de puritate și luciditate, devenind — să nu strîmbați din nas la cuvîntul ăsta — da, da, vidanjor al sufletelor șubrede, aruncînd afară din cotloanele cele mai tăinuite urîțenia, ticăloșia, josnicia din care, în treacăt fie zis, aproape fiecare om are în el măcar cîte puțin.

Excesul, teama, panica în public nu sînt cea mai bună soluție de a ieși dintr-o situație pentru un dascăl care a auzit o sudalmă sau

a văzut o mîrșăvie. Apucă-te de treabă, și e mai bine pe tăcute, dar cu adevărat, fără să trișezi — nici pe tine însuți și nici pe cei din jurul tău, fără fraze false, fără rapoarte fictive, agitație și exclamații.

E mai cinstit și mai simplu.

Cînd e mai cinstit și mai simplu, atunci și înfrîngerea e mai de iertat, greșelile, insuccesele sînt mai explicabile.

Este cel mai grav, cel mai incurabil pentru un dascăl dacă el tremură pentru prestigiul lui, se teme să-și recunoscă greșeala și se mai și îndărătnicește în greșeală. Piatra asta e grea, se vor frînge și se vor schilodi multe roți în muchiile ei îndărătnice, multe spițe vor plesni și cel mai grav păcat pentru un dascăl este cînd, făcînd uz de autoritatea profesională, dă vina pe cel nevinovat și e cu atît mai grav cînd acesta este elev...

Repet încă o dată, asta este părerea mea de acum, cînd mi s-au uscat lacrimile, dar nu pentru că le-a secat izvorul, ci pentru că am devenit mai reținută, iar dragostea mea e mai rațională și inima, prin urmare, mai cu experiență.

Atunci însă înjurăturile lui Seva au fost exact ca o salvă de împușcături.

Dar am bocit cît am bocit, mi-am vîrît iar fața sub jetul rece ca gheața, am aplicat o batistă umedă pe vînătăile Allocikăi și am ieșit împreună cu ea pe coridor, înjurate, dar mîndre, gata să răspundem în fața consiliului pedagogic — Alla pentru incendiu, eu pentru soarta celor dintr-a-ntîia „B“.

30

Dar n-a fost așa. Nu-mi mai ardea de consilii pedagogice. Seva dispăruse.

Cînd a dispărut Anecika Nevzorova, măcar aveam un fir. Uitat la început dintr-o greșeală, dar era. Seva dispăruse însă fără urmă. Se risipise ca un fir de praf în orașul mare.

Toată miliția lucra pentru noi. Apollon Apollinarievici transmise prin telefon semnalmentele lui Seva, iar eu am dus o fotografie a lui de la casa de copii, care trebuia multiplicată și expediată la început în toată regiunea, iar dacă era nevoie, în toată țara.

Nu-mi aflam locul. Blestemam de mama focului. Ditai absolventa de institut! M-am înspăimîntat de înjurăturile lui, pesemne am holbat ochii. „Seva! Sevocika! Seva!“ Și uite că Seva și-a pierdut mințile — de frică, a luat-o la sănătoasa într-o direcție necunoscută, ia-l de unde nu-i.

Micuțului Seva îi erau clare motivele și consecințele, abia după aceea ele au devenit greu de lămurit, dar atunci urmele iepurașului pe zăpada proaspăt căzută erau vizibile pentru oricare adult, chiar și fără experiență. Nici nu era nevoie să stai pe gînduri. Toate astea sînt din cauza mea. Din cauza mea a apărut Stepan Ivanovici în viața lui; la vînătoare din cauza mea l-a dus, pînă și biata cioară tot din cauza mea a fost omorîtă. Apoi, acest Stepan Ivanovici a plecat. Și Alla tot din cauza mea s-a apucat să-și ardă îmbrăcămintea.

Oricum ai da-o, tot eu, neisprăvita. Ah, cîtă dreptate avea Iakovlevna — ei au nevoie de mame, care să fi adus copii pe lume, care să se priceapă. Și cînd colo — o gîsculiță cu plăsmuiri absurde. Așa mi se părea atunci.

Se vede că se petrecuse ceva cu mine după plecarea lui Seva. Probabil, mă purtam ciudat. Sau era și altceva. Dar biata Mașa nu se depărta de mine cînd eram de serviciu. Apolloșa, bunul de el, căuta cum putea să-mi intre în voie. Ba mă cheamă la el și-mi vorbește un ceas întreg despre starea vremii, ba dă fuga el însuși la grupa mea și nu mai vrea să plece în nici un chip. Și Elena Evghenievna și Nonna Samvelovna, chiar și Iakovlevna, potrivnica mea, și ea îmi strecoară la cină cîte ceva gustos, contrar tuturor regulilor.

Eu eram însă cu gîndul numai la vina mea.

Trec pe la Apolloșa să mă interesez pentru a o sută una oară dacă nu e vreo veste de la miliție și îndată încep să pun pe cîntar în sinea mea, ce am adus mai mult copiilor — bucurie, sau necaz?

A fost, bineînțeles, și bucurie, uite, Kolea Urvanțev! L-a întîlnit pe Nikanor Nikanorovici. Lepestinia mea a înaintat acte să o înfieze pe Zina. Sașa Suvorov, Sașenka, cel căruia i s-a dat numele în cinstea conducătorului de oști, a fost înfiat de o familie cumsecade, cu copii.

Dar parcă bucuria trebuie să o măsori? Bucuria-i bucurie. Pe cînd necazul, nu vrei, dar îl pui la socoteală. Pentru mine e cu carul. A sosit timpul să mă lămuresc ce și cum.

„Cneazul“ Igor și „cneaghina“ lui cu ochii verzi și-au recunoscut vina. Cine știe ce fel de viață duc și ei. Sînt înstăriți, dar nu mai sînt atît de tineri. Au simțit dorința s-o înfieze pe Allocika, a fost un elan, s-a dovedit însă că în doi e mai liniștit, cum se spune, faci ce vrei, nimeni n-are dreptul să te constrîngă.

Dar pentru Allocika? Nu-i totuna? Bineînțeles, ar fi fost de o mie de ori mai rău dacă, dintr-un avînt, ar fi înfiat-o, iar după aceea n-ar mai fi fost înțelegere. Poate ieși o întreagă tragedie! Omulețului însă tot n-ai cum să-i explici. După aceea o să priceapă, inima lui o să se consoleze, dar acum Igor Pavlovici și Agnessa Danilovna reprezintă pentru Alla Oșcepkova o forță vrăjmașă. Și toată viața o să-și amintească de doi oameni mari ghiftuiți. Dimineața, în chiloți și maiouri albe, fac sărituri, să-și prelungească viața. Sînt preocupați de ei înșiși.

Nu știu dacă și pe Allocika, dar pe mine mă urmărește imaginea asta: doi oameni frumoși, înstăriți, cu brațele întinse lateral, cu picioarele depărtate, un-doi! Avea el dreptate Bacon al meu! Mai înainte luasem seama numai la a doua jumătate a frazei, acum însă am înțeles-o și pe prima: „Prosperitatea ne dezvăluie defectele“. Iată deci la ce se referea el.

Firește, îi puteam huli cît poftesc — la ce bun? Ei acolo o țin una și bună cu educația fizică, își menajează sănătatea lor mult îndrăgită, se plimbă în Moskvici, iar Alla se

află aici, cu mine și mi-e perfect egal cu ce și-au pavat ei drumul către iad.

Pe mine drumul meu trebuie să mă intereseze. Intențiile mele. Sînt bune, firește, o știu eu însămi. Numai că bunătatea lor e dificilă.

Anecika Nevzorova, de pildă, cu mintea ei necoaptă, a respins această bunătate. Puștancă, dar alegerea a făcut-o chiar foarte cuminte și matur. Visurile ei despre o mămicuță care s-a îndreptat, firește, sînt naive, dar e mai bine să nu i se rupă inima între mamă și altă femeie, de care nu e greu să se lege, asta așa e.

Anecikăi îi e mai ușor decît tuturor, a ales singură, tocmai pentru că e mai ușor.

Pe cînd Seva al meu... Nici Stepan Ivanovici nu e cu nimic vinovat, nici băiețelul. Poate că dacă vînătorul lui n-ar fi plecat, nici cu Seva nu s-ar fi-ntîmplat, bineînțeles, nimic. Dar s-a întîmplat, pentru că a plecat. Iar pentru faptul că a plecat nu-i vinovat nimeni.

Iar eu pot să mă spăl pe mînuțe?

Fir-ar să fie, ce mai educatoare-binefăcătoare! Nu răscoli amintirile, nu trebuie. Nu zădărî sufletul, nici pe al tău, nici pe al oamenilor, nu arunca asupra lor nici o părticică măcar din răspundere, poartă-ți-o singură.

Cu bune intenții... Pentru intențiile nerealizate ale celorlalți oameni tu însăți ești singura răspunzătoare. Tu i-ai îndemnat doar. Și nu există nici un fel de circumstanțe atenuante pentru vina ta...

Au sunat de la miliție, se pare că l-au găsit pe viteaz. Eu și Apolloșa mergem cu taxiul și încerc o totală atrofiere a simțurilor. Nici chiar vestea nu mă bucură. Emoții pe jumătate, sînt mulțumită că a trecut, nu mai mult. Să fi tras învățăminte din cele spuse de Elena Evghenievna? În schimb directorul jubilează. Turuie într-una, pur și simplu fără nici o reținere. Deși, e de înțeles. Totuși e director. În ultimă instanță el răspunde pentru toate.

Mi se face rușine, pentru o clipă îmi recapăt pe deplin simțămintele. În definitiv, Apollon Apollinarievici, susținîndu-mi ideea, a preluat asupra sa întreaga răspundere. Este pentru prima dată cînd îmi vine în minte o idee atît de simplă și la mintea oricui și mi-e rușine de propriul egoism de neiertat.

Doamne! Și toți cei ce mă înconjoară m-au susținut doar, au fost de acord cu mine. Tocmai de aceea nu pot da vina pe nimeni. Nici chiar pe cei ce au încercat și n-au putut. Pe acești Zaporojeți.

Deplasarea noastră se dovedi zadarnică. Băiatul pe care-l reținuseră era cu un an mai mare și, pe deasupra, a început să declare de față cu noi cine și de unde e.

Curios — tatăl și mama candidați în științe, el — la institut, ea — medic. Totuși, ce fleacuri! Inima nu are grade științifice...

Se încheia a cincea zi de cînd Seva fugise. Ne întoarcem la școală și Apollon Apollinarievici împreună cu soția mă tratară cu ceai în cabinetul directorului.

Discuția nu se legă, mai cu seamă din pricina mea. Răspundeam scurt, fără chef.

Elena Evghenievna scoase din sacoșă salam, o franzelă, pregăti sandvișuri. Acum înțeleg — oamenii aceștia erau mult mai curajoși decît mine. La ei acasă, ca și odinioară, lucrurile nu mergeau și cu toate că fiul lor dormea acasă, încă nu găsiseră cheile pentru inima lui, iar directorul și directoarea adjunctă se străduiau s-o înveselească pe educatoarea care, de altfel, e singură vinovată de toate.

Mă serviră cu ceai, Elena Evghenievna puse salamul între ramele ferestrei, iar restul din franzelă îl înfășură în hîrtie cerată.

— Poate ai insomnie, atunci vino încoace, bea un ceai, întotdeauna ceaiul e aici.

Fără un cuvînt, Apollon Apollinarievici împinse cheia pe masă în direcția mea și nu știu de ce mi-am amintit aievea primele noastre discuții, consiliul acela pedagogic, unde ne-a vorbit el despre Leskov, despre generalul-maior, care n-a părăsit zidurile școlii militare de cadeți, despre economul Bobrov, care dăruia tinerilor ofițeri lingurițe de argint.

Hotărît lucru, directorul nostru avea darul de a citi gîndurile:

— Nu ne-ar strica — spuse el deodată, îngîndurat — să discutăm la consiliul pedagogic despre Rîleev.

Mă cercetă semnificativ. Iar încerca să-mi ridice tonusul cu vorbele lui?

— Ți-amintești cine a exprimat primul ideea: „Tu poți să nici nu fii poet, dar obligat ești să fii cetățean“?

— Nekrasov, am schițat eu un zîmbet.
— Nekrasov parafraza, el a dezvoltat. Dar primul a spus-o Rîleev : „Eu nu-s poet, sînt cetățean !“
— Ei bine, Apollon Apollinarievici, i-am spus, dumneavoastră nu sînteți naturalist, ci filolog.
Nu mi-a răspuns.
— Și știi, poeziei i-a preferat răzvrătirea și moartea. Apolloșa făcu o pauză. Vieții i-a preferat datoria.
— Ce legătură are aici consiliul pedagogic ? întrebă Elena Evghenievna.
— Vieții i-a preferat datoria, se miră directorul că n-a fost înțeles. Oare nu asta e preocuparea noastră ? A dascălilor ? Sau poate că noi, tovarășă directoare adjunctă, sîntem datori să vorbim numai despre planuri, lecții, elevi ?
— Hai acasă, tovarășe director, zîmbi trist Elena Evghenievna, să-ți educi propriul copil.
Au plecat, iar eu am rămas în cabinet. Să mă așez puțin pe vechiul fotoliu moale, în care pur și simplu te afunzi pînă la urechi. Cît timp dorm copiii pot să-mi reazim capul de spătar, să mă gîndesc la mine, la trenul meu, la viață.
A preferat vieții datoria, spunea Apolloșa despre Rîleev. Vieții — datoria. Acesta e Rîleev. Pe atunci era necesar să aleagă. Și a ales. Dar eu ? Lucrurile stau cu totul altfel acum. Nu e necesară nici o alegere.
Nici un fel de sau — sau.
Și — și.

Și viața și datoria. Dar ce viață mai e aia, dacă datoria e atît de grea ?
Am ațipit, dar m-am deșteptat, de parcă m-a zguduit ceva. Din nou am închis ochii. I-am deschis conștient.
În fața mea se afla Seva Agapov. Într-un palton cenușiu, de-al internatului nostru, pătat de ceva negru, slăbit, cu ochii inflamați.
Se uita la mine, își lăsa încet ochii în jos, apoi îi ridica repede, iar se uita un timp și din nou își pleca încet privirea.
N-am sărit în întîmpinarea lui, nu m-am apucat să-l dezbrac, așa cum aș fi făcut-o înainte, n-am început să plîng, cum plîngeam odinoară din cauza unor șocuri similare, ci m-am ridicat, am întredeschis fereastra, am luat salamul, l-am tăiat, am făcut sandvișuri, i-am turnat ceaiul care se răcise, i l-am așezat în fața fotoliului directorului, apoi i-am spus lui Seva zîmbind :
— Ei ! Spală-ți mîinile !
Și-a scos paltonul, căciula, le-a așezat pe masă, a ieșit pe coridor, iar eu nici nu m-am gîndit dacă se-ntoarce sau nu. Asemenea idee nu mi-a trecut prin cap.
Mă uitam la ceașcă, la sandvișurile cu salam, la fotoliul directorului, unde o să se așeze Seva acum — și o să fie destul de amuzant — mă uitam la obiectele simple din fața mea, pe care le-am văzut de o mie de ori, și mă gîndeam la Bobrov și la fraza rostită de Apolloșa în primul consiliu pedagogic. Zicea el atunci : „Ca să vedeți ce dascăli minunați au fost înaintea noastră !“

Frumos zicea. Încă eu am și aplaudat, ca o prostuță exaltată !

Mă uitam la ceaiul lui Seva, dar mă gîndeam la administratorul Bobrov, la bătrîna Martînova, cum vorbea ea despre dascăl — trebuie să se contopească cu ei ! — mă gîndeam la Apolloșa cu nevasta și înaintașii lui.

Și la mine.

Se poate gîndi omul la sine ?

Mai cu seamă dacă e așa : trebuie să trăiești cu intenții și cu fapte bune.

31

În fond, asta-i tot. Mai bine zis, totul despre început.

Nu-mi face deloc plăcere să apar drept biruitoare, cu toate că din cînd în cînd Apolloșa mă numește așa după vechiul lui obicei. Seva, ce-i drept, n-a mai fugit, după cum se vede, începînd din clasa-ntîi și-a dat seama că școala e un acoperiș sigur. I-a sosit din Africa un pui de crocodil uscat și în fiecare duminică Seva merge în vizită la Stepan Ivanovici și la soția lui, care s-a deprins de minune cu băiatul. Toamna, prin septembrie, Seva se duce cu Stepan Ivanovici la vînătoare de rațe, aduce rățoi sălbatici la internat și, de-acum nu Iakovlevna, ci altă bucătăreasă, la fel de bună și săritoare, pregătește vînat fript pentru ai noștri de la „B".

Clasa-ntîi am încheiat-o cam cu următorul rezultat : pe Zina Permeakova, Sașa Suvorov, Kolea Urvanțev și pe încă alți trei copii i-au înfiat niște oameni de treabă. Șase, datorită unor întorsături de împrejurări, au încetat să mai meargă în vizită. Zece băieți și fetițe, așa cum presupuneam, au găsit prieteni buni. Zoia și Mișa Tuzikov, bunăoară, îi adoră pe Petrovicii Povarioșkini, sînt prieteni cu fiii lor și în fiecare sîmbătă se grăbesc să plece din internat.

Poate fi considerat un deznodămînt fericit. Scor — șase la șaisprezece.

Însă problema e că pedagogia nu-i o disciplină exactă. Se poate cîștiga cu scorul de unu la nouăsprezece. Și se poate pierde cu nouăsprezece la unu. Unu va cîntări mai greu decît nouăsprezece, o sută, o mie. Iată de ce destinul celor șase care s-au întors pentru totdeauna în internat m-a chinuit ani și ani de-a rîndul.

Atunci, în cabinetul directorului, privindu-l pe Seva, care mesteca flămînd, mi-am dat din nou cuvîntul să nu-i părăsesc pe micuții mei. Înainte de Anul Nou, Apolloșa toastase pentru a zecea „B", iar eu jurasem să fiu dascălul acestei clase. Intențiile bune urmau să fie susținute de fapte bune. Cred că și drumul către iad e pavat nu cu intenții, ci cu intenții neîmplinite. Așa stau lucrurile.

Da, cu mine așa s-a întîmplat. Șase dintre copiii mei, într-un fel sau altul, după ce au simțit căldura familiei, au rămas fără ea. Dar căldura asta au simțit-o cu ajutorul meu. Și nu aveam dreptul să-i părăsesc cînd au rămas din nou singuri. Altfel, asta ar fi devenit o trădare de rînd. Eram datoare să-mi sacri-

fic tihna, confortul, tot, tot, tot ce-mi aparținea pentru ca să-mi repar greșeala. Maximalism ? Ei și, sînt încredințată că pe om poți să-l educi numai dîndu-i o parte din tine. Darmite cînd e vorba despre un orfan ?...

Pe deasupra, toată povestea asta — trebuie s-o recunosc cinstit — a lăsat la cei șase urme adînci și adesea mi se părea că o dată cu timpul durerea lor nu se potolise, ci căpăta o nouă formă de manifestare. Nesupunere prin nimic explicabilă, cascadă de note proaste, grosolănie. Pe cînd studiam *Prea multă minte strică* — în vremea aceea începusem să predau alor mei lecții de limbă și literatură — Alla Oșcepkova, deja pe atunci o fată frumușică foc, înaltă, s-a cramponat pur și simplu de două versuri ale lui Griboedov și, de o jumătate de an, la orice întrebare, înmărmurind într-o clipă, răspundea :

La vîrsta mea nu se cuvine
să mă obrăznicesc,
Nu se cuvine
să am părere proprie. *

Prin clasa a opta, la o lecție de-a mea, Seva Agapov spuse pe neașteptate :

— Eu sînt un om al statului !

Copiii pufniră în rîs.

— Și ce ? Al statului, adică al nimănui. Statul însemană toți și nimeni !

* A. S. Griboedov : *Prea multă minte strică,* traducere de Zaharia Stancu și Sorana Gurian, Ed. Fundațiilor, 1947, pag. 124 (n. t.).

Se așternu o liniște apăsătoare. Copiii mă priviră cu gravitate.

— Dar eu ?

— Dumneavoastră ? Cu dumneavoastră e altceva ! mormăi Seva după o pauză.

— Și eu sînt o parte a statului, nu ți-a trecut asta prin cap ?

— Va să zică dumneavoastră sînteți cu noi din obligație de serviciu ? Ca o datorie ? Pentru salariu ?

— La întrebările astea ar trebui — acum eu am mormăit cu o tresărire — să cauți răspunsul singur.

Nu, mai bine să nu mă duc cu gîndul mai departe, la alte clase, la alte perioade. Fiecare dintre ele a fost un noduleț încîlcit. Și timp de nouă ani încheiați care urmară am încercat să netezesc firul, să descîlcesc nodurile și să împletesc destinul neted al copiilor. Dacă am reușit nu e căderea mea s-o judec. Se prea poate ca pe undeva să fie asperități, dar eu m-am străduit. Și am făcut tot ce am putut.

Se pune întrebarea : la ce bun povestirea asta ? Să explici că există împrejurări nefericite ? Că excesul de bunătate e vătămător și binele poate răni ? Că a face cunoștință unor mici orfani cu niște adulți străini, încercînd a regăsi căldura, e o naivitate ?

Da și nu !

La urma urmelor, și o experință nereușită își are semnificația ei : le previne pe celelalte.

Dar Apollon Apollinarievici nu în zadar spunea : pedagogia nu e o disciplină exactă.

Și, din punctul de vedere al rezultatului, scorul șaisprezece la șase nu e chiar rău. Însă eu nu la cei șaisprezece mă refer. La cei șase.

Mă refer la cei șase, pe care bunele mele intenții i-au lovit.

Iată scopul acestei istorii, veche de-acum.

32

Cît despre mine ?

M-am mutat de la Lepestinia și Zina în alt ungher, iar după cinci ani am primit garsonieră.

De ce am plecat de la Lipa ? Mă chinuia ceva. Despre fiul care s-a căsătorit se spune că este o „ființă înstrăinată". Ei bine, și eu aveam sentimentul ăsta.

Mă văd cu Zina și cu Lepestinia, primesc cărți poștale de la Kolea Urvanțev și Nikanor Nikanorovici, de la Sașa Suvorov, copii de-ai mei înfiați, dar mărturisesc — ar trebui, poate, să-mi fie rușine ? — soarta lor nu mă interesează prea mult. Ei duc altă viață, își au apropiații lor, sînt ființe înstrăinate, interesul meu a devenit strict selectiv.

Mă interesează doar ai mei. Copiii fără părinți.

Rațional îmi dau seama că așa ceva e nedemn de un pedagog. Dar nu pot face nimic. Cu anii am căpătat acest cusur — interesul meu e limitat, dirijat, prin urmare mărginit.

De Viktor m-am despărțit. A plecat la Moscova chiar în vara aceea. M-a invitat cu el, voia să mă prezinte părinților. Nu puteam să merg : plecam cu întreaga clasă în tabără pentru toată vara.

Înainte de plecare Viktor iar mi-a spus că în pedagogie a trecut demult timpul fetelor bătrîne și că e o neghiobie să te legi prin jurăminte stupide.

— Cum adică ! a exclamat el. Toată viața să fiu soț-orfan alături de o soție vie ? Să mă hrănesc cu resturile dragostei pe care o dăruiești tu copiilor ?

Ne-am sărutat din nou, eu plîngeam, făcîndu-mi încă un jurămînt, să mă ocup de mine — o, doamne ! — după a zecea.

Viktor mi-a trimis trei scrisori de la Moscova, i-am răspuns dinadins cam rece ; să aștepți nouă ani în timpurile noastre ? E ridicol să pretinzi așa ceva unui bărbat tînăr. Și încă unui moscovit !

Întîlnesc deseori numele lui Viktor într-una din gazetele centrale. Nu știu de ce și-a ales drept cal de bătaie morala. De altfel, întotdeauna asemenea teme înduioșează inima și se bucură de succes la cititor.

În familia mea nici o schimbare. Olga s-a căsătorit cu Edik, așa cum dorea mama și, după părerea mea, nu-i prea fericită.

Eu și mama ne-am îndepărtat oarecum una de alta. Ca și odinioară, ea dorește întoarcerea mea, repetînd aproape în fiecare scrisoare : „Dacă de mine nu ți-e milă, măcar nu-ți irosi propria viață". O consider pe mama om inteligent, cu bun gust și asemenea declarații mă zdrobesc.

33

Soarele inundă florile mălinului, te orbește cu pastelul roz al revărsatului de zori.

Iată că noaptea a trecut. Ultima noapte a jurămîntului. Diseară — solemnitatea, înmînarea diplomelor, dansul și următoarea mea noapte va fi noaptea libertății.

Am să chibzuiesc mult, mult cum va trebui să trăiască mai departe nu profesoara Nadejda Biruitoarea, aceasta din urmă, de bună seamă, între ghilimele, ci pur și simplu Nadejda Gheorghievna. Pentru o femeie de treizeci și doi de ani nu e atît de simplu să-și orînduiască viața — liniștea acestei încăperi se va spulbera, își va face apariția un alt om, încă nu se știe cine, o să-nceapă să fumeze, să umble în bretele, să dea povețe.

Sînt eu pregătită pentru așa ceva?

Sînt pregătită, sînt! În definitiv, nouă ani am meditat la faptul că mai devreme sau mai tîrziu am să mă preocup negreșit de viața mea particulară, am să mă îndrăgostesc, am să mă mărit, am să aduc copii pe lume.

Săr din pat cu vioiciune, fac cîteva exerciții de înviorare, mă spăl cu apă rece, pun de cafea.

Ce paradis!

Fereastra e larg deschisă, mălinul pătrunde în încăpere — aici, în nord, înflorește mult mai tîrziu — beau cafeaua aromată, inhalez amestecul acestor arome ciudate, mijesc ochii la soarele ce îmbujorează florile.

E dis-de-dimineață. Pe stradă e liniște, doar portarul hîrșîie cu mătura. Ziua abia începe.

Mă ridic brusc, mai-mai să scap ceașca din mînă.

Un cor de glasuri — băieți și fete — scandează undeva, aproape:

— Ma-ma Na-dia!

Dau buzna pe balcon. Doamne! Cei șaisprezece ai mei, în rochițe albe și costume negre, tip, pregătite de școală cu ocazia absolvirii, stau sub fereastră, în dreptul mălinului, surîd, privesc către mine și strigă:

— Ma-ma Na-dia!

Nouă ani au dispărut undeva deodată, undeva au dispărut voința mea, asprimea, nițeluș asemănătoare cu a mamei, iar aici pe balcon a apărut educatoarea începătoare, care plîngea din te miri ce — au început să-mi curgă lacrimile.

Droaia micuților mei — cîțiva cu mustăți de-acum — se potoli. Însă numai pentru o clipă.

— Ma-ma Na-dia! Ma-ma Na-dia! strigau ei și cuvîntul ăsta „mama“, atît de obișnuit, mă rupea în bucăți.

M-am stăpînit cu greu.

— Ce sînteți așa de gătiți?

— Ne-am plimbat toată noaptea! strigă Anecika Nevzorova.

Anecika! Nevzorova! O frumusețe de fată, zveltă, poartă pantofi cu tocuri înalte, e tunsă scurt. Pe umeri are vestonul unuia dintre băieți. Ah, Anecika!

— Dar nu după serata de adio se obișnuiește să vă plimbați ? m-am mirat eu.

— Păi și după serată o să ne plimbăm toată noaptea, răspunse Seva. Ține în mînă un imens buchet cu flori de mălin. Le-a șterpelit de pe undeva, mustăciosul ăsta lat în spate, lungan.

— Și cum a fost plimbarea ? i-am întrebat. Toate-n ordine ?

Ca să vezi, prichindeii mei, te uiți la fiecare și nu te mai saturi privindu-l.

— Nadej-Vna ! strigă Allocika Oșcepkova. Uite cînd au început s-o prindă bine pistruii. O mutricică drăgălașă, cu ochii ca albăstrelele, de care nu poți să nu te îndrăgostești.

— Ce-i, Allocika ? îi zîmbesc.

— Aseară l-am văzut pe Apollon Apollinarievici.

— Aa-șa.

— A zis că iar ne vor trimite într-a-ntîia școlari de la casa de copii.

M-am retras brusc. Imaginea de demult mi-a revenit ca o arsură : scara școlii, micuții mei lîngă balustrade, privirile lor amare, nedumerite.

M-am stăpînit. Ce te privește pe tine ? Cine știe ? Mai sînt și alți oameni în afară de tine, iar tu ai să te preocupi de ale tale, ai să-ntîlnești un om de treabă, ai să aduci copii pe lume.

— Ce e cu dumneavoastră ? strigă Anecika alarmată.

— Nimic ! am zîmbit. Absolut nimic.

— Prindeți ! strigă Seva. Își luă avînt și aruncă de jos buchetul cu flori de mălin.

Florile mă izbiră drept în față și le-am simțit aroma delicată.

Era în iunie.

Cînd totul înflorește.

CUPRINS

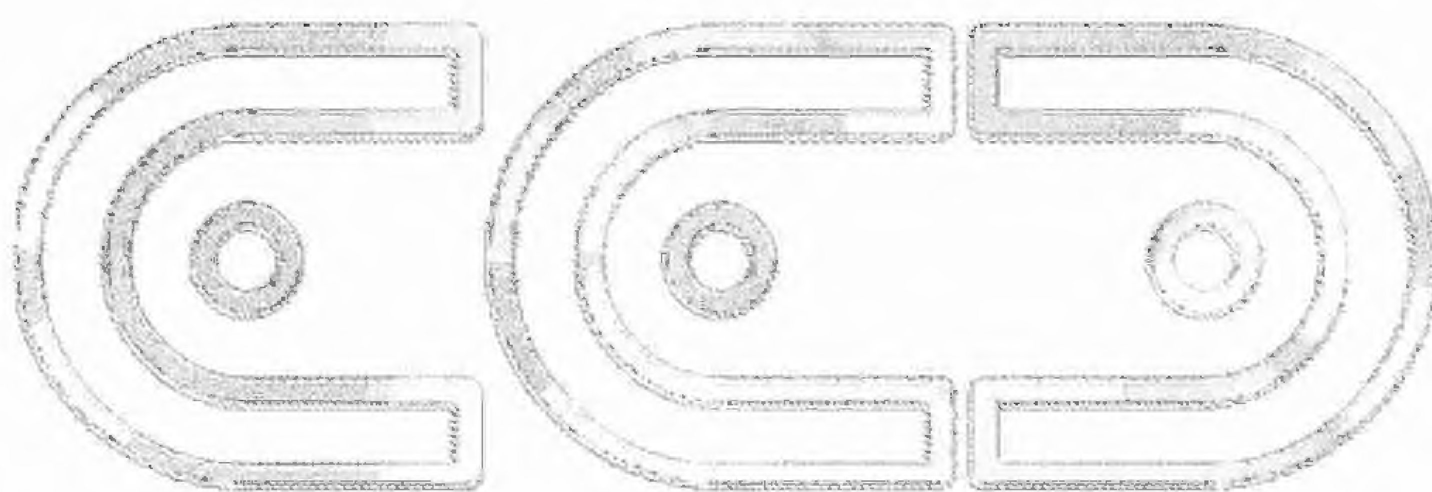
Lector : NICOLAE ILIESCU
Tehnoredactor : ION ANTONESCU

Bun de tipar : 22.02.1985.
Coli tipar 20,75.

Intreprinderea Poligrafică „13 Decembrie 1918"
comanda nr. 1555.

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

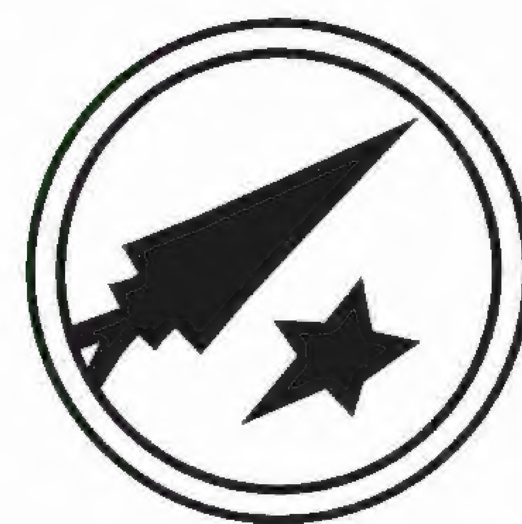

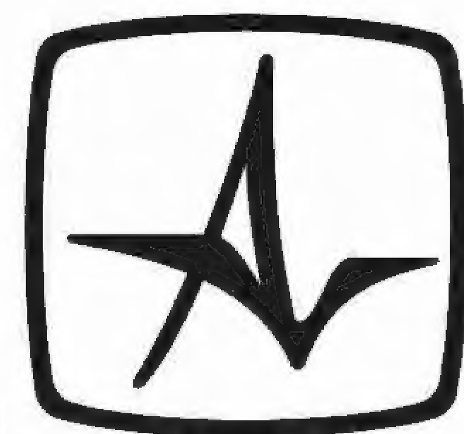

și

CAT Graur

Antwerpen

2024

